

22900435420

WELLCOME
LIBRARY

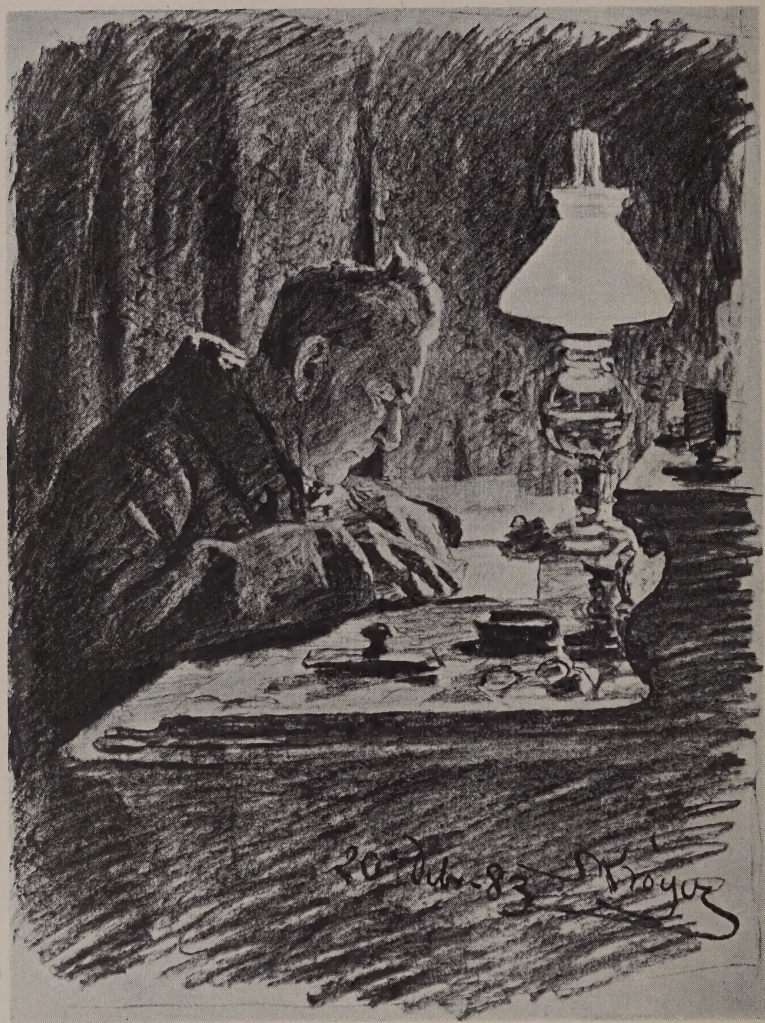
General Collection

M

8664

509g

JØRGEN CHRISTIAN SCHIØDTE

J. C. SCHIØDTE I SIT ARBEIDSVÆRELSE 1883

(TEGNING AF P. S. KRØYER)

C. C. A. GOSCH

JØRGEN CHRISTIAN SCHIØDTE

ET BIDRAG TIL
NATURVIDENSKABENS HISTORIE I DANMARK
I DET NITTENDE AARHUNDREDE

TREDIE DEEL

KJØBENHAVN
GYLDENDALSKE BOGHANDEL NORDISK FORLAG

FR. BAGGES KGL. HOF-BOGTRYKKERI

1905

FORORD TIL TREDIE BIND.

Da der er hengaaet den forholdsvis lange Tid af fem Aar mellem Offentliggjørelsen af andet og nærværende tredie Bind af dette Værk, skylder jeg mine Læsere den Oplysning, at Forsinkelsen er bleven foraarsaget dels ved andet mere paatrængende Arbejde, dels ved reent personlige Omstændigheder, som røvede mig det Meste af min Arbeidstid.

Foruden de Herrer, som vare mig behjælpelige ved Udgivelsen af de to første Bind, maa jeg endnu herved bevidne Dr. WILLIAM SØRENSEN min hjerteligste Tak for hans værdifulde Bistand ved Trykningen af nærværende Bind.

London 1904.

C. C. A. GOSCH.

OVERSIGT OVER INDHOLDET.

NIENDE CAPITEL: 1873—1882.

MUSEET. Steenstrup opnaaer Fritagelse i to Aar for sine Forretninger som Museumsbestyrer. Maaden hvorpaa dette meddeles Schiødte. Schiødte bliver midlertidigt (1873—79) Formand i Museumsraadet; hans Virksomhed som saadan. (S. 1—7). — Spørgsmaalet om en mulig Medvirkning fra Museets Side ved Tilveiebringelsen af zoologisk Underviisningsmateriale ved Skoler. (S. 7—9). — Cultusministeriet tillægger den entomologiske Afdeling den Sum, der tidligere var anvendt som Honorar til O. Mørch. Schiødtes og Steenstrups Forhold til Mørch under dennes sidste Sygdom. Striden om den nævnte Sum. Reinhardts Forhold ved denne Leilighed. Udtalelser af Schiødte om denne Sag. Schiødte vinder en ny Medhjælper for sin Afdeling i H. J. Hansen. (S. 9—21). — Spørgsmaalet om særlige Samlinger til Oplysning om Danmarks Fauna. Steenstrups og Reinhardts ucorrecte Optræden. (S. 21—22). — Reinhardts Død. Det Uheldige i, at videnskabelige Institutioner ere selvsupplerende. Spørgsmaalet om Museets Inddeling. Steenstrup gjør et nyt Forsøg paa at „fortolke“ Museumsloven i sin egen Interesse. Beskaffenheden af hans Raisonnementer og Argumenter. Schiødtes Udtalelse om de Fordringer, der maae stilles til en Inspector for Museets første Afdeling. C. F. Lütken bliver Reinhardts Efterfølger. (S. 23—34). — Den entomologiske Afdelings Forøgelse i dette Tidsrum. De knappe Pengemidler. H. J. Hansens og Løvendals Arbejde i Afdelingen. (S. 34—37) S. 1—37.

SCHIÖDTES LITERAIRE VIRKSOMHED 1873—1882. „Naturhistorisk Tidsskrift“. De Principer, hvorefter Schiødte redi-

gerede det. Dets Anseelse i Udlandet. Udtalelser af Schiødte om det Utilfredsstillende ved at publicere videnskabelige Arbejder paa Dansk. Hans Arbejder om Billelarverne og om Cymothoerne. Steenstrups Polemik mod Schiødte om Øiestillingens Udvikling hos Flynderfiskene. Steenstrups første Artikel om dette Emne som et typisk Exempel paa prætenderet genial Pseudovidenskab. Hans Forsøg paa efter ti Aars Forløb at imødegaae de Videnskabsmænd, der ikke havde villet godkjende hans „Opdagelse“. Tonen i dette Indlæg, særligt imod Schiødte. Indlæggets Beskaffenhed: Uartigheder og Fordreielser istedetfor Argumenter. Steenstrups Forsøg paa med Urette at tage den yngre Agassiz's Undersøgelser til Indtægt for sig ved at give et forvansket Referat af dem. Enkelte Urigtigheder i Schiødtes Opfattelse. Udtalelser om Steenstrups Artikel i Breve fra Schiødte. Dennes „Efterskrift“ til sin tidligere Afhandling om Flynderøjet. Hans skarpe Characteristik af Steenstrup som Repræsentant for det fra Tydskland importerede pseudovidenskabelige Uvæsen. Steenstrupianernes Raseri; Ad. Steens Optræden. De steenstrupianske Mishagsyttringers Mangel paa Berettigelse. (S. 38—68). — „Zoologia Danica“. Cultusminister Fischers Ønske om Tilveiebringelsen af et Billedværk over Danmarks Fauna med paalidelig Text i let tilgængelig Form. Schiødte overtager Ledelsen af Værket. Forskjellige Afdelinger bearbejdes af P. Tauber, G. Winther, H. J. Hansen og H. Krabbe. E. A. Løvendals Plan til en særlig „Entomologia Danica“. Schiødte og Løvendal blive enige om at udføre Planen i Fællesskab; Forhandlinger med Landhuusholdningsselskabet i den Anledning. Forarbejderne til dette Værk, hvis Udgivelse dog ikke bliver realiseret. Andre Forarbejder af Schiødte til ikke publicerede Afhandlinger. Hans Opfattelse af populair videnskabelig Literatur. Hans Artikel i „Nordisk Tidsskrift“ om „Det Vegetative og det Animale i den dyriske og menneskelige Form“. (S. 68—81) S. 38—81.

SCHIØDTES DISCIPLE 1873—1882. Hans Forhold til dem. Forf.'s „Udsigt over Danmarks zoologiske Literatur“. Planen til Værket fremkaldt ved den i Danmark herskende Ukyndighed om hvad der bør forstaaes ved videnskabelig Zoologi. Planens Modificering. Forf. meddeler Schiødte sine Tanker om Arbejdet. Schiødtes bifaldende Bemærkninger og store Interesse for Foretagendet. Han tilbyder sin Hjælp og paatager sig Tilsynet med Trykningen. Hans Iver for at fremskynde Værkets Udgivelse. Udtalelser af

III

ham i Breve om Arbeidets Indhold og dets Virkning i dannede danske Kredse. Den ventede offentlige Discussion om Indholdet udebliver, skjøndt Steenstrupianerne directt vare opfordrede til at udtale sig. Beskaffenheden af deres Forsøg paa underhaanden at svække Arbeidets Virkning. Først i Aaret 1900 fremkommer en Udtalelse om et enkelt Punct fra et af Steenstrupianismens yngste Skud. Arbeidets Fremkomst har dog sine Følger; en Udtalelse af Schiødte herom. Prof. Panums Optræden i Universitets-Professorernes Laugs-Interesse; hans Forsøg paa at tilvende Universitetet og de i tidligere Tid ved samme ansatte Professorer Fortjenester, der ikke tilkomme dem. Forf.'s Imødegaaelse af dette Skrift, hvortil Panum Intet har at sige. (S. 81—100). — P. Tauber. Han bliver efter mange Aars Lærervirksomhed en ivrig videnskabelig Forsker og vinder Universitetets Guldmedaille. Schiødtes Interesse for hans Virksomhed. Hans Arbeide om Naiderne og dets Skjæbne i Videnskabernes Selskab. Tauber faaer det Smithske Stipendium trods Steenstrups energiske Modstand. Steenstrup og hans Venner hindre, at Tauber i 1874 faaer den fornødne Dispensation til at disputere for Doctorgraden. Tauber vinder Videnskabernes Selskabs Priis for en Afhandling om Hønsæggets Befrugtningsforhold og faaer nu den ønskede Dispensation. Steenstrup sætter igjennem, at Tauber, mod Skik og Brug, ikke faaer det Smithske Stipendium fornyet og derved seer sine Forhaabninger om at kunne fortsætte sit videnskabelige Arbeide tilintetgjorte. Tauber offentliggjør i „Morgenbladet“ en skarp Kritik af Steenstrups Virksomhed som Universitetsprofessor. Prof. J. L. Ussing søger i Egenskab af Rector magnificus at forsvare Steenstrup, men kommer meget uheldigt derfra. Schiødte paaviser, at de ham vedrørende Udtalelser af Ussing staae i afgjort Modstrid til Kjendsgjeringerne. Ussing undskylder sig med at have stolet paa Oplysninger, givne ham af „et fremtrædende Medlem af det mathematisk-naturvidenskabelige Facultet“. Forf. nedlægger Protest mod, at Ussing uden at anføre Grunde betegner hans Dom om Steenstrup som „høist eensidig“. Taubers Disputats finder Sted. Steenstrup og Reinhardt rette en vel forberedt og tildeels lidenskabelig Opposition mod ham og indstille, at Graden ikke confereres ham. Schiødte afgiver efter Opfordring af Decanus en Erklæring om Forsvarsacten. Forhandling og Afstemning om Sagen i Facultetet. Prof. Steens Affattelse af Indberetningen til Ministeriet. Dette

sender Sagen tilbage og kræver nærmere Oplysninger. Schiødtes Indtryk af den hele Affaire. Hans Udtalelse til Fordeel for Tauber. Steenstrups og Reinhardts Imødegaaelse af Schiødtes Udtalelser. De andre Professorers Erklæringer. Ministeriet bøier sig for Facultetets Fleertal, og Graden nægtes Tauber. Ministeriet henstiller til Consistorium, at der gives nye Bestemmelser for Doctordisputatser. Consistorium giver et afvisende Svar. Ministeriet fornyer sin Henstilling og beklager Facultetets Optræden i den foreliggende Sag. Reinhardt søger gennem Tidskrift-Artikler yderligere at komme Tauber til Livs men giver derved kun denne Leilighed til for de paagældende Puncters Vedkommende at vise sin Overlegenhed. Affairens Betydning for Universitetet og for Steenstrup: en Cliquemaneuvre, der ikke gør Institutionen Ære. Schiødtes Stilling til Sagen. Dens Følger for Tauber. Cultusministeriet tilstaaer ham et Honorar for at holde Forelæsninger over Annelider paa Universitetet. Schiødte overdrager ham Udarbejdelsen af Afdelingen „Pattedyr“ i „Zoologia Danica“. (S. 100—136). — P. E. Müllers Afhandling om Danmarks Phyllopoda. — J. Collin. Hans Stilling som Finantsministeriets Consulent ved Østersfiskeriet og hans Retsstrid i denne Egenskab med de tidligere Forpagtere af Fiskeriet. Schiødte og Steenstrup afgive Betænkninger i Sagen. Ministeriet forlanger en Fællesbetænkning, og Schiødte gaar i en Fælde, men betænker sig intet Øieblik paa at erkende dette. Steenstrup forbyder Collin Adgang til Museets Bløddyr-Afdeling. Collin erklærer at ville ignorere dette Forbud mod at benytte en offentlig Institution, med mindre det gives ham skriftligt, i hvilket Tilfælde han vil appellere til Cultusministeriet. Steenstrup lader herefter, som om Intet er passeret, og indskrænker sig til paa anden Maade at besværliggjøre Collin Benyttelsen af Museets Materiale. Collin henvender sig til Prof. Johnstrup med en Afhandling om Liimfjordens Bløddyrfauna, som han eventuelt ønsker antaget til Forsvar for Doctorgraden, og beder Johnstrup privatim erfare, hvorledes Steenstrup vil stille sig til Sagen. Steenstrup erklærer at ville modsætte sig Afhandlingens Antagelse, fordi Collin ikke har benyttet Museets Materiale af subfossile Conchylier fra Liimfjorden. Da Collin herefter forlanger sin Afhandling tilbage, nægter Steenstrup at udlevere Manuscriptet, med mindre Afhandlingen betragtes som officielt indleveret og forkastet af Facultetet. Af Hensyn til Johnstrup finder Collin sig i

dette. Beskaffenheden af det Materiale, han skulde have undladt at benytte. (S. 136—140). — Georg Winther. Han studerer i en Aarrække udelukkende under Steenstrup. Han hører nogle Forelæsninger af Schiødte og seer hurtigt, at der hos denne er mere at lære. Hans forsigtige Optræden inden han har taget sin Magisterconferens. Hans første Arbejder. Udtalelser af Schiødte om disse og om Winther selv. Winthers Undersøgelser over Fiskeansigtets Udvikling. Hans Opfindsomhed i Retning af at hjælpe sig med smaa Midler. Hans Taknemlighed mod Schiødte. Hans grundige Kjendskab til de af ham undersøgte Farvande: han corrigerer Søkortene. Han træder i Forbindelse med Birkedommer H. V. Fiedler. Hans Undersøgelse af Bunderholdene i Aarhuusbugten og Brevvexling med Schiødte under dette Arbejde. Hans Ansøgninger om det Smithske Stipendium; Steenstrups Indflydelse. Hans Brystsvaghed. Han anmoder Steenstrup om Materiale til sine Undersøgelser fra Museets Fiskesamlings Doubletter. Steenstrup sætter som Betingelse for Ydelsen af det forlangte Materiale, at Winther ikke maa publicere sine Undersøgelser derover i „Naturhistorisk Tidsskrift“. Winthers udførlige Imødegaaelse af dette Forsøg paa at nægte Understøttelse fra Statens offentlige Samling til Artikler i et af Staten understøttet videnskabeligt Tidsskrift. Hans fine Ironi og uimodstaaelige Logik. Steenstrups Tilbagetog. Man bliver forekommende og udleverer det ønskede Materiale. Winther raadspørger med Hensyn til en ny Fiskerilov. Hans Project til en ny Udgave af Krøyers „Danmarks Fiske“. Hans Undersøgelser i Vesterhavet. Schiødte skaffer ham Ophold paa Marinens Opmaalingsdamper „Zephyr“. Winthers Skuffelse over det ringe Udbytte. En af Steenstrups Ideer. Winthers Bearbejdelse af de danske Fiske i „Zoologia Danica“. Hans Arbeidsiver. Hans Sygdom. Schiødtes Bestræbelser for at skaffe ham Midler til et Ophold i Udlandet. Winther reiser til Rivieraen. Hans Ophold der og Brevvexling med Schiødte; dennes sidste Brev til ham. Winthers Død og Schiødtes Sorg derover. (S. 140—175). — William Sørensen. Han studerer særligt Arachnider. Hans Arbejde over Opilioneerne. Et characteristisk Exempel paa hvorledes Schiødte ledede sine Elever til ved egne Kræfter at løse Vanskeligheder istedetfor selv at gjøre dette for dem. Humbugen i den lærde Verden; dens forfængelige Lyst til at see sin Autoritet anerkjendt. Sørensen faar Tilbud om en Stilling i England. Han reiser

til Sydamerika, hvor han atter gennem Lütken faaer Tilbud om en Stilling i Udlandet. Hans Studier i Sydamerika og Tilbagekomst til Danmark. Hans Arbeide over Fiskenes Lydorganer. Han bliver en kort Tid Inspecteur ved Zoologisk Have. Schiødtes Interesse for Sørensen og hans Arbeider. (S. 176—178). — H. J. Hansen. Schiødtes yngste Discipel. Hans Talent for Undersøgelse og Tegning. Hans Dygtighed som Museumsmand. Han bearbejder Spindel-dyrene og en Deel af Fiskene til „Zoologia Danica“. (S. 179). — Andre Elever af Schiødte. (S. 179). — Fr. Meinert. Hvorfor han omtales sidst. Han svigter Schiødte og slutter sig til Steenstrups. Schiødtes Ulyst til at tale om denne Forandring, der formørker hans daglige Liv i en lang Aarrække. Schiødtes Haab om, at den Indflydelse fra anden Side, der havde faaet Magt over Meinert, kun skulde være midlertidig. Schiødtes Bestræbelser for at skaffe Meinert forøget Indtægt. Det Umulige for ham i at tilfredsstille alle Meinerts Fordringer. Spørgsmaalet om Meinerts Ansættelse som Examinator ved Skolelærer-examen. Meinerts uberettigede Misfornøielse over ikke at kunne forene denne Stilling med sin Lyst til paa Museet at repræsentere Schiødte under dennes Fraværelse om Sommeren. Han tilstiller Schiødte en Skrivelse, hvori han for sig kræver en Stilling, der næsten stiller ham lige med Schiødte. Hans Ansøgning til Ministeriet om en sikkrere Stilling ved Museet. Schiødtes Betænkning i den Anledning. Jevnsides med Forandringen i det personlige Forhold mellem Schiødte og Meinert udvikler der sig en tilsvarende Forandring i Meinerts videnskabelige Arbeidsmaade. Han bygger sine Resultater paa ufuldstændige Undersøgelser, supplerede med løse Gjætninger og Hypoteser i Steenstrups Maneer. Hans Undersøgelse af Mundbygningen hos Myreløvelarven og Vandkalvelarverne, i det Væsentlige den første Frugt af den Udenlandsreise, hvortil Schiødte havde skaffet ham Midlerne. Schiødtes Yttring: „Vil De polemisere imod mig?“ Meinerts Mistemning og Overvurdering af sit Arbeides Betydning. Hans gjentagne Forsøg, efter ti Aars Forløb, paa at faae en Artikel om dette Emne publiceret. Schiødte raader ham til at forsøge at faae den trykt i Udlandet. Meinert sender Artiklen til nærv. Skriffs Forf., der gjør ham opmærksom paa, at de fleste af de formeentligt nye Opdagelser allerede findes i tidligere Værker af Andre, og raader ham til heelt at lægge Afhandlingen tilside. Meinert

VII

lader den alligevel trykke uforandret i „Videnskabelige Meddelelser fra den naturhistoriske Forening“, hvori den optages uden at have været læst i noget Møde. En Udtalelse af Schiødte om Indholdet af Meinerts Artikel og om sit eget Forhold dertil. Meinert fortsætter sine Angreb paa Schiødte med en Kritik af dennes Beskrivelse af Torbist-larvernes Aandehuller. Hans Frygt for, at H. J. Hansen skulde blive foretrukket for ham som Schiødtes eventuelle Efterfølger. Schiødtes Bevæggrunde til at svare skarpt paa Meinerts Angreb; hans Haab om at see det gamle Forhold gjenoprettet. Meinerts Optræden mod Schiødte sikkrer ham Steenstrups Bevaagenhed. Schiødtes Samarbejde med Meinert paa Museet vanskeliggjøres mere og mere. Paa Forslag af Steenstrup og Reinhardt bliver Meinert Medlem af Videnskabernes Selskab. (S. 180—199)..... S. 81—199.

LANDBOHØISKOLEN. Schiødtes Virksomhed der. Den Aerkjendelse og Velvillie, der vises ham. Universitets-Professor Ad. Steen indgiver til Landbohøiskolens Underviisningsraad en Klage over Schiødtes Lærervirksomhed ved Skolen. Schiødte gjør i et Modindlæg Rede for de Principer, han som Lærer vedkjender sig, og faaer et Til-lidsvotum af Underviisningsraadet. Hans Udtalelser om Benyttelsen af Lærebøger, Tegninger og Studiesamlinger. Hans Hovedformaal, at lære Eleverne selv at see og for-staae. Udfaldet af Examiner i Zoologi ved Landbohøiskolen. Erklæringer af Censorerne, H. Bendz og P. E. Müller. Prof. Steens Bevæggrunde til saaledes at blande sig i Ting, han ikke havde Forstand paa: Et mislykket steenstrupiansk Forsøg paa at svække Schiødtes Renommé som ualmindelig dygtig Lærer..... S. 199—212.

VIRKSOMHED VED UNIVERSITETET M. M. Schiødtes Fore-læsninger. Hans Forhold til Darwinismen og de danske Darwinianere. Frygten for Coloradobillen. Henvendelser til Schiødte i den Anledning. Hans Udtalelser om Sagen. Overflødigt Staahei..... S. 213—216.

PERSONLIGE FORHOLD 1873—1882. Schiødtes Gage for-øges. Han opgiver sin Stilling som Lærer for de Monrad-ske Seminarister. Hans Sommerophold i Middelfart. Hvor-ledes han tilbringer sin Sommerferie. Hans Sølvbryllup. Det franske entomologiske Selskab besætter to af sine fire normerede Pladser som Æresmedlemmer med Schiødte og Darwin. Schiødtes Arbejder og Studier under Sommer-opholdet i Middelfart. Hans Skrabninger i Lille Belt og ved Frederikshavn. En lille Reise til Tydskland. En Ud-

VIII

talelse om tyske Museer, tyske Entomologer og de trykkende Forhold i Danmark. Vanskeligheder ved Udgivelsen af „Naturhistorisk Tidsskrift“ og af Forf.'s „Oversigt over Danmarks zoologiske Literatur“. Den officielle og jubilatoriske Universitetshumbug. Mismodige Udtalelser af Schiødte om sine officielle Forhold. Udsigterne til at see Reinhardt som Steenstrups Efterfølger. Udtalelser af Schiødte om Forberedelserne til Arbeidet over Cymothoerne og om sine egne Arbejder overhovedet. Schiødte bliver Dannebrogsmænd. Hans Besøg i Paris 1878. Hans Anseelse i Udlandet. Modgang og Fortrædigelse i Fædrelandet. Hans Arbejdsevne begynder at svækkes ved den Sygdom, der siden volder hans Død. Hans sidste Udenlandsreiser.

S. 217—233.

TIENDE CAPITEL: 1883—1884.

Schiødtes Docent-Virksomhed ved Landbohøiskolen trykker ham mere og mere. Efter Forslag af Cultusministeriet, fremsat paa Finantsudvalgets Initiativ, bevilger Rigsdagen ham en Professorgage paa 5600 Kr., hvorved han sættes istand til at opgive sin Stilling ved Landbohøiskolen. En Udtalelse af Schiødte i denne Anledning. Universitetets Stilling til Sagen. Schiødtes Ansøgning om Afsked fra Landbohøiskolen. Den stødende Maade, hvorpaa Ansøgningen bevilges. Schiødtes Skuffelse over, at Fr. Meinert, og ikke H. J. Hansen, bliver hans Efterfølger. Meinert annoncerer, at han vil lede Underviisningen paa en fra Schiødtes grundforskjellig Maade. Schiødtes Haab om paa anden Maade at sikkre H. J. Hansens Fremtid. Schiødtes Sygdom (Tarmkræft) tager mere og mere Overhaand; Udtalelser af ham i Breve om sin Helbred. Han fungerer som Opponent ex officio ved H. J. Hansens Doctordisputats. H. J. Hansens og Meinerts forskjellige Anskuelser om Mundbygningen hos Insecterne. Meinert opponerer mod Hansen, men uden Held. Schiødtes sidste Artikel: Hans Svar paa Meinerts Angreb. Schiødtes Interesse for G. Budde-Lunds Monographi af Landisopoderne. Et Antal af Schiødtes Elever og Venner lader en Buste af ham udføre af P. S. Krøyer. Endnu en Æresbeviisning fra Udlandet. Schiødtes sidste Forelæsninger. Hans sidste egenhændige Brev til Forf. Han bliver sengeliggende og reiser sig ikke mere. Han indgiver Ansøgning om Fri-tagelse for sine Museumsforretninger og om, at H. J. Han-

IX

sen maa blive constitueret som Inspector i hans Sted. Hans varme anbefaling af H. J. Hansen. Hans ufordeeltige Dom over Meinert som Museumsmand. Hans Ønske om at see Hansen som sin Efterfølger. Han opgiver de sidste Illusioner om at see Meinert vende tilbage til det gamle Forhold. Hans Sorg derover. Meinert bebuder en ny polemisk Artikel mod Schiødte, men gaaer paa en Vens Forestilling ind paa at opsætte dens Fremkomst til efter Schiødtes Død. Han opgiver igjen denne Bestemmelse og fremlægger sin Afhandling i „Naturhistorisk Forening“, medens Schiødte ligger paa Dødsleiet. En Udtalelse af Schiødte om Sagen. Schiødte overdrager H. J. Hansen Udgivelsen af det Tilbagestaaende af „Naturhistorisk Tidsskrift“s sidste Bind og af „Zoologia Danica“. Schiødtes Død S. 234—252.

ELLESTE CAPITEL: SCHIÖDTE SOM MENNESKE, SOM VIDENSKABSMAND OG SOM LÆRER.

Indledende Bemærkninger. En ærlig Mand S. 253.

SCHIÖDTE SOM MENNESKE. Hans stærke Villie. Hans Arbejdslyst. Hans Følelse af sine moralske Forpligtelser som Medarbejder i Bestræbelserne for Menneskehedens aandelige Udvikling. Fremad! Fremad! hedder det altid. Hans Mistrøstighed over ikke at kunne faae udrettet saa Meget, som han gjerne vilde. Hans Utilbøielighed til at beskæftige sig med Fortiden. Hans Stræben efter Fuldkommenhed. Hans gode Tro til Menneskene og de Skuffelser, han herved led. Hans Afsky for Humbug. Hans Beskedenhed. Han undseer sig ikke ved at belæres selv af den Ringeste, men afviser al fordringsfuld Overfladiskhed. Hans Dom over Andre. Udtalelser af ham om den *driftige* Middelmaadighed og dens Fjendskab mod alt Fremragende. Hans Dom over Japetus Steenstrup. En haard Udtalelse af Schiødte i Anledning af Steenstrups Afhandling om „Zeniernes Reiser i Norden“. Berettigelsen af Schiødtes Dom er ved senere Undersøgelser tilfulde godtgjort: Steenstrups Afhandling er ved Dr. Bjørnbos Undersøgelser kommet til at staae i et ligefrem latterligt Lys. Berettigelsen af Schiødtes Dom over Steenstrup i det Hele taget. Den sidste Menneskealders ufordeeltige Kritik over Steenstrup have dennes Tilhængere ikke kunnet drives til at imødegaae. Schiødtes Mening om Brøchner og Rasmus Nielsen. En Udtalelse af ham om pseudo-

videnskabelige Forfattere. Beskaffenheden af Schiødtes Begavelse. Hans logiske Tankegang. Et Par Tilfælde af tilsyneladende Selvmodsigelse. Schiødtes Tale og Stiil. Hans Talent for Sprog. En Udtalelse af V. Pingel om Schiødtes Opfattelse af naturhistorisk Latin. Hans Yndlingssprog Fransk. (S. 254—277). — Schiødtes mangesidige Interesser. Hans Belæsthed. Hans Beundring for Goethe. De danske Forfattere, han meest sætter Priis paa. Hans Sans for Naturens Skjønhed. Hans Forhold til Naturalismen. Hans Interesse for Billedkunst og Musik. Et Par Yttringer af ham om scenisk Kunst. Hans Vurdering af Livets ydre Goder; de bør stilles i anden Række af den, der føler sig kaldet til at tjene Videnskabens Sag. Hans Dom om social Stilling og om Æresbeviisninger. Han agter udelukkende Andres Dom i Forhold til deres Competence. Nogle Yttringer af ham om Berømmelse og Miskjendelse. Hans Humeur godt, i Overeensstemmelse med hans udmærkede Constitution. Hans Liv henrinder under stadige Kampe, uagtet Strid som Strid er ham imod. Hans Opfattelse af Kampen for den gode Sag som en Pligt. Hans Tilgængelighed for blide Følelser. Hans Skræk for Sentimentalitet. Nogle Smaatræk til Belysning af hans Character. Hans Trang til personlig Omgang og Brevvexling; et lille fransk Brev fra ham. Hans Mangel paa Interesse for almindelig Selskabelighed. Han vil have aandeligt Udbytte af Conversationen. Hans Opfattelse af Disputer med Folk af afvigende Meninger som ørkesløse. Hans Forkjærlighed for Omgang med Yngre. Hans Tilbageholdenhed overfor Folk, han ikke kjendte. Hans Imødekommen og Hjælpssomhed overfor dem, der havde vakt hans Interesse. Hans gjæstfrie Huus. Hans Omgangskreds. (S. 277—294). — Schiødtes Forhold til Politik. Hans Afholdenhed fra activ Deeltagelse i det politiske Liv. Hans Agtelse for Geheimeraad Tillisch og især for Monrad. Hans Sympathi for Bondestanden og Forhold til det politiske Venstreparti. Han er Medstifter af Kjøbenhavns liberale Vælgerforening. Han er varm Patriot. Et Brev fra ham om Forholdet mellem Dansk og Tydsk, skrevet 1844. (S. 294—298). — Schiødtes religieuse Standpunct. Hans Ulyst til at udtale sig herom. Han erklærer, at det er det samme som Goethes. Hans Opfattelse af Religionens Betydning i Menneskeslægtens Liv og Udvikling. Hans Kjendskab til Bibelen. „Naturforskerens Søgen efter Sandhed maa lede ham til Pantheismens store Gud“. Schiødtes Fordømmelse af intolerante Udtalelser om reli-

gieuse Emner; hans Brevvexling med Etatsraad Edv. Collin om en Nekrolog over Krøyer. Den christelige Kirkes Troeslære tilegnede han sig aldrig. Nogle Træk fra hans sidste Sygdom. Han forlanger, at der ved hans Ligfærd skal siges, at han havde levet og vilde døe som Philosoph. Hans Forhold til Georg Brandes. Han slutter sig ikke til noget særligt philosophisk System. Hans Fordømmelse af den crasse Materialisme. Hans Tilbøielighed til at drage Paralleler mellem Menneskelivet og Livet i Naturen. (S. 298—309) S. 254—309.

SCHIÖLTE SOM VIDENSKABSMAND. Hans Stræben concentreret om Erkjendelse af Tingenes Sammenhæng. Den blotte Iagttagelse af Facta er ham ikke nok. Han er Methodiker, Anvender af en lovbunden Fremgangsmaade ved Forskningen. Hans Tvivl om at kunne udøve nogen betydelig Indflydelse paa Videnskabens Dyrkelse her i Danmark, saaledes som Forholdene ere hos os. Det danske Publicums Mangel paa Sands for stræng Videnskabelighed og dets Tilbøielighed til at tage Professorer for „Autoriteter“. Professorernes Lyst til Optræden i denne Egenskab gjør, at Schiølte har saa godt som hele Universitetet imod sig. Hans Definition af Begrebet „Genie“. Hans Mening om Menneskets forskjellige aandelige Virksomhed i de forskellige Aldere. En Optegnelse og et Brev fra Schiølte om methodisk Forskning. Den ved historiske Undersøgelser anvendte Methode strækker ikke til for en Naturgransker. Man skal see med sine egne, ikke med Andres Øjne. Mangelfuld Fremgangsmaade kan ikke characteriseres som en „Retning“ indenfor Videnskaben. Virkelig Videnskabelighed tager Alting med og begynder ikke med at opstille Sætninger, der kræve Beskjærelse og Bortskaffelse af det erfaringsmæssigt givne Stof. Undersøgelsen af Kjendsgjeringerne maa følges af en strængt logisk Prøvelse af det Udtryk for Sammenhængen, som fremstiller sig for Forskerens Erkjendelse. Forskjellen mellem dem, der arbeide i Videnskaben for dennes egen Skyld, og dem, der arbeide som Levebrødsmænd. Schiølte lægger den største Vægt paa den muligst udtømmende, nøiagtige Undersøgelse af Kjendsgjeringerne. Han fordømmer den Erkjendelse, der naaes blot i Form af en foreløbig Formodning, og Opstilling af Hypotheser, hvor Beviis bør kunne tilveiebringes. I Videnskaben afhænger en Udtalelses Vægt alene af de Grunde, hvorpaa den hviler. Schiølte forkaster al Autoritetstro, og enhver Byggen paa Præmisser, laante fra Andre uden

Prøve af deres Riglighed, naar en saadan overhovedet kan anstilles. At Schiødtes Modstandere ved Universitetet omtalte ham som Specialist, er et Udslag af deres Mangel paa Evne til at forstaae hans Arbejder og Synsmaade. Grundlaget for selvstændig Totalanskuelse maa erhverves gennem Selvstudium, ved hvilket Sammenhængen sees netop i Detaillen; derfor er Specialstudium nødvendigt. En Forsker nøies ikke med *Kundskab* i sit Fag, men higer efter *Indsigt* deri. Schiødtes Opfattelse af den organiske Verden. Hans Blik paa Dyreriget som et efterhaanden udviklet System af Virkeliggjørelser af Dyrets Idee fra et Begyndelsestrin, paa hvilket det særligt dyriske Element neppe kan konstateres, til Mennesket, i hvilket det naaer sin høieste Udvikling. Han giver sig meget lidt af med at efterspore Dyreformernes genetiske Sammenhæng, fordi han anseer vor Kundskab om tidligere Jordperioders Dyreverden for utilstrækkelig til deraf at danne sig en fyldig Forestilling. Den Lamarck-Darwinske Theori tiltaler ham ikke; en Udtalelse af ham herom. Hans Stræben efter at forstaae Meningen med hvert enkelt Organs Bygning og Betydningen deraf for Dyrets Liv. Hans Opfattelse af Systematiken og det zoologiske System. Udtalelser af ham herom. Uddrag af en Correspondance mellem Schiødte og Lacordaire, refererende sig til Schiødtes Afhandling om Danmarks Cerambyces. (S. 310—340). — Fremstillingen i Schiødtes Arbejder mønsterværdig ved Klarhed, Concision og Valg af træffende Udtryk. Hans Omhu for Correcthed i Detaillen. Texten til hans Larvearbejde: han meddeler de Bygningsforholdene vedrørende Kjendsgjerninger i schematiske, latinske Formler. Han sætter stor Priis paa udmærket Illustration. Modsætningen mellem kunstnerisk og videnskabelig billedlig Fremstilling. Schiødtes Tegninger. Omfanget af hans videnskabelige Skribentvirksomhed. (S. 340—345). — Schiødtes Dom over andre Videnskabsmænd. Hans Veneration for Videnskabens virkelige Stormænd og Bestræbelse for at sætte sig ind i deres Anskuelser. De Mænd, han særligt seer op til: Steno, J. C. Fabricius, Krøyer, Ludv. Jacobson, Linné, Lyonnnet, Latreille, Goethe, W. F. Erichson. En Udtalelse af ham om tyske Entomologer af Gjennemsnits-Arten. Hans Udøvelse af videnskabelig Kritik. Hans Syn paa Dilettantismen. Hans Beredvillighed til at erkjende de af ham selv begaaede Feil. (S. 345—351). — Schiødtes Mening om offentlige Institutioner til Videnskabens Fremme. Han har ingen Tro til lærde Cor-

XIII

porationer og Stiftelser, der omfatte alle Videnskabsgrene. Hans ringe Mening om Videnskabs-Selskaber og om Københavns Universitet. Museer etc. bør være uafhængige Statsinstitutioner, ikke knyttede til Universitetet. Hans Opfattelse af Situationen herhjemme: Virkelig Videnskabelighed tilsidesættes eller undertrykkes, medens Skinvidenskab flourer. Udtalelser af ham om Tilstanden ved Universitetet. (S. 351—354)..... S. 310—354.

SCHIÖDTE SOM LÆRER. Efter hans Anskuelse naaer Menneskeheden ikke sin høieste Udvikling masseviis ved at Individet underordnes Samfundet, men i enkelte fremragende Individuer, af hvilke Udviklingen væsentligt afhænger. Oplæring af videnskabelige Disciple maa derfor bestaae i Udvikling af hver enkeltts særlige Anlæg, ikke i Meddelelse af Kundskab. En Videnskabsdyrker, der *kun* besidder Kundskab, staaer paa det laveste Trin af Videnskabens Stige; det er Indsigt, personlig Forstaaelse, det kommer an paa. Ved Examinationerne paa Universitetet prøves kun Candidatens Hukommelse, ikke hans Indsigt. Beskaffenheden af Schiødtes Forelæsninger for Viderekomne. Det er gjennem Production, Forfatterskab, at man udvikler sig. Betydningen af, at man gengiver det Sete gjennem Tegning. Som videnskabelig Lærer er Schiødte fri for al smaalig Paaholdenhed. Hans Forhold til sine Disciple. En Redegjørelse fra hans Ungdom om hans Opfattelse af sin Lærervirksomhed ved Borgerdydsskolen. Hans Underviisningsmethode som Docent ved Landbohøiskolen. En Udtalelse af ham om hvad han fordrede ved Examinerne der. Hans Foredrag for viderekomne Lærere (Monradister). A. Hauchs Skildring af Schiødte som Docent. Schiødtes populaire Foredrag; hans Opfattelse af Videnskabens Popularisering. Hans Fordømmelse af det, der almindeligt havde Cours som populair Naturvidenskab. Nogle Udtalelser af ham herom. Schiødtes Maxime som Lærer: Qui élève s'élève S. 354—367.

Afsluttende Bemærkninger..... S. 367—369.

RETTELSE OG TILFØIELSER S. 370—374.

REGISTER S. 375—388.

NIENDE CAPITEL.

1873—1882.

MUSEET.

Strax ved Begyndelsen af det Tiaar, hvis Begivenheder danne Gjenstanden for nærværende Capitel, indtraadte en vigtig, om end kun midlertidig Forandring i SCHJØDTES Stilling ved Museet, foranlediget ved, at STEENSTRUP opnaaede Fritagelse i to Aar for sine Forretninger som Bestyrer af Museets anden Afdeling og Medlem af Museumsraadet.

Den første Underretning, som Schjødte erholdt herom, overraskede og foruroligede ham ikke lidet. Hvad enten det nu skyldtes Tilfældet, eller der virkelig var blevet iagttaget en vis Hemmelighedsfuldhed med Hensyn til de forberedende Skridt i denne Sag, vist er det, at Schjødte Intet havde hørt derom, førend han saa en officiel Meddelelse desangaaende. Denne indeholdtes desuden ikke i nogen Skrivelse til Museumsraadet, men i en Skrivelse, der var rettet til det naturvidenskabelige Facultet, uden Hensyn til, at dette efter Loven ikke havde det Mindste med Museet at gøre; og Schjødte, der altid var paa sin Post for at værne om Museets Uafhængighed, fik strax en Frygt for, at der bagved dette paaafaldende Factum skjulte sig et Forsøg paa at trække Museets Anliggender ind under Facultetet. Endvidere sagdes der i Skrivelsen, at Steenstrups Forretninger baade som Afdelingsbestyrer og som Med-

lem af Raadet skulde varetages af Dr. LÜTKEN, men Intet forlød om, hvorledes der skulde forholdes med Formandsforretningerne, som Steenstrup hidtil havde udført, og Schiødte frygtede for, at ogsaa disse skulde blive Lütken overdragne. Skjøndt Schiødte, som det synes, modtog private Efterretninger, der gik ud paa, at noget Saadant var i Gjære, viste Udfaldet, at hans Bekymringer, om end maaskee ikke ugrundede, dog havde været overflødige. Da imidlertid hans Udtalelser om disse kaste Lys over Stillingen, vil jeg anføre dem. I et Brev af 7. October 1872 skriver han: „Den største naturh. Nyhed her er, at Stp. i al Hemmelighed har udvirket sig 2 Aars Permission fra sine Forretninger „som Bestyrer af Museets anden Afdeling og som Medlem af „Raadet. Begge Dele ere overdragne til Dr. Lütken, hans personlige Assistent; om han tillige skal fungere som Formand i „Raadet med Forbigaaelse af Museets egne Inspectorer, vides „endnu ikke, eftersom Meddelelsen til Museet endnu ikke er „kommen. Vi kjende denne Sag kun derfra, at den er meddeelt „til det naturvidenskabelige Facultet, en Fremgangsmaade, som „synes ganske ubegribelig, da Museet aldeles ikke sorterer „under Fac., og det da ogsaa er første Gang, at nogen Meddelelse om Museets Anliggender er indkommen til Fac. Det „Hele seer saaledes meget *louche* ud. Gjør man Lütken til „Formand, vil det jo være en eclatant Tilsidesættelse mod „Museets Inspectorer, især mod mig, der har en 30-aarig Embedstid, men iøvrigt skal jeg bære det med stor Sindsro; jeg „har gennem mange Aars Kampe udvirket, at jeg er ganske „uafhængig i min Afdelings Bestyrelse og i Anvendelsen af de „dertil bevilgede Midler, og min videnskabelige Virksomhed er „derved forsaavidt sikkert, hvilket for mig er Hovedsagen. Enhver Fordring paa Anerkjendelse herhjemme, Tak, Opmærksomhed eller simpel Anstændighed i officielle Sager mig betræffende har jeg forlængst opgivet; man maa betale Prisen for „sin Smule Dygtighed.“ At disse Ord gjælde Universitets- og Museums-Forhold, behøver ikke at siges.

Hvad der officielt var foregaaet var Følgende. Alt under 4. Juli 1872 havde Steenstrup indgivet en Ansøgning til Ministeriet om den berørte Permission, idet han især henholdt sig

til Helbredshensyn. Han vilde endog, siger han, have søgt om definitiv Afskedigelse, hvis ikke hans Besøg ved den archæologiske Congres i Bologna havde viist ham, at den Svækkelse, hvorefter han led, ikke, saaledes som han havde befrygtet, var uhelbredelig, og hvis ikke Øienlægen, Dr. Edmund Hansen, havde erklæret, at hans svækkede Syn kunde forbedre sig ved Hvile. Ogsaa for at kunne fuldføre visse videnskabelige Arbejder ønskede han den attraaede Fritagelse. Det var først fra April 1873, at han ønskede denne, men han satte Sagen i Gang saa tidligt, fordi han vilde behøve lang Tid til at afvikle Forretningerne saaledes, at han kunde lade dem overgaae til Andre. Det var hans Forslag, at Dr. Lütken skulde vicariere for ham. Først under d. 22. August sendtes Sagen til Consistorium, hvorefter den ordnedes i Løbet af September og October.

I den Skrivelse, hvorved Ministeriet meddeelte Consistorium, at Steenstrups Andragende var bevilget, paalagdes det Consistorium i Henhold til Museumsloven at vælge en anden Formand for Museumsraadet for de to Aar, i hvilke Steenstrups Fritagelse skulde vare, og det blev da Schiødte som den ældste Inspector. Schiødtes Indtryk var, at dette i Grunden slet ikke var efter Steenstrups eller Consistoriums Hoved, thi i et Brev til mig, skrevet efter at han havde modtaget officiel Meddelelse herom, siger han: „Cons. har nu maattet bide i det sure Æble „og vælge mig til Formand; at forbigaae mig, som den Ældste, „har man altsaa ikke villet eller anseet for raadeligt.“ At Formandsposten vilde give ham visse Fordele, var han naturligviis ikke blind for, men, siger han, „iøvrigt er Sagen mig af ringe „Betydning. Formandsskabet giver Adgang til Vigtighed for en „Blære, men kun Besvær for den, der har Ballast nok ifor- „veien at seile med. Men jeg antager rigtignok, at Forretnin- „gerne lade sig — i Forhold til Maneren i Steenstrups Besty- „relse — reducere og simplificere paa en i hans Øine vist vid- „underlig Maade. Nous verrons“.

Kunde det siges med Sandhed, at Formandsposten for den, der ikke ønskede at blære sig dermed, i Reglen medførte mere Besvær end Tilfredsstillelse, saa kunde det ventes, at Schiødte

særligt vilde komme til at føle det. Hans Hovedmodstander i Museumssagen, Steenstrup, vilde ganske vist være udelukket fra directe at lægge ham Vanskeligheder iveien, men efter Steenstrups Forhold til Lütken kunde det ventes, at denne simpelthen vilde fortsætte Steenstrups Politik, om end REINHARDT vilde blive den, der ledede Oppositionen mod Schiødte, medens denne vedblivende vilde være i født Minoritet. Schiødte, hos hvem Pessimisme — som det jo ikke sjældent er Tilfældet — jevnligt slog om i en temmelig svagt begrundet Optimisme, gik dog til Værket med godt Haab og Mod. Han overtog Posten d. 1. April 1873, og Begyndelsen faldt lige strax lidt vanskelig, da Regnskaber og Papirer befandtes i Confusion, i alt Fald ikke i den Orden, som Schiødte ansaae for den naturligste og letteste at sætte sig ind i. Med Localet, d. v. s. det Værelse, som Steenstrup havde forbeholdt sig som Formand, gjorde denne ogsaa Vanskeligheder. Men taget med Lempe gik det Hele dog i Orden, især ved den Forekommenhed, Schiødte mødte i Ministeriet og Qvæsturen, hvor han søgte Oplysninger, saa at det lykkedes ham, som han udtrykte sig, at begynde sit Formandsskab med Anstand. „Steenstrup sagde „mig,“ skrev han i den Anledning, „at han som Formand havde „maattet anvende mindst tre Timer dagligt hele Aaret rundt; „jeg antager nu, at jeg behøver 1 à 2 Timer om Ugen; thi da „jeg ikke har isinde at *reggere*, saa falder Alting meget simpelt, og jeg har foresat mig at indrette mig saaledes, at der „ikke bliver fjerneste Anledning til Strid i Raadet, saalænge „jeg er Formand.“ Endnu i October 1873 skrev han: „Jo, i „Museumsraadet gaaer det fortræffeligt. Der bliver *ingen*, *slet* „*ingen* Strid, saalænge jeg er Formand. Gjør man smaa Udfald, saa mærker jeg dem ikke, og *min* Imødekommen og „Loyalitet gjøres saa haandgribelig, at der udenfor dem Intet „bliver at faae fat i.“ Det varede dog ikke længe, før Schiødte fik Grund til at sande Ordsproget, at Ingen har Fred længere, end hans Nabo vil. Hvad enten det nu var, at han selv eller hans Venner med noget uforsigtig Tilfredsstillelse havde henviist til den Ro, der var kommen i Sagernes Gang, eller det var, at hans Colleger blot havde fundet det hensigtsmæssigt at

opsætte deres Campagne, vist er det, at der kom en Tid, da disse aldeles afgjort ikke mere vilde have Fred. Der opstod langtrukne og bittre Discussioner om Sager, som i alt Fald i Schiødtes Øine vare aldeles futile, og som ganske sikkert med lidt god Villie paa *begge* Sider kunde og burde have fundet deres Afgjørelse uden nogensomhelst Ubehagelighed og med mindre end Tiendedelen af det Skriveri, de foranledigede, hvilket for Schiødte var en stor Plage.

Da disse Sager ikke have Spor af almindelig Interesse, og da de, som kunde ønske at eftergaae dem, kunne finde alt det Væsentlige i Universitetets Aarbøger, er der ikke nogen Anledning til her at gennemgaae dem i Enkelthederne. En af dem førte til, at Reinhardt og Lütken indgave en Klage til Consistorium, fordi de formeente, at Schiødte havde undladt som Formand at handle efter en af Raadet tagen Beslutning, ved hvilken Schiødte havde været i Minoritet. Da det imidlertid oplystes, at Dhrr. vel havde udtalt sig i den angivne Retning, men at der ingen Beslutning forelaae, medens Schiødte erklærede, at han havde ventet paa et nærmere detailleret Forslag fra sine Colleger, henvistes de til at udarbeide et saadant. Da imidlertid de to Herrer under den stedfundne Forhandling havde forsøgt aldeles at ignorere Formanden, saa at de endog i deres eget Navn havde tilskrevet Københavns Magistrat som Museets Bestyrelse, indstillede Schiødte, at der burde indføres et ordentligt Regulativ for Museets Forretningsgang, hvorved saadanne Extravagancer kunde forhindres. Denne Indstilling blev ogsaa taget tilfølge, og Museumsraadet blev under 22. Marts 1875 opfordret til at udarbeide et Udkast til en Forretningsorden. Men skjøndt et saadant Udkast strax blev udarbejdet, trak Sagen i Langdrag, og det var først i 1884, at et Forslag blev indsendt, hvilket senere approberedes.

Fra 1. April 1875 overtog Steenstrup atter Bestyrelsen af sin Afdeling og sit Sæde i Museumsraadet, men da han erklærede ikke at føle sig istand til atter at træde tilbage i Formandsposten, overdrog Consistorium Schiødte at varetage denne indtil videre, hvilket han ogsaa gjorde indtil 1. April 1879. I flere Henseender, navnlig ogsaa med Hensyn til Museets Fi-

nantser, meente Schiødte at have Grund til at være tilfreds med sin Administration, men det var langt fra, at det lykkedes ham at tilveiebringe en saadan fredelig Tilstand, som han havde haabet, og hvorved Formandsfunctionerne kun vilde røve ham liden Tid. Vel havde han i de sidste fire Aar ingen saadanne alvorlige Ubehageligheder, som i de to første Aar, Ubehageligheder, til hvilke Schiødte altid nærmest betragtede Reinhardt som Ophavsmand, men megen Uleilighed og Tidsspilde forvoldtes ham dog ved den næsten regelmæssige Meningsforskel mellem ham og hans Colleger.

Forsaavidt var det ham derfor ikke ukjært i Foraaret 1879 at modtage en meget høflig Skrivelse fra Consistorium, hvori det meddeelttes ham, at da Steenstrup nu havde erklæret sig „villig“ til atter at overtage Formandsposten, fritog man Schiødte for Varetagelsen af de dermed forbundne Functioner. Men ublandet var hans Tilfredsstillelse ikke, thi i visse Henseender havde han havt Fordeel af at være Formand. „Min Stilling „som Formand i Museumsraadet,“ skrev han derom i et Brev til mig d. 21. Mai 1879, „gav mig Ret til at udtale mig *først* „i enhver Sag, og derved er det skeet, at jeg har sat Adskil- „ligt igjennem af Vigtighed for min Afdeling; thi naar der først „foreligger et med Grunde støttet Indlæg, er det ikke altid saa „let at kaste det om.“ Netop denne Omstændighed, meente Schiødte, var den væsentlige Grund til, at Steenstrup havde bestemt sig til atter at overtage Posten. Da det hele Arrangement jo i Formen kun havde været midlertidigt, foranlediget ved Steenstrups Ønske om temporair Fritagelse, var der i og for sig Intet at sige til, at det paa den angivne Maade kom til Ende; men det synes, at Schiødte havde saa omtrent anseet det for givet, at det efter at have været i sex Aar vilde blive permanent, og derfor følte sig noget stødt ved at maatte træde tilbage efter saa lang Tid, fordi det convenerede Steenstrup. At dette Sidste var Tilfældet, forklarede Schiødte sig, som sagt, dels af, at et Par Sager vare gaaede Steenstrup imod, hvilke maaskee, hvis han havde været Formand, kunde være blevne ledede til et andet Udfald, dels af, at Steenstrup ønskede at repræsentere Museet ved den tilstundende Fest i Anledning af

Universitetets 400-aarige Bestaaen. Der paatænkte nemlig dengang en storartet international Høitidelighed, ved hvilken talrige fremmede Notabiliteter kunde ventes til Kjøbenhavn, og det kan vel være, at Steenstrup, der altid søgte at tage Stilling som Museets egentlige Bestyrer, har meent, at det vilde være ham vanskeligt at vedligeholde denne Prætension i Fremmedes Øine, naar Schiøtte var Formand i Museumsraadet. Som bekjendt indtraadte der politiske Begivenheder, som gjorde, at man ikke vilde indbyde Tydskere til Festen; Indbydelserne indskrænkedes til Skandinavien, og den hele Høitidelighed fik en hjemlig Character. Forsaavidt den omtalte Betragtning har havt Vægt hos Steenstrup, kunde han altsaa have sparet sig Uleiligheden med at overtage Formandsposten paany.

Blandt de Sager, som i denne Periode kom til Forhandling i Museumsraadet, og om hvilke udførligere Underretning findes i Universitetets Aarbøger, skal her først omtales Spørgsmaalet om en mulig Medvirkning fra Museets Side ved Tilveiebringelsen af zoologisk Underviisningsmateriale ved Skoler. Det opstod ved en Henvendelse fra en saadan til Cultusministeriet, dengang under J. C. H. FISCHER, som d. 10. Jan. 1878 tilskrev Museumsraadet desangaaende. Ministeriet udtalte, at det vilde sætte Priis paa, om Museet ved sine Doubletter kunde medvirke til, at en fyldigere og mere frugtbringende Underviisning i Naturhistorie kunde blive almindeligere, samt anmodede Raadet om dets Betænkning over, hvorvidt og hvorledes dette kunde iværksættes. Ministeriet henstillede, at Skolerne maatte kunne forhandle directe med Museumsraadet i hvert enkelt Tilfælde, og henviste til, at saadan Hjælp formeentlig alt tidligere var bleven ydet. Dette Sidste forholdt sig ganske rigtigt. Tanken var ikke ny, om end Museet aldrig synes at have udrettet Synderligt i denne Retning. Schiøtte havde i 1847 paa egen Haand foræret Odense Cathedralskole nogle for Museet ubrugelige Doubletter i Anledning af, at Læreren dér havde tilsendt Museet en Samling Insecter med Anmodning om Bestemmelse og med Tilbud om, at Museet maatte beholde hvad det havde Brug for; men den daværende Direction havde ikke ganske bil-

liget Schiødtes Handlemaade — nærmest vel fordi dens Samtykke ikke var blevet indhentet.

Da Schiødte baade interesserede sig for en Forbedring af Naturhistorie-Underviisningen i Skolerne og meente, at der kunde være Udsigt for Museet til ad den Vei at aabne nyttige Forbindelser, var han meget villig til at imødekomme Ministeriet, men denne Holdning deelttes kun i ringe Grad af hans Colleger, og da disse jo dannede Majoriteten i Raadet, gik dettes under 5. Marts 1878 afgivne Svar ud paa Følgende. Med Hensyn til det foreliggende Tilfælde hed det sig, at man vel kunde afsee enkelte Gjenstande men intet Klækkeligt kunde tilveiebringe uden at gjøre Anskaffelser, hvortil der behøvedes særlige Penge-midler. Om Sagen i Almindelighed udtalte Raadet, at man vel kunde tænke sig et Arrangement, hvorved Museet kunde yde Skolerne Assistance i den omtalte Retning, men at dertil vilde udfordres en anseelig Pengebevilling, samt at Museets Bestyrere vel efter Omstændighederne kunde yde nogen Hjælp derved, men at de alt havde saa meget at varetage, at de iøvrigt ikke burde bebyrdes med dette Anliggende. Denne sidste Clausul var ikke i Overeensstemmelse med Schiødtes Anskuelser, da han vel meente, at Museet burde have sine mulige Udlæg refunderede, men ikke antog, at den eventuelle Uleilighed vilde overstige, hvad Bestyrerne kunde paatage sig. Nogen særskilt Udtalelse i denne Retning indsendte han dog ikke.

Under 15. Marts tilskrev Ministeriet igjen Raadet, at det ønskede en nærmere Udtalelse om, hvorledes man tænkte sig, at Sagen kunde ordnes, hvorhos det implicerede, at vedkommende Skole eller Commune burde yde Museet passende Erstatning, hvor der var Anledning dertil. Ministeriet udvikler i denne Skrivelse temmelig udførligt, hvorledes netop nu, da Interessen for Naturhistorie og naturhistorisk Underviisning udbredte sig saa meget i Befolkningen, en saadan Imødekommen fra Museets Side vilde tjene til at gjøre det som ogsaa Universitetet i det Hele mere populairt, en i Virkeligheden ikke uvigtig Sag, idet jo Museets Virksomhed og Udvikling i det Hele i høi Grad afhang af Rigsdagens Liberalitet.

Disse Betragtninger synes imidlertid ikke at have havt

synderlig Vægt hos Raadets Fleertal, thi dettes Betænkning var væsentlig af det Indhold, at den hele Virksomhed med at tilveiebringe zoologisk Apparat for Skolerne burde overdrages en udenfor Museet staaende Mand, hvem Museet vilde yde saadan Assistance, som Omstændighederne maatte tillade, men som maatte have en uafhængig Pengebevilling til sin Raadighed. Schiøtte ledsagede sin Formulering heraf med den Bemærkning, at Forholdene jo kunde være forskjellige ved de forskjellige Afdelinger, men at han for sin Part var villig til at besørge det Fornødne med Hensyn til Tilveiebringelsen af entomologisk Apparat. Herom opstod der en hæftig Discussion, idet hans Colleger baade af reelle og formelle Grunde misbilligede denne Tilføielse. Da nu desuden Fischer i 1880 fra- traadte Ministeriet, kom der intet Resultat ud af hans udentvivl gode Hensigt.

Paa samme Tid, som det Ovennævnte fandt Sted, opstod en anden voldsomt omdebatteret Sag i Anledning af Conchyliologen O. MØRCHS Død d. 25. Jan. 1878. Det er allerede ovenfor (I, S. 165 og 481) berørt, at denne som ung i flere Aar (1844—1849) gik Dr. Beck tilhaande, særligt som Medhjælper ved den Kongelige Particulairsamling, men ogsaa til en vis Grad paa det Kongelige Museum, samt at han i 1853 forgjæves ansøgte om den ved Becks Afgang i 1849 ledigblevne Inspectorpost ved Museet. Der tilstodes ham den ledigblevne Gage, 300 Rd., for at arbeide i Conchyliensamlingen, men uden fast Ansættelse. Siden 1847 havde han tillige havt Beskjæftigelse ved Universitetsmuseet, ligeledes uden Ansættelse, og da nu Particulairsamlingen ved Steenstrups Bestræbelser blev forenet med Universitetets, overdroges det derved nødvendiggjorte Sammenordningsarbeide til Mørch. Dette Arbeides Omfang forøgedes endnu ved det Kongelige Museums Overgang til Universitetet, og der tilstodes Mørch til dets Besørgelse 1000 Kroner om Aaret, hvilken Sum svarede til hvad han hidtil havde oppebaaret fra de to Museer. Hans Helbred havde aldrig været stærkt, og alt i 1869 og 1870 var han nødt til at gjøre et længere Ophold i Sydfrankrig for om muligt at komme til

Kræfter, hvortil han blev sat istand, deels ved naturhistoriske Venners Sammenskud, deels ved Understøttelse fra Cultusministeriet. Denne sidste opnaaedes ved et Andragende fra et Antal danske Zoologer, blandt hvilke man finder Schiødte, men ikke Steenstrup, som nægtede at slutte sig dertil, uagtet det jo var i hans Afdeling, at Mørch arbeidede. Efter sin Hjemkomst fortsatte Mørch endnu sin Virksomhed, men med stedse mere svækkede Kræfter, indtil han i Slutningen af 1877 atter blev hoist farligt angrebet. Det var atter ved naturhistoriske Venners Sammenskud, at Mørch sattes istand til paany at søge et sydligere Klima, men han døde i Nizza d. 25. Jan. 1878.

Det store Sammenordningsarbejde, hvorpaa han havde offret saa stor en Deel af sit Liv uden at kunne haabe paa nogensomhelst personlig Anerkjendelse derfor, var netop bragt til Ende — forsaavidt i alt Fald som et saadant Arbejde nogensinde kan bringes til Ende — og Spørgsmaalet om Anvendelsen af den aarlige Sum, han havde nydt, og som dannede en Deel af den Museet til Assistance bevilgede Sum, maatte opstaae med saameget større Nødvendighed, som der dengang Ingen var i Danmark, der var competent til at paatage sig saadant Arbejde i den conchyliologiske Afdeling som det, Mørch havde udført. Hvis Ministeriet simpelthen havde inddraget Beløbet, vilde det have været vanskeligt at bestride Berettigelsen dertil, men den daværende Minister, Fischer, som selv interesserede sig for Naturhistorie, vilde ikke unddrage denne Videnskab den finansielle Hjælp, som en Bevilling paa 1000 Kroner kunde yde, om end det særlige Formaal, for hvilket den oprindeligt var givet, ikke mere kunde forfølges, i alt Fald ikke for Tiden. Han lod derfor under 20. Febr. 1878 en Skrivelse udgaae til Consistoriet, i hvilken der under Henviisning til Motiverne til Lønningslovforslaget af 25. Marts 1870 og til Lønningsforslaget af 1870—71 siges, at da de extraordinaire Arbejder ved de conchologiske Afdelinger, som vare en Følge af Sammensmeltningen af Christian VIII's, det Kongelige Naturhistoriske Museums og Universitetets Samlinger, og som væsentlig havde været afdøde Dr. Mørch overdragne, nu, saavidt Ministeriet bekjendt, vare fuldendte, og da der ved Sidstnævntes Død ikke var Nogen, som

kunde fortsætte de Arbeider, hvormed han i den seneste Tid havde været beskæftiget, vilde det heraf være den naturlige Følge, at det ommeldte Tilskud bortfaldt enten i det Hele eller i ethvert Tilfælde deelviis. „Det turde derfor,“ hedder det videre, „komme under Overveielse, hvorledes den Kraft, som det „ved Summens [d. e. den saakaldte Assistancesums] Forhøielse „dengang blev muligt at lægge paa de conchologiske Arbeider, „nu kunde blive anvendt til Fremme af andre særlig paatrængende Ordningsarbeider“, og Ministeriet udbad sig derfor Consistoriets og Museumsraadets Erklæringer om, hvorledes Summen hensigtsmæssigst kunde anvendes til Samlingernes Bedste i Analogi med den oprindelige Bestemmelse. Mørchs Lønning var i sin Tid bleven forhøiet til 1152 Kr. ved en Leilighed, da alle Lønningerne ved Universitetet modtog et Tillæg af c. 20 pCt. Ministeriet forbeholdt sig imidlertid paa anden Maade at disponere over de 152 Kr.

Raadets Medlemmer kunde ikke blive enige om nogen Indstilling, og Ministeriet modtog derfor to Betænkninger, een fra Schiødte og en anden fra Steenstrup, som Reinhardt havde tiltraadt, og som støttedes af Consistoriet.

Isit d. 1. Marts daterede Udkast til en Erklæring fra Raadet foreslog Schiødte, at Summen skulde stilles til Disposition for den entomologiske Afdeling, hvor der netop forestod omfattende og paatrængende Ordningsarbeider af ganske lignende Art som de conchologiske, til hvilke Pengene oprindeligt vare blevne bevilgede. Han henviste til de store Forøgelse, som den særlige danske Insectsamling havde modtaget siden dens Grundlæggelse ved Overdragelsen af Schiødtes egen Samling til Museet, og omtalte særligt Drewsens store, netop i de samme Dage tilkomne, danske Hymenoptersamling, der for en Femtedeel bestod af andre Arter end hans egen. Som Maalestok for Omfanget af det alene ved denne sidste Forøgelse opstaaede Sammenordningsarbeide anførte Schiødte, at den derved dannede Samling af danske Hymenopterer vilde omfatte ikke mindre end 3000 Arter. Schiødte anførte dernæst de ofte gjentagne Argumenter til Gunst for faunistiske Samlinger i den Forstand, hvori han tog Ordet, samt at de til hans Raadighed

staaende Pengemidler vare for ringe til, at han kunde fremme Udviklingen af den faunistiske Insectsamling med den tilbørlige Kraft — saa ringe, at han i Grunden slet ikke havde kunnet honorere det Arbeide, som hidtil var blevet udrettet derved, men factisk havde maattet modtage det som væsentligst frivilligt Arbeide; hvad han havde kunnet yde i Retning af Remuneration havde kun kunnet være at ansee som Udtryk for hans gode Villie. Endeligt gjorde han gjældende, at der „vil gaae „Meget tabt af faunistisk Kundskab, hvis ikke disse Arbeider „kunne bringes til en idetmindste foreløbig Afslutning, medens „jeg endnu formaaer at lede dem med min fulde Kraft, og „Tiden er jo i saa Henseende for mig langt fremrykket.“

Til dette Forslag kunde Schiødte imidlertid ikke faae sine Collegers Tilstemning, og Steenstrup afgav en Erklæring om, at han efter sin Formening havde ligefrem Ret til at beholde disse Penge til sin Disposition som en Deel af hans Afdelings faste Indtægt, og at han ikke heller kunde undvære dem uden Skade for Samlingen. Han henholdt sig til, at disse 1000 Kroner formeentligt havde været Afdelingen tillagte, ikke Mørch personlig, og at de paagjældende Arbeider vel kunde siges at være næsten færdige i deres første Stadium, men at der stod videnskabelige Arbeider tilbage som Fortsættelse af dem, for hvilke ingen Tidsfrist kunde angives. Han gjorde, som Modstykke til Schiødtes Bemærkninger, Malacologiens Betydning i flere Henseender gjældende samt anførte, at han paa sin Side sad inde med en Kundskab om alt det Traditionelle Samlingerne angaaende, som nu ingen Anden besad, og som vilde gaae tabt, med mindre han kunde faae en yngre Conchyliolog opdraget og instrueret, hvortil han derfor meente at burde beholde de omstridte Midler.

Denne Erklæring, som er meget vidtløftig, men hvoraf Ovenstaaende er Quintessentsen, tiltraadtes, som sagt, af Reinhardt og blev, sammen med Schiødtes Udkast til en Erklæring, af Consistorium indsendt til Ministeriet tilligemed en Skrivelse af 4. Mai, som i det Væsentlige er en Omskrivning af Steenstrups Erklæring og gaaer ud paa at støtte dennes Ønske. Der anføres dog, at Sagen forelaae i en noget ufuldstændig Skikkelse,

idet Schiødte ikke havde ledsaget sine Collegers Votum med nogen Bemærkning. Consistorium henstillede derfor, om ikke Schiødtes Udtalelse derom burde indhentes ved ministeriel Ordre. Dette skete dog ikke, og Ministeriet resolverede under 5. Juli i Henhold til det Indsendte, at, da det ikke havde Beføielse til at lade Pengene blive anvendte til Uddannelse af en Conchyliolog, skulde disse fra 1. Juli 1878 stilles til Disposition for den entomologiske Afdeling til Udførelse af de i Schiødtes Udkast omtalte Ordningsarbejder, hvortil de fornødne Kræfter havdes tilstede. Til Støtte for denne Afgjørelse henviste Ministeriet til de fra Qvæsturen paa Forlangende indsendte Oplysninger om de paa Universitetets Budget opførte Midler, som hidtil havde været anvendte ved hver af Museets Hovedafdelinger, hvoraf det fremgik, at disse gennemsnitlig androge: ved første (Reinhardt's) Afdeling 1786 Kroner, ved anden (Steenstrups) Afdeling 5442 Kroner (inclusive Mørchs Honorar men exclusive de til Studiesamlingen bestemte 1057 Kroner), endelig ved tredje (Schiødtes) Afdeling 1518 Kroner. Med Hensyn til denne sidste Sum er at bemærke, at Løvendals Honorar ikke er medregnet, da han var ansat ved den Westermannske Samling, som dengang endnu — officielt — var en selvstændig Deel af Museet, og at 300 Kr. af Meinerts Indtægt heller ikke ere medtagne, da de udrededes af Staten, af Fonden til Videnskabernes Fremme, og havde Characteren af et personligt Tillæg. Iøvrigt erklærede Ministeriet sig villigt til paa Finantsloven at optage Forslag til Forhøielse af Afdelingernes Annua, saavel som til at tage under Overveielse et eventuelt Forslag om en særskilt Bevilling for et bestemt Aaremaal til Uddannelse af en Conchyliolog.

Denne Afgjørelse vakte den største Forbittrelse i den Steenstrupske Leir, og dette var intet Under. Lige fra det Øieblik, da Steenstrup havde faaet Deel i det Kongelige naturhistoriske Museums Bestyrelse, havde han med den yderste Haardnakket-hed gjort Alt, hvad han formaaede, for at forhindre Schiødtes Plan om Oprettelsen af en særlig dansk Insectsamling til Støtte for det faunistiske Studium. Denne store og smukke Samling, der saa hurtigt havde opnaaet en glimrende Udvikling, stod i Museet til Trods for Steenstrup. At den entomologiske Afde-

ling nu paa eengang fik et saa betydeligt Tilskud væsentligst til Bedste for denne Samling, var ham allerede irriterende nok; men at den fik det ved Overførelse af den paagældende Sum fra Steenstrups eget Omraade, var næsten mere, end han kunde taale. Schiødte blev da ogsaa overøst med Uartigheder i Strømme. Det Hele blev fremstillet som et nedrigt Stykke Favoritisme fra Ministerens Side, som et underfundigt Træk af Schiødte, hvorved denne havde tilsneget sig Penge, som tilkom hans Collega, og som denne havde paatrængende Brug for o. s. v. o. s. v. I Virkeligheden havde Fischer, som vidste god Besked med Museumsforholdene, handlet aldeles efter egen Overbeviisning, og Schiødte havde ikke havt Andet dermed at gjøre end at stille sit omtalte Forslag. Hvorledes han kunde dadles derfor, seer jeg ikke. Ministeriets Forlangende om en Betænkning gik jo ud fra, at Pengene ikke mere kunde anvendes ved den Afdeling, ved hvilken Mørch havde arbejdet, og vilde blive indtagne, hvis der ikke ellers ved Museet var en Anvendelse for dem, analog med den, hvortil de oprindeligt vare blevne tilstaaede. Utvivlsomt var dette Tilfældet ved den entomologiske Afdeling, særligt ved den danske Samling, og Schiødte vilde have sveget sin Pligt som dens Bestyrer, hvis han ikke havde gjort opmærksom derpaa. Ud over dette gik han ikke; at imødegaae de Argumenter, Steenstrup meente at kunne anføre til Bedste for sit Forlangende, vilde Schiødte ikke indlade sig paa, og det var i Overeensstemmelse med fuldkommen god Takt, at han indsendte de to Betænkninger til de høiere Autoriteters Afgjørelse Side om Side uden videre Bemærkninger. Steenstrups Argumentation gik desuden ud fra, at Ministeriets Opfattelse var urigtig i sin Grundvold — et Spørgsmaal, som det hverken paalaae eller tilkom Schiødte at discutere. At Ministeriet ikke, som Consistorium foreslog, forlangte en Udtalelse derom af Schiødte, fulgte af sig selv. Et polemisk Indlæg af Schiødte vilde kun have forqvaklet Sagen, hvilket maaskee nok kunde have været Steenstrup velkomment.

Hvad Ministeriets Afgjørelse angaaer, seer jeg ikke, at der er nogen særlig Grund til at søge Forklaringen af denne i Fischers forøvrigt vel bekjendte personlige Interesse for Schiødte;

det Bestemmende for ham var uidentivl hans store Interesse for Danmarks Fauna, der var saa glimrende repræsenteret i Schiødtes Afdeling, baade i og for sig og i Sammenligning med de andre Afdelinger. Havde man kunnet gjøre Regning paa af Rigsdagen at faae bevilget Alt, hvad Museet virkeligt havde Brug for, vilde Sagen have stillet sig anderledes; men dette var netop ikke Tilfældet. Det gjaldt derfor om at faae anvendt det, der engang var opnaaet, paa bedste Maade, d. v. s. paa den Maade, som lovede det betydeligste og umiddelbart meest ønskelige Resultat. Medens nu Ministeren havde, og ikke godt kunde Andet end have, det stærkeste Indtryk af den energiske Virksomhed, som knyttede sig til den entomologiske Afdeling, var det Modsatte Tilfældet med Hensyn til de andre Afdelinger, hvor der naturligviis nok blev arbeidet, men med langt ringere Kraft. De conchologiske Ordningsarbeider, som Mørch blev lønnet for, havde alt medtaget 24 Aar, hvilket ikke syntes at være nogen meget hurtig Fremgang, og naar Steenstrup gjorde gjældende, at de egentlig kun vare komne til Enden af et foreløbigt Stadium, ja i visse Retninger maaskee aldrig vilde kunne tilendebringes, gjorde dette ikke Indtrykket mere gunstigt. At Mørch ikke kunde erstattes, da han døde 1878, indrømmedes fra alle Sider, og man skulde synes, at det da ikke kunde gjøre saa stor Forskjel, om det maaskee endnu varede nogle Aar, førend en Anden kunde lønnes for conchologisk Medhjælp. Hensynet til Steenstrups Kjendskab til de ældre Conchyliesamlinger, for hvis Bevarelse han meente at burde have Midler til at oplære en ung Conchyliolog, maatte vistnok ogsaa, hvis en Sammenligning skulde anstilles, ansees for at være af langt ringere Vægt end Vigtigheden af ved kraftig Fremme af Sammenordningen af de danske Insectsamlinger at sikkre sig Nyttens af Schiødtes faunistiske Kundskab. Thi medens denne repræsenterede en stor Masse af Enkeltheder, som ikke lod sig overlevere i sin Heelhed, maatte Nøglen til de gamle Mærker paa de ældre Stykker i de oprindelige Samlinger — som var hvad Steenstrup sagde, at han sad inde med — letteligt kunne bevares, i alt Fald skriftligt, uden at Nogen behøvede at oplæres særligt dertil. Ikke heller kunde det siges at være som

det skulde være, at Steenstrup i saa mange Aar havde havt disse omfattende Samlinger under sin Bestyrelse uden at have faaet uddannet en Conchyliolog, som kunde fortsætte Traditionen, saa at der endog skulde udfordres en aarlig Bevilling for at faae en saadan til Raadighed. Hvilket Raab vilde der ikke være blevet opløftet, om Schiødtte havde stillet et saadant Forlangende! Lige saa lidet kunde det med Føie fastholdes mod Ministeriet, at de 1000 Kroner oprindeligt vare blevne Steenstrups Afdeling tillagte og derfor burde vedblive at være til Disposition for denne. Rigtignok var Mørch ikke i sin Tid bleven ansat som Medhjælper ved Afdelingen med Løn som saadan. Hans Løn udbetaltes ham — i alt Fald i ældre Tid — af Steenstrup, der holdt Mørch i et Afhængighedsforhold, som Faa vilde have fundet sig i. Men da det dog staaer fast, at Steenstrup ikke kunde anvende disse Penge til Løn for nogen Anden eller til Fremme af andet Arbeide, saa bortfaldt hans Beføielse til at disponere over dem, saa snart Mørchs Død gjorde en Ende paa dennes personlige Arbeide og overhovedet paa Udførelsen af selve Arbeidet.

I Henhold til Ministeriets Tilbud om at ville søge saadanne yderligere Bevillinger, som Museumsraadet maatte ansee for ønskelige, indkom dette under 24. Juli 1879 med et Forslag desangaaende. Schiødtte henstillede for sit Vedkommende, at en Forøgelse af Annuet med 400 Kr. vilde være ønskelig for hans Afdeling, men insisterede ikke videre derpaa; han gjorde det vistnok nærmest for at vise, at han paa ingen Maade havde faaet flere Penge til sin Raadighed, end han vidste at anvende med Nytte. Reinhardt udbad sig i sin Erklæring af 8. Sept. 1878 et Tillæg af 1000 Kroner om Aaret til fri Disposition. Steenstrup, hvis Erklæring først afgaves d. 8. Jan. 1879, ønskede en Forøgelse af 600 Kr. til Assistance, samt Gjenbevilling af de 1000 Kroner, som Mørch havde oppebaaret. Han benyttede derhos Leiligheden til at polemisere imod Ministeriets Afgjørelse af denne Sag og dolerede navnlig over, at Ministeriet formeentlig ikke paa retfærdig Maade havde benyttet de fra Qvæsturen modtagne Oplysninger. Steenstrup meente, at der ikke var taget tilbørligt Hensyn til, at Assistent- og

Conservator-Lønningerne ved hans og Reinhardts Afdelinger syntes saa store i Forhold til det ved Schiødtes Afdeling disponible, fordi Indehaverne af disse Poster ved de to førstnævnte Afdelinger alt vare rykkede op paa ældst Gage, og at disse Embedsmænd overalt burde have været opførte med deres Begyndelsesgager, samt at Conservatoren ved Steenstrups Afdeling halvt burde regnes Studiesamlingen til Gode. Hertil kunde imidlertid bemærkes, at saadanne Embedsmænd slet ikke fandtes ved Schiødtes Afdeling, idet jo Meinert kun var videnskabelig Medhjælper og ikke havde nogen normeret Stilling ved Afdelingen. Hans Stilling var nærmest lig Mørchs, og hans Løn vilde bortfalde ved hans Bortgang, ligesom Mørchs var bortfalden. Holdt man sig kun til den normerede Assistance, vilde Tallene blive for første Afdeling 1786 Kr., for anden 4290 Kr. og for tredje 818 Kr. Selv om man opgjør dem efter Steenstrups Henstilling, vilde Schiødte vise sig at have mindre end Halvdelen til Raadighed af hvad Steenstrup kunde raade over, afseet fra Studiesamlingen. Men endog denne Forskjel, meente Steenstrup, maatte ansees for ikke eksisterende, thi „vilde man overhovedet anstille en saadan Sammenligning,“ siger han, „saa burde til de for første og tredje Afdeling opførte Summer føies Begyndelsesgagerne for deres Bestyrere (Inspectorer) men ikke noget dertil Svarende for anden Afdeling, da dennes Bestyrer ikke som saadan havde noget Tillæg til sin Professorgage“ — en Betragtningssmaade, hvorved dog det Hele kun vilde blive ret abderitisk, da Talen jo var om Assistancesummerne og Bestyrerne jo ikke skulde anvende deres egen Gage til Assistance. Steenstrup havde ved denne Leilighed atter fortabt sig i en hos ham hyppigt forekommende Maade at raisonnere paa, efter hvilken han discuterer Museets eller Dyrerigets Afdelingers Rettigheder, som om de vare en Slags legale Personer. Hele Betragtningen er imidlertid temmelig ørkesløs og træffer ikke Sagens Hovedpunct, thi den omdisputerede Sum af 1000 Kroner var jo nu bleven tillagt den entomologiske Afdeling til Udførelsen af bestemte Arbejder, paa samme Maade som den tidligere havde været tillagt anden Afdeling. Ministeriet havde ikke behøvet at indføre denne Sidebetragtning i Sagen, som derved blev

mindre klar. Det er næsten unødvendigt at tilføie, at Steenstrup benyttede Leiligheden til at indsmugle sin aldeles ubegrundede Fortolkning af Museumsloven, hvorefter der skulde være en væsentlig Forskjel mellem Inspectorernes og Professorens Stilling til Museet.

Spørgsmaalet om den af Steenstrup ønskede Forøgelse af Assistancesummen for hans Afdeling samt om Gjenbevillingen af de 1000 Kroner maatte, som ogsaa af Consistorium i dets Følgeskrivelse til Ministeriet bemærket, udsættes til næste Revision af Lønningsloven, men de af Schiødte og Reinhardt ønskede Forhøielser af deres Afdelingers Annua bleve ifølge Consistoriets Indstilling optagne paa Finantsloven for 1880—1881. De bleve dog ikke bevilgede. I 1881 gjentog Reinhardt sit Forlangende om et Tillæg paa 1000 Kroner til 1ste Afdelings Annuum, og Museumsraadet fornyede i den Anledning sin Indstilling af 1879, men skjøndt anbefalede af Consistorium og i Henhold dertil af Ministeriet indsatte paa Finantsloven for 1882—83, bleve de ønskede Forhøielser ikke voterede af Thinget. For Fuldstændigheds Skyld kan det her anføres, at efter Schiødtes Død og Steenstrups Afgang fremkom denne Sidstes Efterfølger, Prof. Lütken, med Fordring om Tilbagegivelsen af de oftnævnte 1000 Kr. til anden Afdeling; men den entomologiske Afdelings nye Bestyrer, Dr. Meinert, erklærede ikke at kunne undvære dem, og han beholdt dem. Paa samme Tid tilstodes der 1ste og 2den Afdeling Tillæg af resp. 600 og 1000 Kr., den sidste Sum til Ansættelsen af en Conchyliolog.

En lille Episode i denne Affaire fortjener at anføres, da den kaster Lys over den Art Modstand, som Schiødte havde at kæmpe med. Det blev nævnt ovenfor, at Reinhardt tiltraadte Steenstrups Erklæring af Apr. 1878 angaaende den fremtidige Anvendelse af den Sum, der indtil Mørchs Død havde udgjort dennes Lønning (see S. 11—12). Dette gjorde han imidlertid ikke simpelthen, men tilstillede Formanden en Motivering af sin Tiltrædelse, hvori han bl. A. siger: „At stræbe efter at tilvende „de af mig bestyrede Museumsafdelinger noget Beløb, som er „tillagt andre Afdelinger, og som, efter hvad jeg kan skjønne, „disse have gyldigt Krav paa og nødvendig Brug for, er Noget,

„jeg aldrig vilde prøve paa, selv om jeg troede at kunne opnaae det.“ At disse Ord vare møntede paa Schiødte og indeholdt en Insinuation, som denne paa Sagens daværende Standpunct ikke kunde lade passere uden Modbemærkning, var tydeligt nok. Da nu Schiødte fandt, at han ikke kunde lade sig nøie med en blot Afviisning, og da Steenstrup indrømmede, at Schiødte var berettiget til at forlange Tid til at besvare Reinhardts Udtalelser, hvorved Sagen vilde udsættes, frafaldt Reinhardt sin Fordring paa, at denne Motivering indsendtes samtidigt med de afgivne Vota, og dette skete derfor ikke. Schiødte, der havde liden Tid at spille paa Kjævlerier, skyndte sig imidlertid ikke med at udarbejde sine Modbemærkninger, og Reinhardt, som netop var i sit Element i saadanne Stridigheder, mindede derom i Museumsraadets Møde d. 18. Juni. Schiødte stod imidlertid netop da i Begreb med at tiltræde en Reise til Paris, og da Ministeriets Resolution faldt kort efter, d. 5. Juli, ansaae han det for ørkesløst at rippe op i Sagen. Hans Colleger vare dog af anden Mening, og Steenstrup mindede derom strax efter Sommerferien. Da Reinhardt formelt var i sin Ret ved at forlange Actstykket indsendt, gjorde Schiødte dette under 26. September, men uden Bemærkninger fra sin Side, da Sagen jo alt var afgjort og han ligefrem ikke vilde spille Tid derpaa. Hans stridbare Collega lod ham imidlertid endnu ikke i Fred, men klagede til Consistorium over det skete Ophold, i hvilken Anledning Consistorium afæskede Schiødte en Erklæring, og det var først efter, at Schiødte under 27. October havde afgivet en saadan, hvori han recapitulerede de ovenanførte Kjendsgjerninger samt henledede Opmærksomheden paa det Usømmelige i Reinhardts Skrivemaade, at der blev Ende paa denne Episode.

Til Oplysning om Schiødtes Forhold til hele denne Sag kunne endnu nogle Uddrag af Breve fra ham finde Plads her. I et Brev til mig af 26. Februar 1878, skrevet just efter Modtagelsen af Ministeriets første Forespørgsel om, hvorledes den af Mørch hidtil oppebaarne Sum bedst kunde anvendes, hedder det: „De har jo vel seet, at Mørch er død; han fandtes død „stille hen i sin Seng et Par Dage efter hans Ankomst til „Nizza. Stp. gjør Fordring paa at beholde hans Lønning for

„Conch. Samlingen, men da Mørch's Arbeide dermed — Sam-
 „mendragningen af de forskjellige store Samlinger — egentlig er
 „fuldendt, søger jeg om muligt at opnaae den større Deel af
 „den vacante Lønning til Forbedring for Meinert.“ Jeg slutter
 deraf, at Schiødte fra først af paatænkte at lade Meinert udføre
 en væsentlig Deel af det forestaaende Sammendragningsarbeide.
 — Under 5. Marts, efterat Schiødte havde sat sit Forslag i
 Circulation i Museumsraadet, skrev han, idet han aabenbart
 glemte, at han havde omtalt Sagen før: „Mørchs Død har med-
 „ført følgende Tordenslag, hvilket er udgaaet i disse Dage fra
 „Ministeriet, *uden* at det paa nogen Maade kan siges at være
 „fremvirket af mig, der har holdt mig saaledes tilbage, at jeg
 „ikke derom har sagt et Ord til Ministeren eller Nogen i hans
 „Departement: en Min. Skrivelse melder, at af de 1152 Kr.,
 „som Mørch havde, ere de 152 inddragne (jeg vil have, at
 „Meinert faaer dem), og de 1000 falde bort, da der Ingen er,
 „som kan fortsætte hans Arbeide i Conch. Saml., *med mindre*
 „Museet har lignende forestaaende store Ordningsarbeider og
 „lignende Folk, der kunne bruges dertil. Denne Skrivelse er
 „af Cons., som det paalagt var, sendt til Mus. Raadet, og ved
 „som Formand at sætte Sagen i Gång til Forhandling, har jeg
 „ladet medfølge en udførlig Redegjørelse for den Paastand, at
 „de 1000 Kr. bedst vilde anvendes i Museets Interesse ved at
 „bruges til Assistance ved Sammenordningen af de skjænkede
 „danske Ins. Saml., hvortil i de sidste Dage er kommen hele
 „Drewsens danske Samling, idet han søger mindre Tilfredsstil-
 „lelse i at beholde den til sin Død end i at see den sammen-
 „ordnet med Schiødtes, Gosch's, Bergsøes [og] Meinerts Sam-
 „linger (Drewsen har ogsaa skjænket sin prægtige store exot.
 „Hymenopt. Samling til Sammenordning med Museets). — Stp.
 „havde gjort Fordring paa, at Mørchs Lønning skulde gaae
 „over til hans fremtidige Disp., og R. havde støttet ham*).
 „Men nu faae vi see. Stp. lader hente den ene Bunke Papirer
 „af Archivet efter den anden, og han og R. plage mig dagligt
 „med bidske Forespørgsler om Historica, hvilke meddeles med

*) Nemlig ved den foreløbige mundtlige Forhandling.

„udholdende Iver og Blidhed. Nu faae vi see. Det bliver et „stort Slag, men hvori jeg *bør* seire, da ingen af de andre „Afdelinger kan imødekomme Min.s Fordring: store Ordnings- „arbejder af Samlinger og *Tilstedeværelsen* af brugbar Assi- „stance.“ — Den 20. Sept. 1878 skriver Schiødte: „Jeg fik da „de 1000 Kr. til min Afdeling, som jeg sloges om med Stp. „Det har ikke blidnet ham, men er mig til desmere Nytte. „Imidlertid forbereder han og Consist. et stort Slag mod Mini- „steriet i den Anledning; thi disse Herrer anerkjende ingen- „lunde nogetsomhelst for definitivt afgjort, som de ikke billige; „og mod mig er man rasende. Jeg er stundom i Tvivl, om „jeg ikke burde nytte Leiligheden, nu da Ministeriet stiller sig „frit ligeoverfor Univers., til at faae min Afsked paa taalelige „Betingelser; thi faae de Andre Magten, saa slaae de mig lige- „frem ihjel.“

Skjøndt det, som allerede anført, fra først af var Schiødtes Hensigt, at især Meinert skulde nyde godt af denne Forøgelse af den til Schiødtes Raadighed staaende Sum, kom han i Virkeligheden til at sætte særlig Priis paa denne, fordi han derved kunde sikkre sig H. J. HANSENS stadige Arbejde i Samlingen. Han optraadte med stor Sindighed i denne og lignende Sagers Behandling, men han var i høi Grad fortrydelig over det Tids- spilde, der voldtes ham ved den bestandige Strid med Collegerne. „Jeg drilles paa det Stadigste,“ skrev han til en yngre Ven, „af mine ærede Colleger og kunde ikke gjøre Andet end at „skrive og tale Polemik, hvis jeg vilde svare paa alle de dag- „lige Tracasserier, hvorpaa de hidsige og hadske Mennesker „anvende det meste af deres Tid.“

I en vis Forbindelse med Forhandlingen om den fremtidige Anvendelse af Mørchs Lønning stod en tredie Sag, som først opkom efter, at Schiødte havde fratraadt sin Function som Formand. Samtidigt med, at de sidst omtalte Forslag om Forhøielse af 1ste og 3die Afdelings Annua kom for paa Rigs- dagen i Sessionen 1879—80, behandlede ogsaa der den aar- lige Bevilling til det af Schiødte paa Statens Bekostning ud- givne Værk „Zoologia Danica“, og som Bilag til Forslaget om

Bevillingens Fornyelse vedlagdes Udgiverens sidste Beretning, hvoraf det fremgik, at P. TAUBER, som behandlede Pattedyrene, forgjæves paa Museet havde udbedt sig til Benyttelse forskellige Skeletdele af danske Dyr, som man sagde, man ikke besad, uagtet saadanne formeentlig burde findes i vedkommende (1ste) Afdelings faunistiske Samling. Denne Omstændighed blev fremdraget under Behandlingen af de omtalte Forhøielsesforslag, og efterat disse vare blevne forkastede af Udvalget, tilskrev Cultusministeren Consistorium, at Forkastelsen væsentligt havde været begrundet i, at man havde fundet, at der ikke ved Museet toges tilstrækkeligt Hensyn til den i Museumsloven stillede Hovedopgave for denne Institution, at anlægge og udvikle faunistiske Samlinger, hvorfor Ministeriet gennem Consistorium og med dettes Erklæring udbad sig Oplysninger af Museumsraadet.

En Udtalelse herover, som alle tre Bestyrere kunde underskrive, var naturligviis en Umulighed. Spørgsmaalet om Betydningen og den rigtige Indretning af faunistiske Samlinger var, som vi have seet, et ældgammelt Stridsspørgsmaal mellem Schiødte paa den ene Side og Steenstrup med Reinhardt paa den anden, og det var factisk Schiødtes Opfattelse, der laae til Grund for Lovens Bud. Medens derfor Schiødte havde let ved at godtgjøre, at den omtalte Dadel ikke i mindste Maade traf hans Afdeling, maatte Steenstrup og Reinhardt forfatte et Slags Forsvarsskrift, et meget vidtløftigt og temmelig bidsk Document. I Løbet af Januar 1880 indsendtes disse Betænkninger til Ministeriet gennem Consistorium, hvorhos Steenstrup og Reinhardt tilstillede Finantsudvalget en Afskrift af deres Erklæring, hvilken paa deres egen Foranstaltning blev trykt og fordeelt i Thinget. Dette ucorrecte Skridt indbragte dem en alvorlig Irettesættelse i en Skrivelse fra Ministeriet af 2. Marts 1880 samtidigt med, at dette i Henhold til Forhandlingerne paa Rigsdagen baade ved anden og tredie Behandling anmodede Consistorium om at betyde Museumsraadet, at det forventede, at der i Fremtiden blev lagt tilbørlig Vægt paa Museumslovens Bestemmelse i den anførte Retning.

Den gamle, bestandigt ulmende Strid mellem Schiødte og Steenstrup om Museets Inddeling — Trediveaarskrigen, som Schiødte spøgende kaldte den — brød atter ud i lyse Luer ved Reinhardtts Død d. 22. October 1882, idet Consistoriet under 31. October paalagde Museumsraadet at gjøre Forslag om Besættelsen af den ledige Inspectorpost.

Denne Forholdsregel var ganske vist i Overeensstemmelse med, hvad der finder Sted ved Ansættelsen af Universitetslærere, men saavidt jeg skjønner, maa det ansees for meget tvivlsomt, om Formaålet for saadanne videnskabelige Institutioner fremmes ved, at Personalet til en vis Grad bliver selvsupplerende. Den Tanke, som oprindeligt laae til Grund for Anvendelsen af en saadan Fremgangsmaade, er vel den, at Videnskabsmænd af Profession overhovedet ville være bedre istand til at vælge ret mellem Candidaterne til videnskabelige Poster, end Mænd, hvis Kald ikke leder dem til stadig Beskæftigelse med videnskabeligt Arbeide. En saadan Betragtning er vistnok endnu stadigt bestemmende for Manges Mening herom, men den er i Virkeligheden af saare liden Vægt, især nu for Tiden, da videnskabelig Dannelse er saa udbredt, og da Videnskabernes Dyrkelse er bleven i saa høi Grad specialiseret. Der er i Virkeligheden ikke mindste Grund til at antage, at et Collegium, bestaaende af Theologer, Philologer, Jurister osv., skulde være mere skikket end en Cultusminister til at vælge f. Ex. en Professor i Zoologi, lige saa lidt som en Forsamling af Matematikere, Chemikere osv. kan ansees for at besidde særlige Qvalificationer til at vælge en Professor i Theologi. Det er vel sandt, at slige Ansættelser i sidste Instants afhænge af vedkommende Minister, men det er lige saa sandt, at en Minister sjældent vil gaae imod Consistoriets Anbefaling, og at denne, saavidt videnskabelige Interesser staae paa Spil, aldeles ikke er af nogen særlig Værdi. Den Art blandede Collegiers Majoritet ledes sædvanligt af kammeratlige Hensyn til hvad der ønskes af de Enkelte, som af en eller anden, ligemeget hvilken, Grund særligt maatte interessere sig for denne eller hiin Afgjørelse, og — hvis en Meningsforskjel gjør sig gjældende — simpelt hen af Partihensyn. Historien viser noksom hvor let den meest

fanatiske Clique- og Partiaand kan fæste Rod i en saadan Forsamling, hvad enten den nu hedder Consistorium eller Etat-Major, og det behøver ingen videre Paaviisning, hvor fordærveligt Selvsupplering kan virke ved at befæste Clique- og Partivæsnet, saa det fortsættes gennem lange Tider. Ja selv naar videnskabelige Hensyn træde i Forgrunden, kan Selvsupplering af Personalet virke høist fordærveligt ved at give visse Synsmaader et Monopol, som de ikke burde besidde. Jeg anfører dette mere fordi det forekommer mig at være en Sandhed, som sædvanligt oversees, end med specielt Henblik paa den i 1882 opstaaede Situation, paa hvilken disse Bemærkninger practisk ikke finde Anvendelse.

Den nærmeste Candidat til den ledige Post var Dr. C. F. LÜTKEN, og lad være, at han, efter Schiødtes Forestillinger om hvad der constituerer sand Videnskab, ikke kunde siges at indtage nogen høi Rang som Zoolog, saa kunde hans Qualificationer som Museumsejersmand ikke bestrides. Han havde desuden været Assistent, først ved Universitetets oprindelige Museum, senere ved de forenede Museer, i over 30 Aar. At alligevel en Discussion opstod, laae i den Maade, hvorpaa Steenstrup behandlede Sagen. Faa Dage efter Modtagelsen af Consistoriets Skrivelse desangaaende tilstillede Steenstrup som Formand Schiødte et Udkast til en Betænkning, hvori han henstiller, at Lütken maatte ansees for selvskreven til det ledige Inspectorat, og dernæst kommer ind paa en Discussion om hvad der burde underlægges den nye Inspector. Steenstrups Udtalelser herom gaae ud paa, at man havde flere Combinationer at vælge imellem, hvilke dog alle kun skulde være midlertidige, indtil der forefaldt en ny Forandring i Personalet. Man kunde, meente han, enten overdrage Lütken den ledigblevne 1ste Afdeling saaledes, som den da var begrændset, hvilket Steenstrup dog kun foreslog subsidiairt, eller man kunde lade ham overtage „et tilsvarende Omraade af Klasser“ af den da saa meget heterogene 2den Afdeling, eller muligviis snarere Classer af begge Afdelinger, nemlig de Classer, med hvilke han „efter en i Europa og Amerika almindelig udtalt Konsens havde arbejdet med Dygtighed og Held“, altsaa Fiske og Straal-

dyr, samt Orme og Protozoer eller (istedetfor Orme) muligt Krybdyr og Padder. Denne sidste Fordeling var den, som meest tiltalte Steenstrup, der da vilde overtage de andre Hvirveldyr samt Bløddyrene og Ormene. Med Hensyn hertil bemærkede Steenstrup, at han selv trængte til Hvile og stod i Begreb med at søge to Aars Permission, hvorved det da vilde være beqvemt, at de Classer, han saaledes vilde faae under sin Bestyrelse, nu vare i saa god Orden. At den Betragtningssmaaade af Museet, som laae til Grund for disse Forslag, ikke billigedes af Schiødte, vidste Steenstrup meget vel, og det var udentvilt for paa Forhaand at møde dennes Indvendinger, at han forsøgte at fremstille sit Forslag som stemmende med Museets Constitution. Den saaledes foreslaaede Omfordeling af Classerne støttede sig efter denne hans Fremstilling ikke alene til Museumsloven, men havde sin Rod i dennes factiske Bestemmelser om Museets Bestyrelse. I denne indsatte Museumsloven, foruden Professor Zoologiæ, to zoologiske Videnskabsmænd, hver af disse med et vist Omraade af Dyreclasser under sig, som de i videnskabelig Henseende bestyrede aldeles selvstændigt under Navn af Inspectorer, medens alle Dyrerigets øvrige Classer skulde bestyres tilsammen af Professor Zoologiæ med den faste Assistent, som Loven tilsagde ham til Hjælp. At nu Inspectorerne langt stærkere kunde concentrere Tid, Kræfter og Midler paa de færre Classer af Dyr, der vare lagte under deres Inspectorater, og Samlingerne af disse Dyreclasser følgelig kunde oparbejdes og udvikles paa en fyldigere Maade end de talrige og meget forskelligartede Classer, der stode udenfor Inspectoraterne og altsaa ikke havde Særbestyrere, og som alle ved Loven vare henlagte under Professor Zoologiæ og hans Medhjælper, var en Selvfølge, og dette havde Museumsloven ogsaa tilsigtet, baade til Museets og Videnskabens Tarv. Men hvad Museumsloven ikke kunde have tilsigtet, og som heller ikke fandtes udtalt i den, var, at det stedse skulde være de samme Classer, der vedblivende skulde staae under de begunstigede Forhold, som et Inspectorat frembød, og stedse de samme, som mere stedmoderligt skulde lægges under Professoratets omfattende Afdeling. Ved en saadan Fremgangsmaade vilde man stemple et reent tilfældigt Forhold, der fandt Sted

ved det Kgl. naturhistoriske Museum, da det gik over til Universitetet og blev forenet med dettes Museum, nemlig den temporaire Tilstedeværelse af i visse Retninger særligt uddannede Personligheder som bestemmende og normgivende for Fremtiden, og uundgaaeligt af det Museum, som Loven just tilsigtede at skulle blive til Eet og et Hele, danne en sand Vanskabning af et Museum med monstreuse Udviklinger paa en hensygnende Krop. Museets Tarv som Heelhed maatte ubetinget fordrer, at det ved en Bestyrers dødelige Afgang eller Befordring hver Gang maatte tages under Overveielse, hvorledes de til Museet knyttede Kræfter kunde komme til den fyldigste Virken for dette og Videnskaben*). Endelig foreslog Steenstrup Dr. J. E. V. BOAS til den eventuelt ledigblivende Assistentpost.

Læsere, der have et nogenlunde udstrakt Kjendskab til Beskaffenheden af Steenstrups øvrige officielle Indlæg, ville ikke overraskes ved dette Stykkes mærkværdige Indhold, men de, som ikke ere i dette Tilfælde, og som, efter at have læst det, tage Museumsloven for sig, ville forbauses ved at finde, at denne ikke indeholder et eneste Ord af alt det, som Steenstrup forsikkrer, at den fastsætter. Hans Argumentation paa Basis af Sammenligning mellem hvad Loven indeholder og hvad den ikke indeholder, svæver ganske i Luften, thi Spørgsmaalet om Inspectoraternes Begrænsning omtales ikke i Loven med en Stavelse. I Lovens § 2 siges: „Det zoologiske Museum bestyres „af Professoren i Zoologi og Inspectorerne, som i dette Øiemed „træde sammen i et Museumsraad. Consistoriet udnævner et „af Raadets Medlemmer til Formand. I reent videnskabelig „Henseende bestyrer Enhver selvstændigt sin Afdeling af Museum“. Men intetsteds i Loven siges et eneste Ord om noget vist Omraades Indlæggelse under Inspectoraterne eller om alle de andre Classers Henlæggelse under Professor Zoologiæ; ikke heller om, at der af den eller nogen anden Grund tilstodes

*) At jeg ikke i det Foregaaende har anført Steenstrups egne Ord, ligger i, at jeg i sin Tid nøiedes med at gjøre et Uddrag. For imidlertid at være sikker i min Sag har jeg for min egen Gjen-givelse ovenstaaende substitueret den, som findes i Universitets Aarbog for 1882.

ham en Assistent til Hjælp. Loven indeholder ikke eet Ord om, at Inspectorerne skulde være en Slags Særbestyrere i Mod-sætning til Professor Zoologiæ som almindelig Bestyrer, med den Opgave ved Hjælp af deres særlige Uddannelse at oparbejde enkelte Dele af Museet, saa at der kunde være Tale om at faae nu en, nu en anden Deel af Museet saaledes oparbejdet ved slige temporaire Hjelpebestyrere. Jeg troer i Sandhed, at jeg driver Høfligheden til den yderste Grændse, naar jeg betegner Steenstrups Fremstilling som en „Fortolkning“ af Museumsloven istedetfor som en Opfindelse, for hvilken han, som alt oftere nævnt (f. Ex. II, S. 202 ff. og 340 ff.), lige siden Museernes Forening bestandigt gjorde Propaganda directe og indirecte. Hvis han havde kunnet skaffe den Indgang, vilde den ganske vist have været ham af uberegnelig Nytte, om han havde faaet Leilighed til at gjøre et Forsøg paa at fortrænge Inspectorerne og faae sig hele Museet underlagt, saaledes som han altid havde tilstræbt.

Hvorledes Steenstrup i god Tro kan være kommen til den Forestilling, at Museumsloven havde henlagt under hans Bestyrelse alle de Classer, som da dannede hans Afdeling, er vanskeligt at forstaae; thi hvorledes kan han have glemt, at Fiskeklassen, som var den, der gav hans Afdeling et broget Udseende, fik han først i 1869 efter Krøyers Fratræden, syv Aar efter Lovens Datum, og at han ikke havde behøvet at overtage den, hvis han virkelig ikke selv havde ønsket det. Hvorledes kan han have glemt, at naar han ikke ved samme Leilighed fik Krebsdyrclassen, hvorved hans Afdeling vilde være bleven endnu mere vanskabt, saa var det, fordi hans hensynsløse Anstrængelser for at faae den under sin Bestyrelse strandede. Hvilken mørk Tale er det derfor ikke, naar han beklager, at den da med Professoratet forbundne Afdeling var saa omfattende, og hvilket jammerligt Argument var det ikke mod en fast systematisk Inddeling? Thi hvad var rimeligere, end at Professoratet ved Steenstrups eventuelle Afgang vilde blive overtaget af Bestyreren af en af de andre Afdelinger? Desuden, hvis Loven havde fastsat Noget om Afdelingernes Begrændsning, vilde dette jo kun kunne ændres ved Lov; men

Steenstrup kan umuligt have glemmt, at Afgjørelsen i de nævnte Tilfælde blev truffen af Ministeriet; ja, selve den Skrivelse, hvori han fremsatte denne Udvikling, var jo bestemt til at indgaae til Ministeriets Decision. Lovens fuldkomne Taushed med Hensyn til Museets Inddeling, hvorved dette Punct overlodes Ministeriet som Museets Overbestyrelse, fulgte allerede deraf, at der ingen Anledning var til at optage dette Spørgsmaal. Hvorledes kunde man gaae ind derpaa, naar Inspectorernes Antal lodes ubestemt? Endvidere blev det kongelige Museum rigtignok ved Loven Universitetets Eiendom, men ikke saaledes, at Universitetsmuseet opslugte det Kgl. Museums Materiale. Tværtimod, det Kongelige Museum skiftede Navn og Eiermand, saavelsom Bestyrelsesform i visse Henseender, men forblev ellers som det var. Det nye forenede Museums Afdelinger vare identiske med det Kongelige Museums, under de samme Bestyrere undtagen den 4de (senere — efter Opløsningen af Krøyers Inspectorat — 2den) Afdeling, som var vacant ved Foreningen men overtoges af Steenstrup.

Ikke mindre vanskelig at forklare end de alt belyste Puncter af Steenstrups Skrivelse er hans Yttring om, at Tilstedeværelsen ved det Kongelige Museum af i visse Retninger særligt uddannede Personligheder var „temporair“, et „tilfældigt“ Forhold, som det ikke kunde være Hensigten at bevare som normgivende. Vistnok blev den yngre Reinhardt i sin Tid ansat væsentligt, fordi han var sin Faders Søn, men vidste Steenstrup ikke, at Schiødte var bleven ansat i 1842 netop som Entomolog, Krøyer som Ichthyolog og Carcinolog, fordi den daværende Bestyrelse hyldede den almindelige Tro, at enhver Ting gjøres bedst af dem, som særligt forstaae sig derpaa? Vidste han maaskee heller ikke, at de vare fast ansatte Embedsmænd? Han kan umuligt have været uvidende om disse Kjendsgjerninger. Hvis imidlertid den rationelle Mening af hans Ord er vanskelig at gjætte, saa er dette ikke Tilfældet med Hensigten, hvori de fremførtes, hvilken aabenbart var den at insinuere, at Museumsafdelingernes Bestyrelse ved særligt med dem fortrolige Videnskabsmænd var noget Exceptionelt, ja endog Abnormt, og at den bedste Qualification for Ansættelse ved

Museet ikke var indgaaende Kundskab paa noget særligt Omraade, men den Slags let erhvervelige, nødvendigviis overfladiske encyclopædiske Kundskab til Dyreriget i det Hele, som Steenstrup selv især lagde Vind paa. Jeg feiler neppe, naar jeg gjætter, at hvad der laae paa Bunden af disse Udtalelser var, at medens Steenstrup ganske vist i høi Grad satte Priis paa i visse Retninger særligt uddannede Museumsmænd, naar disse (som f. Ex. Mørch) vare Medhjælpere, hvis Arbeide med dets Resultater stode til hans egen personlige Raadighed og kunde benyttes, fremmes eller standses af ham efter Forgodtbefindende, saa vare saadanne Personligheder ham saare ubehagelige, naar de ansattes som af ham uafhængige Afdelingsbestyrere, fordi han, der naturligviis kjendte sin egen Svaghed, ikke kunde undgaae at see Faren for at blive fordunklet af dem som Museumsbestyrere.

Hvor lidet Steenstrup ellers i Tidens Løb havde glemt, kan sees af, at man blandt hans Argumenter i dette Stykke møder de gamle Gjengangere, Paakaldelser af „Museets og Videnskabens“ (alias „Universitetets og Videnskabens“) Interesser, hvilke han altid fremstillede som fordrende nøiagtigt hvad der convenede ham selv personlig, og de alt fra Tiden i Stormgade vel bekjendte Slagphraser om Museets Eenhed som et Hele og dets ligelige (d. v. s. lige ringe) Udvikling i alle Retninger, i Henhold til hvilke han betegner Schiødtes Afdeling, paa hvilken Yttringen tydeligt nok er møntet, som en monstreus Udvæxt. Paa denne Maade dadler han altsaa Schiødte for hvad der fra den sunde Menneskeforstands Synspunct kun kunde geraade denne til Ære. At Schiødte ved sin Energi og Dygtighed havde stillet sine Medbestyrere i Skygge, var aabenbart fra det ordinaire Professor-Standpunct en høist ucollegial og utilbørlig Handlemaade, som ikke stemmede med „Museets Tarv“. Steenstrups hele Behandling af Sagen er gjennemaandet af hans uforandrede Miskjendelse af Museets Bestemmelse og hans Uvillie mod Udviklingen af et af ham selv som ordinaire Professor uafhængigt videnskabeligt Liv. Herved ledes han til at modsætte sig Alt, hvad der kunde fremme et saadant Liv og saaledes navnlig en fast systematisk Inddeling af Museet.

Jeg har saa udførligt omtalt denne Skrivelse, fordi det Væv af urigtige Paastande, ulogisk Tankegang og vildledende Talemaader, der danner dens væsentlige Indhold, er saa særdeles characteristisk for den Modstander, mod hvem Schiødte stadigt havde at kjæmpe, og fordi Schiødte selv ved denne Leilighed foretrak ikke at spille Tid og Kræfter paa en indgaaende Belysning. Han var dengang overlæst med Forretninger og dertil legemligt lidende, og han vilde helst undgaae Discussion; han holdt sig derfor i sit Svar til det practisk Nødvendige og indskrænkede sig med Hensyn til Begrænsningspørgsmaalet til et enkelt Punct, som han meente, gjorde videre Discussion overflødig.

Da Schiødtes Svar paa Steenstrups Udkast lod vente paa sig, tilstillede Steenstrup ham under 11. Nov. et Brev, hvori han i Betragtning af, at man formeentlig ønskede hurtig Besked, henstillede, om man ikke, hvis Schiødte ikke vilde tiltræde Steenstrups Udkast og heller ikke endnu kunde indsende et selvstændigt Forslag, kunde enes om at indstille Lütken som selvskreven til Ansættelse, men opsætte Discussionen om hans eventuelle Afdelings Begrænsning, indtil Museumsraadet paa denne Maade vilde være bleven fuldtalligt. Herpaa vilde dog Schiødte ikke indlade sig. Han havde altid været i Minoritet i Raadet, saa at Lütkens Ansættelse i den Henseende ingen Forskjel vilde gjøre, men han var ikke uden Frygt for, at Lütken paa Grund af sit personlige Forhold til Steenstrup vilde underordne sig denne meget mere, end Reinhardt havde gjort. Han meente derfor, at han burde være paa sin Post, og at det ikke gik an at indstille Lütken uden Forbehold. Han ønskede desuden at henlede Overbestyrelsens Opmærksomhed paa et Par Puncter, med Hensyn til hvilke han ansaae en Forandring for ønskelig, og herfra vilde han være afskaaren, hvis han gik ind paa Steenstrups Forslag. I sit Votum, som er dateret 13. Nov. 1882, foreslaaer han derfor, at Posten skulde opslaaes vacant, og at man ved den eventuelle Besættelse skulde lægge fortrinsviis Vægt paa, om Vedkommende havde „Evne og Villie til „fyldig og alsidig at oparbejde de saa vel i Museumsloven som „ogsaa senere gjentagne Gange af Ministeriet og i Folketingets

„Forhandlinger stærkt fremhævede danske Samlinger, der vare „af saa overveiende Vigtighed for dybere gaaende zoologiske „Studier og for Vækkelsen af Syn hos det store Publicum „for vort Lands Naturforhold, medens den nu afgangne Bestyrer „altid har stillet sig noget kjølig i saa Henseende“. Dernæst, meente han, burde man see hen til, om Vedkommende havde Evne og Villie til at sætte sig i et godt Forhold til og Sammenarbejde med den zoologiske Have, hvorfra jo netop den nu ledige Museumsafdeling burde kunne modtage gode Bidrag, samt endelig om han kunde ventes at ville træde i venligt Forhold til private Samlere. Med Hensyn til dette sidste Punct anførte Schiødte, at den entomologiske Samlings stærke Udvikling netop skyldtes saadan Hensyntagen. For en Sikkerheds Skyld forsvarer Schiødte sig imod en eventuel Fortolkning af hans Ord, som om han havde villet undervurdere den videnskabelige Virksomhed, idet han dog tilføier: „hvortil dog kun uégentlig den blotte Bestemmelse af nye Former kan regnes“. Angaaende Afdelingernes Omgrænsning bemærker han, at da jo Inspectorerne ere Universitetslærere, maae Afdelingerne danne organiske Heelheder, idet videnskabelige Forelæsninger over enkelte Afsnit af Zoologien ikke kunne baseres paa tilfældige Aggregater af Materiale hentet hist og her i vide Afstande ud af Dyrerigets Mangfoldighed. Med Hensyn til Forbindelsen mellem Steenstrups Forslag og dennes Ønske om forøget Otium bemærker Schiødte, at dette Ønske maatte kunne imødekommes paa anden Maade, og at han ikke kunde tiltræde, at Museet af den Grund holdtes svævende i det Uendelige i ubestemte Tilstande. Resten af Schiødtes Indlæg angaaer Besættelsen af den eventuelt ledigblevne Assistentpost, idet Schiødte, som ikke havde noget gunstigt Indtryk af Dr. Boas's videnskabelige Færd, meente, at man burde vente, indtil Pladsen factisk blev vacant, og saa see, om man ikke kunde sikkre sig bedre Kræfter.

Steenstrup indsendte under 16. Nov. de to Betænkninger til Consistorium, hvorpaa han under 22. Nov. lod følge et meget udførligt (25 Foliosider) og mod Schiødte meget uvenligt Eftervotum, hvori han især gik ud paa at criticere de Fordringer, der af Schiødte vare blevne opstillede til den eventuelle nye

Inspector. Han søger at imødegaae den ved Schiødtes første Fordring implicerede, forøvrigt jo meget moderat udtrykte Dadel over Reinhardt og — mellem Linierne — over ham selv for Forsømmelse af de faunistiske Samlinger, uden dog at anføre noget Nyt. Med Hensyn til Schiødtes Ønske om et godt Forhold til den zoologiske Have anfører han, at Materiale hidrørende fra zoologiske Haver i nogle Henseender var mindre værdifuldt, hvilket kan være sandt nok, men ikke afkræfter Schiødtes Henstilling i det Hele. Som Modvægt mod Schiødtes Udtalelse om Ønskeligheden af et godt Forhold til private Samlere og den store Fordeel, den entomologiske Afdeling havde høstet af et saadant, stiller Steenstrup en Angivelse angaaende den Westermannske Samlings Overgang til Museet, som allerede ovenfor (II, S. 323) er omtalt, og om hvis Unøiagtighed jeg ingen Tvivl har. Selv om det var anderledes, vilde Angivelsen dog være af ringe Vægt, allerede fordi denne Samling ingenlunde var det Eneste eller Vigtigste, om end maaskee i Penge det Værdifuldeste, som Museet af Leddedyr havde faaet foræret. — Endelig bemærkede Steenstrup, at Inspectorerne ikke retteligt kunde betegnes som Universitetslærere, og dette er ogsaa sandt nok, forsaavidt som de ikke vare Professorer i egentlig Forstand, men da de jo dog skulde holde videnskabelige Forelæsninger ved Universitetet, rokker dette ikke i ringeste Maade ved Schiødtes Argument.

I sin Skrivelse til Ministeriet af 24. Nov., med hvilken disse Documenter indsendtes, støttede Consistorium som sædvanligt Steenstrup i Et og Alt. Dennes Eftervotum havde Schiødte ingen Leilighed til officielt at gjendrive, Consistoriums Holdning kunde han med Sikkerhed gjætte, og skjøndt han naturligviis gjorde hvad han formaaede underhaanden, var han dog i nogen Tid lidt ængstelig for, at det skulde lykkes Steenstrup ved denne Leilighed at hidføre en for Inspectorernes Selvstændighed og Museets fremtidige Udvikling som videnskabeligt Institut præjudiceerlig Ordning. Han frygtede navnlig for, at politiske Hensyn skulde gjøre sig gjældende hos den nye Minister, Kmhr. J. F. SCAVENIUS, hvis nemlig Regjeringen under de daværende Forhold skulde ansee det for nødvendigt at imødekomme eller

dog ikke at støde en saa indflydelsesrig Corporation som Universitetet. Heldigviis blev dette ikke Tilfældet, og Sagen afgjordes efter sin egen Beskaffenhed uden Bihensyn. Steenstrups Argumenter sloge ikke an i Ministeriet, hvor man jo var vel bekendt baade med Museumslovens virkelige Indhold, med de om den forefaldne Forhandlinger og med de ved Foreningen stedfundne Forhold. Udfaldet blev, at Lütken blev ansat under 9. Dec. 1882; men med Hensyn til Museets Inddeling udtalte Ministeriet i sin Skrivelse af 5. Dec. 1882, at det ikke kunde gaae ind paa den af Formanden principaliter foreslaaede Ordning, der, som af ham selv erkjendt, maatte være midlertidig og kun kunde forblive gjældende for Steenstrups Embedstid, ligesom den efter Ministeriets Skjøn vilde være i høi Grad usystematisk og stridende mod Museumslovens Tanke. Lütken burde derfor overtage den ledige første Afdeling, hvortil der dog muligt kunde være Anledning til at henlægge Fiskeklassen saaledes, at første Afdeling vilde komme til at omfatte samtlige Hvirveldyr; men om dette sidste Punct begjærede Ministeriet en yderligere Udtalelse af Museumsraadet. En saadan blev ogsaa affordret det af Consistorium, men den indkom ikke i Schiødtes Tid.

Naar man tager i Betragtning, at Steenstrup ved alle Leiligheder (i ethvert Fald, naar der ikke var Udsigt til, at han kunde faae sig noget mere af Museet underlagt) klagede over Overlæsselse, og at Fiskeklassen efter Krøyers Død desuagtet var bleven ham overdraget, fordi eller i Henhold til, at han i Lütken havde en særligt fiskekyndig Assistent, samt at denne Classe var blandt dem, som Steenstrup selv havde foreslaaet, at Lütken skulde overtage, kan det vistnok ikke nægtes, at der er al Anledning til at undre sig over, at denne Henstilling fra Ministeriets Side ikke strax blev taget tilfølge. Jeg troer dog ikke at tage Feil i den Antagelse, at Opholdet forarsagedes ved, at Fiskeklassens Forening med de andre Hvirveldyr vilde have været en Seir for Schiødte, hvis stadige Fordring om en videnskabelig Inddeling af Museet derved vilde være bleven opfyldt, og et Nederlag for Steenstrups falske Fortolkning af Museumsloven. „Museets og Videnskabens“ virke-

lige Interesse maatte derfor endnu staae tilbage i nogen Tid for at tilfredsstille Steenstrups amour propre og skaffe ham den fattige Satisfaction, ikke at være bleven trængt af Marken i dette Punct. Det var først under 30. Januar 1885, efter Schiødtes Død og efter at Steenstrup havde fratraadt sine Embeder som Professor og Museumsbestyrer (hvorom han indgav Ansøgning saa hurtigt efter Schiødtes Død, at han synes kun at have ventet paa denne), at Fiskeclassen blev henlagt til 1ste Afdeling. Som alt ovenfor (II, S. 312) nævnt, blev under 1. Juli 1885 Krebsdyreclassen, der efter Krøyers Død — takket være Steenstrups Anstrængelser — kun midlertidigt var bleven forenet med den entomologiske Afdeling, definitivt indlemmet i denne. Det hedder om disse Forholdsregler i Aarsberetningen, at „Raadet er af den Anskuelse, at der herved er opnaaet en „saa hensigtsmæssig og ligelig administrativ Deling af Museet „som muligt“, og deri maa man give det Ret. Men til saameget mindre Ære er det da for dem, der bare Ansvarer derfor, at Museets Ordning paa en streng systematisk Grundvold, hvilken alt i 1846 var bleven erkjendt at være den eneste rette, kom til at vente paa sin Gjennemførelse i saa mange Aar, efter at de særlige Omstændigheder, som dengang havde begrundet en Afbigelse derfra, vare bortfaldne. Steenstrup opnaaede, at Schiødte ikke fik den Glæde at opleve denne Begivenhed; men denne Sidste har i alt Fald Fortjenesten af ved alle Leiligheder at have taget Ordet for en saadan rationel Ordning og det saa kraftigt, at den blev uundgaaelig, saasnart Steenstrups personlige Interesse og i saa mange Henseender skadelige Indflydelse ikke mere stode i Veien.

Førend vi forlade Museets Forhold i dette Tidsrum, kunne nogle Ord angaaende den entomologiske Afdeling finde Plads, idet jeg forøvrigt skal henvise til de i Universitetets Aarbøger offentliggjorte udførlige Beretninger derom. Hvad Schiødte personlig bidrog til Afdelingens Forøgelse var ikke særdeles betydeligt, afseet i alt Fald fra Udbyttet af hans Skrabetoure; men Hovedfortjenesten af dens Fremgang tilkommer ham ligefuldt. Havde der ikke existeret danske faunistiske Samlinger

eller Samlinger til Oplysning om Udviklingshistorien — saaledes som de af Schiødte grundede — og havde ikke Schiødtes energiske Virksomhed inspireret Andre, vilde denne Afdelings stærke Udvikling ikke have fundet Sted; ikke heller vilde Afdelingen uden ham have havt Midler til at udvide sig ved Indkjøb i den Stil, som det skete.

Blandt de Sendinger, som modtoges udenlandsfra, interesserede ham især Baron H. EGGERS's fra Vestindien og F. A. DE ROEPSTORFFS fra Ostindien. Den Sidste var i længere Tid Gouverneur over en engelsk Straffeanstalt paa Andaman-Øerne, hvorfra han ofte sendte meget interessante Naturalier til Museet. Desværre blev han myrdet i 1883. Blandt Gaver fra indenlandske Samlere fortjene især at nævnes C. DREWSSENS Samling af exotiske Hymenoptera, som fyldte tre Skabe, og Sammes Samling af danske Hymenoptera, der især var af Vigtighed paa Grund af den store Mængde klækkede Exemplarer. Drewsens Samlinger havde alt længe været bestemte til at blive offentlig Eie ved hans Død, men da han ved tiltagende Alder fandt, at han ikke mere kunde røgte dem tilbørligt, lod han dem i 1878 blive forenede med Museet uden indskrænkende Betingelser (ligesom alt tidligere hans store Billesamling). Ved Etatsraad STEGERS Død kom største Delen af dennes store Diptersamling ligeledes til Museet som Gave. Ved Kjøb erhvervedes OTTO G. JENSENS fortrinlige Samling af danske Hymenoptera og A. HAAS's udmærket præparerede Samling af Microlepidoptera.

Naturligviis indkom ogsaa en Deel ved mindre Gaver fra Samlere, men i denne Henseende skuffedes Schiødtes Forventninger til en vis Grad. Han havde anseet det for givet, at naar der først existerede en faunistisk Insectsamling, som fortjente dette Navn, vilde ikke alene de videnskabelige Entomologer, men ogsaa de Samlere her i Landet, som ikke vare eller prætenderede at være Videnskabsmænd, gjøre sig en Fornøielse af at lade de for Faunaen nye eller sjældne Sager, som de vare i Besiddelse af, tilflyde Samlingen, men dette blev ikke Tilfældet i det Omfang, han havde haabet. Om han i denne Henseende havde gjort sig urimelige Forventninger, skal jeg ikke kunne sige, men man finder i hans Breve ikke faa mindre over-

bærende Udtalelser om Samlere, som end ikke for Betaling vilde tilbyde Museet hvad de fandt, men hellere benyttede det til Bytte- og Salgsmateriale endog til Tydskland. Forøvrigt var hans Erfaring, som han ogsaa selv erkjendte, ikke forskjellig fra hvad der fandt Sted ved andre Museer og paa andre Omraader, f. Ex. Archæologiens.

Selv ophørte Schiødte efterhaanden at samle Insecter, men i flere Aar gjorde han Skrabetoure for at samle Krebsdyr og opmuntre sine Elever dertil. Overhovedet anvendtes der betydeligt Arbeide paa at udvikle den indenlandske Deel af Samlingen. Saaledes samlede H. J. HANSEN mod Slutningen af dette Tidsrum et meget betydeligt nyt Materiale af Diptera (c. 10,000 Expl.), ligesom der ogsaa ved Samme, W. SØRENSEN og LØVENDAL tilveiebragtes Stammen af en indenlandsk Aranee-Samling (c. 300 Arter), hvilken Museet indtil da havde manglet. Lister over Faunaens Omfang af Leddedyr bleve ogsaa efterhaanden publicerede. Der arbeidedes med Kraft paa Materialets Behandling, men de Arbeidende vare for faa, og mod Slutningen af Schiødtes Bestyrelsestid ophobedes Magaziner, hvis Sortering og Indordning maatte staae tilbage for andet Arbeide, som han ansaae for vigtigere. Tildeels paa Grund af efterhaanden indtrædende Pladsmangel og deraf følgende Concentration i Opstillingen fulgtes heller ikke i de sidste Aar saa strænge Principer som tidligere, især med Hensyn til specielle Localitetsangivelser. Alligevel kunde han efter sin Hjemkomst fra en Reise, paa hvilken han havde besøgt adskillige af Mellemeuropas Museer, med Rette sige (i et Brev af Juli 1881): „Ja, om „Museets Fremgang var meget at fortælle; intet andet Museum „har vistnok en entomologisk Afdeling, der *nu* kan sammen- „lignes med vor undtagen i *Artstal* i flere Puncter; men det er „heller ikke Hovedsagen. Tallet øges lidt efter lidt, men det „hele Arrangement af Materialet er det, som det kommer an „paa. Men Lokalet er skandaløst.“ Denne sidste Beklagelse er dog vel stærkt udtrykt; thi skjøndt Rummene ere smaa, ere de i Virkeligheden ikke saa daarlige, om end mindre anseelige, hvad Hoiden angaaer, end de andre Afdelingers; rimeligviis har Schiødte nærmest tænkt paa, at en saa stor Deel af Krebs-

dyrsamlingen har maattet opstilles paa en Gang, hvor der er meget mørkt.

Naturligviis kom det ved Oparbejdelsen af Samlingen meget an paa Pengemidlerne, og i denne Henseende var Schiødte i største Delen af dette Tidsrum langt fra saa vel situeret, at han kunde tilfredsstille de Krav, som Omstændighederne stillede. Til Erhvervelser og Opstilling havde han et Annuum af 760 Kroner, men til Sammenordningen af de meget omfangsrige Forøgelser, som Afdelingen efterhaanden fik, behøvede han megen Assistance, og i denne Henseende var han, paa Grund af Meiners friere Stilling som videnskabelig Medhjælper og Løvendals Forpligtelser med Hensyn til den Westermannske Samling, saa godt som ganske henviist til den Afdelingen tilfaldende Deel af Assistancesummen, 600 Kroner om Aaret. Det meste af Arbeidet maatte derfor udføres frivilligt eller saagodtsom frivilligt, og med den bedste Villie gik det kun langsomt fremad, indtil Schiødte ved Tilstaaelsen af de hidtil af Mørch oppebaarne 1000 Kroner blev istand til at sikkre sig en ny stadig Medhjælper i H. J. HANSEN. LØVENDAL var ved sin Ansættelse som Conservator ved den Westermannske Samling bleven forpligtet til i det Hele at arbeide i Afdelingen, men den ham tilstaaede Løn af 400 Kroner var endog med den Forhøielse (68 Kr.), som fulgte af det kort efter bevilgede Tillæg til alle Lønninger ved Universitetet, altfor ringe i Forhold til det Arbeide, han i Virkeligheden udførte. Han søgte derfor i 1880 om en Forhøielse af 400 Kr., og Schiødte, som satte megen Priis paa hans Arbeide ved Museet, understøttede dette Andragende kraftigt. Steenstrup og Reinhardt vilde ikke anbefale det, da de meente, at Løvendals Extraarbeide burde betales af Afdelingens Assistancesum. Ministeren fandt dog Anledning til at foreslaae Rigsdagen den ønskede Forhøielse, hvilken ogsaa vedtoges eenstemmigt som Tillæg til Afdelingens Assistancesum.

SCHIÖDTES LITERAIRE VIRKSOMHED 1873—1882.

Udfaldet af de lange og haardnakkede Kampe, som optog næsten hele Tidsrummet fra 1860 til 1872, var, som vi have seet, i de fleste og for Schiødtes Vedkommende vigtigste Retninger heldigt for ham. Hans Modstandere vare vedblivende i Stand til at berede ham Miskjendelse, Ubehageligheder, Skuffelser og Ærgrelser, af hvilke han da ogsaa havde mere end nok til det Sidste, men hans Stilling var nu saa stærk, at den ikke længere alvorligt kunde trues. Havde han endnu været i en yngre Alder, kunde og vilde han vistnok have tilstræbt at opnaae en mere indflydelsesrig Stilling ved Universitetet, men han havde nu naaet sit 57de Aar, og selv om han endnu ikke følte sin aandelige Kraft svækket, var det dog paa Tiden, at han snarere tænkte paa at udnytte til det Yderste de Betingelser for kraftig Virksomhed, som han alt havde tilkjæmpet sig, end paa yderligere at forbedre dem. Endnu var han i den Livsperiode, som Linné i sin „*Metamorphosis Humana*“ betegner som den gunstigste for Forfattervirksomhed, og det var ganske naturligt, at han nu især ønskede at hellige sig denne.

I „*Naturhistorisk Tidsskrift*“ fremkom saagodtsom Alt, hvad Schiødte siden dets Gjenopstandelse publicerede, saavel som det Meste af hvad hans Elever forfattede. Man kan derfor sige, at Udgivelsen af Tidsskriftet strax kom til at staae som det centrale Punct i hans literaire Virksomhed, og Efterretning om Tidsskriftets Fremgang og om nye Medarbeidere var aabenbart blandt de Nyheder, som han altid havde meest Fornøjelse af at meddele. Det var hans Haab efterhaanden at faae publiceret 16 Bind — hvorfor netop dette Antal, skal jeg ikke kunne sige — men han naaede kun at faae fjorten ud, af hvilke Slutningsheftet af det 8de og de efterfølgende sex udkom efter 1872. At deres Udgivelse medtog noget længere Tid end de første halvottende Bind, laae i, at Bekostningen bestandigt steg, og det var kun ved Anvendelse af meget Arbejde, at han udrettede saameget, som han gjorde, med de Midler, han kunde raade over. For at spare Correcturudgifter afskrev han saa-

ledes ofte det Meste af de fra Andre modtagne Manuscripter, især Stykker paa fremmede Sprog, i den Hensigt derved at gjøre dem mere læselige for Sætteren. „Det koster mig,“ siger han herom, „megen Tid og Umage, men er en af Grundene — ligesom den, at Intet betales for Tegning — til, at jeg kan faae mere ud af Pengene end andre Folk her. Man sagde mig nylig hos Thiele, at f. E. [N. N.], som rigtignok skal være en af de Værste, bruger 15—16 Correcturer, saa at Omkostningen ved første Sætning kun blev en Ubetydelighed mod hvad der maa betales for de talløse Ændringer frem og tilbage. Saadant Noget indlader jeg mig ikke paa, men tager hellere selv det første Stød.“ — I et andet Brev til mig (fra 1869) udtaler Schiødte sig saaledes om de Principer, han fulgte ved Udgivelsen: „Jeg holder for, at den Plan, jeg følger med Hensyn til Tidsskriftet, i Længden vil vise sig [som] den bedste til at bevare dets Anseelse og Priis, at forære meget faa Exemplarer bort, sørge for, at Indholdet kan holde sig oppe ved at udelukke Notitser og Materialsamlinger, og kun give Arbejder med videnskabelig Construction, tiltrække Opmærksomheden ved vel fyldte og vel udførte muligst talrige Tavler, som give Structur og Udviklingsforhold, aldrig blotte Speciesbilleder i traditionel Form, og saa tage et begrændset Oplag og holde en lignende om ikke fuldt saa høi Priis som tilsvarende udenlandske Skrifter.“

Schiødtes bestemte Fastholden ved det Princip, ikke at optage smaa Bidrag af mindre strængt videnskabeligt Indhold — et Princip, som han alt havde gjort Sit for at gennemføre i Tidsskriftets tidligere Periode*) — gjorde vistnok dette mindre yndet af Dilettanter, og det kan maaskee betvivles, om der virkelig vilde have været saa stor Fare, som han befrygtede, for at blive oversvømmet af saadanne Meddelelser, og om han ikke, som Forholdene vare, vilde have gjort vel i at være noget mere imødekommende. Han fandt det ogsaa vanskeligt

*) Det er nemlig, hvis jeg ikke feiler, især dertil, at han hentyder med sin ovenfor (I, S. 226) anførte Yttring om Tidsskriftets Reenholdelse.

at gennemføre dette Princip med fuldkommen Strænghed. Da jeg saaledes engang viste ham Manuskriptet til en ganske vist beskeden Meddelelse om nogle zoologiske Haandskrifter, yttrede han strax Ønske om at faae den til Tidsskriftet, som han udtrykte sig, til „Fyldekalk“, idet han nemlig i det Bind, som var under Pressen, kun havde temmelig lidt Text i Forhold til Tavlernes Antal. Tavlernes Skjønhed maatte naturligviis være Alle, selv ganske Ukyndige, paafaldende, og de uvenligt Sindede gjorde da ogsaa deres Bedste for at svække det gode Indtryk deraf. Der blev sagt, at Tavlerne vare jo smukke nok, men at det var ogsaa alt det Gode, der var ved Tidsskriftet; Andre foregave, at det Hele var Gjøgler, idet al den interessante Detail, som fremstilledes, slet ikke fandtes i Naturen; Andre igjen gik til en modsat Yderlighed og foregave, at Schiødte og hans Skole lagde saamegen Vægt paa udførlig og nøiagtig Gjengivelse af Naturgjenstandene, fordi de ligesom vilde benytte Tegningerne som Grundlag for deres Studium istedenfor Naturen osv., hvilket Altsammen var lige blottet for Sandhed og kun beregnet paa at vildlede dem, som ingen Forstand havde paa Tingene.

Allevegne — undtagen i Danmark, saavidt Steenstrups Indflydelse strakte sig — fandt Schiødtes Tidsskrift den største Anerkjendelse, og naar Prof. FR. LEYDIG i et Brev til Schiødte (af 27. Marts 1872) siger: „Ihre Zeitschrift gereicht durch Inhalt „und Form dem Lande Dänemark zu hoher Ehre“, saa er det ikke nogen tom Compliment men kun hvad Sandheden krævede. At et Tidsskrift af strængt videnskabeligt Indhold, heelt bestaaende af originale Afhandlinger, publiceret i et lille Land som Danmark, naaede til at danne en Række af 14 Bind paa c. 8000 Sider Text og 248 Tavler og Kort, turde være uden Sidestykke og maa utvivlsomt betragtes som et i høi Grad talende Vidnesbyrd om Styrken af det videnskabelige Liv, hvorpaa det hvilede, og om den Mands Energi og Dygtighed, som ledede dette.

Uden Statens Subvention vilde dette Resultat have været umuligt, og det geraader baade Regjering og Rigsdag til Ære, at de ikke svigtede. I Begyndelsen af dette Tidsafsnit var

Statens Tilskud 600 Kroner, men det forøgedes i 1877 til 900 Kr. for at møde de forøgede Fordringer, der stilledes af Boghandler Reitzel. Medens Schiødte leverede Tavlerne stukne samt betalte for Separataftrykkene, og C. Drewsen leverede Papiret, stod Reitzel i Forskud for Trykning af Text og Tavler samt Hæftning, hvilke Udgifter det antoges, at han efterhaanden vilde faae dækket ved Salg af Tidsskriftet. Paa den nævnte Tid underrettede han imidlertid Schiødte om, at han ikke mere vilde beholde Oplaget paa disse Betingelser, men fordrede aarlig Afregning, og det var for at sætte Schiødte i Stand til at gaae ind herpaa, at Statstilskuddet paa hans Ansøgning forøgedes med 300 Kr.

En Vanskelighed vedblev naturligviis Sproget at være. Forsaauidt det kun gjaldt Fremstilling af Kjendsgjerninger, kunde man hjælpe sig med Latin, og det gjorde Schiødte i stor Udstrækning. Men naar det gjaldt *raisonnerende* eller historiske Udviklinger, kunde Schiødte ikke Andet end føle, at, som han ved en Leilighed udtrykte sig, „paa Dansk er det ikke Andet end *Maculatur*“, om end virkelig Antallet af de fremmede Lærde, som forstaae saa meget Dansk, at de kunne benytte en paa dette Sprog skrevet Afhandling, er større, end maaskee de Fleste troe. Der var ogsaa et Øieblik Tale om at forvandle „*Naturhistorisk Tidsskrift*“ til en engelsk Journal. I et Brev (af 16. Juli 1877), hvori Schiødte omtaler den ovenfor berørte Fordring fra Boghandlerens Side og siger, at den var bleven mødt ved en Forhøielse af Statssubventionen, fortsætter han saaledes: „Men det er jo dog haardt for os videnskabelige Forfattere paa første Haand, at vi foruden vor Tid og Møie skulle „gjøre saa enorme Tilskud til Boghandlerne og alt det for et „saa indskrænket Publikum og Had, Misundelse, Tilsidesættelse „og Ligegyldighed, istedenfor Belønning og Anerkjendelse, som „kun bliver Skinnet, ikke Virkeligheden til Deel. Der kommer „nu saaledes daarlige Tider for *Tidsskriftet*. Hvis De var fri „og levede her og vilde tage fat med, saa vilde jeg slutte med „12te Bind og saa begynde en ny Copenhagen Zoological Journal, hvor man strax mellem de nye Sager kunde nytte min „Skat af Plader til Gjenoptagelse paa Engelsk af mine Arbejder

„i udvidet eller ændret Skikkelse.“ Selvfølgelig var jeg villig til at gjøre Alt, hvad jeg kunde uden for den Sags Skyld at flytte til Kjøbenhavn, men dette Sidste forekom Schiødte en nødvendig Betingelse. „Et engelsk Tidsskrift,“ skrev han i sit næste Brev efter at have modtaget mit Svar, „vilde vel kunne beholde den samme Subvention som Naturh. Tidsskr., men uden „Deres Ophold [her] og stadige sikkre Medarbeiden turde jeg „ikke indlade mig derpaa. Jeg kan meget bedre Fransk end „Engelsk, men sætte mig hen og trækkes med de Andres Arbeider har jeg ikke Tid til, og at betale en Correcteur til sidste „Politur vil blive mig for dyrt. Nei! jeg maa løbe Linen ud „som den er og saalænge den holder, med al den tynde Lykke, „der hænger derved.“ Schiødte havde dog til Hensigt for Fremtiden, om Forfatterne maatte ønske det, at trykke Afhandlinger paa andre Sprog end Dansk eller Latin, og det var som en Begyndelse i denne Retning, at en lille Opsats af mig, som var skreven paa Engelsk, fordi den var bestemt for et større dengang tilsigtet Arbeide af mig i dette Sprog, blev trykt i 13. Bind uden at oversættes paa Dansk.

Sine videnskabelige Arbeider publicerede Schiødte i denne Periode, som i den foregaaende, i „Naturhistorisk Tidsskrift“ med Undtagelse af en Meddelelse om Cymothoerne, som indrykkedes i det franske Academies „Comptes rendus“, og en Afhandling om Stridulationsorganer hos Coleopterlarverne, som offentliggjordes i det franske entomologiske Selskabs Annaler. Hans vigtigste Publication var Fortsættelsen af det store Arbeide over Billelarverne, grundet paa Museets Larvesamling, der var grundlagt af Schiødte og senere meget forøget ved Bidrag fra Yngre, især Meinert. I Forening med denne levede Schiødte betydelige carcinologiske Arbeider over Cirölaner og Cymothoer, til hvilke et overordentlig stort Materiale blev sammenbragt fra Europas og Americas Museer. Til nærmere Omtale af disse er der her ingen Anledning; derimod har hans *Efterskrift om Øiestillingens Udvikling hos Flynderfiskene* Krav paa ikke ringe Opmærksomhed som Led i hans Kamp mod Steenstrups videnskabelige Færd.

Det vil erindres, at Schiødte i 1868 imødegik Steenstrups

mærkværdige, i 1863 offentliggjorte Theori om, hvorledes Flynderne faae begge Øine paa samme Side af Hovedet, skjøndt de komme til Verden med et Øie paa hver Side. At Schiødte dengang paatog sig en saadan Gjendrivelse, uagtet Gjenstanden laae saa langt fra det Omraade, hvorfra han hentede Materialet til alle sine øvrige offentliggjorte Arbeider, laae tildeels, som alt ovenfor (II, S. 249) anført, i, at han ønskede, at Berigtigelsen af Steenstrups vilde Theori skulde komme fra Danmark ligesom selve Theorien. Men hans væsentligste Bevæggrund var vistnok den, at han ansaae Steenstrups Afhandling for saa særdeles characteristisk for dennes Forhold til Videnskaben, at han ikke kunde belyse dette bedre end ved at gjøre Rede for den sande Beskaffenhed af det i denne Afhandling behandlede Forhold. At Schiødte dømte ret i saa Henseende, bekræftes i ikke ringe Grad ved den fortvivlede Iver, hvormed Steenstrups Tilhængere altid have bestræbt sig for om muligt at redde Rigtigheden af dennes Angivelser endog i meget underordnede Puncter eller dog at svække Indtrykket af Schiødtes Kritik ved at gjøre stort Væsen af de faa, med Hensyn til Hovedsagen irrelevante, urigtige Slutninger eller Formodninger, som kunne paavises i Schiødtes Afhandling, ja endog ved at paadutte ham saadanne, hvor de ikke findes*). En udtømmende Drøftelse af Stridens videnskabelige Detail vil naturligviis ligge uden for dette Værks Plan og desuden være unødvendig, da den findes andetsteds; men nogle Træk maa dog bringes i Erindring til Forstaaelse af Schiødtes Forhold til Sagen.

Spørgsmaalet om, hvorledes de voxne Flynderes Øiestilling kommer tilstede, og om Tydningen af de Øinene omgivende Beenpartier, sammenlignede med Fiskecraniets normale Sammensætning, har altid beredet Zoologerne store Vanskeligheder. Anledningen til Steenstrups Afhandling var, at der til Universitets-

*) Jvfr. C. G. Joh. Petersen: Beretning fra den danske biologiske Station, IV. 1893. p. 14 Anm., hvor Forfatteren henviser til Schiødtes Anskuelse om den Tid, der medgaaer til Øiets Flytning, som „aaabenbart fejlagtig“ (i den engelske Oversættelse: „evidently false“), skjøndt den i det Væsentlige stemmer med den af ham selv fremsatte.

museet indkom et Exemplar af en Flynder i et meget ungt Stadium, der havde en efter Steenstrups Mening tværs igjennem Hovedet gaaende Aabning, gennem hvilken den senere Blindsides Øie kunde sees ligesom paa Vandring fra den ene Side af Legemet til den anden. Og han saae heri et Beviis for, at Øiet passerer gennem selve Craniet. Havde Steenstrups Iagttagelse været rigtig i alle Maader, saa vilde han naturligviis have været videnskabeligt berettiget til deraf at drage de Slutninger, som den involverede. Men i sin Afhandling fremstillede han ikke sit Resultat som fra første Færd grundet paa Iagttagelse. Han grunder sine Slutninger i et paa vilkaarlige Præmisser hvilende Raisonnement over, hvorledes Skjævheden i den voxne Flynders Craniebygning *kan* eller *ikke kan* være opstaaet, og anfører den omtalte Iagttagelse kun som Bekræftelse paa et ad anden Vei vundet Resultat — stik imod al virkelig Naturvidenskabs Methode. Sine Resultater udtrykker Steenstrup saaledes: „Netop „jo mere man analyserer Knokkelbygningen,“ siger han, . . . „bliver „det aldeles nødvendigt at antage, at Blindsidens Øie, fra dets „oprindelige Stilling paa denne Side af Hovedet, har foretaget „en Vandring dybere og dybere ind under det Halvtag, som „denne Sides Pandeben dannede over det, og er brudt op igjen- „nem dets Loft, idet det for at faae Plads dels har skudt „Pandebenshælvterne fra hinanden, dels har banet sig Vei igjen- „nem selve Pandebensmassen. Med andre Ord: *Øiet har ikke „kunnet antage det Leie, det har paa den anden Side af „Hovedet, uden at gaae i en skraa Retning ind og op igjen- „nem Hovedet og komme ud paa den anden Side . . .* Øiet „med dets Tilbehør er flyttet ud af dets normale Omgivelser, „det viser Knokkelbygningen tydeligen; men den viser ligesaa „tydeligt tillige, at Øiet har søgt, som Regel ellers er, at tage „disse med; den største Del af dem har dog gjort Modstand „og ere blevne paa deres Plads Øiets Gang skraat op „igjennem Hovedet vises endelig ogsaa ved en ligefrem Iagt- „tagelse, som jeg har gjort paa unge Flyndere; den skal jeg „nu meddele.“ Efter at have anført denne siger han: „Smuk- „kere Overgangstrin fra den symmetriske Form til Flynder- „formen end de tre i Figurerne 1, 2 og 3 fremstillede synes

„ikke at kunne gives, *heller ikke mere talende Vidnesbyrd om, at Øiet virkelig gaaer fra den ene Side tvers op igjennem Hovedet over paa den anden Side*, med andre Ord: *at den symmetriske Fisk efterhaanden skeler sit Øie ind i og op igjennem Hovedet ud paa den anden Side og tilsidst skeler sig til fuldstændig Flynder.*“ Den omtalte Iagttagelse gaaer bl. A. ud paa, at der hos nogle Former, som Steenstrup meente, „ligesom har dannet sig en skraa Gang eller Kanal op igjennem Hovedet for at lette Øiets Flytning“.

Baade med Hensyn til Indhold og Form er denne Afhandling, som alt sagt, i høi Grad characteristisk for Steenstrup. Hele Fremstillingen forekommer mig at bære umiskjendeligt Præg af, at det, der særligt interesserede Forfatteren, og som han gaaer ud paa at stille i Forgrunden i det meest blændende Lys, er det Overraskende, Paradoxe og dog efter hans Fremstilling Plausible ved den fremsatte Tydning, altsaa det Almeeninteressante, det som kunde skaffe ham Lægmands Beundring. Den forekommer mig at være et typisk Exempel paa prætenderet genial Pseudovidenskab, den videnskabeligt meest ryggesløse Bestræbelse, som han har gjort for at vinde Popularitet som Genie. Et meget characteristisk Træk er det alt fremhævede, at Forfatteren foretrækker at henstille sin formeentlige Opdagelse ikke som grundet i første Instants paa Iagttagelse af den omtalte Proces i Naturen, men som Udslag af skarpsindig Betragtning af dennes Resultat, *senere* bekræftet ved Iagttagelse. Det bagvendte Raisonnement, der forudsætter hvad det foregiver at bevise, er ligesaa betegnende for Forfatteren som den overfladiske metaphysiske Opfattelse af Forholdet, der Intet har at gjøre med naturvidenskabelig Forstaaelse. Thi den videnskabelige Zoologi frembyder intet Tilsvarende til Steenstrups Idee, at Blindsidens Øie hos de unge Flyndere skulde paa egen Haand tiltræde en Vandring tværs igjennem Hovedet med en saadan Kraft, at det bogstavelig talt river sig løs fra dem af de omgivende Dele, som ere for ubevægelige til at kunne drages med, omtrent lig et Skib, der sprænger sin Fortøining, og at det i Reglen baner sig Vei gjennem nogle Beenmasser, medens det tvinger andre til Siden, for derefter at bryde ud til Lege-

mets Overflade paa et nyt Sted og groe fast igjen i den derved opstaaede Flænge. Ligesaa enestaaende og mysterieus vilde den formeentlige forberedende Dannelse af en Kanal til Lettelse af Flytningen være. Hvorfra den bevægende Kraft skulde komme, der udrettede saadanne Vidundere, og hvorledes den skulde virke, staaer som uløselige Gaader. Den hele Theori forudsætter en barnlig raa Forestilling om det dyriske Legemes Bygning og Liv, som man kunde tilgive en halvstuderet Barbeer for et hundrede Aar siden, men som er til største Skam for en Nutidsforfatter, der efter sin Stilling — bl. A. som Lærer for de unge Medicinere — burde vide Besked om Organismernes Væxt- og Udviklingsmaade. Forklaringen af „Øievandringen“ som Virkning af Fiskens formodede anstrængte Skelen er aldeles i Stiil med Steenstrups Fremstilling af Generationsvexlen som Udslag af Noget, der andetsteds i Dyreriget resulterer i vilkaarlige Handler, foretagne efter en dunkel indre Ahnelse; Sligt hører ikke hjemme i den videnskabelige Zoologi men i den tyske Naturphilosophies Drømmeland. Jeg troer, det maa indrømmes, at Schiødte udtrykte sin Protest mod Steenstrups formeentlige Opdagelse meget moderat, naar han i sit første Indlæg siger: „At et høist sammensat Organ, efter at være fuldt udviklet, „skiller sig fra den Bund, hvori det er fremvoxet, vandrer omkring i Organer, der tilhøre ganske andre Væv, ja gaaer tværs igjennem Dyrets Krop og kommer uforandret ud paa den anden Side for her paany at slaae Rod — er en Tanke, den videnskabelige Zoologi nutildags kun kan lægge tilside som en Curiositet.“

Det vil erindres, at Schiødte i sit første Indlæg hverken nævnte Steenstrups Navn eller hentydede til hans Afhandling, men kun omtalte hans Anskuelse som en, der af Dr. TRAQUAIR urigtigt var tillagt en ældre Forfatter, ROSENTHAL. Steenstrup var derfor ikke tvungen til at tage til Gjenmæle, i alt Fald ikke directe. Havde hans Kundskaber i Zoologien været mindre overfladiske, maatte Schiødtes Bemærkninger have ledet ham til bedre Erkjendelse, og havde han da været klog, vilde han have ladet sin Theori falde som Noget, han blot havde fremstillet til nærmere Prøvelse, hvis han ikke havde villet ligefrem tilstaae sin Feil. Men Steenstrup var aabenbart ikke i Stand til

at see denne, og de store Prætensioner, som han gjorde, tillode ham vel heller ikke i Længden at tie. Ligeoverfor sine Tilhørere og Beundrere fastholdt han derfor ufortrødent Rigtigheden af sin „geniale“ Opdagelse; imidlertid kunde man høre dem, der talte efter hans Inspiration, forsvare ham med Argumenter, der viste, at de aldeles ikke havde fattet hvad det kom an paa. Et Yndlingsargument var, at der ogsaa kjendes andre Exempler paa, at et Organ under et Dyrs Udvikling skifter sin Stilling til andre Dele, Noget, som Schiødtte jo ingenlunde havde nægtet. Navnlig anførte de, som var det et parallelt Tilfælde, at der med visse Organer (testes), som dannes i Bughinden (peritoneum) og staae i et lignende Udviklingsforhold til denne som Øiet til Huden, hos Mennesket og de fleste Pattedyr finder en saa stor Pladsforandring Sted, at de endog hos voxne Dyr ligge udenfor Bughulen; men de gode Folk oversaae, at medens Flytningen i dette Tilfælde bevirkes derved, at Bughinden udposer sig paa det Sted, hvor disse Organer have udviklet sig, saa at de flyttes uden et Øieblik at forlade det Sted i Hinden, hvor de ere opstaaede, saa forudsætter Steenstrups „geniale“ Idee, at Øiets organiske Forbindelse med de fleste af de omgivende Dele afbrydes, at det for en Tid er uden nogen saadan Forbindelse med Huden, og at en saadan derefter kommer istand paa et nyt Sted*).

Det hed sig paa samme Tid stadigt, at nu kunde der snart ventes, fra Steenstrups eller anden Side, en glimrende Vindication osv., men det trak ud, længer og længer. Da jeg engang havde spurgt Schiødtte om, hvad Steenstrup vel havde for, svarede han (d. 28. Oct. 1873): „Ja hvad vor geniale Ja-
„petus angaaer, saa kan jeg ikke svare paa Deres Spørgsmaal.
„Jeg seer ham nu og da paa Museet med et Fuglebeen eller et
„Hestehoved, men ellers veed jeg ikke Noget. Men *det hedder*
„*sig*, at han har gjort et Par verdensberømte nye Opdagelser,
„og at det ogsaa vil vise sig, at han har Ret i Flynderøiet osv.

*) Medens jeg reenskriver dette til Trykning, hører jeg, at dette taabelige Argument endnu bliver fremført til Bedste for de unge Studerende og til Ære for Steenstrup.

„osv. Man lover, han lover, Du lover, vi love, hvad behøves mere? Hvor taabeligt at *holde*! Hvo bryder sig derom? „Promising is the very air o' the time; it opens the eyes of „expectation: performance is ever the duller for his act; and, „but in the plainer and simpler kind of people, the deed of „saying is quite out of use. To promise is most courtly and „fashionable: performance is a kind of will or testament which „argues a great sickness in his judgment that makes it“ „(Shakespeare, Timon of Athens, Act V. Sc. 1). Og derfor „voxe Stp.s Løfter stedse mere. De staae jo i Aviserne. Saa „er Tingen jo færdig, og Geniet beundres stedse mere*). Hvad kan „den Mand ikke finde ud! Gaa hen og læg Jer, I Skabhalse, „og sov ind! Men det kunne I ikke; den grøngule Misundelse „holder Eder vaagne!“ Endeligt i Løbet af 1875 forelagde Steenstrup i Videnskabernes Selskab en ny Afhandling over denne Gjenstand med den under Omstændighederne mere fordringsfulde end træffende Titel: Fortsatte Bidrag til en rigtig Opfattelse af Øiestillingen hos Flynderne. Denne Meddelelse blev trykt i Forhandlingerne for 1876, af hvilke det paagjældende Hefte dog først udkom i Sommeren 1878, og det var paa den, at Schiødte svarede med sin Efterskrift.

I Steenstrups Afhandling, som er temmelig vidtløftig, imødegaaes en Række Forfattere, som ikke havde villet godkjende hans Opdagelse, hvilket vil sige det samme som alle dem, der overhovedet selvstændigt havde beskæftiget sig med Spørgsmaalet. Steenstrup betegner rigtignok i sine indledende Ord disse Forfatterses Stilling til hans Theori saaledes, at denne ikke havde „fundet fuld Tilslutning“ hos nogen af dem, hvorefter man jo maatte slutte, at Theorien dog i det Væsentlige var bleven accepteret; men dette er det Omvendte af Sandheden. Steenstrup forsvarer sin Anskuelse mod den almindelige Forkastelse ved et Raisonnement, som væsentlig gaaer ud paa, at de Anderledestænkende havde ladet sig vildlede af Monstreusiteter,

*) Schiødte bentyder her vistnok til de jevnlige Meddelelser om, at Steenstrup ved Møder i Videnskabernes Selskab havde forelagt Afhandling, der ikke ellers vides at eksistere, og om hvis Indhold intet Nærmere foreligger end de ofte meget lovende Titler.

nemlig forsaavidt de havde henholdt sig til Tilfælde, i hvilke Blindsidens Øie var blevet iagttaget paa Overfladen af Hovedet foran Rygfinnens Rod. Ligeoverfor den yngre Agassiz, som han omtaler sidst, modificerer han til en vis Grad sin Theori om en Gjennembrydning af Craniumet, men uden ligefrem at tilstaae det. Man træffer de samme physiologiske Absurditeter som i den oprindelige Afhandling, tildeels klædte i meget paa-faldende Udtryk, som naar han siger (p. 190), at Øiet „under sin Vandring allerede har trykket sit Pandebensparti over paa Øiesiden og tillige meer eller mindre undertrykt det eller bortædt det“, eller (p. 239), at Øiet „maa . . . have resorberet sig op igjennem“ Pandebenene o. Lign. Det var ingenlunde uden god Foranledning, at Wyville Thomson i sit Uddrag af Steenstrups første Afhandling meente at burde bemærke, at Udtrykket „Vandring“ naturligviis var brugt i overført Betydning, da Øiets Stedforandring jo var en Følge af de omgivende Deles ulige Væxt. Steenstrup vilde dog ikke acceptere dette, men fastholdt, uden at ville underkjende Betydningen af dette Element, at Ordet „Vandring“ dog nærmest var at tage i dets virkelige Betydning, idet Øiets Stedforandring lige saa meget var Resultatet af dets egne Bevægelser.

Steenstrups Indlæg er skrevet i en overlegen, snart velvilligt belærende, snart affeierende eller endog meget uartig Tone, som f. Ex. hvor han (S. 230) efter at have omtalt en af Dr. Traquair og Dr. A. W. Malm fremsat Anskuelse (der i alt Fald for visse Formers Vedkommende faktisk er rigtig) siger, at denne er „saare vanskelig at forstaae for Zoologer“, som om disse to Forfattere ikke vare værdige til at betegnes som Zoologer i Sammenligning med Steenstrup selv, en ligesaa uberettiget som uforskammet Maade at tale paa, som Steenstrup oftere anvendte, og som vistnok ikke forfeilede sin Virkning i Retning af at imponere hans blinde Beundrere. Vi have forøvrigt alt seet adskillige Exempler paa den store Vanskelighed, Steenstrup havde ved at forstaae hvad der ikke convenerede ham og paa hans Tilbøielighed til, naar Argumenter glippede, at bruge Uartigheder i Stedet. Schiødtte fik sin Deel heraf paa mere end eet Sted, men vilde neppe have taget Notits deraf,

hvis det ikke havde været for Slutningen af Afhandlingens Hoveddeel, hvor Steenstrup paatager sig, som han siger, at „vise Professoren tilbage indenfor Sandhedens og Sømmelighedens Grændser, som han heri overskrider“. Den formeentlige Overskridelse af Sandheden skulde efter Steenstrups Forklaring deels bestaae i Schiødtes Insinuation om, at den af Steenstrup iagttagne Aabning, hvorigjennem denne havde meent, at Blindsidens Øie passerede, skyldtes en tilfældig Bristning, deels i en Ytring om, at man i saa Tilfælde ved en overfladisk Betragtning kunde faae det besynderlige Syn af en Flynder med halvtredie Øie, deels endelig i, at Schiødte skulde have givet en vrang Fremstilling af Steenstrups Anskuelse.

Da Steenstrup imidlertid med Hensyn til det første Punct kun simpelthen forsikkrer, at ingen Bristning havde fundet Sted, men ikke anfører Nogetsomhelst, der udelukker Muligheden af en Feiltagelse fra hans egen Side, saa synes det at være vel stærkt uden anden Begrundelse at beskylte Schiødte for at overskride Sandhedens Grændser. Da nu desuden en naturlig Gjennemgang af Øiet fra den ene Side af Fiskens til den anden saa langt nede under Rygfinnens Rod, at Craniumet maatte gjenstrænges, involverer hvad Schiødte — med Rette — maatte ansee for en physiologisk Umulighed, og da Steenstrup med stor Bestemthed fastholdt, at Aabningen laae saa langt nede paa Fiskens, saa havde Schiødte fuldkommen god Ret til at formode, at en Bristning havde fundet Sted. Er dette ikke saa, hvilket kun kan afgjøres ved Undersøgelse af det paagjældende Exemplar, saa har Steenstrup aldeles utvivlsomt taget fejl i sin Paastand om, at den omtalte Aabning laae saa langt nede, som han angav; men dermed falder da ogsaa hele det stolte Korthuus, som han byggede derpaa.

Med Hensyn til det andet Punct siger Steenstrup: „Sandheden er jo ogsaa fremdeles, at selv om en Bristning indtraadte paa det nævnte Sted, da vilde man „naturligvis“ *ikke* „kunne „see en Del af det modstaaende Øie igjennem Hullet“, „fordi det vilde være en Umulighed. Det modstaaende Øie, „hvoraf en Del skulde sees igjennem Hullet, er jo det venstre, „og dette ligger, som Forfatteren rigtigheden angiver og afbilder,

„*lavere nede paa Hovedets Side end det høire*, men det tynde „Sted, der skulde briste og danne Hullet, ligger jo *oven over dette høiereliggende Øie*, imellem dette og Rygfinnen! Ligesaa usandt er det sidste Led i hans Paastand, at der da — naar den supponerede, men ikke-stedfindende Bristning fandt Sted — vilde frembyde sig „for en overfladisk Betragtning det besynderlige Syn af en Flynder med halvtredie Øie“; thi saa forkerte Erfaringen end viser at Øinene kunne staae i Hovedet paa Mennesker, saa er det dog fysisk umuligt for noget Menneske at stille dem saaledes, at de her selv med den største Anstrængelse kunde faae et Billede af halvtredie Øie, endnu mindre kunde de faae dette „besynderlige Syn“ „ved en overfladisk Betragtning“.“ Jeg troer, at kun meget faa Læsere, som ikke have Steenstrups første Afhandling i nøie Erindring, ville eller kunne forstaae dette Stykke anderledes end som en Paastand om, at Schiødtes Yttring om det halvtredie Øie var meningsløs og onskabsfuld Snak. De Læsere, som huske Steenstrups første Afhandling, maae studse, thi de ville erindre, at Steenstrup deri selv afbilder dette „besynderlige Syn“ og beskriver det i væsentlig de samme Udtryk, som Schiødte bruger og simpelthen har laant fra Steenstrup. Ved nærmere Eftersyn viser det sig da ogsaa, at hvilket Indtryk end Steenstrup har havt til Hensigt at bibringe sine Læsere, saa reducerer Meningen af det hele Stykke sig til, at man ikke kan aae dette Syn ved at betragte Fisken fra *høire Side*. Hvis man da efterseer Schiødtes Afhandling, vil man snart kunne forvisse sig om, at Schiødte intetsteds har sagt, at man kunde faae dette Syn fra høire Side, men at hans Ord tværtimod for den, der læser med lidt Eftertanke, uimodsigeligt bevise, at han forudsætter Fisken betragtet fra *venstre Side*, saa at hele Steenstrups stortalende og i saa upassende Udtryk indklædte Declamation ikke blot savner al Begrundelse, men endog viser sig som i Bund og Grund latterlig. Hvorledes han kan være kommen til at nedskrive den synes vanskeligt at forklare. Han siger, at det Øie, som man efter Schiødtes Angivelse deelviis skulde kunne see gennem Hullet, er „jo“ det venstre; men hvorledes han kommer til dette „jo“ sees ikke af hans Udtalelser

og er i sig selv ganske ubegribeligt. Paa samme Tid er det klart nok, at det kun er ved Hjælp af dette „jo“, at Steenstrup faaer saameget som et Paaskud for sin Beskyldning mod Schiødte for at fare med Usandhed — et Paaskud, som endda er meget svagt, thi selv om det forholdt sig rigtigt med dette „jo“, vilde det Yderste, som kunde lægges Schiødte til Last, være en meningsløs Ordforvexling. Som Sagen staaer, maa det siges, at Steenstrups Declamation, mildest talt, maa beroe paa Tankeløshed, nemlig i ikke at vende Fisker om og betragte den fra venstre Side, naar han fandt, at Schiødtes Ord aldeles ikke passede paa Udseendet, iagttaget fra høire Side. Naar man imidlertid betænker, at Steenstrup selv omtaler dette Udseende og altsaa maa have vidst, hvorledes man skulde stille Fisker for at see det, saa bliver denne Tankeløshed temmelig uforklarlig. Den eneste Forklaring, der saa bliver tilovers, synes nemlig at være, at Steenstrup meget vel vidste Besked men kun lod, som om han havde forstaaet Schiødte paa den angivne Maade for at faae Paaskud til at overdænge ham med Grovheder, stolende paa, at de Læsere, for hvilke hans Indlæg nærmest var bestemt, ikke vilde efterlæse Schiødtes Ord eller tænke sig om. I sit Svar kunde Schiødte indskrænke sig til at bemærke: „At man for at see en Gjenstand gennem et Hul i en Væg maa stille sig paa den Side af Væggen, hvor samme Gjenstand *ikke* er, synes saa nogenlunde indlysende.“ „Lige saa usandt“, hedder det, er Udseendet af halvtredie Øie, men her gjendriver Etatsraaden sig selv ved sin egen Figur No. 3. „Han gaaer blot ud fra den vilkaarlige Forudsætning, at man ikke maa see paa Fisker uden fra høire Side.“

Endnu mere forbausende er Steenstrups Anklage mod Schiødte for at have givet en vrang Fremstilling af hans Anskuelse, en Anklage, som er iklædt Udtryk, der kun kunde have været retfærdiggjorte ved det meest flagrante Brud paa Sandheden. I en Anmærkning (S. 234) betegner Steenstrup Schiødtes ovenfor aftrykte korte Resumé af Steenstrups Theori som „*Sandhed med utilbørlig Modification*“ og siger: „En Opfattelse af Øievandringen hos Flyndrene i den Form og den Iklædning, i hvilke Prof. Schiødte her fremsætter den, eller nogetsomhelst, der kommer

„denne Opfattelse nær, vil man ikke kunne paavise i den zoologiske og anatomiske Litteratur, uden netop her hos Prof. Schiødte og i Oversættelsen af hans Artikel i fremmede Tidskrifter (f. Ex. Annals and Mag. of Nat. History, 1868, p. 381). Ham alene tilkommer Æren for denne Opfindelse, og saameget større Uret imod ham er det derfor, at Dr. Klein har tilvendt Traquair denne „Curiositet“*). Jeg seer ikke, hvorledes denne Udtalelse af Steenstrup kan opfattes anderledes end som et Forsøg paa at fralægge sig de ham af Schiødte tillagte Anskuelser, og jeg tvivler ikke om, at jo Fleertallet af hans Beundrere har taget det for god Vare som en værdig og knusende Afviisning. Men hvis dette Stykke er beregnet paa at forstaaes saaledes, er det kun frækt Blændværk. En Sammenligning mellem de ovenfor aftrykte Hovedpuncter af Steenstrups oprindelige Afhandling og Schiødtes Omtale deraf viser, at denne Sidste med Hensyn til det Factiske er aldeles correct, og at hans Angivelser passe noiagtigt paa de Anskuelser, som Steenstrup saa bidsk forsværer i selve dette sit andet Indlæg. Hvis derfor Steenstrup virkeligt har havt til Hensigt at bibringe de Læsere, for hvem dette Stykke nærmest var bestemt, det modsatte Indtryk, seer det ud, som om han ligefrem har stolet paa, at de vilde lade sig paavirke i den ønskede Retning uden at tænke sig om eller prøve det Læste, en Antagelse, der forøvrigt oftere paatrænger sig med Hensyn til Udtalelser af Steenstrup. Jeg har anført Exempler derpaa af officielle Skrivelser, og hans Fremgangsmaade med Hensyn til Schiødte og Afhandlingen om Flynderøiet var, under den Forudsætning, den samme som den, han havde benyttet med Hensyn til Sir Richard Owen's Kritik af hans Afhandling om Generationsvexlen. Da den engelske Zoolog havde paaviist, at Steenstrup deri intet virkeligt Bidrag havde givet til Forstaaelse af Phænomenet, skjøndt han aabenbart havde prætenderet at gøre saa, værgede Steenstrup sig mod ham ved med mange Uartigheder at erklære, at han aldeles ikke havde havt til Hensigt at give nogen Forklaring, og at

*) Nemlig i sin Afhandling „Ueber den Kopf der Pleuroneecten“, hvilken Steenstrup i dette Indlæg omhandler.

han derfor ikke kunde siges at have gjort et mislykket Forsøg. Og dette erklærede han samtidigt med, at han ligesaa voldsomt angreb Van Beneden, fordi denne havde dadlet ham for ikke at have forsøgt en Forklaring, idet Steenstrup paa det Stærkeste fastholdt, at han ikke blot havde sammenordnet Kjendsgjerningerne men ogsaa søgt en dybere Grund, ligesom han jo heller aldrig har undslaaet sig ved at modtage sine Beundreres Hyldest som „Opdager af Generationsvexlens Lov“.

Det eneste Udtryk i Schiødtes af Steenstrup saa haardt angrebne Gjengivelse af denne Sidstes Theori, mod hvilket man, hvis man vilde være meget nøieregnende, kunde reise Indvending, er Ordet „omkring“ i Forbindelse med Øiets formeentlige Vandring gennem Hovedet (see ovenfor S. 46, L. 16—17 f. o.), da jo dette Udtryk kunde fortolkes som om Meningen var, at Vandringen efter Steenstrups Theori ikke foregik i en bestemt Retning, hvilket ikke vilde stemme med Steenstrups Angivelser. Meningen er dog aabenbart kun den, at fremhæve paa en eftertrykkelig Maade det Barbariske i Ideen om Øiets Løsning fra dets naturlige Grund og Bortflytning andetsteds hen uden nogen Forbindelse dermed. At i ethvert Tilfælde denne Nuance ikke i mindste Maade kunde retfærdiggjøre Steenstrups høitragende Déclamation, forstaaer sig af sig selv. Der er endnu en Maade, hvorpaa man kunde forsøge paa at forsvare denne, nemlig ved at henvise til Ordene „Form“ og „Iklædning“ og forlange Protesten opfattet som rettet mod disse Sider af Stykket hos Schiødte. Men, for ikke at tale om, at Protesten, hvis den kun gjaldt saadanne Udvortesheder og ikke det Væsentlige i Theorien, vilde være affattet paa en høist vildledende Maade, saa vilde der endnu være at bemærke, at hvad der kan siges at tilhøre Form og Iklædning reducerer sig til, at Schiødtes Udtryk, medens de correct gjengive det Factiske, tillige antyde, at og hvorfor han ansaae Theorien for utilstedelig, Noget, hvortil han selvfølgelig i enhver Henseende var fuldkomment berettiget, saalænge der ikke var nogen Mulighed for, at hans Ord kunde misforstaaes som om Meningen var, at Steenstrup selv skulde have udtrykt sig saaledes. Ingen saadan Mulighed forelaae i dette Tilfælde, og Steenstrups Protest med dens store Ord op-

løser sig derfor i Vind, selv om den opfattes som gjældende Formen og Iklædningen. Der er desuden en anden Omstændighed, som gjør, at Steenstrup end ikke paa denne Maade kunde redde sin Protest mod Schiødtes Gjengivelse af hans Anskuelse, og det er hans egen Henviisning til Klein og Traquair, hos hvilke Forfattere der kun ganske nøgternt er Tale om det Centrale i Spørgsmaalet, Theorien om Øiets Gjennemgang gennem Craniet. I sit Svar citerer Schiødte Steenstrups Ord og tilføier: „Nei, „ganske vist ikke i denne Form og Iklædning. End ikke Etats- „raad Steenstrup vilde kunne bekvemme sig til at fremsætte en „Opfattelse i *bevidst* umiddelbar Forbindelse med dens totale „Gjendrivelse. Havde han indseet, at Tanken om, at Flyndrene „skele Øiet tværs igjennem Hjerneskallen, netop fremtræder i „denne Form og Iklædning, naar den sammenholdes med Nu- „tidens videnskabelige Zoologi, saa havde han vist ikke fremsat „den. Men at han ikke har indseet det, deri bestaaer jo netop „Curiositeten.“

„Den hele Bascaniade,“ siger Steenstrup i Fortsættelsen af det ovenfor anførte Citat, „skal maaske ikke sige Andet, end „at dens Forfatter her offentlig „hverrer Syn“, men er den al- „vorlig ment, illustrerer den i ethvert Tilfælde en vis nyere Forsk- „nings „Undersøgelseskunst“*).“ Endnu maa tilføies, at hvor Navnet *Bascanius*, under hvilket Schiødte havde beskrevet en saadan klar Flynder, et Sted tidligere nævnes, tilføier Steenstrup som en Anmærkning: „Det græske Navn, Professoren har tillagt dette efter hans Mening omtrent udvoxne Dyr, betyder Æreskjænderen, Bagvadskeren“, hvorefter da Steenstrups eget Udtryk „Bascaniade“ bliver at fortolke som: Bagvadskelse, Æreskjænderi eller Lign.

I høi Grad betegnende for Steenstrup og skikket til at vise Berettigelsen af Schiødtes Opfattelse af hans videnskabelige Færd er den Maade, hvorpaa han i sit Slutningscapitel omtaler den yngre Agassiz's Undersøgelser og tager dem til Indtægt for sin Theori, uagtet de i Virkeligheden paa det Grundigste mod-

*) Maaskee en Hentydning til P. Taubers Disputats, som senere vil blive omtalt.

bevise den. Sagen er følgende. Agassiz havde under særligt gunstige Omstændigheder iagttaget Udviklingen af Skjævheden, Trin for Trin, hos levende Individer af ikke mindre end sex Arter af Flynderfiske. Hos de fem af disse havde han fundet, at Udviklingen i det Væsentlige gik for sig som Schiødte og Malm havde angivet, og hos een af disse Arter iagttog han, at Rygfinnen forlængede sig fortil, efter at Øiet havde passeret forbi dens Forende. Hos den sjette Art havde Agassiz iagttaget, at Øiet passerede *under* Rygfinnens forreste Deel, som han meente, mellem dens Rod og Pandebenet, „from the right side to the left through the integuments of the head, between the base of the dorsal fin and the frontal bone“. Det sees let, at disse Angivelser — ogsaa om den sjette Art — staae i væsentlig Modsigelse med Steenstrups Theori. Det eneste Ligheds-punct er, at hos denne Art passerer Blindsidens Øie under en Deel af Flynderens Legeme, saa at det en Tidlang deelviis skjules deraf, men i sin Almindelighed er dette ingenlunde noget Afgjørende, da det jo kommer an paa, hvilken denne Deel er, og Factum er, at Agassiz, ligesaa lidt som nogen anden Iagt-tager indtil denne Dag, havde seet mindste Antydning af, at Blindsidens Øie skulde bryde sig løs fra sin Plads i Huden, resorbere sig (som Steenstrup siger) gennem Craniets Been eller (i andre Tilfælde) bevæge sig gennem en dertil dannet Canal og atter installere sig i Huden paa den anden Side. Men dette er, som vi have seet, netop det centrale Punct i Steenstrups Theori, det han med største Eftertryk gør gjældende, det meest Opsigtvækkende derved, det, hvori hans Beundrere fremfor Alt saae et Udslag af hans Genialitet, men i Virkeligheden det meest fortvivlet Forfeilede i hele hans Opfattelse.

Steenstrup tog alligevel, som sagt, Agassiz til Indtægt, og det paa følgende characteristiske Maade. Han tager som Udgangspunct, at Agassiz havde iagttaget en gradeviis Indsænkning og Bedækning af Blindsidens Øie, og idet han henholder sig til sin egen Tydning af den voxne Flynders Cranium — det vil sige, forudsætter som givet hvad der først skulde bevises — argumenterer han derhen, at det *maa* være en Feiltagelse, naar Agassiz mener, at Øiet passerede mellem Finneroden og

Pandebenet. Og paa denne Basis henstiller han endvidere, at Agassiz's Iagttagelser over de andre fem Flynderarter *maae* være utilstrækkelige og kun „synes“ at bekræfte Schiødtes og Malms Iagttagelser, idet han dristigt trak en Vexel paa Fremtidens forventede Berigtigelse af disse, uagtet der ikke forelaae det allermindste Factiske, som kunde begrunde en Mistanke om, at en saadan var fornøden. I Sandhed, man mindes herved stærkt om den gamle Sarcasme: Hvis Kjendsgjærningerne ikke stemme med Theorien, saameget desto værre for Kjendsgjærningerne.

Ikke mindre characteristisk for Steenstrups er fremdeles den Maade, hvorpaa han gjengiver eller omskriver Agassiz's Meddelelse om den sjette Art. „Men til hans største Overraskelse,“ skriver Steenstrup, „viste nu den sjette Art . . . en hel anden „Fremgangsmaade i Øiets Flytning, idet det høire Øie sænkede sig dybere og dybere ind i Hovedet, bevægende sig samtidig „opad og noget fremad og efter Forløbet af meget faa Dage „gik ud paa den modsatte Side af Hovedet. Her giver „altsaa Iagttagelsen en Flytning af Øiet som den, jeg har skildret „og afbildet; kun Tydningen afviger deri, at Øiet siges at gaae „under Rygfinnens Rod, mellem denne og Pandebenet.“ Og paa S. 239 hedder det: „Overveier man dernæst Forfatterens „træffende Udtryk om, hvorledes Øiet rask sænkede sig ind i „Hovedet og skjød sig skraat opad i dette“ osv. Agassiz siger imidlertid intet Saadant. Han beretter, hvorledes Blindsidens Øie skiftede Plads fremad og opefter, medens det endnu saaes ganske frit i Overfladen, *førend* (Dagen før) den omtalte Indsænkning fandt Sted; han siger ikke eet Ord om en saadan Bevægelse *efter*, at denne var begyndt, eller *samtidigt* dermed. Han taler heller intetsteds om en Indsænkning i *Craniet*, hvilket jo er Hovedpunktet i Steenstrups Theori. Rigtignok benytter han paa de fleste Steder det mere vage Udtryk „the head“, men i den Sætning, hvori han opsummerer Iagttagelserne, siger han udtrykkelig „the integuments of the head“, og at dette er Meningen heelt igjennem, er overflødigt klart. Det sees let, hvorledes denne eiendommelige „Gjengivelse“ af Agassiz's Meddelelse bidrager til at bibringe en uforsigtig Læser det Indtryk, at der var nogen væsentlig Lighed mellem den og Steenstrups Theori.

En forsigtig Læser, som gjør sig den Uleilighed at efterlæse Agassiz's Text, som Steenstrup aftrykker, opdager naturligviis let Forskjellen, men høfligviis maa man antage, at Steenstrup ikke selv har seet den eller rettere har undervurderet den. For ham er det jo „kun“ et „Tydnings“spørgsmaal, om Øiet gaaer paa Vandring gennem Craniumet eller flyttes uden at forlade sin Plads i Huden. Men hvad skal man dømme om den Mands physiologiske Indsigt, der kan udtale sig saaledes, eller om det Universitet, hvor en vigtig Deel af Medicinernes Oplæring er betroet en Mand, der kan fremsætte og bidsk forsvare en saadan halsbrækkende Theori som denne Anskuelse om Flynderøiet?

Skjøndt det ikke berører Spørgsmaalet om Berettigelsen af Schiøttes Kritik eller Steenstrups Forsvar, hvilke jo begge bør dømmes efter Videnskabens Standpunct paa den Tid, da de fremkom, kan det dog have sin Interesse at anføre, at de senere over dette Spørgsmaal anstillede Undersøgelser kun have tjent til definitivt at bortvise Steenstrups Theori fra Videnskabens Enemærker. Disse Iagttagelser, som efter velvillig Meddelelse fra Dr. phil. WILLIAM SØRENSEN ganske bekræftes ved hans egne Undersøgelser, gaae nemlig ud paa, at hos nogle Former udvikler Rygfinnen, førend Øiet passerer rundt om Forenden af dens Rod, en fremadrettet Forlængelse, der ligger tæt til men løst paa Hovedets Overflade, med hvilken den senere voxer sammen, og under hvilken Øiet forinden med Lethed kan passere uden Dannelse af nogen særlig Aabning for dets Gjennemgang. Det forstaaes uden Vanskelighed, at dette Forhold let kan antage Udseendet af en Gjennemgang mellem Rygfinnens Rod og Pandebenet, og det saameget mere, naar Forenden af denne Forlængelse, som det i alt Fald hos een Form er Tilfældet, voxer sammen med Hovedets Overflade, førend Øiet er passeret. Jeg havde selv i sin Tid den Idee, at hvad Steenstrup havde seet og mistydet muligt var en Gjennemgang af Øiet under Rygfinnens Rod, og gjorde Schiødte opmærksom paa de i Literaturen foreliggende Angivelser om, at Beenpartierne i Rygfinnens Forende hos mange Fladfiske ere meget let forbundne med Craniumet, hvilket syntes mig at staae i Samklang med en saadan Antagelse. Men Schiødte ansaae min Idee for en Virk-

ning af det Usandes daarende Magt og vilde ikke gaae ind derpaa. Resultatet viste, at han deri havde Ret. Schiødte tog uidentvivel feil i at ansee sin Bascanius for omtrent voxen. Men dette var i Overeensstemmelse med Ichthyologiens daværende Opfattelse. Man vidste dengang ikke, at alle disse klare, i Overfladen levende, smaa Flynderfiske kun ere Udviklingsformer. Ogsaa i et Par andre Puncter kom Schiødte paa Vildspor, nemlig dels i den Formodning, at Øinene end ikke fra Begyndelsen af ere ganske sidestillede, dels i den Slutning, at Blindsidens Øie efter at have passeret Rygfinnens Forende flyttes noget tilbage langs denne, medens man hidtil havde antaget, at Delenes endelige Stilling til hinanden frembragtes ved, at Rygfinnen forlængedes noget forbi det flyttede Øie. At denne sidste Forklaring er den rette, godtgjordes gennem directe iagttagelse ved Agassiz, og Steenstrupianerne vedblive endnu paa Grund af denne ganske underordnede Omstændighed at tage sidstnævnte Forfatters iagttagelser i det Hele til Indtægt for Steenstrup. Det er dog tydeligt nok, at ingen af de nævnte Urigtigheder hos Schiødte i mindste Maade rokke Gyldigheden af hans Kritik af Steenstrups Theori.

I et Brev af 20. Sept. 1878, som var skrevet kort efter, at Steenstrups Afhandling var udkommet, og i hvilket Schiødte anmelder Fremsendelsen af et Exemplar af sin Artikel om det Animale og det Vegetative i Dyreformen, siger Schiødte: „Det „er godt, at den har gjort megen Lykke i det saakaldte dannede Publikum, for hvilket den jo er skreven, da jeg netop nu „er anklaget paa det Forfærdeligste af Steenstrup i en Artikel „i Overs. Vid. Selsk. Forh. i et Hefte for 1876, først nu udkommet, hvori han gennemgaaer alle de Forf., som have misbilliget hans Flyndertheori, og især er slem ved mig; naturligviis er hans Methode den sædvanlige, Philosophia instrumentalis Erasmi Montani, og ved denne faaer han mig gjort til „Løgner, Æreskjænder, Bedrager og Ignorant! De studser? „Læs selv; Udtrykkene ere næppe tilslørede. Agassiz d. Y. „har iagttaget, at Øiet hos de oceaniske Flyndere flytter sig „med Huden under Finnen, og dette har givet Stp. Mod til en

„ny Campagne*), hvori han mordice — med Ord forsvarer sin „Theori. Hvad jeg skal gjøre har jeg ikke endnu ganske bestemt mig for. Hans Tilhængere juble. Jeg kan skrive et „ganske kort (mere behøves ikke) Svar, aldeles koldt og ligegyldigt i selve Overs. Vidensk. Selsk. Forh.; jeg kan ogsaa „gjøre Sagen til en Artikel i Tidsskr. med indgaaende Belysning af hans falske Methode, egoistiske Hovmod, Partiforkjælelse, tyranniske Vilkaarlighed, lidenskabelige Grovhed. Jeg „kan ogsaa anlægge Sag imod ham og kræve ham straffet efter „Loven, hvilket Jurister sige mig, at han umuligt kan undgaae, „men det synes jeg ikke videre om.“ Der var en fjerde Maade, hvorpaa Schiødte kunde have imødegaaet Steenstrup, men som han ikke nævner her. Han kunde have gjort Etatsraaden latterlig, hvilket ingenlunde vilde have været vanskeligt med den ovenomtalte Declamation om det halvtredie Øie til Udgangspunct. Steenstrups mange Blottelser og arrogante, opstyltede Sprog kunde have leveret meget tjenligt Materiale dertil. Schiødte var imidlertid netop dengang ikke oplagt til Spøg, og han bestemte sig til engang igjen at tale reent ud, som han havde gjort i 1849.

Under 21. Mai 1879 skrev han til mig: „Nu kommer mit „Bidrag til Jubelfestens Jubelskrifter, nemlig Tidsskr. 11. Bind „3. H. med Efterskrift om Øiestillingens Udvikling hos Flynderfiskene. Heftet kommer lige før Festen [Universitetets firehundredte Aars Jubilæum], og Særtrykkene ville være omsendte „i Forveien. Med sin Grovhed og Dumhed i sit Anfald paa „mig har han taget mig Bladet fra Munden. Artiklen, 7 Sider „smaat Tryk, er skrevet aldeles *sine ira* men ingenlunde *sine studio*. Jeg trakterer ham, som De vil see, med stor Ro, „men tillige som en Mand, det ikke nytter at indlade sig med „[angaaende] Differentser i zoologisk Henseende, og griber Leiligheden til at indprente den velvillige Læser den Dom om

*) Denne Yttring beroer paa en øieblikkelig Hukommelsesfeil fra Schiødtes Side; thi det var først mod Slutningen af 1876, at Steenstrup modtog Underretning om Agassiz's Undersøgelser, hvilke han omhandlede i et Tillæg til sin alt i 1875 i Videnskabernes Selskab meddeelte men endnu ikke offentliggjorte Afhandling.

„Stp.s „Viden uden Videnskab“ (et af mine Udtryk), som jeg „for en Menneskealder siden var den Første til at fremstille. „Jeg haaber, at det er lykkedes mig; jeg har ladet det læse „af et Par Kjendere af Form, og de fandt det „udmærket“. „Nous verrons. Disse gode Folk have ærligt fortjent at faae „lidt Skræk i Blodet. Bisogna copirisi, Signore! Ja, som sagt, „flere gode Mennesker have meent at spore, at det gik tilbage „for mig, og have taget Position derefter; men ved Festen vil „jeg møde med opreist Pande, ikke som den, Stp. skal have „Lov til at skjælde ustraffet ud. Thi jeg har givet ham en „Dosis, som han skal have ondt ved at secernere, og det uden „i nogen Maade at forløbe mig, efter hvad jeg troer. Realiter „vil der jo i Artiklen for *Dem* ikke være det mindste Nye; jeg „varierer egentlig kun Deres Kritik af Stp.s „Videnskabelighed“, „men selvfølgelig med særlig Anvendelse paa det foreliggende „Tilfælde og med tildeels andre Vendinger i Characteristiken.“

I Schiødtes „Efterskrift“ discuteres det zoologiske Differents-punct ikke med nogen Udførlighed, hvilket ligger i, at Steenstrups Anskuelse, som Schiødte ogsaa angiver, ligger udenfor den videnskabelige Zoologi og beroer paa en „barnlig overfladisk“ Opfattelse; da intetsomhelst videnskabeligt Argument kan anføres for den, er en videnskabelig *Discussion* derom umulig. Videnskaben kan kun *afvise* den, naar den fremkommer med videnskabelige Prætensioner. Schiødte behandler denne Side aldeles populairt, og Gjenstanden for hans „Efterskrift“ er deels det i literair Henseende Dadelværdige i Steenstrups Indlæg, deels det Uægte i hele dennes Beskjæftigelse med videnskabelige Opgaver. Schiødte begynder dette Indlæg med den Bemærkning, at han svarer paa Steenstrups Indlæg væsentligt af Hensyn til den deri raadende Stemning mod Modstandere. Efter den Bemærkning, at Steenstrup altid betoges deraf, hver Gang hans Mangel paa Virkelighedssands og videnskabelig Methode blottedes, siger Schiødte: „At hans Stemning vender sig „med størst Uforbeholdenhed imod mig, har deels sin Grund „i, at jeg ikke blot har meddeelt Iagttagelser om det virkelige „Forhold, men tillige skarpt har fremhævet hans Paastands „Uforenelighed med Physiologiens almindelige Resultater, deels

„og fremfor alt deri, at jeg er den Første, som — for allerede
 „en Menneskealder siden — om Værdien af hans Maade at drive
 „Videnskab paa har udtalt den Anskuelse, som i Aarenes Løb
 „mere og mere er bleven godkjendt, ogsaa naar Etatsraaden
 „har forsøgt sig paa historisk og archæologisk Omraade: at
 „han nemlig istedenfor Naturstudium, levende Anskuelse og in-
 „ductiv Logik sætter løse Gjætninger og kunstlede Paafund,
 „som han søger at give Skin af Virkelighed ved vilkaarlig
 „Tumlen med Andres Ord og i Tilfælde af Modsigelse prøver
 „paa at føre igjennem ved at opdynge Beviser og Paastande,
 „som Intet betyde, men blot tjene til at fylde Rummet og
 „blænde en godtroende Mængde.“ Efter at have berørt den
 Steenstrupske Theories Uforenelighed med Physiologiens Resul-
 tater og viist, hvorledes Steenstrups Argumentation hviler paa
 en *petitio principii*, omtaler Schiødte det andet Hovedpunct,
 hvori, som han siger, det barnlig Overfladiske hos Steenstrup
 træder frem, nemlig hans formeentlige Iagttagelse hos de smaa
 oceaniske Flyndere af en skraa Gang eller Kanal, som skulde
 danne sig op igjennem Hovedet for at lette Øiets Flytning.
 Har der virkelig været noget Saadant, siger Schiødte, maa det
 have været forårsaget ved tilfældig Vold. „Men nu *Kraften*,
 „som skulde drage Øiet ind i Hovedet gennem „ligesom en
 „Kanal“ og føre det ud midt i Panden i en forud dertil anlagt
 „Spalte“ og lade det blive siddende der, hvad er det for en
 „Kraft? Herom gives kun den Forklaring, at Fisken *skeler* sit
 „Øie tværs igjennem Hjerneskallen og ud paa den anden Side.
 „Nu har man vel hørt om det Project, at drive en Baad frem
 „gjennem Vandet ved at fastgøre en Puster i Agterenden og
 „blæse paa Seilene. Men ligesom Baaden vil blive paa Pletten,
 „hvormegen Vind end Pusteren giver af sig, saaledes vil jo
 „heller ikke Øiet flyttes bort fra sit Leie, hvor anstrængt Flyn-
 „deren end maatte skele.“ Schiødte paaviser dernæst i faa
 Ord, hvorledes Agassiz's Iagttagelser afgjort modbevise Steen-
 strups Theori, idet de godtgjøre, at Øiet, i Overeensstemmelse
 med hvad der i Almindelighed gjælder om Organismernes Ud-
 vikling, aldrig forlader Huden men kun ændrer sin relative
 Plads ved de omgivende Deles forskellige Væxt.

Hvorledes Schiødte møder Steenstrups nærgaaende Beskyldninger for utilbørlig Omgang med Sandheden, har jeg alt anført i Forbindelse med den Sidstes Udtalelser. Med Hensyn til Steenstrups mindre velvillige Udtydning af Navnet „Bascanius“ bemærker han: „Etatsraaden kan tilvisse siges at holde sig til „Mulighedernes yderste Udkant og forbigaae det Simpleste og „nærmest Liggende, naar han i Forklaringen af et Dyrenavn „seer bort fra den Ordets Grundbetydning, som i det paagjældende Tilfælde finder sin nærmeste Anvendelse her: *den, der „daarer med sine Øine* (baskaino: fascino, baskanos: fascinator*) og holder sig til den afledede, fjernere Betydning, som i det „paagjældende Tilfælde savner Spor af *naturhistorisk* Mening. „Man erindre herved, at det er i det Kongl. Danske Videnskabernes Selskab, at Etatsraad Steenstrup, dets Sekretær, „har fremsat og i dets Forhandlinger kunnet faae offentliggjort „en saadan Fortolkning med det videre derpaa byggede Udtryk: „„Bascaniade“, som han anvender paa følgende Linier, hvormed „jeg sluttede min Afhandling: „Mellem høire Sides Øie“ Paa den følgende Side siger Schiødte: „Hvad endelig angaaer „Etatsraadens Formodning, at jeg med „den hele Bascaniade“ „„offentlig hverrer Syn“, d. e. efter Vidensk. Selsk. Ordbog, at „jeg er en offentlig Taskenspiller, saa erindre man atter, at det „er i det Kongl. Danske Videnskabernes Selskab og af dets „Sekretær, at jeg med saadan Tale vises „tilbage indenfor „Sandhedens og Sømmelighedens Grændser“.“ Som bekjendt skyldes de heldigviis ikke mange Exempler paa upassende Skrivemaade, som dengang misprydede Oversigterne over Videnskabernes Selskabs Forhandlinger, alene Steenstrup.

Til Slutning tager Schiødte engang Bladet fra Munden deels for at anvise sin Modstander hans rette Plads som en Mand, hvis Behandling af naturvidenskabelige Emner efter sit Væsen ikke kan lede til naturvidenskabelig Erkjendelse, om end dens saakaldte Resultater kunne være underholdende for Lægmænd, deels

*) „*Βασκανίω*, Fascino; primum enim huic signif. locum esse dandum „censeo, quæ etiam cum etymo convenire videtur . . . Quæcunque „autem sit hujus verbi etymologia, accipi pro Fascinare constat. „(Stephani Thesaurus Græcæ Linguae, II, 176).“

for at lade hans Tilhængere i og udenfor den lille danske videnskabelige Verden vide, at de lode deres Beundring og Understøttelse tilflyde en Uværdig. „Det er blevet“, siger han, „de nyere danske Zoologers Lod at leve og virke i en Tid herhjemme, da en Efterdønning af den tydske Naturphilosophies værste Udskeielser, skummet op med forvildede Strømninger fra den romantiske Periode i vor skønne Literatur, saa godt som ganske har behersket vore Universitetsdannedes Forestillinger om Naturforskningens Væsen. Man har ikke vidst, at man ogsaa paa dette Omraade gik omkring i aflagte tydske Klæder, som ellers aldrig i noget Land udenfor Tydskland have været i Mode, og at Reactionen mod dette virkelighedsfjendske, phantaserende, disputerende, ordkløvende, hovmodige, affeiende og herskesyge Uvæsen havde naaet sit Høidepunct i Tydskland, forinden Steenstrup begyndte at arbeide i dets Tjeneste og modtoges med Begeistring saavel af de Uvidende og Magelige, hvem det Falske yder den indsmigrende Behagelighed, at de kunne snakke med, som af de Driftige, der raisonnere ligesom i sin Tid den gennemreisende Franskmand, efter Goethes Fortælling (Aus meinem Leben, II, 142), raisonnerede om Gellerts Forelæsninger: *Laissez le faire, il nous forme des dupes*. Det kan være nok at anføre følgende Sted af Liebigs Skrift fra 1840: „Ueber das Studium der Naturwissenschaften und über den Zustand der Chemie in Preussen“: „Kann man solche „Schwindler Naturforscher oder Philosophen nennen, die den „ersten Grundsatz der Naturforschung und Philosophie, nur „das *Beweisbare und Bewiesene für wahr gelten zu lassen*, „auf die gewissenloseste Weise verletzen? Wer möchte ihnen „nicht mitleidig und nachsichtig das Spielzeug lassen, womit „sie, anstatt mit würdigeren Beschäftigungen, ihr Leben ausfüllen, ständen sie nicht an vielen Orten an der Spitze der „Universitäten, der Brennpunkte der Wissenschaften [i Tydskland], von denen aus die Wahrheit und das Licht sich nach „allen Seiten hin verbreiten soll, vergifteten diese falsche[n] „Propheten nicht unsere Jugend und machten sie unfähig, an „unsern Forschungen Theil zu nehmen, dem Staate und ihren „Mitmenschen zu nützen! . . . und ihnen erlaubt man, heut zu

„Tage noch, unsere Aerzte zu bilden . . .“ (p. 30). Det er heller ikke afveien at minde om, at det gik paa tilsvarende Maade med Hegelianismen: „Die miserable Hegelei,“ hedder det saaledes hos Arthur Schopenhauer (Die Welt als Wille und Vorstellung, II, 613), „diese Schule der Platttheit, dieser Herd des Unverstandes und der Unwissenheit, diese kopfverderbende Afterweisheit, welche man jetzt endlich als solche zu erkennen anfängt und die Verehrung derselben bald der Dänischen Akademie allein überlassen wird, in deren Augen ja jener plumpe Scharlatan ein summus philosophus ist, für den sie ins Feld tritt:

„Car ils suivront la créance et estude
 „De l'ignorante et sottie multitude,
 „Dont le plus lourd sera reçu pour juge. (Rabelais).“

Selvfølgeligt fandt denne „Efterskrift“ en meget forskjellig Modtagelse hos forskjellige Læsere. De, som forstode hvad det dreiede sig om, glædede sig over, at et saa kraftigt Slag var bleven ført lige i Ansigtet paa det hule Væsen, som saa længe havde bredet sig i vor videnskabelige Verden. Om det end under de daværende Omstændigheder ikke kunde ventes, at det vilde faae nogen umiddelbar practisk Virkning, vilde det dog være af Betydning som Vidnesbyrd for Fremtiden; det vilde hjælpe til at styrke en eventuel Reaction, og det vilde gavne Schiødte, forsaavidt som han nu handlede efter det gamle Princip: „Oderint dum metuant.“ Hvorvidt det var ganske klogt af ham, practisk at optage dette Princip, kan maaskee betvivles. Der var dem blandt hans Venner, som hellere havde seet, at han havde taget Sagen lempeligere, f. Ex. daværende Cultusminister Fischer. Men at dette Indlæg ogsaa tjente til at lede og styrke dem, som selv havde det rette Syn paa Sagen, kan sees af følge de Passage af et Brev fra en yngre Videnskabsmand paa et andet Omraade, hvem Schiødte havde sendt et Separataftryk: „Jeg forestiller mig, at det ikke vil være Dem ukjært at høre, at jeg ikke skal undlade at drage mig denne Sag til Nytte og efter Evne skal undgaae „ligesom Kanaler“ og „imaginaire Veie paa tværs af Materialet.“

Steenstrupianerne vare rasende. Om et Udslag af denne Stemning fortæller Schiødte i et Brev til mig af 31. Mai 1879, hvori han anmelder Fremsendelsen af et Særtryk: „Det er, som „De vil see, affattet som til en Mand, med hvem man ikke kan „forhandle, men forøvrigt er jeg saa slem som jeg finder at „have Grund til; han har ved sine Insulter taget mig Bladet „fra Munden, og jeg skaaner ham ikke. Jeg har overhovedet „Intet mere at menagere, da man paa alle Maader alligevel vil „søge at slaae mig ihjel. Svaret er sendt til alle de enkelte „Medl. af Vid. Selsk. og en Deel andre Folk. Det Exemplar, „jeg sender Dem, har den historiske Interesse at have været „bestemt for Prof. Steen men af ham i dette Øieblik at være „blevet sendt mig tilbage med følgende Linier paa en lille Lap „Papir: „For den Art Literatur, hvortil medfølgende hører, har „jeg ingen Plads. Adolph Steen.“ Det er den samme Mand, „som i Sagen om Taubers Disputats sagde offentlig om mig, at „mine Bemærkninger om Oppositionens Form kun var Gjenlyd „af Usandheder i Dagbladene.“ Prof. ADOLPH STEEN var — jeg veed ikke af hvilken Grund — ligesaa fanatisk Fjende af Schiødte som Tilhænger af Steenstrup og greb, som det synes, enhver Leilighed til at fortrædige den Første. Schiødte beklagede sig ofte over hans Optræden i Facultetets Møder, og der kan neppe være Tvivl om, at den gode Mand meente ved saaledes at sende Schiødtes Artikel tilbage at have ydmyget ham, medens han i Virkeligheden kun gav et Beviis paa sin egen blinde Partiskhed; thi for Steenstrups Artikel har han dog vist havt en Æresplads. Og hvad kan han vel have meent med Udtrykket „den Art Literatur“, der umiskjendeligt er tilspidset nedsættende? Hvad der forelaae i Schiødtes Efterskrift var et forholdsviis moderat affattet Forsvar mod et ligesaa uartigt som ilde begrundet Angreb, samt en Protest mod en grundfalsk Behandlingsmaade af videnskabelige Emner og mod den ufortjente Anseelse, hvori dennes Hovedrepræsentant stod. Som saadan tilhørte da Schiødtes Artikel en Art Literatur, der i og for sig er saa berettiget, ja for den sunde aandelige Udvikling nødvendig, som nogen.

Sagen var imidlertid, at da Steen som andre Steenstrupi-

anere ingen Forstand havde paa Betydningen af de videnskabelige Principer, som Schiødte vilde hævde, var han og de Andre med ham saa meget mere oprørte over, at denne saa ligefrem havde udtalt sin Dom over deres Heros. Da de nu tillige neppe kunde have undgaaet at føle, at Steenstrups Polemik havde været mindre heldig, gjorde de deres Bedste for at modvirke Schiødtes Efterskrift ved at vække Fordom derimod. Hertil benyttede de sig af et dengang meget anvendt og for de kun altfor talrige aandeligt Magelige ret virksomt Stikord, idet de med hellige Miner beklagede Artiklens „Personlighed“ — Noget, hvortil der dog ikke var mindste Anledning. Ganske vist er det at beklage, naar Tid og Kræfter, som kunde finde bedre Anvendelse, ødes paa personlige og væsentligst af reent personlige Motiver ledede Kjævlerier om virkelige Bagateller, og man vil ganske vist føle sig opfordret til kun med meget Forbehold at skjænke Domme Medhold, der ved deres Form og Iklædning røbe personlig Animus. Men ligesom dette Hensyn ikke kan have nogen Vægt, hvor Talen er om Kjendsgjerninger, der kunne controlleres, saaledes er det ogsaa at bemærke, at ikke ethvert Indlæg, rettet mod en bestemt navngiven Person, derfor er personligt i slet Forstand. At discutere modsatte Grundsætninger for practisk Virksomhed uden Hensyn til de Personer, som repræsentere de forskjellige Anskuelser, overladende til Publicum selv at anvende det Fremsatte paa foreliggende Spørgsmaal og stedfindende Forhold, er gjerne temmelig nytteløst af den Grund, at det almindelige Publicum sjældent er i Besiddelse af et saadant Kjendskab til Personligheder og Enkeltheder, at det selv kan gjøre Anvendelsen. Dadel for Personlighed i slet Forstand bliver der kun Anledning til, naar der inddrages irrelevante personlige Forhold i Discussionen eller uden Nødvendighed underlægges slette Motiver. I denne Henseende er Schiødtes „Efterskrift“ dadelfri, og hvad dens Skarphed angaaer, da havde Steenstrup sig selv at takke derfor. I sit første Indlæg havde Schiødte jo end ikke nævnt Steenstrup; havde denne fulgt Exemplet og kun holdt sig til videnskabelige Argumenter, vilde der ingen Grund have været for Schiødte til at tugte ham. Men det gik her som ved flere Leiligheder: Steenstrups

Beundrere og Tilhængere synes at have været af den Anskuelse, at Alverden var forpligtet til at lade sig sige Hvadsomhelst af Steenstrup uden at have Ret til Repressalier.

En anden meget anseelig Publication, som Schiødte forestod, var „*Zoologia Danica*“. Ideen til dette Værk var ikke udgaaet fra Schiødte, men fra daværende Cultusminister J. C. H. FISCHER, som ønskede at see et Billedværk tilveiebragt, der kunde yde Dilettanter af den bedre Art og almindeligt dannede Personer, der ønskede nærmere Kundskab om danske Dyr end Skoleunderviisning kunde give, den attraaede Underretning i en let tilgængelig Form forenet med videnskabelig Paalidelighed. Et saadant Arbejde maatte naturligviis blive temmelig omfattende, og dets enkelte Afdelinger maatte helst overdrages særligt Sagkyndige, medens den øverste Ledelse, hvis Foretagendet skulde lykkes, maatte være i Hænderne paa en Mand, der tilbunds forstod Alt til Illustration henhørende, og som var saaledes stillet, at han kunde skaffe sig competente Medarbejdere og tillige kunde udøve en saadan Indflydelse paa dem, at Værket kunde blive nogenlunde eensartet. Alle disse Egenskaber forenede Schiødte, men ellers Ingen i Danmark. Ikke heller vilde Fischer nogensinde have tænkt derpaa, hvis han ikke havde meent at kunne vinde Schiødte derfor.

I 1874 bragte Fischer Sagen paa Bane, men det var først paa Finantsloven for 1876/77, at han opnaaede en Bevilling dertil paa 2000 Kr. med Udsigt til aarlig Fornyelse i et længere Tidsrum. Alt i 1875 havde han nærmere confereret med Schiødte derom, men henvendte under 7. April 1876 en officiel Skrivelse til ham, af hvilken Følgende kan finde Plads her: „Det er Hr. Professoren bekjendt, at jeg for et Par Aar siden søgte at udvirke en Bevilling af Statskassen til Udgivelse af „naturhistoriske Afbildninger af danske Naturgjenstande, ledsagede af en populær Text. Til dette Formaal er der nu ved „Finantsloven for 1876/77 bevilget et Beløb af 2000 Kr., og „af de derover førte Forhandlinger fremgaaer det, at et ligesaa stort Beløb kan forventes bevilget for en længere Aarrække.

„Da jeg nu saaledes kan ansee Sagen sikkert fra den finant-
 „sielle Side, beder jeg Hr. Professoren tage Udførelsen i Deres
 „Haand. Jeg tænker mig dette nærmest saaledes, at De som
 „den, der forestaaer det hele Arbeides Udførelse, vil lægge en
 „Plan derfor, bestemmende Ordnen, hvori de enkelte Dele af
 „Arbeidet fremmes, vælger Deres Medarbeidere, forestaaer det
 „Oeconomiske og giver en aarlig Beretning om Arbeidets Frem-
 „gang.“ Schiødte overtog altsaa Ledelsen af Værket uden For-
 pligtelse til selv at udarbejde nogen Deel deraf, men selvfølgelig
 vilde han, om han var naaet saavidt, have paataget sig i
 alt Fald Dele af Leddyrrækken. Idetmindste hedder det i et
 Brev fra ham af 31. Aug. 1876: „Jeg glæder mig især til selv
 at behandle Crust. ab ovo.“ Jeg tvivler ikke om, at Schiødte
 jo hellere vilde have anvendt den Tid, som denne Publication
 kostede ham, paa sine egne videnskabelige Arbeider, men han
 vilde gjerne imødekomme Fischer, og fra flere Sider tiltalte
 Foretagendet ham ogsaa. Lige saa meget som han dadlede og
 saae ned paa slette populaire Skrifter, ligesaa overbeviist var
 han om Nyttens af god Dilettantisme og af at give Publicum i
 Almindelighed den Underviisning, det kunde behøve, i en god
 og paalidelig Form; men navnlig satte han Priis paa, at han
 derved blev i Stand til at give nogle af de flinkere mellem
 de unge Zoologer en Beskæftigelse, der kunde være til offentlig
 Nytte og paa samme Tid baade uddannende og lønnende
 for dem.

Umiddelbart efter Modtagelsen af Fischers Brev lagde
 Schiødte Haand paa Værket, og da ogsaa et andet illustreret
 Arbeide, „Entomologia Danica“, paabegyndtes, kom der en travl
 Tid for at faae Prøvetavler færdige, som kunde indsendes til
 Regjering og Rigsdag. I Førstningen havde han stor Vanske-
 lighed med Illuminationen af Tavlerne, idet det var besværligt
 at finde Personer, der besad Evne og Villie til at arbeide med
 den Omhu og Smag, der hørte til for at tilfredsstille Schiødtes
 æsthetiske Sands; og som sædvanligt arbeidede Alle ham for
 langsomt. „Ja, Bøger og Planer,“ skrev han (9. Aug. 1877),
 „det har jeg ogsaa nok af; jeg har for Tiden meer, end jeg
 „egentlig kan overkomme at skaffe frem, fordi mine Arbeidere

„med den ydre Udstyrelse ikke kunne holde Trit med mig. „Og den Illumination af Tavlerne til Ent. og Zool. Dan.! — ja „Ennet er rigt nok til en lang Jeremiade, og derfor tier jeg; „men *gaae* skal det. Jeg har for at give Exempel siddet i „hele Uger fra Morgen til Aften og arbeidet som et ravraskende „galt Dyr for at præstere en Dynge Prøvetavler.“ Den 26. Febr. 1878 kunde han dog skrive: „Mine store Illuminations- „vanskeligheder med mine to Billedværker ere nu saa temmelig „overstandne, saa jeg om føie Tid faaer et Hefte ud af hvert.“ Af „Zoologia Danica“ kom ogsaa det første Hefte i 1878 og de to følgende i 1880 og 1883, men videre naaede Schiødtte ikke. Det første Hefte indeholdt Begyndelsen af Pattedyrene ved P. TAUBER samt af Fiskene ved GEORG WINTHER. Da denne døde i 1879, henvendte Schiødtte sig til Dr. Lütken med Forespørgsel, om han vilde bearbejde Afdelingen Fiske, men han afslog det — som man vel maatte vente — af Mangel paa Tid, hvorefter H. J. HANSEN fortsatte denne Afdeling, ligesom han ogsaa overtog Spindeldyrene i 3die Hefte. H. KRABBE leverede en Bearbejdelse af Indvoldsormene, medens Schiødtte selv Intet bidrog til disse Hefters Indhold. Den oprindelige Bevilling af 2000 Kr. forøgedes i 1879 til 3000 Kr.

Man har sagt om dette Værk, at det er vanskeligt at afgjøre, om det bør ansees for videnskabeligt eller populairt; men denne Vanskelighed forekommer mig ikke at danne nogen Indvending imod det. „Zoologia Danica“ er ikke populairt i Betydningen af underholdende, men det er populairt i Betydning af at være belærende uden at forudsætte større Forkundskaber hos Læseren, end dannede Mennesker i Almindelighed kunne ventes at besidde. Værket er videnskabeligt i den Forstand, at Indholdet prætenderer at være videnskabeligt nøiagtigt og paalideligt, men det er populairt i den Forstand, at det ikke prætenderer at meddele ny Underretning, men kun at stille det alt Bekjendte til Læsernes Disposition. Man kan gjerne sige, at det staaer paa Grændsen mellem de to Categorier, men det gjøre næsten alle virkelig gode populære Behandlinger af Naturvidenskabens Indhold; jo mere de fjerne sig fra Categorien videnskabelig, desto slettere ere de.

Det andet af de omtale Billedværker, „*Entomologia Danica*“, var bestemt til at forfattes af Schiødte selv. Den første Idee til et saadant Afbildningsværk over danske Insecter, der som skadelige eller nyttige vare af særlig Betydning for Agerdyrking eller Skovbrug, udgik fra den oftere nævnte dygtige Samler og Kobberstikker E. A. LØVENDAL, som først søgte at vinde Medarbeidere blandt de andre Samlere, og da dette ikke lykkedes, omtalte sin Idee for Schiødte, der var meget redebon til at optage den. Ikke blot interesserede Schiødte sig virkelig for oeconomisk Entomologi, men han følte sig ogsaa under en vis Forpligtelse til at gjøre noget Klækkeligt i denne Retning, fordi hans egne videnskabelige Bestræbelser i saa stort Omfang havde fundet Understøttelse i Erkjendelse af, at den videnskabelige Indsigt maa danne Grundlaget for den practiske Anvendelse. Desuden meente Schiødte, at et saadant Arbeide, anlagt efter en tilstrækkeligt stor Maalestok, vilde give Leilighed til at frugtbargjøre store Partier af Museets store Larvesamling, hans Øiesteen, og paa en glimrende Maade godtgjøre dens Betydning endog i det uvidenskabelige Publicums Øine, ligesom han endelig ogsaa strax var opmærksom paa, at et saadant Skrift uden at optage meget Mere end det egentlig Nødvendige kunde blive en fortrinlig entomologisk ABC for unge Entomologer og Zoologer i det Hele. Schiødte og Løvendal bleve da enige om at udføre Planen i Fællesskab, saaledes at Schiødte skulde skrive Texten, hvilken han vilde anlægge efter en mere videnskabelig Plan end Løvendal oprindeligt tilsigtede, medens denne Sidste skulde stikke Tavlerne og derfor modtage et mindre Honorar end han ellers fik for sit Arbeide, mod Krav paa Efterbetaling, hvis der tjentes Noget paa Foretagendet.

Førend imidlertid Udførelsen af denne Plan naaede saa vidt, at der kunde forelægges Publicum Noget, indtraadte en Begivenhed, hvorved Sagen kom paa en ganske anden Basis, idet nemlig Landhuusholdnings-Selskabet, som allerede tidligere havde formaaet Schiødte til literair Virksomhed i saadan Retning, under 1. Sept. 1875 tilstillede ham en Skrivelse, hvori Bestyrelsen under Henviisning til den store Skade, som Insecter ofte anrette paa Afgrøderne, og den Vigtighed, som det derfor

kan have for Jordbrugere at kjende deres Fjender og disses Levemaade, udbad sig „Hr. Professorens godhedsfulde Udtalelse „om, hvorvidt De maatte ansee det for ønskeligt, at der søgtes „udgivet en lille letfattelig Veiledning til at lære de Insecter og „Larver, der fortrinsviis volde Skade paa Landmandens Afgrøde, „at kjende, omtrent i Lighed med hoslagte „Om åkerns van- „ligaste skadeinsekter af A. E. Holmgreen“. Og saafremt dette „maatte besvares bekræftende, tillader Præsidiet sig at rette en „Anmodning til Hr. Professoren om at ville udarbeide en saadan „Veiledning, idet man minder om den Nytte og Glæde, Deres „tidligere Afhandlinger i lignende Øiemed have stiftet i en viid „Kreds, f. Ex. Afhandlingerne om Insektangreb paa Planter, Til „Forsvar for nyttige Dyr og Hvoraf lever Oldenborrelarven? „Skulde Deres Tid og Leilighed imidlertid gjøre det umuligt at „overtage dette Hverv, vil man være Dem meget forbunden ved „at erholde Anviisning paa en Mand, som De tiltroer Evne til „og antager villig til at løse en saadan Opgave.“ Hvad Sel- skabet her ønskede var aabenbart noget meget mindre Betydeligt end det af Schiødte paatænkte Værk, da der i hiin Skrivelse kun tales om skadelige Markinsekter, medens Schiødtes og Løvendals Arbeide ogsaa skulde omfatte Skov- og Haveinsekter, nyttige saavel som skadelige; ikke heller havde Selskabets Bestyrelse tænkt paa et illustreret Værk. Da imidlertid den videre Opgave, Schiødte havde stillet sig, vilde dække den snævrere, som Selskabet havde stillet ham, tog han ikke i Betænkning at forsøge paa at formaae Selskabet til at understøtte Udførelsen af den større Opgave istedetfor den anden. I denne Hensigt tilskrev han Selskabet under 15. Sept. saaledes: „Besvarelsen „af det høie Selskabs behagelige Skrivelse af 1. d. M. har jeg „tilladt mig at opsætte til nu for ved samme Leilighed at „kunne forelægge Prøve af et længe forberedt Arbeide, nemlig „et Atlas med udførlig Forklaring over de hos os levende Led- „dyr, der væsentlig gribe ind i vore dyrkede Træers og Planters „Liv. De tre Prøvetavler fremstille vore Træhvepser (Sirices), „deres Bygning og Udvikling, saavidt den behøver at kjendes „for at forstaae disse Dyrs Behandling af vore Skovtræer, og „endelig deres Larvegange og Nympheleier i Stammen. Værket

„skulde bestaae af c. 50 Tavler og udkomme i Løbet af c. 4 „Aar. Alle Forarbeider ere gjorte. En Samling, der er ene- „staaende i sin Art, er opstillet i Kjøbenhavns zoologiske Museum, „og fortrinlig technisk Medhjælp er uddannet. Hvis jeg havde „troet at kunne udrette Noget ved at udgive en saadan Bog „som Hr. Holmgreens, saa havde jeg gjort det for mange Aar „siden.“ Schiødte udvikler vidtløftigere, end der her er Anled- ning til at gjentage, hvorledes den foreliggende Opgave ikke kunde løses ved Compilation af udenlandske Publicationer, fordi baade Faunaen er forskjellig og de samme Dyrearters Optræden paa forskjellige Steder ofte er forskjellig, men kun burde søges løst paa Grundlag af Iagttagelser i Landet selv, saa at der vilde være at udarbeide noget aldeles Nyt og Originalt. Han gjør endvidere opmærksom paa, at fortrinlige Afbildninger maatte være en Hovedsag, fordi Lægfolk ikke uden dem vilde kunne gjenkjende Dyrene. Til Slutning anfører han, at det paagjæl- gende Værk „paa samme Tid ikke vil kunne undgaae at blive „et nyttigt Hjælpemiddel for Studiet af vor Dyreverden i Al- „mindelighed, en Omstændighed, som ialfald ikke vil skade dets „Udbredelse.“ Med Hensyn til det Oeconomiske udvikler Schiødte, at, da Værket for at naae sin Hensigt maatte have en betydelig Udbredelse, altsaa sælges til en forholdsvis billig Pris, vilde denne kun kunne være „beregnet paa at dække de Omkostninger, „der løbe paa hvert Exemplar som saadant, nemlig for Papir „og Tryk, for Tavlernes Tryk og for Aftrykkenes Illumination, „hvorimod Assistance ved Tegningerne og Tavlernes Stik maatte „dækkes forud ved et Tilskud, som ikke beregnedes at skulle „indvindes igjen uden ialfald i en fjernere Fremtid.“ Han be- regnede Værket til fem Hefter med 10 Tavler i hvert, til en Priis af c. 4 Kroner og udbad sig, hvis Selskabet gik ind der- paa, et Forskud af 600 Kr. for at kunne betale Kobberstikkeren for de alt stukne tre Tavler og sætte endnu tre i Arbeide strax. Endelig anmodede Schiødte Selskabet om at henvende sig til Regjeringen om den yderligere fornødne Understøttelse. Den nærmere Forhandling af Sagen mellem Schiødte og Prof. B. S. JØRGENSEN paa Selskabets Vegne samt derefter i Selskabets Be- styrelse ledede til det Resultat, at Selskabet tilbød 50 Kroner

for hver Tavle samt at subscribere paa 100 Expl., i Henhold til hvilket Arrangement der tilstodes Schiødte 500 Kroner til første Hefte forud, med Løfte om det samme Beløb for hvert af de følgende fire. Selskabet foranledigede endvidere, at Finantsministeriet opnaaede Rigsdagens Bemyndigelse til at subscribere paa 100 Expl. Den fornødne Pengeunderstøttelse var saaledes sikkert, og skjøndt alle Vanskeligheder ingenlunde dermed vare overvundne, havde Schiødte dog godt Haab om et heldigt Udfald. I et Brev af 2. Nov. 1875 skrev han til Prof. Jørgensen: „Det hele Foretagende er hverken nemt at sætte i Gang eller nemt at holde i Gang. Men naar jeg først faaer begyndt for Alvor paa Udgivelsen, saa haaber jeg, at det vil gaae som med Alt, hvad jeg har prøvet paa at faae i Stand, nemlig at Vanskelighederne efterhaanden vige, og Resultatet dog tilsidst bliver nogenlunde efter Ønske.“

Det var dog ikke skrevet i Skjæbnens Bog, at Værket skulde komme for Dagens Lys. I Førstningen blev der arbeidet med Kraft paa Tavlerne, og d. 14. April 1877 skrev Schiødte: „Af Ent. Dan. fattes vi nu kun to Tavler i det hele Hefte paa 10 Tavler,“ men endnu d. 30. Nov. 1882 skrev han, at Løvendal ikke havde kunnet faae de to manglende Tavler færdige. Til en vis Grad var dette nu vistnok foranlediget ved, at Løvendal i Mellemtiden havde faaet saa meget andet bedre betalt Arbeide i Hænde, især til „Zoologia Danica“, men denne Forklaring strækker ikke til; thi havde Schiødte selv sat Kraft paa Udarbeidelsen af Texten, vilde han visselig ikke have ladet Andet staae iveien. At dette ikke var Tilfældet, fremgaaer af, at der blandt hans efterladte Papirer saagodtsom Intet fandtes, der kunde henføres til dette Værk. Udentvivl har Schiødte haft en Deel forberedt i Tanken, men Textens Udarbeidelse har han saavidt vides aldrig begyndt. For en Deel kan dette vistnok hidrøre fra, at han efterhaanden fik mere at skaffe frem, end selv hans overordentlige Energi kunde magte, naar det skulde gjøres som han vilde have det. Især kom vistnok den senere paabegyndte „Zoologia Danica“ iveien, hvis Udgivelse kom til at koste ham langt mere Uleilighed, end han havde forudsat, da han paatog sig dette Arbeide, og som maatte fremskyndes,

fordi han havde en anseelig aarlig Bevilling dertil. Desuden kom dette Værk til for Entomologiens Vedkommende tildeels at dække det samme Omraade som „Entomologia Danica“, og lad være, at, som ogsaa Schiødte tilsigtede, de samme Illustrationer tildeels kunde bruges i begge Værker, kom dog et meget vanskeligt Spørgsmaal frem om deres rette Afgrændsning mod hinanden. Den entomologiske Afdeling af „Zoologia Danica“ kunde med Lethed udarbejdes saaledes, at den gjorde „Entomologia Danica“ overflødig — undtagen forsaavidt som det første Værks Folioformat gjorde det uhandeligt. Men navnlig hæmmedes Schiødte vistnok derved, at han selv ikke var rigtig klar over hvad „Entomologia Danica“ egentlig skulde yde. Fra først af var Hovedhensynet aldeles practisk, men efterhaanden traadte den Tanke, at Skriftet vilde kunne tjene som Indledning til det videnskabelige Studium af Entomologien, saameget i Forgrunden, at den for Schiødte næsten blev Hovedsagen. Det store Værk over Danmarks Insecter, som han i sin Ungdom haabede at kunne udføre, skulde, som paa sit Sted nævnt, efter hans Idee have indeholdt al den for practiske Formaal nyttige Underretning, som der nu var Tale om at levere i „Entomologia Danica“, og at der i første Bind af hans „Genera og Species“ ikke findes mere af den Art, laae i, at de deri omhandlede Dyr næsten udelukkende ere Rovdyr. Men i Schiødtes Interesse kom dog det reent Videnskabelige først, og saaledes kom han ind paa i „Entomologia Danica“ at ville nedlægge en Deel reent videnskabelige Iagttagelser osv. Medens Schiødte i et Brev til mig af 16. Juni 1875 simpelthen beskriver „Entomologia Danica“ som „et stort Atlas over vore vigtigste Skov-, Have- og Landbrugs-Skadeinsekter“, skrev han et Par Aar efter, d. 14. April 1877: „Det vil interessere Dem at høre, at en Indledningstavle „til Ent. Dan. giver Kjernen af mine Unders. over Insekternes Thorax. Jeg har fundet det nødvendigt at gaae ind paa denne „Side af Insekternes Bygning, fordi den indeholder Nøglen til „Forstaaelsen af Insektkroppens forskellige Former, medens „Mund osv. efterhaanden kan komme for under de forskellige „Typer, som fremstilles. Jeg lader mig i dette Værk ikke nøie „med mindre end en heel ny Bearbejdelse af enhver Ting.

„Saaledes er det kommet, at f. Ex. Sommerfuglenes Mund her „første Gang bliver virkelig optaget efter sin sande Beskaffenhed; Maaden, hvorpaa Spiralrøret rettes ud, er ved at puste „Luft ind i Maxillefligene, som ere byggede dertil, og Rørets „Oprulning skeer ifølge en lignende Mechanisme som ved Skulpene hos *Impatiens noli me tangere*. Det er overhovedet en „Smule Fornøielse for mig, at jeg i dette Værk efterhaanden „faaer Leilighed til at komme af med en heel Deel Nettiteter, „som jeg ellers vilde tage med mig i Graven, fordi jeg ikke „kunde overkomme at bearbejde dem strængt videnskabeligt.“ At det under saadanne Omstændigheder, hvor saa forskjellige Krav skulde skee Fyldest, maatte blive høist vanskeligt at redigere en harmonisk Text, er let at forstaae, og dette, mener jeg, var Hovedgrunden til, at Schiødte ikke naaede dertil. Der findes Antydninger i hans Correspondance af, at han havde begyndt paa i Tanken at planlægge Tilveiebringelsen af det practisk nyttige Indhold, men deraf vilde i alt Fald Intet være kommen i den første Levering, der kun skulde indeholde Generalia. Da han i 1883 stod i Begreb med at forlade Landbohøiskolen og saaledes vilde faae større Otium, skrev han til mig: „Jeg glæder mig til nu med det Første — ogsaa fordi det jo „iaar er Høiskolens 25 Aars Jubilæum — at betale en frivillig „paadrægen Gjæld, som i de sidste Aar har piint mig, nemlig „Udgivelsen af *Entomologia Danica*, som skal afslutte mit Livs „Virken i denne Retning.“ Men dertil forundtes ham hverken Tid eller Helsen. Efter hans Død var der Tale om at optage Udgivelsen eller dog at benytte de stukne Tavler til en saadan, nærmest practisk nyttig Publication, men det viste sig af flere Grunde at være — i alt Fald for Tiden — udførligt.

Allerede ved Omtalen af Tidsskriftet blev der hentydet til de nysnævnte Undersøgelser af Schiødte over Insecternes Thorax, om hvilken Gjenstand han alt i Halvtredserne havde til Hensigt at skrive en udførlig Afhandling. I 1857 forelagde han Indledningen dertil i Videnskabernes Selskab, og han gjorde ligeledes en Meddelelse derom ved Naturforsker mødet i Stockholm i 1863; men selve Afhandlingen udarbejdede han aldrig. At han ikke gjorde dette efter 1857, laae maaskee i, at en tysk Forfatter

kort efter offentliggjorde en Afhandling, ved hvilken en Deel af det Nye, som Schiødte vilde meddele, anticeredes. Men at han ikke allerede, da han gjorde sin første Meddelelse derom i Videnskabernes Selskab, havde udarbejdet Afhandlingen, var især grundet i, at han ikke kunde gjøre dette uden at komme ind paa en nogenlunde vidtløftig historisk Udvikling samt Kritik af det i Literaturen Foreliggende. Dette var et Slags Arbejde, som kjedede Schiødte i høi Grad, og som han ikke kunde bekvemme sig til at offere Tid paa. Indenfor rimelige Grændser kunne saadanne Fremstillinger være meget nyttige eller endog nødvendige til Sagens Forstaaelse, saaledes som netop i dette Tilfælde; men der gives ganske vist Forfattere, som gjøre langt mere ud af saadanne kritisk-literaire Discussioner end af virkelige Iagttagelser, og det var maaskee Schiødtes stærke Misbilligelse af en væsentlig literair Behandling af naturvidenskabelige Spørgsmaal, som gjorde, at han selv krympede sig ved at skulle gjøre endog hvad der virkelig udfordredes i denne Retning. Jeg forsøgte et Par Gange — forgjæves — at formaae ham til at redigere dette Arbejde, hvis Indhold han i Virkeligheden fuldkomment havde Rede paa i Tanken, og tilbød tilsidst at skrive den historiske Indledning, naar Schiødte saa vilde gjøre Resten færdig. Herpaa gik han ogsaa ind og tilstillede mig de Excerpter osv., som han havde samlet med Hensyn til Hovedpunctet, Latreilles Tydning af de paagjældende Dele. Men det blev endda ikke til Noget. Den historiske Indledning blev skreven paa Engelsk, fordi den var bestemt til ogsaa at benyttes ved en anden da tilsigtet Publication i dette Sprog, og tilstillet Schiødte; men han meente nu, som ovennævnt, at kunne faae det Væsentlige af Kjendsgjærningerne frem i „Entomologia Danica“. Det traf sig desuden, at han netop da trængte til nogen Text, der ikke krævede Afbildninger, for Tidsskriftet. „Deres Stykke,“ skrev han (30. Nov. 1882), „vil jeg gjerne optage i Tidsskr. ganske som det er. Giv mig blot en Titel til „Overskrift. Selv har jeg aldrig gidet gaae ind paa udførlige „historiske Udviklinger, hvor nyttige, ja uundværlige, de end „kunne være, fordi Ingen læser dem paa Dansk. Jeg har jo „overhovedet meer og meer indrettet mine Arbejders Form paa

„at gjøre mine Resultater tilgængelige for Verden og derfor
 „indskrænket mig til korte Formler og Tavler med Forklaring.
 „Thoraxtheorien afslutter jeg med i *Entomologia Danica* — hvis
 „1ste Hefte blot af den Grund ikke endnu er udkommet, at
 „Løvendals hele Tid udenfor Tidsskr. har været optagen af
 „Zool. Dan. — med en comparativ Tavle over alle Ordner, led-
 „saget af Forklaring. Men Deres historiske Arbeide beholder
 „sin Værdi under alle Omstændigheder. En nødvendig Grund
 „for mig til at faae det i Tidsskr. er ogsaa, at jeg høilig trænger
 „til Text, hvortil ingen Tavler høre. Baade jeg selv og mine
 „yngre Folk bruge Masser af dyre Tavler til kort Text, og
 „mine Midler forslaae ikke, hvad Tid og Penge angaaer.“ I et
 senere Brev siger han: „Som sagt, min Tavle vil, antager jeg,
 „klare det Hele. Men det Historiske er en anden Sag; der
 „hører Vrøvlet aldrig op, den Ene seer Det, den Anden Det, og
 „derfor giver jeg helst kun mit Resultat, „denn den Menschen
 „interessiert eigentlich nur ihre eigne Meinung“ (Göthe). Men
 „hvor herligt, naar Nogen, som De, kan og vil upartisk gjøre
 „Ret og Skjel! Kun maa det, som her, skrives paa et Verdens-
 „sprog; paa Dansk er det ikke andet end Maculatur.“

Ved Siden af den paabegyndte, men aldrig fuldendte „*Entomologia Danica*“ kan nævnes et andet Arbeide, der ligeledes var bestemt til at realisere en Ungdomsplan, nemlig en Bearbejdelse af de danske Ichneumoner. Alt før 1844 paatænkte Schiødte et saadant Arbeide (see I, S. 268), nærmest foranlediget ved de overordentligt rige Indsamlinger af Snyltehvepser, som han havde havt Leilighed til at gjøre; men det var først efter at hans Samling var overgaaet til Museet og sammenordnet med flere andre, at han atter optog Ideen, idet han dog derved kun tænkte sig en Fortegnelse med Beskrivelse af nye eller mindre vel characteriserede Arter. I et Brev af 22. Nov. 1881 til mig siger han, at Tidsskriftets Bd. XIII, H. 3, foruden et Afsnit af Afhandlingen om Cymothoerne, skulde indeholde, „om jeg naaar „saa vidt, i alt Fald første Part af *Enumeratio Ichneumonidarum Danicæ* (den hele uhyre danske Samling er fuldstændig ordnet „og optager et Par Skabe; Deres egne Indsamlinger prange „deri med ikke faa *Unica* og ellers gode Bidrag til de glim-

rende Suiter.“ Heraf fik dog Schiødte Intet udarbejdet uden fire Blade med latinske Beskrivelser, som findes blandt hans skriftlige Efterladenskaber. En Deel Extracter af Ratzeburgs bekjendte Værk om Forst-Ichneumonerne høre maaskee ogsaa til Forarbejderne til denne Afhandling, med mindre de, hvad der maaskee er rimeligere, vare bestemte til Brug ved Udarbejdelsen af „Entomologia Danica“.

En Artikel om Insecternes Betydning ved Mulddannelsen, som Schiødte efter Anmodning af P. E. MÜLLER skrev om dette Emne, og som aabnede det første Bind af „Tidsskrift for Skovbrug“, afgiver et udmærket Exempel paa hans Evne til at skrive belærende, videnskabeligt nøiagtigt og paa samme Tid underholdende, en Evne, af hvilken han vistnok burde have gjort langt mere udstrakt Brug. Schiødte benyttede ofte Leiligheden (f. Ex. i Betænkningen over Jagtloven af 1870) til at udtale sig nedsættende om den gængse populært videnskabelige Literatur og navnlig om den store Feiltagelse, at det er en forholdsvis let Sag at levere gode Bidrag dertil. At skrive underholdende om Naturen er let nok paa Grund af selve Stoffets Righed; at skrive saaledes, at man desuden bibringer den mindre kyndige Læser en høi Forestilling om Forfatterens Lærdom og Overlegenhed, er heller ikke vanskeligt, skjøndt der naturligtvis dertil udfordres en vis literair Taskenspillerkunst, som ikke Alle besidde, og som for den Sags Skyld heller ikke Alle, der besidde den, ville nedlade sig til at udøve. Men at skrive virkeligt dannende for Læseren er en vidt forskjellig Sag og kræver hos Forfatteren ikke blot udstrakt og grundig Kundskab, men en høi Grad af Aandsdannelse. Blotte Kundskaber kan man i betydelig Udstrækning laane for Tilfældet og lade gaae videre i underholdende Paaklædning; man behøver dertil ikke at vide Mere end hvad man saaledes laaner og omklæder. Men Bidrag til Aandsdannelse kan man kun yde Andre af sin egen Righed. Det er en Sandhed, som i vor Tid er bleven mere og mere almindelig erkjendt, at da Videnskaben jo dog ikke er til for Videnskabsmændenes Skyld alene, men for Menneskehedens i Almindelighed, og da der til ret at opfatte Videnskabens Resultater i deres Forhold til den almindelige Dannelse og at skaffe dem

den rette Indvirkning paa denne, hører et Syn paa dem, som kun opnaaes ved dygtig Beskjæftigelse med Videnskaben paa første Haand, saa er det af største Vigtighed, at virkelige Videnskabsdyrkere, som ogsaa ellers ere skikkede dertil, paatage sig den Opgave at sikkre deres Videnskabs Resultater den disse tilkommende Plads i den almindelige Dannelses Indhold. Ganske vist bør Enhver stræbe at udrette det Bedste, som hans Begavelse overhovedet tilsteder, men især i et lille Land som Danmark, hvor de virkelig overlegent Begavedes Antal maa være ringe, synes der næsten at paahvile de Videnskabsmænd, som besidde Evnen til populair Forfattervirksomhed af den oven betegnede bedste Form, en ligefrem Pligt til at gjøre Brug deraf. Baade af denne Grund og fordi Schiødte, hvis han havde udrettet Mere i denne Retning, end han gjorde, hurtigt vilde have kunnet opnaae en nyttig Støtte i vide Kredse, maa man vistnok beklage, at der foreligger saa Lidt fra hans Haand i denne Retning. Det Eneste af hvad man kunde kaide høiere populairvidenskabelig Natur, som han nogensinde publicerede, var en Artikel i „Nordisk Tidsskrift“, betitlet *„Det vegetative og det animale i den dyriske og menneskelige Form“*. Med Indholdet af denne Artikel skulle vi senere beskæftige os, og jeg vil derfor her indskrænke mig til at meddele nogle Oplysninger om Foranledningen til dens Fremkomst. Schiødte blev jevnlig anmodet om Bidrag til Tidsskrifter, bestemte for det dannede Publicum i Almindelighed, men selv naar han ikke afslog Begjæringen, blev det ved et vagt Tilsagn. Den danske Udgiver af „Nordisk Tidsskrift“, Prof. JULIUS LANGE, var den Eneste, som virkelig fik et Løfte indfriet, og det var ingenlunde med Urette, at han i et Brev sagde: „Jeg er desuden lidt forfængelig „af at have bragt Dem til at tale til Publicum, hvilket Flere, „deriblandt enkelte af Deres dygtigste Elever, have sagt mig, „skal være meget vanskeligt.“ Men det havde kostet ikke saa lidt Pression. Schiødtes Tilsagn var allerede gammelt, da Lange skrev (12. Jan. 1878): „De veed nok hvad De har givet mig „Haab om. Giv mig nu Lov til at skrive paa Onsdag til min „Collega . . . at De inden Udgangen af denne Maaned har lovet „os en Afhandling om Forholdet mellem det animale og vege-

„tative Liv. De har jo Deres Tanker derom paa rede Haand. De har Fremstillingen i en sjelden Grad i Deres Magt; De veed, at De vil faae mange og taknemlige Læsere. Jeg vilde være stolt og glad ved, at den første naturhistoriske Afhandling i Tidsskriftet kom fra Dem. Sig nu ikke Nei! men sæt Dem til Skrivebordet, og lad mig først med to Ord vide, at De gjør det. Man har nok sagt mig, at De er en meget fornem Mand, men nu er det da ogsaa tredie Gang, jeg gjør Knæfald for Dem.“ Det hjalp. Schiødte tog fat, og 14 Dage efter sendte han Manuscriptet. Afhandlingen er i Virkeligheden kun en Redaction af Indledningen til en Forelæsning om Dyrerigets Grundformer, som han allerede i 1865 havde holdt for Viderekomne, og hvoraf han i sine Notebøger havde opbevaret Notitser. Den vakte megen Opmærksomhed, om end dens noget vel sammentrængte Form gjorde den mindre forstaaelig for dem, der ikke medbragte Synderligt i Retning af zoologiske Forundersøgelser til Læsningen, og udenfor Kredse, der beherskedes af blind Fordom, kunde den ikke Andet end give Læseren det Indtryk, at Schiødte som Videnskabsmand var i enhver Henseende netop det Omvendte af hvad Steenstrupsianerne vilde have Folk til at ansee ham for, og at han netop var — for med lidt Omstilling at bruge Langes Ord — ikke blot den alvorlige og strængt videnskabelige Naturforsker men ogsaa den aandfulde Forfatter.

SCHIÖDTES DISCIPLE. 1873—1882.

Det er allerede blevet fremhævet, hvorledes det af hele Schiødtes Opfattelse af videnskabelig Docentvirksomhed — saavel som af selve Naturvidenskabens Væsen som grundet paa Undersøgelseskunst — fulgte, at han væsentligt maatte søge at virke gennem personligt Forhold til en Kreds af Disciple, og dette maatte komme til at indtage en desto større Plads i hans Livs

Gjærning, jo mere han identificerede sig med deres Stræben og Interesser. Følgen er, at en Levnetsbeskrivelse af Schiødte i en ikke ringe Udstrækning maa beskæftige sig med hans Disciple, hvilket af flere Grunde især gjælder det Tidsrum, som vi nu have for os. I et lille Land som Danmark kan Antallet af dem, som lægge sig efter Zoologi, aldrig være stort, og selvfølgelig kunde det ikke ventes, at de Alle vilde slutte sig til Schiødte, allerede fordi de ikke Alle kunde forudsættes at besidde Betingelserne for at appreciere ham eller apprecieres af ham. Men flere og flere kom dog til, og desuden øgedes den i Slutningen af forrige og Begyndelsen af denne Periode udfoldede Virksomhed derved, at et Par af hans ældre Disciple først da fremtraadte med Arbejder, henhørende under Zoologiens videnskabelige Omraade.

Det tidligste af disse var min allerede nævnte „*Udsigt over Danmarks zoologiske Literatur*“, og da dette Værk kunde glæde sig ikke blot ved Schiødtes levende Interesse, men ogsaa ved hans meget active Medvirkning, turde der være Anledning til her at omtale det noget vidtløftigere, hvorved det bliver nødvendigt at gaae lidt tilbage i Tiden.

Da Begivenhederne i 1864 meget havde indskrænket den politisk-litteraire Virksomhed, som i nogle Aar havde optaget det Meste af min Tid, og da jeg, som mange Andre, dengang ganske naturligt følte Trang til en fra de sørgelige politiske Forhold fjernere liggende Beskæftigelse, kom jeg ind paa et temmelig indgaaende Studium af Zoologiens Literatur, dens videnskabelige Principer og dens Forhold til andre Videnskaber; og da det forekom mig, at mange dermed forbundne Spørgsmaal endnu savnede en tilfredsstillende Behandling, ligesom endog de i første Række staaende Forfattere forekom mig i det Hele kun i ringe Grad at have været underkastede en virkelig videnskabelig Kritik, lededes jeg til den Tanke, selv at forsøge Udarbejdelsen af et Skrift derom. Paa Grund af Gjenstandens store Omfang tænkte jeg dengang dog herved ikke saa meget paa en fuldstændig Behandling, som paa en Samling af Udarbejdelser over enkelte, Videnskabens og den videnskabelige Literaturs Grundsætninger berørende Emner; og da en blot abstract Discussion af Principer

let bliver tør og ufrugtbar, medens Illustration ved spredte Exempler er mindre belærende, tænkte jeg mig at ledsage dette Sæt af Udarbeidelser med kritiske Belysninger i Sammenhæng af nogle faa af de bekjendteste (ikke blot danske) Forskeres Forfattervirksomhed. Min Tanke var at udarbeide de monographiske Afhandlinger først paa Dansk, saa at sige til Prøve, hvoraft da fulgte, at de oplysende litteraire Critiker meest passende vilde handle om danske Forfattere. Jeg lededes saameget naturligere til denne Plan, som jeg ikke kunde undgaae at bemærke, at der i Danmark herskede den største Ukyndighed med Hensyn til hvad der skulde forstaaes ved videnskabelig Zoologi, og at Personer og Arbeider uden fremragende Betydning bleve satte høit, medens det virkeligt Bedste blev overseet af den saakaldte „Intelligents“. Under Udarbeidelsen modificeredes imidlertid min Plan med det danske Skrift, som, istedetfor at have en blot foreløbig og fragmentarisk Character, kom til at gaae ud paa intet Mindre end en udtømmende Fremstilling af Zoologiens videnskabelige Principer samt en fuldstændig, kritisk Oversigt over den danske Literatur i denne Retning.

Forarbejderne vare allerede vidt fremme, da jeg i et Brev af 14. Febr. 1868 første Gang tilskrev Schiødte derom. „Jeg „er ellers,“ hedder det deri, „i Arbeide med at forberede en „Publication, som jeg nok vilde høre Deres Mening om. Det „skal være en Udsigt over den danske zoologiske Literatur, med „Bemærkninger om de rette Grundsætninger for dette Fags Studium i videnskabelige Formaals Tjeneste og for Underholdning. Det „skal indeholde 1) en muligst fuldstændig Liste over alle zoologiske „Bidrag, fremkomne i Danmark (m. Slesvig men uden Holsteen „og Norge), samt alle zoologiske Bidrag, publicerede andetsteds „af danske Zoologer. 2) en raisonnerende Udsigt, behandlende „de forskjellige Perioder, den bartholinske (kort), den fabriciske „og den nyere siden Tidsskriftets Stiftelse (udførligt). Listen „skal gaae til Dato. 3) Sammenstilling af hvad der er leveret „til den danske Faunas Opklaring. 4) — Ja dette burde være „nævnt først, thi det skal aabne det Hele — Betragtninger over „Zoologien qua Videnskab, dens Betydning i Henseende til „Philosophi og Opdragelse, dens sande Formaal — at den ei

„kan adskilles fra Anatomi og Physiologi — at alle disse Synspuneter, ydre og indre Bygning, Levemaade osv. maae sammenfattes for at give et Billede — Forskjel mellem Specialstudium og Eclecticisme — Begges relative Værdi for Videnskabens Udvikling og Dannelsen af videnskabelige Skoler — om Naturstudium og Museumsstudium — om falsk Brug af Ordet Specialisme (Somme mene dermed Beskjæftigelse med smaa Dyr, Somme Vidtløftighed, Somme Beskjæftigelse med hvad de ikke selv forstaae) — om faunistisk Studium — om den videnskabelige Afgrænsning af Specialstudiet, ogsaa m. H. t. Arbeidets Deling paa et Museum — Sammenligning mellem dette og et Bibliothek — om Leddedyrstudiets Betydning for vor Fauna — om Dilettantisme, god og slet — Opmuntring til god Dilettantisme — om gode og slette videnskabelige Motiver (Arbeide for Videnskabens Skyld eller for Forføngelighedens Tilfredsstillelse) — om de rette logiske Principer osv., Alt i behørig Orden *uden Exemplers Nævnelse*. Svøben skal svinges mellem Flokken, lad saa dem skrige, som den rammer, men det Hele skal holdes i populært, vel læseligt Sprog. Saa skal den raisonnerende Oversigt komme, rosende hvad der kan roses, men uden dadlende Kritik, udviklende Tanken i og Fortjenesten af gode Arbeider, men blot nævnende det, som der intet fremragende Indhold er i, saavidt muligt dog med Angivelse af, hvorvidt Videnskaben har godkendt Resultaterne. Endelig kommer den faunistiske Literaturoversigt og sidst af Alt Boglisten. Hvad tykkes Dem om en slig Publication? Jeg kan ikke troe Andet, end at den blotte Bogliste med Angivelse af Paginatal osv. allerede vil gjøre Meget til at oplyse et æret Publicum — den faunistiske Sammenstilling vil gjøre endnu Mere. Jeg vil indrette det saaledes, at hvis Dhrr. Syndere give sig, saa maa de anklage sig selv. Jeg har alt fuldendt Boglisten, dog maa jeg jevnføre osv. Jeg vil ikke give biographiske Notitser uden af den allernødvendigste Art, og jeg vil heller ikke indlade mig paa Museumsforholdene i svunden Tid. Det skal være et literært Arbeide [d. v. s. omhandlende Literaturen som Hovedgjenstand]. Apropos af „literair“, jeg vil et Sted give et godt Hib til disse *Naturforskere*, som troe

„at kunne udfinde Sandheden ved literairt Arbeide ved at
 „eliminere den af Naturforskernes ufuldkomne Beretninger
 „At visse Folks Kjærlighed til mig ikke derved vil forøges, for-
 „staaer sig af sig selv, men da den alt er paa Minimum, saa er
 „der ingen Skade skeet derved. Derimod kan jeg ikke troe
 „Andet end, at Universitetets Folk ville indrømme, at Zoologien
 „maa bevæge sig efter de samme Love som andre Videnskaber,
 „og at man maa faae Øinene op for visse Folks videnskabelige
 „Tomhed.“ Man seer, at jeg endnu dengang tog feil af de
 omtalte Folk, men deri var jeg ikke alene.

Schiødte svarede omgaaende: „Deres Plan er mig natur-
 „ligviis i allerhøieste Grad glædelig at erfare. Jordbunden her-
 „hjemme er nogenlunde forberedt paa en saadan Udsæd, for-
 „saavidt som den naturvidenskabelige Methode nu ikke mere er
 „saa ganske foragtet som for en Deel Aar siden. Nyttten kan
 „derfor blive stor.“ Efter nogle Bemærkninger især om Stoffets
 rigtige Begrændsning, i hvilken Henseende han yttre, at jeg
 formodentlig vilde finde det nødvendigt at klare Begrebet „popu-
 „lair“, idet dette led af samme Vaklen og Confusion som Begrebet
 „speciel“, fortsætter han: „Jeg glæder mig usigeligt til et saa-
 „dant Skrift og finder den Begrændsning, De agter at sætte
 „Dem, saare heldig; thi Tiden er endnu langtfra kommen til at
 „skrive vor Literaturs pragmatiske Historie, eftersom saamange
 „af de Mænd, der komme i Betragtning, dels ere døde for
 „kortere Tid siden, dels leve endnu, og da der desuden finder
 „en ret livlig Udvikling Sted for Øieblikket. Men saaledes som
 „De tænker Dem det, uden uforsigtig Roes og Dadel, med
 „Blikket stadig henvendt paa Bevægelsens videnskabelige Cha-
 „racter til enhver Tid og dens Art og Betydning ligeoverfor
 „andre Fag osv., vil De heelt vel kunne løse Deres Opgave paa
 „en frugtbringende Maade.“ Schiødte tilbød at hjælpe med
 bibliographiske Enkeltheder o. lign. I et følgende Brev (af
 23. Febr.) taler han om Forskjellen mellem egentlig videnskabelig
 Literatur og Museumsliteratur, „hvorefter“, siger han, „man vel
 „maatte forstaae den store Masse af Arbeider, hvis Formaal,
 „eller ialfald hvis Resultat, kun er at give et Apparat til
 „Museumsgjenstandenes Ordning. Man kunde ogsaa om denne

„Slags Arbejder anvende et Udtryk, jeg saa brugt af Prof. Nellesmann (i „Fædrelandet“) i en Polemik angaaende Klagerne over det juridiske Facultets Virksomhed: „„Registerfaget““. Dette Fag er sandelig høist nødvendigt og altsaa meget respec- tabelt, men naar man ikke skjelner de derhen hørende Be- stræbelser fra dem af reent videnskabelig Art, d. e. stræbende efter at klare den i Phænomenerne aabenbarede Idee, saa ind- træder der Usikkerhed i Opfattelsen af hvad der til en given Tid er udrettet. Men De behøver naturligviis ikke at mindes derom. Som sagt, jeg glæder mig usigeligt til at see et saa- dant Skrift af Dem komme frem, maaskee noget egoistisk, thi det vil styrke mine Bestræbelser og min videnskabelige Stil- ling herhjemme; men Enhver troer jo at være paa den rette Side med sin Overbeviisning.“ — „Deres Definition af viden- skabelige Bestræbelser,“ fik han til Svar, „er nøiagtig — ver- batim — den, jeg anvender, hvilket nu ikke er saa forunder- ligt, da jeg zoologice har den Ære at være Deres Discipel“ osv.

Schiødttes Tilbud om Assistance modtog jeg selvfølgelig med stor Glæde; thi skjøndt British Museums Bibliothek be- fandtes forbausende vel forsynet med dansk Literatur, var der dog Meget, hvorom jeg kun i Kjøbenhavn kunde faae Under- retning, og som altsaa maatte udsættes til et eventuelt Besøg der, medmindre gode Venner vilde hjælpe. „Min Hensigt er,“ skrev jeg i et af mine tidligste Breve derom (6. April 1868), „hvis De synes om det, at skrive færdig efterhaanden Forord, de almindelige Capitler og Boglisten og bede Dem gaae Manu- scriptet igjennem og gjøre Deres Bemærkninger; jeg vilde gjerne kunne lade det gjælde som et Slags Program for en bestemt Skole. Derimod vilde jeg ikke just forelægge Dem den Deel af Manuscriptet, som handler om de enkelte For- fatters Virksomhed som saadanne; thi derfor maatte jeg i paakommende Tilfælde kunne paatage mig Ene-Ansvar, hvilket jo ikke forhindrer, at jeg med Hensyn til Enkeltheder hører gode Venners Meninger og Ideer Med Hensyn til Gene- ralia vil jeg af Politik fralægge mig al Originalitet men kun sige, at jeg vil fremsætte de almindelige Grundsætninger, som findes fremsatte og fulgte af de bedste Forfattere og Viden-

„skabsmænd, idet jeg dog tilføier, at jeg ikke vil anføre Autoriteter, der jo i og for sig ikke ere Noget værd, og om hvis Vægt der altid kan disputeres, men kun give Grunde, som altsaa maa gjendrives med Grunde. Dhrr. paa den anden Side ville da, hvis de ville mig tillivs, have at slaae ind paa en Fægtmaade, hvor jeg kan være nogenlunde sikker paa at have Fordelen. At endda Et og Andet maaskee ikke før er sagt saaledes, som jeg siger det, gjør jo Intet til Sagen.“ — Schiødte svarede bl. A. (15. April): „Den mere philosophiske Deel af Historien, De siger, at De arbejder paa, er under alle Omstændigheder den vigtigste. At De ikke kan meddele Nogen Deres Bemærkninger om de enkelte Forf.s Virksomhed m. M., før de foreligge trykte, især naar det gjælder nulevende Forf., seer jeg heelt vel og kunde mindst tænke paa at friste Dem i saa Henseende; jeg vilde kun ønske, at De saameget som muligt vilde undgaae Roes og Dadel om Enkeltheder hos nulevende Forf. og derimod især stræbe at virke ved det generelle videnskabelige Program; men De behøver ikke mine Raad i saa Henseende.“

Det af Schiødte saaledes billigede Spor viste sig imidlertid upræctisk. Det var umuligt at anvende en forskjellig Fremstillingsmaade paa afdøde og levende Forfattere; ikke heller viste der sig, da det kom til Udarbejdelsen, nogen god Grund dertil. Vil man med Eftertryk fremdrage det Gode, saa maa man paavise det som levende og virkende saa at sige for Alles Øine; vil man med Virkning advare mod det Dadelværdige, saa er dette heller ikke muligt uden at henvise til hvad der hører Nutiden til og har Actualitetens Interesse. Det er netop gennem deres Nutids-Repræsentanter, at Fremgangsmaader, gode saavel som slette, forstaaes. Havde der været Tale om kortere, kun løseligt motiverede Udtalelser, saadanne som forekomme i den periodiske Presses kritiske Artikler, kunde en saadan Forsigtighed have været tilraadelig som et Middel til at undgaae uendelige litteraire Feider. Men her leveredes jo først af Alt en i høi Grad indgaaende Udvikling af de Grundsætninger, som lagdes til Grund for Dommene, og der var ingen Anledning til at spare paa Pladsen til de Analyser, hvorefter de anvendtes paa de

forskjellige Arbeider; naar altsaa blot disse Analyser vare nøiagtige og sandfærdige, var der ingen Grund til at tilbageholde Dommene.

Manuscriptet blev da udarbejdet i Løbet af de næst følgende Aar og efterhaanden sendt til Schiødte, som paatog sig Verificationer, Udfyldning af smaa Lacuner, Tilsynet med Trykningen osv. Hvad han ikke selv kunde overkomme blev besørget af hans unge Venner, i Førstningen meest af FR. MEINERT, men i Tidens Løb ydede næsten Alle Hjælp ved Eftersyn paa Bibliotheker, Correcturlæsning osv. Hvor ivrig Schiødte var for, at Arbeidet skulde fremmes og kunne staae Prøve, kan sees af nogle Uddrag af hans Breve fra den Tid. D. 7. Februar 1872 skrev han saaledes: „Arkene 7 og 8 [af første Bind] ere „færdige til Reentryk. Af det 9de sender jeg imorgen tidlig „Correctur til Dem. Jeg veed heelt vel hvormegen Tid og „Umage det koster at rode i gamle Bøger for at tage og verificere Citater osv., og hvor let man derved forregner sig, hvad „det angaaer at blive færdig; men det er jo af den Slags Ting, „som *maa* gjøres, ligesom at klæde sig paa, barbere sig osv., „uden hvilke man ikke kan træde frem blandt Menneskene. „Kjedsommeligheden fordrives bedst ved at gjøre Arbeidet „*aldeles correct*, saa har man en Følelse af Selvretfærdighed, „der smigrer saa meget mere som kun meget Faa gide controlere det, hvorfor man føler sig som en upaaskjønnet Martyr for „Videnskaben.“ Da jeg tænkte paa at gjøre et Ophold i Sydfrankrig, ivrede han for at faae dette Hefte ud først. Den 3. Marts fortæller han, hvorledes han havde været i Trykkeriet for strax at faae hele Resten sat. „Men nu er det galt, at jeg „paa egen Haand har corrigeret 2. Corr. af de senere Ark i den „Tanke dermed at paaskynde Udgivelsen, og nu seer jeg, at „De har regnet paa at faae denne 2. Corr. selv for endnu at „gjøre nogle Forandringer. Jeg skal strax imorgen, Mandag, „fare op i Trykkeriet for at faae Corr. tilbage, hvis de blot „ikke ere reentrykte.“ Dagen efter skrev han: „Jeg fik hel- „digviis i Trykkeriet 3. Corr. af 10—11. Ark inden Reentrykningen og sender dem i Aften afsted, men kun i eet Exemplar, da det vilde tage Tid at lade trykke endnu et.“ — Den

16. Marts næsteftter skriver han: „Jeg har egentlig ingen særlig „Anledning til at besvære Dem med Brev, men formoder, at „det egentlig er Frygten for, at De, liggende paa Afreise til la „belle France, skal lette Anker, inden Hefte er færdigt. Gjør „det endelig ikke. Jeg raser daglig med Trykkeri, Sættere og „Pressefolk for at skynde paa, at Deres *hele* Ms. snarest mulig „bliver sat ud. Lad os endelig faae dette store og betydende „Hefte ud i dette Foraar!“. Det lykkedes da ogsaa tiltrods for Sygdom blandt Personalet, og skjøndt jeg maatte læse de sidste Correcturer i Cannes. I Efteraaret begyndte Trykningen af det næste Hefte, og d. 24. Nov. sendte Schiødte den første Correctur. „Jeg veed ikke,“ skriver han, „hvor De fortiden er henne. Giv „dog nu et lille Kvæk, at jeg kan høre, De er levende! Lader „os arbeide, arbeide, arbeide!“

Det sidste Bind af Texten udkom i 1875, Literaturfortegnelsen først i 1878, og Værket havde saaledes kostet — foruden en rund Sum Penge — det Meste af 10 Aars Arbeide. Tildeels skyldtes dette den mindre heldige Omstændighed, at det blev udarbejdet langt fra Kjøbenhavn, hvor saa Meget af Materialet maatte søges og Bogen trykkes; men tildeels laae det i, at jeg havde foresat mig at levere et Arbeide, hvis Angivelser og Domme saavidt muligt skulde være feilfri og uigjendrivelige, hvoraf fulgte Nødvendigheden af en meget omhyggelig Verification og en alsidig Afveining af det Sagte, der tog lige saamegen Tid som den oprindelige Affattelse af Texten. Feiltagelser indløb naturligviis alligevel, men saa vidt jeg endnu veed, kun faa og af ringe Betydning. Schiødte udtrykte sig som i høi Grad tilfreds med Værket, og de Udsættelser, han gjorde, vare overmaade ringe i Antal eller Indgriben, hvori jeg seer et Beviis for, at det i det Hele var lykkedes mig med Klarhed at opfatte og tro at gjøre Rede ogsaa for hans videnskabelig-zoologiske Almeenanskuelse, Noget som han forøvrigt ogsaa directe udtalte til mig baade mundtligt og skriftligt. Skjøndt der i den almindelige Deel naturligviis Intet fandtes, som ikke var ham bekjendt, var der dog ikke Lidet, som han aldrig havde formuleret for sig selv saa skarpt, og disse Partier interesserede ham i høi Grad. „Jeg føler mig derved,“ skrev han engang, „stadig

„tilmode som Göthe fortæller etsteds i sin Levnetsbeskrivelse —
 „si licet magna componere parvis — thi ligesom han fandt det
 „underligt, da han begyndte paa Logiken, at han paa en saadan
 „kunstig Maade skulde gjøre sig tydeligt hvad han jo selv altid
 „havde vidst iforveien, saaledes bliver jeg ganske underlig men
 „tillige rørt, glad og forfrisket tilmode ved af talrige Steder i
 „Deres Bog at opdage, hvor rigtigt jeg dog i Grunden har
 „baaret mig ad, medens jeg ikke havde mindste Forestilling
 „om, hvorledes det gik til, men handlede i al Uskyldighed uden
 „at vide, at yderst kloge og lærde Mænd havde opstillet saa
 „danne lærde Regler for min Virksomhed.“ Disse sidste Ord
 have vistnok nærmest Hensyn til hvad jeg havde anført om de
 forskellige Former af Inductionsslutningen. Af Literaturover-
 sigten tiltalte ham maaskee meest Stykkerne om Steno og
 Fabricius.

Manuscriptet til den sidste Deel af denne Oversigt over
 vor zoologiske Literatur modtog Schiødte i August 1874 under
 et Ophold i Middelfart, hvor det slette Veir lagde ham alvor-
 lige Hindringer i Veien. I et Brev af 11. August siger han,
 efter at have omtalt denne Omstændighed: „Medens nu denne
 „Himmelens Tilskikkelse har været saare ugunstig for mit Ar-
 „beide med Mikroskopet, saa har den derimod for saa vidt været
 „heldig, som den har forsynet mig med en for mig selv trøstelig
 „Undskyldning for at lægge Alt tilside for udelukkende at
 „gjennemlæse Deres Ms., hvormed jeg nu er færdig. Der vil
 „som sædvanlig blive endeel at eftersee, Citater, og mulig hist
 „og her Et og Andet at tilføie af nylig udkomne Smaasager,
 „hvilket vil kunne skee under Correcturen. Men hvad jeg med
 „den største Interesse har gennemlæst er de kritiske Partier,
 „navnlig den alm. Slutningsbetragtning, der som sædvanlig
 „findes for hver enkelt Forf., og som jo berører Folk, især
 „Stp., om hvem den hjemlige saakaldte offentlige Mening i saa
 „høi Grad er bleven vildledet. Jeg er maaskee ikke i dette
 „Tilfælde en ganske paalidelig Dommer, eftersom mit eget Syn
 „paa Zoologien jo allerede ab ovo maatte bringe mig til aldeles
 „at underskrive Deres Opfattelse, men hvad Ingen vil vove at
 „benægte, er de af Dem anførte Kjendsgjerningers Nøiagtig-

„hed *Mig* forekommer selvfølgelig det Hele aldeles rig-
 „tigt, fuldstændigt retfærdigt, og ogsaa billigt, og den samme
 „Dom vil naturligviis fældes af Alle, netop med Undtagelse af
 „de Paagjældende selv og de indflydelsesrige Kredse, hvis Ind-
 „flydelse dog nu ikke har synderlig meget at betyde mod hvad
 „den havde i tidligere Dage, medens deres Forstaaelse af
 „Sagerne er vedbleven at være omtrent den samme, nemlig = 0.
 „Den nyere Udvikling herhjemme i mere praktisk Retning paa
 „de fleste Omraader og dermed tiltagende Fjernelse fra den
 „pseudoæsthetiske Opfattelse af Alt, baade Videnskab, Kunst og
 „Politik osv., er ikke gunstig for det absurde Feilsyn ogsaa paa
 „vor egen Videnskab og dens Dyrkeres Virksomhed, som har
 „begunstiget Stp. og hans Kreds saameget, hvis man ellers tør
 „kalde Gunst hvad der har bidraget saameget til i høiere For-
 „stand at ødelægge hans Liv [nemlig ved at lede ham bort fra
 „sund Videnskabsdyrkelse til Jagen efter populair Berømmelse]“. I
 et senere Brev, af 17. August, udtrykker Schiødte sig paa
 lignende Maade med denne Tilføielse: „Kun maa vi huske, at
 „Dette som alt Andet vore Principer og vore Bestræbelser an-
 „gaaende kun har saare ringe Udsigt til at vinde Indgang uden-
 „for vor egen Kreds, thi gegen die Dummheit kämpfen selbst
 „die Götter vergebens, og i denne Tingenes Tilstand maa man
 „see at finde sig til Rette. Jeg har forlængst sandet Göthes
 „Indsigt i denne [Henseende], saavel som i utallige andre, naar
 „han siger, at det kun er Stoffet, det saakaldte Indhold, der
 „agtes, at Formen kommer lidet i Betragtning, und der Gehalt
 „ist ein Geheimniss den Meisten. At den, som væsentlig giver
 „sig af med Entomologi, for de allerfleste saakaldte Dannede
 „staaer i Belysning af Mygge- og Loppestikserindringer, kunne
 „vi ikke ændre, og at det „sporadiske“ Studium viser Aandrig-
 „hed og Alsidighed, det „concentrerede“ Studium aandløs Spe-
 „cialisme, er en saa dybt indgroet Overbeviisning, ialfald hvad
 „Naturvidenskab angaaer, at idetmindste jeg til min Dødsstund
 „vil blive betragtet som en aandelig Undermaaler og behandlet
 „derefter herhjemme — Noget, hvormed jeg heldigviis er aldeles
 „fortrolig, og hvorved jeg har fuldstændig acquiesceret. Vi maae

„arbeide ene og alene for Fremtiden, og ikke Alle ere saa heldige som Göthe at finde en Storhertug.“

At det slette Veir, som havde beredt Schiødte en saa stor Skuffelse i hans Haab om en lang og gunstig Arbeidstid, har havt sin Deel i dette pessimistiske Udbrud, er høist rimeligt, men, selv afseet derfra, viser hans Udtalelse, at han ingen Illusioner gjorde sig med Hensyn til Skriftets Virkning paa Universitetskredsene. D. 16. Juli 1875, efter at Bindet var udkommet, skrev han: „Deres Bog gjør en Deel Røre og vækker „selvfølgelig paa sine Steder megen Misfornøielse, hos Andre „megen Glæde, hos Alle, troer jeg, Følelsen af, at De ikke er „let at rokke ved.“ I et senere Brev, af 2. Sept., hedder det: „Deres Værk læses her en heel Deel og vækker Sensation, „hvortil meget bidrager, at en ubekjendt Anmelder har faaet „optaget i „Dagstelegrafen“ af 20. Aug. et meget vel uddraget „Referat m. H. til Stp. og mig.“ Han siger, at „Anm. af sit „Eget kun tilsætter, at Deres Skildring af Stp. „„bringer Banesaaret for den Betragtningssmaaede, at Stp. er en naturvidenskabelig Koryfæ“ Tilsidst siger han, efter to lange „Spalter, at Bogen „i visse Kredse næppe vil være videre „vel seet.“ Man gjætter her meget paa Anm., men Ingen kan „begribe hvem det er; sagtens en Udenforstaaende, men saa „maa han være en flink Literatus.“

Skjøndt vi — thi Schiødte tog lige saamegen Deel deri som jeg — temmelig tillidsfulde imødesaae mulige Udtalelser om Skriftet, var det dog ikke uden en vis Spænding, at vi ventede paa hvad der maatte komme frem i modsat Retning. Ingen af os var blind for Muligheden af, at Et eller Andet af Vigtighed var forblevet upaaagtet, eller for Vanskeligheden ved at undgaae Eensidighed i et Skrift, hvis Formaal var at hævde en bestemt Række af Grundsætninger, og som derfor maatte stille sig fjendtligt mod hvad der ikke stemmede med dem. For min Part var jeg derfor forberedt paa en alvorlig Discussion. Intet kom dog nogensinde for Dagen i Retning af en Kritik, afseet fra en Notits i et literairt Blad, som var altfor naiv til, at jeg kunde tage den au sérieux. Hvis mit Skrift efter sin Form og Fremkomst havde været af lettere Natur, hvis det havde dreiet

sig om løse Anskuelser, fremsatte uden indgaaende Begrundelse som blotte Meningsudtryk, vilde denne Taushed fra den Side, som hidtil havde været anseet for at repræsentere den høiere Videnskab, ikke have været af nogen særlig Betydning. Men her forelaae en udførlig og indgaaende critisk Oversigt over hele den danske zoologiske Literatur, grundet paa en Analyse af Videnskabens Principer, som, hvilken dens Værdi end monne være, gik aldeles tilbunds i Spørgsmaalet, kort sagt et Værk, om hvilket det med Sikkerhed kunde vides, at det i alt Fald i lange Tider vilde blive benyttet som Kildeskrift til Kundskab om denne Green af Literaturen, og hvori altsaa Ingen kunde siges at være tjent med at blive dømt langt under Fortjeneste. Jo fyldigere Præmisserne for Domme af hvilkensomhelst Art foreligge, desto lettere er det naturligviis at paavise en virkelig tilstedeværende Eensidighed. Naar altsaa mit Arbeide baade med Hensyn til sit positive og sit critiske Indhold forblev staaende uanfægtet, saa følte vi os berettigede til at slutte, at det ikke lod sig alvorligt angribe med Udsigt til Held, med andre Ord, at det virkelig var lykkedes paa det Nærmeste at sige Sandheden.

Denne Slutning syntes saameget mere berettiget, som jeg ved en given Leilighed paa en meget directe Maade havde udfordret Anderledestænkende til at gjendrive mig, om de kunde, nemlig, som alt nævnt (II. S. 276 ff.), i mit Indlæg i den Strid, som 1870 opstod i Anledning af Bergsøes Biographi af Krøyer. I en anden Henseende havde imidlertid denne sidste Omstændighed mindre heldige Følger. Skjøndt der nemlig aldrig fremkom noget Forsøg paa at gjendrive mit Skrift, vare de, der ønskede at hindre det i at faae sin naturlige Virkning, ingenlunde ledige, og et Hovedmiddel, hvoraf de betjente sig, forsaa vidt de ikke kunde lade som om Værket ikke existerede, var at fremstille det som et blot Partiskrift, forfattet alene for paa en skammelig Maade at nedsætte den uforlignelige Steenstrup, og dette lettedes dem ved den omtalte Omstændighed, til hvilken de appellerede som Beviis for, at Skriftet kun var et Led i den da stedfindende Skriftvexel, der væsentligst havde en personlig Character. At Nogen skulde have forfattet et be-

tydeligt, raisonnerende Arbeide, som første Deel af mit Værk, fulgt af en critisk Udsigt over en heel Green af den danske Literatur fra 1610 til 1875, to tykke Bind, væsentligt for paa saa og saa mange Sider at komme til at criticere Steenstrup, var naturligviis en absurd Idee, men den fandt ikke destomindre Indgang i større Udstrækning, end man skulde have troet. Skriftets Gjenstand laae udenfor det store Publicums Synskreds; Modsætningen mellem Krøyer og Schiødte paa den ene Side og Steenstrup paa den anden var det eneste Element af dets Indhold, som det store Publicum nogensinde havde hørt Noget om; Forestillingen om, at den Sidstnævnte var en af Videnskabens Stormænd, som vort lille Land kunde være stolt af, var saa udbredt og saa smigrende for Nationalfølelsen, at man ikke kunde troe Andet, end at et Skrift, hvori dette ikke anerkjendtes, maatte være præget af Eensidighed. Endog Læsere, som vare i Stand til at følge mit Raisonnement og maatte sige sig selv, at de ikke kunde gjendrive det, meente, at der dog maatte være Noget at sige paa den anden Side, som jeg snildelig havde stukket under Stolen. Kort sagt, Skriftet blev ganske almindeligt opfattet som et Partiskrift, ikke blot i Betydning af et Skrift, hvis Forfatter bestemt tog Parti for sine egne Grundsætninger, men ogsaa i Betydning af et Skrift, hvis Forfatter i sine Domme havde ladet sig hilde paa en eensidig Maade, saa at man for at træffe Sandheden maatte slaae af baade paa den ene og den anden Side. Faa ville naturligviis nægte, at der er absolut Forskjel paa Godt og Ondt, Sandt og Usandt, Ægte og Uægte, eller at det er Pligt utvetydigt at tage Parti for det Rette; men man vilde ikke troe, at der her virkelig forelaae et saadant Enten—Eller. Blandt dem, som overhovedet skjænkede Spørgsmaalet nogen Opmærksomhed, af Interesse eller fordi de practisk fik dermed at gjøre, toge Mange deres Tilflugt til den Antagelse, at der i Virkeligheden her var Tale om to forskjellige Skoler eller videnskabelige Retninger, som begge til en vis Grad vare berettigede, og som burde have suppleret hinanden, og da Schiødtes Dom om Steenstrup var den, som lod sig forlyde stærkest, beklagede man den Eensidighed, som formeentligt hindrede ham og dem, der fulgte

ham, i at see det Udmærkede hos Steenstrup. Hvori dette bestod vare Dhrr. rigtignok ikke i Stand til at paavise, naar der fordredes Andet end almindelige Talemaader, men det var en ved sin Nemhed og ved sit upartiske Udseende tiltalende Maade at klare Sagen paa. Denne i Grunden aldeles vildledende Tale om to Skoler eller to videnskabelige Retninger med forskjellig Methode har holdt sig indtil denne Dag. Endog Schiødte har et Par Gange fundet det hensigtsmæssigt, til en vis Grad at lempe sine Udtalelser derefter for at undgaae Vidtløftighed, skjøndt der derved indrømmedes Steenstrup for Meget, idet hans Maade at behandle videnskabelige Emner paa efter Schiødtes Anskuelse i Virkeligheden aldeles ikke fortjente Navn af videnskabelig Methode, men netop bestod i Mangel paa saadan.

Et andet Middel, hvorved Steenstrups Tilhængere søgte underhaanden at neutralisere Virkningen af mit Skrift, var ved at udpille virkelige eller formeentlige Smaafeil, stærkt at overdrive deres Betydning og henvise til dem som Exempler paa min formeentlige Upaalidelighed. Raisonnementet var naturligviis falsk; thi intet Skrift, mindst af et saadant Omfang, kan gjøre Fordring paa Ufeilbarhed, og naar de omtalte Feil ikke angik noget Væsentligt, kunde derfra ingen begrundet Slutning drages angaaende Værdien af andre deri indeholdte Angivelser og Domme. Disse saakaldte „Exempler“ vare Alt, hvad de gode Folk havde at komme frem med, og det, som sagt, kun i Samtaler. Naar jeg siger, at det kun var Bagateller, hvad disse Critikere fandt og gjorde Capital af, er det ikke fordi jeg nogensinde fik nærmere at vide hvori de bestod, men fordi jeg er vis paa, at havde de kunnet bringe Andet tiltorvs end Bagateller, vilde de ikke have undladt at indlægge sig Fortjeneste af Magthaverne ved at komme frem dermed offentlig. Naturligviis var det især mine Afsnit om Schiødte og Steenstrup, som de skjænkede deres Opmærksomhed, fordi de deri fremsatte Domme over disse to Mænd vare stik modsatte dem, som de selv vedkjendte sig, og mine Domme betegnedes — *underhaanden* — som partiske, kritikløse osv., men nogen *offentlig* Udtalelse om, at de skulde fortjene disse Adjectiver, er aldrig fremkommen før

ganske nylig, i Aaret 1900, da en af den Steenstrupske Cohortes yngste Rekruter har faaet Lov til i en Afhandling, indrykket i Oversigten over Videnskabernes Selskabs Forhandlinger for det nævnte Aar, at indflette en Anmærkning (l. c., p. 85), hvori han henviser til min Fremstilling af Discussionen mellem Krøyer, Schiødte og Steenstrup angaaende *Herpyllobius arcticus* Stp. Lütke med den Tilføielse: „Man vil tillige her faa „den bedste Lejlighed til at se, hvilken umaadelig Kritikløshed „denne Forfatter viser i Spørgsmaal, der vedrøre Steenstrup og „Schiødte.“ Hvorfor Læsere af det paagjældende Stykke hos mig skulde faae dette Indtryk, oplyses ikke, og efter den Belysning, som Dr. H. J. HANSEN („Danmarks Stilling og Tilstand“, II., Tillæg) har givet af denne Skribent, vil vistnok Ingen tillægge dennes blotte Mening nogensomhelst Vægt. Det er muligt, at hans Tankegang har været, at min „umaadelige“ Kritikløshed skulde fremgaae af, at nogle senere Undersøgere ere komne til det Resultat, at Schiødtes Fremstilling i visse Henseender ikke er correct, (uden dog derfor at have vindiceret Steenstrups i alle Maader). Men for ikke at tale om, at Kundskaben til disse besynderlige Dyr endnu er for ufuldkommen til, at man med Sikkerhed kan dømme Parterne imellem, maa det bestemt fastholdes, at man ikke kan forlange, at en critisk Forfatter skal enten forudsee hvad der maatte blive opdaget flere eller færre Aar senere eller selv undersøge enhver omstridt Materie, som han maatte omtale. Ethvert Arbeide maa dømmes efter Videnskabens Standpunct paa den Tid, da det fremkom, og for at overbevise mig om „umaadelig“ Kritikløshed maa man paavise, at jeg i en utilladelig Grad har forsømt at benytte den Veiledning til Kritik, som Videnskaben dengang ydede. Jeg tillader mig at betvivle, at dette lader sig gjøre. Den omtalte Anmærkning, til hvilken der i Virkeligheden ikke var nogen Anledning, er vel ogsaa blot indsat, fordi Vedkommende meente, at en saadan Udtalelse ved at trykkes i Oversigten over Videnskabernes Selskabs Forhandlinger vilde faae en Vægt, der kunde opveie Manglen af en Begrundelse; men Resultatet er kun blevet, at denne Publication er bleven prydet med endnu en Bétise

foruden de ikke faa andre, som den alt skyldte Steenstrup og Steenstruperiet.

Men om end saaledes Mange miskjendte dette mit Skriffs Natur og Hensigt, og om det end ingenlunde formaaede at gjøre Ende paa en falsk Opfattelse, der støttedes af stærk Fordom og indflydelsesrige Coterier, saa udrettedes dog det Væsentlige af, hvad der tilsigtedes ud over Forfatterens Tilfredsstillelse ved selve Udarbeidelsen. Da Bogen begyndte at udkomme, havde Schiødte alt opnaaet det Vigtigste af, hvad han kjæmpede for med Hensyn til Betingelserne for hans egen Virksomhed. Til Efterverdens Benyttelse, til Veiledning og til Dom forelaae der nu en systematisk Fremstilling af Videnskabens Principer, saaledes som ogsaa Schiødte vedkjendte sig dem, og af hvad der hidtil var præsteret paa Zoologiens Omraade i Danmark. Der var saaledes gjort hvad der i denne Retning kunde gjøres for at fremhjelpe den videnskabelige Zoologies fremtidige Liv hos os, naar den engang fik rystet den Steenstrupske Nattermare af sig, og dette var for Schiødte en Kilde til sand Tilfredsstillelse, uagtet han paa samme Tid troede at kunne spøre en med det Anførte sammenhængende men mindre heldig practisk Følge af Bogens Fremkomst, nemlig med Hensyn til hans Modstanderes Holdning. Havde den klaret Situationen for Andre, saa havde den ogsaa klaret den for dem. „Deres Hovedværk,“ skrev han engang flere Aar efter (10. Jan. 1881), „har havt en mægtig „Virkning, men som kun viser sig i Dybden, ikke paa Overfladen. Man er bleven forsigtigere, men destomere enraget „og mere energisk. Faren er bleven bemærket. De Yngre „vove nu mindre end før at slutte sig *aabent* til mig, man „agiterer stærkt imellem dem imod mig og ikke uden Frugt. „Examina, Stipendier, Doctorgrad skrække. Familierne præke, „Frygten binder, thi man veed, at ved Univ. har jeg et stærkt „og enigt Parti imod mig, og hvad jeg oftest har for mig, Regjering og Rigsdag, skifte for meget.“

Noget Modskrift mod mit Arbeide kom, som sagt, ikke for en Dag, skjøndt der fra Tid til anden gik Rygter om, at den eller den kunde ventes at fremkomme med Noget i den Retning. Den eneste Publication, i hvilken en fra min Fremstilling

forskjellig Opfattelse af Naturvidenskabens og særlig Zoologiens Historie i Danmark kom til Orde, var det andet Hefte af Prof. P. L. PANUMS „Bidrag til det medicinske Facultets Historie“, som udkom ved Reformationsfesten i 1880. „Efter lang Taus-
 „hed ligeoverfor Deres Udæskning til Kamp paa det zoologisk-
 „historiske Omraade,“ skrev Schiødte d. 15. Nov. 1880, „lyder
 „nu en enkelt Trompet. Panum har i Programmet til Refor-
 „mationsfesten fortsat sit „Bidrag osv.“ og saavel begaaet
 „slemme Bukke i bibliographisk Henseende som ogsaa benyttet
 „Deres Værk og mine Breve*) paa en temmelig plagiatorisk
 „Maade, men fremfor Alt stillet sig som om hverken Konge,
 „Regjering eller nogetsemhelst Væsen udenfor Universitetets
 „normerede Lærerpersonele har Spor af Ret til at tage sig af
 „Videnskab; hvad der gjordes af Regjeringen i forrige Aar-
 „hundrede for Chirurgi, Anatomi, Zoologi, Botanik m. M. var
 „kun til for at more „Hofcavallererne“ og chicanere Professo-
 „rerne. Kratzenstein kanoniseres, fordi han var Professor. Hele
 „Bogen er et Curiosum, en rig Fundgrube til Paaviisninger af
 „universitets-pedantisk Hovmod og Sneversyn Det vil
 „uden Uleilighed fra Deres Side, blot ved Hjælp af Deres
 „Værk, være Dem let at benytte denne Leilighed til at hævde
 „Deres Anskuelser.“

Der var først Tale om en Artikel i Tidsskriftet, og dertil vilde jeg have indskrænket mig, hvis Sagen blot havde dreiet sig om enkelte Feiltagelser, men Panums Afhandling viste sig ved nærmere Eftersyn at være intet Mindre end et systematisk gennemført Forsøg paa at omskrive Historien i det Øiemed at tilvende Universitetet og særligt det medicinske Facultet Fortjenesten af Naturvidenskabens Opkomst i Danmark. I denne Henseende kunde Skriftets Originalitet ikke bestrides, medens dets Udførelse røbede den mærkværdigste U selvstændighed og vrimlede af grove, tildeels ligefrem comiske Feiltagelser. At sætte en Stopper for en saadan Behandling af Historien, hvorved Sort blev gjort til Hvidt og Hvidt til Sort, maatte jeg

*) De af Schiødte publicerede Breve fra danske Naturforskere til Linné (see II, S. 363).

ansee for en ligefrem Pligt for mig, der netop sad inde med hele det dertil nødvendige Apparat. Der gaves mig desuden herved en ikke ukjærkommen Leilighed til at protestere meget eftertrykkeligt mod den blinde, næsten fanatiske Laugsaand, som gav sig Luft paa næsten hver en Side. Men da jeg for at gjøre dette til Gavns maatte føre en stor Mængde Data og Citater i Ilden, voxede Artiklen op til en heel Bog, omtrent af samme Størrelse som Panums.

Alt i Slutningen af Februar modtog Schiødte Manuscriptet, som han beredvilligt besørgede til Trykken, men paa Grund af Trykkeriets Langsomhed udkom mine „Bemærkninger til Hr. Professor P. L. Panums „Bidrag til Kundskab om vort medicinske Fakultets Historie, etc.““ først i Juli Maaned. Panum lod aldrig høre fra sig, hverken til Forsvar, hvilket var plat umuligt, eller med nogen Fortsættelse af sin Historie. Da han jo ellers var en dygtig og fortjent Mand, gjorde det mig ondt at maatte udføre en saa skrækkelig Execution — til hvilken man kun vil kunne opvise faa Sidestykker — paa hans Afhandling. Men Nødvendigheden forekom mig at være bydende. Panum havde ikke i sit Skrift hentydet til mit literairhistoriske Arbeide, undtagen for saa vidt som han et Par Gange nævner mig som Hjemmelsmand, og med et Par ikke anerkjendte Laan derfra havde han været meget uheldig. Men den Aand, der udtalte sig gjennem hans Arbeide, var den samme som den, der havde characteriseret Universitetets Optræden ligeoverfor Schiødte i mange Sager, og som, hvis den blev eneraadende, vilde ende med at ruinere selve Universitetet. Det var desuden anden Gang — det første Tilfælde vil senere blive nævnt — at Panum havde ladet sig forlede til at optræde offentlig i Universitets-Professorernes Laugs-Interesse; netop fordi han paa sit eget Omraade var en Mand af afgjort Fortjeneste, men som i dette Skrift havde vovet sig ind paa en Opgave, der laae udenfor hans Kundskabers og Betingelsers Kreds, gik det ikke an at lade vore Modstandere drage videre Fordeel af ham. I dette Punct var Schiødte ganske enig med mig: „En Smule Hængning „kan ikke skade,“ skrev han. „Naar de Andre stadigt sige om

„os hvad Franskmanden kalder pis que pendre, saa lad os en Gang imellem vise dem, at Praxis er vor.“

En anden af Schiødtes ældre Tilhørere, som først i Slutningen af forrige og Begyndelsen af denne Periode fremtraadte med Arbejder i Videnskabens Tjeneste, var P. TAUBER. Han havde oprindeligt beskæftiget sig med Entomologi og hørt Schiødtes Forelæsninger i 1851—1853, men var senere ved uheldige ydre Omstændigheder, især ved Nødvendigheden af at tjene til Livets Ophold for sig og Sine, bleven tvungen næsten ganske bort fra videnskabeligt Studium, undtagen forsaavidt som han efter Evne fulgte med Literaturen. Han var en søgt Lærer i Naturhistorie og publicerede som saadan en Lærebog i Zoologien, der blev meget benyttet; men for videnskabelig Production ansaae Schiødte og hans Bekjendte ham for tabt. Selv havde han imidlertid aldrig opgivet Haabet om engang at indtræde i de videnskabelige Forfatteres Række, og da en lille Arv, som tilfaldt ham efter Faderens Død, satte ham istand til for en Tid at afgive en Deel af sine Informationer, tog han sig kraftigt sammen og kastede sig navnlig over mikroskopiske Undersøgelser. Da nu Universitetet udsatte et Priisspørgsmaal om Flagermusenes og Insectædernes Tandskifte og Levemaade, gav han sig i Lag dermed, idet han haabede, hvis han kunde opnaae Guldmedaillen, derved at kunne forbedre sin Stilling som Lærer, samt bane sig Vei til Stipendier, muligt endog til offentlig Ansættelse, hvorved han kunde blive istand til at fortsætte sine Studier uden Næringssorger. Det lykkedes ogsaa. „Det har været mig en stor Fornøjelse,“ skrev Schiødte til mig i Foraaret 1872, „i denne Tid at bevirke, at Deres gamle Bekjendt Tauber faaer Guldmedaillen fra Univ. for en Afhandling om Tandskiftet m. m. hos Insectæderne. Modstanden var ikke stor [den kom navnlig fra Reinhardt, hvorom Schiødte fortæller et morsomt Træk]; man vilde jo hellere være bleven staaende ved et Accessit, men Historien sidste Gang med Collin [see „II, S. 242 ff.] vilde man ikke udsætte sig for paany, og saa gik det . . . Det glæder mig som sagt meget paa Taubers

„Vegne; thi under denne Anstrængelse er han bleven som et nyt og bedre Menneske og vedbliver ogsaa endnu at gjøre flittige Studier over tilsvarende Forhold hos andre Pattedyr. Unger, saavidt Materiale haves; navnlig har han naaet gode Resultater med et Par Pungdyr [see Nat. Tidsskr. 3. R. VIII, 1872]. Ligeledes ønsker han meget at tage fat paa den Opgave, der nylig er udsat af Videnskabernes Selskab om Naidernes Forplantelse. Han er ifærd baade med Literaturen dertil og med Dyrene; denne Opgave har det store Gode, at Materialet er let at overkomme. Men han klager meget over, at han kun kan anvende saa ringe Tid paa disse Studier, da han er optaget med Informationer. Jeg er rigtig kommen til at synes meget bedre om ham end nogensinde før; thi han er ifærd med at gennemgaae den Metamorphose i Sind og Character, som bevirkes ved Stræben efter Sandhed.“

Det kneb imidlertid for Tauber. Hvad der var bleven tilbage af hans Arv, efter at han havde kjøbt sig et lille billigt Huus i en Udkant af Nørrebro og et nyt Mikroskop, var snart forbrugt, og han søgte forgjæves om offentlig Hjælp. „Det er en stor Sorg for mig,“ skrev Schiødt i Juli 1873, „at Tauber, som arbejder med stor Kraft i Anneliderne, hverken endnu har kunnet opnaae det Smithske Stipendium eller Understøttelse fra Kultusministeriet. Faaer han ikke snart Noget, saa tvinges han til at opgive sine Arbejder, hvilket efter en saa dygtig Begyndelse vilde være stor Skade, men jeg seer ingen Udvei.“ I et Brev af 3. Sept. samme Aar, hvori han fortæller om Tidsskriftets Fremgang, nævner han mellem andre Manuscripter, bestemte derfor, „en stor Afhandling af Tauber om Naidernes kjønsløse Formering. Han agter dog først at prøve paa at vinde den om denne Gjenstand af Videnskabernes Selskab udsatte Priis, men Afh. kommer under alle Omstændigheder hos mig. At Arbeidet eksisterer, bør altsaa indtil videre være en Hemmelighed; det skal trykkes, medens en anden Afskrift er inde til Bedømmelse i Selskabet.“

Et andet Afsnit af Taubers Undersøgelser over disse Dyrs Formering var da allerede trykt i sidste Hefte af Tidsskriftets ottende Bind, og da dette udkom, før Dommen faldt i Selskabet,

var det — paa Grund af Overeensstemmelsen — ikke mere nogen Hemmelighed, hvem Forfatteren af den indsendte Afhandling var. Guldmedaillen fik han ikke, men kun en Belønning af 150 Rd., idet hans Arbeide befandtes ikke at have løst Opgaven fuldstændigt men dog fortjente Opmuntring paa Grund af de deri indeholdte værdifulde Iagttagelser. Betænkningen, som afgaves i Januar 1874, er meget vidtløftig men meget uklar, og de deri gjorte Udsættelser synes at være af ringe Vægt*). Schiødtte skrev derom (9. Febr. 1874): „Tauber fik da ganske „rigtig *ikke* Vidensk. Selsk. Priis for det store Naidearbeide. „Jeg havde ikke troet, at man havde dristet sig til at nægte „ham den [Schiødtte havde da længst ophørt at tage Deel i Selskabets Anliggender], men han har fra Begyndelsen af anseet „det for afgjort, at han kun fik nogle Penge, ikke Medaillen, „da, som han sagde, Naiderne jo vare tvekjønnede [mod Steenstrups Paastand i Skriftet om Hermaphroditismen] og deres „Ammer udvikle Kjønssstoffer [mod Steenstrups Antagelse i „Skriftet om Generationsvexlen], og han fik Ret.“ Om det forholdt sig saa, at Steenstrup var skuffet ved, at Afhandlingen modbeviste hans egne Anskuelser istedetfor, som han vel havde haabet, at bekræfte dem, og om dette i saa Tilfælde havde nogen Indflydelse paa Bedømmelsen, er ikke godt at sige. Men i alt Fald havde Tauber Intet gjort for at forsøde Steenstrup Pillen; tværtimod havde han betegnet sit Skrift med følgende Motto, laant fra et Skrift af Huxley: On the whole it would seem better, when one is ignorant, to say so and not to retard the progress of sound inquiry by inventing hypotheses etc., hvilket kun altfor let kunde opfattes som valgt med særligt kritisk Henblik paa de nævnte Afhandlinger af Steenstrup, saavel som paa saa meget Andet i dennes Forfattervirksomhed.

Kort iforveien havde Tauber trods Steenstrups energiske Modstand opnaaet det Smithske Stipendium, hvortil senere kom en mindre Understøttelse af det Raben-Levetzauske Fond, og han saae sig saaledes foreløbigt istand til at fortsætte sine videnskabelige Arbeider. Han fattede nu den Plan at erhverve

*) See Danm. Zool. Lit., II 2., p. 576 ff.

Doctorgraden — en Beslutning, som man næsten kunde kalde skjæbnsvanger, thi den ledede — ganske uventet — til en Række Begivenheder, der i sin Tid vakte den største Opsigt, og som her maae omtales med langt større Udførlighed, end Hovedpersonens Betydning vilde retfærdiggjøre, fordi de kaste et grelt Lys over de videnskabelige Forhold i Danmark, især ved Universitetet, og fordi Schiøtte personlig blev dybt indviklet deri.

Da Tauber hverken havde nogen Embedsexamen eller var tilbøielig til at underkaste sig Magisterconferents, kunde han ikke stedes til Doctordisputats uden særlig Dispensation, og herom indgav han da Ansøgning i Foraaret 1874. Han støttede denne ved Henviisning til sine forskjellige Publicationer, der, som han meente, afgave tilstrækkeligt Vidnesbyrd om, at han besad de nødvendige videnskabelige Qvalificationer. Om dette Hovedpunct kunde man dog i Facultetet ikke blive enig, idet Schiøtte, d'Arrest, Jørgensen, Thomsen og Zeuthen meente, at en selvstændig videnskabelig Forskning i flere Aar maatte kunne bøde paa Mangelen af en vel bestaaet Embedsexamen, og at man derfor i Henhold til de foreliggende Arbeider, der vare af generellere Betydning, turde indrømme Dispensationen, medens Steenstrup, Reinhardt, Steen, Holten og Johnstrup vel erkjendte disse Arbeiders Dygtighed, men ikke ansaae dem for tilstrækkelige til derpaa at grunde den ønskede Fritagelse. Paa Grund af denne deelte Udtalelse, Resultatet af en lang og temmelig skarp Discussion — væsentlig ført mellem Schiøtte paa den ene Side, Steenstrup og Reinhardt, der skarpt criticerede Taubers Arbeider fra Synspuncter, som Schiøtte ikke vilde tilkjende videnskabelig Vægt, paa den anden Side — meente Consistorium ikke at burde anbefale Fritagelsen, og denne blev derfor nægtet.

Imidlertid havde Tauber paabegyndt et nyt Arbeide, ligeledes som Besvarelse af et Priisspørgsmaal, nemlig om Hønsæggets Befrugtning, hvilken Opgave var bleven udsat af Videnskabernes Selskab for den Thott'ske Præmie af 200 Rd. Som sædvanligt fulgte Schiøtte hans Arbeide med Interesse. „Tauber,“ skrev han i September 1874, „er færdig med sin Besvarelse „til Vid. Selsk. for det Thottske Legat, om Hønsæggets Be-

„frugtningsforhold. Jeg har gjennemlæst Reenskriften. Emnet „er jo snævert, men jeg synes, at Besvarelsen maa faae Prisen, „hvis Comiteen ikke bliver altfor uheldigt sammensat. Men „vestigia terrent. Dog maa jo dennegang Panum være med, og „han er da i alt Fald en ærlig Mand.“ I Januar 1875 skrev han: „Tauber arbeider flittigt paa Undersøgelser over det *første* „*Anlæg til Hønseægget*. I Febr. skulde Dommen falde over den „til Vid. Selsk. indgivne Afh. om Hønsens receptaculum seminis; „han mener, at Ingen aner hans Forfatterskab*), og haaber „denne Gang at faae Medaillen [rettere Præmien]. Men de gode „Herrer ere næsten alle saa opsatte paa at lade Priisafhand- „lingerne fremfor Alt tolde til deres egen Vigtighed og saa „hæsblæsende paa at spille Skolemestre, at et Accessit er og „bliver deres bedste Glæde.“ Udfaldet blev dog efter Ønske, idet Comiteen, bestaaende af Bendz og Panum, vel — og med Rette — gjorde opmærksom paa en Mangel i Retning af Fuldstændighed men dog tilkjendte Afhandlingen den fulde Præmie.

Dette skete i Begyndelsen af Februar, og under 13. samme Maaned fornyede nu Tauber sin Ansøgning om at maatte disputere for Doctorgraden uden Magisterconferents, idet han hen- viste til den af Selskabet fældede Dom og til de Undersøgelser, han da var beskæftiget med. Da Sagen kom for i Facultetet, bemærkede Steenstrup, at han i Grunden ikke fandt, at Sagen nu stod anderledes, end da den sidst var for, men at han dog af Hensyn ogsaa til dette nye Arbeide ikke vilde stemme directe imod Dispensationen paa Betingelse af, at der „fremsættes saa- „danne Theses, at den hans samtidige og medstuderende givne Ret „til ved Disputationen at prøve Doktorandens positive almindelige „Kundskaber i Faget og Evne til at fremstille dem sker Fyldest „og ved disses Forsvar Doktorandens Ret til at søge og erholde „hin Fritagelse og Universitetets Ret til at give den kan staa „fuldkommen klar.“ Steenstrup lagde megen Vægt paa den

*) Tauber havde ladet Afhandlingen afskrive af en Anden og taget særlige Forholdsregler for, at Steenstrup, til hvem den skulde afleveres i hans Egenskab af Selskabets Secretair, ikke skulde gjette, fra hvem den kom.

med Graden følgende jus docendi som Noget, der nødvendig-gjorde denne Betingelse — et besynderligt Argument, da jo mangen en Videnskabsmand, hvis Dygtighed til Overflod kvalificerer ham til Doctorgraden, kun vilde være en daarlig Docent — men hvorledes vilde man af den Grund kunne nægte Nogen Graden? Ikke heller er dette vistnok nogensinde skeet. Meget faa Doctores benytte sig af jus docendi, og Ingen er forpligtet til at høre de Forelæsninger, som maatte anmeldes af en Doctor, for hvilke jo Universitetet heller ikke har det mindste Ansvar. Ingen Skade kunde derfor flyde af deres muligviis mindre gode Beskaffenhed, der kun vilde bevirke deres snarlige Ophør af Mangel paa Tilhørere. Dette er saa aabenbart, at man fristes til en Mistanke om, at hvad Steenstrup virkeligt frygtede var, at Tauber skulde holde Forelæsninger, hvis Indhold kunde være ham selv (Steenstrup) personlig ubehageligt. Reinhardt var imod Tilstaaelsen af Dispensationen men vilde ikke forsøge paa at begrunde sin Opfattelse, da han efter de faldne Udtalelser troede, at Facultetet vilde tilstaae den. Dette skete ogsaa, efter at Schiødt og Flere havde stemt derfor paa den af Steenstrup foreslaaede Betingelse, og Ministeriet tilstod Dispensationen under 13. Mai 1875. Det var dog først i Begyndelsen af 1876, at Tauber indsendte en Afhandling til Antagelse som Disputats, men forinden denne Sag udviklede sig videre, forefaldt Adskilligt, som nærmere bør omtales.

Tauber havde, som ovenfor anført, i December 1873 faaet det Smithske Stipendium paa to Aar, og da dette ellers i Reglen kunde ventes fornyet indtil to Gange, eventuelt med Forhøielse, saafremt Vedkommende ved dygtige Præstationer viste sig at benytte Understøttelsen efter dens Bestemmelse, saa meente Tauber ganske naturligt ved sit Arbeide over Naiderne osv. at have saaledes kvalificeret sig til Fornyelse, at han kunde gjøre Regning derpaa. Han formeente endog at have faaet et Tilsagn derom — forsaavidt som et saadant kunde gives — af Conferentsraad Madvig, Legatets Ephorus, men da denne offentlig har nægtet at have udtalt sig paa den Maade, som, efter Taubers Opfattelse, implicerede et saadant Tilsagn, faaer dette staae hen. I alt Fald havde Tauber ikke mindste Grund til at antage, at

Stipendiet ikke vilde blive fornyet for ham med samme Liberalitet, som det sædvanligt skete for Andre. I Tillid hertil havde han opgivet Informationer, som han ikke i en Haandevending kunde faae tilbage midt i Skoleaaret, men som uden Stipendiet vilde være ham nødvendige til Livets Ophold. Det var derfor et sandt Tordenslag for ham, da Fornyelsen blev nægtet. Dette motiveredes ved den Betragtning, som Steenstrup, allerede da Tauber først ansøgte om Stipendiet, med stor Styrke havde gjort gjældende, nemlig at Tauber var for gammel, idet Stipendiet vel var bestemt for Viderekomne, men dog for yngre endnu i deres Udvikling værende Mænd. Rigtigheden af denne Opfattelse af Stipendiets Bestemmelse er der ingen Anledning til at discutere, da Bestyrelsen, som jeg antager, i ethvert Tilfælde havde Bemyndigelse til at opstille en saadan Regel, men om Forsvarligheden af den Maade, hvorpaa den anvendtes ligeoverfor Tauber, kan der vistnok være meget berettiget Tvivl. Rigtignok var Tauber dengang over 40 Aar gammel uden endnu at have underkastet sig en afsluttende Prøve, og han kunde forsaavidt med Rette betegnes som „gammel Student“; men for ikke at tale om, at han factisk ikke var den første „gamle Student“, som havde faaet Stipendiet, saa er der den meget vigtige Omstændighed at tage i Betragtning, at han i Virkeligheden stod ved Begyndelsen af sin videnskabelige Forfattervirksomhed, og at denne Begyndelse var gjort med saamegen Dygtighed og Energi, at man var berettiget til at vente en paaskjønnelsesværdig videre Udvikling. Under saadanne Omstændigheder at nægte ham hvad der var en uundværlig Betingelse for fortsat Virksomhed i Videnskabens Tjeneste, alene i Henhold til hans Døbeseddel, var ganske vist ikke at handle efter Legatets Aand eller i den danske Videnskabs Interesse. Havde Bestyrelsen bestemt sig til for Fremtiden strængt at følge en saadan Regel som den antydede, efter at den havde tilstaaet Tauber Stipendiet uden med et Ord at lade ham vide, at han maatte betragte dette som noget Exceptionelt, saa var det uretfærdigt pludseligt at lade denne Regel faae tilbagevirkende Kraft paa den Maade, hvorpaa det skete. Enten skulde man have ladet ham vide i Tide, at han ikke kunde vente at

faae Fornylse, eller ogsaa — og det vilde have været det eneste Passende, især hvis den omtalte Bestemmelse først toges, da Spørgsmaalet om Fornylsen forelaae til Afgjørelse — skulde man fremdeles have behandlet ham paa samme Maade som Andre og ladet ham opnaae den samme Fornylse, som vilde være bleven tilstaaet enhver Anden, der havde gjort sig ligesaa værdig dertil. Intet vilde have været lettere end at gardere sig imod, at Tilfældet kom til at gjælde som Præcedens, Noget, som der forresten kun var ringe Fare for; thi det er meget sjældent, at Nogen først i Taubers daværende Alder begynder videnskabelig Forfattervirksomhed. Nægtelsen af Fornylsen saae saameget uheldigere ud, som det var velbekjendt, at Tauber var uformuende og umuligt kunde taale det pludselige og forholdsviis store Tab, som derved paaførtes ham.

Tauber selv, hvis Forhaabninger alle vare knyttede til Muligheden af endnu i nogen Tid at kunne fortsætte sit videnskabelige Arbeide uden at give Underviisning i Skoler for at leve, og som nu saae disse Forhaabninger, saavidt man kunde skønne, knuste ved et fra hans Side uforskyldt Slag, var i høieste Grad opbragt og indigneret, og hans Opfattelse og Følelser deelttes af Mange. Skjøndt det naturligviis var meget uklogt, er det dog let forklarligt, at han bestemte sig til saavidt muligt at gjengjælde Steenstrup, hvem han med Bestemthed meente at kunne takke for denne Calamitet, den Tort, han havde ladet ham lide. Følgen var, at der i „Morgenbladet“ for 28. Jan. 1876 indrykkedes en Artikel om Zoologiens Stilling ved Universitetet, som efter nogle indledende Ord om, hvorledes denne Institution under de daværende Forhold afgav det ønskeligste Ly for Humbug, Middelmaadighed og Herskesyge, indeholdt en skarp, i det Hele meget vel skreven og vel begrundet Kritik af Steenstrups Virksomhed som Universitetsprofessor, hvilken Forfatteren betragter under tre Categorier, den docerende, den hæmmende og den assurerende. Artiklen, der endte med den Henstilling, at Videnskaben vilde være bedst tjent med, at Steenstrup sattes paa Pension, var undertegnet B., men Ingen betvivlede, at den jo directe eller indirecte hidrørte fra Tauber.

Steenstrup svarede ikke selv paa denne Artikel, hvorimod

Universitetets daværende Rector, Professor Philologiæ J. L. USSING, blev formaaet til at gjøre saa (i „Morgenbladet“ for 4. Febr.) i sin Egenskab af Rector — et Skridt, som med Rette vakte megen Forundring og Beklagelse. At et saadant udførligt Forsvar for en enkelt Professor personlig fremkom undertegnet af Universitetets Rector som saadan, der ovenikjøbet som Philolog ikke kunde ansees for særligt kaldet til at optræde i denne Sag, kunde ikke Andet end bibringe Publicum det Indtryk, at de Herrer Professorer ansaae sig for forpligtede til at staae Last og Brast med hverandre og understøtte hverandre ikke blot i deres videnskabelige Virksomhed, men i deres Anstrængelser for at erhverve og bevare personlig Anseelse. Ganske vist havde Ussing ikke handlet efter nogen Opfordring eller Bemyndigelse fra Consistoriums Side — hvorved han forøvrigt tildrog sig ikke faa Collegers Misbilligelse — men det vidste Publicum ikke, og det var i alt Fald tydeligt nok af denne som af flere Begivenheder, at den indflydelsesrigeste Deel af Professor-Corporationen var besjælet af en temmelig fanatisk Laugs-aand. Det omtalte Indtryk forøgedes endnu derved, at Ussing for at imødegaae Taubers velbegrundede Kritik af Steenstrups Forelæsninger for Medicinerne, havde afæsket Prof. Panum en Erklæring, hvori denne, uden forøvrigt at gaae videre ind paa Sagen, udtalte, at disse Forelæsninger tværtimod fortjente al Anerkjendelse som Forberedelse til Forelæsningerne i Physiologi, der holdtes af ham selv — en Udtalelse, der stod i saa afgjort Modstrid med Kjendsgjærningerne, at den maatte fylde enhver uhildet og uafhængig Sagkyndig med Forbauselse.

Det var ved Ussings Indlæg, at Schiødte inddroges i Feiden. Tauber havde hentydet til Schiødte som Leder for den eneste videnskabelige zoologiske Skole i Landet og betegnet den Modstand, han og hans Elever mødte, som Udslag af Steenstrups hæmmende Virksomhed. „Vi behøve ikke,“ skriver Tauber, „at minde Læseren om hvilken rasende Modstand der har været rejst imod denne Mand [Schiødte]. Steenstrup, der betragtede „hans Udnævnelse til Professor ved Universitetet for det farligste, der kunde ske for det, som *han* kaldte Universitetet, „har paa det meest systematiske modarbejdet enhver af hans

„Elever“ osv. Ussings Yttringer om det første af disse Puncter, Modstanden mod Schiødtes Ansættelse, afgive et veltalende, advarende Exempel paa, hvor farligt det er at fremkomme offentligt med Udtalelser, især i en overlegen Tone, om Ting, som man ikke kjender af egen Undersøgelse. „Schiødte,“ skriver han, „blev ansat som extraordinair Professor, uden at „Universitetet var vidende om, at dette paatænktes; der *kan* „altsaa ikke fra Universitetets Side være reist nogen Modstand „mod denne Ansættelse, selv om der havde været den mindste „Tilbøjelighed dertil, hvad der naturligvis ikke var. Det var „en Forbedring i hans Indtægter, naar han fra blot Musæums- „inspektør med Ret til at holde Forelæsninger tillige blev „Professor med Forpligtelse dertil; nogen egenlig Indflydelse „paa Zoologiens Studium kunde dette ikke have, da de Studerende „ligesaagodt før som senere kunde søge og søgte hans Vejled- „ning, naar de vilde, og en Udvidelse af hans Lærervirksomhed „efter den omtalte Udnævnelse ikke er at spore.“ Læsere af dette Skrift (II, S. 124—135) ville ikke kunne undlade at bemærke, hvilke skrækkelige Blottelser Ussing havde givet sig ved dette Stykke, og ville let forstaae, at Schiødte følte sig opfordret til selv at svare derpaa, navnlig da der til en udtømmende Besvarelse fordredes Kundskab om Kjendsgjerninger, som en udenfor Universitetet staaende Indsender ikke dengang kunde være bekendt med. Nogle Dage efter (d. 9. Februar) indeholdt „Morgenbladet“ da ogsaa en af Schiødte undertegnet Artikel, hvori han, idet han henviser Hs. Magnificence til hans eget Archiv, oplyser Publicum om, at der virkelig var bleven gjort den stærkeste Modstand mod hans (Schiødtes) Indtræden i Facultetet. Til Forklaring heraf henviser han til Kampen om Museumsloven og siger: „Det kunde derfor ikke med Billighed „ventes, at det [Universitetet] strax efter godvilligt skulde finde „sig i at optage blandt sine stemmeberettigede Medlemmer netop „den Mand, om hvem det kun altfor vel vidste, at hans viden- „skabelige Anskuelser stode i afgjort Modstrid til dem, Univer- „sitetet for nylig og saa lidenskabeligt havde forfægtet.“ Schiødte oplyser dernæst, hvor aldeles vildledende Ussings Angivelser vare med Hensyn til Virkningerne af hans Ansættelse, ikke blot

deri, at Schiødte aldeles ikke, som Ussing meente, havde vundet i Indtægt derved, men især deri, at det, som Schiødte udtrykker sig, kunde „i mange Tilfælde blive af betydelig Indflydelse paa „Studiet, om en Lærer i et Fag har Stemme i dets Anliggender, „eller om han [som Schiødte før sin Ansættelse] ingen Stemme „har deri.“ Endelig imødegaaer Schiødte Ussings Yttring om, at ingen Udvidelse af Schiødtes Lærervirksomhed havde været at spore, idet han bemærker, at det væsentligst var denne Yttring, som overhovedet havde bevæget ham til at fremkomme med sin Indsigelse. Til Gjendrivelse deraf anfører Schiødte efter Lectionsatalogen Emnerne for sine Forelæsninger fra 1864 til 1876.

Professor Ussing var imidlertid alt ad anden Vei bleven gjort opmærksom paa sin Feiltagelse med Hensyn til, at Universitetet ikke skulde have modsat sig Schiødtes Ansættelse, og i det samme Nummer af „Morgenbladet“, som indeholder Schiødtes Indlæg, findes et Stykke fra Ussing, hvori han berigtiger Feiltagelsen. „Med Hensyn til Sager, som laa forud for min Indtrædelse i Konsistorium,“ skriver han, „havde jeg støttet mig „paa de af et fremtrædende Medlem af det mathematisk-naturvidenskabelige Fakultet meddelte Oplysninger; ved nærmere „Eftersyn opdager jeg, at min Meddeler i et Punkt har husket „fejl, nemlig angaaende Prof. Schiødtes Ansættelse ved Universitetet“ osv. — hvorefter han meddeler Hovedpuncterne af de mellem Cultusminister Monrad og Universitetet udvexlede Skrivelser.

Selv uden Schiødtes Artikel vilde denne Berigtigelse have betaget Prof. Ussings Indlæg det Meste af den Vægt, som det ellers muligt kunde have havt; thi havde hans Meddeler husket feil i et saa fundamentalt Punct, kunde Resten af hans Angivelse ikke gjøre Fordring paa synderlig Tillid, og at Prof. Ussing ikke havde anvendt behørig Kritik, var tydeligt nok. Navnet paa det fremtrædende Medlem af det mathematisk-naturvidenskabelige Facultet, som saaledes havde vildledet Prof. Ussing, om hvis egen gode Tro Ingen tvivlede, maatte man jo gjætte sig til.

Schiødtes Protest var forøvrigt ikke den eneste, som frem-

kom. Ogsaa jeg fandt det fornødent at gjøre Indsigelse, særligt mod den Yttring af Ussing, at Enhver kunde see, at min Dom over Steenstrup var „højest eensidig“, og at der ligeoverfor den stod „saa mange modsatte Udtalelser af sagkyndige Dommere „baade i og udenfor Danmark, at man ikke kan andet end betragte „ham som en af vort Universitets Prydelser“. Jeg gjorde herimod opmærksom paa, at min Bedømmelse af Steenstrup endnu var den eneste, der var fremkommen, som hvilede paa indgaaende analytisk Undersøgelse af hans Arbeider, at den ikke var bleven gjendreven, og at det ikke var berettiget som Modbeviis derimod at stille saadanne leilighedsvis høflige Udtalelser, som han aabenbart henviste til. Jeg gjorde gjældende, at jeg for mit Arbeide baade ganske i Almindelighed, og særligt forsaavidt som Steenstrup omhandlede deri, kunde forlange den samme Agtelse som enhver af Dhrr. Professorer uden Tvivl fordrede for deres egne Arbeider, hvortil bl. A. hørte, at de deri fremsatte udførligt begrundede Anskuelse mødtes med Grunde, men ikke uden videre afvistes som Noget, hvis Eensidighed Enhver kunde see.

Denne Skriftvexel fandt Sted i Begyndelsen af Februar 1876, just efterat Tauber havde indsendt sin Disputats „Om Tanddannelse og Tandudvikling hos Hvirveldyrene“. Steenstrup erklærede denne for neppe antagelig, de to andre zoologiske Medlemmer af Facultetet ansaae den for antagelig, og derpaa lød derfor Facultetets Dom, idet man dog forlangte andre Theses. Tauber indsendte da ogsaa et nyt Sæt, der blev antaget, om end noget knebent. I Slutningen af October indsendtes Afhandlingen trykt, og Handlingen fandt Sted d. 14. November. Men den geraadede Ingen til Ære.

At Tauber under de oven fremstillede Omstændigheder ikke kunde vente sig synderlig velvillig Behandling fra Universitetets Side, særligt af Steenstrup og Reinhardt, hvilken Sidste han ovenikjøbet i selve Afhandlingen havde critiseret temmelig stærkt, forstaaer sig af sig selv. Meget faa Doctorander kunne være saa sikre i deres Sag med Hensyn til alle Enkeltheder i deres Afhandling, saavel som med Hensyn til deres egen Evne til at staae sig i en Ordkrig mod sædvanligviis ældre og mere erfarne Modstandere, at de uden Letsindighed kunne undlade at

tage Hensyn til, om disse ville stille sig neutralt eller ei. En Opponent kan fremsætte sine Indvendinger paa meget forskjellig Maade; og skjøndt dette sædvanligt, i alt Fald fra de officielle Opponenters Side, gjøres med en vis Hensynsfuldhed, kan man dog paa ingen Maade sige, at nogen Opponent er forpligtet dertil eller i og for sig overskrider de rette Grændser ved at gjøre det hedt for Doctoranden. Udæsker denne de officielle Opponenters paa den Maade, som Tauber gjorde det, maa han være forberedt paa forsaavidt at tage Skade for Hjemgjæld. Det var nu meget langt fra, at Tauber var stærk nok til at kunne imødegaae en uvenlig Opposition. Selve Afhandlingen var vistnok, baade i Realiteten og i Formen, en Deel svagere end hans tidligere Arbejder, og Tauber manglede i altfor høi Grad den Nøiagtighed, som hører til for at have sine Ting paa rede Haand, navnlig naar det gjælder Citater og andre lignende Detailler, saavel som den nødvendige Ro og Slagfærdighed. Hans Modstandere, Steenstrup og Reinhardt, der secunderedes af Lütken og Sahlertz, havde derimod omhyggeligt forberedt deres Angreb og førte det med et Eftertryk, der nu og da steg til Lidenskabelighed. Følgen var, at Forsvaret næsten ganske glippede, skjøndt saare Meget af hvad der blev fremført imod Tauber synes at have været af den Beskaffenhed, at en Doctorand med hurtigere Omløb og mere Uforfærdethed meget vel kunde have klaret sig. Hvis nu Steenstrup og Reinhardt, de to officielle Opponenters, havde ladet det beroe hermed og forresten i Henhold til, at Afhandlingen jo dog var bleven antaget af Facultetet, ikke havde modsat sig, at Tauber fik Graden, vilde der ikke have været Stort at sige derom. Men dermed lode de sig ikke nøie, idet de indstillede, at Graden, i Henhold til Forsvarets Beskaffenhed, ikke skulde confereres Tauber.

Heroover opstod en meget vidtløftig og lidet lystelig Discussion, og seet i Forbindelse med hvad der var gaaet forud fik det Hele derved Præget af et ikke roesværdigt Forsøg paa at knuse en fremadstræbende Mand, som tværtimod havde for tjent Opmuntring.

Motiverne til en saadan Fremgangsmaade kan man naturligviis kun gjette sig til. Hvad der ligger nærmest er at forud-

sætte, at Steenstrup, understøttet af sine Venner, har villet tage Hævn over Tauber paa Grund af dennes bittre offentlige Critik af hans Færd som Professor, men det forekommer mig, at der ved Disputatsen og i de dertil knyttede Forhandlinger aldeles umiskjendeligt fremtræder et andet Motiv, nemlig det, at han var Elev af Schiødte. De paagjældende Actstykker foreligge alle trykte*), saa at Enhver for sit eget Vedkommende kan dømme derom; men jeg troer ikke, at Nogen, som ikke er ganske ubekjendt med de paagjældende Personer og Forhold, selv om han endog maatte være stærkt forudindtagen for Steenstrup, kan gjennemlæse Actstykkerne uden at faae et levende Indtryk af, at Steenstrup og Reinhardt udnyttede den hele Begivenhed til et overlagt Angreb paa Schiødte. Tildeels kunne de have været tilskyndede hertil ved en Formodning om, at Taubers skarpe Dom over Steenstrup i alt Fald for en stor Deel kun var Gjenklang af Schiødtes Udtalelser til sin Kreds, men væsentligere var dog nok Følgende: Intet var mere generende for Steenstrups egne Prætentioner eller for dem, der anstrængte sig for at vedligeholde den urimelige Overdrivelse af hans Fortjenester, som havde faaet Cours i visse Kredse, end den Omstændighed, at saa godt som alle de Yngre sluttede sig til Schiødte, og at denne, og ikke Steenstrup, aabenbart var Centrum i den stedfindende Udvikling. Fristelsen til at møde de for Steenstrup ufordeelagtige Slutninger, som kunde dragés heraf, med nedsættende Domme over dem, der fulgte Schiødtes Fane og derved indirecte over ham selv, maatte være saa stærk, at man ikke kan undre sig over, at de ikke kunde modstaae den. Og til et Skridt i denne Retning gav Disputatsen dem en ypperlig Leilighed. De indsaae uden Tvivl fuldt vel, at Schiødte maatte føle sig opfordret til at gjøre sit Bedste for sin Elev, men paa samme Tid, at Tauber, skjøndt istand til at udføre dygtigt Arbeide, dog i flere Henseender var let saarlig, og de stræbte til det Yderste at benytte den vanskelige Stilling, hvori Schiødte derved kom, til at nedsætte ham ved saa meget som

*) „Aktstykker i Sagen om Cand. philos. Taubers Doktordisputats“. Kjøbenhavn 1877, 101 S.

muligt at identificere ham med Taubers i meer end een Retning svage Præstation. Det forekommer mig aldeles aabenbart, at man ikke blot vilde ødelægge Tauber, men paa samme Tid komme Schiødt alvorligt tillivs. Havde Tauber hørt til Steenstrups Trop, havde han neppe havt nogen Vanskelighed ved at faae baade Stipendium og Doctorgrad.

Hovedstykket i Opponenternes Indstilling lyder saaledes: „Da Afhandlingens Forfatter under den lange Debat næppe for-
„maaede væsentlig at afkræfte de saa vel fra de officielle
„Opponenters som fra opponentes ex auditorio fremsatte Anker,
„dels over en uklar og selvmodsigende Fremstilling, dels over
„en baade ufuldstændig og ukritisk Benyttelse af Literaturen og
„over jævnlige Misforstaaelser af denne, dels med Hensyn til
„Tvivl om Rigtigheden af nogle af de fremsatte Iagttagelser,
„maatte *Forsvaret* allerede fra denne Side forekomme os meget
„svagt og lidet tilfredsstillende. Men dette Udseende fik For-
„svaret endnu mere derved, at der under Disputationsakten nu og
„da røbedes et noget overraskende Ubekjendtskab hos Forfatte-
„ren til de Dyreformer, han selv havde fremdraget som Exempler
„paa de Organisationsforhold, han behandlede, og en vis Mangel
„paa Evne til at sætte sig i det rette Ansvarlighedsforhold til
„de af ham fremstillede Sætninger, Mangel paa sunde Under-
„søgelsesmetoder og paa kritisk Bedømmelse af dem, han
„havde brugt. Vi vilde derfor træde vor Overbevisning og Op-
„fattelse af vor Pligt for nær, hvis vi vilde erklære dette For-
„svar for tilfredsstillende eller stille det ved Siden af de inden
„for vort Fakultet stedfundne, men mindst tilfredsstillende For-
„svar, og derfor se vi os heller ikke i Stand til at anbefale
„Fakultetet at indstille Forfatteren til paa denne Afhandling og
„dens Forsvar at modtage Doktorgraden.“

Som man seer, vare Ankeposterne baade mange og tilsyneladende vægtige, saa at man naturligt maatte undre sig over, at et Arbejde, der skulde være saa ufuldkomment, overhovedet var blevet antaget af Fakultetet, om end nok saa knebent. Denne Betragtning møde Dhrr. da ogsaa paa Forhaand med den Forklaring for deres eget Vedkommende, at de „hverken
„kunde forudsætte eller være berettigede til at forudsætte, at
„Forfatterens Forkundskaber vare saa utilstrækkelige, endnu

„mindre, at han ikke engang havde Erkjendelse af, at han „burde haft dem bedre; heller ikke, at han havde forsømt „at gjøre sig bekendt med den nyere Specialliteratur i Æmnet, „medens han i en uventet Grad havde ladet sig nøie med en „ukritisk Benyttelse af Literaturen: større Haandbøger og al- „mindelige Sammenstillinger; heller ikke, at han saa lidt forstod „at afveie mikroskopiske Præparaters Beviskraft. Indblik i alt „dette gaves os først ved den trykte Efterskrift til den trykte „Disputats, ved den Fremstilling af Afhandlingens Tilbliven, som „Forfatteren gav som Indledning til Forsvarsakten, og ved de „forskjellige Afsnit af denne.“ Reinhardt føiede hertil en Hen- viisning til de om Dispensationen stedfundne Forhandlinger, hvorved det mundtlige Forsvar fik en forholdsviis større Betyd- ning ved denne Disputats, samt at han selv tildeels havde ladet sig bevæge til at stemme for Antagelse af Afhandlingen ved den Betragtning, at dette muligt kunde opveie nogle af Afhand- lingens Mangler — en Bemærkning, der dog synes at forud- sætte et velvilligt Sindelag ligeoverfor Doctoranden, som han ellers ikke gav Beviis paa.

Samtidigt med, at Decanus satte de officielle Opponenters Beretning i Circulation i Facultetet, rettede han en Opfordring til Schiødte om ligeledes at afgive en Erklæring, hvilket denne ogsaa gjorde. Efter at have omtalt, at han havde overværet Handlingen indtil Kl. 5, da han maatte gaae bort paa Grund af en Forelæsning, men at han kun havde været tilstede i samme Egenskab som enhver anden Tilhører uden officielt Hverv og altsaa uden Forpligtelse til at følge Handlingen med særlig og udholdende Opmærksomhed efter omhyggelig Forberedelse, fort- sætter han: „Om Afhandlingen har jeg i sin Tid afgivet det „Skjøn, at den var „antagelig, hverken meer eller mindre“; „for den af de Herrer Opponenters afgivne Dom maa de sely- „følgelig alene bære Ansaret. Selv om jeg, medens jeg var „tilstede, maatte have modtaget et Indtryk af Oppositionens „Form og Valg af Stof, som kunde gjøre mig personlig util- „bøielig til at betragte „Drøftelsen“ som egnet til derpaa at „bygge en afgjørende Dom, og altsaa heller ikke en Forkastelse, „som de ærede Herrer Opponenters — og jeg vedkjender mig

„ganske at have modtaget et saadant Indtryk — saa vil jo dog
 „en Discussion om hvad der menes at kunne huskes som
 „passeret under en mundtlig Forhandling formentlig blive
 „ørkesløs.“

Sagen foretoges dernæst i et Facultetsmøde, hvor der forefaldt en lang og efter alle Tegn, saavel som efter Schiødtes egne Yttringer derom at dømme, meget bitter Discussion, og den derefter holdte Afstemning gav det paafaldende Resultat, at Een stemte for at conferere Graden, Fem stemte imod, og Fem afholdt sig fra at stemme. I Henhold hertil blev det under 25. Nov. indberettet til Ministeriet, at Facultetet var kommet til det Resultat, at Graden ikke burde confereres Tauber.

Hverken Facultetets Forhandlingsprotocol eller den til Ministeriet indsendte Beretning giver nogen Forklaring af denne paafaldende Afstemning. Efter hvad Schiødt i et Brev af 10. Dec. 1876 meddeelte mig om Forhandlingen hang det dermed saaledes sammen: „Jeg fastholdt,“ skriver han, „at ingen Forhandling med paafølgende Afstemning kunde finde Sted paa Grundlag af Dhrr. Opponenters Erklæring. Facultetets andre Medlemmer vare [forsaavidt de vare der] tilstede uden særligt Hverv og særlig Forpligtelse; flere havde slet ikke været der. Paa Zoologerne, i. e. mig foruden Opponenterne, nær var jo Ingen særlig sagkyndig, og jeg selv maatte gaae Kl. 5, da jeg skulde læse Kl. 6. Opponenterne kunde ikke ansees som Examinatorer, der var jo ingen beskikket Censor osv. Naar Afhandlingen var antagen, og det ved den mundtlige Forhandling var konstateret, at Doctoranden virkelig var dens Forfatter, kunde man ikke undlade at give ham Graden, selv om hans Forsvar havde været nok saa svagt. Examination i Detailler, som ikke væsentligt berørte Emnet, var uberegtiget. Opponenterne havde overalt gaaet uden om; Sagens Kjærne var egentlig slet ikke berørt af Opponenterne osv. Raseri hos Steenstrup og Reinhardt. Men jeg fik fem andre for min Mening: Johnstrup, Thonisen, Jørgensen, Thiele og Didrichsen, hvilken sidste uheldigviis misforstod det Standpunct, jeg fastholdt, nemlig at ingen Afstemning mellem Opp. og Doct. kunde finde Sted, og rakte Haanden op. Da nu for-

„uden Opp. tillige Decanus (Steen), Holten og Zeuthen stemte for „at tage Opponenternes Erklæring gyldig, medens vi andre som „sagt vægrede os ved at stemme, fik Sagen det Udseende, at „1 Stemme var for T., 5 imod. Nu er Sagen inde hos Ministeriet.“ At Didrichsens Stemmegivning beroede paa en Misforstaaelse, kunde Referenten (Steen) naturligviis ikke vide; men det forekommer mig, at man af Referatet burde have kunnet see, hvorledes det gik til, at Fem afholdt sig fra at stemme. Som dette Referat foreligger i Facultetets Forhandlingsprotocol og indsendtes til Ministeriet, indeholder det Intet af alt det, der for Schiødttes Synsmaade var Hovedsagen, undtagen det ene Punct, at Oppositionen egentlig ikke havde rørt ved Sagens Kjærne, om hvilket der siges i Protocollen, at de officielle Opponenters havde søgt at imødegaae det „uden derved at fremkalde fra Professor Schiødttes Side noget Bevis for disse Paa- „stande“. I Skrivelsen til Ministeriet er dette omstøbt til, at de officielle Opponenters „søgte at oplyse, hvorledes netop de „fremdragne Punkter stode i meget væsentlig Forbindelse med „Sagens Kjærne“, Spørgsmaalet om Hvirveldyrenes Tanddannelse osv.“, en Redaction, der for at være nøiagtig maatte ændres til, at der blandt de fremdragne Punkter fandtes nogle, der stode i Forbindelse med Afhandlingens *Gjenstand*, hvilket er noget ganske Andet. En Bemærkning kan meget vel staae i Forbindelse med *Gjenstanden* for en Afhandling uden at berøre dens Kjærne. Selvfølgelig havde Schiødte ikke benægtet, at de paagjældende Punkter stode i Forbindelse med Spørgsmaalet om Hvirveldyrenes Tanddannelse. Medens Decani Referat saaledes udelader alt det Væsentlige ved Schiødttes Argumentation, meddeler det, at Schiødte blev opfordret til at udtale sig om Forsvaret, og at han havde erklæret, at det havde været meget svagt. Dette forholder sig rigtigt nok i og for sig, men derved, at næsten alt det Andet udelodes, kommer denne Indrømmelse, der naturligviis særligt convenerede Dhrr. Opponenters, til at staae i Forgrunden, medens Schiødte selv ansaae dette Punct for noget Uvæsentligt. Det kommer til at see ud, som om intet Andet end Forsvarets Beskaffenhed var blevet discuteret, og Afstemningen bliver, som sagt, aldeles uforstaaelig.

Som ret characteristisk kan det anføres, at Prof. Steen ved Enden af sin Beretning til Ministeriet, næst efter at forsvare sig imod de i Dagspressen fremkomne Anker over, at Tiden for Disputatsen var bleven utilbørligt forlænget, udtaler: „Sluttelig „tror undertegnede Dekanus endnu at burde tilføje, at, naar „denne Indberetning fremtræder i en udførligere Form, end „maaskee sædvanligt er, og naar der, inden Fakultetet kom til „Afstemning, er arbejdet særlig paa at lægge Sagen saa fuld- „stændig til rette som muligt, saa er det sket alene af „Hensyn til den Ufordragelighed, som plejer at gennemtrænge „enhver Forhandling om naturhistoriske Æmner hos os, og som „formentlig især finder Næring, saa snart Forholdene ikke er „fuldkommen klare og gennemskuelige.“ Schiødttes „Ufordragelighed“ var, som bekjendt, et af Steenstrupianerne meget yndet Thema; hvad der kaldtes saaledes var hans Uvillie til at underkaste sig Steenstrups Herredømme. Om hvorvidt Steens Referat kan kaldes klart og gennemskueligt, kan Enhver dømme efter de givne Oplysninger. Ministeriet havde i alt Fald ikke det Indtryk, at det besad disse Egenskaber, og remitterede Sagen til Consistorium med Anmodning om nærmere Forklaring især med Hensyn til det Usædvanlige i, at Graden var bleven Tauber nægtet, uagtet Afhandlingen var bleven antaget og hans Forfatterskab ikke var bleven bestridt, samt til, at der ingen Forklaring forelaae af den besynderlige Afstemning.

Imidlertid havde det Forefaldne vakt en ikke ringe Opsigt udenfor Universitetet. Allerede før Disputatsens Afholdelse havde Rygtet udbredt sig om, at noget Usædvanligt forberedtes ved denne Leilighed. Publicum mødte i høist usædvanligt Antal, og efterat Handlingen var forbi, blev der gjort adskillige meget misbilligende Bemærkninger om Oppositionens fjendtlige Character, hvilken ikke syntes at kunne forklares alene af videnskabelige Meningsforskjelligheder. Lad være, at et Par af Hovedstadens Blade, i hvilke Sagen omtaltes paa en for Universitetet ufordeelagtig Maade, notorisk vare uvenligt stemte mod denne Institution, saa var det dog en Leilighed, hvor saa Mange havde været tilstede, at synderligt urigtige Opfattelser af det Stedfundne ikke godt kunde tænkes at komme i Omløb

uden i alt Fald at fremkalde Berigtigelse fra uinteresseret Side. Men nogen saadan saae ikke Lyset. Et Stykke fremkom vel i „Dagbladet“, men det hidrørte fra en af Opponenterne ex auditorio, Universitetspedel Sahlertz, og indeholdt ikke Noget, der kunde afkræfte det almindelige Indtryk af, at Oppositionen havde misbrugt sine Fordele. At Tauber havde staaet sig maadeligt, modsagdes ikke af Nogen, men de Fleste af dem, som kunde dømme nogenlunde uhildet derom, vare, saavidt jeg har erfaret, af den Anskuelse, at Forsvarets Daarlighed var nok saa meget foranlediget ved Taubers Mangel paa Øvelse i og Anlæg for Disputation, der gjorde, at han lod sig forbløffe af Angrebets yderst fjendtlige, snart hidsige, snart haanlige Form, som ved dettes indre Styrke. Schiødtes Indtryk af den hele Affaire kan skjønnes af følgende Udtalelse i et allerede citeret Brev til mig (af 10. Dec. 1876): „Jeg havde forsætlig opsat at besvare Deres venlige Brev, fordi jeg ikke kunde undlade at omtale en opsigtvækkende Begivenhed i vor lille zoologiske Verden, men ønskede først at skrive Dem til, naar Udfaldet var bekjendt. Men endnu forlyder Intet derom*). Sagen er, at Modpartiet ved Taubers Disputats har opført en Haupt- u. Staats-Action, grande pièce à tiroir en cinq tableaux, med hele Besætningen paa Dækket, Pedellen end ikke undtagen. Man — særlig Steenstrup, der optraadte sidst — overfaldt den ulykkelige Doctorand med en saadan Pladskregn af Grovheder, Beskyldninger, Modsigelser, Rettelser, Forhaanelser osv., at han tilsidst stod aldeles overvældet af Hede, Qvalme, Fjendtlighed og Uforstaaelighed, der varede fort i syv Timer (een Time over den lovbestemte Tid**)). Auditoriet var propfuldt, en Mængde Proff. kom og gik, det var almindeligt kundbart, at et stort Slag skulde udføres. De maa vide, at især Stp. optraadte med en saa bævrende Lidenskab, at endog hans nærmeste Venner høilig beklage hans Færd.“

*) Schiødte vidste naturligviis endnu ikke, at Ministeriet Dagen forud havde tilskrevet Consistorium.

**) Decanus, Steen, oplyste senere, at dette indbefattede et Ophold paa $\frac{1}{2}$ Time og et andet paa 10 Minutter, saa at Overskridelsen reduceredes til 20 Minutter.

Det af Ministeriet tagne Skridt, at remittere Sagen, foranledigede en ny Behandling af den i Facultetet, ved hvilken Erklæringer affordredes alle dets Medlemmer, og de denne anden Behandling vedrørende Documenter ere meget omfattende. Schiødtes Erklæring, hvis Længde og Vidtløftighed ofte nævnes med Beklagelse i Opponenternes Fælleserklæring, optager 9 trykte Sider, deres egen hele 23. Da de, som alt anført, foreligge Offentligheden, behøve vi her kun at anføre Hovedpuncterne.

Schiødtes Erklæring fik naturligviis Form af en Indsigelse mod Steenstrups og Reinhardts Dom, men han fandt sig herved meget uheldigt stillet som Følge af, at Steenstrup, til hvem Sagen først sendtes, reserverede sin Udtalelse, indtil en saadan forelaae fra Schiødtes Side, og da Sagen blev sendt til denne førend til Reinhardt, fulgte deraf, at han, forsaavidt han vilde imødegaae de officielle Opponenters Dom, var henviist til sin Hukommelse, idet Opponenternes oprindelige Beretning jo kun meddeelte deres Mening, men ikke de Kjendsgjerninger, paa hvilke de støttede den. Schiødte havde Intet noteret sig under Handlingen, hvorimod hans Modstandere i den Henseende vare vel forsynede. Ved den mundtlige Forhandling i Facultetet var vel Adskilligt blevet nævnt, men heller ikke heraf stod noget Referat til hans Raadighed. Oppositionens mere vigtige Ankeposter fremkom ikke skriftligt før i Steenstrups og Reinhardts senere afgivne Fælleserklæring, paa hvilken Schiødte aldrig fik eller efter Forretningsordnen kunde faae Leilighed til at svare, da Forhandlingen afsluttedes, uden at noget nyt Møde afholdtes derom. Resultatet var, at ingen indgaaende Discussion fandt Sted om det Eneste ved denne Sag, som virkeligt egnede sig til Discussion, nemlig Gyldigheden og Betydningen af de fra den zoologiske Videnskabs Synspunct mod Taubers Arbeide fremførte Anker. Oppositionens Paastande i denne Henseende kom saaledes til at staae uimodsagte, men tabte rigtignok paa samme Tid i Vægt endog i deres Øine, som ikke besad de nødvendige Specialkundskaber til at kunne bedømme dem, og Arbeidets virkelige Værdi i det Hele taget er saaledes forbleven uoplyst. Under de beskrevne Omstændigheder var Schiødte

reduceret til at sætte Mening mod Mening og bevæge sig i Almindeligheder. Han gjentog først det Meste af hvad han havde sagt i Facultetsmødet, men som ikke var blevet gjengivet i Referatet. Han forklarede, at hans Vægning ved at stemme var begrundet i, at han ikke kunde ansee Opponenternes Beretning, der kun indeholdt Domme men ingen Præmisser, for et Grundlag, hvorpaa man kunde støtte en Stemmegivning, og at han var personlig utilbøielig til at betragte den med megen Tillid paa Grund af Oppositionens Form og Valg af Stof, hvorhos han meente, at Oppositionens ualmindelige Vedholdenhed og den polemiske Tone, der i saa fremtrædende Grad beherskede den, rimeligviis vare grundede i, at Doctorandens videnskabelige Behandlingsmaade af Æmnet var stik modsat den, som Opponenterne selv tidligere havde anvendt paa Æmner, henhørende til det samme Omraade. Om Forsvaret siger han, at dets Svaghed meget vel kunde antages hovedsageligt at være bevirket ved Taubers Mangel paa Begavelse for offentlig Discussion, hvilket dog Intet havde at gjøre med videnskabelig Undersøgelseskunst. Med Hensyn til sin Yttring om, at Opponenterne ikke havde berørt Sagens Kjærne, siger Schiødt, at denne bestod i den af Tauber leverede Række af selvstændige Undersøgelser, hovedsageligt af embryologisk og histologisk Art, og altsaa udførte ved Hjælp af Mikroskop. Disses Værdi kunde kun prøves ved Eftergaaelse i Naturen selv, altsaa ved Gjentagelse, naturligviis ikke af dem alle, men dog af et passende Udvalg. Dette maatte forudsættes at være gjort, før Afhandlingen antoges [naturligviis af de Facultetsmedlemmer, som særligt forstode sig paa Æmnet], men ved selve Disputatsen kunde der ikke være Tale derom; hvorfor Schiødt ansaae det for en yderlig svag Anke, at Doctoranden, som Opponenterne fremhævede, neppe væsentlig havde formaaet at rokke de ved Handlingen fremsatte Tvivl om Rigtigheden af nogle af hans Iagttagelser. Berettigelsen af disse Tvivl eller det Modsatte kunde kun Fremtiden afgjøre. Han forstod ikke, hvorledes Opponenterne først ved Disputatsen skulde have opdaget hos Tauber en Mangel paa sunde Undersøgelsesmetoder og paa Evne til „at afveie mikroskopiske Præparaters Beviiskraft“. Opponenternes Anker over Taubers Benyttelse eller

Ikke-Benyttelse af Literaturen og hans matte Forsvar for sig selv i saa Henseende vil Schiødte ikke tilkjende stor Vægt, dels fordi en Doctorand altid i saadanne Sager er langt uheldigere stillet end Opponenterne, idet han ikke forud kan gjætte hvad der vil blive fremsat imod ham, medens Opponenterne kunne forberede sig til det Yderste; dels — i det foreliggende Tilfælde — fordi Tauber havde grundet sit Arbeide paa Undersøgelser i Naturen, ikke paa Fortolkning af Literaturangivelser. Paa samme Maade dømmer Schiødte om Opponenternes Angivelse af, at Tauber under Disputatsen havde røbet Ubekjendtskab med de af ham omhandlede Dyr, hvormed i Virkeligheden meentes disses Nomenclatur og nøiagtige Stilling i Systemet; thi for Taubers Formaal havde disse Sager meget mindre at betyde, saa at man ikke i nogen høi Grad kunde lægge ham Mangler i den Henseende til Last. Han slutter med at sige, „at det, hvis de officielle Opponents Dom ikke uden videre „kan ansees som bestemmende for Facultetets Indstilling [hvilket „jo impliceredes ved, at Sagen henvistes til Afstemning i dette], „og saa længe nærmere Forskrifter ikke foreligge om Be- „tydningen af det mundtlige Forsvar ved Disputatser, ikke gaaer „an at nægte Tauber Graden.“

Det kan ikke undgaae Nogen, at Schiødte i denne Erklæring strakte sig saa vidt, som han troede forsvarligt, til Bedste for Tauber. Intetsteds antyder han, at han ansaae dennes Afhandling for at tilfredsstille de Fordringer, man kan stille til en *god* Disputats. Baade den apologetiske Tone og de fremførte Argumenter vise, at han ikke sigtede høiere end til at fastholde, at Afhandlingen laae over Lavmaalet, saaledes som dette i Almindelighed opfattedes, og at dens Svagheder i visse Henseender tilstrækkeligt opveiedes ved gode Sider i andre Retninger. Ved given Leilighed fastholdt Schiødte ellers, at Fordringerne til Doctordisputatser i det Hele stilledes for lavt; men selvfølgelig ønskede han dem ikke særligt og uden Varsel skjærpede for hans egne Elever.

Steenstrup, som havde reserveret sin Udtalelse, indtil Schiødtes forelaae, afgav derefter sammen med Reinhardt en Moderklæring, hvori de stræbte at vindicere deres Dom. Den

største Deel heraf knytter sig til enkelte af Schiødte benyttede Ord og Vendinger, som de criticere, stundom med paafaldende Overfladiskhed, f. Ex. hvor de strax i Begyndelsen opholde sig over, at Schiødte havde betegnet deres Indstilling som støttet paa en Dom, der ikke var ledsaget af Præmisser, idet de mene, at Schiødte maa have brugt Ordet Præmisser paa en egen Maade. Naturligviis er dette kun Dhrr.'s sædvanlige Ordkløveri. Ganske vist staae deres særlige Domme om Taubers lagttagelser, hans Benyttelse af Literaturen osv. som Præmisser for deres almindelige Dom, at Afhandlingen og dens Forsvar ikke kvalificerede ham til Graden, men selve disse særlige Domme ledsagedes ikke af Præmisser, d. v. s. af Angivelser om de Kjendsgjæringer, hvortil de støttede sig, saa at deres almindelige Dom dog kun staaer som et Meningsudtryk. Ingen fornuftig Læser kan undgaae at forstaae, at det var Mangelen paa saadanne Angivelser, som, da der jo ellers intet Referat af det Forefaldne havdes, gjorde, at Schiødte ansaae deres Indstilling for ubrugbar til derpaa at støtte en uafhængig Dom. Misforstaaelse er saameget mindre mulig, som Schiødte lidt længere nede i Erklæringen siger, at Indstillingen „som sagt, kun indeholder Domme, men ingen Præmisser“. Naturligviis vilde de ikke indrømme, at Oppositionen havde havt en saadan Character som af Schiødte paastaaet, og henviste til, at Decanus ikke en eneste Gang havde fundet Noget at udsætte derpaa, hvilket naturligviis aldeles ikke var afgjørende, da en saadan Indskriden af Decanus kun vilde være paa sin Plads, hvis der brugtes ligefrem utilbørlige Udtryk. At man kan være høist uforskammet uden at bruge saadanne, veed Enhver, og man behøver forsaavidt ikke at tage i Betragtning, at Steen i hele denne Sags Behandling optraadte med paafaldende Iver til Bedste for Steenstrup og med ligesaa paafaldende Fjendtlighed mod Schiødte. Af de forskjellige Vidnesbyrd herom, som paatrænge sig ved Gjennemlæsningen af de trykte Actstykker, skal jeg her nævne eet, som staaer i umiddelbar Forbindelse med det netop omtalte Punet, nemlig den Passus i hans Beretning til Consistorium, hvor han siger: „Professor Schiødtes Udtalelser om „Oppositionens Form“ ere kun Gjenlyd, til Dels i Insinuationens Form,

„af de Usandheder, „Morgenbladet“ og „Dagstelegrafen“ have „bragt til Torvs.“ Det forekommer mig, at man maatte være meget fanatisk Partigænger for at paastaae, at Schiødtes Udtalelser vare grundede paa Avisberetninger og ikke paa hvad han selv havde hørt. Og hvad Sagens Realitet angaaer, da var der dog alt for Mange, der ligesom Schiødte havde været tilstede og faaet ganske det samme Indtryk, og om hvilke man ikke kunde antage, at de skulde have slaaet sig sammen om at lave en saadan Krønike. Ikke heller var Schiødte det eneste Medlem af Facultetet, hvis personlige Opfattelse stemmede med „de Usandheder osv“. I sin ved Sagens anden Behandling afgivne Erklæring skrev Prof. Didrichsen: „Der var jo vist yderst „faa tilstede ved Akten, uden at de jo bleve slagne ved den „furor, der gik igjennem de tre sidste Timers Opposition. Jeg, „og vel mange med mig, har hørt forskjellige Domme over dette „saa paafaldende Fænomen, og besynderlig nok tabte disse „Domme sig i „Tendens“, „Personlighed“, „Vrangvillighed“, „Ufordragelighed“ og lignende løse Talemaader. Grunden til „Fænomenet var imidlertid ligefrem den, at den meget ærede „Opponent var upasselig under hele sin Optræden, saa upasseligt, at jeg gratulerer os alle til, at det dog gik af, uden at der „indtraf noget værre“. Consistorium fandt sig rigtignok foranlediget til at udtale sin Misbilligelse af denne Erklærings Spydighed, skjøndt Didrichsens Udtalelse neppe var mere, snarere mindre nærgaaende, end hvad han selv kort iforveien havde maattet døie af et Par Colleger, uden at Consistoriet vides at have paatalt dette. Men hvor ucollegialt han end monne have handlet ved at afgive en saadan Erklæring, kan denne Omstændighed dog ikke skaffe den Kjendsgjerning ud af Verden, som den antyder. Lad end Udtrykket „furor“ være vel stærkt, og lad Steenstrup have været nok saa langt fra et apoplectisk Tilfælde (den hele Iklædning maa jo naturligviis tages med et Gran af Humor, hvilket Dhrr. Consistoriales vel have fundet at være under deres Værdighed), saa bliver det dog nok staaende som uomtvisteligt, at Oppositionen antog en saadan Form, at Schiødte var berettiget til at henvise dertil som et Moment af væsentlig Betydning ved Bedømmelsen af Forsvaret.

At Consistorium ikke fandt Noget at udsætte paa Steens Uartighed mod Schiødte, behøver neppe at tilføies.

Dhrr. Opponenten vilde end ikke indrømme, at en Doctorand ganske i Almindelighed er ugunstigt stillet ligeoverfor Opponenterne, fordi han maa være forberedt paa en Masse af mulige Indvendinger, paa hvilke han skal svare paa staaende Fod, medens Opponenten ex officio kun behøve at sætte sig ind i de Puncter, som de selv vælge at bringe frem, og kunne forberede sig i Ro og Mag. De meente nemlig, at denne Fordeel vilde opveies ved, at Doctoranden, som jo særlig maatte antages at have studeret sit Emne, vilde være saa meget bedre inde deri end Opponenterne; men dertil er at bemærke, at den omhandlede Sag jo ved selve Doctorandens Afhandling lægges saaledes tilrette, at Opponenterne i Reglen ville have let ved i saa Henseende at komme paa Siden af ham. Schiødtes Insinuation om Anledningen til Oppositionens Vedholdenhed og stærke polemiske Tone afvise de i alt Fald formelt aldeles tilstrækkeligt ved at godtgjøre, at ingen af dem havde skrevet om Tandforhold uden ganske kort og for lang Tid siden. Det kan imidlertid ikke betvivles, at Schiødte har taget Ordene „samme Omraade“ i en meget videre Betydning, og hvad der laae i hans Tanke, men som han rigtignok ikke tydeligt har udtrykt, var, at Opponenterne overhovedet ikke eller kun meget lidet gave sig af med mikroskopiske Undersøgelser og ofte udtalte sig om saadanne i Udtryk, af hvilke man maatte slutte, at de paa en beklagelig Maade undervurderede Betydningen af Mikroskopet, paa hvis Anvendelse den videnskabelige Zoologies Fremskridt i det sidste halve Aarhundrede væsentligt har beroet. Steenstrups eneste Forsøg i den Retning, i hans Skrift over Hermaphroditismen, førte som bekjendt til en sørgelig Fiasco. Det seer derfor noget comisk ud, naar Steenstrup tilstaaer at have brugt nogle stærke Udtryk for at „hævde vort Facultets, vor Videnskabs, ogsaa den mikroskopiske Forsknings Værdighed“, Steenstrup og Reinhardt som Mikroskopiens Riddere!! Imidlertid, jo mere Schiødte og de, der fulgte ham, havde at udsætte paa Steenstrup og dem, der efterlignede denne, fordi de saa lidet gave sig af med at bruge Mikroskop, hvad der jo ganske vist

var en alvorlig Anke mod en Professor ordinarius i Zoologi, desto mere vare disse Sidste fristede til at jubilere og gjøre det meest Mulige ud af det, hvis en af Schiødtes Elever kom galt afsted med en saadan Undersøgelse eller fik Ord derfor.

Den væsentligste Deel af Steenstrups og Reinhardts Erklæring er den, hvori de mod Schiødtes Anke over, at de havde ladet Sagens Kjærne uberørt, anføre adskillige Indvendinger mod Tauber, som vare blevne fremførte ved Handlingen, og som angik hans egne Undersøgelsesresultater, hvis Rigtighed de bekvilede. At disse Puncter berørte Sagens Kjærne i Ordenes almindelige Betydning, kan ikke nægtes og kan umuligt være benægtet af Schiødte, men om de, hvad der uden Tvivl var Schiødtes Mening, berørte den paa en Maade, som rokkede ved Værdien af Taubers Arbeide i det Hele, er et andet Spørgsmaal, der, som alt anført, slet ikke blev drøftet, skjøndt det var Hovedsagen. Det faaer staae hen hvad Schiødte vilde have svaret paa disse Indvendinger, hvis de havde foreligget skriftligt og udførligt, førend han afgav sin Erklæring. De fleste maae utvivlsomt være fremkomne, medens han var tilstede ved Handlingen, og siden efter være nævnte af Opponenterne i Facultetsmødet, men det er let at see, at det, især lige overfor Modstandere som Steenstrup og Reinhardt, hvis Kampmaade Schiødte kjendte saa godt, vilde have været meget uklogt af ham at indlade sig paa en Discussion herom, alene stolende paa sin Hukommelse, navnlig ogsaa, da det angik Sager, der laae fjernt fra hans sædvanlige Studiekreds. At Steenstrup reserverede sine skriftlige Udtalelser om disse Indvendinger indtil efter, at Schiødte havde afgivet sin Erklæring, synes ikke at tyde paa nogen stor Tillid til deres indre Styrke, skjøndt han fremsætter dem med stor Selvtillidsfuldhed.

Blandt de Medlemmer af Facultetet, som med Schiødte havde vægret sig ved at stemme, erklærede dav. Lector S. M. Jørgensen, at han havde gjort saa, fordi han meente, at Afhandlingen var det Væsentlige, Forsvaret mere en Formalitet, og da de Sagkyndige ikke vare enige, kunde han som Ikke-Sagkyndig ikke danne sig en begrundet Anskuelse. Prof. Jul. Thomsen erklærede, at han ikke havde stemt, fordi han hverken, som Usagkyndig,

kunde have nogen Mening om Spørgsmaalet eller havde været tilstede ved Forsvaret. Prof. Thiele havde været tilstede men savnede den zoologiske Sagkundskab, som kunde sætte ham istand til at afveie de paaviste Manglers Betydning i Forhold til de af Critiken uberørte Dele af Afhandlingen. Med Hensyn til Forsvarets Svaghed kunde han ikke undgaae at tage Oppositionens store Fordele i Betragtning og maatte ellers enten afholde sig fra at stemme eller ganske rette sig efter Fleertallet af de mere sagkyndige Colleger. Prof. Johnstrup havde undladt at stemme, fordi han meente, at hvis Afhandlingen leed af saa store Mangler, burde den ikke have været antaget. Men havde han stemt, vilde han have stemt imod, da der hverken ved Disputatsen eller senere var fremkommet Noget, der talte for at indstille Tauber til Graden — et besynderligt Argument; thi naar Afhandlingen var antaget, maatte jo Præsumptionen være til Gunst for at meddele Graden, uden at yderligere særlige Grunde dertil udfordredes. Prof. Didrichsens Votum er alt omtalt.

Den hele Sag indsendtes under 27. Januar 1877 til Consistoriet med en Følgeskrivelse fra Decanus, Prof. Steen, som desuden under 30. Jan. stillede Facultetets Medlemmer en mod Schiøtte meget polemisk og, som det forekommer mig, unødvendig Rundskrivelse. Consistoriet indsendte under 5. Marts de nye Oplysninger til Ministeriet, som i Henhold dertil erklærede Sagen for afgjort, da Facultetets Fleertal maatte antages at mene, at Graden ikke burde meddeles Tauber. Med Hensyn til Ministeriets Henstilling, om der maatte være Anledning til at give nye Bestemmelser for Doctordisputatser, udtalte Consistoriet sig i sin Skrivelse af 5. Marts benægtende, da saadanne mere stringente Forskrifter let kunde afstedkomme mere Ondt end Godt, og heri maa man vistnok i det Væsentlige give Consistorium Ret, endog uden at adoptere dets Standpunct, som var, at der Intet havde været at udsætte paa Oppositionen ved denne Leilighed. Det var aabenbart, som ikke sjældent, gaaet saaledes til, at et fra Fortiden nedarvet Arrangement, som i det Hele havde virket vel, denne Gang havde givet et mindre heldigt Resultat, fordi dets Elasticitet, der i sig selv var en betydelig

Fordeel, var bleven misbrugt. Saare mange Reformbevægelser ere grundede paa den Slags Tilfælde, selv om der neppe er Anledning til at vente Gjentakelse deraf. Ministeriet meente dog, at der var Puncter, som krævede yderligere Opmærksomhed, og dets Skrivelse derom (af 13. April) fulgtes af en omfangsrig Forhandling, da Sagen jo ikke angik det mathematisk-naturvidenskabelige Facultet alene. Da imidlertid Schiødte ikke tog nogen væsentlig Deel deri, kan jeg indskrænke mig til at henvise dem, som interessere sig derfor, til Universitetets Aarbøger, hvor det Hele findes trykt. Det skal kun bemærkes her, at Ministeriets Skrivelse med særligt Hensyn til den Tauberske Sag udtaler en Beklagelse af, „at Facultetet ikke i dette Tilfælde har „fundet Anledning til at forkaste den indsendte Afhandling, da „der blev fundet saa store Mangler og Ufuldkommenheder ved „den næsten umiddelbart efter dens Bedømmelse ved det af „Facultetet nedsatte Udvalg“; endvidere, at den Maade, hvorpaa man havde ladet det mundtlige Forsvar træde i Magisterconferentsens Sted, var forekommet Ministeriet „at have viist sig fra en lidet anbefalelig eller heelt forkastelig Side“, hvorhos Ministeriet henviser til, at der mod den Maade, hvorpaa de officielle Opponenten ved den her omhandlede Forsvarshandling havde udført deres Hverv, var af Forskjellige i Facultetet blevet nedlagt en bestemt Indsigelse, og at der med Hensyn til samme var reist Tvivl, om Opponenterne have holdt sig indenfor den berettigede Grændse for Doctorandens Prøvelse.

Steenstrup og Reinhardt havde i deres Fælleserklæring anmodet om Tilladelse til at offentliggjøre deres Indstilling samt Schiødtes og deres egne Indlæg. Consistoriet udtalte i den Anledning i sin Skrivelse af 5. Marts til Ministeriet, at det ikke ansaae sig for berettiget til at give denne Tilladelse; „da man „for Videnskaben og for alle Parter maa anse det for højest „uheldigt, om denne Sag i videre Omfang end alt er sket „skulde drages frem for Offentligheden, som mangler saa mange „fornødne Forudsætninger til dens og de paagjældende Forholds „rigtige Bedømmelse, har man anset det for rigtigt at henstille „til alle vedkommende at opgive Tanken herom og overdraget „Universitetets Rektor at virke i denne Retning ved personlige

„Henvendelser.“ Hvilken Forbindelse der vel kunde være mellem Videnskaben, i dette Ords almindelige Betydning, og Offentliggjørelsen af disse Actstykker synes meget vanskeligt at fatte; det er vel ogsaa, som jevnligt i Actstykker om naturvidenskabelige, især zoologiske Anliggender fra denne Periode, kun vedkommende Professors personlige Interesser, som menes. Efter den gamle sunde Regel om at undgaae offentlig Vadske af mindre reent Linned var imidlertid Consistoriets Bestemmelse vistnok fornuftig. Ministeriet erklærede dog i sin alt nævnte Skrivelse af 13. April, at det Intet fandt at erindre mod Offentliggjørelsen, dog at denne burde omfatte alle Sagens Actstykker, og i den mod Ministeriet meget spydige, for ei at sige uartige Skrivelse af 28. April, hvormed Prof. Ad. Steen i sin Egenskab af Decanus meddeelte Ministeriets Skrivelse til Facultetet, erklærer ogsaa han, at skulde Offentliggjørelse finde Sted, burde denne være fuldstændig, men at dette kunde være Facultetet ligegyldigt og „fra dets Side kun bliver nødvendigt, forsaavidt Bagtalelse i Krogene mærkes, eller halvt sande, halvt „falske Paastande komme offentlig frem“. At Actstykkerne alligevel offentliggjordes, foranledigedes nærmest ved en Ansøgning fra Tauber, rettet til Ministeriet under 19. Mai 1877, om at maatte faae Acterne eller Gjenparter af dem til Eftersyn. Dette fandt Facultetet, hvis Erklæring indhentedes, ikke tilraadeligt, og Majoriteten i Consistorium var af samme Mening, hvorefter Offentliggjørelsen fandt Sted paa sidstnævnte Autoritets Foranstaltning.

Imidlertid havde Disputatsen havt et literairt Efterspil, som var af ikke liden Betydning for Bedømmelsen af den hele Sag, idet Reinhardt allerede den 1. December 1876 havde gjort den naturhistoriske Forening to Meddelelser, vedrørende Puncter i Taubers Disputats, som han havde særlig Anledning til at tage sig af paa Grund af de dertil knyttede mod ham rettede kritiske Bemærkninger. Da nu Reinhardt desuden havde fordeelt Særtryk af disse Meddelelser, der offentliggjordes i Foreningens Tidsskrift, i usædvanligt Omfang og navnlig sendt saadanne til Medlemmerne af Consistorium, medens Sagen om Disputatsen endnu verserede, fandt Tauber det nød-

vendigt at svare derpaa. Dette gjorde han saameget hellere, som disse Meddelelser tydeligt beviste, at det aldeles ikke tilkom Reinhardt at behandle Tauber de haut en bas. I det første af disse Stykker, „I Anledning af Hr. P. Taubers Iagttagelse af Email paa Mæketænderne af Tatusia Peba“, havde Reinhardt støttet sin Kritik væsentligt paa Beskaffenheden af det Præparat, hvorefter Tauber havde gjort sin Tegning, og som han havde indsendt med Afhandlingen. Herved havde Reinhardt imidlertid, som Tauber havde let ved at paavise, kun godtgjort sin egen Mangel paa Indsigt i den Slags Sager. Det andet Stykke, betitlet „Lidt Antikritik“, dreiede sig væsentlig om en Indsigelse fra Taubers Side mod Reinhardts Omtale af Krøyer i et Aaret forud udkommet Skrift, „Bidrag til Kundskab om Kjæmpedovendyret Lestodon armatus“. Ogsaa med Hensyn til dette Stykke, som væsentligt er af literair Art, var Tauber fuldkomment i Stand til ikke blot at hævde hvad han havde sagt, men at vende Critikens Braad mod Reinhardt selv. Da man nu med Hensyn til hvad der var blevet sagt eller ikke sagt ved Disputatsen og overhovedet med Hensyn til Beskaffenheden af de gjorte Udsættelser og Besvarelser ikke havde synderlig meget Uomtvistet at holde sig til, medens Enhver jo kunde danne sig en Mening om disse trykt foreliggende Udtalelser, var man selvfølgelig tilbøielig til at bedømme Reinhardts Udsættelser efter det Lys, som disse Udtalelser af Tauber kunde kaste paa dem, saameget mere som man naturligt forudsatte, at Reinhardt ikke havde valgt de svageste af sine Udsættelser for dette Efterslag. Følgen heraf var, at Mange bestyrkedes i den Opfattelse, at Oppositionens indre Vægt ikke svarede til dens drabelige Ydre, og at Svagheden i Taubers mundtlige Forsvar mere laae i Mangel paa Aandsnærværelse og Disputerefærdighed end i Mangel paa Kundskaber og videnskabelig Dygtighed. „Imidlertid“, skrev Schiødte derom d. 2. Marts 1877, „har Reinhardt brændt saaledes af Iver, at han i „Nat. For. Medd. har ladet trykke to Indlæg mod Tauber, „begge af det sædvanlige smaalige pindehuggende Indhold og „skrevne i en yderlig arrig Tone, men R. har derved givet sig „meget slemme Blottelser. Jeg vil kun nævne, at han som

„Prøve paa Taubers „sædvanlige Jaskeri“ foreholder ham, at han efter at have sagt, at Dentinerør paa en vis Tand vise sig tydeligt ved 400 Ganges Forstørrelse, angiver vedkommende Figur som kun 200 Gange forstørret, hvorved R. jo forraader, at han ikke har nogen Forestilling om, at Forstørrelsen ved Mikroskopet bliver den samme, ved hvilken Afstand fra Camera man end tegner Figuren, og at man vælger Maalestokken for den efter praktiske Hensyn. Af samme Slags Blottelser giver han flere til Bedste. Det vil jo for Tauber være en let Sag at svare for sig. Men hvad hjælper det ham under de bestaaende Forhold ved Universitetet? Det afgjørende er „Stemmeafgivningen“.

Saaledes endte den store Tauberske Krig, hvoraf Ingen gik ud med Hæder. Værst var denne beklagelige Begivenhed, saavidt jeg skjønner, for Universitetet og for Steenstrup. Det var simpelthen en Skandale, en af de ikke ganske faa, for hvilke denne Institution kan takke Japetus Steenstrup. Hvis han og Reinhardt handlede, som de gjorde, med den Hensigt at straffe Tauber for hans i det Hele kun altfor vel begrundede Angreb ved at forhindre ham i at opnaae Doctorgraden, saa lykkedes det dem ganske vist, men det forekommer mig, at Gevinsten ikke var Prisen værd. Rigtignok toge de Stilling som Universitetets, Facultetets, Videnskabens, ja endog Mikroskopiens Riddere, men den umiskjendelige Animus, som gik igjennem deres og deres Tilhængeres Optræden, pegede altfor tydeligt paa Motiver af en lavere Character, og jeg troer ikke, at de kunne siges at have Andet end tabt i Anseelse derved. Udenforstaaende kunde ikke undlade at anstille den Betragtning, at hvor meget det end kan være i sin Orden at lade Gradens Opnaaelse afhænge af den indleverede Afhandling og Forsvarets Beskaffenhed, naar Talen er om en Doctorand, der, som det jo ofte hænder, aabner sin videnskabelige Forfatterbane med sin Doctordisputats, saa er der ingen Mening i at gjøre dette, naar det gjælder en Videnskabsmand, som allerede ved flere andre Arbejder har noksom godtgjort, at han er i Stand til at udrette dygtigt Arbejde. Men dette var jo netop Tilfældet med Tauber, hvis Arbeiders gode Beskaffenhed var bleven saa at sige officielt

anerkjendt og ikke benægtedes af Opponenterne. Naar disse altsaa gjorde saa exempelløse Anstrængelser for at forhindre, at han fik Graden, kunde det umuligt være Hensynet til Viden-
skabens virkelige Interesser, der afgav Bevæggrunden. Opponenternes, især Steenstrups, personlige Optræden kunde kun bestyrke Mistanken om, at det Hele var en Cliquemaneuvre, som ikke gjorde Universitetet Ære. Jeg skulde ogsaa troe, at naar Opponenterne lagde saamegen Vægt paa Forsvarets Beskaffenhed og paa den Omstændighed, at Tauber vilde opnaae jus docendi, saa var det, fordi de følte, at deres Angreb paa selve Disputatsen ikke var tilstrækkeligt til derpaa at begrunde en Nægtelse af Graden. Den Omstændighed, at tre tidligere Afhandlinger af Tauber vare blevne priisbelønnede, generede aabenbart Opponenterne ikke lidet, og det var for at formindske Vægten deraf, at de i deres Erklæring udtalte med Hensyn til den første, om Insectædernes Tandbygning og Næring, at det var i alle Fald tvivlsomt, om den vilde have vundet Prisen, „dersom Dommerne ved „Bedømmelsen havde vidst, hvad en Note oplyste, da Afhandlingen senere forelaae trykt i „Naturhistorisk Tidsskrift“, at „„alle i denne Afhandling meddelte Tarmanalyser ere udførte med „„velvillig Bistand paa det entomologiske Museum“.“ Dette vilde imidlertid have været en meget urimelig Indvending mod Afhandlingen. De omtalte Analyser havde nemlig til Opgave at henføre de i Tarmindeholdet fundne Insectlevninger til de rette Arter, og da de Arter, som der kunde være Tale om, vare talrige og Fragmenterne meget smaa, var det en Opgave, som udover det ganske Almindelige kun kunde løses af en Entomolog af Faget ved Hjælp af en stor, velbestemt Samling. Da nu Priisspørgsmaalet ellers aldeles ikke laae for en Entomolog, saa maatte de, der forsøgte at besvare det, enten lade denne Side af Spørgsmaalet ubesvaret eller kun ufuldkomment besvaret, eller ogsaa maatte de søge den dertil nødvendige Hjælp og da nærmest i den entomologiske Museumsafdelings faunistiske Samling, der jo ogsaa er til bl. A. for at yde en saadan Assistance. Hverken Steenstrup eller Reinhardt kunde for et eneste Øieblik have saameget som drømt om selv at være i Stand til oplyse dette vigtige Punct i Spørgsmaalet om Insect-

ædernes Næring uden den meest udstrakte Hjælp, langt mere. end Tauber kan have behøvet, da han jo i sin Ungdom havde samlet Insecter i ikke ringe Udstrækning.

For Schiødte var den hele Begivenhed naturligviis meget ubehagelig. Meget store Ting havde han ganske vist ikke ventet sig af Tauber, men det havde været ham kjært at see denne, skjøndt alt i fremrykket Alder, med Iver kaste sig ind i strængt videnskabeligt Arbeide, tiltrods for meget ugunstige ydre Omstændigheder, og han meente, at Tauber, om han fik tilstrækkelig Opmuntring og finantsiel Hjælp, vilde have kunnet indtage en meget respectabel, om end ikke fremragende Plads i den lille videnskabelige Verden i Danmark. Schiødte fandt derfor, at nogen Overbærelse med svage Sider af mindre Betydning vilde været vel anvendt. Hvor nøie han havde gennemgaaet Taubers Afhandling skal jeg ikke kunne sige, men den Omstændighed, at han kun anbefalede den som antagelig, hverken meer eller mindre, beviser, at dens Ufuldkommenheder ikke vare undgaaede ham; og at han tiltrods for dem stemte for dens Antagelse, laae uden Tvivl deels i de anførte Betragtninger, deels i, at medens Steenstrup og Reinhardt hovedsageligt gik ud paa at udpille Alt, hvad der kunde dadles, og dømme Arbeidet derefter, saa tog Schiødte væsentligt Hensyn til hvad der forekom ham roesværdigt. Han kom derfor til det Resultat, at med alle berettigede Fradrag vilde Tilstrækkeligt dog blive tilbage til, at man derpaa kunde tildele Tauber Graden. Paa samme Tid er det af Schiødtes Udtalelser til mig klart, at han ikke havde mindste Anelse om, at Tauber var saa lidt anlagt for offentlig Discussion, at han løb Fare for at lade sig overfuse og bringe ud af Fatning ved den mundtlige Handling. Det mundtlige Forsvars Beskaffenhed var ham derfor en stor Skuffelse. Han var indigneret over Opponenternes Optræden ved Handlingen, og skjønt han jo selv var vant til slet Behandling i Facultetet, havde han i alt Fald god Grund til at være ærgerlig ogsaa over dettes ved denne Leilighed mod ham brugte Taktik. Et Træk deraf kan anføres. Det blev paastaaet, at han i Løbet af den mundtlige Discussion i Facultetet havde sagt, at man ikke kunde vente, at Tauber

vilde blive mere end en menig Soldat i Videnskabens Armee; og dette løse, figurlige Udtryk insisterede Modparten paa at tage til Indtægt, som om det indeholdt en Indrømmelse fra Schiødtes Side af, at Tauber ikke var værdig til Doctorgraden. Da Schiødte imidlertid factisk fastholdt, at Graden burde confereres ham, og naturligviis ikke kunde have gjort saa, hvis han havde anseet Tauber for uværdig dertil, saa løber dette Argument, som Modparten synes at have betragtet som meget stærkt, ud i blot Pindehuggeri. Da det jo desuden var uomtvisteligt, at Tauber var Forfatter af hele tre priisbelønnede Afhandlinger, var det tydeligt, at hvad Schiødte meente med „menig Soldat“ — hvis han da virkelig har brugt Udtrykket — ingenlunde kan have været saa ringe endda. Opponenterne vilde neppe have insisteret paa at paadutte Schiødte denne formeentlige Inconsequents, hvis de havde vidst, at Schiødte visseligt ikke vilde have regnet nogen af D'hr. Opponenten mellem Videnskabens Officerer. Ved Affattelsen af sin Erklæring led Schiødte, som alt nævnt, af den Vanskelighed, at der intet skriftligt Referat forelaae af hans Modstanderes Paastande, og naar de i deres Fælleserklæring med megen Suffisance tee sig, som om de havde aldeles gjendrevet Schiødte, maa det erindres, at de fuldt vel vidste, at de havde det sidste Ord, og at Schiødte end ikke vilde faae deres Indlæg at see, før Sagen var afgjort. Det var en Fordeel, som Steenstrup næsten altid havde havt i sin mangeaarige Controvers med Schiødte, og vi have seet Exempler nok paa, hvor hensynsløst han ofte benyttede den. Den af Schiødte i Facultetet indtagne Stilling kunde synes noget vovet, thi havde Steenstrup ikke insisteret paa Afstemning, kunde Følgen let være bleven, at Facultetets Indstilling var bleven indskrænket til Indsendelse af Opponenternes Beretning, der jo gik ud paa, at Graden skulde nægtes Tauber. Men Schiødte gik, som jeg formoder, ud fra, at de to Opponenten vilde krympe sig ved alene at overtage Ansvar for Nægtelsen uden at dækkes af den rigtignok temmelig illusoriske Tilslutning fra Facultetet, af hvis andre Medlemmer kun Een, som vilde have stemt imod dem, var Sagkyndig, medens af de Andre adskillige end ikke havde været tilstede ved Handlingen. Schiødtes Hensigt var, saavidt

jeg forstaaer, at foraarsage en Indblanding fra Ministeriets Side, hvorved det muligviis kunde blive slaaet fast, at naar Afhandlingen var antaget, kunde Graden ikke nægtes. Hyorvidt dette kunde være gennemført mod Universitetets Modstand, hvis nemlig Steenstrup havde kunnet faae Consistorium til at følge sig, er maaskee tvivlsomt. Muligviis tilsigtede Schiødte blot at forhindre lignende Skandaler i Fremtiden. Der var imidlertid et Præcedens mod Schiødte, idet Afstemning havde fundet Sted i Anledning af Meinerts Disputats før Schiødtes Indtrædelse i Facultetet. Til Belysning af Schiødtes Opfattelse af Sagen kan endnu et Uddrag af et Brev fra ham af 14. April 1877 finde Plads her: „Tauber“, skriver han, „har ikke „den Grad af Accuratesse, som jeg kunde ønske, men „jeg kan ikke lade ham i Stikken, naar jeg betænker hans „store Flid og Udholdenhed, skjøndt han volder mig megen „Vanskelighed“. Schiødte omtaler dernæst hvorledes det var gaaet til ved en Disputats i det medicinske Facultet, som han havde overværet. Doctoranden var Bacteriologen C. J. SALOMONSEN, som i sin Tid havde hørt Schiødte, og hvem denne satte megen Priis paa. Uden at gaae ind paa en Sammenligning mellem ham og Tauber eller deres Afhandlinger siger Schiødte blot med Hensyn til Opponenternes Optræden: „Han [Salomonsen] „blev behandlet med saadan Courtoisie og Lempelighed af de „officielle Opponenten i det medicinske Facultet, at jeg maatte „erkjende, at Tauber vilde have staaet med Glorie, hvis For- „holdene i det nat. math. Fac. havde været de samme, medens „han nu er stemplet som Ignorant. Den uhyre Forskjel i For- „dringerne er drøi at faae ned. Sandheden er hverken meer „eller mindre end, at Vedkommende have udnyttet deres Stil- „ling til at knuse en videnskabelig Arbejder, der i det Mindste, „det Aller-aller-mindste er ligesaa dygtig og fortjenstlig som de „99 % af dem, der med Basunstød hilses i de andre Faculteter „som en Hæder for Universitetet.“

For Tauber selv var Disputatsens Udfald et ligesaa haardt som uventet Slag. Han havde haabet, at Erhvervelsen af Graden, om hvilken han nærede tillidsfuld Forventning, vilde have aabnet ham Adgang til en mere sorgfri Stilling, hvori

han kunde have fortsat sit videnskabelige Arbeide. Han havde sat Alt paa dette Kort. Imidlertid er jeg tilbøielig til at troe baade, at han ventede sig mere deraf, end han selv i gunstigste Tilfælde vilde have opnaaet, og at han i nogle Henseender vandt lige saa meget, som han tabte. Vistnok stemples han i Nogles Øine som en Ignorant, men i mange Fleres Øine kom han til at staae som Martyr. I finantsiel Henseende var han næsten ruineret, da han ikke saa sig i Stand til at remplacere den Indtægt, som han mistede ved, at Stipendiet ikke blev fornyet, og han havde maattet gjøre Gjæld for at kunne udarbeide sin Disputats, hvis Mangler vistnok for en stor Deel foranledigedes ved det Tryk, hvorunder han arbeidede. Imidlertid kom man ham til Hjælp fra flere Sider. Cultusminister Fischer tilstod ham saaledes et beskedent Honorar for at læse ved Universitetet over Anneliderne, en Forholdsregel, som var visse Folk en slem Torn i Øiet og fremkaldte en Protest fra Consistorium. Schiødte benyttede ham ved sine mikroskopiske og anatomiske Øvelser, og da netop dengang „Zoologia Danica“ blev sat igang, fik Tauber en nogenlunde vel lønnet Beskjæftigelse derved, nemlig med Udarbeidelsen af Afdelingen Pattedyr, hvilken han netop fik færdig før sin Død i 1892. I Anledning af dette Arbeide kom han atter i Collision med Reinhardt, hvilket er blevet omtalt ovenfor (S. 22).

Blandt Schiødtes ældre Disciple publicerede P. E. MÜLLER endnu i 1873 en Afhandling i Tidsskriftet om Danmarks Phyllopoda, ligesom ogsaa dettes 12te Bind indeholder en Afhandling, „Oversigt over den marine Bløddyrfauna ved Hellebæk“, af J. COLLIN. Denne Sidste vedblev at virke i sin Stilling som Finantsministeriets Consulent ved Østersfiskeriet i Danmark. Efter nogle Aars stærke Kampe kom det i 1874 til en Retsstrid med de tidligere Forpagtere af Fiskeriet, som paastode, at visse af dem tagne Foranstaltninger havde været til stort Gavn for Østersbankerne, hvorfor de reiste Krav paa en meget stor Erstatning, medens Collin udførligt paaviste, at disse Foranstaltninger vare Humbug og snarere havde gjort Skade. Ministeriet ønskede

derfor et Overskjøn, til hvis Afgivelse Collin foreslog Schiødte og Steenstrup, hvilken Sidste han meente af Høflighedshensyn ikke at kunne forbigaae*). Steenstrup afgav efter lang Tids Betænkning et Votum, der deelvis var i Forpagternes Faveur, medens Schiødte udtalte den Anskuelse, at Østersbankernes Dannelse afhang af saamange complicerede naturlige Forhold, at menneskelig Indgriben ikke kunde ventes at gjøre nogen mærkelig Forskjel, hvorfor kunstige Banker heller aldrig havde betalt sig. Schiødte meente, at der vel vilde kunne udrettes Noget til Gavn for Fiskeriet ved at holde Bankerne rene, men dertil hørte en Omhu og et systematisk Arbeide, som ikke skjønnedes at have været ydet. Ministeriet ønskede nu, at de to Skjønsmænd om muligt skulde forene sig om en fælles Betænkning, og Schiødte lod sig bevæge til at underskrive et Udkast, der indeholdt Udtryk, hvis Bærevидde han ikke var bleven opmærksom paa, og hvorved han i Virkeligheden, uden at vide eller ville det, ad en Omvei gav Forpagterne en betinget Ret. Saasnt han imidlertid var bleven opmærksom paa, at han var gaaet i en Fælde, stillede han et Brev til Collins Disposition, hvori han i Henhold til sin Misforstaaelse frakjendte denne Fælleserklæring al practisk Betydning og aldeles henholdt sig til sine tidligere Udtalelser, ifølge hvilke „de af Forpagterne „paaberaabte Foranstaltninger havde været uden Betydning for „Østersfiskeriets Forbedring“. Naturligviis involverede dette en Indrømmelse af, at han fra først af ikke ret havde seet sig for, men han betænkte sig intet Øieblik.

Da Collin beskjæftigede sig med Bløddyr, ønskede han af og til at benytte Museets Materiale i den malacozoologiske Afdeling, som laae under Steenstrup, men mødte altid fra dennes Side Vanskeligheder, som ikke burde været gjorte, og hvortil ingen andre Grunde kunde anføres end, at han i sit Arbeide om Danmarks Frøer og Tudser havde criticeret Steenstrup, og at

*) Cfr. „Aktstykker vedrørende det af de tidligere Forpagtere af Østersfiskeriet i Limfjorden til Rigsdagens Folkething indgivne, af dette til Finansministeriet henviste Andragende om Godtgjørelse af Statskassen“. Kbhvn. 1879.

han var Elev af Schiødte og tillige som saadan ilde seet af Steenstrup. En Gang lod denne ad en Omvei Collin vide, at han ikke ønskede, at han skulde komme i Afdelingen for Fremtiden. Collin opsøgte Steenstrup, udbad sig at faae det nævnte Forbud skriftligt og gjorde ham opmærksom paa, at han ikke besad Myndighed til uden skjellig Grund at nægte Nogen Adgang til en offentlig Samling, med det Tilføiende, at medmindre han modtog den forlangte skriftlige Tilkjendegivelse, som han da agtede at indsende til Ministeriet, vilde han ignorere Steenstrups Forbud. Steenstrup nægtede imidlertid at give ham dette skriftligt og teede sig — for at bruge Collins eget Udtryk — som en rasende Mand. Da Collin den følgende Dag indfandt sig i Museet, traf han Steenstrup, der lod som om Intet var passeret. Senere henvendte Collin sig til Lütken, der forklarede, at Steenstrup var utilfreds over, at Collin formeentligt forstyrrede Mørch i hans Arbejde paa Museet. Collin nægtede, at han nogensinde optog dennes Tid ud over det Nødvendige og erklærede at ville vedblive at consulere Mørch som forhen. Til Brug i paakommende Tilfælde tilstillede Mørch ham en skriftlig Udtalelse om, at der Intet laae til Grund for hiin Mening, men Collin fik ikke Brug derfor, da der senere ingen Vanskeligheder blev gjort, naar han indfandt sig. Nogen Tid efter ønskede han engang at sammenligne et Stykke, som han fra Mørch, der dengang var død, vidste, fandtes i Samlingen, men Steenstrup vilde ikke tillade ham at foretage Undersøgelsen uden i sin egen personlige Overværelse — en aldeles urimelig og unødvendig Ophævelse. Ovenikjøbet maatte Collin vente i sex Uger, førend Etatsraaden kunde finde Tid til at være tilstede ved denne Sammenligning.

Det kunde synes paafaldende, at J. Collin aldrig tog Doctorgraden, uagtet han havde absolveret Magisterconferentsen og vistnok var lige saa kvalificeret til Graden som de Andre, der havde promoveret. Sagen er, at han i 1884 virkeligt havde dette isinde, men opgav det paa Grund af Steenstrups determinerede Modstand. Da han i det nævnte Aar havde udarbejdet sin Afhandling om Liimfjordens Fauna og tænkte paa at udgive den, faldt det ham ind, at den maaskee kunde benyttes som

Doctordisputats. Collin havde ikke tidligere paatænkt at er-
 hverve Doctorgraden, dels fordi han overhovedet ikke satte
 videre Priis paa denne, dels fordi han var overbeviist om, at
 et Skridt fra hans Side i den Retning vilde møde den stærkest
 mulige Modstand fra Steenstrups, idet denne hverken kunde
 glemme, at Forfatteren var Conferentsraad Collins Sønneson, eller
 kunde ventes ikke at ville benytte Leiligheden til at gjengjælde
 ham hans Kritik af Steenstrups uheldige Afhandlinger om de
 danske Frøer og Tudser. At Collin alligevel i 1884 besluttede
 sig til at gjøre et Forsøg, laae i særlige Omstændigheder af
 privat Natur. Han vilde dog ikke løbe Hovedet mod Muren og søgte
 derfor, inden han bestemte sig til at indsende sin Afhandling til
 Facultetet, at faae Kundskab om, hvorvidt Steenstrups vilde
 lægge sin Indflydelse i Vægtskaalen imod ham paa en saadan
 Maade, at han ikke kunde vente at see Afhandlingen antaget.
 I den Anledning henvendte han sig til Prof. Johnstrup, for-
 klarede ham Stillingen, betroede ham Afhandlingen og anmodede
 ham om privatim at erfare, hvorledes Steenstrups vilde stille
 sig. Johnstrup, der altid havde viist Collin megen Velvillie, gik
 ind derpaa, men Resultatet blev, at Steenstrups, hvem han havde
 givet Manuscriptet til Gjennemlæsning, erklærede, at han bestemt
 vilde modsætte sig Afhandlingens Antagelse, fordi Collin ikke
 havde benyttet Museets Materiale af subfossile Conchylier fra Liim-
 fjordsegnene. Da det kunde ventes, at Facultetets Fleertal, hvis
 Afhandlingen officielt indsendtes til Approbation, som sædvanligt
 vilde følge Steenstrups Anviisning, maatte Collin ansee Sagen
 for haabløs og opgav det Hele, hvorhos han anmodede John-
 strups om at skaffe ham Manuscriptet tilbage fra Steenstrups,
 der ikke havde leveret det tilbage til Johnstrup med sit Svar.
 Herved kom Johnstrup i en meget vanskelig Stilling, idet Steen-
 strups absolut vægrede sig ved at tage Hensyn til, at Johnstrup
 kun privatim havde viist ham Afhandlingen, og nægtede at ud-
 levere den undtagen paa den Betingelse, at det skulde betragtes
 som om Afhandlingen havde været officielt indleveret, sat i
 Circulation og forkastet af Facultetet. Da Johnstrup fremfor
 Alt ønskede at undgaae Klammerier med Steenstrups, anmodede
 han indstændigt Collin om at finde sig i Steenstrups Forlan-

gende, hvilket denne, der følte sig Johnstrup meget forbunden for hans gode Villie, fandt sig i. Lige til sin Død gav denne Sidste Collin mange Beviser paa, hvormeget han paaskjønnede hans godmodige Opførsel. Saaledes gik det til, at Collin ikke tog Doctorgraden, medens Steenstrup fik den fattige Tilfredsstillelse at have hindret Collin deri paa en for denne ubehagelig Maade.

Steenstrups Indvending, at Collin ikke havde benyttet det Materiale, der fandtes i den under Steenstrups Bestyrelse staaende Samling, var — afseet fra Indvendingens mulige Vægt i og for sig — kun paa en Maade begrundet i Sandhed. Forsaaaviddt nemlig som denne Samling indeholdt opstillet og bestemt Materiale, var det optaget i Mørch's „Synopsis molluscorum marinorum Daniae“, og dette Arbeide havde Collin naturligviis benyttet. Hvorvidt noget saadant Materiale var tilkommet i Museet siden Publicationen af Mørchs Fortegnelse, vidste han ikke, men belært af Erfaring vilde han, dersom han havde vidst det, have anseet det for forgjæves at forsøge paa at faae det tillaans. Hvad Museet muligt kunde besidde af ubearbejdet Materiale, var han ikke forpligtet til at tage Hensyn til; og factisk er til Dato Intet kommet for en Dag, hvoraf det kunde sluttes, at Collins Arbeide manglede Noget, der kunde have været medtaget, hvis han foruden i sine egne store Indsamlinger havde søgt Materiale paa Museet. Ifølge senere modtagen Oplysning indskrænkede det „Materiale“, hvortil Steenstrup havde sigtet, sig til noget opskovlet Skलगruus, der henstod i et Par smaa Foustager paa Museets Loft, og som kunde antages at indeholde nogle subfossile Sneglehuse.

Til faa, maaskee til ingen af sine Elever knyttede Schiødte saa store Forhaabninger som til GEORG WINTHER, og da Forholdet mellem dem synes at kaste klart Lys over Schiødtes Indflydelse paa de Yngre som Lærer og tillige kan oplyses ved Hjælp af en anseelig Correspondance, vil jeg benytte det forhaandenværende Materiale til en fyldigere Fremstilling, end der strængt taget kunde ansees for nødvendigt.

Da Winther efter i 1864 at være bleven Student bestemte sig til at studere Zoologi, henvendte han sig strax og udelukkende til Steenstrup, vel under den naturlige Forudsætning, at han hos denne, hvem den Pligt at virke for unge Videnskabsmænds Uddannelse særligt paalaae, vilde finde den nødvendige Veiledning. Som man imidlertid kunde vente, lærte han Intet hos Steenstrup udover den encyclopædiske Oversigt over den systematiske Zoologi, som Steenstrup kaldte almindelig Zoologi, og Steenstrups egne Anskuelser om saadanne Materier, som denne havde beskæftiget sig med, saasom Generationsvexel, Hermaphroditisme, Flyndernes Øiestilling o. lign. Winther havde i længere Tid Beskæftigelse ved Studiesamlingen som Medhjælper ved Repetitionerne for de Studerende m. M., hvorfor han modtog et Honorar. Steenstrup viste sig overhovedet ikke blot villig men begjærlig efter for den Betaling, Winther vilde lade sig nøie med, at benytte hans Evner og Kundskaber til at fremme sine egne Arbejder. Med denne Haandlangertjeneste var Winther imidlertid ikke i Længden tilfreds, men det var dog vistnok mere Nysgjerrighed end Følelsen af, at han, hvis han ønskede at benytte sine Evner til selvstændig Virksomhed, trængte til Veiledning af en anden Art end den, han fandt hos Steenstrup, der bragte ham til at melde sig som Tilhører ved en af Schiødtes Forelæsninger, til ikke ringe Overraskelse for hans Bekjendte. Ved sin nøie Forbindelse med den Steenstrupske Kreds havde han nemlig indsuet en meget stærk Fordom mod Schiødte, som han lagde for Dagen paa en saadan Maade, at han i Schiødtes Leir ansaaes for en næsten fanatisk Tilhænger af Steenstrup. Men han havde kun hørt et Par Foredrag af Schiødte med tilhørende Discussioner, før han var overtydet om, at han havde været paa Vildspor; han følte nemlig, at han allerede derved havde vundet mere for sin videnskabelige Uddannelse, end han skyldte Steenstrup. I sin nye Opfattelse styrkedes han, som naturligt var, ved Samtaler med andre af Schiødtes Elever, især med J. Collin og med sin fordums Skolekammerat L. Lund, med hvem han som fuldtro Steenstrupsianer (efter de II, S. 238—39 omtalte Begivenheder) i nogle Aar havde afbrudt alt venskabeligt Forhold. Da imid-

lertid denne Sidste, som da alt havde forladt Zoologien, opfordrede ham til at forsøge sig paa et eller andet Emne og tilbyde Schiødte det til Tidsskriftet, hvorved han vilde nyde godt af dennes Kritik, svarede han ved at spørge, om Lund da troede, at han Intet havde lært af Andres Skjæbne. „Steenstrup,“ fortsatte han, „skal ikke vide Noget om, at jeg har faaet Øinene op, før jeg godt og vel har faaet min Magisterconferents fra Haanden.“ Da denne var vel overstaaet i 1872, henvendte Winther sig, nærmest paa Collins Tilskyndelse, til Schiødte med en directe Anmodning om gode Raad med Hensyn til videnskabelig Production. Schiødte, som havde bemærket Winthers gode Evner, men holdt sig noget tilbage, tildeels maaskee fordi han opfattede Situationen ligesom Winther, skrev derom i et Brev af 9. Febr. 1873: „En Winther, der længe har gjort Pedeltjeneste ved det forhv. Univ. Mus., har absolveret Mag. Conf., og da han allerede i et Par Aar har fulgt mine Forelæsninger og Øvelser, har han nu henvendt sig til mig om Raad m. H. til videnskabelige Arbeider. Jeg har raadet ham til at begynde med et lille Arbeide over Fiskeslægten Gobius, hvortil han allerede har samlet godt Materiale; han dissekerer fortrinligt og har gode Anlæg. Om han kan vindes for Tidsskriftet, veed jeg ikke, da han saalænge har været affecteret til den anden Side, men kan han blot gjøre god Brug af sine Evner, skal det ikke fortryde mig, om han kommer frem med det andetsteds.“

Winther tog meget kraftigt fat og bragte snart Manuscript, som han forelagde Schiødte. Dennes Maade at behandle ham paa kan sees af en lille Billet fra Schiødte til Winther, fra denne Tid, dateret 28. Marts 1873, hvori Schiødte siger: „Siden De bragte mig Deres to nye Arbeider, har det været min meste Aftenbeskjæftigelse at gjennemgaae dem paa det Omhyggeligste, da det er to kjærnesunde klarøiede Børn af den Slags, som jeg nok kan lide at kjæle lidt for. Det ene har dog lidt Galt ved det ene Øie, men ganske lidt, som De selv kan bringe i Orden, naar vi tale lidt derom.“ I October s. A. skrev Schiødte efter at have nævnt disse to Afhandlinger af Winther mellem Indholdet af det under Pressen værende Hefte

af „Naturhistorisk Tidsskrift“: „Den Winther er en mærkelig Fyr, og jeg troer, der bliver noget ganske ualmindeligt af ham. Han har i mange Aar gaaet hos Stp. og exorceret mig paa Afstand, von Hörensagen. Saasom Stp. aldrig i sit Liv har havt en eneste Idee paa første Haand*) — see kun til og led op, saa vil De sande mine Ord — har han heller ingen- sinde kunnet lede et ungt Menneske eller finde paa en Priis-

*) At Schiødte ved denne altfor almindeligt holdte Yttring kun har tænkt paa rigtige og videnskabeligt frugtbare Ideer, forstaaer sig af sig selv; thi som bekjendt har Steenstrup undfanget endda ikke saa faa vildledende originale Ideer. Hvad der nærmest har foresvævet ham er uden Tvivl den Kjendsgjerning, at Steenstrups Reputation som Genie væsentligst beroede paa to ligesaa udbredte som feilagtige Antagelser, nemlig at han havde opdaget Generationsvexlen (eller dennes Lov) og de littorale Affalddyngers sande Natur. At Schiødte vidste Besked om den Brug, som Steenstrup i det førstnævnte Tilfælde havde gjort af ikke vedgaaede Laan fra M. Sars og Andre (saaledes som fremsat i mit Skrift om Danmarks zoologiske Literatur, II, 2, S. 228—232), er kun hvad man kunde vente. Men at Schiødte ogsaa var bekjendt med Sandheden angaaende Affalddyngerne, fremgaaer af Følgende. I en af sine Notebøger omtaler han en Anmeldelse i „Folkets Avis“ for 22. November 1872 af Fr. Winkel Horns Skrift om Mennesket i den forhistoriske Tid. Anmelderen hentyder til Forchhammers, Steenstrups og Worsaaes Undersøgelser over de saakaldte „Kjøkkenmøddinger“ og siger: „Det var Worsaae, for hvem det først gik op, at de store Dynger af Østersskaller ved Isefjordens Kyster vare henkastede der i Oldtiden, efter at deres Indhold var fortæret af Mennesker . . .“ Hertil føier Schiødte disse Ord: „At Dyngerne vare *hævede Banker* havde jo netop F[orchhammer] og S[teenstrup] *iforveien*, inden Worsaae kom til, antaget, s. Vid. Selsk. Forh. Det er første Gang, at den store Usandhed, at Steenstrup har „opfundet“ „Kjøkkenmøddingerne, blottes for Publicum. Qu'en dira-t-on? Man vil tie Oplysningen ihjel, om man kan, og det kan man endnu længe.“ At Schiødte havde Ret heri, fremgaaer af, at det først var i 1899, at Dr. William Sørensen i et lille Skrift: „Hvem er Opdageren af Steenalderens Affalddynger („Kjøkkenmøddingerne“)? En historisk Redegjørelse“ *documenterede*, at det var fra Worsaae, at Dhrr. Steenstrup og Forchhammer havde deres Kundskab om disse Dyngers sande Væsen.

„opgave eller desl. uden i Skikkelse af Oversættelse af noget „Andet. Og saaledes, da den flinke unge Sars har gjort saameget [til Oplysning] om Torskens Levemaade og Livsforhold „ved Lofoten: So ein Ding muss ich auch haben! Og saa skulde „da W. anvende 10—15 Aar paa at samle Noter til Fiskenes „Levemaade i Øresund. Arme Menneske! Men da han endelig „kom til mig, fik han Kjøkkenmøddingestøvet visket af Øinene „og bliver nu comparativ Anatom for Hvirveldyrenes Vedkommende, først Fiskenes. Han udvikler sig med forbausende Rapiditet under mine kjærlige, pleiende Hænder og bliver paa det „meest komiske forbauset over sine egne Evner, hvergang jeg „viser ham, hvad han kan gjøre. Nu er han en dygtig Dissector, tænkso, sindrig, skarp som en Ragekniv og flittig som „en Myre. Det store Arbeide, han nu har samlet sig paa, er „en comparativ Osteologi og Myologi af alle vore Bundfiskeformer af de Pigfinnedes Række. Igaar viste han mig sine „første Figurer, der ere mesterlige, fulde af nye Syn og saavidtgaaende i Hensyntagen til ethvert Been, Baand, enhver „Brusk og Muskel, at jeg blev aldeles henrykt.“

Opmuntret af Schiødte gav Winther sig mod Slutningen af 1873 i Lag med en Undersøgelse af Fiskeansigtets Udvikling, og da han dertil behøvede Materiale af levende Fiskerogn, som ikke kunde have i Kjøbenhavn, henvendte han sig til Adjunct A. FEDDERSEN i Viborg, der beskæftigede sig med Udrugning af Fiskeæg. Uagtet Winther var ham ganske ubekjendt, mødte Feddersen strax hans Anmodning med den største Velvillie og holdt ham siden bestandigt forsynet med Materiale, saalænge Undersøgelsen stod paa. Det gik rask for Winther, og i Januar 1874 skrev han til Schiødte, at Opgaven voxede under Hænderne paa ham, „saa at det vil være vanskeligt at træffe den „rette Begrænsning; i den Henseende stoler jeg meget paa „Deres Raad og Erfaring“. Hans Studium af Fiskenes Osteologi bragte ham ind paa Spørgsmaalet om Fiskecraniets Homologier, sammenlignet med andre Hvirveldyrs. Mange derhen hørende Forhold, meente han, krævede Oplysning fra Nyt af ved Undersøgelse af Craniets Udvikling, men da Alt, hvad der forelaa i Literaturen over dette Emne med Hensyn til andre

Hvirveldyr, ikke var udarbejdet fra de samme Synspuncter, fandt Winther, at han maatte udstrække sine egne Undersøgelser udover Fiskene, og Spørgsmaalet var da, hvorvidt? I et Brev til Feddersen af Mai 1874 siger han: „Siden vi saaes her, har jeg arbejdet meget paa mine Laxeunger og er nu omtrent kommen til Ende med hvad jeg søger der; i denne Tid har jeg fat i Ansigtet paa Padder og Reptilier.“ I et lidt senere Brev til Samme af 13. Juni s. A. siger han, at han haabede, at hans Undersøgelse vilde fremdrage adskillige hidtil oversete Forhold „samt bringe en anden Grundplan i Ansigtbygningen for Fiskenes Vedkommende, hvorved denne paa en naturligere Maade knyttes til de høiere Hvirveldyrs end hidtil antaget“. Han meente at kunne tage fat paa Udarbejdelsen af Teksten i den paafølgende Vinter, og naar han var færdig hermed, vilde han i Fortsættelse deraf optage nogle speciellere Undersøgelser over Ansigtet hos de enkelte Afdelinger af Fiske. „Navnlig vil Flynderhovedet faae et Rap“, hvilket han meente vilde være „vor Ven Japetus“ mindre behageligt.

Da Winther ikke var synderlig formuende, kunde han ikke tænke paa at skaffe sig kostbart Apparat; men han forstod at hjælpe sig, og det lykkedes hans Opfindsomhed med saa simple Midler, at det Hele kun kostede ham nogle Mark, at frembringe tilstrækkeligt fine Snit af hærdede Fiskefostre. Ganske vist var hans Fremgangsmaade ikke den meest forfinede, men han meente i alt Fald, at den strakte til for hans Formaal. „Saaledes,“ siger Schiødt i et Brev, hvori han fortæller derom, „ere flinke Folk, af hvem der kan blive Noget“. Paa et lidt senere Stadium af Winthers Undersøgelser begyndte TAUBER at undersøge Æggets Udvikling hos Hvirveldyrene, hvortil han havde Brug for Materiale af samme Art som det, Winther fik fra Feddersen, men for andre Legemsdeles Vedkommende, og Winther overlod ham beredvilligt hvad han trængte til. „Det er ret pudsigt,“ skrev Winther til Feddersen, „at vi arbeide saadan i Hælene paa hinanden. Jeg tager fat omtrent der, hvor han [Tauber] slipper i Udviklingen, og vi kunne da bruge det samme Specimen, jeg Hovedet, han Kroppen, ja naar jeg har støbt et Foster ind og har taget de Snit, som

„jeg skal bruge, faaer han Kroppen, da han saa uden videre „kan begynde 1^{mm}. bagved der, hvor jeg slap. Derved har jeg „sparet ham mangen en bitter Time.“ Feddersen svarede med at sige, at han med Fornøielse vilde sende Tauber Materiale directe.

I sine Fritimer hjalp Winther en Tidlang med at læse Correctur paa „Danmarks zoologiske Literatur“. Han tilbød det selv for paa denne Maade, som han sagde, at gjøre Lidt for Schiødte, da denne gjorde saa Meget for ham. Schiødtes Svar (af 15. Feb. 1874), hvori han modtog Tilbudet, er characteristisk: „I „Henhold til Deres venlige Tilbud sendes Dem Corr. til Efter- „syn og mulig Verification af pagina i Citater. Sidste Bemærk- „ning synes Dem mulig vel grov. Men jeg vilde overhovedet „ikke have modtaget Deres Hjælp herved, hvis jeg ikke troede, „at et saadant Arbeide vilde komme Dem tilgode som Øvelse „i *Literaria*; thi jeg veed nok, hvor ivrigt De arbejder i Hoved- „sagen, *Analyse* og *Deduction*, men *Literaria* ere ogsaa nød- „vendige. Har De Øieblikke tilovers til at gaae Citaterne efter „i Bibliothekerne, saa er det godt nok; hvis ikke, er det ogsaa „godt; thi Forf. maa være glad til, at vi hjælpe ham paa denne „Maade, men nogen Fordring derpaa har han ikke, da Enhver „maa sørge for sig.“ — Winther hjalp efter Ønske, og de Bemærkninger, han gjorde til Correcturen, viste baade hans Kundskab og Grundigheden af hans Arbeide.

Winther var vant til Søen og havde alt i flere Aar tilbragt en stor Deel af Sommeren med Farter i Øresund med Fiskerne for at studere Fiskefaunaen. Da nu Havbundens Fauna paa den Tid var meget lidet kjendt i Danmark, opstod den Tanke meget naturligt hos ham at forsøge paa at udrette Noget i denne Retning. Dertil hørte imidlertid Midler, som han ikke besad, og han indgav derfor i Eftersommeren 1873 sammen med J. COLLIN, der stærkt interesserede sig for det samme Emne for Bløddyrenes Vedkommende, et Andragende om offentlig Hjælp dertil. Han fortæller derom i et Brev af 19. Marts 1874 til Feddersen: „Cand. Collin og jeg indgave samlede i Efteraaret „et Andragende om at faae en større Sum bevilget til at an- „stille Dybvandsskrabninger for i Kattegattet og Skagerak, men

„paa Grund af det politiske Vrøvleri vilde Ministeren ikke for-
 „lange Pengene hos Rigsdagen, og vi fik altsaa et Afslag. For
 „nu ikke at ligge ledig i Sommer er det min Agt at søge
 „offentlig Understøttelse til at foretage en mindre Reise i vore
 „Farvande, og for at have Noget at støtte mig til som en
 „Prøve paa hvad jeg kunde gjøre ud af et sligt Emne, tog jeg
 „Sagen over tvært og har nu i Løbet af tre Uger fuldført den
 „Beretning om Fiskeriet i Øresund, hvorom vi flere Gange have
 „brevvexlet . . . Prof. Schiødte, som trofast har taget sig af
 „mig, har den i disse Dage til Gjennemlæsning, for at han i
 „fornødent Fald kan lægge et Ord ind for mig til Fremme af
 „min Plan, nemlig efterhaanden at udkaste et fuldstændigt
 „Fiskekort over alle de danske Farvande paa samme Maade
 „som nu er skeet med Øresund.“ Men det kom denne Gang
 ikke til Udførelse. „Der bliver Intet,“ skrev Schiødte til mig
 d. 27. Marts, „af Dybvandsskrabningen i Sommer; alle raad-
 „spurgte Autoriteter have anbefalet Sagen, men Ministeren har
 „resolveret, at han under de nuværende Forhold ikke kan ind-
 „lade sig paa at kræve Midler dertil paa Finantsloven. Jeg
 „troer nu, at Venstre var gaaet ind paa Sagen. Imidlertid har
 „jeg stærkt anbefalet Winther til Bestyreren af Søkortarchivet,
 „Commandeur Rothe, hvem jeg kjender personlig, og han har
 „lovet at interessere sig for, at W., naar Leilighed gaves, kunde
 „komme omkring i vore Farvande med Orlogsfartøier paa Op-
 „maaling, Peiling osv. Winther har forbauset Rothe med at
 „forelægge ham flere Kort over Sundet med en Masse Detail af
 „Grunde, Løb, Dybde, Bundforhold osv., som ikke før have
 „været aflagte paa vore Søkort, og fremdeles et Kort over
 „Strømningerne i Sundet med for Rothe fuldstændig nye Op-
 „lysninger — Alt Resultatet af 4 Aars Leven med de Taarbæk
 „Fiskere og Studier over Sødyrene. W. har desuden udar-
 „bejdet en Beretning om Sundet og dets Fiskerier til „Tids-
 „skrift for Fiskeri“ med mange nye Oplysninger og i den bio-
 „logiske Part saare net at læse; jeg seer alle saadanne Ting
 „lidt igjennem for ham, og han paa sin Side hjælper lidt til
 „med Corr. af Tidsskriftet og Deres Værk.“ Det omtalte Strøm-

kort ansaae man i Søkortarchivet for at være af tilstrækkelig Værdi til, at man lod det copiere for Archivet.

For at opnaae yderligere Støtte for sit omtalte Forehavende søgte Winther gennem Feddersen at komme i Forbindelse med daværende Fiskericonsulent, Birkedommer H. V. FIEDLER. I et Brev, hvori han meddeler, at han havde gjort Fiedlers personlige Bekjendtskab, fortæller han, at han kom fortræffeligt overeens med denne, som varmt havde anbefalet ham til Bestyrelsen for det Classenske Fideicommiss. Til Tak for Introductionen tilbød Winther Feddersen at læse en Correctur paa „Tidsskrift for Fiskeri“. Kort efter fik han dog nogen offentlig Hjælp til sit Forehavende, skjøndt ikke saameget, som han havde ønsket, nemlig 200 Rd., der tilstodes ham af Indenrigsministeriet til Undersøgelser i Store Belt. Af et Brev fra ham til Feddersen sees, at Fiedler havde tilbudt Winther at forstrække ham med et Laan af hvad han mere havde fornødent, men Winther havde ikke modtaget Tilbudet, da han ikke følte sig sikker paa at kunne tilbagebetale Pengene. Han foretrak at gjøre saa meget, som han kunde, med de modtagne Midler; dog haabede han, at den Commission, der netop da var nedsat for at omordne vor Fiskerilovgivning, vilde anbefale hans Forehavende. „Hvormeget mangle vi ikke endnu,“ udbryder han, „i at kunne give hensigtsmæssige Fiskerilove for Havfiskerierne!“ Sidst i Juni begyndte han sine Undersøgelser i Store Belt, hvorfra han kom tilbage i August, ikke blot med et anseeligt Udbytte med Hensyn til Fiskerierne men ogsaa med en stor Masse Crustaceer til Museet. Hvad der især glædede Schiødte var hans „mange Noter om de levende Dyrs Opholdssted, hvad Bund osv. angaaer, Farve og Tegning osv. Om „disse Ting vides endnu i Grunden, i Sammenligning med vor „Kundskab om Insekterne, saagodtsom Intet, og før slige „Sager tages med ved Dyrenes Fremstilling, vil der ikke komme „Liv deri.“

Med sin sædvanlige Arbeidslyst meldte Winther sig strax til Fortsættelse af sit ved Touren til Store Belt afbrudte litteraire Arbeide med Læsning af Correctur osv. samtidigt med, at han udarbeidede sin Beretning til Indenrigsministeriet. Førend

denne imidlertid var færdig til Reenskrivning, lod han sig, som Schiødte udtrykker sig, „friste ved høi Betaling og Udsigt til „mange Skrabninger til at tage over for at undersøge Bunden „og Faunaen i Aarhuusbugten, hvor somme Speculanter ønske „at anlægge kunstige Østersbanker.“ Østers fandt han ingen af, og Terrainet forekom ham ikke gunstigt, men med sine Skrabninger var han høist tilfreds. Det var den første Gang, han havde samlet i Kattegattet, og han glædede sig over de mange for ham nye Former, han traf paa. Følgende Passage i et Brev af 15. Oct. viser hans Maade at arbejde paa: „Navnlig „er jeg kommen til det Resultat, at Dyrearternes Forekomst i „mange Tilfælde ikke afhænger nær saa meget af den Dybde, „hvori de forekomme, som man hidtil har doceret, men at „mange andre Naturforhold maae tages i Betragtning med. Til „at undersøge dette hører, at man maa gaae de paagjældende „Farvande igjennem Plet for Plet uden at springe Noget over, „samvittighedsfuldt notere sig Alt, hvad man iagttager, og „stadigt staae med Kortet ved Siden. Det er trættende men „lønner sig, og hidtil troer jeg ikke, at det er gjort nogen- „steds; man har gaaet mere ud paa at finde nye Arter. At „slutte f. Ex. fra Sundet og Beltet til Aarhuusbugten gaaer „aldeles ikke an. De maa have Overbærelse med mig, at jeg „saaledes kommer med ufordøiede Ting og spilder Tiden for „Dem.“ Det blev imidlertid lovligt seent paa Aaret; d. 21. October skrev han, at nu havde han været 23 Dage paa Søen og gjort 249 Strøg og meente, at han endnu kunde faae gjort henimod et hundrede. Det høieste Tal, han havde naaet i een Dag, var 29, men dertil hørte overmaade godt Veir. Nu længtes han igjen efter sine Laxeunger. — I Anledning af Schiødtes Svar (af 22. Oct.), hvori denne havde roest hans Energi, skrev Winther tilbage: „Først vil jeg bringe Dem min Tak for Deres „opmuntrende Brev, men kunde De rigtig læse mig, vilde De „langtfra give mig det Skudsmaal, som jeg ikke fortjener. De „veed ikke, at jeg undertiden maa tage mig selv med Vold og „drive mig til Arbeidet; især i denne Tid og paa denne Reise „har det ofte knebet. Jeg har, naar jeg har været en fire, fem „Dage ude i Træk fra Morgen til Aften, følt mig saa ligegyldig

„ved det Hele, naar jeg skulde afsted igjen, at, var det ikke „for Skams Skyld, saa blev jeg i Land. Men i Almindelighed er det ovre, naar jeg er kommen ud og har faaet taget „fat. Det kan dog ikke kaldes Energi. Deres Brev traf mig „under en saadan Overhaling, og De kan nok tænke Dem, „hvilke gloende Kul det samlede paa mit Hoved samtidigt med „al den Opmuntring, det gav mig.“ — Schiødte svarede (31. Oct.): „De maa ikke troe, at ikke ogsaa Andre kjende den af „Dem skildrede vis inertia. Men hvad det kommer an paa er, „at man overvinder den, og det er deri, at De foregaaer mange „Andre med et glimrende Exempel.“

For at faae mere Tid til sine egne videnskabelige Arbeider havde Winther imidlertid besluttet efterhaanden at opgive sin Bestilling ved Studiesamlingen, der ikke blot røvede ham en stor Deel af hans Tid og navnlig af de bedste Arbeidstimer for Mikroskopet, men ogsaa vilde komme slemt iveien for hans Sommerexcursioner. Endnu før 1874 modtog han et Tilbud fra Steenstrup om et Honorar af 200 Rd. for 8 Timers ugentlige Arbeide med Præparation samt Assistance ved Foreviisningen, Onsdag 9—11 og Lørdag 11—2. Men samtidigt ansøgte han om det Smithske Stipendium, hvorved han vilde blive uafhængig deraf. I Mai Maaned 1874 kunde Schiødte da ogsaa meddele ham, at han var bleven næsten eenstemmigt indstillet af Facultetet til en af de da ledige 4 Pladser, af hvilke dog de 3 søgtes af Indehaverne som Fornylse; saa at han i alt Fald snart kunde vente at faae Stipendiet. Endnu dengang gik det dog ikke, hvad Winther tilskrev Steenstrups Indflydelse. „Han vilde jo gjerne stoppe mig, om han kunde,“ skrev han til Feddersen. I December s. A. skrev han til Sidstnævnte: „Jeg venter at faae „det Smithske Stipendium iaar, i hvilket Tilfælde jeg strax „giver Afkald paa Museet for at kunne arbeide med dobbelt „Kraft paa min Udviklingshistorie.“ Men i Januar næsteft skrev Schiødte til mig: „Winther har opgivet sin Stilling som „Medhjælper hos Stp. med de medicinske Studerende og arbeider ene paa sit store morphologiske Arbeide over Fiske- „hovedet m. M.; han fik naturligviis endnu ikke denne Gang „Stipendiet, skjøndt det var 3^{die} Gang, han eenstemmigt var

„indstillet af Facultetet. Men Consistorium! Der sidder Stp., „jeg ikke.“ Det var først i Forsommeren 1875, at Winther fik Stipendiet.

Bevillingen til Undersøgelser i Store Belt fik han fornyet af Indenrigsministeriet, hvilket glædede ham og Schiødte meget, ikke blot for den Leilighed, som Winther derved opnaaede til Indsamling og Studium i Naturen, men ogsaa fordi hans Bryst desværre ikke var stærkt; og som saamange Brystsvage befandt han sig altid bedst paa Søen, naar blot Veiret ikke var altfor ugunstigt. Allerede da han i Efteraaret 1874 var ude til saa seent paa Aaret, formanede Schiødte ham til at passe paa sit Helbred; men det synes, som om han allerede da havde faaet et Knæk, thi i Løbet af den følgende Vinter og i Foraaret skrantede han endeel. I Slutningen af Juni 1875 tog han til Kalundborg, hvor han havde Hovedstation den Sommer, og allerede d. 5. Juli kunde han til Schiødtes store Glæde meddele denne, hvor godt han var kommen sig, og at han havde overvurderet den Nerveusitet, hvoraf han havde lidt. Veiret var imidlertid ikke gunstigt, men han sparede sig ikke. Med det Fartøi, han benyttede, var det næsten nødvendigt at søge Land om Natten, hvorved megen Tid gik tabt. For at undgaae dette Tids-spilde sov han ikke desto mindre ombord, og den 11. Juli skriver han, at han i 10 Dage ikke havde været af Klæderne. Dette allarmede Schiødte, som igjen formanede ham til Forsigtighed: „Pas paa Deres Sundhed, bevar Deres Kræfter, tænk paa „Fremtiden, anstræng Dem ikke over Evne; bedre at arbeide „længe og jævnt end hidsigt og kort. Det er ikke ofte, man „behøver at lægge de Yngre disse Raad paa Hjerte, men De „er af de sjældne Folk, som hellere behøve Kapsun end Svøbe „— undskyld Sammenligningen.“ Winther skrev dog, at skjøndt Vandet og især Muddret ikke var mere end 5° R. paa nogle og tyve Favne, befandt han sig vel: „Jeg selv holder mig fortrinligt, og min Stemme vinder dagligt i Klarhed; jeg er snart „saa bruun som en Indianer.“

To Afhandlinger om Fiskeansigtet i Almindelighed vare blevne færdige før Winthers Udreise, og efter sin Hjemkomst vilde han nu tage fat paa de ovenomtalte mere specielle Fremstillinger af

dettes Bygning i de enkelte systematiske Afdelinger. Hertil krævedes Undersøgelse af nogle exotiske Fiske, og Winther henvendte sig før sin Afreise personlig til Steenstrup, under hvem Fiskeafdelingen stod, med Forespørgsel om, hvorvidt han paa Museet kunde faae det nødvendige Materiale til Disposition, hvilket jo i ethvert Tilfælde vilde afhænge af hvormange undværlige Doubletter man havde i Magasinet. Af et Brev fra Winther til en Bekjendt sees, at Steenstrup havde svaret imødekommende, men at Winther dog tvivlede om, at han vilde faae hvad han ønskede, naar det kom til Stykket. „Det kunde være muligt,“ skriver han, „at Doubletternes Antal kunde være blevet mindre „for min Skyld for at lette mig Arbeidet. Kan han sinke mig, „saa gjør han det vist nok, saa ærligt som han kan.“

Da Winther var kommen hjem og atter talte med Steenstrup derom, henviste denne ham, som naturligt var, til sin Assistent, Dr. Lütken, hvem Winther da leverede en Liste paa de ønskede Arter. Lütken meddeelte da Winther, at man kunde afsee Doubletter af 6 blandt de ønskede 20 Arter, men efter at Winther paa Forespørgsel havde sagt, at den eventuelle Afhandling vilde blive trykt i „Naturhistorisk Tidsskrift“ som Fortsættelse af de to andre om Fiskeansigtet, erklærede Lütken paa Steenstrups Vegne, at Afdelingen ikke ret vel kunde levere Materiale til Afhandlinger for dette Tidsskrift, og at, om man end ikke i dette Tilfælde vilde gjøre Afhandlingens Publication andetsteds end netop der til *conditio sine qua non* for Materialets Meddelelse, vilde dens Indrykkelse i „Naturhistorisk Tidsskrift“ ansees som en illoyal Opførsel, hvilket muligt vilde blive gjort gjældende imod ham ligeoverfor fremtidige Anmodninger om Materiale.

Da Winther paa ingen Maade vilde underkaste sig saadanne Betingelser, tilskrev han Steenstrup d. 27. Sept. 1875 desangaaende og berettede det Forefaldne, som han henstillede, maatte beroe paa en Misforstaaelse. „For at jeg i ethvert Tilfælde,“ sluttede han, „kan have en bestemt formuleret Udtalelse fra Hr. Etatsraaden at holde mig til, vilde jeg ærbødigst anmode Dem om at sende mig et Par Ord til Svar, som jeg vilde sætte stor Priis paa at modtage saa tidligt, som Hr. Etatsraadens kostbare Tid paa nogen Maade maatte tillade, da et

„just nu indtrædende Ophold i mit Arbeide af videnskabelige Grunde vilde blive mig til særdeles Hinder.“

Steenstrups Svar, som er meget characteristisk, er dateret d. 30. Sept. og lyder saaledes:

„Som Svar paa Deres Brev og Forespørgsel af 27. Sept. kan jeg herved meddele Dem, Hr. Winther! at der vel ikke, som De synes at forudsætte, er indløben „en eller anden Misforstaaelse“ i Forhandlingen mellem Hr. Dr. Lütken og Dem angaaende det fra anden Afdeling ønskede Materiale af Fisk i Spiritus til Grundlag for anatomisk-ichthyologiske Undersøgelser — men dog er der vist en Mangel paa ret Forstaaelse af Sammenhængen.

„Da De forleden til mig udtalte Ønsket om at faae et ikke nærmere begrændset Materiale fra Museets Fiskesamling og jeg dertil svarede, at dette Ønske maaske nok kunde lade sig realisere, samt henviste Dem til Hr. Dr. Lütken for eventuelt at aftale det Nærmere herom, hvis Museets Doubletter, for saavidt de vare blevne bestemte og etiquetterede, virkelig tillode den Understøttelse, De ønskede, udtalte jeg ganske vist ikke, at nogen Betingelse vilde være knyttet til en eventuel Afgivelse af et større Materiale. — Til en Udtalelse herom var der jo endnu ingen Anledning, da det hverken var givet, at vi i det Hele kunde understøtte Dem med *det* Materiale, De netop ønskede, ikke heller var det sagt, i hvilket Omfang De haabede at faae dette, eller hvorvidt et saadant fra Deres Side betragtedes som et enkelt, eller første Led af en hel Række lignende, alt eftersom Deres Undersøgelser maaske flyttede sig fra Fiskegruppe til Fiskegruppe eller fra det ene Organsystem til det andet. Men fordi der paa det Standpunkt, hvorpaa Sagen ved denne første Forespørgsel var, ikke udtaltes Betingelser, var dermed jo ikke sagt, at saadanne ikke vilde blive stillede, og allermindst, at de Betingelser skulde bortfalde, som ellers stiltiende ere forudsatte under saadanne Forhold, og en af disse er just denne, at tilstaaet Materiale til Undersøgelser ingenlunde giver Modtageren eller Bearbeideren Frihed til at publicere Udbyttet af Undersøgelserne hvorsomhelst han vil, i alt Fald ikke uden en bestemt erhvervet Indrømmelse fra den understøttende Anstalts eller Persons Side. Dette er saa-

„ledes en Betingelse, jeg selv f. Ex. er gaaet ind paa, med
 „Hensyn til Publicationen af det Udbytte, jeg vinder ved Under-
 „søgelserne af de fra amerikanske Samlinger modtagne Cepha-
 „lopoder, og dette er en Betingelse, jeg i disse Dage selv har
 „forud indrømmet et fremmed Museum med Hensyn til enkelte
 „fra dette til Studium og Sammenligning ønskede Dyr, at
 „jeg var villig til at offentliggjøre Udbyttet af denne Under-
 „søgelse i hvilken Journal eller Selskabsskrift, vedkommende
 „Museum maatte ønske. — Det er dette almindelig vedtagne gjen-
 „sidige Forhold, jeg troede, at De ikke rigtig havde forstaaet,
 „og derfor henleder jeg Deres Opmærksomhed herpaa.

„Hvis nu Hr. Dr. Lütken i Samtalen med Dem har betegnet
 „som „*illoyal*“ den Fremgangsmaade, at benytte et større Under-
 „søgelsesmateriale og publicere Udbyttet deraf i Journaler eller
 „Selskabs-Skrifter, hvori det efter Udtalelser eller stiltiende
 „Forudsætning bestemt kunde vides, at det fra Materiale-Yder-
 „nes Side ikke kunde ønskes optaget, da har han brugt det
 „rigtige Udtryk derom, og i alt Fald det, som Andre, der, lige-
 „som De nu, ønskede at modtage et saadant Materiale, derom
 „have brugt — og det aldeles uopfordret.

„For at der dog ikke skal være Mangel paa Forstaaelse
 „ogsaa endnu i en anden Retning, maa jeg tilføie, at saameget
 „som De maaske af Grunde, jeg ikke kjender — thi i en nøie
 „Sammenhæng af Emnerne, uden for saavidt de alle ere tagne
 „af Fiskeklassen, synes jeg ikke, det kan ligge begrundet — kan
 „ønske, at Deres tredie og fjerde o. s. v. Afhandling om Fiskene
 „offentliggjøres i det Tidsskrift, der har optaget deres første
 „og anden, ligesaameget kan og maa Afdelingen ønske, at de
 „Afhandlinger, der støtte sig, være sig enten udelukkende eller
 „fortrinsvis, paa et ved Afdelingens Midler og Kræfter tilveie-
 „bragt og bestemt Materiale af Ichthyologica, finde en Plads i
 „de Skrifter, hvori Afdelingens videnskabelige Undersøgelser
 „optages: i det givne Tilfælde altsaa i den Naturhistoriske For-
 „enings „Videnskabelige Meddelelser“ eller i Det Kgl. D. Viden-
 „skabernes Selskabs Skrifter. At, selv afset herfra, denne
 „Afdeling af Museet ligesaa lidt som enhver anden Afdeling af
 „dette, der befinder sig i samme Stilling, *ikke* kan ønske, at de

„Undersøgelser, som den ved sit Materiale særdeles gjerne efter
 „Kræfter vilde understøtte, blive optagne i et Tidsskrift, der saa
 „ofte har virket for at nedsætte Afdelingens Arbeider og Bestræ-
 „belser baade i det videnskabelige og det store Publikums
 „Øine, er vel saa selvforstaaeligt, at det ikke skulde synes
 „nødvendigt at udtale det. At give en *ubetinget* Tilladelse fra
 „Afdelingens Side til den af Dem ønskede Offentliggjørelse i et
 „saadant Tidsskrift vil jeg hverken for Videnskabens egen
 „Skyld eller for det Instituts Skyld, i hvis Tjeneste vi arbeide,
 „kunne forsvare. Dette kan jeg ikke undlade at udtale lige
 „overfor Dem, Hr. Winther! med al den Alvor, hvormed jeg er
 „berettiget til at tale til den, der i en saa lang Række af Aar
 „har arbeidet med os i denne Afdeling, og som saa nylig har
 „forladt dens Tjeneste, og saa meget mindre vil jeg kunne
 „undlade at gjøre det, som De vist selv vil indrømme, at
 „jeg altid har været velvillig og imødekommende imod Dem.“

Dette Brev er, som man seer, affattet aldeles i Steenstrups sædvanlige oppustede Stil med Paakaldelse af Videnskabens og Institutionens Interesser, hvor i Virkeligheden kun hans egne personlige, i sig selv uberettigede Interesser berøres, for hvilke han lader hine staae tilbage. Der gaaer igjennem dette Brev den samme Betragtningssmaade af Museet, der laae paa Bunden af hans Optræden ved mange Leiligheder, nemlig som en Institution, der i Grunden skulde tjene til hans egen Forherligelse, og hvis Benyttelse af Andre var at ansee for en Velvilligheds-sag, for hvilken han kunde stille saadanne Betingelser, som convenerede ham personligt, for paa den ene Side at sætte sig i Yndest hos Fremmede ved liberalt Udlaan, paa den anden Side at hæmme ubehagelig hjemlig Concurrence ved at gjøre unødvendige Vanskeligheder. Hans Yttring om, at „Naturhistorisk Tidsskrift“ skulde have virket for at nedsætte Afdelingens Arbeider og Bestræbelser, er i saa Henseende betegnende. Naturligviis var den simpelthen usand. Tidsskriftet havde indeholdt kritiske Belysninger af Arbeider af ham selv og Lütken, men hvad havde det vel med Afdelingen som saadan at gjøre? Hvad Steenstrup siger om, at det skulde være almindeligt til Udlaan fra Museer at knytte Betingelser med

Hensyn til Udbyttets Publicationssted, beroende paa personlige Hensyn, er aldeles ugrundet og opfundet for Tilfældet. Det er ganske rigtigt, at naar man henvender sig til et Museum eller en lignende Institution om Udlaan af Materiale, ventes det, at man meddeler saadanne Oplysninger om den eventuelle Brug deraf, at Institutionen kan ansee sig for betrygget med Hensyn til, at det Udlaante virkelig kommer til Nytte og at Udbyttet kommer den videnskabelige Verden tilgode, men det vil kun være i sjældne Undtagelsestilfælde, at en Museumsbestyrer enten forlanger, at Udbyttet skal publiceres et bestemt Sted, eller nedlægger Veto mod dets alt bestemte Publicationssted. Man kan f. Ex. forstaae, at en amerikansk Museumsbestyrer, som udlaaner Exemplarer af sine amerikanske Dyr, ønsker, at deres Beskrivelse offentliggjøres ikke blot f. Ex. i et dansk Selskabskrift, hvor ingen Amerikaner vilde tænke paa at søge den, men ogsaa i en eller anden amerikansk Journal. Men som almindelig Regel vilde noget Saadant være absurd, allerede af den Grund, at en Forfatter jevnligt ikke støtter et Arbejde paa Materiale, laant fra kun eet Museum. Meget ofte er Materialet sammenlaant fra fire, fem eller flere Museer; og hvor det gjælder Anatomi eller overhovedet almindeligere Behandling, er Udbyttet af Undersøgelsen af det fra forskjellige Museer modtagne Materiale saaledes sammenarbejdet, at det, der angaaer det fra hvert enkelt Museum Modtagne, aldeles ikke kan udskilles. Har Steenstrup virkelig i netop hine Dage uden Opfordring indrømmet denne Betingelse til et Museum, fra hvilket han ønskede Materiale, saa har han ikke gjort det, fordi det ventedes af ham som en almindelig Skik, men med ganske særlige Forhold — maaskee netop Winthers Henvendelse — for Øie. Men hvorledes det end forholder sig hermed, er det sikkert, at selv om der kan blive Tale om slige Betingelser ved Udlaan til Fremmede, kan der aldrig rettelig blive Tale derom, naar det gjælder Benyttelsen af et Museums videnskabelige Beholdning ved Landets egne Videnskabsdyrkere, for hvis Skyld Museet jo existerer.

Winthers Svar, dateret d. 7. October, lyder saaledes:

„Deres Høivelbaarenheds Skrivelse af 30te Sept. d. A. har

„jeg rigtig modtaget, og jeg takker, fordi den saa tydeligt besvarer min ærbødige Forespørgsel af 27. s. M. At Deres Hvbhd. svarede mig og det saa hurtigt, tillader jeg mig at ansee som et Tegn paa, at jeg havde valgt den rette Vei til Sagens Opklaring og heldig har opnaaet, hvad min alvorligste Bestræbelse tilsigtede, nemlig i min Skrivelse at lægge den Ærbødighed og Hensynsfuldhed for Dagen, som jeg skylder Deres Hvbhd.^s Alder og Stilling. At jeg nu igjen tillader mig at uleilige Hr. Etatsraaden med en Skrivelse, skeer deals for i al Ærbødighed at forelægge mine Anskuelser om flere af de af Deres Hvbhd. sidst fremhævede Punkter, deals for nærmere at begrunde Adskilligt, som jeg i min foregaaende Henvendelse kortere havde fremsat, medens jeg nu af Deres Hvbhd.^s Yttringer seer, at en større Udførlighed havde været ønskelig.

„At der under de Samtaler, Hr. Etatsraaden har gjort mig den Ære at tilstaae mig angaaende Adgang til Museets Magasin af Fiske-Doubletter, ingen Betingelser er stillet til mig for en saadan Adgang, indrømmer Deres Hvbhd.^s sidste Skrivelse, med den Tilføjelse, at Forhandlingernes daværende Standpunkt endnu ikke gav Anledning til nærmere Beslutning i saa Henseende, eftersom det endnu ikke vidstes, hvor stort Materiale mine Studier vilde behøve. Herom tillader jeg mig dog i al Ærbødighed at formene, at da det, saavidt jeg rigtigt har opfattet Deres Hvbhd.^s Skrivelse, her gjælder et Principspørgsmaal, maa Mængden af det ønskede Materiale i saa Tilfælde blive en underordnet Betragtning. I alt Fald vilde Deres Hvbhd. have beviist mig en stor Tjeneste, hvis det, da jeg endnu forinden min Afreise her fra Byen midt i Juni d. A. henlede Deres Hvbhd.^s Opmærksomhed paa, at jeg mulig ved min Tilbagekomst vilde paakalde Museets Assistance med Hensyn til Materiale, og Deres Hvbhd. ved denne Leilighed velvilligt til sagde mig Museets Bistand, strax var blevet mig sagt, at en saadan Hjælp ikke vilde kunne tilstaaes mig uden paa de nu fremsatte Betingelser. For mit Arbeides Fremgang vilde det have været mig af stor Nytte, om et saa indgribende Principspørgsmaal allerede den Gang havde fundet sin Afgjørelse.

„Angaaende den af Hr. Etatsraaden fremhævede Indflydelse,

„som et Museums eller en enkelt Museumsafdelings Bestyrelses-
 „personale har eller paastaaes at have paa Publicationen af
 „Undersøgelser, der ere foretagne paa Museets eller vedkom-
 „mende Museumsafdelings Materiale, da har jeg vel været
 „vidende om, at der kan gives Tilfælde, hvor en saadan Ind-
 „flydelse efter Billighed kan gjøres gjældende, skjøndt jeg maa
 „tillade mig at tvivle om, at den bliver fordret i Tilfælde, hvor
 „vedkommende Forfatter allerede er bunden ved tidligere, til
 „anden Side indgaaet Forpligtelse. En saadan Indflydelse
 „turde i alt Fald være afhængig af flere Hensyn. Af saadanne
 „turde nævnes, som det første, Forholdet imellem det af Muse-
 „umspersonalet ved Præparation, videnskabelig Bestemmelse,
 „Ordning og Opstilling nedlagte Arbeide i det til Disposition
 „stillede Materiale, og det af vedkommende Ansøger selv præ-
 „sterede Arbeide, enten inden han modtog Museets Hjælp eller
 „efter dette Tidspunkt; fremdeles Mængden af det modtagne
 „Materiale i Forhold til hvad han selv medbringer eller alle-
 „rede forud har bearbejdet. — I det foreliggende Tilfælde er nu
 „det af Museumspersonalet udførte Arbeide uden Betydning for
 „mit Formaal, idet jeg kun ønsker de almindeligste Arter, der
 „forlængst af Andre ere indførte paa de zoologiske Registre,
 „saa at deres Bestemmelse ikke har kunnet volde nogen Vanske-
 „lighed, medens jeg dog alligevel selv vil have at verificere
 „disse Bestemmelser, inden jeg skrider til at benytte Materialet
 „til mine Undersøgelser, en Verification, som vil falde mig let
 „efter den Øvelse, jeg i sin Tid har erhvervet ved min Be-
 „stemmelse for Museet af de danske, islandske, færøiske og
 „grønlandske Magasiner, samt største Delen af de af afg. Prof.
 „Eschricht indsamlede pigfinnede Fiske i det tidligere physio-
 „logiske Museum. Der kan saaledes ikke ret vel her være Tale om,
 „at jeg i nogen Henseende skulde kunne komme til at høste nogen
 „Fordeel af Museumspersonalets Arbeide i denne Retning, idet
 „det attraaede Materiale i det Hele kun vil faae Betydning,
 „hvilken denne nu end maatte blive, for mig og for Ichthyo-
 „logien ved den Bearbejdelse, jeg agter at underkaste det. Ar-
 „bejdet dermed vil altsaa blive mit eget heelt og holdent.
 „Om Omfanget af det Arbeide, der er nedlagt i mine Under-

„søgelser, forinden jeg har henvendt mig til Museet om Materiale til dets Fortsættelse, skal jeg kun bemærke, at det trykt vil fylde 12—14 Ark og 5 Tavler, Alt i stor Octav, og altsaa betydelig overgaaer det af Museumspersonalet præsterede Arbeide ved Bestemmelsen af de ønskede Specimina. — Hvad Mængden af Materialet angaaer, da vil det falde i Øinene, at naar jeg har ønsket 20 Arter, og Museet kun kan afsee 6, vil jeg, hvis Undersøgelsen kræver det — og da dens Retning er anatomisk, er det ikke muligt forud at beregne, hvad der kan behøves — være henviist til Materiale fra anden Kilde. Her kan altsaa ikke blive Tale om, at vedkommende Museumsafdeling har leveret Materialet *udelukkende* eller *fortrinsviis*.

„Hertil kommer endnu et Punkt, som først længere fremme i Deres Hvbhd.^s Skrivelse berøres, men som bekvemlest kan omtales her, nemlig Sammenhængen mellem de alt fuldendte to Afsnit af mit Arbeide og de følgende, en Sammenhæng, som Hr. Etatsraaden kun formaaer at see i den Omstændighed, at den hele Række af Afhandlinger beskæftiger sig med Fiskeclassen. I saa Henseende maa det være mig tilladt at oplyse, at der i de to første Afsnit, paa Grundlag af indgaaende anatomiske og embryologiske Undersøgelser, er leveret en ny Tydning af visse, hidtil ikke undersøgte Deles Udvikling og Morphologi i Fiskeansigtet. Denne Tydning er i sine Hovedtræk udstrakt over Classens større Afdelinger, og der skal nu skrides til at prøve den paa de enkelte Familier. De følgende Afsnit ville derfor — de blive nu flere eller færre — Skridt for Skridt komme til at støtte sig til og paa det Nøieste hænge sammen med det tidligere Udførte. Det lader sig derfor paa ingen Maade gjøre at skille dem fra de foregaaende Afsnit.

„Kan der saaledes ikke antages paa noget Punkt at være anført tilfredsstillende Grunde for den Indflydelse, vedkommende Afdelings Bestyrelse i dette Tilfælde mener, mod Forfatterens Ønske, at kunne gjøre Krav paa med Hensyn til de eventuelle Undersøgelsers Publicationssted, saa synes mig paa den anden Side de Exempler, Deres Hvbhd. anfører for udenlandske Museers Vedkommende, ikke at bevise hvad deres Anførsel tilsigter at bevise.

„Med Museet som Statseiendom maa det vel forudsættes at „forholde sig som med enhver anden offentlig Samling til Viden- „skabs Fremme, nemlig at den staaer aaben for Enhver, som „kan og vil benytte den efter dens Formaal. Vistnok kan der „stilles den Fordring, at dens Brug og det Udbytte, som vindes „ved Brugen, kommer Videnskabeligheden i Landet selv til „Gode, især naar Benytterne ere Indlændinge; er det Fremmede, „der benytte fremmed Statseiendom, bliver Forholdet naturligt- „viis et andet, og der kan da blive Tale om Reservationer, ogsaa „med Hensyn til Publicationssted. For Indlændinges Vedkom- „mende derimod er det vistnok Staten ganske ligegyldigt, i „hvilket af de i Staten udkommende, af den selv understøttede „og af dens egne Embedsmænd udgivne Tidsskrifter vedkom- „mende Benytter af Statens Eiendom vælger at publicere sit „Arbeide. Den Indflydelse, en Forfatter frivillig tilbyder en „Museumsbestyrelse, vedkommer os ikke her.

„Det forekommer mig, at Deres Hvbhd. i Deres Skrivelse ikke „holder den af Dem bestyrede Afdeling af Museet og denne Afde- „lings Personale saaledes ude fra hinanden, at det har kunnet „blive klart, hvilken af Delene der menes, naar den ene af dem „eller de begge nævnes. Naar Hr. Etatsraaden saaledes siger, at „Naturh. Tidsskr. har virket for at nedsætte Afdelingens Arbeider „og Bestræbelser o. s. v., da skal jeg, uden at indlade mig paa „denne Paastands Realitet, kun tillade mig at formene, at det jo „dog maa være Bestyrerens og Afdelingens Personales Arbeider, „der sigtes til, men at Afdelingen selv, som upersonligt Stats- „institut, turde være hævet over de videnskabelige Stridigheder, „som kunne affødes af dens Embedsmænds Virksomhed, og at „udenforstaaende Benyttede af dette Statsinstitut ikke behøve at „lade sig paavirke af slige Forhold ved Publicationen af deres „Studier paa Statens Materiale. — At jeg nu specielt føler mig „uopløseligt knyttet til „Naturh. Tidsskr.“, ligger selvfølgelig deri, „at dette Tidsskr. stadigt siden min Forfattervirksomheds Be- „gyndelse har aabnet sine Spalter og sine Tavler for mig, og at „jeg ikke seer nogen Grund for mig til at bryde dette Forhold, „allermindst nu, da en sammenhængende Publication af et Ar- „beide, der forhaabentlig vil lade sig udføre indenfor en over-

„skuelig Aarrække, er paabegyndt i dette Tidsskrift, og de
 „samme Grunde, som bevægede mig til fra første Begyndelse
 „af *frivilligt* at tilbyde „Naturh. Tidsskr.“ mine Arbeider, endnu
 „eksistere i deres fulde Kraft. For ikke paa dette Punkt at
 „udsætte mig for nogen Misforstaaelse, vil jeg her fremsætte
 „disse Grunde, som jeg finder det naturligt, at Deres Hvbhd.
 „kan ønske at kjende, naar jeg fremdeles maa tillade mig at
 „fastholde min Bestemmelse, ikke at løse mit Forhold til oven-
 „nævnte Tidsskrift. Ved Valget af Publicationssted for sine
 „Arbejder finder jeg, at flere Hensyn bør tages. Da jo Stoffet
 „i videnskabelige Arbeider, naar Talen ikke er om saadanne
 „Afhandlinger, som netop søge deres Interesse og Værdi i
 „Stoffets Nyhed, Sjældenhed, Kostbarhed eller deslige, er det
 „Underordnede, men derimod Behandling og Methode udgjøre det
 „Væsentlige, synes det mig naturligt, at man til Publicationen
 „vælger det Organ, som i det Hele, i de Artikler, som give
 „Organet dets Karakter, harmonerer med de Bestræbelser, der
 „ere blevne Ens egen Idræt, efter at man er bleven fortrolig
 „med og har tilegnet sig den i hine karakteristiske Afhand-
 „linger for Dagen lagte Methode i Behandlingen af videnskabelige
 „Opgaver. I det foreliggende Tilfælde vil Hr. Etatsraaden vist-
 „nok have bemærket, at Analyse ved udstrakt Anvendelse af Dis-
 „section, histologisk Præparation og Mikroskopi er en nødvendig
 „Forudsætning for den Methode, hvorefter jeg har søgt at
 „bearbejde Ichthyologien i de af mine Afhandlinger, der stræbe
 „videre frem fra det af mine Forgjængere opførte Grundlag, og
 „at jeg heri har taget min Lærer paa dette Omraade, Hr. Prof.
 „Schiødt's meest karakteristiske Arbeider til Mønster. Herved
 „er det altsaa givet, at de med mine egne Bestræbelser meest
 „harmonerende Arbeider netop findes i Naturh. Tidsskr., og at
 „mine Arbeider følgelig der ville staae paa et Sted, hvor de
 „efter den videnskabelige Sammenhæng naturligt høre hjemme
 „og naturligt maae ventes at ville blive søgte af videnskabelige
 „Læsere. Disse vare mine Grunde til fra først af at tilbyde
 „Tidsskriftet mine Arbeider, og der kan derfor ikke være Tale
 „om at forandre dette Forhold.

„Hvorvidt nu den af Hr. Etatsraaden godkjendte Betegnelse

„af mit Valg af Publicationssted som „*illoyal*“ finder rettelig Anvendelse i nærværende Tilfælde, derom maa jeg altsaa, i Henhold til foranstaaende Udvikling, tillade mig at fastholde en bestemt Tvivl.

„Skulde der i disse ærbødige Bemærkninger være indløbet et eller andet Udtryk, som i mindste Maade kunde være Hr. Etatsraaden stødende, vil jeg paa Forhaand op, rigtig kunne forsikre, at Sligt har været aldeles stridende mod min Hensigt. Deres Hvbhd.^s aabne og alvorlige Brev har affødt Trang hos mig til i al Ærbødighed, men med lige Aabenhed og Uforbeholdenhed, at udtale mine egne Anskuelser. Den mod mig udviste imødekommende Velvillie, som Deres Hvbhd. hentyder til, og som jeg aldrig vil benægte, er mig Borgen for, at denne min Skrivelse vil blive modtaget med de samme Følelser, hvormed min foregaaende Henvendelse blev modtaget og besvaret.

„Jeg tillader mig da til Slutning at henstille, om ikke de foran udviklede Betragtninger og Oplysninger skulde findes tilstrækkelige til at bevæge Hr. Etatsraaden til i dette Tilfælde at fravige de Principer, som Deres Hvbhd. ellers vedkjender sig, og altsaa ikke for min egen, men for mit Arbeides Skyld aabne mig Adgang til Afdelingens Magasiner af Fiske uden den i Udsigt stillede Betingelse med Hensyn til Publicationsstedet for mine Undersøgelser. Hvilken Deres Hvbhd.^s Bestemmelse end maatte blive, vilde jeg sætte stor Priis paa snarest muligt at modtage et skriftligt Svar.“

Denne Skrivelse, hvis Ironi er ligesaa fin som dens Logik uimodstaaelig, havde den forønskede Virkning. Steenstrup kan ikke have undgaaet at bemærke, at han intet personligt Hold havde paa Winther, at denne ikke i mindste Maade frygtede ham men fuldkomment var Mand for sin Hat, og at han selv ingen Udsigt vilde have til i Længden at føre sin Anskuelse igjennem, hvis forlænget Modstand fra hans Side skulde lede til, at Sagen af Winther bragtes for de høiere Autoriteter. Winther gjorde ingen Hemmelighed af det Forefaldne, og det sagdes dengang, at indflydelsesrige Venner af Steenstrup, særligt Madvig, gjorde ham opmærksom paa det Ulovlige saavel som det Ukloge i

den Stilling, han havde indtaget. Imidlertid lod Svaret vente paa sig, hvorfor Winther under 20. October 1875 mindede derom, og i Henhold til, at han, i Tilfælde af Afslag, jo vilde have at skaffe sig Materialet andetsteds fra, meddeelte, at han, hvis der intet Svar kom inden en Uge, vilde betragte Udeblivelsen som eensbetydende med et Afslag. Steenstrup svarede under 23. Oct., at Winther først Mandag d. 25de kunde have Besvarelsen. „Paa Mandag“, tilføier Steenstrup, „vil ogsaa Hr. Dr. Lütken være tilbage og kunne fremtage af Magasinet de „otte Arter*) i sex Slægter, der vare stillede Dem i Udsigt. Paa Tirsdag vil De derfor kunne have Gjenstandene, dersom De endnu ønsker dem under de i Besvarelsen udtalte Reservationer eller Betingelser.“

Af disse sidste Ord skulde man have ventet, at der dog vilde blive stillet Betingelser, der stode i Forbindelse med den eneste saadanne, som der hidtil havde været Tale om, nemlig Steenstrups tilsigtede Veto mod det af Winther valgte Publicationssted. At dette dog ikke var Tilfældet, og at den brugte Vending kun var beregnet paa at dække et fuldstændigt Tilbagetog, fremgaaer af Brevets Text, der lyder saaledes:

„Efter at have tvende Gange gennemlæst Deres i Brev af 7. Octob. udviklede Betragtninger og Oplysninger, hvilke De mente, kunde bevæge mig til at fravige de i mit Svar af 30. Sept. d. A. givne Udtalelser, maa jeg uforbeholdent meddele Dem, Hr. Winther! at der er alt for meget i disse Udtalelser, som jeg ikke har kunnet godkjende som rigtigt, og at jeg saa meget mere fremdeles paa Afdelingens Vegne maa holde paa, at det ønskede Fiske-Materiale kun tilstaaes under bestemte Betingelser. Disse skulle imidlertid endnu blive de samme, som jeg tidligere havde paatænkt, skjøndt Deres paa sine Steder besynderlige Ytringer nok kunde opfordre til yderligere Varsomhed. Ogsaa vil jeg tilføie, at jeg indtil videre vil tage Udtalelserne paa sidste Side af Deres lange Brev [sex Foliosider] bogstavelig efter Ordene, at hvis Deres Udryksmaade kunde være stødende, vilde De „paa Forhaand op-

*) Antallet var, som man seer, voxet (see S. 152 og 159).

„rigtig kunne forsikre, at sligt har været aldeles stridende „mod min (Deres) Hensigt“. Saa gjerne jeg efter Kræfter under- „støtter Andres videnskabelige Undersøgelser og ikke mindst vil „gjøre dette for Deres, maa jeg til Musee-Afdelingens Tarv fast- „holde følgende fire Reservationer og Betingelser:

„1. At der fra Afgivelsen af et noget større Materiale som „det, der er stillet Dem i Udsigt til det første Afsnit af Deres „Undersøgelser over Bygningen af Fiskenes Hoved (nemlig af 14 „Individer i otte Arter af 6 Slægter), ikke tør uden Videre forud- „sættes, at de følgende Afsnit af Deres Arbejde kunne blive „understøttede paa samme Maade.

„2. Til enhver Tid vil Understøttelsen — hvis Afdelingen „kan tilstaae den — nødvendigvis være afhængig af, at Du- „bletterne ere indenfor de respektive Grupper udsondrede fra det „Materiale, der er bestemt til Opstilling, og det veed De, kun „er Tilfældet med dem, der ere blevne gennemgaaede siden „Museernes Forening. Kun af dem kan der følgelig stilles „en vis Brøkdæl, større eller mindre efter Omstændighederne, „til Raadighed. At der af de andre *slet ikke* skulde kunne „afgives noget til Afbenyttelse, skal dermed ikke være sagt. „(Men en „Adgang til Afdelingens Magasiner af Fiske“, som Deres „Brev gjentagne Gange berører, tør der ikke gjøres Reg- „ning paa).

„3. Da det kun er et bestemt Afsnit af Fiske — Kraniet — „der er Gjenstand for Deres Undersøgelse, er det en Selvfølge, „som det ogsaa er i Analogi med tidligere Fremgangsmaade, at „de øvrige Dele af Fisken tilbageleveres til Museets fremtidige „Brug — her altsaa Gjællepartiet og Kroppen.

„4. At det Samme gjælder om samtlige *Snyltere*, der maatte „forefindes paa og i Fiskene, er en Selvfølge.“

Da det jo fulgte af sig selv, at Museet ikke kunde ventes enten at afgive hvad det muligt kunde behøve til fremtidig Opstilling eller at opoffre hvad Winther ikke brugte, og da Winther, hvis der i Fremtiden skulde opstaae Vanskeligheder med at faae yderligere Materiale, selvfølgelig ikke vilde appellere til den Omstændighed, at han nu havde modtaget saadant, men derimod til de samme almindelige Argumenter, der havde forskaffet

ham dette, saa sees det let, at det kun er et Skin, naar Steenstrup endnu giver sig Mine af kun at tilstaae Afbenyttelsen af Materialet paa Betingelser i samme Forstand, som han fra først af vilde gjøre gjældende. De nu nævnte vare selvfølgelige og havde aldrig været gjorte til Gjenstand for Discussion af Winther; den eneste Betingelse, som var bleven discuteret, frafaldt Steenstrup fuldstændigt. Heri handlede han uden Tvivl klogt; thi af adskillige Breve fra Winther fra denne Periode fremgaaer, at denne Etatsraadens ligesaa sindige og kloge som determinerede Modstander var fuldkomment beredt paa at gaae til de sidste Yderligheder.

Til et ydre Brud mellem Steenstrup og Winther førte denne Sag ikke. Winther havde som Seirherre Raad til at være ædelmodig og var desuden altfor klog til uden Nødvendighed at bryde med Bestyreren af en Samling, hvorfra han i Fremtiden kunde ønske Materiale. Steenstrup paa sin Side havde i Winther fundet en Modstander af uventet Styrke, som han vilde gjøre vel i ikke at udæske, og satte desuden for megen Priis paa den Hjælp, Winther kunde ventes at yde i Retning af Indsamling o. s. v., til at han skulde give sin Ærgrelse alt for meget Tøilen. „Man var meget forekommende“, skrev Winther til Feddersen, da han hiin Tirsdag kom paa Museet for at hente „Krigsomkostningerne“, d. v. s. de ønskede Fiske.

Efter sin Afslutning blev Sagen berørt i et Par Bladartikler, nemlig i „Morgenbladet“ af 24. Nov. 1875 og af 28. Jan. 1876; men dette skete ikke paa Winthers Foranledning. De nævnte Artikler hørte til de Angreb paa Steenstrup, som netop dengang udgik fra Tauber, og som ovenfor (S. 107) ere omtalte. Kort efter lod Steenstrup Winther adspørge gennem Mørch, om han vilde overlade Museet de Bløddyr, han havde samlet paa sine Excursioner den afvigte Sommer, og i et senere Brev fra Steenstrup selv, hvori han meddeelte Winther, at nogle Fiske vare til hans Disposition, bød han ham 15 Rd. for dem. Winther svarede, at han, af Hensyn til de tilbudte Fiske, ingen Betaling ønskede for hine Bløddyr; men Steenstrup vilde ikke indlade sig derpaa. Af Hensyn til — som han udtrykte sig — „den cyniske Maade, hvorpaa man i

Bladene angriber os“, vilde han principmæssigt ikke modtage Gaver til Museet af Stipendiater, som havde det Smithske Stipendium. Winther modtog da Pengene og underskrev Qvitteringen; at Steenstrup selv havde affattet denne, fandt Winther ret paafaldende.

Den Afhandling, til hvis Udarbeidelse Winther havde ønsket det ontalte Materiale, blev færdig ved Paasketid 1876 og findes trykt i „Naturhistorisk Tidsskrift“, 3. R., XI. Bd. Han siger i det indledende Stykke, at Materialet til dette Afsnit var „bragt tilveie gennem Naturaliehandelen, ved Bistand „af det zoologiske Museum og ved privat Velvillie af Apotheker „Benzon og Cand. Tauber, hvilke Herrer herved bedes modtage „Forfatterens Tak for den ydede Hjælp, samt for de inden- „landske Formers Vedkommende ved Forfatterens egne Indsamlinger.“

At Winther imidlertid havde tildraget sig ikke ringe Opmærksomhed som Kjender af Fiskeriforhold, fremgaaer ikke blot af hans Sendelse til Aarhusbugten, men ogsaa deraf, at han var en af dem, som bleve raadspurgte med Hensyn til den i Sessionen 1875/76 forelagte nye Fiskerilov*). Selvfølgelig interesserede Sagen ham særdeles, men han holdt sig meget tilbage, idet han klogelig søgte at undgaae at blive classificeret som Partimand. Endvidere opnaaede han en Bevilling paa 1200 Kr. til sine marine Undersøgelser, hvorpaa han byggede stolte Planer. Han haabede nu at kunne tilveiebringe en sammenhængende Hydrographi af vore Farvande indenfor Skagen, indeholdende de sammenarbejdede Resultater af hans Iagttagelser og Indsamlinger, hvortil skulde knytte sig en ny Udgave af Krøyers „Danmarks Fiske“, ikke blot „et lappet Optryk“, men en heel ny Bearbeidelse af Krøyers Stof med nødvendige Tillæg og fra nye videnskabelige Synspuncter. Da han imidlertid selv især kjendte Havfiskene, søgte han at interessere Adjunct Feddersen for Sagen, i Haab om, at denne vilde tage Deel deri for Ferskvandsfiskenes Vedkommende.

I Mai Maaned 1876 begyndte Winther sit sædvanlige

*) See „Nord. Tidsskr. f. Fiskeri“, Ny R., VII, 1881, p. 136.

Sommertogt i Kattegattet, men afbrød det efter en Maanedes Tid for at foretage en Expedition til Vesterhavet. Schiødtte havde netop dengang sat en Fortegnelse over de danske høiere Krebsdyr i Gang ved Museet, men der var den store Ulempe derved, at næsten alt det forhaandenværende Materiale hidrørte fra Østersøen, Belterne og Kattegattet, hvorimod næsten Intet havdes til Oplysning om Vesterhavets Fauna i denne Retning. Schiødtte og Winther bleve da enige om at gjøre et Forsøg paa at fylde denne Lacune ved Skrabninger paa Horns Rev. Schiødtte havde alt tidligere søgt at bane Veien for, at Winther kunde faae Tilladelse til at komme med paa Orlogsfartøier, der vare paa Opmaalning, og da et saadant Arbeide netop det Aar skulde udføres paa Horns Rev, tilstillede han under 15. April Marineministeriet en Skrivelse, hvori han under Henviisning til det omtalte Arbeide over danske Krebsdyr som Bestyrer af vedkommende Afdeling af Museet anmodede om Bemyndigelse for Winther til midt i Juni at indfinde sig paa Stedet og henvende sig til „Expeditionens Chef om den Assistance ved Skrabningen, som Chefen maatte finde forenelig med Expeditionens „Formaal og samtlige øvrige Omstændigheder. Hr. Winther vil „selvfølgelig selv afholde de Omkostninger, som hans Ophold „formeentlig 3 à 4 Uger maatte medføre, og saaledes i ingen „Henseende falde Expeditionen til Byrde og Uleilighed udover „den Assistance ved Skrabningen, som Chefen maatte see sig i „Stand til at indrømme.“ Herpaa svarede Ministeriet under 15. Mai meget beredvilligt, at man vilde paalægge Chefen at yde Winther den Assistance ved Skrabningen efter Krebsdyr, som Chefen maatte finde forenelig med Expeditionens Formaal og samtlige øvrige Omstændigheder, hvorefter Winther midt i Juni meldte sig paa Opmaalingsdamperen „Zephyr“ i Graadyb, hvor han fik den bedst mulige Modtagelse af Chefen, Capt. OLDENBURG, og de andre Officerer. I flere Breve udtalte han sin Paaskjønnelse deraf. Han fik en Slup med to Mand til sin Disposition, naar den ikke blev brugt til Opmaalning; til Gjengæld hjalp han med ved dette Arbeide (idet han var vant til at bruge Sextant), naar han ikke kunde forfølge sine egne Undersøgelser.

I andre Henseender blev Touren ham imidlertid en Skuffelse. Veiret var saa slet, at det ofte hindrede Skrabning, og Bunden var fattig paa Dyr, saa at Udbyttet blev langt ringere end forventet. Winther var meget utilfreds, men Schiødte trøstede ham paa bedste Maade. I sit Svar paa et af Winthers første Breve skrev han: „Hvorfor skulde det ikke være i Havbunden „som paa Landjorden, hvor jo dog kun ganske enkelte Pletter, „som der hører meget lang Erfaring til at bedømme, give Udbytte „af Leddyr udover de ganske almindelige, overalt udbredte Arter, „og da Bunden i Havet er langt vanskeligere at skøjne og jo „ikke kan dømmes om uden ved at rode ned i den, saa er det „ganske naturligt, at Skuffelserne her blive langt hyppigere, „saalænge Undersøgelserne endnu ere saa nye“. I et senere Brev kunde Winther melde om lidt bedre Udbytte, men meente dog, at en Fortsættelse af Undersøgelsen vilde være Spild af Tid og Penge. Schiødte trøstede og opmuntrede ham imidlertid fremdeles, da de jo dog i Grunden kun havde ventet sig nogle faa værdifulde Fangster af Krebsdyrfaunaen, og saadanne vare jo ogsaa opnaaede. „Jeg har nu,“ skriver han, „samlet Insekter „til vor Fauna i 40 Aar og tilveiebragt en uhyre Samling, men „Hovedmassen skriver sig dog fra enkelte heldige Aar og heldige Pletter. Min enorme Samling af Snyltehvepser er tilveiebragt ved 5—6 Indsamlinger i en Maanedstid ad Gangen; „den lange mellemliggende Tid har kun givet yderst ringe „Bidrag trods al Umage“. Imidlertid overlod han det til Winthers Skjøn, om han vilde fortsætte. I sine Breve baade til Schiødte og til Steenstrup, for hvis Afdeling Winther samlede de Bløddyr, som forekom, omtalte han Farvandets hydrographiske Interesse men store Farlighed for Seiladsen, hvorom de mange Vrag vidnede. Dette gav Steenstrup Anledning til at henlede Winthers Opmærksomhed paa, at de paa Revet staaende Vrag maaskee tilbøde en heldig Leilighed, som burde benyttes. „De fleste af disse,“ siger Steenstrup, „maa jo være „Træskibe og kunde maaskee vise sig at huse flere af de Tereformer [Pæleorme], som endnu ikke vare blevne fundne ved „vore Kyster“. Disse opfordrede han Winther til at samle og indsende, hvis der var Leilighed, og minder Winther om, at

Dyrenes Bagende med de saakaldte Paletter frembyder gode Artscharacterer. Denne Henstilling morede Winther ikke lidet, da Vragene paa Horns Rev, fire Miil til Søes, jo ikke vare tilgængelige som et Vrag ved en Strandkant. For at faae Tømmerstykker med Pæleorme fra Vragene paa Horns Rev maatte han have Sprængnings- og Dykkerapparater, men i Reglen vilde det være livsfarligt at komme dem nær i en Baad. Steenstrups Yttring mindede ham om den berømte Instrux til Naturforskerne paa Galathea-Expeditionen (I, S. 137). Winther fik imidlertid ikke Leilighed til at indlægge sig Ære ved Indsamling af Teredo-Former; thi han opgav snart efter Horns Rev og vendte tilbage til Store Belt. „Ilde gik det jo, og vel var det, som „man siger“, skrev Schiødte i den Anledning. „Spillere paa „staae, at næst efter at vinde er deres største Fornøielse at „tabe, og næst efter at have faaet mange Dyr paa Horns Rev „er det følgerig det Bedste at vide, at der ingen er“.

Førend vi forlade denne Episode, kan det bemærkes, at Winthers Expedition gav Anledning til en lille Storm i Museumsraadet, hvor Schiødte dengang var Formand. Efterat han havde indsendt sit Andragende til Marineministeriet, gjorde han en Meddelelse derom til sine Colleger, for det Tilfælde, at de vilde benytte sig af Leiligheden til Bedste for deres Afdelinger, men denne Meddelelse optoges meget uvenligt af D'hrr., som meente, at den hele Sag burde være grebet ganske anderledes an, og reiste mange Discussionspuncter. Da Schiødte meget godt indsaae, at det Hele ufeilbarligt vilde gaae i Staae, hvis Sagen forfulgtes paa den af hans Colleger ønskede Maade, tog han sit Forslag til Raadet tilbage, saasnart han havde modtaget Ministeriets Svar. Herover vare Collegerne Steenstrup og Reinhardt yderst utilfredse. „Der var intet videre derved at gjøre“, skriver Schiødte, „og saaledes er denne Sag som saa mange „andre rolig indløben i Archivets mudderfyldte Havn for at „hvile der, til en Fremtidens Historiker maatte skrabe den op „til Glorie for Museets Bedrifter“. Da imidlertid Schiødte fik Tingen indrettet, som han ønskede, og da alle Interesser factisk varetoges, har jeg ikke fundet Anledning til her at foretage en mere detailleret Opgravning.

Det var først i August 1876, at Winther efter et kort Ophold i Kjøbenhavn vendte tilbage til sine Undersøgelser i Kattegattet. Schiødte havde hele Tiden været angstelig for hans Helbred, især paa Grund af det fremherskende kolde og raa Veir, men allerede faa Dage efter sin Ankomst til Kalundborg i Mai Maaned havde Winther kunnet berette om, hvor godt han kom sig, og at han ganske havde forvundet den Nerveusitet, hvorefter han havde lidt. I et senere Brev fra August skriver han, at han „æder og drikker som en Gorilla og burde maaskee aldrig sætte Foden paa Land.“ Han var fuld af Arbeidslyst og Kraft og Planer for Vinterens videnskabelige Foretagender. „Jeg kunde have Lyst,“ skriver han til Schiødte, „at „gjøre følgende Ord af Spielhagen til mit Valgsprog: „At leve „er at være virksom; at leve lykkeligt er at være virksom af „alle sine Kræfter“.“ At Schiødte i høieste Grad var enig med ham heri, behøver ikke at siges. Desværre syntes Winthers Ord om, at han maaskee aldrig burde sætte Foden paa Land, altfor hurtigt at ville vise sig sandt. Han kom hjem sidst i August, efter at have været paa Søen i 3½ Maaned, „fuld af Udbytte, Sundhed og godt Humeur“, men alt i October begyndte han at skranke. Brystet var alvorligt angrebet, og han maatte holde sig inde i lange Tider. Han fik dog Adskilligt udrettet og begyndte paa Bearbejdelsen af de danske Fiske for „Zoologia Danica“, som netop dengang blev sat i Værk. Under denne Sygdom modtog han gennem Lütken Tilbud om en Plads i Udlandet, foreløbigt for et Par Aar; men Winther vilde ikke indlade sig derpaa. Han vilde ikke forlade det Arbeide, han havde begyndt, og de Engagements, han da havde paataget sig. Saasnart han igjen var paa Søen i Foraaret 1877, vendte Appetit og Kræfter tilbage. Han tænkte dog paa at gaae til Syden næste Vinter, saasnart Frosten indfandt sig, men forøvrigt gik det godt for ham, og da Tiden kom til Fornyelse af det Smithske Stipendium (i Mai 1877), fik han det med Forhøielse. Efter sin Hjemkomst tog han, som sædvanligt, energisk fat paa sin Forfattervirksomhed. Hans svage Side herved var endnu Texten. „Husk endelig paa,“ skrev Schiødte i Anledning af Texten til en Tavle i „Zoologia Danica“, „og find Dem i, at

„det er ikke nok at undersøge og udfinde et Resultat; naar man vil meddele Andre dette Resultat, saa møder man en Mængde tildeels meget subtile Krav, som *absolut* maa tilfredsstilles.“ Men ogsaa i den Henseende gik Winther frem, thi han holdt sig aldrig for klog til at lære af Schiødte.

Det varede dog ikke længe, førend hans gamle Fjende kom igjen. Winther havde oprindeligt tænkt paa at komme bort i October, men opgivet det, og i November var han igjen paa Sygesengen. I et Brev fuldt af Klager skriver Schiødte til mig d. 16. Dec. 1877: „Saa noget af det Allerværste: Winther har igjen havt et Anfald, værre end nogensinde før; den ene Lungespids er fortættet, og Inflammation har slaaet sig til. Det gjælder om à tout prix at sende ham til Middelhavet, forinden Vinteren tager fat, og Lægen mener da, at hans Helbredelse er mulig eller dog langvarig Standsning i Sygdommens Udvikling. Jeg har da i en heel Uge ikke kunnet bestille Andet, udenfor de løbende uopsættelige Forretninger, end at skrive hans Ansøgninger og løbe om i Byen fra den ene Stiftelse til den anden for at opdrive de 1600 Kr., som anslaaes nødvendige for at holde ham i 4 Maaneder dernede; flere Steder har jeg faaet brat Afslag, og da jeg endelig haabede at have faaet Summen sikkret, fik jeg et ynkeligt Brev fra Hall (som en af Directeurerne f. d. Hjelmstierne-Rosencroneske Stiftelse); han havde haabet paa at bringe mig en behagelig Meddelelse, men hans Collega, Gehr. Scheel, havde paa det Bestemteste erklæret sig mod Sagen som uforenelig med Fundatsens Ordlyd. Den elskværdige Kmh. Rosenørn (Overpræsidenten) har tilsikkret 600 Kr., og min gamle Mæcen, Gehr. Tillisch „vil gjøre hvad han kan“ for at skaffe de 500 Kr. fra Class. Fideicommis; men hvor jeg skal faae de sidste 500 Kr. fra, veed jeg nu ingen Udvei til, og W. maa afsted først i Januar. At gaae til Fischer, der alt har bevilget saameget til zoologiske Formaal, kan jeg ikke beslutte mig til; og jeg troer heller ikke, at Ministeriets Fond, der desuden er lille, har en Rubrik for at hjælpe syge videnskabelige Arbeidere til Helbred.“ Schiødte fik endnu Løfte om saameget mere, at kun 200 Kr. manglede, men Winthers

Helbredstilstand gjorde en Reise umulig, skjøndt han alt ved Nyltaarstid kom over det Værste. Et mindre Tilbagefald indtraadte, og senere sloge Gigtsmerter sig til, men det gik dog endelig fremad, og da Sommeren 1878 kom, var han rede til at begynde sit sædvanlige Togt.

Imidlertid havde han arbeidet hjemme jævnt væk og blandt Andet skrevet et lille Indlæg i Spørgsmaalet om Anlæg af en Nødhavn i det nordlige Kattegat — en Sag, som ganske vist laae langt ude af hans Vei som Zoolog, men som hans practiske, sømandsmæssige Kjendskab til Kattegattet som Farvand baade gav ham Interesse for og Competence til at tale med om. I et Brev fra Rudkjøbing, skrevet i Juni 1878, hedder det: „Sø-„livets Virkninger ere nu som altid de samme for mig, Kræfter, „Appetit, Velvære etc. i rivende Fremgang. Kan jeg slippe til „Syden oven paa denne Tour, tænker jeg at kunne slippe for „Aktors eller Doktors videre Tiltale.“ Dog var han forsigtig med at udsætte sig for raat Veir. Strax efter sin Hjemkomst tog han, som sædvanligt, fat paa sit litteraire Arbeide, men beredte sig, belært af Erfaring, paa at gaae til Syden itide. For at kunne gjøre dette, gjorde han et Laan i en Bank, idet han stolede paa, at de fra det Classenske Fideicommiss og Vallo i Begyndelsen af Aaret tilsagte Penge, resp. 500 og 600 Kr., kunde paaregnes. Endvidere havde han søgt Thotts Legat. Nogle Aar tidligere havde han søgt dette Legat til sine Under-søgelser i de danske Farvande, men det var blevet afslaaet, som Steenstrup, der gennem Consistorium udøvede Hovedindflydelsen paa Bortgivelsen, dengang havde forklaret, fordi Fundatsen udtrykkeligt fordrer, at Beneficiarius skal studere ved *fremmede* Universiteter og Steder. Senere var det rigtignok bleven nydt af en Naturforsker, som reiste til Grønland for at samle, hvilken Localitet dog neppe kunde siges at være „fremmed“ for en Dansk. Nu havde Steenstrup raadet Winther til at søge det, og han fik ogsaa en Portion, 200 Kr. for Dec. Termin. Samtidigt med at Steenstrup underrettede ham derom, sendte han ham en lang Liste over Commissioner og Desiderata, ud over et Par tidligere, meget anseelige, som Lütken alt havde tilstillet ham i Tillid til hans Interesse for Museet, hvor-

hos han havde lovet ham en lille Godtgjørelse for Præparation osv.

Først tænkte Winther paa Malaga som Vinteropholdsted, men reiste istedetfor til Rivieraen, dog ikke, som paatænkt Aaret iforveien, til Mentone, men til Villafranca, vistnok nærmest fordi dette Sted tilbød fortrinlig Leilighed for ham til at fortsætte sine Studier over Havdyr. Det var imidlertid neppe noget heldigt Valg med Hensyn til hans Helbred. Der er i Virkeligheden kun et begrændset Antal Localiteter langs Rivieraen, som egne sig for Brystsyge, og Villafranca er ikke iblandt dem. Winthers første Brev derfra til Schiødte af 27. Oct. var fuldt af Tilfredshed. Han havde indlogeret sig i Hotel de l'Univers, hvor han fik et Værelse, der gik under Navnet „Chambre des naturalistes“, fordi det havde været beboet af en heel Række af de Naturforskere, som aarligt kom did for at studere Middelhavets Fauna, saasom van Beneden, Metschnikoff o. A. Winther havde ogsaa strax faaet fat paa Naturforskernes Factotum, gamle Martin, og var hurtigt kommen i Arbeide. Om dette sidste indeholde hans følgende Breve lange Beretninger, som naturligviis i høi Grad glædede Schiødte, fordi han saa stærkt interesserede sig for Winther, men forøvrigt paa samme Tid fremkaldte et Udbrud af den Pessimisme, som ikke sjældent betog ham. Han havde selv fra sin Ungdom bevaret de herligste Indtryk af Syden og længtes altid did igjen, uden at han dog nogensinde naaede saavidt. Just da var han plaget af kjedsommelige Forretninger, hvortil kom, at han var falden og havde forstuvet sin Fod. Han kunde da ikke væрге sig mod at contrastere sin egen Situation med Winthers og tænkte paa, at denne kunde sidde i Fred paa sin Balcon og see ud over det deilige Middelhav, med en ubegrændset Fremtid af fornøieligt Arbeide for sig. Et characteristisk Uddrag af et Brev til Winther fra denne Tid vil finde Plads paa et andet Sted. Winther fik snart Selskab af andre Naturforskere, som kom paa Videnskabens Vegne, og om hvem han sendte Schiødte livlige Breve. Som et betegnende Træk kan anføres, at Winther, en Franskmand og en Amerikaner, W. FAWKES, som ogsaa boede i Hotellet, vare blevne enige om et Sprogrescript,

hvorefter Samtalen skulde føres afvexlende en Uge paa Engelsk, en anden paa Fransk. Da nu en Tydsker kom til, insisterede han paa en tydsk Uge og blev rasende, da de Andre ikke vilde gaae ind derpaa. Tilsidst gjorde han sig saa ubehagelig, at han efter Værtindens Ønske maatte fortrække. Schiødte opmuntrede Winther til at pleje Omgang med disse fremmede Colleger. „Deres Amerikanere, Russere og Schweizere har De „godt af at see lidt paa. Det giver Menneskekundskab og „muntrer op til at faae Forstand paa, at det Eneste er at lade „Enhver seile sin egen Sø. Saasnart man bryder sig om de „Andres Mening og Tilstemning, er man egentlig færdig. Men „det har De da ogsaa udmærkede Anlæg til ikke at bryde Dem „om. Zoologi er noget, som meget faa Zoologer kjende „noget til.“

Imidlertid kom Winther ikke vidt med Udførelsen af sine Planer for videnskabeligt Arbeide. Det blev desværre en usædvanligt kold og tidlig Vinter, og Rivieraens forræderiske Klima med dets store og pludselige Afvexlinger dræbte ham som saa Mange af dem, der i kun altfor ofte skuffet Haab om Helbredelse betroe sig dertil. Allerede i November klagede han over Kulden, og d. 2. Dec. 1878 skrev han: „Jeg har siddet med Over- „frakke og Underfrakke og Benene svøbte ind i et Faareskind „med Ulden paa og dog frosset med Glands.“ Endnu den 30. Dec. skrev han til Schiødte, at han tiltrods for Kulden befandt sig vel; men det var det sidste Brev, som Schiødte modtog fra ham. Nytaarsdag 1879 blev Winther angreben af Blodstyrtning. Hans nye Venner, især W. Fawkes, toge sig høist venligt af ham og fik ham bragt paa Hospitalet i Nizza, hvor han først var noget bedre men efter fire Dages Forløb bukkede under, Natten til d. 11. Januar 1879, efter et nyt voldsomt Anfald af Blodstyrtning. Han vidste, at hans Time var kommen, og havde tilskrevet sine Nærmeste sit Farvel. Schiødte, som hele Tiden paa Winthers Vegne havde frygtet Kulden, hørte fra hans Hustru om hans slette Tilstand og tilskrev ham et Brev, som er ret characteristisk. Først skrev han som sædvanligt om sit Arbeide o. lign., hvilket han vidste vilde interessere Winther, og fortsatte saaledes: „Ja, jeg skriver rask nok om alle disse

„Sager ligesom ellers, thi hvad kan det hjælpe at pibe! Men tro mig, min kjære Ven, det var et haardt Stød for mig idag, da jeg fik at høre hvorledes det stod til med Dem dernede. Den brave Amerikaner! Jeg har strax tilskrevet ham et venligt Brev med varm Tak for hans Godhed mod Dem og bedet ham være forsikkret om den Taknæmmelighed, som næres mod ham af alle Deres Venner.“ Men Brevet naaede ikke Winther i Live.

For Zoologien var Winthers Død udentvivl et stort Tab paa Grund af hans grundige Kundskaber, store Dygtighed som Undersøger og sunde Syn paa sin Videnskab. Naturligviis havde han endnu en Deel at lære, men rede, som han var, til at følge en saadan Lærers Anviisning som Schiødte, kan man neppe betvivle, at han vilde have udrettet meget Anseeligt. For den videnskabelige Zoologies Dyrkelse i Danmark var hans Tab særligt føleligt, fordi han med sine gode Egenskaber som Videnskabsmand forbandt Klogskab, Besindighed og Menneskekundskab. Saavel af denne Grund, som fordi Winther var ham personlig kjær, tog Schiødte sig denne Begivenhed meget nær. „Winthers Død,“ skrev han til mig d. 21. Mai 1879, „har ganske vist paaført mig et uhyre stort Tab, og det i flere Henseender. Han hjalp ogsaa, ved sit energiske Exempel og sin afgjorte Hengivenhed for mig som sin egentlige Videnskabslærer, til at holde dem i Skak, som nu reise Hovedet; for Mange føles hans Bortgang som en Befrielse.“

Selv har jeg aldrig kjendt Winther. I 1878/79 tilbragte jeg Vinteren tildeels paa Rivieraen, men da min Correspondance var bleven afbrudt, vidste jeg ikke, at Winther var der, og paa den Tid, han døde, var jeg i Cannes. Da jeg nogle Aar efter gjorde et kort Ophold i Beaulieu, gik jeg en Dag over til Villafranca for om muligt at høre lidt om ham af Folkene i Hotel de l'Univers. Jeg fandt ogsaa ganske rigtigt Hotellet, et meget beskedent Gjæstgiversted — jeg troer det eneste, Byen eiede — paa Quaien, udsat for alle Vinde og vist ganske blottet for den Comfort, som udkrævedes for Winther i hans precaire Helbredstilstand. Den gamle Værtinde var imidlertid død, og skjøndt en Slægtning, som endnu var der, dunkelt huskede Winther, kunde jeg ikke erfare noget Nyt.

Omtrent paa samme Tid som Winther optraadte WILLIAM SØRENSEN som Forfatter under Schiødtes Auspicier. Hans Navn findes første Gang i 1868 paa Listen over Schiødtes Tilhørere, og han beskæftigede sig især med Arachnider, hvorfor Schiødte, der gjerne saae, at hans Disciple optog hver sin Afdeling af Dyreriget, spøgende kaldte ham sit „Arachnidehaab“. Han tog Magisterconferents i 1873. Under 9. Febr. 1873 tilskrev Schiødte mig: „Megen Tak paa Sørensens Vegne for den „tilsendte Extract af Lucas. Igaar modtog jeg efter Forlangende „noget her i Museet savnet Materiale fra Berlinermuseet, som „han ligeledes behøver til sin Afhandling om Opilionerne, men „han tør ikke gjøre det bekjendt, at han arbejder paa Noget til „Tidsskr., før han har været oppe til Mag. Conf., som menes at „ville skee i April; thi det paastaaes almindeligt, at L. Lunds „og Budde-Lunds Uheld ved Mag. Conf. ikke ganske er uden „Sammenhæng med deres Forfattervirksomhed under mine „Vinger, Noget, der vel er overdrevet, men ikke savner al „Grund. Under alle Omstændigheder er det sikkert, at en Op- „træden i Literaturen ikke er vel seet, naar den ikke foregaaer „gjennem Naturh. Foren.“

Det var under Udarbeidelsen af dette videnskabelige Debutarbejde, at en lille meget characteristisk Episode forefaldt, som jeg vil meddele med Sørensens egne Ord i et Brev til mig:

„Da jeg var ved at udarbejde min første lille Afhandling, „var der et Organ af Opilionernes Mund, nemlig Kjæbefligene af „2^{det} Par Beens Hoffer, hvis morfologiske Værdi jeg ikke var „istand til at udrede. I min Nød henvendte jeg mig til Schiødte „og bad ham hjælpe mig. Han spurgte mig da, hvorfra Or- „ganet havde sit Udspring. Dette havde jeg ikke gjort mig „klart, og jeg svarede derfor, at jeg ikke vidste det. „Ja! saa „kan jeg heller ikke hjælpe Dem; men see at finde ud deraf, „saa antager jeg, at jeg vil kunne give Dem Besked paa Deres „Spørgsmaal.“ Jeg var ikke lidt gnaven paa Schiødte derover, „deels fordi hans Udtalelse var kort og, som det syntes mig, „noget uvillig, men deels ogsaa fordi det forekom mig, at han

„sagtens kunde gjøre mig denne „lille Tjeneste“, naar han vilde. Jeg spurgte imidlertid aldrig tiere Schiødte derom; da jeg havde besvaret for mig selv det Spørgsmaal, han stillede mig, saa havde jeg ogsaa dermed Besvarelsen paa det Spørgsmaal, som jeg havde søgt at faae klaret. Dem behøver jeg ganske vist ikke at gjøre opmærksom derpaa; men jeg vil dog sige, at da Schiødte syntes mig ikke at ville hjælpe mig, da hjalp han mig dobbelt; thi han gjorde det uden at fritage mig for noget af mit Arbeide og uden at fratage mig noget af det bedste Udbytte deraf, nemlig Tilfredsstillelsen over selv at kunne løse Vanskeligheden. — Jeg gad vide, hvormange der vilde have gjort det Samme ligeoverfor en saameget Yngre. Men den Dag idag er jeg Schiødte Taknemmelighed skyldig derfor; thi han hjalp mig derved — ikke udover en øjeblikkelig Vanskelighed, men for mit hele Liv som Viden-skabsmand, ved at henvise mig til mine egne Kræfter.“

For dem, der ikke kjende Noget til Humbugen i den lærde Verden, vil jeg tilføie hvad de Fleste vilde have gjort i Schiødtes Sted. De vilde have besvaret det stillede Spørgsmaal saa godt, som de kunde, og vilde da have ventet, at den unge Forfatter skulde adoptere deres dictum paa deres Autoritet, og i det offentliggjorte Arbeide med mange Complimenter udtrykke sin Taknemlighed for den ham ydede ligesaa uegennyttige som værdifulde Bistand o. s. v.

Den paagjældende Afhandling om Phalangiernes Morphologi og Systematik udkom i 8de Bind af „Naturhistorisk Tidskrift“ i 1873. I det følgende Aar, medens Sørensen aftjente sin Værnepligt, fik han gennem Reinhardt Tilbud om en Plads som saakaldet „Strickland Curator“ ved Museet i Cambridge og havde alt erklæret sig villig til at modtage den, da der kom Meddelelse om, at den var bleven besat med en netop fra en Reise i Udlandet hjemkommen Englænder. Sørensen følte sig ikke lidet skuffet herved, men, som jeg mener, neppe med Rette; thi Posten var, hvad Lønning angaaer, meget ringere efter engelske Forhold, end han havde troet, og jeg tvivler meget om, at han overhovedet vilde have følt sig lykkelig i denne Stilling. Schiødte var vel tilfreds med, at Sørensen blev i Danmark.

Sørensen fortsatte sine Beskæftigelser med Arachniderne, medens han levede af Informationer, men disse Arbeider afbrødes ved, at han i Aaret 1876 gennem R. Bergh og Meinert fik en Indbydelse fra en Privatmand til at ledsage ham paa et langt Søtogt. Sørensen modtog Indbydelsen, da han haabede derved at faae Leilighed til at see sig en Deel om i Verden saavel som til at samle og gjøre Iagttagelser under særligt gunstige Forhold. Schiødte var ikke ret glad derved, da han ikke troede, at Sørensens Forhaabninger i sidste Henseende vilde realiseres. Sørensen forlod Skibet i Sydamerika, hvor han tilbragte henimod halvandet Aar. Medens han opholdt sig der, fik han gennem Lütken et Tilbud om en Assistentplads ved den zoologiske Station i Neapel, som han dog afslog. Pudsigt nok, at det skulde hændes tre Gange, at Elever af Schiødte fik Tilbud om Pladser i Udlandet gennem den Steenstrupske Kreds!

Opholdet i Sydamerika benyttede Sørensen til anatomiske Studier af Leddyr og Fiske, hvis Resultater han senere har publiceret efter sin Hjemkomst til Danmark, som han naaede lige tidsnok til at see sin Ven, Georg Winther, endnu en Gang. Blandt disse Arbeider var der et betydeligt over Lydorganer hos Fiske, hvilket som de andre var bestemt til Offentliggjørelse i „Naturhistorisk Tidsskrift“ men blev udgivet paa Forfatterens egen Bekostning i 1884 som Doctordisputats, idet der ikke var Plads for dette temmelig store Arbeide i Tidsskriftets sidste Bind, som allerede uden det blev usædvanligt volumineust. Et ganske kort Uddrag af Afhandlingen, oversat af Schiødte, udkom dog allerede i 1879 i det franske Academies Comptes rendus og vakte ikke ringe Opsigt. Samme Aar opnaaede Sørensen det Smithske Stipendium, hvilket fornyedes i 1882. I 1881 fik han ved Schiødtes Indflydelse en Stilling som Inspecteur ved den zoologiske Have, men han opgav den igjen efter lidt over et Aars Forløb, da det viste sig, at dens Røgtelse berøvede ham al Tid til videnskabelige Arbeider. Hvormeget Schiødte skattede Sørensen, kan sluttet af, at han testamenterede ham sit Mikroskop.

Den yngste af Schiødtes egentlige Disciple, der optraadte som Forfatter i dette Tidsrum, var H. J. HANSEN, hvem jeg senere igjen vil have Anledning til at omtale. Han blev Student i 1875, fik alt i December samme Aar lønnet Arbeide ved Schiødtes Afdeling, beskjæftigede sig først især med Diptera, senere med Arachnider og Crustaceer, og tog Magisterconferents allerede i 1879. Schiødte satte stor Priis paa Hansen paa Grund af hans fortrinlige Anlæg og Dygtighed som Museumsmand, hans Flid og Arbeidsiver, samt hans store Talent for Under-søgelse og Tegning, hvilken sidste Egenskab i Forbindelse med hans gode Uddannelse i Zoologiens forskjellige Grene gjorde ham til en værdifuld Medarbeider ved „Zoologia Danica“, af hvilket Værk han bearbejdede Spindeldyrene og en Deel af Fiskene.

Blandt yngre Zoologer, der i dette Tidsrum hørte Forelæsninger af Schiødte, kunne endnu nævnes G. M. R. LEVINSEN, nu Inspecteur ved det zoologiske Museum, og M. P. A. TRAU-STEDET, nu Adjunct ved Herlufsholms Skole, hvilke begge dog ikke sluttede sig nærmere til Schiødte.

Som en Elev af Schiødte, der dog ikke uddannede sig til Zoolog, bør EMIL CHR. HANSEN, nu en af Forstanderne for Carlsberg-Laboratoriet, nævnes. Det var som saakaldet Monradist, at Hansen kom i Forbindelse med Schiødte, der livligt interesserede sig for den, som han udtrykte sig, „altid høitstræbende og i høi Grad videnskabeligt begeistrede“ unge Mand. Under de vanskelige Forhold, hvorunder Hansen med stor Energi arbejdede sig frem, ydede Schiødte ham kraftig Støtte og udøvede megen Indflydelse paa ham i aandelig Henseende. I nogle Aar var han en stadig Gjæst i Schiødtes Huus, men dette ophørte efterhaanden. At Hansen dog ikke havde glemt hvad han skyldte Schiødte, tør man slutte af følgende Passage i et Brev, hvori han takkede for Tilsendelsen af Photographiet af P. S. Krøyers Buste af Schiødte: „Det vil altid være mig „et kjært Minde om den Tid, da De var min Lærer. Det er „meget faa Mænd, af hvem jeg paa min Bane har modtaget saa „stærke og saa gode Paavirkninger som af Dem.“

Der staaer tilbage at omtale FR. MEINERT, som forsaavidt kunde have været nævnt først, som han jo var blandt de ældste af Schiødtes Disciple, men som jeg foretrækker at nævne sidst, fordi det venskabelige Forhold, som fra først af herskede mellem ham og Schiødte, i Løbet af denne Periode efterhaanden ændredes paa en beklagelig Maade, saaledes at det tilsidst antog den modsatte Character. Det gik naturligviis i dette som i alle lignende Tilfælde, at hver Part havde sin egen Opfattelse, og jeg ønsker selvfølgelig ikke at omtale den personlige Side af dette Forhold i større Detail end Nødvendigheden byder. Factum, som her maa nævnes, er, at der fra Slutningen af 1870 fra Tid til anden og stedse hyppigere forefaldt ublide Sammenstød mellem dem, at deres personlige Samqvem blev stedse koldere og tilsidst indskrænkedes til det blot Forretningsmæssige, og at Meinert fra at have været, man kan maaskee sige, en blind Tilhænger af Schiødte kom til at staae aldeles i Steenstrups Leir. Det er kun til nogle Faa, at Schiødte mundtligt eller skriftligt har udtalt sig om denne Forandring, som var ham meget pijnlijk og utvivlsomt kastede en Skygge over hans daglige Liv i en lang Aarrække. Det fremgaaer af disse Udtalelser, at Schiødte ikke var sig bevidst at have gjort Noget, der burde have ledet Meinert til at bryde med ham; selv brød han aldrig med Meinert. Schiødte var ganske vist ikke fri for Pirrelighed, der stundom kunde synes vanskelig at forklare; han blev let utaalmodig ved Modsigelse og kunde gjøre skarpe Bemærkninger med Hensyn til Arbeide, der var foretaget under hans Opsyn og Ansvar, ligesom hans myndige Character stundom kunde lægge sig vel stærkt for Dagen i hans Optræden. Men Enhver, der kjendte ham nøiere, vidste meget vel, at disse Udbrud kun berørte Overfladen, og at Schiødte altid fortrød det, naar han paa den Maade havde gjort Nogen Uret. Nogen varig Misstemning kunde derfor neppe opstaae heraf mellem Schiødte og nogen af hans Elever, med mindre denne manglede de Egenskaber, der skulde lede ham til at sætte sig i det ønskelige Forhold til disse smaa Svagheder hos hans

Lærer. Schiødte selv søgte ikke Grunden til Meinerts forandrede Optræden mod ham i nogen ond Villie eller Tænkemaade hos denne, men i en Selvstændighedsstræben, der jo vilde være roesværdig, hvis den var af den rette Art, men som antog en uheldig Form og Farve paa Grund af en vis Svaghed i Meinerts Character, der ved Omstændighedernes Udvikling, vel ogsaa ved Indvirkning fra anden Side, havde faaet Magt over ham, som Schiødte haabede, dog kun for en Tid. Schiødte unddrog derfor aldrig Meinert sin Velvillie, men idet han fandt sig i hans Optræden saa godt han kunde, vedblev han at gjøre for ham hvad han formaaede, i Haab om, at den Hengivenhed for ham, som han meente i tidligere Aar at have seet Beviser paa hos Meinert, atter i Fremtiden hos denne vilde faae Overtaget.

I et Brev til mig, dateret 6. Jan. 1875, skrev Schiødte: „Jeg har i disse Dage travlt med at løbe om for Meinert; jeg anstrænger mig for, at han kan faae et Par Hundrede Daler Tillæg, og da Worsaae [dengang Cultusminister] vil tage Sagen med næste Gang, han kommer til at conferere med Finantsudvalget, saa bliver det væsentligt af Stemningen hos disse Folk, at Udfaldet vil afhænge.“ I et følgende Brev af 24. s. M. fortæller han, at, da Worsaae havde erklæret, at Alt afhang af Udvalget, havde han (Schiødte) underhaanden henvendt sig til dettes Medlemmer og, siger han, „fundet disse Venstre-mænd, Bojsen, Berg og Th. Nielsen, meget medgjørliche. Jeg har omtrent et bestemt Løfte af dem; men det forstaaer sig, det er min virkelige eller formeentlige Stilling som selvstændig Mand i en Slags Opposition til Universitetets Majoritet, der har gjort Udslaget, thi omtrent hvilkensomhelst anden Universitetsmand kunde nok have sparet sig Umagen. Noget er dog godt for Noget, men faae visse Folk at vide, at jeg har været hos disse Folk, saa bliver jeg gjort til petroleur, hvad jeg ikke var gjort til iforveien.“ Det lykkedes dog ikke at skaffe Meinert Tillægget, og Schiødte var ikke lidt skuffet. Grunden var, som han meente, den, at Worsaae havde forsøgt for meget. „Efter at jeg nemlig,“ skriver han under 1. April, „ved personlig Henvendelse havde paa hans [Worsaaes] egen Opfordring vundet

„alle de ledende Mænd i Finantsudvalget, har han istedetfor at faae Sagen afgjort for Meinert, brugt disse Folks Stemning for M. til at forlange vedkommende Conto ganske i Almindelighed betydeligt forhøiet uden at gjøre Rede for Anvendelsen, og saa har Thinget sagt Nei. Men gjemt er ikke glemt; jeg kommer igjen og igjen, thi M. skal have det bedre; det er aldeles nødvendigt for at han kan holde sig oppe for sig selv og Museet.“

Leiligheden kom imidlertid ikke igjen saa snart. Da der efter O. Mørchs Død i 1878 blev Tale om en anden Anvendelse af det af ham oppebaarne Honorar, ønskede Schiødte, som tidligere omtalt (S. 20), at skaffe Meinert saameget deraf som oversteg det oprindelige Beløb af 1000 Kr., men det lod sig ikke gjøre. Imidlertid benyttede Schiødte, medens han beklædte Formandsposten i Museumsraadet, Meinert som Secretair, hvormed var forbundet et Honorar af 200 Kr., hvorhos Meinert havde den Behagelighed i alle disse Aar at kunne benytte det saakaldte Formandsværelse eller Kontor til sit Arbeide saavel som til sin egen Bequemmelighed. Da Schiødte i 1879 traadte af som Formand, var det hans første Skridt at henvende sig i Ministeriet og i Qvæsturen for at sikkre Meinert mod Tab af Indtægt i det løbende Aar som Følge af, at dette Honorar jo vilde falde bort. Det lykkedes ogsaa ved Hjælp af en lille disponibel Rest paa en anden Conto. Derimod kunde det naturligviis ikke undgaaes, at Meinert til sin store Misfornøielse maatte rømme Formandsværelset. For paa en mere permanent Maade at faae bødet paa det omtalte Indtægtstab og i det Hele opnaae en Forbedring, indgav Meinert i Foraaret 1879 et Andragende til Museumsraadet, hvor Steenstrup nu atter var Formand, om dets Medvirkning til, at han kunde opnaae en Forhøielse af sit Honorar. Da dette i Forbindelse med Budgetforslaget for det følgende Finantsaar kom til Schiødtes Betænkning, afgav han en Erklæring, hvori han fremhævede, at Meinert jo ikke var egentlig Assistent ved Museets entomologiske Afdeling men var „at betragte som en dygtig, af Afdelingen for- tjent Videnskabsmand, som for Honorar udfører videnskabeligt Arbeide i Museet men ikke er forpligtet til at udføre, kan

„nægte at udføre og jevnligt nægter at udføre saadanne Arbeider, som han ikke betragter som henhørende under reent videnskabelige Arbeider, og som Bestyreren derfor selv maa udføre. Jeg sætter imidlertid, som allerede nævnt, saa megen Priis paa det videnskabelige Arbeide, Dr. Meinert under sin frie Stilling til Museet har udført og for Tiden maatte kunne ventes at gjøre, og finder hans Ønske om en forhøiet Indtægt saa billigt, at jeg ikke kan Andet end ved denne Leilighed, som ellers altid, at anbefale hans Andragende paa det Bedste. Jeg vil da tillade mig at foreslaae, at Raadet anbefaler ham til at faae den ham tillagte Indtægt af 1308 Kroner forhøiet til 2000 Kr.“

Hvor rede Schiødte end var til efter bedste Evne at virke til Forbedring af Meinerts Stilling, kunde han dog ikke opfylde alle dennes Ønsker, som stundom forekom ham urimelige, og det var i Anledning af et saadant Tilfælde, der indtraf netop paa den nævnte Tid, at Meinert definitivt brød med Schiødte. Da Examinatoren i Naturhistorie ved Skolelærerexamen, Docent Dybdahl, døde i Foraaret 1879, modtog Schiødte under 13. Mai en privat Skrivelse fra Cultusminister Fischer, hvori denne spurgte om, hvorvidt Schiødte havde „Noget imod, at Meinert, der nok før midlertidigt har fungeret for Dybdahl, atter midlertidigt afløser denne ved de forestaaende Examinere her og i Odense.“ Schiødte svarede omgaaende efter at have confereret med Meinert, „at der fra min eller Museets Side Intet er til Hinder for, at Dr. Meinert midlertidigt afløser Dybdahl ved de forestaaende Examinere her og i Odense“. Det viste sig imidlertid, at Meinert ambitionerede Dybdahls Post som permanent Examinator i hele Landet, og Spørgsmaalet blev da, om han vilde kunne forene en saadan Ansættelse med sin Stilling ved Museet, navnlig med Henblik paa, at de omtalte Examinere i Fyen og Jylland holdtes om Sommeren, saa at hans Overtagelse af Posten vilde medføre hans Fraværelse fra Museet en stor Deel af denne Aarstid. Ved Museet havde Meinert ingen fast Stilling uden som videnskabelig Medhjælper ved den entomologiske Afdeling, og som saadan var han forpligtet til at yde et vist, forøvrigt ikke nærmere bestemt Maal af Arbeide. Hvis Schiødte havde insisteret paa, at dette skulde være ligeligt

fordeelt over hele Aaret, vilde Meinert ikke kunne have overtaget Examinatørposten uden at fratræde sin Stilling ved Museet; men det gjorde Schiødte ikke, idet han vedkjendte sig den Anskuelse, at Meinert meget vel i Vintermaanederne kunde yde et saadant Maal af Arbeide, som Museet med Billighed kunde kræve for hans forholdsviis beskedne Honorar, og der var derfor ingen officiel Hindring for, at Meinert kunde faae sit Ønske opfyldt. Paa samme Tid gjorde han dog Meinert opmærksom paa, at hans eventuelle Overtagelse af Examinatørposten maatte medføre en Forandring med Hensyn til den Deel af hans Virksomhed ved Afdelingen, som ikke stod i Forbindelse med hans Ansættelse, men som han hidtil frivilligt havde paataget sig, nemlig Udførelsen af en Del af Assistentgjerningen. I Virkeligheden var der kun een Assistent ansat ved Museet, nemlig ved den Afdeling, som bestyredes af Professor Zoologiæ, hvis Forretninger som saadan krævede saamegen Tidsanvendelse, at han ligefrem behøvede fast Assistance. De andre Bestyrere vare henviste til, hvis de ikke selv vilde udføre det ordinaire Assistenters ellers paahvilende Arbeide, at faae det gjort saa godt, som de kunde, uden Godtgjørelse eller ved Hjælp af den Afdelingerne tilstaaede Assistancessum. Baade før og efter sin Ansættelse som videnskabelig Medhjælper havde Meinert — skjøndt han ikke betænkte sig paa ved givne Leiligheder at gøre gjældende, at han ikke var forpligtet til saadant Arbeide — dog practisk fungeret som Assistent, forsaavidt det convenede ham. Navnlig havde han ogsaa stadigt remplaceret Schiødte paa samme Maade, som en ordinair Assistent vilde have gjort, naar Schiødte var borte fra Byen om Sommeren. Af Meinert ikke vilde kunne gøre dette, naar han var fraværende en stor Deel af Sommeren paa Examensreiser, forstaaer sig af sig selv, ligesom ogsaa, at Schiødte ikke kunde paatage sig for Fremtiden hver Sommer at forblive i Kjøbenhavn al den Tid, Meinert var borte, hvorved ogsaa Indsamlingen til Museet vilde komme til at lide. Hvis Meinert overtog Examinatørposten, var der ingen anden Udvei, end at en Anden i hans Fraværelse maatte forrette saadan Assistentgjerning, som Meinert hidtil havde gjort udenfor det

ham ved hans Ansættelse paahvilende Arbeide. Der var ingen Nødvendighed for, at Schiødte skulde bringe dette Punct paa Bane, da der var Tale om Meinerts Ansættelse som Examiner; han behøvede blot, naar Tiden kom, at tage de nødvendige Forholdsregler. Men han vidste, at Meinert i høi Grad satte Priis paa saaledes at tage Stilling som Assistent, især ved at varetage Afdelingen i Schiødtes Fraværelse, og saalænge Meinert ikke gjorde Prætensioner ligeoverfor ham selv, som om han havde Ansættelse som Assistent, havde Schiødte Intet derimod. Det var derfor af venligt Hensyn til Meinert selv, at Schiødte i Tide gjorde ham opmærksom paa, at hvis han overtog Examinerposten, maatte han, Schiødte, gjøre Arrangements med en Anden for Sommermaanederne, hvorhos han udtrykkeligt lod Meinert vide, at han havde fuld Frihed til at handle, som han vilde. Den af Schiødte i Udsigt stillede Ordning, at han arrangerede sig med en Anden om Varetagelse af Assistentgjerningen, saavidt Meinert udførte den, en stor Deel af Sommermaanederne, tiltalte aldeles ikke Meinert, som derfor opgav at søge Examinerposten, uden Tvivl fordi han frygtede for derved at miste den Exspectance paa Inspectorposten ved forefaldende Vacance, som han meente at kunne sikkre sig ved i den Udstrækning, hvori han hidtil havde gjort det, at tage Stilling som Assistent. Meinert var imidlertid meget opbragt paa Schiødte, fordi han saaledes var bleven nødt til at træffe et Valg, skjøndt dette — som enhver uhildet Person kan see — laae i selve Sagens Omstændigheder. Han ansaae uden allermindste Grund Schiødtes Handlemaade for et uvenligt Skridt, og efter Schiødtes Meddelelser til mig at dømme, udtrykte han sin Utilfredshed derover baade til Schiødte selv og til Andre paa en Maade, som Schiødte med den bedste Villie fandt det noget nær umuligt at lade passere.

Spørgsmaalet om Meinerts Stilling ved Afdelingen kom under officiel Ventilation i 1882, idet han under 23. Marts med et Par Ord tilstillede Schiødte hvad han betegnede som „et Udkast eller Forslag til almindelige Bestemmelser om de Pligter og Rettigheder, som ere forbundne med min Stilling ved Universitetets zoologiske Museum“, hvori han krævede for sig en

Stilling, der næsten stillede ham lige med Afdelingens Bestyrer. Schiøtte udfærdigede et udførligt Svar paa dette Document, men skyndte sig ikke med at expedere det, og Meinert indgav da en Ansøgning til Ministeriet om, at dette vilde „ved en Skrivelse eller Act“ sikkre hans Stilling ved Museet „som Assistent „eller maaske hellere som Assistent og videnskabelig Medhjælper“. Dette Andragende kom i Juni Maaned til Museumsraadet og blev strax tilstillet Schiøtte som den, det nærmest vedkom, men da denne netop var ved at tiltræde en Reise, til hvilken han havde faaet Permission, afgik Raadets Svar først i September. Dette gik ud paa, at man ikke ret forstod hvad Meinert ønskede; at hans Arbeidsforhold ved Afdelingen maatte ordnes af Bestyreren, som ene havde Ansvaret; at der kun var een normeret Assistentpost ved Museet, hvilken da indtoges af Dr. Lütken, og at Meinerts Stilling var ganske exceptionel. „Skulde endelig det,“ siges der, „der rimeligviis har foresvævet „Ansøgeren, snarere have været en Slags Tilsikkring af ved „langvarig Fraværelse af Bestyreren eller f. Ex. ved Vacance at „rykke op i en høiere Stilling, saa have vi i Almindelighed at „bemærke, at al saadan Designation jo forlængst er uddød, og „paa Museets og Raadets Vegne særlig at fastholde, at ikke „engang den eneste Assistentpost, som Loven om Museumsorganisationen vedkjender sig*), fordi den er en anerkjendt objectiv Nødvendighed, giver en saadan Expectance.“ At ansætte Meinert, siges der endvidere, som ordinair Assistent eller officielt at betegne ham som saadan med de Rettigheder, han forlangte, vilde aldeles desorganisere Anstalten og desuden forringe hans Stilling, da han jo i saa Fald vilde være *forpligtet* til at udføre alt paakommende Arbeide. „Men,“ siges der, „hvis Dr. Meinert, mod al Forventning, maatte attraa en saa-

*) Dette Udtryk er feilagtigt, thi Loven omtaler slet ingen Assistent. Derimod var det rigtigt nok ved de forudgaaende Forhandlinger bleven anerkjendt, at Professor Zoologiæ kunde have Krav paa en saadan. Da Steenstrup ofte henviste til Museumsloven, som om derved en Assistent var bleven normeret for hans Afdeling, antager jeg, at Redactionen af Ovenstaaende hidrører fra ham, som da var Formand.

„dan underordnet Stilling, saa maa medundertegnede Schiødte
 „tillade sig som den entomologiske Afdelings Bestyrer og an-
 „svarhavende Værge at erklære som min ved en mere end
 „trediveaarig Erfaring erhvervede Overbevisning, at Dr. Meinert
 „saavel ifølge sin Fortid ved Museet og nuhavende Alder, men
 „især paa Grund af sine begrændsede Anlæg af Evner som
 „egentlig Museumsmand ikke egner sig til en saadan Stilling.
 „Arbejder med Insekternes Klasse, som altid vil repræsentere
 „Hovedmassen af en saadan Afdelings Virksomhed og [som]
 „ifølge de særlige Færdigheder, der kræves ved saa fine og
 „skrøbelige Gjenstandes Behandling og Bevaring, altid vil af-
 „give Maalestokken for en entomologisk Museumsmands Brug-
 „barhed, kunne saaledes kun betros Dr. Meinert i ringe Om-
 „fang og under jevnlig Medhjælp; det er ogsaa kun for de i
 „Spiritus bevarede Partier, Myriapoder og Crustaceer, at han
 „ved sit Arbejde har været Museet væsentligt til Nytte, fraseet
 „de rigelige og fortjenstlige Bidrag, han især i yngre Aar som
 „Samler har leveret af Insekter og Gjenstande til Oplysning af
 „Insekternes Levemaade. Nogen oeconomisk Side ved den
 „ønskede Tilsikkring omtaler Andragendet ikke, og paa Mu-
 „seumsraadets Vegne have vi saameget mindre Grund til her
 „at berøre en saadan, som Raadet eenstemmigt i sin Erklæring
 „om Lønningsforholdene ved Museet har udtalt sin Paaskjønnelse
 „af Dr. Meinerts videnskabelige Virken, samt anbefalet ham
 „til Forhøielse af hans faste Honorar.“ At Museumsraadet ved
 denne Leilighed med saa stor Eendragtighed udtalte sig i
 Overeensstemmelse med Schiødtes Anskuelse, laae i, at hans
 Colleger ikke turde vove at støtte Meinert, hvorved de vilde
 komme til at skabe et Præcedens, som kunde blive dem selv
 meget ubehageligt. Med Hensyn til Exspectancen maa det
 ogsaa erindres, at Steenstrup efter den Opfattelse af Museets
 Constitution, som han altid gjorde gjældende, ikke vilde aner-
 kjende Inspectoraterne som faste Elementer deri.

Samtidigt med, at Schiødte saae det personlige Forhold
 mellem ham og Meinert undergaae en ham ukjær Forandring,
 bemærkede han med endnu mere Beklagelse en Forandring i
 Meinerts videnskabelige Arbeidsmaade, idet denne syntes ham i

flere Publicationer at fjerne sig fra de gode Principer, som han selv havde stræbt at indprente ham, og — „quantum mutatus ab illo“, som han udtrykte sig — at ville opstille sine Resultater ved at supplere ufuldstændige Undersøgelser med løse Gjetninger og Hypotheser i Steenstrups Maneer, ja endog at efterligne denne Sidstes opstyltede Stil og Fremstilling. Ikke heller var dette at undres over, hvis nemlig Steenstrups Maade at behandle videnskabelige Spørgsmaal paa laae naturligt for Meinerts Anlæg; thi da vilde han komme til at følge den i samme Grad, som han ved personlig at fjerne sig fra Schiødte ophørte at paavirkes af denne i videnskabelig Henseende. Schiødte bemærkede denne Tendents alt i en lille Meddelelse af Meinert om Mundbygningen hos Vandkalvelarverne og nogle andre Insecter, som offentliggjordes i 1879, men endnu mere i et udførligt Arbeide af ham om Fluernes Munddele, som udkom i 1881. Den første af disse Afhandlinger havde en ret betegnende Historie, som alt tidligere er bleven offentligt berørt, og som jeg derfor vil fortælle lidt fuldstændigere.

Under sit Ophold i Algier i Vinteren 1868—69 foretog Meinert en Undersøgelse af Mundbygningen hos Myreløvelarven, hvilken Undersøgelse han senere udstrakte til flere andre Insecter med lignende Mund, deriblandt Larverne af vore store Vandkalve. Han kom derved bl. A. til det Resultat, at de tidligere Fremstillinger af Mundens Indretning hos disse sidste Larver, deriblandt ogsaa den, der findes i Schiødtes Værk om de danske Biller og i hans Arbeide over Billernes Forvandlinger, vare mangelfulde, idet Munden ikke rettelig kan betegnes som lukket, hvilket Udtryk hidtil var blevet brugt om den, men kun er sammenklemmt, hvorhos han fandt, at Mandiblerne ikke ere hule men forsynede med en Rende, og at der findes en Aabning ved deres Rod, hvorigjennem det af disse Rovdyr af deres Bytte udsugede Blod flyder paa sin Vei ind i Spiserøret. Disse sidste Iagttagelser vare dog ikke, som Meinert troede, nye, men forlængst offentliggjorte, den ene af Schiødte, den anden af Westwood. Meinert samlede Resultaterne af disse Iagttagelser i en kort Afhandling. om hvilken han henvendte sig til Schiødte i den Hensigt at faae den offentliggjort

i „Naturhistorisk Tidsskrift“. Han og hans Notits fik imidlertid ikke nogen god Modtagelse, idet Schiødte efter en Discussion om Vandkalvelarverne afbrød Samtalen med den vrede Bemærkning: „Vil De polemisere imod mig?“, hvorefter Meinert henlagde hele Afhandlingen. At Schiødte saaledes følte sig stødt, forekommer mig efter hans Naturel let forklarligt. Meddelelsen vilde være fremkommen i det Væsentlige som den første Frugt af Meinerts Udenlandsreise, hvortil Schiødte havde skaffet ham Midlerne, og hvori han havde været meget interesseret; og det maa vistnok siges at have været mindre passende og hensynsfuldt af Meinert at benytte denne Leilighed til at stille sig i Opposition til Schiødte, om end kun i et meget ubetydeligt Punct. Jeg troer, at de Fleste i Schiødtes Sted vilde have følt sig ubehageligt berørte. Dertil kom, at Schiødte identificerede sig saameget med Tidsskriftet, at han ikke var tilbøielig til at optage Noget deri, som laae indenfor hans egen Kundskabskreds, naar han meente ikke at kunne stole paa dets Paalidelighed. Rigtignok havde han stor Tillid til Meinerts Dygtighed som Undersøger, men naturligviis var han fra først af langt mere tilbøielig til, hvor Meinert afveg fra ham, at antage, at han selv havde Ret. Naar man tillige tager i Betragtning, at Schiødte af Naturen var tilbøielig til en noget brusque Optræden, forekommer hans Handlemaade ved denne Leilighed mig, som sagt, let forklarlig. Naturligviis maa det paa samme Tid indrømmes, at han vilde have handlet mere i Overeensstemmelse med de Principer, han ellers vedkjendte sig, og tillige klogere, hvis han havde undertrykt sit uvilkaarlige Misnøie og for Sagens egen Skyld tilsagt Meinert Optagelse af Artiklen, i alt Fald efter en saadan Prøvelse baade i historisk Henseende og med Hensyn til Angivelsernes Rigtighed, som han efter sin Stilling til Meinert som dennes Lærer og til Tidsskriftet som dettes Udgiver maatte finde fornøden. Man maa imidlertid erindre, at Schiødte efter sit hidtilværende Forhold til Meinert ikke kunde have mindste Anelse om, at der var Anledning for ham til at være forsigtig eller til at befrygte, at hans Udbrud af Utilfredshed skulde blive misforstaaet eller omtalt til Andre saaledes, som det uheldigviis blev Tilfældet. Om end

Meinert nok har været stolt af i et enkelt Punct at kunne corrigere Schiødte, der saa ofte corrigerede ham, er der dog ingensomhelst Anledning til at troe, at Meinert har villet fortrædige Schiødte med sin Artikel. Schiødte havde jo netop dengang udvirket, at der paa næste Finantslov vilde blive søgt Bevilling af en fast Gage til Meinert. Ikke heller er der nogen Anledning til at antage, at Schiødte dengang saae Andet eller Mere deri end en Taktløshed; og hvis intet Andet var stødt til, vilde dette lille Tilfælde snart være blevet udjævnet. Selv om Meinert ikke som den Yngre og som den, der skyldte Schiødte saa Meget, havde gjort det første Skridt for at bortrydde den Misstemning, som han havde afstedkommet, vilde dette paa en eller anden Maade være skeet ved Schiødte selv, som ikke kan have været længe om at indsee, at han paa sin Side havde handlet urigtigt eller dog uklogt. At det Forefaldne alligevel kom til at udøve en uheldig Indflydelse paa Forholdet mellem de to Mænd, laae i, at Meinert, der burde have vidst bedre, mistydede Schiødtes Handlemaade, som om denne havde erkjendt Rigtigheden af Meinerts Rettelse til hans Fremstilling og havde villet skjule sin Feiltagelse; hvilket rigtignok vilde have været barnagtigt, da Meinert jo ligesaa godt i 1870 som i 1879 kunde have publiceret Artiklen andetsteds end i Tidsskriftet. Meinert følte sig saameget mere skuffet ved Schiødtes Utilbøielighed til at bringe Artiklen frem, som han gjorde sig altfor store Tanker om Iagttagelsernes Nyhed og Bærevidde. Baade dengang og jevnligt senere omtalte Meinert det Forefaldne til Andre paa en for Schiødte ugunstig Maade, hvilket blev denne berettet. Hvad der især foranledigede, at denne Begivenhed kom til at henstaae uden gjensidig Forklaring, var, at det kort efter kom til et hæftigt Optrin imellem dem, fordi det ikke lykkedes Schiødte strax at opnaae hele den tilsigtede Gage for Meinert. Ved dette Sammenstød fik Forholdet et Knæk, som det aldrig forvandt. I de følgende Aar, i hvilke Forholdet mellem Schiødte og Meinert kjølnedes mere og mere, kom Spørgsmaalet om Vandkalvelarvernes Mundbygning ikke paa Tale imellem dem, medens Schiødte, rimeligviis foranlediget ved Meinerts Angivelser, gjorde

det hele Spørgsmaal til Gjenstand for Studium i langt større Udstrækning, end Meinert havde gjort. Det var hans Hensigt at publicere Resultaterne i sit Arbejde over Billelarverne; og der kan ikke være Tvivl om, at han, om han var naaet til en detailleret Fremstilling af disse Forhold, vilde have anerkjendt Meinerts Prioritet, hvis han virkelig skyldte ham den Oplysning, at disse Larvers Mund er en sammenklemt Spalte. Førend Schiødte imidlertid blev færdig med sine Undersøgelser, fornyede Meinert i 1879 sit Ønske om at faae en Artikel om denne Gjenstand optaget i „Naturhistorisk Tidsskrift“. Schiødte nægtede ham det ikke, men gjorde ham opmærksom paa, at han i Reglen ikke optog saadanne mindre Meddelelser, at den i alt Fald maatte vente, til der blev beqvem Plads, og at han, Schiødte, vilde blive nødt til at ledsage den med Bemærkninger. Da Meinert, som utvivlsomt var meget stødt over, at Schiødte ikke ansaae Artiklen for noget Betydeligt, imidlertid syntes at sætte stor Priis paa snart at lade den see Dagens Lys, foreslog Schiødte ham at sende den til Udlandet, f. Ex. at bede mig tage mig af den. Dette Raad fulgte Meinert og sendte Manuscriptet til mig med nogle Linier, hvori han nævnte, at han havde tilbudt Schiødte det, og at denne havde svaret deels, at han overhovedet ikke gjerne optog slige smaa Meddelelser, deels, at han for Tiden ingen Plads havde dertil og derfor havde henviist ham til mig. Meinert tilføjede, at da Iagttagelserne havde ligget i over 10 Aar, vilde han nu gjerne have dem frem og ønskede, at jeg vilde oversætte Artiklen og faae den ind i „Annals and Magazine of Natural History“. Jeg svarede, at jeg med Fornøielse vilde gjøre saa, men ikke kunde love hurtig Expedition, deels fordi jeg dengang var fraværende fra London (i Cannes), deels fordi det vilde komme an paa, om der just var disponibel Plads i Tidsskriftet, idet Udgiverne benyttede saadanne mindre Meddelelser til at udfylde Mellemrum mellem længere Afhandlinger. Da jeg først gennemløb Artiklen, fik jeg det Indtryk, at Meinert tilsigtede intet Mindre end at fremstille en ny Type af Sugemund hos Insecterne, og det undrede mig kun, at han var gaaet saa lidet ind paa Detaillen. Da jeg imidlertid kom til at studere Artiklen

nærmere, slog det mig, at det Meste af de Forhold, han beskrev som opdagede af ham selv, var mig vel bekjendt, og jeg havde ingen Vanskelighed ved at constatere, at Angivelser derom længe havde foreligget i Literaturen. I et engelsk Tidsskrift vilde denne Artikel tage sig særligt uheldig ud, fordi det Allermeste af disse Forhold fandtes fremstillet netop paa samme Maade i Westwoods bekjendte, da næsten 40 Aar gamle „Introduction to the Natural History of Insects“. Den vilde næsten falde lidt i det Comiske, fordi Fremstillingen i den ikke var fri for en vis Opstyltethed, der stærkt mindede om Steenstrups Stil. Jeg sendte da Manuscriptet tilbage til nærmere Overveielse, idet jeg gjorde Meinert opmærksom paa nogle Skrifter, hvor han vilde finde de fleste af sine formeentlige nye Opdagelser omtalte. Jeg henstillede, at det vilde være bedre at tilbageholde Meddelelsen heelt, da det, der vilde blive tilbage efter Fradrag af det alt Bekjendte, vilde være af saa ringe Omfang og Betydning, at der ikke syntes at være Anledning til at gjøre Meddelelse derom til et fremmed Tidsskrift. Dette Sidste indrømmede Meinert i sit Svar, hvori han takkede for Oplysningerne, men da han dog gjerne vilde have det virkeligt Nye (Mundens Bygning hos Vandkalvelarverne) frem og af Hensyn til Forholdene hjemme ikke ønskede at gjøre nogen Forandring, havde han sendt det Hele, som det stod, til Udgiverne af „Videnskabelige Meddelelser fra den naturhistoriske Forening“, med Tilføielse af, at jeg havde gjort ham opmærksom paa de tidligere Angivelser om de i Artiklen behandlede Forhold. Som medvirkende Grund til, at han havde indsendt Artiklen uforandret, anførte han, at han ellers ikke ret vel kunde have nævnt mig. Da det forekom mig, at en Meddelelse i denne Form let kunde gjøre det Indtryk, at Meinert ikke kunde overtale sig selv til at renoncere paa Anerkjendelse for at have udfundet disse Ting paa egen Haand, tillod jeg mig at fraraade denne Fremgangsmaade, idet jeg gjorde gjældende, at hvis en saadan skulde ansees for tilladelig, kunde Enhver tage Stilling som Opdager ved blot at republicere nogle gamle Iagttagelser som nye med den Bemærkning, at han, da han gjorde dem, ikke havde vidst, at de alt tidligere vare be-

kjendte. Jeg nævnte, at Steenstrup rigtignok havde benyttet den af Meinert paatænkte Fremgangsmaade to Gange*), men at dette var et Exempel, som ikke burde følges, især da Meinert ikke engang vilde kunne anføre saa meget til sin Undskyldning som det Lidet, der kunde siges til Undskyldning for Steenstrup. Endelig skrev jeg, at der ikke var mindste Anledning til at nævne mig. Meinert svarede efter nogen Tid (9. Juni), at Meddelelsen allerede var trykt, da mit Brev modtoges; at han heller ikke selv var ret tilfreds med Meddelelsens Form; men at han ikke havde villet ændre den af Hensyn til de personlige Forhold, som havde fremkaldt den. Til disse Forhold havde han alt hentydet i sit forrige Brev, men hvad der meentes dermed var mig dengang en Gaade, ligesom ogsaa hvorledes saadanne Forhold kunde gjøre det ønskeligt for Meinert at publicere en Artikel, hvori han begynder med at sige, at han har gjort saadanne og saadanne Opdagelser, og ender med at sige, at de alt ere gjorte af Andre. Ikke mindre paafaldende var mig den Hast, Meinert havde med at faae Meddelelsen ud. Den blev i Virkeligheden trykt i de „Videnskabelige Meddelelser“ uden at have været læst i noget Møde — en Omstændighed, som Udgiiverne, da Bindet udkom, fandt det rigtigt at forklare ved, at det havde været Meinert saa meget om at gjøre at see den hurtigst offentliggjort.

Forklaringen heraf fik jeg ved et Brev fra Schiødte af 21. Mai, til Svar paa et fra mig af 14. Mai, hvori jeg, som en naturlig Følge af, at Artiklen var bleven mig sendt paa hans Anviisning, meddeelte, at og hvorfor jeg havde sendt den tilbage. Paa Grund af min Omflakken paa Fastlandet havde jeg dengang ikke havt Brev fra Schiødte i flere Maaneder, og i sit Svar fortalte han Meget om hvad der var hændt siden, deriblandt ogsaa om Meinerts Frontforandring og om dennes endelige Brud med ham, som da nylig havde fundet Sted i Anledning af Examinatørposten. Han fortsætter med at sige: „Den lille Note, De har i Hænde, er et lille Skridt i Retning af „Emancipation fra mig, gjort strax efter min Fratræden af For-

*) See Danm. Zool. Lit., II 2, p. 306 og 359.

„mandsposten; derfor, som De aldeles rigtig har sporet, Tonen tagen fra Stp. Det har i en Række af Aar været mig bevidst, men jeg har endnu ikke fundet passende Leilighed til at behandle det for Andre — jeg venter, til jeg faaer een til af de Larver, jeg savner — at Dytiscuslarve-Munden ikke rettelig betegnes ved det gamle os clausum; thi skjøndt aldeles ingen Mundspalte er at see, saa fører dog „Kanalen“ gennem Mandiblerne ikke umiddelbart til Spiserøret, men Blodet af Byttet løber ind i en Rende under Mundskjoldet og opsuges her af en uendelig fiin Aabning, som kun ved hver Huds skiftning tydelig viser sig som saadan, da Spiserørets Indre hinde krænges ud den Vei. Mandiblerne ere nemlig ikke blot aabne bag Spidsen, *men ogsaa ved Roden inde under Mundskjoldet*. Dette sidste Punkt har Meinert *seet før jeg*.) Alt om Myreløvelarven har allerede Rösel (dog med en urigtig Hypothese om Maxillerne) og, som De bemærker, Westwood og andre Nyere; kun har *M. det Nye*, at Blodet af Byttet kommer ind som hos Dytiscuslarverne og af samme Grund. Denne Observation har M. i et Decennium eller mere gjort til Gjenstand for talrige smaa fortrolige Foredrag rundt om i Byen som en Trumf, han havde paa Haanden imod mig. Nu skulde den spilles ud. Han vilde have den lille Artikel i Tidsskriftet, hvilket jeg strax indrømmede, kun med den Bemærkning, at det der kunde vare længe, da Notitser der kun optoges nødigt og kun som Ende i Pølsen; desuden maatte jeg ledsage den med nogle Bemærkninger.“ Schiødte omtaler dernæst nogle kritiske Udsættelser, som han strax havde meddeelt Meinert, og tilføier med Hensyn til Dytiscuslarverne: „I det Enkelte . . . gives der smaa Sager at lægge til for de enkelte Slægter, men det har jeg ganske paa det Rene; det kommer ved Leilighed i „De metam. Eleuth. obs.“ . . . Men da han syntes at lægge ganske overordentlig Vægt paa

*) Schiødte havde nemlig ikke før bemærket Oplysningen hos Westwood, hvis i 1839—40 udkomne Skrift han vel nævner i Boglisten i Værket om Danmarks Eleutherater men neppe har gennemgaaet førend dettes Affattelse,

„at faae sin Note frem snarest muligt, raadede jeg ham at „sende den til Udlandet, f. Ex. bede Dem om at hjælpe den „frem. Var den kommen i Tidsskriftet, saa havde det været „slem for ham, thi jeg havde da maattet gjøre hvad jeg sagde „ham, nemlig selv udvikle Spørgsmaalet, og han vilde da være „kommen til at see meget lille ud. Iøvrigt er der om denne „hele Sag ikke faldet et eneste ublidt Ord imellem os. Men „efter Sagen om Examinatørposten brød det ud.“ Ved Hjælp af disse og andre Oplysninger var det mig ikke længere vanskeligt at forstaae hvad der hidtil var forekommet mig dunkelt i den hele Episode. Artiklen var derefter i Virkeligheden et lille Træk mod Schiødte eller maaskee rettere beregnet paa at vise Meinerts egen Dygtighed, uafhængigt af Schiødtes Ledelse, nemlig forsaavidt som Angivelserne om Munden hos Vandkalvelarverne indeholdt en Rettelse til den Fremstilling, som Schiødte havde givet, da han i 1841 og 1864 omhandlede dette Emne. At Meinert ikke ønskede at publicere denne Rettelse alene, uagtet det havde viist sig, at han havde taget feil i at antage sine øvrige i Artiklen omhandlede Iagttagelser for nye, var rimeligviis begrundet i, at han efter Bruddet med Schiødte ikke vilde tilbageholde den men maatte frygte, at den, uden dette Følgeskab, vilde komme til at see ubetydelig ud og forfeile sin Virkning.

Det tog sig forsaavidt ud som en Fortsættelse heraf, at Meinert i Efteraaret 1881 i Løbet af et Foredrag i Naturhistorisk Forening over Insecternes Aandedrætsredskaber fremkom med en Kritik af den Beskrivelse af Aandehullerne hos nogle Torbistlarver, som Schiødte havde givet i sit store Arbejde over Billelarverne, og som efter Meinerts Paastand skulde lide af en meget væsentlig Feil. Foredraget var ikke bestemt til at trykkes, men Schiødte, der ved en af Tilhørerne, H. J. Hansen, havde modtaget et udførligt Referat deraf, opfordrede selv Meinert til at lade den paagjældende Deel af Foredraget trykke, hvilket han meente skyldtes ham, og det udkom derfor i Foreningens Meddelelser for 1882.

I og for sig var der naturligviis Intet at sige imod, at Meinert fremkom med dette kritiske Indlæg mod Schiødte.

Kommer man til det Resultat, at en Undersøgelsesfeil er bleven begaaet, og at urigtige Slutninger ere blevne byggede derpaa, er det i sin Orden, at man gjør Sit, for at det Feilagtige kan blive rettet, og det gjør i saa Henseende ingen Forskjel, om man staaer i Discipelforhold til vedkommende Forfatter eller maaskee staaer i Gjæld til ham som den, hvem man skylder sin Stilling etc., skjøndt man selvfølgelig under saadanne Omstændigheder er under dobbelt Forpligtelse med Hensyn til det Passende i Maaden, hvorpaa man gjør det. Jeg troer, at man vil indrømme, at den rette Fremgangsmaade under saadanne Omstændigheder er at henlede Vedkommendes Opmærksomhed derpaa og overlade til ham selv at gjøre den nødvendige Rettelse, med mindre meget tvingende Nødvendighed paabyder en anden Handlemaade. En saadan Nødvendighed i videnskabelig Henseende existerede ikke i dette Tilfælde; men Meinert meente, om jeg ikke feiler, at være under en saadan Nødvendighed med Hensyn til sine personlige Forhold. Det var, som allerede antydet, ganske naturligt hans Ønske engang at følge Schiødte i Inspectorposten, men efter den voldsomme Maade, hvorpaa han havde brudt med Schiødte i Mai 1879, kunde han ikke føle sig sikker paa, at denne vilde vedblive at begunstige hans Forhaabninger i denne Retning, i alt Fald ikke fremfor andre Candidater. Paa samme Tid maatte Meinert være vidende om, at Schiødte, hvormeget han end satte Priis paa hans Arbeide, ikke ansaae ham for at besidde de nødvendige Qvalificationer til en saadan Post, hvortil naturligviis udfordres videnskabelig Dygtighed, men desuden mange andre vigtige Egenskaber. Han begyndte alt paa denne Tid, ikke aldeles uden Grund, at frygte for, at Schiødte vilde gjøre Sit til, at Omsorgen for Samlingen efter hans eventuelle Afgang kunde blive betroet en Anden, med ikke mindre videnskabelig Dygtighed men med en i Schiødtes Øine større Begavelse og Uddannelse som Museumsmand, og da navnlig H. J. HANSEN, hvem Schiødte efterhaanden benyttede mere og mere istedetfor Meinert. Det var, efter min Opfattelse, for at møde en saadan Concurrence, at Meinert i 1881 og senere optraadte som han gjorde, ikke blot med den Hensigt at vise, at han i viden-

skabelig Dygtighed kunde sætte sig ved Siden af Schiødte, men ogsaa for at svække Vægten af Schiødtes eventuelle for ham ugunstige Udtalelser og Skridt, som kunde have Hensyn til Successionen. „Havde det ikke“ — for med lidt Forkortning at bruge Meinerts egne Ord ved en senere Leilighed — „været for Spørgsmaalet H. J. Hansen, vilde mangt og meget „have været anderledes.“

Hvorvidt Meinert kunde takke sig selv for, at dette Spørgsmaal opstod, og hvorvidt han overhovedet handlede rigtigt eller ikke ligeoverfor Schiødte, ere Spørgsmaal, som jeg selvfølgelig ikke vil discutere; det hele Anliggende vedkommer os her kun, forsaavidt Schiødte berøres deraf. Men i een Henseende var Meinerts Handlemaade ham til Gavn, nemlig forsaavidt som enhver Opposition mod Schiødte og hans Ønsker kunde være sikker paa Understøttelse fra Steenstrup, hvilket, naar man tager dennes overvældende Indflydelse i Consistorium i Betragtning, var af stor practisk Betydning.

Nogen Nødvendighed for, at Schiødte skulde svare paa Meinerts Kritik, som ikke var bleven fremsat paa nogen nærgaaende Maade, forekommer det mig ikke, at der var. En Videnskabsmand, som har præsteret saa meget og saa udmærket Arbejde som Schiødte, har fuldkommen godt Raad til at lade Fremtiden dømme eller, om han endelig vil vise en formeentlig uberettiget Kritik tilbage, da at gjøre det paa en let og overbærende Maade. Naar Schiødte alligevel ikke blot svarede, men svarede skarpt, saa laae dette ikke alene i, at han overhovedet var bleven sygeligt pirrelig og havde ondt ved at bære den Skuffelse, at see en Discipel, for hvem han havde gjort sig saamegen Umage, vende sig imod ham, men det laae væsentligt i hele hans Opfattelse af Meinerts Handlemaade. Den bedrøvede ham dybt, ligesom den skaffede ham ikke lidet Bryderi. Men Schiødte søgte, som allerede sagt, Grunden til hans Færd i forbigaaende Aarsager, og ligesaa lidt som han nogensinde unddrog Meinert sin Velvillie, ligesaa lidt bragtes han til at ændre sin gode Mening om Meinerts Dygtighed, naar han blot vilde bruge sine Evner paa rette Maade. Medens han beklagede, at Meinert saaledes var kommen

paa gal Vei, opgav han neppe nogensinde, saalænge han selv havde Haab om forlænget Liv, Haabet om at see Meinert vende tilbage til det gamle Forhold. I et Brev af 9. Dec. 1881, i hvilket han omtaler sit paatænkte Svar til Meinert, samt H. J. Hansens Afhandling om Fluemunden, hvori denne vilde gjen-drive Meinerts Anskuelser om dette Emne, siger han, at „naar baade jeg og en Yngre paa nævnte Maade standse M. paa „hans Vei med at steenstrupianisere,“ vilde Steenstrup og hans Parti, hvem Schiødte tydeligt nok saae bag ved Meinert, lade ham falde. „Mais que diable allait il faire dans cette galère? . . . „Han vender saa nok tilbage „med smeltet Næb og opløst „Hale“, og jeg vil da strax igjen aabne ham min Velvillie; „han vil da have lært — saalænge det varer — at „tel brille „au second rang qui s'eclipse au premier“ og igjen stille med „Musketten paa Skuldren.“ Hvor sikkert Schiødte ventede et saadant Udfald af den hele Episode, med mindre Meinert ganske forlod Zoologien, kan sees af hans Ord i et senere Brev, af 14. Juli 1882, hvori han, efter at have omtalt denne Sag, siger: „Ad Aare er hele denne Sag fuldt færdig“; naturligviis maa man erindre, at Schiødte, skjøndt alt lidende, ingen Anelse havde om, at hans egen Tilbagetræden kunde være saa nær forhaanden, som den var. Hvorvidt hans Forventning kunde være gaaet i Opfyldelse, hvis han var forbleven i Live og i fuld Kraft endnu i nogle Aar, skal jeg ikke vove at udtale nogen Mening om; men jeg bør tilføie, at Meinert paa sin Side saa aldeles misforstod Schiødtes Holdning, at han — efter hvad han selv for ganske nyligt har meddeelt mig — tilsidst kom til den besynderlige Forestilling, at Schiødte ligefrem hadede ham. I een Henseende havde Schiødtes næsten haardnakkede Fastholden ved den Opfattelse, at Meinerts ændrede Opførsel og Frafald kun var af midlertidig Natur, en uheldig Følge. Forholdet blev efterhaanden saaledes, at Samarbeidet blev meget vanskeligt, og Meinert spurgte Schiødte mere end een Gang, om han ikke skulde opgive Museet og søge Præstekald; men Schiødte vilde ikke modtage denne Løsning, fordi han nødigt vilde see Meinert opgive sin videnskabelige Bane og altid haabede, at han, naar de daværende uheldige Forhold havde klaret sig,

atter vilde levere Arbeide, som de begge kunde have Glæde og Videnskaben Gavn af. Saaledes forlængedes den uhyggelige Situation til ingen Nytte og kun til yderligere Skuffelse for Schiødte selv. Schiødtes Svar paa Meinerts Kritik vil senere blive berørt (S. 242).

I 1881 blev Meinert Medlem af Videnskabernes Selskab paa Forslag af Steenstrup og Reinhardt. Førstnævnte tilskrev Schiødte i Efteraaret 1880, at der blandt Medlemmer af Selskabet havde været Tale om, at Meinert burde optages, og forespurgte, om Schiødte, der syntes at være nærmest til at foreslaae ham, agtede at gjøre dette. Schiødte svarede, at han aldrig havde haft nogen Tvivl om, at Meinert ved sine tidligere Arbeider var fuldkomment kvalificeret til denne Udmærkelse, men vel om, at et Forslag fra hans egen Side vilde have ledet dertil. „Og da jeg,“ fortsætter han, „af Grunde, „som ikke behøve nærmere at udvikles, allerede for mange Aar „siden har trukket mig tilbage fra Deeltagelse i Selskabets „Forretninger og heller ikke er bleven anmodet om en saadan „Deeltagelse, saa kunde et Forslag fra min Side let see ud, „som om jeg først nu havde anseet Dr. Meinert som fuldt „kvalificeret, en Misforstaaelse, som jeg ønsker at undgaae.“ Selvfølgeligt convenede det Steenstrup og Reinhardt meget vel, at Meinert saaledes blev Medlem af Selskabet paa deres, ikke paa Schiødtes Forslag; og at Schiødte kun derfor ikke i sin Tid havde foreslaaet Meinert, fordi han overhovedet ikke vilde have Noget med Selskabet at gjøre siden Historien med Tavlerne til Krøyers store Afhandling om Snyltekrebs i „Naturhistorisk Tidsskrift“, forstod jo ikke Enhver.

LANDBOHØISKOLEN.

Der har ikke været Anledning til i det Foregaaende nærmere at omtale Schiødtes Stilling til Landhøhøiskolen, fordi

han der arbeidede i Ro og Fred. Som jeg bemærkede i Anledning af hans Ansættelse ved Skolen, laae den Virksomhed, som her aabnede sig for ham, i Virkeligheden meget under hans Evner, der overflødigst kvalificerede ham til at optræde som Lærer for en Tilhørerkreds, staaende paa det høieste Trin af Dannelse, hvilket kun kunde siges om de færreste af Skolens Elever, medens mange maatte siges at nærme sig den modsatte Yderlighed. Imidlertid, saaledes som Schiødte opfattede Opgaven, krævede den til sin virkelige Løsning meget usædvanlige Evner, medens Arbeidet dermed ogsaa vel kunde yde ham Tilfredsstillelse. I Virkeligheden havde Schiødte ikke ringe Glæde af sin Virksomhed paa Skolen, og Stillingen var ham til Gavn i mere end een Henseende. Ikke blot skaffede den ham en høist kjærkommen Forøgelse af Indtægt, men hans store Talent som Lærer blev bekjendt, og han vandt personlig Anseelse i langt videre Kredse, end der ellers lettelig vilde være blevet ham til Deel under Universitetets Tryk. I stærk Modsætning til den Modstand, han havde at kæmpe med ved denne sidste Institution, stod den Anerkjendelse og velvillige Imødekommen, der blev viist ham ved Landbohøiskolen.

At Schiødte alligevel ikke opnaaede at forlade Skolen uden at have maattet forsvare sig mod Angreb, laae i, at Udenforstaaende blandede sig i Skolens Anliggender i den Hensigt at bane Vei for en ufordeelagtig Dom over Schiødtes Virksomhed der, særligt i Sammenligning med Steenstrups ved Universitetet. Det var Schiødtes fanatiske Modstander, den oftere nævnte Prof. AD. STEEN, der førte Krigen over fra Universitetet til Landbohøiskolen ved under 20. Nov. 1880 at tilstille Underviisningsraadet en Skrivelse, hvori han fremsatte en Række Anker over Schiødtes Underviisning, som, hvis de vare begrundede, maatte ansees for meget alvorlige. Efter at Schiødte paa Directionens Opfordring havde indgivet en Gjendrivelse af disse Besværinger, ligesom ogsaa Censorerne afgave Erklæringer i den Anledning, vedtog Raadet følgende Beslutning: „Idet Raadet, „efter at have gjort sig bekjendt med de afgivne Erklæringer, „udtaler sit Tillidsvotum til Hr. Professor Schiødte med Hensyn „til den af ham ledede Underviisning ved Høiskolen og sin

„varme Anerkjendelse af hans Fortjenester af denne Underviisning, overdrages det til Directionen paa Grundlag af de nævnte „Erklæringer at besvare Hr. Prof. Steens Skrivelse.“ Udfaldet blev altsaa i enhver Henseende gunstigt for Schiødte og kunde da heller ikke med Retfærdighed blive anderledes; men den hele Sag skaffede ham dog ikke lidet Bryderi, saalænge den stod paa; og da dens Enkeltheder i flere Henseender ikke ere uden Interesse, vil jeg meddele Hovedpuncterne, idet^a jeg til enhver af Steens Anker føier Schiødtes Besvarelse.

Med Hensyn til Forelæsningerne over almindelig Dyr-lære fremhæver Steen som en Mislighed, at Auditoriet bestod af saa heterogene Elementer, idet nogle vare Studenter, andre Realister, medens mange kun havde absolveret almindelig Forberedelsesexamen af lavere Grad, hvoraf fulgte, at de mødte med meget forskjellig Grad af Forberedelse, saa at Foredraget, medens det kunde passe for Nogle, blev for populairt for Andre. — Til denne Indvending, hvilken Schiødte kunde have afviist som angaaende et Arrangement, hvori han ikke kunde foretage nogen Forandring, svarede han: „Den almindelige Dyr-lære ved Høiskolen bygger kun i forsvindende Grad paa „Skolebøgernes Naturhistorie. I Henhold til de Maal af Elevernes Tid og Kraft, som den ifølge Høiskolens Plan tør lægge „Beslag paa, har den havt at drage sine Grændser og indenfor „disse at overveie Valget af sit Stof og sin Methode for at svare „til Høiskolens Formaal. Med Benyttelse af en Række af „Dyrerigets Hovedtyper, saa godt som udelukkende valgte „blandt dem, der leve i vort eget Land og for den allerstørste „Deels Vedkommende ere Eleverne bekendte fra det daglige „Liv, stræber den at fremstille samtlige indre og ydre Livs- „yttringer saavel i deres lovbestemte Afhængighedsforhold ind- „byrdes som i deres Sammenhæng med den omgivende Natur. „At der, som i den trykte Plan er nævnt, udførligere gaaes ind „paa saadanne Dyreformers Liv, som i praktisk Henseende „have Betydning for Mennesket og Huusdyrene, paa Snyltedyrene „o. a., lader sig saameget lettere forene med Underviisningens „Plan, som der jo ikke er det Mindste til Hinder for blandt „den store Mængde, der staae til Raadighed, paa samme Tid

„at benytte saadanne Former som Exempler paa Typerne“ — med andre Ord, at der ved Underviisningen i almindelig Dyr-lære ved Høiskolen intet Brug var for den store Masse af det i Skolebøgerne indeholdte Stof og overhovedet kun forudsattes meget elementaire Kundskaber om Arter osv., idet Underviisningen dreiede sig om noget ganske Andet. „Prof. Steen“, siger Schiødte, „veed slet ikke, hvad almindelig Dyr-lære vil „sige.“

Prof. Steen meente dernæst, at „saaledes som Foredraget „er lagt ved kunstigt Lys i et fuldt Auditorium, er det heller „ikke muligt, at Tilhørerne kunne faae ordentlig Leilighed til „at see nøie paa de Naturgjenstande, der forevises, og denne „Ulempe kan aldeles ikke opveies af de bedste Tegninger paa „den store Tavle eller andre Afbildninger.“ — Herpaa svarede Schiødte ved at benægte, at Tegninger overhovedet benyttedes af ham til at erstatte Naturen, undtagen forsaavidt som Hensyn til Gjenstandenes Størrelse eller Lidenhed gjorde det nødvendigt. „Hvad Tegningerne paa den store Tavle angaaer, saa veed en- „hver Tilhører, at deres Bestemmelse ikke er at erstatte Na- „turen, men at afgive et uundværligt Hjælpemiddel til Natur- „formernes Forstaaelse ved skematisk Fremstilling af Organisa- „tionsplanens Grundtræk, medens paa samme Tid selve Gjen- „standen demonstreres. Tegningen paa den store Tavle er som „et Landkort, hvorefter man styrer sin Vei. Studiet af De- „tailler kommer bag efter, i det Omfang og de Retninger, som „Formaalet kræver.“

Fremdeles ankede Prof. Steen over, at „til Foredraget slutte „sig hverken Examinatorier eller Øvelser ved Hjælp af en „Studiesamling. . . . Paa Landbohøiskolen gives ingen Leilighed „til et roligt selvstændigt Studium af Naturgjenstandene. Vel „er der et Museum, men ingen ordnet Adgang til dette saaledes, „at de Studerende selv kunne tage Sagerne i Haanden og „undersøge dem. Veiledning af Læreren i at see og Leilighed „til for ham at aflægge Prøve paa, at de have seet hvad det „kommer an paa, gives der ikke; der haves, saavidt vides, „ingen Studiesamling, derfor vel heller intet Apparat, man be- „troer Eleverne.“ Steen henholdt sig derhos til, „at der kun

„er een Mening om, at en Underviisning i Zoologi, som ikke „først og fremmest foranlediger Eleverne til Selvskuen af Nat- „turgjenstandene, er uden Betydning.“ — Idet Schiødte om denne sidste Sætning ironisk bemærker, at det er en Yttring, „ad „hvis Formulering man kan smile, men hvis Sandhed bør aner- „kjendes,“ gjør han det af med den Insinuation, at den skulde være ny enten for ham eller Høiskolen. Umuligheden af regelmæssige Examinatorier over denne Forelæsning, overhovedet af en saadan Manuduction i Museet, som Steen syntes at forlange, beviser han ved at anføre, at det sidste Coursus bivaanedes af 113 Tilhørere. Schiødte gjør desuden opmærksom paa, at der ikke havdes — hvad der da heller ikke var Anledning til at have — et saadant Apparat som ved Universitetet, bestaaende af et Museum og en Studiesamling, men kun en til Forelæsninger bestemt Samling, altsaa nærmest svarende til Studiesamlingen, skjøndt den rigtignok benævnedes „Museum“. Til dette meente Steen, at der ingen ordnet Adgang var for Eleverne, men „enhver Elev,“ siger Schiødte, „veed imidlertid, „at det er aabent hver Søgnedag fra 9 til 3, og at Nøglen „ogsaa udenfor denne Tid aldrig nægtes ham. Enhver Elev „veed, at de Gjenstande, der have været benyttede ved en „Forelæsning, blive staaende i flere Dage efter paa Bordene i „Museet til hans Afbenyttelse. Enhver Elev veed, at der saaledes „er givet ham al mulig Leilighed til at see saa længe og saa „nøie paa Gjenstandene, som han maatte ønske, og det ved „Dagens Lys, men at der naturligviis er Gjenstande, som man „ikke kan lade Eleverne berøre uden Fare for Ødelæggelse.“

Med Hensyn til Underviisningen i Skovdyrlære ankede Prof. Steen over, at der slet ikke holdtes Forelæsninger, men kun Examinatorier, over dens første Afdeling. — Denne tilsyneladende Mærkværdighed forklarer Schiødte meget simpelt derved, at den omtalte første Afdeling angik de i Skoven forekommende Hvirveldyr, hvilke allerede havde været tilstrækkeligt omhandlede i den almindelige Dyrslære, hvori Eleverne allerede vare blevne prøvede. Det var altsaa kun nødvendigt at opfriske det alt Lærte og udvide det noget i practisk Retning, hvortil Examinatorier egnede sig bedre end en Forelæsning, især da Elev-

antallet i dette Coursus kun var ringe. — Med Hensyn til Skovdyrlærens anden Deel, Insecterne, der jo her spille en Hovedrolle, ankede Steen over, at der skulde være „altfor ringe Leilighed til at see Gjenstandene ordentligt. Enten har Landbohøiskolens Museum intet Materiale til en tilfredsstillende Underviisning, eller ogsaa er det i en Forfatning, som gjør, at man ikke vil bruge det, hvad enten nu denne er for god eller for daarlig. Naar Tilskuerne da forlange at see Noget, maae de møde paa Universitetets zoologiske Museum, men i altfor kort Tid eller altfor faa Gange til, at de kunne faae Tingene ordentligt at see, naar omtrent en Snees Stykker af dem samles om en Montre eller en Skuffe, som en kort Tid trækkes ud. Kunde de nu benytte den Adgang til Universitetets Museum, som staaer aaben for Alle, saa kunde de dog selv søge Leilighed til at see disse Ting, men saa vidt vides, ere de danske Insecter, som det for dem især kommer an paa at kjende, ikke synlige for de Besøgende.“ — Hertil svarer Schiødt, at der ved den korte Tid, som tilstaaes dette Fag, aldeles ikke kan være Tale om at studere disse talrige Dyr eller at lære Eleverne at kjende Arterne. „Hvad der,“ siger han, „bør tilstræbes som muligt og virkeligt naaes af de Allerfleste, er Uddannelsen af et praktisk Blik ved Hjælp af en Række Kjendetegn, som ingenlunde ere eller kunne være strængt videnskabelige . . . men som forslaae til i det Store at finde sig til Rette i de paagjældende Forhold i Skoven og sætte Skovbrugeren istand til at undgaae grovere Feiltagelser og i fornødent Fald stille sine Spørgsmaal til Fagmændene rigtigt. Til den lille Række af Former, Eleverne skulle kjende, er Apparatet paa Høiskolen selvfølgelig tilstrækkeligt, og det kommer ikke an paa, om en Træhveps har mistet det ene Følehorn, eller om en Bille har mistet en af sine sex Fødder.“ Angaaende Elevernes formeentlige Trang til at studere i den danske Insectsamling paa Museet og det formeentlig Uheldige i, at den ikke udstilles, bemærker Schiødt, at nogen saadan Trang eller Nødvendighed aldeles ikke existerede, og at Samlingen ganske vist var bleven Elever foreviist, men uden nogensomhelst Forbindelse med Underviis-

ningen paa Landbohøiskolen. „At stille Skovbrugs elever hen „for at studere et Tusind Insektkasser med deres vrimlende „Indhold, vilde rigtignok være det Samme som at sende Latin- „skolens Elever op i Geheimearchivet for at forberede sig til „Examen i Danmarks Historie.“ Endelig med Hensyn til det bedrøvelige Billede, som Steen havde fremmanet af en Snees stakkels videbegjærlige Elever, trængte sammen om en Skuffe, oplyser Schiødte, at det samlede Antal af Elever i Løbet af 10 Aar kun havde andraget 37, saa at hiin Situation kun kan have existeret i den velvillige Professors egen Phantasi.

Baade med Hensyn til den almindelige Dyrlære og Skovdyrlæren klagede Prof. Steen over Manglen af en trykt eller autographeret Ledetraad saavel som over en formeentlig Vanskelighed for Eleverne ved at skrive Collegier til disse Forelæsninger, saa at han endog paastod, at Eleverne ikke vidste hvad der forlangtes, at de skulde kunne gjøre Rede for ved Examen. Han meente derfor, at Ændringer vare nødvendige, for at Eleverne „med større Tryghed og Tillid til et godt Udfald ville kunne indstille sig til Examen, end nu er Tilfældet.“ — Hertil bemærker Schiødte i det Væsentlige, at for hans Methode vilde en Lærebog kun virke hæmmende, idet baade Videnskabens Anskuelser af mange Forhold ændres i Tidens Løb og han selv bestandigt fandt bedre, for Eleverne mere vækkende og instructive Maader at opfatte almindelige Forhold paa. Navnlig angaaende den almindelige Dyrlære lægger Schiødte Hovedvægten paa Underviisningens „vækkende og „dannende Kraft. Examen i almindelig Dyrlære bliver saaledes „nok saa meget en Modenhedsprøve som en Kundsksprøve*). „Denne hele Behandling af Faget er oprindelig udviklet under „Samraad med min høitærede nærmeste Forgænger, Prof. „Bendz, og jeg har altid forstaaet det saaledes, at mine tidligere og nuværende Censorer have opfattet Sagen paa samme „Maade.“ Schiødte indrømmer at have seet daarlige Collegier, skrevne af Tilhørere, men siger, at han havde seet lige saa

*) Man sammenligne det nedenfor i ellefte Capitel anførte, her udeladte Stykke om Examinationen.

slette skrevne af Studenter, og at der i Virkeligheden ingen særlig Vanskelighed var for hans Tilhørere ved at skrive Collegier, da ethvert Præparat blev gennemgaaet to eller flere Gange, saa at et Hold saae og hørte, medens det andet kunde skrive, hvorhos der altid herskede den største Stilhed i Auditoriet. Endelig anfører Schiødte Udfaldet af Examinerne, nemlig at af det hele Antal Characterer i Zoologi, givne i Løbet af 10 Aar, 17,2 p. c. vare ug., 32,8 p. c. mg., 26 p. c. g., 13,9 tg., 7,3 mdl., 2,8 slet. Altsaa 50 p. c. gode, 40 p. c. middelgode og 10 p. c. daarlige. Af de 23 Elever, som desuden havde underkastet sig Prøve i Skovdyrlære, havde 11 faaet ug., 9 mg., 1 tg. og 2 mdl. Til Sammenligning anfører han, at ved Medicinsk Forberedelsesexamen i Zoologi stode de tilsvarende Tal saaledes: 7,8 p. c. ug., 33 p. c. mg., 30 g. (haud pr. gr.), 19,6 tg. (haud sec.), 8 p. c. mdl. og 1,6 slet, altsaa 41 p. c. gode, 50 p. c. middelgode, 9 p. c. daarlige. At et saadant Resultat som det for Landbohøiskolen angivne ikke kunde være naaet, hvis Underviisningen led af saa store Mangler, som Prof. Steen troede (efter hvis Mening Disciplene end ikke skulde vide hvad de kunde vente at blive examinerede i), og at der altsaa ingenlunde trængtes til Ændringer, for at de med Tryghed og fuld Tillid til Udfaldet skulde kunne indstille sig til Examen, er overflødigt indlysende. Et særligt Bilag til Schiødtes Erklæring angaaende Skovbrugseleverne viser, at de, som havde faaet daarlige Characterer i Zoologi, heller ikke havde gjort god Examen i de andre Fag.

I den af den ene Censor, Prof. Dr. VIGGO BENDZ, afgivne Erklæring hedder det, at han ikke kan udtale sig directe om Forelæsningerne, da han aldrig har overværet nogen, medens han som mangeaarig Censor kan have en Mening om Resultatet, og at det havde været ham interessant at iagttage hvor meget Eleverne i forholdsviis kort Tid havde tilegnet sig af positive Kundskaber, saavel som deres almindelige Modenhed. „Det er ved de flinkere Elever — og deres Antal er ikke „ringe — ligefrem en Fornøjelse at være Vidne til, hvorledes „de forstaae at see paa Gjenstandene og have tilegnet sig et „Overblik — naturligviis kan her kun være Tale om et saadant

„i de store Træk — over Sammenhængen mellem Dyrets Bygning og Liv, dets Betydning i Naturens Huusholdning og hvorledes det her er passet ind i den store Kjæde. Hvor et saa stort Forholdstal af Elever, som ved de paagjældende Prøver, aflægge Vidnesbyrd baade om positive Kundskaber og [om] en virkelig Forstaaelse af de stillede Spørgsmaal, kan man som Censor ikke komme til andet Resultat end, at Underviisningen er ledet af en dygtig og nidkær Lærer, der veed baade at fremhæve hvad det kommer an paa og at anspore sine Elever til at see og til at tænke. Vidtløftighed om uvæsentlige Enkeltheder og Opramsning af talrige Arters Navne er der rigtignok ikke Tale om, men der fordres og gives ofte meget smukt en sammenlignende Fremstilling af de forskellige Dyreklassers Hovedtræk i Bygning og Liv og fremdrages Typer som Repræsentanter herfor, en Maade at docere Faget, som vistnok ubestrideligt maa kaldes den rette ved en Læreanstalt som den Kgl. Veterinair- og Landbohøiskole.“

Den anden Censor, P. E. MÜLLERS Erklæring indeholder en udførlig Udvikling af de ledende Tanker i Schiødtes Underviisningsplan, saaledes som Müller selv havde opfattet den, først i sin Tid som Elev og siden som Censor, og saaledes som han særligt kunde appreciere den i sin egen Virksomhed som Lærer ved Skolen — en Opfattelse, der var i fuldkommen Overensstemmelse med Schiødtes Fremstilling. Müller udtaler ligesom Bendz, at han fandt Schiødtes Methode „særligt heldigt valgt netop for den Tilhørerkreds, der møder. Denne bestaaer næsten udelukkende af Folk, der skulle færdes i Naturen, og hvis Iagttagelsesevne og Forstaaen af, hvad der møder dem, det først og fremmest kommer an paa at vække.“ Müller fremhæver som heldigt, at Underviisningen paa den ene Side i Morphologi og comparativ Anatomi, paa den anden Side i speciel Systematik, der hver for sig for andre Hold af Tilhørere kunde have Krav paa at staae i Forgrunden, her traadte tilbage i Sammenligning med Forstaaelsen af Organer og Dyreformer, navnlig af dem, der fremtidigt kunde komme indenfor Elevernes Iagttagelseskreds. Klagen over Mangel

paa trykt Ledetraad bundede efter Müllers Anskuelse i Misforstaaelse af Underviisningens Maal; og var det end saa, at nogle af Eleverne følte sig usikre med Hensyn til dette Fag og meente, at en Lærebog vilde lette dem det, saa beroede dette ikke paa Grunde, der kunde gjøre en Ændring i Systemet ønskelig. „De berørte Eiendommeligheder i Deres*) „Foredrag,“ siger han, „forsaavidt de have kunnet opfattes af „en Tilhører som mig, bleve dog noget forskjelligt paaskjønnede „af det store og brogede Auditorium, dengang jeg kjendte Deres „Underviisning. Denne undlod aldrig at rive de livligere Studerende med, meget almindeligt til den største Enthusiasme „for dette Fag, der blev dem budt i en saa ualmindelig livlig „og vækkende Form, og af de mange fra Høiskolen udgaaede „Forstcandidater, med hvilke jeg er kommen i Berøring senere, „har jeg saa ofte hørt, at Underviisningen i Zoologi hørte til „de bedste Erindringer fra deres Studieaar, at jeg, oprigtig „talt, har troet, indtil Indleveringen af den omhandlede Klage, „at der kun var een Mening om den, i ethvert Fald blandt „dem, der virkelig kjendte den. Imidlertid maa jeg dog tilstaae „for Dem, at jeg heller ikke har været uvidende om, at der „hyppigt blandt de Studerende har hersket en vis Frygt for „Examen i dette Fag, en Frygt, der ikke stod i rimeligt Forhold til Fagets Omfang. Denne Frygt har efter min Erfaring „først som Elev i to Elevklasser paa Landbohøiskolen og senere „som otteaarig Lærer følgende Grund: Underviisningen ved „Landbohøiskolen er som bekjendt indrettet for unge Praktikere, der dels maae anvende saa kort Tid som muligt paa „den theoretiske Uddannelse, dels ere meget uøvede i Kunsten „at studere. Følgen af den knappe Tid og de mange daglige „Forelæsninger og Øvelser er blandt Andet den, at man ved „Høiskolen ikke studerer, men læser til Examen, og da denne „er stærkt udstykket, saa har man bestandigt en Prøve i nær „Udsigt; man læser til Examen fra den første til den sidste „Dag. Dette Forhold kan have sine praktiske Fordele, men

*) Erklæringerne ere rettede til Schiødte i Form af Svar paa hans Anmodning om en Udtalelse.

„det har ogsaa den store Mangel, at den Studerende kun undtagelsesviis kan hengive sig i rolig Sysselsættelse med noget Fag. Under disse Forhold ville altid de Discipliner, hvis Hovedformaal er almindelig human og naturvidenskabelig Udvikling, være dem, der opfattes forskjelligst af de Studerende. De livligere Personer ville under selve Foredraget modtage den Vækkelse og Forstaaelse, som er tilsigtet; de langsommere derimod eller de, der ikke fra Begyndelsen af have været rigtigt med, eller som ikke kunne forstaae Ideen i Underviisningen, og som maaskee have været vante til at modtage det samme Stof i en anden Skikkelse, ville under den endelige Forberedelse til Examen let faae Bevidstheden om, at der mangler Noget af det, der fordres, uden at de vide hvorledes de skulle faae det. Jeg kjender godt dette Forhold fra det Fag, som jeg selv docerer. I et Hovedfag, der skal være Grundlaget for hele Livets praktiske Virksomhed, maa der ogsaa falde Partier, hvis Kjærne ikke er den givne Stofmasse, men en generellere Forstaaelse af Faget og dettes Forhold i forskjellige Retninger. Saadanne Afsnit kunne ikke tilfulde tilegnes ved en hastig Examenslæsning i en Bog; der hører til, naar Eleven ikke „er med“, en rolig og omhyggelig Fordybelse i Opgaven, som Landbohøiskolens hele Underviisningsmaade — saa forekommer det mig — giver forholdsviis ringe Impuls til. Saaledes gaaer det ogsaa med Zoologien og maa nødvendigviis gaae efter Stilen i og Planen for Deres Foredrag. Men der er vel neppe nogen Tvivl om, at en Underviisning, hvis Program passer fortrinligt for Formaalet med Elevklassens Udvikling, som udføres med overlegen Dygtighed, og som ikke kræver større Forudsætninger end, at Elevernes livligere og flittigere Halvdeel i Almindelighed fuldkomment kan følge med, ikke bør forandres, fordi den til Gjengjæld falder noget vanskeligere for den Halvdeel, der i et saa broget Auditorium udgjør den langsomme Portion af Tilhørerne. Man kan jo meget let indrømme, at det vilde være behageligt for denne Deel af de Studerende at have en Lærebog, men denne vilde dog ikke kunne give Foredragets væsentlige, vækkende og beaaendende Elementer, og det har vel endnu aldrig været be-

„tragtet som tilstrækkelig Hjemmel for en saadan Klage over „en akademisk Lærer, at han benytter Foredraget med til „hørende Demonstrationer som eneste Læremiddel.“

Vindicationen af Schiøttes Lærervirksomhed ved Høiskolen var, som man seer, saa fuldstændig som muligt. Det kan være, at de, der have kjendt Schiødte længe som Lærer, ville sige, at han paa den Tid, da Steens Angreb fremkom, ikke mere stod paa sit Høidepunct som saadan; det vilde i alt Fald være høist rimeligt, om Forholdet var saaledes. Selve Virksomheden paa Høiskolen røvede ham saa megen Tid og Kraft, som han meente at kunne anvende bedre — navnlig var den langvarige Examen ham en stor Byrde — at det vilde være let forstaaeligt, hvis den i Aarenes Løb kom til at interessere ham mindre. Han var derhos paa den Tid, Talen er om, over 65 Aar gammel, og hans Helbred begyndte alt at svækkes, saa at den reent physiske Anstrængelse begyndte at blive ham for stor. Det er ogsaa muligt, at selve hans Methode, hvad ogsaa Müllers Erklæring tydeligt nok implicerer, i alt Fald i senere Aar tog vel lidt Hensyn til de mindre Begavede, af hvilke netop han maaskee, om han særligt havde anstrængt sig derfor, kunde have faaet et større Procenttal med end en almindelig Lærer. Men med Hensyn til dette sidste Punct kan der, foruden det af Müller Anførte, endnu bemærkes, at Fremgangen i enhver Kunst og enhver Videnskab afhænger ikke af Gjennemsnittet af dens Dyrkere, men af de faa særligt Dygtige, og at derfor en Lærer, som selv besidder de sjeldne Gaver, der høre til for at bringe disse Faa frem og lede dem til at gjøre den bedst mulige Brug af deres Evner, er fuldkomment berettiget til særligt at lægge an derpaa. Der vindes herved i det Hele langt mere, end der tabes ved, at muligt til Gjengjæld det større Antal af mindre vel Begavede sammenlignelsesviis modtager noget mindre Opmærksomhed. I alt Fald er det sikkert, at med Alt, hvad der muligt med Rette kunde fremføres i Retning af Kritik over Schiøttes Røgtelse af sit Lærerkald paa den Tid, da Steens Klage fremkom, stod Schiøttes Lærervirksomhed meget langt over det Almindelige, ligesom den factisk varmt paaskjønnedes til det Sidste af Elever og Colleger. Ikke heller

skulde jeg have anvendt saa megen Plads paa denne Controvers, hvis Steens Klage ikke havde fremkaldt saa fyldige Udtalelser om Principerne for Schiødtes Lærervirksomhed baade af Schiødte selv og af saa competente Dommere som Bendz og Müller. I saa Henseende staaer jeg som Schiødtes Biograph i ikke ringe Gjæld til Prof. Steen.

Vende vi os dernæst til selve Steens Optræden i denne Sag, saa kan det visselig ikke andet end forbause, at en Klage over Schiødtes Lærervirksomhed ved Landbohøiskolen skulde indkomme fra en Mand, der som Professor i Mathematik ved Universitetet ikke havde det Allermindste at gjøre med Høiskolen og dens Gjerning, som ikke vides at have besiddet særlig Kundskab om eller Interesse for Zoologi og zoologisk Underviisning eller Forstand paa Høiskolens Opgave i saa Henseende, som ikke vides nogensinde at have overværet en Forelæsning af Schiødte og i alt Fald ikke kunde kjende dennes Underviisning uden af Andres Beretninger, hvilke han ovenikjøbet vel maa antages tildeels at have misforstaaet og i ethvert Tilfælde ikke har gjort sig Uleilighed for at verificere. Ikke heller skjønnes Prof. Steen at have havt mindste særlige Anledning til sit paafaldende Skridt. Han begynder sin Klage med at sige: „Efter at min Søn ved Landbohøiskolens gode Veiledning „og egen Flid hæderlig har bestaaet Skovbrugsexamen, troer „jeg at skyldte Skolen at henlede Opmærksomheden paa en „Side af Underviisningen, der formeentlig i flere Henseender „trænger til nogen Forandring, nemlig Underviisningen i Zoologi.“ Og i Slutningen siger han: „Da man ikke kan tvivle om, at „hvad jeg her har forebragt støtter sig til Opfattelser, der ere „Frugten af det fortrolige Forhold, hvori jeg staaer til mine „Børn, og af den Opmærksomhed, hvormed jeg søger at trænge „ind i deres hele Liv, saa skylder jeg min Søn at tilføie, at „denne Skrivelse er udfærdiget tværtimod hans Ønsker, men „at jeg har meent at burde tilsidesætte dem for min egen Pligt- „følelse.“ Da Prof. Steen siger, at hans Søn, næst sin egen Flid, skyldte Landbohøiskolens gode Veiledning det gode Udfald af sin Examen, sees det ikke, hvorfor dette ikke skulde være Tilfældet for Zoologiens Vedkommende, saasom han ved Examen

i den almindelige Dyrlære fik Characteren „Godt“, omtrent den samme, som han fik i de andre Fag ved denne Afdeling af hans Examen, medens han i Skovdyrlære ved den senere Prøve fik „Udmærket godt“. Om Motiver lader der sig jo imidlertid Intet sige med fuldkommen Bestemthed; men sikkert er det, at Schiødte holdt sig forvissat om, at Steen aldrig vilde have optraadt som han gjorde, hvis han ikke havde været en saa lidenskabelig Tilhænger af Steenstrups. Schiødte saae i det Hele kun et Forsøg paa at komme ham til Livs, en Fortsættelse af Episoden med Tauber, et yderligere Udslag af Steenstrups og hans Venners Ærgrelse over, at Schiødte havde faaet til sin Afdeling de ved Mørchs Død ledigblevne 1000 Kr. Ikke heller er det i mindste Maade vanskeligt under denne Forudsætning at forklare sig Steens Skridt. I de stadige Discussioner om Schiødtes og Steenstrups sammenlignelsesvis Fortjenester var den Førstes overordentlige Dygtighed som Lærer meget ofte bleven bragt i Forgrunden. Fristelsen til, om muligt, at berøve Schiødte den Fordeel, han kunde have af sin Anseelse som Lærer, maatte være stor for hans Modstandere, og Schiødte tvivlede ikke om, at dette var Hovedmotivet til deres Optræden i denne Sag som ogsaa i den Tauberske Affaire. Men, som sagt, var dette den virkelige Hensigt, saa faldt Forsøget rigtignok høist uheldigt ud; thi ikke blot erkjendtes Klagen for at være aldeles uberettiget, men der fremkom som Følge af den Vidnesbyrd, som satte Efterverdenen i Stand til at dømme med Sikkerhed om hvorledes Forholdet var, og denne Dom kan aldrig blive tvivlsom. Schiødte var især kjed over det Spild af Tid og Arbeide, som foraarsagedes ham. „Jeg maa „nu afbryde Alt,“ skriver han under 29. Nov., „for at samle og „bearbejde Materialierne til min Erklæring, hvorved jeg tør „regne paa kraftig Støtte hos mine Censorer. Fanatismen hos „mit naturhistoriske Modparti, hvori Steen er Bulbideren, kan „jeg jo nok vise Vinterveien, naar den farer frem, men min „Tid, mine Kræfter, mit Humeur!“

VIRKSOMHED VED UNIVERSITETET M. M.

De forskellige Sager, som i dette Tidsrum forefaldt ved Universitetet, og hvori Schiødte var saameget interesseret, at der kunde være Anledning til her at gaae ind paa dem, ere alt blevne omtalte i det Foregaaende i forskellige Forbindelser. Sine Forelæsninger og Øvelser fortsatte han stadigt med saamange Tilhørere og Deeltagere, som han paa nogen Maade kunde vente. Sine Emner valgte han især fra den sammenlignende Zoologi og de leddede Dyrs Morphologi og Systematik, men han tog jevnligt ogsaa Hensyn til de videnskabelige Resultaters practiske Anvendelse.

Det var i Løbet af denne Periode, at den lille videnskabelige Verden i Danmark oversvømmedes af Evolutionstheorier under Navn af Darwinisme, der reve ikke faa af de Yngre med sig. Schiødte stillede sig kjøligt ligeoverfor disse Ideer, og da dette ogsaa var Tilfældet med Steenstrup, havde det en tydelig Indflydelse paa den videnskabelige Partistilling, om det end vistnok var for Meget, naar Schiødte (d. 23. Juli 1882) skrev: „Der er her nu overhovedet slet ikke mere Tale om „Stp.s og Sch.s Partier, men kun om Darwinianere og Ikke-„Darwinianere.“ Schiødtes Tilbageholdenhed ligeoverfor Evolutionstheorierne havde til Følge, at han blandt de meget ivrige Tilhængere af disse blev anseet for uvidenskabelig, blottet for Kundskab om Morphologiens ABC osv. „Det er morsomt nok,“ skrev han i det nys citerede Brev, „først var jeg et Fæ, fordi „jeg ikke var en Tilhænger af Hegels Naturphilosophie; nu er „jeg et Fæ, fordi jeg ikke sværger til Darwin. Vilde jeg det, „saa var jeg mageløs, et stort Geni. Men nu er jeg en Ob-„seurant og en Dumrian.“ Offentlig udtalte Schiødte sig dog ikke herom, undtagen forsaavidt som han opponerede ved nuværende Lector J. E. V. Boas's Disputats*), hvormed han imidlertid Intet

*) Smlg. William Sørensen: „De kompetente Autoriteters bedste Skjøn“, Kbhvn. 1897, S. 141 ff.

udrettede, da det viste sig at være umuligt at faae Doctoranden ind paa en Discussion om Grundlaget for disse Theorier.

Som Landets første entomologiske Capacitet blev Schiødte, som tidligere, ofte anmodet om at yde Autoriteterne sin Bistand. Et saadant Tilfælde, som her kan omtales nærmere, opstod i Anledning af den saakaldte *Coloradobille*. Da Beretningerne om de store Ødelæggelser, som dette Insect havde afstedkommet i Nord-Amerika, især paa Kartoffelafgrøderne, naaede Europa, reistes der Spørgsmaal om, hvorvidt Forholdsregler burde træffes for at forhindre Dyrets Indførelse til Europa, idet man navnlig tænkte sig, at det kunde indbringes i den Jord, som kunde klæbe ved fra Amerika indførte Kartoffler. Det var især den schweiziske Gesandt i Wien, Hr. v. Tschudi, som foranledigede, at de forskjellige Regjeringer toge Sagen under Overveielse. Efter at det danske Udenrigsministerium i Slutningen af 1874 havde corresponderet om denne Sag med Indenrigsministeriet, bleve endeel derom fra Udlandet modtagne Beretninger af dette sidste tilstillede det Kgl. Landhuusholdningsselskab med Forespørgsel, om dette meente, at Forholdsregler burde tages; og i den Anledning afæskede Selskabets Bestyrelse Schiødte en Erklæring.

Da Schiødte iforveien vidste, at han vilde blive spurgt, var han forberedt derpaa og afgav alt under 21. Jan. 1875 sin Betænkning, der gik ud paa, at da Dyret hverken som Æg, Larve eller fuldkomment Insect, men kun som Puppe kommer i Jorden, vilde kun Pupperne kunne overføres i den ved Knoldene hængende Jord. Men medens træborende Insectarter med Lethed indføres fra fremmede Lande, idet deres Larver eller Pupper ligge vel beskyttede i Tømmerets Indre, ere Coloradobillens Pupper saa skjøre og paa Grund af Hylsterets Tyndhed saa afhængige af, at en vis Fugtighedsgrad bevares i den omgivende Jord, at de kun i store, meget forsigtigt behandlede Jordklumper kunde tænkes flyttede med Udsigt til Udvikling. Da Kartofflerne selvfølgelig forsendes saa rene for Jord som muligt, var Faren for, at Dyret saaledes kunde indføres til Europa, overmaade ringe. Schiødte føiede hertil den Betragtning, at alle de fremmede Insecter, som vare blevne indførte med Varer til det vestlige Europa og der havde forplantet sig, hørte hjemme

i den gamle Verden og vare langsomt rykkede frem mod Vest, efterhaanden som de acclimatiserede sig; men de holdt sig dog allevegne til Pakhuse og andre beskyttede Localiteter, idet de levede af vegetabilsk Affald. Coloradobillen derimod levede af Løv i det Frie, og der forelaae indtil da intet Exempel paa, at et amerikansk Insect havde acclimatiseret sig i Europa i det Frie. „De „Foranstaltninger,“ slutter han, „som andetsteds tilraades eller „ere indførte med den Hensigt at hindre Kartoffelbillens Ind- „vandring, synes mig saaledes ikke tilstrækkeligt motiverede „ved naturvidenskabelig Erfaring og derpaa støttede Slutninger; „hvorvidt der imidlertid maatte kunne paavises internationale „eller andre Hensyn, som kunde gjøre det anbefaleligt at til- „træde slige Bestemmelser, tilkommer det ikke mig at have „nogen Mening om.“ — Denne Erklæring tiltraadtes af Land- huusholdningsselskabet og indsendtes til Indenrigsministeriet med Udtalelse om, at man ikke ansaae særlige Foranstaltninger for nødvendige.

Imidlertid var Spørgsmaalet ogsaa blevet drøftet andetsteds, navnlig i Frankrig, og paa dette sidste Sted med det Resultat, at Indførslen af Kartoffler fra de Forenede Stater og Canada var bleven forbudt, idet E. BLANCHARD, som var bleven raadspurgt, havde erklæret, at om end Frygten for Dyrets Indvandring var overdreven, kunde Muligheden af dets Acclimatisation ikke be- nægtes — en Erklæring, som fik denne Form af Hensyn til, at den daværende franske Regering særligt ønskede at lægge Interesse for Landbefolkningen for Dagen. Denne Omstændighed gav Anledning til, at Sagen paany tilstilledes Schiødte til Er- klæring, hvilken han ogsaa afgav i samme Retning som Blan- chards. Denne Sidstes Erklæring stemmede overeens med Schiødtes i at betegne Dyrets Acclimatisation i Europa som en saare lidet rimelig Eventualitet, men medens Schiødte meente, at der som Følge heraf ikke var Anledning til at tage For- holdsregler, meente Blanchard, at den blotte Mulighed, som Ingen kunde benægte, vilde være et tilstrækkeligt Motiv. Der var i Virkeligheden ingen Anledning til atter at forelægge Schiødte Sagen; thi hvad det naturvidenskabelige Element angik, stemte de to Erklæringer ganske overeens, og Spørgsmaalet om, hvor-

vidt der dog maatte være Anledning til Foranstaltninger, hørte ikke under Schiødtes Omraade, hvorfor han i sin første Erklæring havde taget Afstand derfra. Sagen var imidlertid, at den danske Regjering fandt Vanskelighed ved ikke at slutte sig til den af de andre Lande indtagne Stilling til Sagen og ønskede, idet den gjorde saa, at kunne slutte sig til en Erklæring af en Special-Autoritet.

Efter Afgivelsen af den anden Erklæring blev da Schiødte af Indenrigsministeriet anmodet om at tilveiebringe en Beskrivelse og en stor coloreret Afbildning af Dyret, som skulde udbredes over hele Landet til Underretning og Advarsel, en Commission, som kjedede ham, fordi han fandt den hele Staahei ganske overflødig. Skulde man stoppe for alle saadanne Muligheder, meente han, vilde man kunne bestille lidet Andet. Hans Utaalmodighed over det foraarsagede Tidsspilde gav sig Luft i et Brev til mig af Aug. 1877: „Nu sidder jeg her hjemme og har „maattet lave en Humbugs-Placat for Indenrigsministeriet med „et Humbugs-Billede, hvilket Alt skal oplæbes i 12,000 Exemplarer paa enhver Post, Pæl og Muur i det ganske Land for „at advare mod Coloradobillen. Jeg er kjed og led af alt det „Vrøvl, hvormed Hr. v. Tschudi nu i et Par Aar har overvældet Europa, og hvoraf jeg ogsaa har havt min Deel at „trækkes med.“

I Efteraaret gjorde Schiødte en kort Reise til Tydskland, specielt for at see Colorado- eller Kartoffelbillen, og efter sin Hjemkomst fik han endelig de ønskede 12,000 Exemplarer af det farvetrykte Billede afleverede til Indenrigsministeriet. Som bekjendt kom Dyret, tiltrods for de trufne Foranstaltninger, til Tydskland, hvor man dog hurtigt fik Bugt med det. Hvorledes det var blevet overført, blev, saavidt jeg veed, aldrig oplyst. I 1879 blev Schiødte sendt til Jylland i Anledning af en Beretning om, at Billen ogsaa havde viist sig der.

PERSONLIGE FORHOLD 1873—1882.

Den Udmærkelse, som tildeeldes Schiødte af det franske Academi 1872, medførte for ham ikke blot den Behagelighed, som følger med at blive paaskjønnet, men ogsaa den materielle Fordeel, at den foranledigede, at han fik et velkomment Gage-tilskud. Alt i Slutningen af 1872 fik han at vide, at noget Saadant var paa Tale mellem Rigsdagsmænd, men han vilde ikke selv gjøre Noget for at udnytte den gunstige Stemning. „Selv rører jeg mig ikke,“ skrev han til mig; „hvad Andre gjøre kommer ikke mig ved.“ Sagen var, at han havde en Mistanke om, at politiske Hensyn havde noget dermed at gjøre, og han ønskede i alt Fald dengang ikke paa nogen Maade at blive inddraget i det politiske Partivæsen. Hvorom alting er, Tanken blev optagen af daværende Cultusminister C. HALL, som ganske vist ikke forbandt politiske Bagtanker dermed, og blev strax gennemført saaledes, at der tilstodes ham et aarligt Tilskud, en Slags Videnskabsmands-Gage paa 400 Rd. udenfor al Embeds-Gage. Denne sidste Omstændighed satte Schiødte megen Priis paa, især fordi denne Indtægt altsaa ikke vilde afficeres ved hans mulige Afsked, en Mulighed, som han aldrig følte sig sikker imod. „Den omtalte „Ydelse“ af 400 Rd.,“ skrev han (12. Marts 1873), „vil hjælpe mig til at blive fri for „Seminaristerne, hvem jeg vel har haft en Deel Fornøielse af, „men som jeg nok nu kunde ønske at lade Meinert prøve sine „Kræfter paa, og derved vil en svær Byrde blive tagen fra „mine Skuldre, der saa kunne bære mere Production.“ Ganske opgav han dog ikke denne Deel af sin Virksomhed. „Jeg har,“ skrev han senere (20. Sept. 1874), „efter alt tidligere forberedt „Afgjørelse ophørt at læse for de Monradske Seminarister — „af hvilke jeg har udsendt henved 100 som Lærere ved Se- „minarier og høiere Real- og Folkehøiskoler — dog saaledes, „at de høre mig paa Landbohøiskolen, og at jeg paa Museet „giver dem to ugentlige Timer Repetition, Examinatorier, videre

„Udvikling osv. Saaledes slipper jeg endnu ikke ganske denne „vigtige Institution, men mine Kræfter faae dog nogen Lise.“ Oprindeligt maatte Schiødte hvert Aar anmode om Fornylse af det her omhandlede Tilskud, men ved Finantsloven 1876/77 gjordes det permanent.

Et Lyspunct i Schiødtes Existents var sædvanligviis hans Sommerudflugter, og hans Breve om disse ere ofte characteristiske. I et saadant, skrevet i Middelfart d. 24. Juli 1873, hedder det: „Deres Corr. modtog jeg i denne skjønne Sommer, „morgen paa dette yndige Sted, hvor jeg har opholdt mig et „Par Uger og agter at forblive Sommerferien ud for at bruge „de fortræffelige Bade og mikroskopere, deels til mit store Arbejde over Skarabælarverne, som jeg haaber at faae Tavlerne „færdige til, deels til andet Afsnit af mine Undersøgelser over „Krebsdyrenes Sugemund. Jeg arbejder 8 Timer om Dagen, „anvender 2 Timer til Maaltider og Conversation, den øvrige „Tid til Bad og Spadsering, saa jeg lever som Blommen i et „Æg. Kunde jeg opholde mig i Syden Resten af mit Liv, fri „for alle Embedsforretninger, med fuldt Lys hele Aaret igjennem, saa vilde jeg endnu kunne præstere en heel Deel; men i „dette mørke Land har jeg ikke egentlig Arbejdstid til Sager, „som foruden ved gennemfaldende Lys tillige skulle undersøges „ved *directe* (paafaldende) Lys, *uden* den Smule Sommertid, „naar jeg er fri for Forelæsninger, i. e. høist syv Uger.“ Schiødte hjembragte fra Middelfart Tegninger til 7 Tavler til Scarabælarverne foruden endeel til Krebsdyrmunden, om hvilken Gjenstand han dog siger, at „de tekniske Vanskeligheder ved Undersøgelsen, naar Delene skulle, som min Plan „er, opfattes i Sammenhæng, ere meget store og endnu ikke „ganske overvundne. Uden stærke chemiske Reagentser kommer „man ingen Vei.“

I Efteraaret 1873 indtraf hans Sølvbryllup, som blev fejret af hans Kreds med Sang og Tale, som sig burde.

Aaret 1874 bragte Schiødte en Udmærkelse udenlandsfra, som han virkeligt satte Priis paa, idet det entomologiske Selskab i Paris valgte ham til et af sine udenlandske Æresmedlemmer, af hvilke det kun havde fire. Hvad der især tjente til at give

denne Begivenhed Relief i det kjøbenhavnske Publicums Øine var, at den anden ledigblevne Plads blev besat med Charles Darwin. Schiødte selv var, som sagt, langt fra at dele den dengang grasserende, i høi Grad overdrevne Beundring for denne Mand, og han gjorde visselig ikke i mindste Maade mere ud af denne Anerkjendelse fra Selskabets Side, fordi han delte den med Darwin, men han havde dog vistnok fuldkommen Ret, naar han i et Brev til J. Collin implicerede, at den Omstændighed, at han sattes i Selskab med den „geniale Darwin“, dog maaskee kunde have en god Virkning paa Folk, der „med al mulig Vel-„villie synes at ville indskrænke Dem og mig til de blotte ud-„vendige Frøer og Insekter.“ I et Brev af 27. Marts til mig fortæller han saaledes derom: „Nylig fandt de paa i Paris at „besætte to Pladser blandt det entom. Selskabs 4 normerede „Æresmedlemmer med Darwin og mig, og da jeg sammen med „Underretningen herom modtog Opfordring til at indsende en „mémoire inédite, satte jeg mig ufortøvet hen og sammen-„skrev en Udsigt over Scarabælarvernes Knirkeredskaber; den „afgik saa betids, at Secretairen, E. Desmarest, kunde forelæse „den i samme Møde, d. 11. Marts, hvori mit Modtagelses- og „Takkebrev skulde oplæses.“

Ferien tilbragte Schiødte 1874 igjen i Middelfart. „Her lever „jeg,“ skrev han d. 21. Juli, „for Søvand og Cerambyxlarver; „jeg har været her i 13 Dage og i den Tid gjort 53 mere „eller mindre vanskelige Tegninger af Mund og Lemmer. Lar-„verne af denne Familie ere temmelig eensformige men frembyde „alligevel en heel Deel i deres Structur, som er af stor Inter-„esse og lader sig anvende med systematisk Skarphed, hvorom „man hidtil ingen Anelse har havt. Havde jeg blot lidt mere „Ro paa Museet; men jeg forfølges paa det Ubarmhjertigste „med Plagerier af daglige vidtløftige chicaneuse Skrivelser om „futile Sager, som der ikke er mindste Nødvendighed for at „fremme netop just nu i min Ferie, og da Meinert*) ønsker og „af mig faaer indrømmet saamegen Frihed i den korte Sommer-

*) Meinert besørgede dengang Secretairforretningerne hos Formanden paa Museet.

„tid som muligt, er det dobbelt slemt at faae Tingene til at
 „gaae. Jeg betragtes og behandles endnu stadig af visse Folk
 „som en Slags Indbrudstyv i den videnskabelige Embedsverden.
 „der har forstyrret de vel lagte Planer og hindrer de Andre fra
 „at gjøre sig gjældende, som de kunde og burde, alt af min
 „store Ondskab, hvormed jeg ogsaa fylder de Unge; og er det
 „ikke fortjenstfuldt at slaae løs paa en saadan fæl trouble-
 „fête?“ I et senere Brev af 11. August skriver han: „Siden
 „jeg modtog Deres Ms., har Veiret været høist usselt, med Regn,
 „Mørke og tildeels meget lav Varmegrad. Luften har jevnlig
 „om Morgenen været 6°—9° R., ved Middagstid 12°—13°,
 „Vandet kun 11°—12°, hvilket Sidste imidlertid er efter min
 „Smag, da jeg saaledes finder det meest velgjørende for min
 „vældige gamle, endnu udmærket sunde og stærke Krop.
 „Medens nu denne Himmels Tilskikkelse har været saare
 „ugunstig for mit Arbeide med Mikroskopet, saa har den der-
 „imod forsaavidt været heldig, som den har forsynet mig med
 „en for mig selv trøstelig Undskyldning til at lægge alt Andet
 „tilside for udelukkende at gennemgaae Deres Ms., hvormed
 „jeg nu er færdig.“

Næste Sommer (1875) vare Omstændighederne mere gun-
 stige. Under 2. Sept. skrev Schiødt: „Selv har jeg tilbragt
 „5 Uger i Middelfart i denne herlige Sommer og aldrig befundet
 „mig bedre ved nogen Badetour. Jeg havde iaar det Held at
 „faae to smukke luftige Værelser lige ved Stranden med et
 „Vindue mod Nord aldeles uden Reflex, kun Sø foran mig og
 „Jylland bag ved. Jeg har faaet enormt bestilt, Cerambyx-
 „larverne færdige, Melandryæ og Oedemeræ færdige i de værste
 „Figurer, nemlig af de hele Larver og Nympher, tillige mor-
 „phologisk righoldige Skikkelser. Med Meduser og den skønne
 „Beroë morede jeg mig som Dessert, men uden at opnaae
 „Andet end at see hvad der omtrent var kjendt i Forveien.
 „Saadant et Ophold kan rigtignok freshen up: Kl. 6 paa
 „Hovedet i Beltet, saa hjem til Thee, arbeide til 1, Middag,
 „Caffé og Conversation til 3, arbeide til 6, voldsom Fodtour
 „til 8, Aftensmad — for mig den egentlige dinner — saa en
 „Cigar, Promenade paa Skibsbreen, Conversation til 10¹/₂, saa

„i Seng. Saaledes uden Vrøvl, Afbrydelse, Chikaner. Det er et „Herreliv, og det fortner godt i alle Maader. Imidlertid groer „min Afh. om Amphipodernes Mund; 3 Tavler ere stukne, de „to sidste under Arbeide.“

Det følgende Aar, 1876, var fuldt af Bryderier, især i Anledning af de Tauberske Affairer; men om Sommeren var Schiødte igjen i Middelfart, nydende sin Ferie paa den vante Maade. „Til Tenebrionlarverne,“ skrev han den 31. August 1876, „har jeg faaet 40 tildeels stærkt udførte Figurer færdige „og har bemægtiget mig Sammenhængen mellem samtlige „Former, saa kun Udførelsen af Skemaets Variationer staaer til, „bage.“ — Et nyt Element i Schiødtes Sommerforfriskning var Indsamlinger ved Skrabning af Havbunden, hvorefter han havde megen Tilfredsstillelse. „Til mine Skrabninger,“ siger han i det samme Brev, „havde jeg forskjellige Motiver. Tauber er „jo ifærd med Fortegnelsen over Anneliderne, Meinert ifærd med „den over Crustaceerne, begge til Tidsskr., og et Supplement „fra det lidet undersøgte Lillebælt kom altsaa i rette Tid. Der- „næst er der hidtil i disse Retninger vel samlet Meget og af „Mange, men dog meer multa end multum, tilfældigt, sporadisk, „uden indtrængende Omhu og Benyttelse af finere Methoder, „Sigtning af Sand og Mudder fra de dybere Steder osv. Kort, „jeg vilde anspore de Yngre ved med Udholdenhed at give „Exempel paa en lignende Søgemaade paa Søbunden som den, „jeg har indført herhjemme for Landjordens Vedkommende; „hertil hører ogsaa, at man tager det finest Gjennemsigtede „hjem i en Spand Vand, undersøger det i flade Tallerkener „m. m. Medens man nu ellers paa et Territorium som det, „jeg har gennem søgt, fra Møllebugten ved Fredericia ned til „Stenderupstrand, høist har fundet 12—15 Arter Crustaceer, „har jeg hjembragt over 40, flere nye Arter for vor Fauna; „hvor vi forhen af de sjeldne eller sjeldneste Arter havde „2, 3, 4 Expl., har jeg skaffet 20—30—40 osv. Vor danske „Crust.-Saml. har altsaa faaet en god Tilvæxt, og de andre „Samlere af danske Crust. have faaet en Brand i Næsen, som „vil gjøre god Virkning til at ildne dem op til den samme „Fuldstændighed, som jeg forlængst har faaet indført for vore

„Insekter.“ Imidlertid var det langt fra altid Fornøielsestoure. Naar Vinden var imod, fandt han det kjedeligt nok, mœisommeligt at krydse hjem; og Veiret var ofte ugunstigt for selve Arbeidet. „Et Par Gange,“ fortæller han i et Brev til Winther „har jeg villet trodse mig igjennem, men at ligge i en saadan „Skvalp i en lille Baad og være nær ved at ryge ud paa „Hovedet, hver Gang man sigter, medens Vandet fra Øsen flyver „En om Ørene istedetfor at skylle igjennem, er en Fornøielse, „man snart bliver kjed af.“

Paa denne ellers behagelige og styrkende Sommer fulgte, som berørt, en Vinter, fuld af Bryderier. Det var om Efteraaret, at Taubers Disputats fandt Sted, og Schiødtes literaire Arbeide var nærvædet at rage ham over Hovedet. I et Brev af 6. Juli 1877 klager han sig i den Anledning: „Jeg er virkelig overlæsset for Tiden; „de to Billedværker ved Siden af alt det Andet med de uhyre „Vanskeligheder ved Illuminationen og mange andre Ting tynde „haardt og lade mig ingen Ro. Jeg tør først om en Uges Tid „haabe at have det saaledes sat i Gang, at jeg kan lufte mig „lidt oppe i Kattegattet. Jeg har i dette Aar præsteret enormt „Arbeide, og Ærgrelser spares mig ikke. Jeg sidder alene i „det gamle Huus og paa den hele gamle Gaard; Alle ere paa „Landet, og jeg har sendt mine Damer til Hellebæk; de skulle „dog ikke lide under min Travlhed.“ Schiødte tog virkeligt til Frederikshavn, men Touren ydede ham ikke den forventede Nydelse. „Jeg har ligget,“ skrev han den 9. August, „deroppe „et Par Uger og gynget omkring med en større Dæksbaad for „at aande Søluff, nyde Søvand og skrabe Havbund. Men de „slemme vestlige Storme gjorde mig svært Afbræk i sidst- „nævnte Intention og gjorde det plat umuligt at komme ud i „Vesterhavet, som jeg havde glædet mig til. Trods Storme og „høi Sø har jeg dog udrettet Adskilligt langs Revene omkring „Hirtsholmene. Jeg har faaet godt Materiale til yderligere Sup- „plering af den Fortegnelse over vore Annelider, som Tauber „skal redigere, endog nogle ganske nye Ting Hvis denne „elendige Sommer skulde tage en gunstig Vending, vil jeg be- „nytte den sidste Deel af Ferien til endnu en lille Udflugt.“ Det var ikke det slette Veir alene, som satte ham i daarligt

Humeur; han klagede over Allehaande, blandt Andet over en for hans Modstandere gunstig reactionair Strømning i de hjemlige Forhold. „Det eneste Behagelige,“ slutter han, „mig personligt vedkommende er, at jeg er stærk og rask som en Bjørn.“

Den lille omtalte Udflugt kom istand, tildeels i Forbindelse med den ham saa kjedelige Kartoffelbille-Sag; men der ventede ham et drøjt Efteraar. Vi ville høre ham selv fortælle. I et Brev af 16. December 1877 skriver han: „Tak for Deres Brev af 26. f. M., som jeg kun ikke før har besvaret af samme Grund, hvorfor jeg saalænge ikke har skrevet Dem til, ikke Ligegyldighed, min gode Ven, men Overvældelse af alle Slags, som udenfor hver Dags Gjerning kun levner mig ringe Tid og Lyst. Efter min Skrabetour i Sommer, som jeg maatte opgive efter et Par Ugers Kamp formedelst vedholdende Storme, men som dog gav efter Omstændighederne godt Udbytte, drog jeg en fjorten Dages Tid til Berlin, Dresden, Prag m. m., specielt for at see Kartoffelbiller, i Almindelighed for at muntre mig lidt ved at fornye gamle Indtryk. Humbugsdyrer fik jeg Rede paa, og den store Humbugsplacat for Indenrigsministeriet afleveret i alle 12,000 Exemplarer, hvorved det farvetrykte Billede tog megen Tid og Tilsyn [som ovenanført ansaae han Colorado-Paniken for lidet mere end Humbug]. Berlinermuseet er, som for 30 Aar siden, en stor dyr Pakkasse af udstoppede og andre tørre Sager, meget lidt i Spiritus, i det Hele udelukkende beregnet paa Specieskundskab efter ydre Mærker, ingen Skeletter, ingen Metamorphoser, ingen eller høist ubetydeligt af især lavere Havdyr. Den entomologiske Afdelings Bestyrer er en Baron Harold, en rig Privatmand, forhen baiersk Officeer, som har taget Posten for Materialets Skyld (til Cataloger); han er aldeles uvidende udenfor Billespecies og kjendte af mine Arbejder kun een Ting: jeg havde opstillet nye røde Elateres. Hr. Geheime-Regierungs-rath v. Kiesenwetter (hvad vi vilde kalde Departementschef i Indenrigsmin.) i Dresden er den samme elskværdige og flittige, kyndige og ivrige Käfer-sammler og Käferbeschreiber som for 30 Aar siden, da vi vandrede sammen i de krainske Alper, og saa ganske den Samme som da, fraseet Alderen, at han syntes mig et Stykke

„opgravet, forlængst glemt Ungdomshistorie. Hvem man taler
 „med af disse tydske Folk, er Omkvædet det samme ligeoverfor
 „alt Dansk: bliv Tydsk. Ovenpaa dette gjør Böhmen godt med
 „sit fremmede Sprog og Folk og den næsten sydlige Gemytlig-
 „hed. Men saa begyndte mit drøie Efteraarssemester med sine
 „10 Timers ugentlige Forelæsninger, mørke og vaade Dage,
 „Chikanerier ved Museet, den lange Historie med Taubers
 „Disputats, hvorved jeg er bleven meget nedrigt behandlet; og
 „nu, da Sagen foreligger trykt, er [jeg] nødt til at gjøre et Skridt
 „hos Ministeriet, hvorpaa jeg længe har betænkt mig, men som
 „ikke kan undgaaes, hvis ikke Consistoriets Repræsentanter i
 „Facultetet skulle ansees for berettigede til ved et Magtsprog
 „at afvise Anskuelser, som ere dem ubekvemme*). Saa har
 „jeg mere at udgive, end jeg ret vel kan overkomme, foruden
 „Tidsskriftet de to store Billedværker, hvorved Illuminationen
 „især er ganske overordentlig vanskelig at faae udført, og det
 „gaaer dermed med fortvivlet Langsomhed. Saa er Tauber
 „kommen saaledes økonomisk paa Knæerne, at det seer aldeles
 „fortvivlet ud . . . Saa noget af det Allerværste: Winther har
 „igjen havt et Anfald, værre end nogensinde før.“ Efter at
 have omtalt sine Anstrængelser for at skaffe Winther Penge til
 Reisen (see ovenfor S. 171), fortsætter han: „Saa ligger Tids-
 „skr. 11. Bind i et Uføre, hvis W. ikke faaer Kræfter til at
 „ordne Tavler og Forklaring til sin nu færdigtrykte store Afh.
 „i dette Bind om Fiskenes Ansigt, og før kan jeg ikke sætte
 „Slutningen af Bindet (min Afhandling om Tenebriolarverne) i
 „Tryk. Og Fisketavlerne til Zool. Dan., der vare i Arbeide for
 „andet Hefte, blive nu liggende og hvorelænge? Og saa bliver
 „man efterhaanden lidt træt eller maaskee meget træt af de
 „mange Byrder, Skuffelser og Chikanerier, hvoraf ingen Udvei
 „er at see og ingen Ende at vente. I dette Øieblik erfarer
 „jeg, at der nok forestaaer mig en ny Bataille, nemlig an-

*) Noget Saadant vides dog ikke at være gjort. Hvad Schiødte her
 tænkte paa var vistnok den Omstændighed, at Steenstrups og
 Reinhardts lange, nærgaaende og vildledende, men i sig selv
 svage Indlæg i den omtalte Sag kom til at staae uimodsagt,
 blot fordi det kom sidst.

„gaaende stakkels Mørch. Han ligger paa Hospitalet; Brystet
 „meget angrebet. Der er samlet nogle Penge til at sende ham
 „Syd paa for, men nu vil Steenstrup, efter hvad jeg hører,
 „ikke lade ham beholde sin Lønning, medens han er borte, og
 „saa er Mørch lige nær. Af en gammel Almanak, som har til-
 „hørt en af mine Tip-Tip-Oldefædre, der var Byfoged i Stege,
 „erfarer jeg, at jeg ifølge min Fødselstid er bestemt til at
 „„haffue liden Glæde | oc mange Affvindsmænd | oc Fiender“.
 „Det slaaer sgu lige til. Saa havde vi da ogsaa en polsk
 „Forskrækkelse fornylig i Anledning af Deres Værk: Kleins
 „Trykkeri ophæver sig selv og spreder sit Materiale for alle
 „Vinde, sans crier gare, saa da Elberling kommer derop med
 „det sidste Ms. [af Boglisten], vil man ikke have det og veed
 „ingenting. Jeg tog da Sagen i Haand, fik fat paa Factor, Jesper-
 „sen & Co. og andre Vedkommende, og det hele bliver da
 „ordnet in no time; det eneste, der passerer os, er et ganske
 „lille Ophold, hvorefter Resten trykkes færdig i Jespersen
 „& Co.^s Trykkeri. Jeg fik det Sidste, der var sat paa det
 „gamle Sted og endnu ikke trykket reent, stoppet i sin Opløs-
 „ning og Formerne bragte ind i det nye Trykkeri, saaledes all
 „right. Jeg gratulerer Dem til den snarlige Ende paa dette store
 „og vigtige Værk og imødeser med Nysgjerrighed hvad De vil
 „faae ud af en udvidet engelsk Bearbejdelse.“ Schiødt omtaler
 dernæst, at han og Meinert tilsammen vilde bearbejde Museets
 Materiale af Crustaceer og begynde med Cymothoernes Familie.
 „Ellers intet Nyt, eller rettere, det er ikke Umagen værd at for-
 „øge dette lange Brev med endnu flere Jeremiader. Ussings Tale
 „om Erasmus Roterodamus?*) Ak! min gode Ven, den hele
 „officielle og jubulatoriske Universitetshumbug er mig saa smaa-
 „lig og ynkelig, at jeg aldrig gider være med; for Øieblikket
 „ere Sindene fyldte med skjælvende Forhaabninger om, hvad
 „der kan falde af ved den tilstundende 400-Aarigheds Jubelfest;
 „dybt lagte Planer krydse og bekjæmpe hverandre. Kun Eet

*) Tale ved Reformationsfesten, hvortil jeg havde hentydet i mit sidste Brev.

(Forf.s Anm.)

„er for Tiden afgjort; Madvig skal være Rector til Jubelfesten, „og saa skal han gaae af som Excellence. Fiat.“

Aaret 1878 begyndte bedre, forsaavidt som Winther efterhaanden kom sig saa meget, at han kunde lægge sidste Haand paa det omtalte Arbeide, og skjøndt det kunde ansees for givet, at han vilde være nødt til at gaae Syd paa i den følgende Vinter, kunde jo nu Alt indrettes saaledes, at ingen practisk Uleilighed vilde være at befrygte. Ikke saa heldigt gik det med Mørch. „Stakkels Mørch,“ skrev Schiødte d. 10. Jan. 1878, „have vi faaet afsted, uden at Stp. har rørt sig endnu ang. „hans Lønning.“ Men dette blev da heller ikke nødvendigt, thi Mørch døde strax efter Ankomsten til Nizza, hvilken Begivenhed ledte til den ovenfor (S. 9 ff.) omtalte store Feide om Anvendelsen af det Honorar, han havde oppebaaret.

Schiødtes officielle Forhold vare overhovedet netop paa den Tid ikke behagelige. Steenstrup var en Tidlang syg (han var faldet og havde brækket sit ene Been), og Schiødte troede i de med Hensyn dertil tagne Foranstaltninger at spore en Bestræbelse efter at præjudicere Sagernes Gang saaledes, at han, Schiødte, kunde vente at blive forbigaaet, hvis det ordinaire Professorat skulde blive vacant, og hvis da Universitetet fik sin Villie. Jeg troer, at denne Frygt var ugrundet, eller dog at Faren for en saadan Eventualitet ikke var synderlig stor; men hvor aldeles Schiødte havde gjort sig fortrolig med Tanken derom, kan sees af følgende Uddrag. I et før citeret Brev til mig af 10. Jan. 1878 siger han, efter at have berettet nærmere om Udfaldet af sine Bestræbelser for at sikkre Winther Midlerne til et Ophold i Syden: „Jeg selv imødeseer de Dage mod mit „Livs og min Virksomheds Afslutning, da Ydmyghed og Beskedenhed og Tak mod Velgjørere, Venner og Befordrere af „Bestræbelser klæde bedst. Ikke som om jeg føler mine Kræfter „tage af, eller som [om] Modet svigter, men selv den Tappreste „kan dog tilsidst blive saaledes omringet og anfaldet paa alle „Sider, at han maa sætte sin sidste Opgave i at slaae sig ud af „Kamptrummen og søge et eensomt, fredeligt Sted pour mourir „en paix avec soi même. Naar det indtræffer, som nu under „Stp.s Sygdom allerede forberedes, at jeg ikke længere med

„Ære kan holde min Stilling ved Universitetet, saa vil jeg sandelig være lykkelig, hvis det kan tilstedes mig at gaae af med Pension eller, om dette nægtes, uden Pension. Thi Æren er „det feireste Træ i Skoven, og efter saa mange Aars Mellemrum, hvori jeg ikke har havt Anledning til at betænke, hvad „min Suppe, min Beuf og mine Støvler koste, kan det maaskee, „pour la bonne bouche, være en agréable diversion at blive betænkt derpaa paany. Fattigdom var mig fjederlet, da jeg var „ung, og vil blive det, hvis jeg faaer den som gammel.“ Uagtet jeg ganske vist er af den Formening, at denne Udtalelse af Schiødte for en stor Deel var Udslag af et Anfald af Pessimisme, og at hans Frygt var overdreven, er jeg dog overbeviist om, at den ingenlunde heelt savnede Berettigelse. Efter den gamle stok-universitetslige Betragtningssmaaade havde Reinhardt ligefrem Krav paa eventuelt at indtræde i den Stilling, hans Fader havde beklædt. Mit Indtryk er, at der fra Begyndelsen af eksisterede en Forstaaelse mellem ham og Steenstrup om, at denne skulde gjøre sit Bedste for at sikkre Reinhardt Successionen, og jeg troer, at denne Forstaaelse havde meget at gjøre med deres gjensidige offentlige Holdning. Schiødte derimod betragtedes af dem fra det Første til det Sidste som en Uvedkommende, der havde faaet Indpas ved Tidernes Ugunst, og hvem man som Saadan var berettiget til at modsætte sig paa alle Maader og ved alle Midler, hvortil kom, at Steenstrup selvfølgeligt nødig, vilde efterfølges i Professoratet af en Mand, der vilde lede den dermed forbundne Gjerning i en fra hans saa grundforskjellig Aand, og af hvem han selv i Manges Øine vilde blive stillet i Skygge. At det vilde have været til største Gavn for det videnskabelige Studium af Zoologien i Danmark og til Tilfredsstillelse for Schiødte, om han kunde have opnaaet det ordinaire Professorat, medens han endnu var i sin fulde Kraft, er vist nok; men paa den Tid, der her er Tale om, ambitionerede han ikke mere denne Post for dens egen Skyld. Hvad han vilde vinde i Tid ved at blive fri for Landbohøiskolen vilde han tabe ved at faae Forelæsningerne for Medicinerne, der, for at udføres som han vilde have gjort det, vilde have krævet meget Arbeide; men at see Posten besat,

efter Forbigaaelse af ham selv, med en videnskabelig Ubetydelighed som Reinhardt, vilde han have følt som en utaalelig Ydmygelse. Imidlertid var det kun i Tilfælde af, at Steenstrup skulde døe eller ligefrem af Sygelighed blive tvungen til at trække sig tilbage, at Schiødte meente at kunne befrygte Sligt; thi han forstod fuldkomment, at Steenstrup ikke frivilligt vilde vige ham Pladsen. „Han bliver nok til sin Død,“ skrev han engang, lidet anende, at han med større Sandhed kunde have sagt: „til *min* Død“. Som bekjendt var det netop nogle Uger efter Schiødtes Død, da der ingen Mulighed var for, at Professoratet kunde blive besat med en Mand, der vilde følge Schiødtes Spor, at Steenstrup, der alt i en Aarrække kun ufuldkomment havde kunnet udføre sine Forretninger eller endog havde maattet lade dem udføre ved Andre, fandt, at Øieblikket var kommet for hans Retraite.

De mindre opmuntrende Betragtninger, som Forholdene ved Begyndelsen af 1878 gave Schiødte Anledning til, havde imidlertid ingen hæmmende Indflydelse paa den Energi, hvormed han fortsatte sit Arbeide, hvori han altid søgte sin Trøst. Under 26. Februar 1878 beretter han: „Jeg er færdig med hele Bunker „af Metamorphose [til Afhandlingen om Cymothoerne], der er „meget interessant. Fra Berliner-museet har jeg faaet hele „Samlingen, 82 Glas, tillaans, og jeg staaer i Underhandling „med Leyden. Englænderne holde os hen med Snak. Det „bliver et stort Arbeide, næsten Alt nyt i Opfattelse og med „Masser af nye Data.“ I et senere Brev, af 15. Marts, hedder det: „Det bliver et anseeligt Arbeide, der især tiltaler mig som „Afveksling fra mine Insektlarver, idet Undersøgelse og Frem- „stilling ere saa uendelig meget lettere og gaae rivende fra „Haanden, da saa meget kan gøres ved gennemfaldende Lys. „Til Gjengæld ere de kjønsmodne Gamle rigtignok saa vredne, „at deres Aftægning koster særdeles Flid og Umage, men ogsaa „dette behager mig. Jeg er nu paa min 23de Larveform, medens „de eneste hidtil ommeldte ere 1 ved Milne-Edwards og 1 ved „mig i min Mund-Afh.*)" — Igjen den 16. s. M. skriver han:

*) Krebsdyrenes Sugemund (Naturh. Tidsskr., 3. R., IV. Bd., S. 198).

„Jeg arbejder hver Dag i disse Sager en 3 à 4 Timer, hvorved jeg kommer godt frem, idet min Fortrolighed med hvad der skal drages frem og behøver at tegnes er stegen til Virtuositet. Jeg er nu ifærd med Berlinermuseets Ting for ikke længere end nødvendigt at lade Peters vente paa sine Dyr. Det Hele er en fornøielig Adspredelse for mig, da Arbeidet med Crustaceer, naar det ikke netop gaaer ud paa saadanne Ting som min Afh. om Mundtyperne, er i Sammenligning med Insekterne, hvad Erichson engang sagde i et lignende Tilfælde, „so federleicht“. Jeg kan gjøre det af med 4 Cymothoelarver i samme Tid, som jeg bruger til een Insectlarve, og Sommerfuglemunden har kostet mig 14 Dage blot til det Par Grundfigurer til Ent. Dan., men saa har jeg ogsaa faaet noget heelt Nyt ud, som Ingen før anede — yderst simpelt rigtignok, som Fod i Hose, naar man først har fundet det ud. Det er i det Hele min Skjæbne med det Meste, jeg gjør, at de Andre ganske forundret sige: Ja naturligviis! Har man ikke vidst det før? Og svarer jeg saa: Nei, det har Ingen vidst, saa siger man: Men saa maa jo de Andre være nogle Bæster. Nei! Hypoteser, som Alle kunne snakke med om, det er der anderledes Forslag i. Hvorfor jeg ellers iaften saa ivrig griber Pennen, er fordi jeg blev i saa brilliant Humeur over Aften-Berlingeren, der averterer, at i alle Boglader faaes for 21 Kroner Gosch: Udsigt over Danm. Zool. Lit., det sidste Bind særskilt for 8 Kr. Det seer saa kort og godt, saa selvbevidst ud, dette Avertissement. Og med Rette. Dette Deres store, svære Arbeide er da aldeles fuldt og færdigt, udeiblandt Menneskene, og jeg ønsker Dem dermed til Lykke. Der er dog udgaaet diverse Sager fra vor Kreds, som ikke saa ganske ere at kimse ad.“

Forøvrigt manglede det heller ikke paa Opmuntring udenfra. At Schiødte i dette Foraar blev Dannebrogsmænd, er maaskee ikke høit at anslaae i denne Henseende; men han havde megen Tilfredsstillelse af sin Afhandling om det Animale og det Vegetative i Dyreformen, som netop dengang udkom i det Letterstedtske Tidsskrift og var til stor Overraskelse for Mange, der kun havde hørt om Schiødte som en Insectspecialist.

For Steenstrupianerne var den til ikke mindre Ærgrelse; thi efter den blev det dem noget vanskeligt at fortsætte deres gamle Sang om Schiødte som videnskabelig Philister i Sammenligning med deres Heros.

I Sommeren 1878 aflagde Schiødte et Besøg i Paris, hvor han blev meget forekommende modtaget af Colleger og lærde Selskaber. Der var just international Udstilling, ved hvilken han havde udstillet nogle af de for „Entomologia Danica“ bestemte Tavler; men det var dog ikke dette, som havde bragt ham til Paris. Hans Hovedformaal var at opnaae yderligere Materiale for det store Cymothoearbeide. Efter sin Hjemkomst tilbragte han nogen Tid i Vedbæk for at bruge Søbade og fik som sædvanligt sit Arbeide overordentligt fremmet. „Cymothoe-arbeidet,“ skrev han under 20. Sept. 1878, „voxer i Materiale, og jeg har nu Alt for mig fra de skand. Museer, Mus. Gode-froy i Hamborg, Berlin, Wien, Paris (Jardin des plantes); sidstnævnte Sted var det mod Reglerne, men jeg var der selv i Juli en 14 Dage, fornyede gamle Bekjendtskaber, læste en Mémoire i Académie des sciences over Meinerts og mine første alm. Resultater angaaende Udvikling, Metamorphose o. s. v. (trykt i Compt. rend. for 8. Juli og, som jeg seer, allerede oversat i Ann. Mag. Nat. Hist.), og saaledes fik jeg min Villie, car on trouve avec le ciel des accomodements. Jeg har over 100 Tegninger m. Analyse færdige til at stoppe Hullerne i Kobberstikkerens Tid mellem Arbeidet til de to store Værker og Tidsskriftet.“

Som et lille Vidnesbyrd om, hvormegen Anseelse Schiødte nød udenlands, kan det anføres, at en skotsk Entomolog, som paa denne Tid søgte et Professorat i Aberdeen, anmodede Schiødte om en anbefaling, som denne ogsaa gav ham i Henhold til Beskaffenheden af et betydeligt Arbeide af ham. Det var ogsaa i 1878, at Schiødte valgtes til Æresmedlem af det italienske entomologiske Selskab. I det følgende Aar, 1879, vistes der ham en lignende Opmærksomhed af den hamborgske „Verein für naturwissenschaftliche Unterhaltung“ og i 1880 af det finske naturforskende Selskab „Pro Fauna et Flora Fennica“. Det var en Selvfølge, at han valgtes blandt de første Æres-

medlemmer af den samme Aar i Stockholm stiftede skandinaviske entomologiske Forening, der realiserede en Tanke, som Schiødte selv for 37 Aar siden havde ført ud i Livet, men som dengang kort efter maatte opgives, fordi Schiødte ikke kunde offere Tid og Arbeide derpaa (see I, S. 246).

I sit Fædreland havde Schiødte i disse Aar meer end nok af Modgang og Fortræd. Steenstrups nye Indlæg i Spørgsmaalet om Flynderøiet ærgrede Schiødte, ikke blot fordi det var saa nærgaaende mod ham selv, men især paa Grund af den deri fremtrædende Forbindelse af zoologisk Incompetence med en affeiende, hovmodig Stiil, hvilken sidste var saa vel skikket til at vildlede dem, der manglede Betingelserne for at opdage Incompetencen. Det var, som alt omtalt, ikke Schiødte behageligt at fratræde Formandsposten i Museumsraadet, Winthers Død i Begyndelsen af 1879 gik ham nær til Hjerte, og det faa Maaneder efter indtraadte Brud med Meinert smertede ham, især fordi han var sig bevidst ved alle Leiligheder at have gjort for denne Alt, hvad der med Rimelighed kunde ventes, eller endog Mere. I alt dette saae han Udslag af en Bestræbelse efter at faae ham „skudt et Stykke tilbage“, men det ovenfor (S. 60—61) anførte Uddrag af et Brev af 21. Mai 1879, hvori han omtaler alle disse Ubehageligheder, viser, at han dog ikke tabte Modet. Mod Steenstrup værgede han sig, som vi have seet, meget energisk, og hans egne Arbeider skrede stadigt frem, om end, som han udtrykte sig, „ikke med den Fart i Gangen, som jeg gjerne vilde have det.“ Sommeren 1880 tilbragte han i Ordrup, som sædvanligt i fuldt Arbeide. Efteraaret bragte Prof. Steens Overfald, der skaffede ham saameget Bryderi.

Det var i Anledning af Reformationsfesten i 1880, at Prof. Panum offentliggjorde sit Forsøg til en Fremstilling af det medicinske Facultets Historie i det 17de og 18de Aarhundrede, og i første Halvdeel af 1881 tog Schiødte sig energisk af Udgivelsen af min Belysning af denne mærkelige literaire Frembringelse, hvis sande Beskaffenhed han strax havde opdaget. Men det var ogsaa med dette Aar, at den umiskjendelige Nedgang i Schiødtes Arbeidsevne begyndte, idet den Sygdom, som blev hans Bane, nu begyndte at udvikle sig saaledes, at

han ikke mere kunde dølge for sig selv, at der var noget Alvorligt paafærde, skjøndt han endnu i lang Tid vægrede sig ved at troe paa Sygdommens dødelige Character. I Virkeligheden havde han vistnok alt i længere Tid følt sig mindre stærk, og jeg er tilbøielig til at troe, at de noget paafaldende Udtalelser om hans udmærkede Helbred, som jeg har anført, i Grunden vare Udslag af den Haardnakkethed, hvormed han søgte at lukke Øinene for den truende Virkelighed. Han var saa fuld af aandelig Kraft og Energi, havde endnu saa Meget for, som han ønskede at faae udført, at han ikke vilde vide af nogen legemlig Svækkelse, der kunde true med at standse hans Virksomhed. Alligevel forraadte Tilstedeværelsen af en saadan Fare, eller maaskee rettere Schiødtes modstræbende Bevidsthed derom, sig i en stedse tiltagende Pirrelighed og Utaalmodighed, hvoraf Sporene ere tydelige i hans Breve, som naar han gjør Undskyldninger for sin flygtige Skrift eller siger: „Til at skrive længere Breve er ellers min Taalmodighed ikke lang nok“. I et Brev af Mai 1881, hvori han fortæller om Reiseplaner, siger han: „Hvilken Vei jeg vil drage hjem, maaskee lang, maaskee „kort, vil afhænge af mit Humeur og Befindende. Min Mave „har i længere Tid ikke været i den gamle Stand.“ I et Brev af September s. A. hedder det: „Min kjære, fortræffelige Ven, „jeg skriver disse Linier seent i denne Aften efter en travl „Dag og er overhovedet saa overlæst for Øieblikket, at jeg „maa fatte mig kort. Der er saameget, jeg ønskede at udvexle „Ideer om med Dem, men Pennen er mig for langsom. Naar „jeg har tilbragt hele Dagen med Arbeide og Underviisning og „endda har Meget at arbeide paa om Aftenen, saa forgaaer Lysten „mig til at skrive lange Breve, især nu, da en langvarig Tarm- „catarrh har plaget mig og taget endeel af mine Kræfter.“ Den omtalte Reise, som gik gennem Berlin og Dresden til Wien, Ungarn osv., var ham forøvrigt til megen Tilfredsstillelse, baade hvad angik hans Arbeide i Museerne, hans Samqvem med Colleger og hans Recreationsudflugter, navnlig i Karpatherne, hvor han foretog svære Bjergtoure i Tatra-Alperne. „Kun „ærgrede det mig lidt,“ skrev han efter sin Hjemkomst, „at

„man overalt var saa uhyre *ærbødig* og gjorde mig Opvarthning „i mit Hotel, thi derpaa mærker jeg *min Alder*.“

Vinteren gik som sædvanligt, og næste Sommer, 1882, foretog Schiødte igjen en lille Udflugt udenlands, ledsaget af sin Datter og en Datter af hans gamle, da afdøde Ven E. Benzon, hvilket tjente til at forfriske ham endeel. Men Efteraaret med sin Forelæsningsbyrde faldt ham tungere end nogensinde. Der-til kom, at Reinhardts Død, som alt berettet (S. 23), tvang ham ind i en bitter Controvers med Steenstrup, der benyttede denne Leilighed til et nyt Forsøg paa at skaffe sin falske For-
folkning af Museumsloven Indpas. Det lykkedes Schiødte at af-
værge dette, hvortil, som han meente, hans Modstanders Liden-
skab bidrog ikke Lidet; men det var med svækkede Kræfter, at han indtraadte i Aaret 1883.

TIENDE CAPITEL.

1883—1884.

Det er alt oftere blevet antydnet, hvor trykkende Schiødtes Docent-Virksomhed paa Landbohøiskolen efterhaanden blev ham. Fra den første Begyndelse af havde han sine Betæneligheder derved paa Grund af det store Tab af Tid til videnskabelig Virksomhed, som derved vilde paaføres ham. Ganske vist undgik han Tab af egentlig Undersøgelsestid derved, at hans Forelæsninger henlagdes til Eftermiddagstimer, hvilket desuden nødvendiggjordes af Hensyn til hans Forretninger paa Museet og bedst passede med Auditoriets Benyttelse til andre Forelæsninger, men den dertil medgaaende Tid vilde dog have været ham høist nyttig til Fremme af hans litteraire Arbeide, for ikke at tale om det meget betydelige ligefremme Slid paa fysiske og aandelige Kræfter, som Stillingens Varetagelse medførte. Navnlig vare Examinerne, der paa Grund af Examinandernes Antal strakte sig over næsten et Par Maaneder, ham til stort Besvær, hvilket Alt naturligviis forværredes ved hans tiltagende Alder og Svagelighed. Meer end een Gang havde han alvorligt tænkt paa at opgive sin Virksomhed ved Landbohøiskolen, men var bleven afholdt derfra af Hensyn til det dermed forbundne Tab af en Indtægt (tilsidst 1400 Kr.), som han ikke godt kunde afsee.

Det var derfor Schiødte meget kjærkomment i Begyndelsen af Marts 1883 fra daværende Contoirchef A. F. ASMUSSEN at modtage en Forespørgsel, om han vilde acceptere et af den daværende Cultusminister, Kmhr. J. F. SCAVENIUS, paatænkt Arrangement,

idet denne vilde stille et Ændringsforslag til tredie Behandling af Finantsloven om Professorlønning for ham med Anciennitet fra 1. Sept. 1863, hvilken vilde andrage 5600 Kr., mod at han opgav det personlige Tillæg (400 Kr.), som han hidtil havde nydt, samt fratraadte sin Stilling ved Landbohøikolen. Schiødtte svarede: „Deres behagelige Forespørgsel (modtaget seent i denne „Aften) kan jeg selvfølgelig kun besvare saaledes, at jeg ikke „kan Andet end være tilfreds med Udsigten til uden Indskrænkning i Indtægt og fri for anstrængende elementær Underviisning og Examensarbejde at kunne anvende mine ældre Aars „Kræfter til at fremme mine videnskabelige Arbejder i større „Omfang, og at jeg derfor med største Taknemlighed modtager Hs. Excellence Cultusministerens Tilbud om at stille det „nævnte Forslag.“ Ideen dertil var oprindeligt udgaaet fra Folkethingets Finantsudvalg, og Schiødtte havde havt Underretning om hvad der var i Gjære, men havde ikke selv villet gjøre noget Skridt i den Anledning. Efter at Forslaget, som ledsagedes af en meget anerkjendende Motivering, var blevet vedtaget i Folkethinget, skrev Schiødtte til mig under 30. Marts 1883: „Sagen om mine Lønningsforhold er reist uden mit „Initiativ, ved Forhandling mellem Ministeren og mine Venner „i Folkethinget. Det er ogsaa godt for Noget at høre til de „Uglesete. Men det er jo ikke afgjort, førend det har passeret „Landstthinget. Det vil komme mig høilig tilpas, thi især siden „mit skjændige Tarmtilfælde er jeg bleven haardt trykket af „Forelæsningerne ved Landbohøiskolen, 6 Timer ugentlig i 4 „Maaneder og to Maaneder Examen, foruden Examinatorier „baade derude og paa Museet med de Forststuderende, der jo „skulle have saamegen, især entomologisk Detail, at jeg ikke „uden meget Extraarbejde kan bringe det til et anstændigt Resultat; men saa har det ogsaa været en Regel i mange Aar, „at Characteren Mg. i denne „Skovdyrlære“ er det Sædvanlige, „Ug. hyppigt. Og nu skulle desuden de Landbrugsstuderende, „som hidtil vel skulde høre alm. Dyrlære, men ikke tage „Examen deri, efter en nylig truffen Bestemmelse ogsaa „examineres, d. e. Examinandernes Tal forøges med en 30—40 „Stykker hvert Aar à $1\frac{1}{2}$ Time i Gjennemsnit. Kort sagt, det

„var paa høie Tid, at jeg kunde blive fri for disse uhyggelige „Eftermiddagstimer i det mørke, sludfulde Efteraar, med et „overfyldt Auditorium, 100—140 Tilhørere i alm. Dyrslære og en „Snees i Skovdyrslære. Paa Mandag begynder jeg med Examen „derude for April, 16 Dage Kl. 9—12—1. Det er mig en „Trøst, at Anerkjendelsen af Zoologiens Hensigtsmæssighed ved „Høiskolen og af min Behandling af den stadig er stegen „ved denne Anstalt, hvor jeg er bleven mødt med den største „Velvillie af alle Colleger i stærkeste Modsætning til Forholdene ved Universitetet. Jeg har i 40 Aar været knyttet til „Anstalten under forskj. Former, først intermitterende med „Krøyer ved den gamle Veterinair-Skole, senere ved Forstundervisningen og endelig ved den nye forenede Anstalt. Til „Sommer skal der holdes Jubilæum derude; gid jeg saa var „færdig med det Samme! Men vi ville nu see hvad Professorpartiet i Landstinget kan finde paa. Selv bilder jeg mig „naturligviis ind at have Krav paa engang at blive sat paa lige „Fod med de Andre i Facultetet, men Ophidselsen ved Univ. imod mig i denne Anledning er meget stor, især fordi Stp. „forgjæves har søgt Honorar for en Vicarius for to Aar for at „kunne gjøre to videnskabelige Arbeider (Kjøkkenmøddinger og „Blæksprutter) [færdige]. Sagen er jo, at selv hans meest „fanatiske Tilhængere vide, at han aldrig bliver færdig og „egentlig er ene og alene til Besvær og Hindring for Alt og „Alle; at han altid har været det, vide kun vi Andre.“

Lønningsforslaget blev vedtaget i Rigsdagen, og skjøndt Schiødte ikke udtrykkeligt blev udnævnt til extraordinair Professor i Zoologi, med Anciennetet fra 1. Sept. 1863, saa var dette dog practisk den Stilling, han derved kom til at indtage. Var denne Forandring skeet tidligere, kunde den have ledet til, at Schiødte kom til at udfolde den Virksomhed, som Monrad i sin Tid havde tiltænkt ham, ved at doublere Steenstrup. Da de gunstigere Betingelser indtraadte i 1883, var det for silde, og det da trufne Arrangement havde kun Betydningen af en Hædersbeviisning. Consistorium, som i 1863 saa voldsomt havde modsat sig Schiødtes Indtrædelse i Facultetet, blev ikke raadspurgt i 1883, men skjøndt den da gennemførte Foran-

dring, efter hvad Schiødte meente at vide, var det Steenstrupske Parti meget imod, er det dog muligt, at man ikke vilde have modsat sig den; thi det var alt dengang bekjendt i videre Kredse, end Schiødte selv vidste, at hans Helbredstilstand var saadan, at han ikke mere var nogen farlig Concurrent for Steenstrup. Forøvrigt sagdes det dengang almindeligt, at Forhandlingerne havde fundet Sted underhaanden, og at det Steenstrupske Partis Tilbøielighed til at hindre det til Schiødtes Bedste sigtende Arrangement neutraliseredes ved, at Partiet ønskede en lignende Fordeel for daværende Docent Zeuthen, og at de to Tilfælde maatte staae eller falde med hinanden.

Efter at have modtaget Meddelelse fra Ministeriet om, at Sagen, saavidt Rigsdagen havde dermed at gjøre, var i Orden, tilstillede Schiødte (under 7. April 1883) Indenrigsministeriet en Skrivelse, hvori han i Henhold dertil ansøgte om sin Afsked fra Landbohøiskolen med den Tilføielse, at han ikke kunde „undlade „at udtale, at jeg kun med veemodige Følelser skilles fra en Virksomhed, som var bleven mig meget kjær, skjøndt det jo rigtignok „ved min langt fremrykkede Alder og de sidste Aars aftagende „Helbred maatte kunne forudsees, at jeg ikke ret længe endnu „vilde kunne overkomme et saa anstrængende Arbejde ved „Siden af mine mange øvrige Forretninger som Embedsmand „og Videnskabsmand. Allerede i Aarene 1840—45 var det „under Prof. Krøyers Fraværelse paa Reiser betroet mig at „foredrage Zoologi ved den gamle Veterinair-Skole; fra 1858 „overtog jeg Underviisningen i Zoologi for de Forststuderende og „fra 1863 Underviisningen i samme Fag for alle Elevklasser „ved den nye store Høiskole. Det er saaledes bl. A. tilfaldet „mig at grundlægge og udvikle den særlige Skovdyrlære, der „senere ogsaa er bleven udskilt som en egen Disciplin og henlagt under Fagvidenskaberne, en Disciplin, som kun kan baseres paa selvstændige Studier af vort Lands egen Dyreverden, „hvorunder Insektklassen udgjør den langt overveiende og vigtigste Deel og frembyder de største Vanskeligheder; før min Tid maatte man nøies med Udenadslæren efter tyske Kilder „uden mindste Kundskab om, hvorvidt endog blot de faa paa- „gældende Navne betegnede Dyr, der virkelig fandtes her i

„Landet. Jeg mindes ogsaa med Taknemlighed den imødekommende Velvillie og Paaskjønnelse, jeg stadig har fundet hos Høiskolens forskjellige Directioner og samtlige mine Medlærere, og har det end efter Sagens Natur ikke kunnet være anderledes end, at min Underviisning er forbleven uden Frugt for de ikke faa Umodne og Ligegyldige blandt mine Elever, saa har jeg paa den anden Side havt den største Glæde af saare mange iblandt dem og kan i det Hele see tilage med Tilfredshed paa Udfaldet af de aflagte Prøver. Det er nu mit inderlige Ønske, at det maa lykkes at faae Underviisningen i Dyrlære saaledes fortsat og saaledes holdt i Skridt med Tidernes voxende og vaxlende Krav, at den baade i real og i formal Henseende kan blive til sand Nytte for Eleverne og til Ære for en Lærestalt, til hvilken jeg under forskjellige Forhold har været knyttet i langt over en Menneskealder.“

Først under 23. Mai modtog Schiødte Ministeriets Svar, som lød saaledes: „I Anledning af det af Hr. Professoren derom hertil indgivne Andragende entlediger Ministeriet Dem herved fra første September førstkommende fra den Dem overdragne Post som Docent i Zoologi ved den Kongelige Veterinair- og Landbohøiskole. Hvilket tjenstligt meddeles Dem til behagelig Efterretning.“ Denne Skrivelser laconiske Affattelse stødte Schiødte, som efter sin lange og fortjenstlige Virksomhed ved Skolen meente, at man burde have givet ham hans Demission i en mere høflig og anerkjendende Form. Men langt ubehageligere berørtes han ved, at han ikke i nogen Henseende blev taget paa Raad med Hensyn til Underviisningens fremtidige Ledelse. Hvor sikkert han ventede, at dette vilde skee, kan sees af en Billet fra ham til Lector P. P. FREUCHEN ved Høiskolen, som paa Underviisningsraadets Vegne havde forespurgt, om Schiødte endnu i det næste Semester vilde virke ved Skolen. Schiødte svarede omgaaende, under 12. Mai, altsaa før Modtagelsen af Indenrigsministeriets Skrivelse, med en Meddelelse om det indtil da Forefaldne, hvorhos han tilføier: „Iøvrigt har jeg i min Skrivelse til Indenrigsministeriet udførligt udtalt mig saavel om den almindelige Dyrlære som særlig om Skovdyrlærens Vilkaar og Krav ved Høiskolen og i det Hele lagt Sagen

„saaledes til Rette for Directeuren, at jeg vilde finde mig „skuffet, hvis han ikke maatte finde det rigtigst at conferere „med mig angaaende Underviisningens Fortsættelse, paa for- „trolig Maade.“ Dette skete dog, som sagt, ikke, og Schiødte følte sig saameget dybere krænket, som Posten blev besat, ikke med H. J. HANSEN, som han stærkt havde anbefalet, og om hvem han meente at kunne vente, at han i alt Fald vilde gjøre sit Bedste for at fortsætte Underviisningen i Overeensstemmelse med hans Ideer, men med FR. MEINERT, om hvem han ingen saadan Forhaabning kunde nære. Det var ham smerteligt, men ingenlunde overraskende, at Meinert strax ved Begyndelsen af sin — forøvrigt jo kortvarige — Virksomhed ved Høiskolen paa en særlig pointeret Maade annoncerede, at han vilde lede Underviisningen paa en fra Schiødtes grundforskjellig Maade.

At Schiødte følte sig skuffet ved alt Dette, er fra hans Standpunct let forklarligt og meget naturligt, men ganske vist kunne forskjellige Betragtninger gjøres gjældende paa den anden Side. Enhver Lærer vil naturligt ønske at lede den ham overdragne Underviisning i Overeensstemmelse med sine egne Ideer, saa vidt vedkommende Institutions Plan tillader det, og Autoriteterne kunne meget vel have meent at burde lade Meinert have frie Hænder. Navnlig Skolens Directeur, Geheimeetatsraad C. E. FENGER, kan meget vel have anseet det for sandsynligt, at Meinert, som var hans Slægtning, vilde blive ansat, og have vidst, at Meinert i saa Tilfælde vilde slaae ind paa en anden Vei end den, Schiødte havde fulgt. Dennes Maade at tage Underviisningen paa krævede desuden en særegen Begavelse, som man ikke med Rimelighed kunde vente, at hans Efterfølger, hvem det saa end blev, skulde være i Besiddelse af. Angaaende selve Pladsens Besættelse udtrykte Schiødte i et Brev til mig af 16. Juli sin Utilfredshed dermed, fordi han ikke ansaae Meinert for en god Lærer, men tilføiede: „Imidler- „tid har Sagen ogsaa sine gode Sider, da . . . M. jo nu efter „vore smaa Forhold kan ansees for nogenlunde vel forsørget og Hansen nok kan bruge hele sin Tid til Museet og „videnskabelige Arbejder, naar det nu blot maa lykkes mig at „skaffe ham taalelig gode Indkomster; men det haaber jeg, da

„hans enorme Flid og Arbeidsdygtighed og betydelige Talenter „ere gode Ting at have i Ryggen.“ Imidlertid, Schiødte var ikke mere den gamle; hans Evne til mandigt, endog trodsigt, at bære Modgang var brudt, og han kunde ikke overvinde sin Skuffelse og krænkede Følelse, hvilket han lagde for Dagen ved ikke at indfinde sig ved Høiskolens Jubilæum, til hvilket han var indbudt.

Hvorledes det egentligt stod til med hans Helbred, at det i alt Fald lakkede mod Enden af hans Liv og Virksomhed, vidste han ved denne Tid heelt vel (Sygdommen var Tarmkræft), men han vidste ogsaa, at det i saadanne Tilfælde ofte kan trække længe ud, og han klyngede sig altid til Haabet derom, skjøndt han ikke vilde iagttage den Forsigtighed, som vilde have været nødvendig. Det var ikke Livet som Existents, han nødig vilde slippe endnu, det var Virksomheden, og han greb til ethvert Middel for blot i nogen Udstrækning at kunne fortsætte denne, selv om han derved forkortede den Tid, der var ham levnet; at holde Livet oppe i Uvirksomhed brød han sig ikke om. Men hvormeget han end haabede, hvormeget han end bestræbte sig for, at Andre — Fremmede — ikke skulde ane Sandheden, hvormeget han end maaskee til sine Tider søgte at føre sig selv bag Lyset, den hemmelige Bevidsthed om, at han snart kunde blive nødt til at strække Vaaben, gjorde ham i høj Grad pirrelig. „Ja! min Helbred,“ skrev han d. 9. Jan. 1883, „jeg „gider hverken tænke eller tale i den Henseende. Det begyndte „for to Aar siden og har taget paa mit Humeur og mine „Kræfter. Men der er Intel at gjøre derved.“ I et Brev af 21. Juli 1883, hvori han fortæller med stor Tilfredshed om sin nye Bolig paa Nørrebro — det gamle Huus ved Ladegaardsveien, hvor han havde boet i 30 Aar, skulde nedrives — tilføier han: „Men saa kommer det iveien, at min Helbred, rime- „ligviis for bestandigt, er ødelagt; mine forhen saa vældige „Kræfter tage kjendeligt af. Intet Under, naar man er rammet „af en saa skrækkelig Ulykke som jeg med mine blødende „Svulster i Colon; jeg er tilmode, som om jeg havde en Ich- „neumonlarve i mig, som aad mine Kræfter. Men det nytter „ikke at tale derom, og De skal heller ikke fortælle det videre;

„det vil kun bedrøve Faa, men glæde Flere.“ Hvorledes det stod sig med ham, var imidlertid bekjendt i videre Kreds, end han vidste af. I et Brev af 16. Sept. fortæller han saaledes om sig selv: „Jeg havde ganske vist havt stor Lyst til een eller flere Udflugter i Sommer, især paa Skrabature, da Søen „gjør mig saa godt; men min daarlige Helbred og det daarlige „Veir under hele Ferien har bragt mig til at opgive det. Jeg „havde meldt mig til Veterinaircongressen fra 1.—7. Sept. i „Brüssel, hvortil jeg var særlig indbudt, idet Forhandlingerne „ogsaa for en stor Deel skulde dreie sig om Underviisningen i „Grundvidenskaberne ved Veterinairskolerne, og især da for „at gjøre en Udflugt, hvor jeg kunde vente at finde ikke „faa belgiske og franske Colleger samlede. Men jeg maatte „opgive det og sende Afbud. Amerikanistcongressen deeltog „jeg lidt i, ogsaa den prægtige, vellykkede Udflugt til Helsingør „og Frederiksborg m. m., for at faae Leilighed til at tale mit „kjære Fransk med enkelte flinke Folk; desværre kom en „Genfer (Henri de Saussure) og et Par Hollændere — Zoologer — „som havde meldt sig, ikke til Kbhvn.“

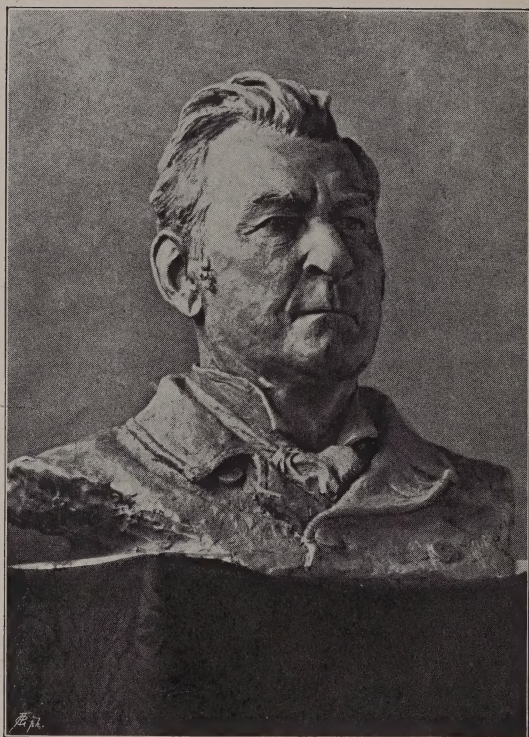
Schiødtes sidste Deeltagelse i en offentlig Function ved Universitetet fandt Sted i October 1883, da han sammen med Steenstrup fungerede som ordinair Opponent ved H. J. HANSENS Disputats. Denne Sidstes Afhandling handlede om Mundbygningen hos de tovingede Insecter og gik blandt Andet ud paa i større Udstrækning og mere grundigt, end hidtil var skeet, at bevise Rigtigheden af den almindeligt antagne Anskuelse, at Munden hos disse Insecter, saa forskjellig den end synes f. Ex. fra Billernes Mund, dog bør opfattes som bestaaende af morphologisk de samme Bygningselementer, som findes, forskjelligt udarbejdede, i alle andre Insecters Mund. Den gik, med andre Ord, ud paa at hævde Eenheden i Insecternes Bygningsplan ogsaa i denne Henseende. Hansen kom herved i directe Conflict med Meinert, som i sit alt omtalte Arbejde over samme Gjenstand var kommen til et aldeles modsat Resultat. De to Forfattere havde forøvrigt arbejdet samtidigt, men Meinert var bleven først færdig. Ved Disputatsen opponerede Meinert ex auditorio, dog uden Held; men ellers forefaldt intet Mærkeligt.

Det var denne Afhandling af Hansen, hvortil Schiødte alluderede i det ovenfor (S. 198) meddeelte Uddrag af et Brev af 9. Dec. 1881, og af hvilken han ventede sig glædelige Resultater i Forbindelse med hans eget Indlæg mod Meinerts Kritik af ham selv.

Det er et mærkeligt Træf, at ligesom Schiødtes gamle Ven og Veileder, Henrik Krøyers sidste Publication var et Forsvar mod Kritik, saaledes blev det Samme Tilfældet med Schiødte selv, hvis Forfatterbane afsluttedes*) med hans just nævnte Indlæg mod Meinert. Dette havde længe været forberedt, men udkom — som Separataftryk af „Naturhistorisk Tidsskrift“, 3 R. XIII. Bd. — først i Efteraaret 1883, kort før Hansens Disputats. At Offentliggjørelsen udsattes saa længe, laae i, at Schiødte, som allerede nævnt, ønskede, at disse to Afhandlinger skulde udkomme omtrent samtidigt, idet det ikke alene kom ham an paa at forsvare sig selv, men tillige og hovedsageligt var hans Hensigt at vise Meinert, hvorledes denne var kommen paa galt Spor i sit videnskabelige Arbeide. Det var ogsaa i denne Hensigt, at Schiødte inddrog i sine Bemærkninger ikke blot Meinerts Angivelser angaaende Torbistlarvernes Aandehuller, men ogsaa hans tidligere Meddelelse om Vandkalvelarvernes Mundbygning, hvis Form og Tilblivelsesmaade han criticerede mere end Resultatet. Med Hensyn til det første af disse Spørgsmaal maa det her bemærkes, at Schiødte neppe havde Ret i at stole ubetinget paa Rigtigheden af sine egne Iagttagelser og den af ham givne Fremstilling. Naar han imidlertid feilede i dette vanskelige Spørgsmaal**), vilde det være meget uretfærdigt derpaa at grunde nogen ufordeelagtig Dom om ham som Undersøger i Almindelighed. En saadan Feiltagelse kan hændes den Bedste, og det vil ikke være let at nævne Nogen, der har leveret saa meget og saa vanskeligt Arbeide som Schiødte, og dog ganske er gaaet fri for Sligt. Jo mere Arbeide af den Art en Forfatter leverer med Held, desto større

*) Afseet fra en ubetydelig faunistisk Notits i Bd. XIII af Tidsskriftet.

**) At Schiødte kun i ringere Grad havde taget feil, Meinert derimod fuldstændigt, turde nu være almindeligt erkjendt.

J. C. SCHIØDTE

(BUSTE AF P. S. KRØYER)

bliver naturligviis hans Tillid til sig selv, medens paa samme Tid Faren for at komme til et forhastet Resultat forøges. Ved Undersøgelsen af meget complicerede Structurer ved store Forstørrelser bliver man desuden i ikke ringe Grad afhængig af sit Instrument, og jeg tvivler om, at Schiødtes, til hvilket jeg selv havde Magen, var Opgaven voxen, da det havde den Ufuldkommenhed at sluge meget Lys.

Tiltrods for sine legemlige Lidelser ophørte Schiødte ikke et Øieblik med at arbeide til det Yderste for Udgivelsen af sine egne Publicationer og med at opmuntre de Yngre til Arbeide og tage Deel deri. Til mig skrev han saaledes: „Gid De „nu maa have godt af Sommerglæderne og see Dem i Stand „til at udføre et eller andet zoologisk eller zoologisk-historisk „Arbeide.“ Særligt interesserede han sig for Offentliggjørelsen af en Monographi af Landisopoderne, forfattet af G. BUDDE-LUND, hvem Schiødte hertil havde skaffet et overordentligt stort Materiale. Den var oprindeligt bestemt for Tidsskriftet, men paa Grund af Pengemidlernes Utilstrækkelighed vilde den komme til at vente temmelig længe paa Plads, hvorfor den udkom som særskilt Skrift med offentlig Understøttelse. Schiødte læste alligevel en Correctur derpaa. D. 23. Oct. 1883 skrev han til Budde-Lund: „Jeg længes efter at see Dem blive færdig „med Skriftet“, og næste Dag: „Glød mig, om De paa nogen „Maade kan, med at fremme Udgivelsen af Deres Værk“; d. 1. Dec. skrev han: „Jeg glæder mig hver Gang jeg seer et „nyt Ark“; d. 4. Jan. 1884: „Gid det kunde gaae lidt fortere“; d. 12. s. M.: „Giv mig den Glæde, om ikke for Videnskabens, „om ikke for Andres, saa dog for *min* Skyld at paaskynde „Trykningen af Deres Bog, saa at jeg kan have den Fornøielse „at see den færdig og Dem stillet fast i vor danske Zoologi.“

Imidlertid havde et Antal af Schiødtes Elever og nærmeste Venner slaaet sig sammen om at faae en Buste af Schiødte udført, som kunde opstilles i det Zoologiske Museum, hvilket ogsaa skete. Busten, som ligner fortræffeligt, blev modelleret af Kunstneren P. S. KRØYER, Pleiesøn af Schiødtes gamle Ven, Henrik Krøyer. Udført i Bronze blev den opstillet i Museet paa Galleriet i Mezzaninetagen, idet Værelset, hvor den danske

Samling staaer, og hvor det først var Hensigten at opstille den, viste sig ikke at afgive nogen passende og hensigtsmæssig Plads. Den forekommer mig at være nok saa vel anbragt paa sin nuværende Plads som i den danske Samling. Thi, store som Schiødtes Fortjenester ere af den danske Samling, der skylder ham sin Tilblivelse, ligesom ogsaa Larvesamlingen og meget Mere, er det maaskee endnu mere at paaskjønne, at naar Museet efter sin Organisation, som fastsat ved Museumsloven, er en i sin Art mønsterværdig Institution, saa skyldes dette i første Række Schiødte. Naturligviis interesserede han sig meget for Busten, og medens den endnu stod i Leer i Krøyers Atelier, lod han tage et Photographi deraf, som han forærede til Elever og Venner, og af hvilket en Copi ledsager dette Bind. Saaledes som Busten her sees, noget kneisende, gengiver den væsentlig Manden med den ubøielige Energi; saaledes som den staaer paa Museet, gjør den fremfor Alt Indtrykket af den dybt og kraftigt tænkende Mand. Ikke længe iforveien havde P. S. Krøyer, der var en hyppig Gjest i Schiødtes Huus, udført den smukke Kultegning af Schiødte i hans Arbeidsværelse, der findes gengivet foran i nærværende Bind.

I Efteraaret 1883 besørgede Schiødte endnu sine Forretninger og Forelæsninger paa Museet; men nyt videnskabeligt Arbeide havde han ikke mere Kræfter til, og da han i November 1883 blev valgt til udenlandsk Medlem af det Leopoldinske Naturforsker-Academi, i hvilken Anledning et Indtrædelsesarbeide ventedes af ham, føiede han til i sin Taksigelsesskrivelse, „dass eine „traurige und unheilhare Krankheit mir nicht erlaubt neue wissenschaftliche Verpflichtungen zu übernehmen“. Hvad Schiødtes officielle Virksomhed angaaer, vilde han, som man kunde vente, ikke give tabt for i den yderste Nødvendighed. Da han var bleven for svag til at kunne begive sig til Museet til Fods for at holde sin Forelæsning, lod han sig kjøre derhen ledsaget af En af sin Familie, og det hændte da engang (d. 5. December 1883), at han af Svaghed besvimed. Han kom dog snart til sig selv igjen og holdt sin Forelæsning; men han fik derved den Tanke, at han muligt kunde blive pludseligt bortreven, og skrev en Anmodning til Steenstrup og Lütken om at komme til

ham i hans Hjem for at forhandle med ham om Afdelingens Fremtid. Førend denne Skrivelse blev afsendt, indtraadte imidlertid en betydelig Bedring, og Skrivelsen tilbageholdtes, men Dødens Haand var paa ham, og det var kun med meget Besvær, at han fik tilendebragt det Cursus over Leddyrenes Naturhistorie, af hvilket han da netop holdt Slutningsforelæsningerne. Da jeg af en anden af Schiødtes Elever var bleven underrettet om, at jeg gjorde bedst i ikke at tøve, hvis jeg ønskede endnu engang at see Schiødte i Live, og i den Anledning besøgte Kjøbenhavn i December 1883, fandt jeg ham fuldkomment paa det Rene med, at Døden ikke var meget fjern; han gav mig forskellige Oplysninger, som jeg bad ham om i Anledning af, at jeg alt dengang havde til Hensigt at skrive hans Biographi, og tog Afsked med mig for bestandigt. Det sidste egenhændige Brev, jeg fik fra ham, var dateret d. 8. Jan. 1884. „Tak,“ skriver han, „for Deres venlige Brev af 29. Dec. f. A., som jeg jo „burde have besvaret med større Udførlighed end her skeer, „men jeg er for syg idag — og det er jeg da nu hver Dag — „til at kunne være oplagt til længere Explicationer. Jeg „vaagner hver Morgen med den Tanke: Ak! gid Du ikke var „vaagnet! Sat sapienti. Men jeg klager ellers aldrig for Nogen „og skjuler min Elendighed og mine grumme Lidelser saa godt „jeg kan — ogsaa af practiske Hensyn. Der spekuleres ellers „formeget i mine Sager og deres Fremtid. Hauberg fik strax „det manglende Dobbelthefte af Tidsskr.; jeg haaber derfor, „at De faaer det i rette Tid. Jeg stræber af al Magt for at „faa 14de Bind ud, men ak! der fattes endnu 6 Tavler. Det „var for [nogle] Aar tilbage en Slags Grændse for min Ærgjerrighed med Tidsskr. at faae 16 Bind ud. Nu maa jeg sagtens sige: Gid jeg oplever 14. Men gjør jeg det ikke, saa „kommer Bindet nok alligevel ud, thi min Part har ligget „færdig i et Par Aar, og det Manglende skal leveres af Hansen „og Sørensen, der begge ere paalidelige Folk.“

Den 12. Januar 1884, altsaa faa Dage efter dette Brevs Dato, blev Schiødte sengeliggende og reiste sig ikke mere fra Sygeleiet. Uagtet han havde ønsket, at det ikke skulde blive bekendt, hvorledes det i Grunden stod til med ham, var

dette dog uundgaaeligt blevet bekjendt i en vid Kreds, og da det nu rygtedes, at han maatte holde Sengen, var det det almindelige Indtryk, at Enden var nær. Hans Tilstand var dengang virkelig meget betænkelig; han havde i flere Dage Intet nydt, havde flere Gange været i Vildelse og ikke kjendt sine Omgivelser, og det var kun med megen Møie, at han kunde reise sig lidt i Sengen. Hans Venner, ogsaa nogle, med hvilke det ven-skabelige Samqvem i flere Aar havde været afbrudt, flokkedes for endnu at sige ham et venligt eller forsonende Ord til Af-sked. Nogen Bedring indtraadte dog, og Faren syntes mindre overhængende; men Schiødte maatte under disse Omstændig-heder ansee det for nødvendigt uden yderligere Ophold at faae sin Museumsafdelings Forhold saaledes ordnede, at For-retningerne kunde blive tilbørligt besørgede, hvad enten nu hans Sygdom trak længere eller kortere ud. Han indgav der-for, en Uges Tid efter at han var bleven for svag til at staae op, et Andragende om Fritagelse for sine Museumsforretninger i to Aar, samt om, at H. J. HANSEN maatte blive constitueret som Inspecteur i hans Sted under hans eget overordnede Til-syn gjennem Samtale og Brevvexling. Naar han ønskede et saa-dant Arrangement for en Tid af to Aar, maa dette vistnok ikke forstaaes saaledes, at han virkelig ventede eller ønskede, at hans Sygdom vilde trække saa længe ud; men et bestemt Tidsrum maatte vel af practiske Grunde nævnes, og der forelaae et Præcedens for en saadan Permission paa to Aar, idet en saadan i sin Tid var bleven tilstaaet Steenstrup. At han for-ersten ikke ganske havde opgivet Tanken om at fortsætte sine Studier, fremgaaer af, at han i sit Andragende siger, at hans Sygdom ikke forhindrede videnskabeligt Hjemmearbejde, og at han vilde benytte sin Permission til Fortsættelse af Larve-arbeidet; men i Virkeligheden kunde der dengang ikke mere være Tale derom, og det kan kun have været i enkelte smerte-frie Øieblikke, at han kan have tænkt sig Muligheden deraf. Med Hensyn til Hansen udhævede han, at denne „med den fornødne „almindelige zoologiske Fordannelse forener hele den Flid, Or-„denssands og Nøiagtighed, som kræves ved et zoologisk Museum „og fremfor Alt ved en entomologisk Afdeling med dens fine

„og zarte Former“, samt at Resultatet af hans Arbejder ved Museet i de forløbne 8 Aar havde været anseeligt. „Den eneste Indvending,“ siger han, „jeg kan tænke mig anført mod hans Constitution, er hans unge Alder, men den synes mig at opveies ved hans Alvor og øvrige fortrinlige Egenskaber.“ I Andragendet, saaledes som det indkom til de høiere Autoriteter, siges Intet angaaende Meinert, men oprindeligt lød det, i Fortsættelse af det nys citerede, saaledes: „Den anden i Afdelingen arbejdende Entomolog, Hr. Dr. Meinert, ønskede jeg som hidtil anvendt til Fortsættelsen af de ham mod Honorar paalagte Pligter som videnskabelig Medhjælper ved Bestemmelsen af saadanne Grupper, som han maatte ønske at give sig af med, hvorimod han som Museumsmand har viist sig aldeles ubrugbar, ligesom han jo ogsaa i den sidste Tid har slaaet sig paa Theorier og Gjætninger, som staae i stærk Modsætning til den sobre Aand, der har hersket i Afdelingen, hvor exact Undersøgelse gaaer Haand i Haand med methodisk og logisk Slutning.“ At denne sidste Passus vilde falde Steenstrup for Brystet, burde Schiødte naturligviis have betænkt, og han modtog ogsaa ganske rigtigt under 23. Jan. et Brev fra Steenstrup, hvori denne paa egne og Lützens Vegne udtaler, at de ikke vilde kunne undlade at ledsage Andragendet med Bemærkninger særligt mod „sidste Halvdeel af Andragendets Slutningspassus“, og derfor henstillede til Schiødte at udelade denne, hvorved deres Bemærkninger vilde bortfalde. Schiødte, der vilde undgaae vidtløftig Discussion, foretrak at udelade ikke blot den polemiske Slutning, men hele Stykket om Meinert. Den nye Redaction indsendte han med et Brev, hvori han forklarede, at han, da han dicterede sin Søn det oprindelige Andragende, havde været under Indflydelse af et alvorligt Ildebefindende, der havde bevirket en i flere Henseender uheldig Affattelse og, siger han, „en Paaskyndelse, som Sagen i sig selv ingenlunde kræver“. Med Hensyn til Meinert siger han: „Jeg vil dog her bemærke, at naar jeg har kaldet Dr. Meinert aldeles ubrugelig som Museumsmand, saa har jeg ved dette altfor stærke og i alt Fald let misforstaaelige Udtryk sigtet til, at Dr. Meinert, under det mangeaarige nøie Be-

„kjendtskab, jeg har havt Leilighed til at erhverve om hans „Anlæg og Beskaffenhed som Entomolog, har viist en ufor- „bederlig Mangel paa den Ordenssands, Nøiagtighed, Reenlighed, „Haandfærdighed og Agtelse for Detaillen, kort sagt paa de „Egenskaber, som ere aldeles nødvendige for en *selvstændig* „Bestyrelse af en entomologisk Samling og i saa Henseende „staae i første Række, uanseet hvilke Kundskaber og hvilken „Iver Vedkommende ellers i enkelte herhen hørende Retninger „maatte besidde.“ Man kunde maaskee undres over, at Schiødte her taler om en selvstændig Bestyrelse af Afdelingen, da jo dog Overtilsynet i alt Fald vilde vedblive at være hos ham selv. Det er muligt, at Schiødte herved uvilkaarlig har røbet, at han betragtede Constitutionen som et første Skridt til eventuel definitiv Ansættelse; men det er nok saa rimeligt, at han dermed sigter til, at da han jo selv ikke ventede at kunne komme paa Museet, vilde den, der constitueredes, ikke være nogen personlig Control undergivet. Schiødtes Motiv til at ønske Hansen konstitueret var det samme, som i sin Tid for en stor Deel havde bevæget Krøyer til at bestræbe sig for at faae Krebsdyrsamlingen overdraget til Schiødte og ikke til Steenstrup, nemlig det, at hans Hjerter hang ved Samlingen, og han ønskede fremfor Alt at see den i gode, omhyggelige Hænder. Forøvrigt var det factisk Hansen og ikke Meinert, som i de sidste Aar havde gaaet Schiødte tilhaande. Resultatet blev, at Ministeriet under 6. Februar 1884 tilstod ham den ønskede Permission, dog saaledes, at han vedblev at være Medlem af Museumsraadet; Besørgelsen af de løbende Forretninger overdroges til Hansen, som dog i vigtigere Sager skulde indhente Schiødtes Instruction.

Medens den forhen saa vældige Kjæmpe saaledes overvældedes af Sygdommen og tilsidst laae kraftesløs hen, ønskende og ventende Døden, forstummede Kamptummelen dog ikke om ham. De heldige Resultater, som han engang havde ventet sig af sit og Hansens Indlæg mod Meinert, udebleve, og da disse Indlæg offentliggjordes, havde Stillingen allerede ændret sig saameget, at han neppe mere kan have gjort sig Illusioner om, at de vilde lede til Meinerts Tilbagevenden til det gamle

Forhold. Hvor pijnlijk den hele Sag var ham, og hvormeget den trykkede ham i hans sidste Levetid, fremgaaer af mange Udtalelser fra den Tid, baade mundtlige og skriftlige, af hvilke følgende i et Brev til G. Budde-Lund af 24. Oct. 1883 kan anføres til Prøve. „Tak,“ skriver han, „for Deres venlige Brev. „Jeg kan nok trænge til nogen Venlighed nu fra mine tidligere „Elever, nu da jeg bliver gammel, da det med min Helbred er „saa daarligt fat, og da jeg har maattet lide den Sorg og „Ærgrelse at see Meinert svigte Videnskaben, Museet og mig.“ Lad være, at Adskilligt af hvad der forebragtes Schiødte om Meinerts Agitation var unøiagtigt, eller at det i Schiødtes sygeligt ophidsede Sind antog altfor store Dimensioner, saa bliver dog den Kjendsgjerning tilbage, at Meinert ikke tøvede med at anmelde en Replik til Schiødte, som efter Bestemmelsen skulde fremkomme i et Møde i den naturhistoriske Forening d. 18. Januar. Da en fælles Ven gjorde Meinert Forestillinger mod dette Skridt af Hensyn til Schiødtes Helbredstilstand, lod han sig bevæge til at opsætte Meddelelsen, uagtet efter hans Sigende hverken han selv eller, som han antog, Steenstrup, Lütken eller nogen af de Andre, hvem han nu kaldte Venner, havde den Opfattelse, at Schiødte egentlig befandt sig i en farlig Tilstand — en Anskuelse, som maa synes meget mærkelig. En Uges Tid efter tog imidlertid Meinert denne Bestemmelse tilbage, tildeels paa Grund af en Anmeldelse af 13de Bind af Tidskriftet, som imidlertid var fremkommen i „Dagbladet“ af 17. Januar, og hvis Forfatter stillede sig paa Schiødtes Side i dennes Strid med Meinert. Denne Sidste fandt det ubilligt, at Schiødte skulde glædes paa hans Bekostning; han ledtes til den Opfattelse, at hans Planer om at opnaae Schiødtes Emdede efter hans Død derved yderligere truedes, og idet han satte dette Hensyn over alle andre, meente han at burde uden Ophold fremkomme med sit Svar til Schiødte — et besynderligt Raisonnement. Thi selv om hans eventuelle Ansættelse virkeligt kunde ventes til en vis Grad at komme til at afhænge af, at det lykkedes ham at afkræfte Schiødtes ufordeelagtige Dom over hans videnskabelige Virksomhed i de senere Aar, saa vilde det dog naturligviis være fuldkomment tidsnok at fremkomme dermed,

naar Successionsspørgsmaalet virkeligt forelaae. Endog fra dette Synspunct kunde Meinert meget vel have ladet Schiødte døe i Fred. I sin Opfattelse af, hvad han skyldte Hensynet til sin Forfremmelse ved Museet, bestyrkedes han ikke lidet af Steenstrup, der som Medlem af Museumsraadet var bekjendt med Schiødtes Skridt for under sin Sygdom at faae Hansen constitueret. Det var efter Samraad med Steenstrup d. 21. Januar, hvortil han var bleven indbudt af denne, at Meinert samme Dag tilstillede Bestyrelsen for Naturhistorisk Forening, i hvilken Steenstrup var Formand, en ny Skrivelse, hvori han anmodede om at maatte forelægge sin Replik i et Møde den 23. Jan., hvilket ogsaa skete. Hvorvidt Meinert vilde have ændret sin tidligere Bestemmelse om indtil videre at tilbageholde sin Replik, hvis ikke Steenstrup havde indvirket paa ham, skal jeg ikke kunne sige, men jeg betvivler det; saameget er dog i alt Fald sikkert — jeg har den ubestrideligste Hjemmel derfor — at ligesom Steenstrup selv i sin Tid forbittrede Krøyers sidste Dage ved sit nærgaaende Indlæg mod ham, hvis Fremkomst en Mand af mere ridderlig Character vilde have opsat, saaledes havde han ogsaa sin rigelige Deel i, at Schiødtes sidste Tid forbittrede paa lignende Maade. Det blev i Mødet meddeelt paa Bestyrelsens Vegne — naturligviis i Overensstemmelse med Meinert — at Artiklen „af Hensyn“ først senere vilde blive offentliggjort i Foreningens „Videnskabelige Meddelelser“, men det forekommer mig rigtignok, at havde man villet tage Hensyn til Schiødte — og dette maa jo dog vel have været Meningen — saa vilde man have gjort bedre i at anmode Meinert om i Stilhed at tage Meddelelsen tilbage indtil videre; thi det Fortrædige for Schiødte, det Tactløse, for ikke at sige Stygge, derved var jo ikke Meddelelsens Indhold i og for sig, hvilket Schiødte heller ikke mere kunde skjænke Opmærksomhed, men det, at den fremkom netop da, uden nogensomhelst videnskabelig eller literair Nødvendighed, alene i smaalige, egenkjiærlige eller endog fjendtlige, personlige Interessers Tjeneste. Senere vedtoges det dog at offentliggjøre Afhandlingen strax, tildeels i Henhold til, at man, førend Meinert ændrede sin Beslutning, havde fortalt Schiødte, at han havde ladet sig bevæge

til at holde Replikken tilbage, og Schiødte da havde svaret, som man kunde vente af hans stolte Character: „Er Meinert min Uven, vil jeg ikke modtage hans Medlidenhed og „Naade, fordi jeg ligger her. Vil han mig og mit Arbeide til „livs, saa hold ham ikke tilbage af Medynk med mig; det behøves ikke. Mig kan han ikke længer skade, og hans Optræden vil ødelægge ham selv.“ Hermed blev Meinert bekendt et Par Dage efter, at Meddelelsen havde fundet Sted i Naturhistorisk Forening. Da det Møde, paa hvilket Meddelelsen gaves, afholdtes d. 23. Januar 1884, vilde Afhandlingen under almindelige Omstændigheder have fundet Plads mellem Meddelelserne for dette Aar og altsaa først være bleven offentliggjort i 1885. Udentvivl fordi dette ikke vilde have stemt med Meinerts af Bestyrelsens Formand med saamegen Interesse støttede Hensigter med at gjøre denne Meddelelse netop paa dette Tidspunkt, blev Mødet d. 23. Jan. 1884 betegnet som et „Supplementmøde for 1883“, en Anomali, hvortil der ellers ikke var mindste Anledning, men hvorved det opnaaedes, at Afhandlingen kunde indrykkes i Bindet for 1883, hvis Udgivelse da var forestaaende. At den tiltrods for dette, som det forekommer mig, mindre anstændige Kunstgreb dog først udkom et Par Dage efter Schiødtes Begravelse, skyldtes kun Tilfældet.

Om det var Frugten af de Forestillinger, der vare blevne ham gjorte af En, der ikke havde svigtet Schiødte, skal jeg ikke kunne sige, men i et Brev fra Meinert til Schiødte af 28. Januar 1884, hvori han melder om Tilbagesendelsen af noget laant Materiale, tilføier han disse Ord: „ligesom det ogsaa vilde være til „største Glæde for mig, som De veed fra gamle Dage, i hvilken „somhelst Henseende at være til Hjælp og Tjeneste.“ Idet jeg hidsætter dette, kan jeg ikke undertrykke det Ønske, at den venligere Stemning, som derigjennem udtaler sig, var opstaaet noget tidligere og havde været stærk nok til at blive ledende for hans Handlemaade tiltrods for Paavirkning fra den anden Side.

Efter disse Begivenheder trak Schiødtes Sygdom endnu ud i omtrent tre Maaneder, i hvilken Tid han for det Meste befandt sig i en ofte smertefuld, yderlig Svaghedstilstand, legemlig og aandelig. Det sidste Brev, jeg modtog fra ham, var af

10. Februar, skrevet efter hans Dictat — kun nogle faa Linier, hvori han udtrykte sin Beklagelse over, at hans fremrykkede Sygdom ikke mere tillod ham tilbørligt at overtænke og besvare et Spørgsmaal, som jeg — ubetænksomt — havde stillet. „Men,“ lod han skrive, „min sørgelige og fortvivlede Tilstand lader mig ingen Udvei.“ En Gang senere, den 31. Marts, da man havde bragt ham en Hilsen fra mig, lod han svare, at det vilde være ham kjært at faae et Brev fra mig. Jeg skrev da ogsaa, men der kom ikke mere noget beleiligt Øieblik til at forelæse ham det. Den stærke Aand, som ikke vilde give sig, blussede nu og da op for en kort Tid, og disse klare Øieblikke benyttede han til at ordne Forskjelligt. Udgivelsen af det endnu ikke afsluttede Bind af Tidsskriftet, saavel som af „Zoologia Danica“, overdrog han til Hansen. Naar han kunde, modtog han gjerne Besøg, især af gamle Venner og trofaste Disciple, men det var sjeldnere og sjeldnere, at han kunde gjøre saa. Ingen gik bort uden Fornemmelsen af rimeligviis at have udvexlet det sidste Ord med ham. Blandt dem, der besøgte ham under hans Sygdom, var ogsaa Steenstrup. Schiødttes Nærmeste havde Indtrykket af, at hans legemlige Lidelser efterhaanden aftog, ja endog tilsidst næsten ganske ophørte, men Hjernen blev stadigt svagere, og han var ofte i Vildelse. Som allerede nævnt, ønskede han sig i de sidste Maaneder inderligt Døden og talte ofte derom, men han var, som hans Omgivelser meente, neppe ganske paa det Rene med sin Tilstand, da Døden endeligt nærmede sig med stærke Skridt. I de sidste 14 Dage sov han den meste Tid, og d. 22. April om Eftermiddagen Kl. 5³/₄ slumrede han stille ind. Jordfæstelsen paa Assistents Kirkegaard fandt Sted den 29. April fra Frue Kirke med stor Høitidelighed og hædrende Deeltagelse fra alle Sider, og i Pressen fremkom varme og velbegrundede Udtalelser om det Tab, Fædrelandet og Videnskaben havde lidt ved hans Bortgang.

ELLEVTE CAPITEL.

SCHIÖDTE SOM MENNESKE, SOM VIDEN- SKABSMAND OG SOM LÆRER.

Saaledes endte et Liv, om hvilket man i Sandhed kan sige med HOLGER DRACHMANN *), at det var en ærlig Mands Liv; og spørger Nogen, hvad Slags Mand han ellers var, saa behøves der ingen kunstig Fortolkning eller Forklaring af hans Livs Gjerning for at faae Klarhed derover. Det er ogsaa kun, fordi Schiødtes Liv var saa rigt paa Begivenheder af Vigtighed indenfor hans Virksomheds Grændser, og fordi Fremstillingen af den historiske Sandhed paa den sikkrest mulige Grundvold har krævet en saa udførlig Behandling, at vi nu ved at skue tilbage maae finde det hensigtsmæssigt at samle de spredte Træk for at danne os et Totalbillede, idet vi supplere dem med Et og Andet, som ikke ellers er blevet nævnt eller antydnet.

*) „To ærlige Mænd: Heegaard, Schiødte“, optaget i Drachmanns „Fjæld-Sange og Æventyr“, Kbhvn. 1885, S. 19—22.

SCHIÖDTE SOM MENNESKE.

„Hvem der var i Stand til at *ville* som De, Hr. Professor! Det er den af Deres Egenskaber, som jeg meest misunder Dem.“ Saaledes skrev engang en af hans yngre begavede Venner, og ganske vist var dette det Træk, som meest maatte slaae Enhver, der blev nærmere bekjendt med Schiødtes Virksomhed, ligesom det ogsaa tilstrækkeligt klart vil fremlyse af den i nærværende Arbeide givne Fremstilling. Kun en Jernvillie kunde have overvundet de Vanskeligheder, som i alle Retninger laae i hans Vei. Aldrig opgav han Modet, hvor broget det end saae ud; han vilde ikke standses uden for en Tid. Gik Noget ikke strax, saa hed det: „Jeg kommer igjen og igjen“; og tidligere eller sildigere gik det, hvis der blot var en Mulighed.

Som hos alle Mennesker med stærk Villie var hans Arbeidskraft utrættelig. Uden Arbeide kunde Schiødte ikke leve. Nydelse var for ham kun Oplivelse af Arbeidskraften. Jeg behøver blot at minde om, hvorledes han benyttede sine Sommerferier. Hans Breve ere fulde af Udtalelser, som bære Vidnesbyrd om hans Arbeidslyst; altid stræbte han ogsaa at holde Andre til Arbeidet, og Intet glædede ham mere end at see dem virksomme. „Hvad De meddeler om Arbeidet paa „Deres Værk,“ skriver han saaledes en Gang til mig, „har „inderlig glædet mig. Kiil paa! Det gør jeg ogsaa med mit „Arbeide. Det er Livets høieste Fryd at bruge sine Evner.“ Hvorefter saa fulgte en lang Liste over det i de sidste Maaneder Udførte. Der var noget Smittende ved hans rastløse Virksomhed; man blev flittig blot ved at være Vidne dertil, og hvor somhelst han udøvede en Indflydelse, ansporede han til Virksomhed for gode Formaals Fremme. Det Arbeide, han selv udrettede, var enormt; men naturligviis gjorde han ogsaa den Erfaring, at Arbeidet øger Arbeidsevnen. Et af hans Yndlingscitater, som han varierede paa flere Maader, idet han gjerne henviste til Søren Kierkegaard, var: „Lediggang vilde være

„et sandt Herreliv, hvis den ikke var saa fordømt kjedsommelig.“

At han imidlertid ikke blot dreves af Frygt for Kjedsommelighed eller af den ubestemte Lyst til at foretage sig Noget, som ofte gjør sig gjældende, endog hos ganske ubetydelige Personer, og gjør, at de altid have Hænderne fulde, fremgaaer ikke blot af hans Arbeides Beskaffenhed, men ogsaa deraf, at det i saa høi Grad var concentreret om en bestemt Kreds af Opgaver, som han forfulgte med den største Iver og Selvopoffrelse, idet han havde en stærk Overbeviisning om deres høie Værd og en urokkelig Følelse af sin moralske Forpligtelse til at bruge sine Evner i deres Tjeneste. Det var i Følelsen af sin Pligt som Medarbejder i Bestræbelserne for Menneskehedens aandelige Udvikling, at han gjorde alt Sit, directe og indirecte, for at fremme disse. Fremad! Fremad! hed det altid, om han end nu og da for en kort Tid kunde gribes af en Mistvivl om, at Resultatet var hvad det burde have været.

Nogle saadanne mistrøstige Udtalelser af Schiødt har jeg allerede anført. Et yderligere Exempel — nærmest fremkaldt ved Tanken om Lidenheden af den Kreds, han directe kunde paavirke — er følgende: „For mit eget Vedkommende gribes jeg da af det slemme Egern (Ratatoskr hed det nok) i den „nordiske Mythe, den lille infame, vimse Djævel, som passer „det rette Moment til at komme og hviske i Øret: Hvad kan „det hjælpe? Ikke Een her forstaaer Dig! Leve Humbugen! Men „det gaaer snart over. Værre er det, naar jeg tænker paa, „hvor elendig lidt jeg *har* gjort mod hvad jeg med mine „Evner havde kunnet gjøre — hvis Omstændighederne havde „været anderledes, siger min Ratatoskr, det giftige Asen! Naa! „en lille Hytte har jeg dog smurt op“ o. s. v. (Brev til mig af 13. Nov. 1870). I sit næste Brev (af 15. Dec.) henviser han til Linnés Beskrivelse af Manden i hans 60de Aar som „Scriptor“ og føier til: „Det er jo da en Trøst. Lad os holde ud „sammen. Jeg, som er saa mangfoldige [18] Aar deres senior, „føler mig almindeligviis tilmode, som om jeg egentlig først „nu havde begyndt at see, hvor Landet ligger, og lever hen, „som om Tiden [Livet] var evig.“ Her kunde ogsaa anføres

et af hans sidste Breve til Winther (af 27. Nov. 1878), da denne havde berettet ham om al den Herlighed, han havde fundet for sig i Villafranca i Retning af Materiale for Studium. „For Dem „er det fortræffeligt,“ skriver Schiødte, „men for os Gamle seer det „sort ud. Vi have naaet i almindelig Uddannelse, hvad der var os „beskaaret, og saa denne Erkjendelse, at Alt, hvad vi have ud- „rettet, er som en Draabe i Havet eller som en Milliontedeel „af en Draabe snarere; thi hvad der staaer til Rest er det „Hele, saa ganske omtrent, som om vi aldrig havde rørt der- „ved. Her sidder jeg nu med min elendige syge Fod, som „endnu ikke vil komme rigtigt til Kræfter, og skriver hver Dag „to tætte Sider Latin af Texten til min sidste Suite af Larve- „tavler. Og saa siger jeg stadig til mig selv: Humbug! Jeg „construerer og construerer, saa det passer som et chinesisk „Tankespil, og udsteder de meest majestætiske diagnostiske „Decreter. De ere urokkelige *for hvad jeg har gennem-* „*studeret*, men hvormeget er det af det Hele? Og havde jeg „det Hele blot af denne enkelte Række, saa blev jeg ikke „færdig dermed i 30 Aar, og saalænge har jeg ikke tilbage at „gjøre Noget. Men da jeg var i Deres Alder!! Man arbeider „dog egentlig blot for at faae en Smule Totalanskuelse; men „det veed man ikke af, saalænge man er ung. Endelig gaaer „det op for En, hvad man egentlig arbeider for. Saa har man „sin Totalanskuelse. Men saa er den saa klein og afmægtig, „at den ikke duer til nogen Verdens Ting, og man seer saa, „at man er og bliver Idiot. Det er glædeligt! Egentlig vilde „man saa helst sige: Gaa Fanden i Vold og lad mig have „Ro! Men det kan man heller ikke. Ro vilde netop være det rene „Helvede; og saa pidsker man paa igjen, thi man er jo pidsket „til det Men De er endnu ung og kiil saa paa! Det er det Eneste, der er at gjøre.“

Fremad! Fremad! var Schiødtes Feltraab. Sjeldent saae han tilbage. Fortiden var han færdig med, den interesserede ham ikke mere, og det var vanskeligt at faae ham til at tænke derpaa for at give historiske Oplysninger eller Sligt. Mere end een Gang foreslog jeg ham at tilveiebringe en samlet Udgave af udvalgte Afhandlinger af ham paa et fremmed Sprog, og de

nærmest Engelsk, et Foretagende, hvortil virkeligt Forarbejder bleve gjorde. Men Schiødtes Medvirkning var nødvendig, og den kunde ikke opnaaes. Han syntes vel fra først af godt nok om denne Plan, hvorved, som han sagde, „min Skat af „Tavler [der desværre nu ikke mere eksisterer] kan komme til „god Nytte.“ Men da det kom til Stykket og jeg sendte ham et udførligt Program, hed det (12. Marts 1877): „Jeg er saa „aldeles optagen af at see fremad og synes, jeg har gjort saa „grumme lidt, hvorfor jeg ikke er oplagt til at see tilbage paa „svundne Tider med deres Kamp og Møie, tilmed da meget af „mine Sager fra min tidligere Periode nu ikke synes mig egnede „til at præsenteres paany, eftersom jeg jo nu vilde gjøre dem „ganske og aldeles anderledes.“ Planen kom da heller aldrig til Udførelse. Intet trykkede Schiødte mere i hans sidste Sygdom end, at hans Arbeidskraft, hvad han jo tilsidst maatte tilstaae for sig selv, var brudt for bestandigt. Han kunde ikke forsone sig med Tanken om, at han var afskaaren fra al Mulighed for at faae udført det Meget, som han havde tilsigtet og endnu havde aandelig Evne til at udføre, naar blot Legemets Svaghed ikke havde været i Veien.

Det væsentligste ledende Træk i Schiødtes Virksomhed var efter min Opfattelse en ærlig og energisk Stræben efter at tilveiebringe Resultater, der saa fuldkomment som muligt realiserede Idealet for menneskelig Virksomhed indenfor hans Omraade. Intet var ham nogensinde godt nok, saalænge der var en Mulighed for at forbedre det. Tvang Omstændighederne ham til at nøies med et mindre godt Resultat, end han havde foresat sig, opgav han aldrig Forsættet eller Haabet om at indhente det Manglende. Hvor langt hans egne Præstationer i Reglen overgik hans Forgængeres, vidste han selv saa godt som Nogen, men han arbeidede ikke for at overgaae Andre. Det var med Idealet af Fuldkommenhed, ikke med hvad Andre havde udrettet, at han sammenlignede Resultaterne af sine egne Anstrængelser.

Denne Stræben efter Fuldkommenhed viste sig i al hans alvorlige Gjerning, og dermed stod det i nøieste Forbindelse, at han altid fulgte den Fremgangsmaade, der forekom ham

den ypperste, ikke blot i Retning af Hensigtsmæssighed, men især i Retning af Retskaffenhed. Ingen vil kunne have gennemlæst nærværende Arbeides actmæssige Fremstilling af Schiødtes Virksomhed uden at lægge Mærke til, at denne altid var præget og virkeligt baaret af de Grundsætninger, som han vedkjendte sig, og at han bestandigt søgte at naae sine ærligt og aabent udtalte Hensigter ved ærlige og ligefremme Midler. Som han selv var, saaledes faldt det ham naturligt at forudsætte, at Andre vare, i alt Fald paa Bunden, uagtet han kun altfor ofte og altfor bittert maatte sande, at han i den Henseende havde taget feil. Ligesom han i sine yngre Aar nærede en næsten naiv Tro paa den gode Sags egen Kraft, saaledes forudsatte han i alt Fald hos de fleste af sine Medmennesker en til Grund liggende Villie til det Gode, som vel kunde være svækket og vildledt men som dog kunde naaes og kaldes til Virksomhed i en rigtig Retning ved Paaviisning af Sandheden og gode Argumenter. Videnskabens Sag, som var ham Eet og Alt, var ham saa hellig, Sandheden havde for ham en saa overvældende Kraft og Værdighed, at han selv ubetinget og uden at gaae paa Accord bøiede sig for den, saaledes som han opfattede den. Først ved lang og sørgelig Erfaring lærte han, at det kun er en lille Minoritet, for hvem Sandheden gjælder mere end Hensyn til personlig Fordeel, Kammeraderi osv., og at den er saa lidet agtet eller elsket, at man saare ofte staaer i Fare for mere at skade end at gavne den gode Sag ved altfor hensynsløst at urgere Sandheden. Al Underfundighed, alt Uægte foragtede og hadede Schiødte grundigt, uagtet det ikke kunde undgaae ham, at hans egen Ligefremhed, ikke blot ved enkelte særlige Leiligheder men igjennem en stor Deel af hans Virksomhed, havde til Følge, at det ikke lykkedes ham at sætte Alt det igjennem, som han burde have opnaaet. Han besad Intet af den ganske vist ikke ædle, men fra et vist Synspunkt nyttige Begavelse, som findes hos adskillige Personer, især hos de fødte Svindlere af alle Slags, og som sætter dem i Stand til, alene ved deres insinuerende og paa samme Tid suffisante Maade at være

og tale paa, at bibringe Andre et særligt gunstigt Indtryk, efter Omstændighederne, af Hæderlighed, Vederhæftighed, aandelig Overlegenhed osv., uagtet de i Virkeligheden ikke besidde disse Egenskaber, og muliggjør, at de, efter at have vildledet Andres Dom, formaae dem til at gaae deres egne, ofte meget lidt roesværdige Ærinder. Ikke heller indlod han sig paa at udfolde den falske Aandrighed, der giver sig tilkjende ved overraskende Sammenstillinger, ved slaaende Bemærkninger, der blot tilsyneladende træffe Sømmet paa Hovedet, ved glimtvis, halvt tilslørede Hentydninger, ved taagede Almindeligheder, som vel kunne give Tilhørerne den Forestilling, at den, der fremsætter dem, besidder et dybt Blik paa Tilværelsens Mysterier, men som i Virkeligheden hverken yde Belæring eller Veiledning, osv. Intet afskyede Schiødte mere end et Skin af det Gode eller Beundringsværdige, uden Virkelighed; og alt Saadant, for hvilket han havde et meget kritisk Øie, foragtede han som Humbug. Til at kæmpe mod denne var han altid rede, men fandt det stundom vanskeligt at komme den tillivs. „Mod Humbug,“ skrev han engang i en bestemt Anledning, „er det svært at kæmpe, naar man „ikke vil sætte Humbug derimod; men det vil og kan jeg ikke, „saa vilde jeg jo selv være Humbug, og saa vilde jeg tage „min Død, moralsk ganske vist, fysisk høist rimeligt af Selv- „foragt, som synes mig det Værste, Himmels og Jord have i „Eie.“ At Verden gennemtrænges saa meget af Humbug, at dens Fraværelse snarere er paafaldende end dens Tilstedeværelse, var en Frugt af hans Livs Erfaring. Engang, da han gik paa Gaden med L. Lund, mødte han Componisten Niels W. Gade, der standsede ham og vexlede nogle Ord med ham. „Kjendte De den Mand?“ spurgte Schiødte sin Ledsager, da de gik videre, og da denne svarede, at han kjendte Gade af Udseende, bemærkede Schiødte: „Det er en udmærket Mand; „ved ham er der ingen Humbug.“

I Forbindelse med denne Stræben efter at opnaae de fuldkomnest mulige Resultater stod hos Schiødte en inderlig Beskedenhed og stor uselvsk Opoffrelse for den Sag, han

helligede sit Liv — væsentlige Træk i hans Character, hvilke han dog snarere skjulte end bar til Skue, hvorfor han ikke undgik Miskjendelse. Ingen, som kjendte hans Virksomhed, kunde nære nogen Tvivl om hans Sindelag i disse Henseender, men der var ganske vist dem, som af Mangel paa Forstaaelse eller af andre Grunde characteriserede Schiødte som en anmassende, fordringsfuld Mand, der holdt af at dominere, og som af sine Omgivelser og Disciple fordrede en slavisk Underkastelse under sine Meninger og ikke taalte nogen Modsigelse eller Kritik. Sandheden er, at Schiødte var beskeden, meget beskeden — som Fru Heiberg træffende siger om Thorvaldsen — ligeoverfor sin Gjernings Ideal og ligeoverfor dem, om hvem han meente, at de ogsaa havde Syn for det Ideelle. Men han følte sig i sin Værdighed som Ideens Tjener ligeoverfor dem, der viste sig ikke at have Forstand herpaa, og det har han vel nok stundom ladet en Saadan føle, som da ikke har fattet, at hvad Schiødte fordrede saa stor Agtelse for, var ikke ham selv, men de ideelle Interesser som saadanne og den Sag, han tjente.

Skjøndt Schiødte var hurtigt orienteret, var han ikke snar til at danne sig en endelig Mening; men naar han først havde vundet en saadan ved omhyggelig Undersøgelse og Gjennemtænkning, holdt han, indtil afgjort Beviis for det Modsatte forelaae, fast ved sin Overbeviisning med en Styrke og Afgjorthed, som kunde forekomme dem, der ikke vidste, hvormeget Arbeide den var grundet paa, som Udslag af Fordom eller Anmasselse. Vist nok kom det an paa, hvem han havde for sig. Overfladiske, maaskee endog fordringsfuldt fremsatte Indvendinger, som ikke rørte Sagens Kjærne eller som gjorde Indtryk af at hvile paa en Grundvold, der i Soliditet ikke kunde sammenlignes med den, som bar hans egen Overbeviisning, havde han ikke altid Taalmodighed til at høre paa; og En eller Anden, der havde vel store Tanker om sig selv, kan nok have følt sig ubehageligt berørt ved den Affeining, som kunde blive ham tildeel. Men havde man noget Solidt at føre i Marken, som Schiødte ikke selv havde tænkt paa, var han fuldkomment rede til at skjænke det sin Opmærksomhed. „Han besad“, for

at bruge V. PINGELS Ord, „den smukke Egenskab, ikke at undse sig ved at belæres selv af den ringeste“ *). For begrundet Kritik bøiede han sig, og virkelige Rettelser modtog han med Taknemmelighed. I denne Henseende kan jeg tale af Erfaring. Ved Oversættelsen af flere af hans Afhandlinger paa Engelsk kom der nogle Gange Ufuldkommenheder i Redactionen for Dagen, baade meningsforstyrrende Skrive- og Trykfeil og uheldigt valgte Udtryk for Tanken. Aldrig forsøgte han at dække saadanne Pletter, men indrømmede uden videre Udsættelsernes Rigtighed, hvis de vare begrundede, og lod mig rette dem, hvorfor disse Oversættelser hist og her have smaa Fortrin fremfor Originalerne. „Skade,“ skrev han engang i en saadan Anledning, „at Deres saa nøiagtige Gjennemsyn af min Afhandling ikke „har fundet Sted inden den sidste Correctur; thi da vilde jeg „selv have havt godt af det; jeg havde sandelig stor Lyst til „at sende Dem en Correctur af mine fremtidige Arbejder med „Anmodning om Deres velvillige Bemærkninger.“ Saaledes taler en aands-hovmodig Mand ikke, og flere lignende Passager kunde anføres.

Den Stræben efter Fuldkommenhed, som efter min Opfattelse gik gennem Schiødtes Virken, og som ligeoverfor hans eget Arbejde yttrede sig i Selvcritik, gav sig ogsaa Udslag i hans Dom over Andre og viste sig dels i en levende Beundring for dem, i hvem han saae sine virkeligt fortjente Forgængere og samtidige Medarbejdere i de aandelige Interessers Verden, dels i Skjærpelse af hans Kritik af hvad der syntes ham at tilhøre den modsatte Categori. I Overeensstemmelse med sin Character og Livsanskuelse vurderede Schiødt Andre ikke efter deres Begavelse, saaledes som den store Hob gjør, men efter hvor loyalt og uselvsk de benyttede deres Evner og de sig tilbydende Leiligheder i en god Sags Tjeneste. Hvor beundringsværdige han end kunde finde sjældne Evner, saa medførte dog, efter hans Anskuelse, Besiddelsen af saadanne ikke i og for sig noget Krav paa Agtelse for dem, i

*) V. Pingel: Til J. C. Schiødtes Livshistorie og Karakteristik. „Tilskueren“ 1884, p. 768.

hvis Lod de vare faldne, men først og fremmest en Forpligtelse og et Ansvar med Hensyn til Benyttelsen, af hvis Opfyldelse det maatte afhænge, hvilket Maal af Anerkjendelse de kunde have Krav paa. Schiødte dømte herom med Hensyn til Andre som med Hensyn til sig selv. Da han saaledes engang, efter at have berettet hvørledes det var lykkedes ham at sætte Noget igjennem trods megen Modstand, havde hentydet til sin egen Ihærdighed, lagde han til: „Det ligger i „Blodet, og Blodet laver man jo ikke selv.“ Hans egen Virksomhed hvilede paa en overvældende Pligtfølelse; og den Bestræbelse, som besjælede ham for at opnaae det Fuldkomneste meente han var almindelig Pligt, hvis Opfyldelse var ham Maalestocken for en Mands Værd. Han vurderede en Mand ikke efter hans Feiltagelser eller mislykkede Forsøg, men — saaledes som han selv ønskede at dømmes, — efter det Bedste, som han udrettede, efter Aanden i hans Arbejder og deres Beskaffenhed i det Hele. Hvorsomhelst Schiødte meente at see en Stræben efter et Ideal — paa sit eget eller andre Omraader — var han i høi Grad anerkjendende, stundom endog vel meget. Hvor beskedent end det nærmeste Maal for en Bestræbelse monne være, saa snart den syntes ham at sigte imod og tjene Menneskelivets store Hovedformaal, havde den hans Agtelse og kunde gjøre Regning paa hans Opmuntring og Hjælp indenfor hans Rækkevidde. Af Enhver, hvis Stræben var af samme Character som hans egen, var han rede til at lære. Om denne Schiødtes Redebonhed til at anerkjende, opmuntre og støtte Andre, som arbeidede retteligt for den gode Sag, findes i den givne Fremstilling af hans Liv mange Vidnesbyrd, og flere kunde uddrages af hans Correspondance, ogsaa med Fremmede, f. Ex. med den svenske Zoolog, Prof. T. THORELL. Af denne hans Tænkemaade fulgte, at han paa den ene Side dadlede Saadanne, som, i Besiddelse af usædvanlige Evner, ikke anvendte dem for høie Formaal, og paa den anden Side agtede og opmuntrede den *beskedne* Middelmaadighed, som ærligt gjorde sit Bedste uden at gjøre uberettigede Fordringer. Men det irriterede ham at see den *driftige* Middelmaadighed brede sig

i Besiddelse af ufortjent Anseelse og Indflydelse, som den hverken kunde eller vilde bruge i den gode Sags Tjeneste. Blandt de Citater i hans Notebøger, som illustrere hans egen Tænkemaade, findes ogsaa dette: „Enfin it mourut, parcequ'il passa fièrement à coté de la médiocrité, méconnaissant que cette déesse est l'arbitre du monde et tient dans ses mains les seuls biens qui puissent être obtenus“ (Gobineau, les Pleiades). Den driftige Middelmaadigheds Fjendskab mod alt Fremragende dvælede han jevnligt ved. Efter Lichtenberg citerer han etsteds: „Gewissen Menschen ist ein Mann von Kopf ein fataleres Geschöpf als der declarirteste Schurke“, og efter Helvetius: „Les gens médiocres ont un instinct sûr et prompt pour connaître et fuir les hommes d'esprit“. I et allerede før citeret Brev, hvori han fortæller en Deel om den Medfart, som han havde maattet lide fra den indflydelsesrige Middelmaadigheds Side, siger han: „Man maa betale Prisen for sin Smule Dygtighed“. Især irriteredes han dog, naar det lykkedes den driftige Middelmaadighed at dupere Publicum ved at optræde maskeret som Geni. Som alt sagt var Schiødtes Agtelse endog for virkelig Begavelse betinget af den Brug, der gjordes deraf; saameget mere maatte hans Afsky for Humbug vækkes, naar den blot foregivne Begavelse kom i Høisædet. Paa Grund af den Misbrug, som dengang dreves — og for den Sags Skyld da endnu drives — med Ordene *Geni* og *genial*, syntes disse Udtryk ofte at skurre i Schiødtes Øren, stundom endog naar de kunde anvendes med fuld Berettigelse.

Ligesaa anerkjendende som Schiødte forholdt sig overfor enhver ærlig Bestræbelse i Aandens Verden, og ligesaa høit som han ærede de Mænd i Fortid eller Nutid, hvis Liv syntes ham at være helliget de høieste Interesser, ligesaa dyb var hans Indignation overfor Personer, der syntes ham at tage disse Interesser forfængeligt ved at benytte deres naturlige Gaver og de Leiligheder, som tilbød sig for dem, væsentligt til at tjene deres egne selviske Formaal, Ærgjerrighed, Herskesyge osv. Heri maa navnlig Nøglen søges til hans i saa høi Grad ugunstige Dom over JAPETUS STEENSTRUP, langt mere end i selve Ufuldkommenhederne af dennes Arbejder eller i det Dadel-

værdige, som Schiødte fandt i hans Arbeidsmaade. Naturligviis forværredes Forholdet mellem dem meget derved, at deres Embedsstillinger hyppigt bragte dem i alvorlige Conflicter især paa Grund af Steenstrups stadige Bestræbelser for at hæmme Schiødtes videnskabelige Virksomhed eller endog, i Begyndelsen, at berøve ham den nødvendige Uafhængighed, men man vilde gjøre Schiødte stor Uret ved at troe, at denne Omstændighed forhindrede ham i at yde Steenstrup et saadant Maal af Aerkjendelse, som han ellers, efter sine Principer, burde have tilkjendt ham. Schiødte var efter sin Character fuldkomment istand til at være retfærdig overfor en Modstander, og det maa, i alt Fald i hans senere Aar, have været ham saameget lettere at være det, som han jo i Længden vandt Seir i de fleste af de Conflicter, der berørte hans personlige Interesser. Men Sagen var, at Schiødte netop fra det angivne Synspunct ingen Agtelse havde for Steenstrup som Videnskabsmand. Schiødte nægtede ikke, at Steenstrup besad en vis Begavelse i Retning af hvad man med et meget uklart Udtryk betegner som Aandrigheid, om han end holdt for, at Steenstrups Beundrere befandt sig i en meget stor Vildfarelse med Hensyn til denne Begavelses Omfang og Værdi. „Esprit,“ siger han et Sted om ham, „mais esprit faux et raisonneur infatigable“. Men lige fra Begyndelsen af, længe før han kom i officiel Berørelse med Steenstrup, havde Schiødte faaet den Opfattelse, at dennes Hovedformaal med det Arbeide, hvortil han benyttede sine Evner, hvilke de nu vare, ikke var at tjene Videnskabens Fremme, men at tilfredsstille sin egen Forfængelighed ved at vække Opsigt blandt det store Publicum og ved at bibringe dette den Forestilling, at han var en usædvanlig lærd og genial Forsker. Denne Schiødtes Opfattelse af Steenstrup grundede sig ikke væsentligt paa personlige Indtryk, thi Bekjendtskabet mellem dem var kun løst, men paa Beskaffenheden af Steenstrups tidligste zoologiske Arbeider om Generationsvexlen, Hermaphroditismen, og flere mindre Afhandlinger, og Schiødte fandt overflødig Bekræftelse paa sin Opfattelses Rigtighed i Steenstrups senere Virksomhed som Videnskabsmand, saavel som i hans Optræden i Museumsanliggender. Tilstedeværel-

sen af saadanne Motiver hos en Forfatter forhindrer naturligviis ikke, at hans Arbejder kunne indeholde Bidrag af Værdi for Videnskabens Udvikling, og Schiødte nægtede ikke, at saadanne fandtes i nogle af Steenstrups Arbejder, skjøndt han rigtignok ikke anslog deres Værdi synderligt høit. Ikke heller vil det i og for sig være udelukket, at en Mands embedsmæssige Gjerning fremviser noget Godt og Fortjenstligt, om den end nok saa meget er characteriseret ved Herskesyge og Ærgjerrighed. Men det kan dog umuligt være Andet end, at saadanne Motiver som de antydede, naar de blive de ledende, maa udøve en fordærvelig Indflydelse paa en Mands Gjerning, idet de ædelere Interesser da ville blive satte til Side for de lavere Formaal, naar disse derved lettere naaes, og ufuldkomment Arbejde med et falsk Skin af Fortjenstlighed bliver Følgen. At dette i høi Grad var Tilfældet med Steenstrup, meente Schiødte var aabenbart nok. Der var for Schiødtes Betragtning noget — i alt Fald videnskabeligt — Umoralsk i en saadan Omgang med Videnskaben, og han saae deri en stor Fare for dennes Fremgang i Danmark. Jo større det Held var, der fulgte saadanne Bestræbelser, desto mere maatte det slette Exempel friste til Efterligning. Schiødte ansaae derfor Steenstrups Indtræden i Professoratet som en Ulykke og hans Prestige i den videnskabelige Verden i Danmark som en Factor, hvis skadelige Virkning det blev en Pligt for dem, hvis Forhold til Videnskaben var renere, at neutralisere efter bedste Evne. Uagtet han forholdsviis sjældent udtalte sig uforbeholdent herom, er der dog ikke mindste Tvivl om, at hans Opfattelse af Steenstrup var den her angivne. Dette fremgaaer blandt Andet af følgende Udtalelse i et Brev til mig af 30. Aug. 1883 i Anledning af Steenstrups Afhandling om „Zeniernes Reiser i Norden“: „Den forekommer mig i høieste Grad interessant i „psychologisk Henseende; ikke en eneste original*) Idee, men „Vulgarisation af Andres Ideer, med Udvikling af en *érudition*

*) Selvfølgelig tænker Schiødte her kun paa Ideer af Værdi; thi den Idee, at Zeni-Kortets Engronelant var Eiderstedt, var tilvisse endog meget original.

„*effrayante*, med de meest forbausende Vilkaarligheder og „Krumspring og den kuriøseste Mangel paa Selvcritik og med „tilsvarende Selvforgudelse dækket med hyklerisk Tale. Det „er Generationsvexlen forfra, men oparbejdet til den høieste „Blomstring af „videnskabelig Nederdrægtighed“. Hvorledes „det egentlig seer ud inden i et saadant Menneske er mig en „Gaade. Deels forekommer han mig som en Monoman, deels „som en Forbryder. Er det ikke det Samme som en Forbrydelse paa det borgerlige Omraade, naar man paa aandeligt „Omraade giver sin Forfængelighed og Egoisme saaledes Tøilen, „at man laver Alt om til at glorificere sit eget Jeg . . . Og „saa hører jeg dog, at der gives dem, som ansee denne Afhandling som noget Fortrinligt*). Verdens Dom! den er rigtignok meget værd! Heldigviis kan man befinde sig udmærket vel uden dens Bifald.“

Det er en haard Dom, som Schiødte her udtaler om Steenstrups Afhandling om Nicolo Zeno d. yngres Skrift, og da Gjenstanden laae langt fra Schiødtes sædvanlige Studiekreds, vil maaskee en og anden Læser være tilbøielig til deraf at slutte, at hans Dom ikke er af synderlig Vægt. I alt Fald skulde det ikke undre mig, om de, der have Interesse af at vedligeholde Fablen om Steenstrups Genialitet og Fortjeneste, toge deres Tilflugt til dette Argument. Men dette er i Virkeligheden uden al Betydning. Thi ved sin Fordømmelsesdom over Steenstrups Arbejde henholdt Schiødte sig hverken til egen særlig Sagkundskab eller til nogen Anskuelse om Resultatets Beskaffenhed, men til den Maade, hvorpaa Steenstrup havde behandlet det foreliggende Materiale; og dertil var han fuldkomment berettiget og saa competent som Nogen. Ved sin Yttring, at han havde forsøgt Problemets Løsning „efter bedste Evne, og, da jeg

*) Man har sagt mig, at da Steenstrup læste sin Afhandling i Oldskriftselskabet, høstede han den meest levende Beundring for sin Skarpsindighed, naturligviis takket være hans mærkelige Evne til, alene ved sin Maade at tale paa, at bringe de virkeligt afgjørende Facta og Betragtninger til at forsvinde for Tilhørernes Blik og give sine egne løse Hypotheser et falsk Skin af Soliditet. Sml. den i Noten, Bd. I, p. 305 fortalte Anekdote.

„[han] ikke er Historiker, men almindelig Naturforsker, selv-
 „følgelig nærmest paa dennes Vis“*), havde Steenstrup selv
 stillet sit Arbejde for Naturforskernes Domstol, hvad Materialets
 Behandlingsmaade angaaer, hvilken nu end ellers Mening
 monne være af det noget besynderlige Udtryk „almindelig
 Naturforsker“. Man er berettiget til at forstaae ham saa-
 ledes, at han i Arbeidet over Zeniernes Reiser havde anvendt
 den samme Methode, hvis man da tør bruge dette Udtryk om
 Steenstrup, som han pleiede at anvende ved sine naturviden-
 skabelige Arbejder. Da dette nu virkeligt ogsaa er Tilfældet,
 var Schiødte fuldt qualificeret til at dømme om den omtalte
 Afhandling, ligesom omvendt en Archæolog ved Hjælp af denne
 kan danne sig en Forestilling om hans zoologiske Arbejder.

Ligesom Steenstrup ved flere Leiligheder paatog sig i en
 overlegen Tone at belære Andre, hvem han, ganske med Urette,
 frakjendte Navn af Zoologer, saaledes er det umiskjendeligt, at
 han ved denne Leilighed giver sig Mine af at vise Archæo-
 logerne eller Historikerne en bedre Forskningsmaade end den,
 de følge, som naar han etsteds**) siger: „Man behøver vist-
 „nok ikke at være Naturforsker for at indsee, *at det ikke blot*
 „*er urimeligt, men fysisk umuligt, at Engrouelant-Kaartet*
 „*kan være et Kaart over Grønland,*“ osv. Denne fordringsfulde
 Optræden gjorde vistnok i sin Tid den tilsigtede Virkning, men
 er i dette Tilfælde kommen til at staae i et ligefrem latterligt Lys
 ved Dr. A. A. BJØRNBOS Opdagelse, at de fleste af de formeentlige
 Stednavne i Engrouelant, ved hvis Identification med eiderstedtske
 Stednavne Steenstrup feirede en saa stor Triumph i sine Be-
 undreres Øine, ere tagne fra Claudius Clavus's (Claussens) ældre,
 af Zeno d. yngre benyttede, Kort og kun ere Ord af et vilkaarligt
 brugt Vers af en gammel dansk Folkeviser***). Vigtigere er det
 imidlertid, at denne uventede Opdagelse afgiver et fuldgyldigt og
 selv for Lægmand haandgribeligt Beviis for, hvor upaalidelig og
 usikker og som Følge heraf i Reglen ørkesløs eller endog vild-

*) Aarb. f. Nord. Oldkyndighed, 1883, p. 116.

**) L. c. p. 150.

***) Meddeelt i Oldskriftselskabet d. 3. Nov. 1903, refereret i Berl.
 Tid. af 7. Nov. s. A.

ledende og skadelig den Slags Skinvidenskab er, som Steenstrup drev med saa stort Talent, af hvilken saamange af hans Samtidige lode sig blænde, og som endnu lovprises og forsvares, som pro aris et focis, deels af dem, der ikke kunne see eller undsee sig ved at indrømme, med hvor stor Uret og hvor skadelige Følger de i sin Tid have beundret og støttet Steenstrup, deels af dem, som have opnaaet eller haabe at opnaae Fordele for sig selv ved at proclamere sig som hans Epigoner og efter Evne træde i hans Fodspor.

Hvorledes det i Virkeligheden hang sammen med de formeentligt eiderstedtske Stednavne vidste Schiødte naturligviis lige saa lidt som nogen Anden dengang; han dømte Arbeidet, og dømte rigtigt, i Henhold til det da Foreliggende. Efter hvad der senere er kommen for en Dag, er der for yderligere at støtte Schiødtes Dom naturligviis ingen Anledning til at gaae ind paa Enkeltheder af Steenstrups Arbeide — Noget, hvortil jeg maaskee ellers kunde have følt mig fristet, da jeg selv, under Forarbejderne til mit Skrift, „Danish Arctic Expeditions 1605—1620“, har beskæftiget mig noget med Zeni-Kortet. Kun een Betragtning vil jeg her fremsætte, fordi den forekommer mig ret tydeligt at vise, med hvor megen Ret Schiødte i sin Tid sammenlignede Steenstrups videnskabelige Raisonnement ved adskillige Leiligheder med Erasmus Montanus's Beviisførelse for, at Peer Degn var en Hane og Moerlille en Steen*). Det kan ikke benægtes, at naar det kommer an paa at afgjøre hvad der er meent med en geographisk Fremstilling af en Landsdeel om hvis Identitet der reises Tvivl, saa maa man nødvendig tilskrive de reent geographiske Elementer, saasom Landsdelens Form og Beliggenhed, Hovedvægten. At nu Engronelant paa Zenikortet endog mærkværdigt nøie svarer til Grønland i Form og Beliggenhed, kan der ikke være Tale om at nægte. Hvis der altsaa virkelig havde været en saadan Overensstemmelse mellem de formeentlige Stednavne paa Engronelant og virkelige Stednavne i Eiderstedt, som den Steenstrup

*) I Artiklen: „Om Brachiopodernes Stilling i Systemet m. m. af Prof. Steenstrup.“ Naturh. Tidsskr. 2 R. II. p. 625—632.

ved sine „forbausende Vilkaarligheder og Krumspring“ frembringer et Skin af, saa vilde den logisk rigtige Slutning være, at Engronelant fremstiller Grønland, og at Navnene ere blevne anbragte der ved en Feiltagelse. Det vilde bevise, at Zeni-Kortet, som saamange andre Kort, kun i ringe Udstrækning, eller slet ikke, er grundet paa Forfatterens egne Iagttagelser, men er componeret efter ældre Kort og Reisendes tildeels misforstaaede eller urigtige Beretninger. Men af de foreliggende Data at slutte, at Forfatteren har flyttet Eiderstedt over til Amerika, er at raisonnere som Erasmus Montanus.

Det Træk ved Steenstrups Forhold til Videnskaben, der vakte Schiødtes Indignation, var imidlertid, som alt sagt, ikke væsentligst det Feilagtige i hans Arbeidsmaade, hvor beklageligt end dette maatte være, især hos en Mand, der som Steenstrup i sin Egenskab af Professor skulde veilede Andre; men det var, som ligeledes sagt, det Motiv, som efter Schiødtes Opfattelse var Drivfjedren i Steenstrups hele Virksomhed og skinner tydeligt gennem mange af hans videnskabelige Bidrag, nemlig en Alt beherskende Stræben efter „at glorificere sit eget Jeg“, hvilket hos ham traadte i Stedet for det en ægte Videnskabsmand ene værdige Motiv, Bestræbelsen efter at tilveiebringe saa megen og saa værdifuld Kundskab og virkelig Indsigt som muligt.

Med Hensyn til Berettigelsen af Schiødtes Opfattelse af Steenstrup maa det gøres gjældende, at tiltrods for alle pæne Talemaader om, at man ikke bør tilskrive Andre Motiver, som man selv ikke bifalder, maa det dog fastholdes, at hverken kunde Menneskene virke i Verden eller Historien skrives, uden at man ideligt kommer tilbage til Spørgsmaalet om de Handlendes Motiver. At beskæftige sig dermed har man ikke blot fuldkommen Ret til, men i det practiske Liv er man en Taabe, hvis man ikke gør det, og for Historikeren er det en Nødvendighed at gjøre sit Bedste for at komme paa det Rene dermed, hvis han vil tilveiebringe en sand og udtømmende Skildring af det Forbigangne. Ingen kan see sin Næstes Tanker, og selv de allerbestemteste Forsikringer fra Vedkommendes egen Side maae forkastes, hvis de ere uforenelige med Kjendsgjeringerne. Absolut fuldkommen Vished kan derfor aldrig op-

naaes; men ikke desto mindre er man aldeles i sin Ret, naar man fastholder en om end nok saa ugunstig Opfattelse af Andres Handlemaade, saa snart denne Opfattelse stemmer med Kjendsgjærningerne. Dette er nu *factisk* Tilfældet med Schiødtes Syn paa Steenstrup. I jo videre Omfang og jo mere indgaaende man betragter dennes Virksomhed som Videnskabsmand — baade for Zoologiens og for Archæologiens Vedkommende — og som Embedsmand, desto mere forekommer det mig, at man maa blive slaaet af Rigtigheden af Schiødtes Dom. Naar det alligevel ganske almindeligt er bleven sagt og endnu siges endog af Nogle, som ellers have høie Tanker om Schiødte, at denne dømte ubilligt om sin Collega, og at hans Blik ikke var aabent for dennes Begavelse eller Fortjenester, saa ligger dette væsentligt i, at Steenstrups Ry var saa grundfæstet i indflydelsesrige Kredse, førend Critiken her hjemme kom til Orde, at man ikke kunde bringe sig til at troe, eller endog blot ansee det for rimeligt, at dette Ry var ufortjent. Indtil mit Skrift om Danmarks zoologiske Literatur udkom, forelaae ingen omfattende Kritik af Steenstrups videnskabelige Virksomhed i denne Retning, afseet fra Schiødtes Artikler i Naturhistorisk Tidsskrift, 2. Række, der kun bleve lidet bekjendte — den anden blev jo endog paa Grund af Tidsskriftets Ophør ikke formeligt publiceret — medens de baade her og især i Udlandet fremkomne ugunstige Dømme om enkelte Partier (ved Prosch, Owen, Carus, Quatrefages, van Beneden) forbleve det almindelige Publicum ubekjendte. Hvad angaaer Steenstrups Virksomhed som Embedsmand, fik vistnok Mange ved Behandlingen af Museumsloven Øinene op for dens sande Beskaffenhed; men det er dog først ved nærværende Skrift, at det Publicum, som interesserer sig derfor, vil faae tilstrækkeligt omfattende og paalidelige Oplysninger i Hænde til at dømme derom, saa vidt Schiødte berøres deraf. Desværre er Antallet af dem i Danmark, der have nogen Interesse for disse Forhold og til lige ville gjøre sig den Uleilighed at sætte sig ind i Kjendsgjærningerne for at danne sig en selvstændig Dom, kun ringe. De ydre Omstændigheder og personlige Egenskaber, der hjalp Steenstrup til at erhverve sit ufortjente Ry, hjalp ham ogsaa

til at vedligeholde det; de, som havde ydet ham deres høiræstede Beundring og active Hjælp, vilde ikke tilstaae, at de havde taget feil. Steenstrup endeligt havde og benyttede Midler til paa den ene Side at gjøre sig frygtet, paa den anden Side at gjøre sig Andre forbundne. Følgen er, at han endnu stedse har sine Lovtalere i vor lille zoologiske Verden som ogsaa i den archæologiske, skjøndt WORSAAE allerede i 1861, i Anledning af Steenstrups Indlæg mod Steenalderens Tvedeling, saa eftertrykkeligt havde paaviist det Bagvendte og mod alle sunde videnskabelige Principer Stridende i hans Raisonnement. Den Begavelse og de Fortjenester hos Steenstrup, som Schiødte formeentligt oversaae, havde ikke mere Existents end Keiserens nye Klæder i H. C. Andersens Eventyr, og Fablen om deres Existents holdtes vedlige paa samme Maade, som Troen paa Keiserens Klæder, bl. a. derved, at man ved at nægte den udsatte sig for at faae Universitetets Attest for at være en videnskabelig Undermaaler. Hvis en saadan Tilstand ikke maatte ansees for Tegn paa en sørgelig Demoralisation, vilde der være noget meget Comisk i Steenstrupianernes Holdning; de lovprise deres Heros for Evner, hvorom han aldrig har aflagt Vidnesbyrd, for Opdagelser, som han aldrig har gjort, og for videnskabelige Bestræbelser, hvorefter intet Spor findes i hans Skrifter. Intet Under, at disse Folk, som det synes, end ikke med Pidskeslag (litteraire forstaaer sig) kunne drives til enten at imødegaae den indgaaende og meget ufordeeltagte Kritik, som alt har foreligget i over en Menneskealder og bestandigt voxer i Omfang og Styrke, eller til at godtgjøre deres egne Paastande, men nøies med ved „Umtriebe“ i Smug og ved indirecte Midler at bestræbe sig for at holde Fablen om Steenstrups Genialitet og Fortjenester vedlige. Desværre for Videnskabens, ikke blot for Zoologiens, Fremgang i Danmark, maa man her atter sande den Tanke, der udtrykkes i følgende Citat, som Schiødte — uidentivl med Steenstrup for Øie — har udskrevet: „On a beau dire que les réputations se font lentement et se perdent vite; elles „sont aussi lentes à détruire, qu'à bâtir. C'est bien là ce „qu'explique l'incroyable durée de certaines gloires usurpées;

„ce sont des gloires d'habitude.“ En Reputation, som hviler paa noget Virkeligt i Retning af Evne eller udrettet Arbeide, taber sig lettelig, naar dette overfløies, men en Reputation, der hviler paa Intet uden en fable convenue, er ikke saa let at komme tillivs; thi Ens Slag træffe kun den tynde Luft.

Det kan bemærkes i Forbigaaende, at Forholdet mellem Schiødte og Steenstrup i flere Henseender og netop i den sidst omtalte havde meget tilfælles med Forholdet mellem BRØCHNER og RASMUS NIELSEN. Schiødte kjendte ikke Brøchner personligt, men følte sig paa hans Side i Striden mellem dem. „Jeg kan ikke see Andet,“ hedder det i et Brev fra Schiødte til mig (3. Nov. 1867), „end at R. Nielsen gjør langt mere „Skade end Gavn, og han forekommer mig, trods al ubestridelig Begavelse, at være temmelig borneert.“ I et senere Brev (15. April 1868) skriver han: „Har De seet den nye Bog „af Brøchner, nærmest mod Nielsen [om Tro og Viden]? Tør „og tung synes den mig, men dygtig og et Ord i rette Tid.“ At Brøchner (ogsaa en ærlig Mand) paa sin Side følte aandeligt Slægtskab med Schiødte, tør vel sluttet af, at han før sin Død udtrykte et Ønske om, at hans Portrait skulde tilstilles denne, hvilket ogsaa skeete.

Hvorledes Schiødte ellers dømte om sine Modstandere i den naturvidenskabelige Verden herhjemme kan sees af følgende Bemærkning, som findes i en af hans Notebøger, og hvis Adresse er umiskjendelig, skjøndt den er holdt i al Almindelighed: „Imidlertid er [nemlig hos pseudo-videnskabelige Forfattere] „Fornemmelsen af denne Afmagt til at mediere Tænkning og „Stof [d. v. s. til at naae virkeligt videnskabelige Resultater af „høiere Orden] sædvanlig tilstede, om end halv ubevidst, og da „den ledsages af Bevidstheden om at have gjort det Muligste, „saa opstaaer en Vrantenhed, der efter Characterens Beskaffenhed snart ytrer sig som Modløshed, snart blomstrer ud i „Haan og Trusler mod dem, om hvilke man forudseer, at de „ikke ville give sig tilfreds med Opgavens Løsning, ja hos ret „æregridske og herskesyge Personer kan denne Stemning endog „føre til Bestræbelser efter at gjøre det fysisk og moralsk „umuligt for Andre at udbrede deres afvigende Anskuelse. „Heraf disse hyppigt forekommende Skjældsord, Specialist,

„Mangel paa Øie for det Almindelige — Skjældsord, som dog først faae deres rette Udbredelse ved de underordnede Partigængere, der hverken see det Ene eller det Andet, og leve i en Uskyldighedstilstand om hvad der rører sig i Dybden, som ene kan forklare den stundom ubeskrivelige Freidighed, hvormed de dømme.“

Naturligviis vilde endog Schiødtes stærke Villie, store Arbeidsdygtighed og ubestikkelige Loyalitet i at stræbe efter de fuldkomnest mulige Resultater ikke have kunnet bringe ham saa vidt, som han naaede, hvis han ikke derhos havde besiddet en usædvanlig Begavelse ogsaa i andre Henseender. Enhver Virksomhed kræver jo som Betingelse for, at noget Betydeligt kan blive udrettet, et særligt Udstyr af Evner; men der gives faa, som udkræve en mangfoldigere Combination, end der behøves for en Zoolog af første Rang, som Samler, Videnskabsmand, Lærer og Museumsbestyrer. Og Schiødte besad enhver af dem lige fra de reent physiske, det skarpe Syn, den sikke Haand for Dissection og Tegning osv. til den høieste Form af intellectuel Begavelse. I hvor høj Grad Schiødte var udstyret med det hele Sæt af Egenskaber, som kræves for den bedst mulige Røgtelse af hans Kald, fremgaaer naturligviis bedst af hans videnskabelige Virksomheds Resultater. Men hans intellectuelle Overlegenhed viste sig ogsaa i den Maade, hvorpaa han behandlede Emner og Opgaver, henhørende til andre Omraader end hans særlige Studium, og i hans practiske Virksomhed. Enhver, som har havt den Fordeel at drøfte forskjellige Spørgsmaal med Schiødte, vil have bemærket, at han var et lyst, hurtigt orienteret Hoved, som snart forstod, hvor Ens Argumentation skulde hen, og som ikke blot med Sikkerhed kunde lægge Fingeren paa et svagt Led deri, men ofte kunde bidrage til Sagens Oplysning paa uventet Maade ved Resultater af sin egen Tænkning. Ved enhver Ting, som blev Gjenstand for hans Overveielse, rettede han sin Opmærksomhed med lige Intensitet paa de enkelte Kjendsgjerninger, som han søgte at opfatte med den største Nøiagtighed, og paa deres Betydning, fra almindelige Synspuncter, for Opfattelsen af det paagjældende Phænomen i Sammenhæng med andre, hvilket altid var Ende-

maalet for hans Betragtning. Da han af Naturen besad en skarp logisk Sands, var hans Tankegang sædvanligt i høi Grad correct og hans Resultater klart formulerede. „Clair obscur og halvkvæden Vise led han ikke“, som Schandorph træffende har sagt om ham. Schiødte lod sig ikke vildlede eller omtaage af Fordomme eller tomme Phraser, og han var hurtig til at opdage, naar Andre vare i dette Tilfælde, eller overhovedet havde gjort sig skyldige i falsk Raisonnement. Schiødte vidste hvad han meente og sagde det tydeligt, uden Omsvøb eller Opstylning. Naar alligevel hans Indlæg angaaende practiske Sager stundom kunde synes mindre klare i enkelte Puncter, da laae dette i, at Tanker og Bemærkninger, naar hans Interesse dybt berørtes, ofte fremstillede sig for ham i saadan Mængde, at det faldt ham vanskeligt at ordne dem tilbørligt uden at anvende mere Tid og Arbeide paa Udarbejdelsen, end han havde til sin Disposition eller ønskede at offere derpaa.

Schiødtes Skarpsyn gjorde det i Reglen muligt for ham hurtigt at danne sig en i det Væsentlige rigtig Mening om, hvad der maatte foreligge. Men, som allerede bemærket, han tog sig god Tid og saae sig vel for, førend han ansaae sig selv for at have naaet til en definitiv Anskuelse, hvorpaa han trygt kunde bygge videre. Schiødte var altid rede til at tage under fordomsfri Overveielse Alt, hvad der maatte fremkomme angaaende et Spørgsmaal og ikke stemmede med hans eget Resultat; men jo samvittighedsfuldere han var sig bevidst at have tilstræbt en sand Erkjendelse, desto mindre tilbøielig var han til uden Nødvendighed at opgive sin Anskuelse. Det er blevet bemærket, at han stundom, i alt Fald tilsyneladende, udtrykte sig om en practisk Sag paa en Maade, der stod i Mod-sætning til tidligere Udtalelser af ham om samme Spørgsmaal, men jeg troer ikke, at man fra de Tilfælde, jeg har hørt nævne, kan slutte til nogen Vaklen i Grundsætninger. Noget Lignende hænder vistnok de fleste livlige Mennesker. Sagen er, at de fleste practiske Spørgsmaal ere af meer eller mindre sammensat Natur; og ved Afgjørelsen er der flere ofte tildeels modstridende Hensyn at tage, hvis relative Vægt ikke er den samme under

alle Omstændigheder eller i alt Fald ikke forekommer os at være den samme, fordi vi see Kjendsgjærningerne paa en forskjellig Baggrund. Det er saaledes blevet omtalt som selvmodsigende, at Schiødte engang misbilligede en af Steenstrup foreslaaet Priisopgave: „Dyrelivet i et dansk Vandbækken“ og dog ved en senere Leilighed betegnede den som en af de fornuftigste, Steenstrup nogensinde havde foreslaaet. Men for ikke at tale om, at der i og for sig Intet er i Veien for, at en Opgave kan have forekommet ham at være en af de fornuftigste, som hans Collega havde foreslaaet, uden at den dog svarede til Schiødtes Idee om en god Opgave, er dette at bemærke, at Schiødte ansaae den for mindre heldig, fordi den blotte Tilveiebringelse af Materialet vilde udfordre uforholdsmæssig lang Tid, og Besvarelsen, hvis den skulde være udtømmende, vilde kræve indgaaende Kundskab om en altfor stor Mængde af Former, tilhørende vidt adskilte Afdelinger af Dyreriget. Paa den anden Side havde den dog den Fordeel at kræve omfattende Studium i Naturen selv, hvortil Schiødte altid opmuntrede, saa at Opgaven dog kan have forekommet ham brugelig, hvis Fordringerne til Besvarelsens Omfang indskrænkedes. Et andet Exempel er dette: en fremmed Rhynchotolog undrede sig over, at medens Schiødte ved en tidligere Leilighed havde bemærket, at man i denne Green af Entomologien ikke trængte til Kundskab om nye Former, men at det nu kom an paa morphologiske Studier, saa havde han senere netop opmuntret ham til at arbeide videre med Indførelsen af nye Former i Systemet. Heri laae imidlertid ingenlunde med Nødvendighed nogen Modsigelse. Den morphologiske Behandling af en Afdeling kan ikke paa-begyndes med Udsigt til synderligt Udbytte, førend et tilstrækkeligt Antal af forskjellige Former ere kjendte. Er dette Punct naaet, bliver den af større Betydning end Beskrivelsen af nye Former; men der kommer et Stadium, naar morphologiske Hovedsætninger ere blevne opstillede, hvor det igjen kommer an paa at prøve dem paa nye Former. Især i Samtale er det jo ikke altid saa, at Alt, hvad der bør komme i Betragtning ved en Dom over Et eller Andet, er En lige nærværende; og man kan da let komme til at udtale sig forskjelligt fra

hvad man har gjort tidligere. Schiødte blev let ivrig i Discussion og uforsigtig baade i Retning af Modsigelse og i Retning af Imødekommen, og han kunde da lade falde Udtalelser, som han bagefter havde Anledning til at fortryde. Heraf benyttede hans Modstandere sig mere end een Gang.

Schiødte havde Ordet i sin Magt i en sjelden Grad, være sig i Samtale, offentligt Foredrag eller skriftlig Fremstilling. Især i modnere Aar var det ham en særlig Fornøielse at finde det meest correcte og adæqvate og paa samme Tid meest smagfulde Udtryk for sin Tanke. Afseet fra private Breve, paa hvilke han sædvanligt ikke anvendte megen Omhu, var Schiødtes Fremstilling i Reglen meget fuldendt med Hensyn til Construction og Stiil, om end denne stundom var vel concentreret. Hans polemiske Indlæg ere tildeels meget hvasse, en naturlig Følge af, at han tog vedkommende Sager meget alvorligt, og af hans ligefremme Sindelag. Uden at være Purist foretrak Schiødte gode ægte danske Ord for moderne Germanismer; og hvor han traf paa saadanne ældre danske, norske eller Dialecterne tilhørende Ord, mærkede han sig dem til fremtidigt Brug. Der findes blandt hans efterladte Papirer adskillige Lister over saadanne, uddragne af Holberg o. A.

Schiødte besad et betydeligt Talent for Sprog, ikke blot for hurtig Erhvervelse af Ordforraad, men navnlig for Tilegnelse af et Sprogs Aand. Han havde en skarp Opfattelse af Nuancer i Udtryk og en fiin Sands for den grammatikalske Form. Det hændte saaledes engang, at der blev Spørgsmaal om en latinsk Vending, som Nogle med Madvigs Grammatik i Haanden meente burde ændres. Da Schiødte alligevel havde paa Fornemmelsen, at den maatte være rigtig, bleve lærde Philologer raadspurgte, og han havde Ret, idet Udtrykkene paa det vedkommende Sted i Grammatiken vare mindre heldigt valgte. Som Vidnesbyrd om Schiødtes Interesse og Smag for Sprogform, selv hvor denne ellers ikke ansees for at være af synderlig Vigtighed, vil jeg tillade mig at hidsætte følgende Udtalelse af V. Pingel*): „For Schiødte var ingen Side af det videnskabelige

*) V. Pingel: Til J. C. Schiødtes Livshistorie og Karakteristik. „Tilskueren“ 1884, p. 767.

„Arbejde uvæsentlig, og han var sig vel bevidst, at det naturhistoriske Latin havde et temmelig barbarisk Præg. Den latinske Form var for ham en Lapidarstil, hvori han nedlagde det concentrerede Udbytte af sine Studier over Insekternes Bygning og Systematik. Han ønskede denne Stil nærmest til den klassiske Sprogform, og jeg, der var ung filologisk Kandidat, paatog mig med Glæde at yde den udmærkede Videnskabsmand denne Tjeneste, som for Resten viste sig vanskeligere, end den ved første Øjekast skulde synes. Thi de klassiske Latinere have jo væsentlig kun skrevet om politiske, moralske og filosofiske Æmner, men nu gjaldt det om at finde klassiske Udtryk for den brogede Vrimmel af Entomologiens konkrete Formforhold. Fra andet Bind af Naturhistorisk Tidsskrift og videre fremad foreligge Resultaterne af vore forenede Bestræbelser for at lade Entomologien tale et Sprog, der ikke kunde saare en Ciceros eller en Madvigs fine Øre.“

Schiødte læste med Lethed Tydsk, Fransk, Engelsk, Italiensk og Latin, og de tre førstnævnte Sprog talte han flydende. Men hans Yndlingssprog var Fransk, „mit kjære Fransk,“ som han pleiede at sige.

Læserne af denne Skildring af Schiødtes Liv og Personlighed ville vistnok allerede have faaet et levende Indtryk af, at han var langt fra at være den borneerte Insectkjender, som han udgaves for i visse, desværre indflydelsesrige, Kredse, hvor man enten maa have kjendt paafaldende lidt til ham eller, naar Interessen bød det, ikke tog det saa nøie med Sandheden. Han overgik tvertimod de allerfleste af sine Samtidige i mangesidig Interesse og Dannelse. For Mathematik og hvad dermed hænger sammen troer jeg ikke, at han havde Anlæg; ikke heller interesserede han sig synderligt for politisk Historie, Statistik o. Lign. Men der var ellers faa Grene af aandelig Virksomhed, hvori han ikke fandt Tilknytningspuncter og Udbytte for sit eget aandelige Liv. Han var i høi Grad belæst; og naar han i de Bøger, han læste, traf

paa Passager, med hvis Indhold han sympathiserede, udskrev han dem jevnligt i sine Notebøger. Saadanne Citater, af hvilke jeg alt har anført ikke faa, tjene derfor i mange Tilfælde til at oplyse hans egen Tænkemaade. At faae sin Opmærksomhed henledt paa en god Bog var han altid meget taknemmelig for. Hans Yndlingsforfatter var GOETHE, til hvis Skrifter og Anskuelser han havde et meget indgaaende Kjendskab. Ingen anden Skribent har paa langt nær udøvet saa stor Indflydelse paa Schiødtes hele Aandsretning, og han anbefalede Studiet af Goethe varmt til sine unge Venner. I Anledning af et Spørgsmaal af mig, om ikke en Hentydning i et tidligere Brev fra Schiødte var til Afhandlingen „Ueber den sogenannten Dilettantismus“, skrev han saaledes (Brev af 15. April 1868): „Det var netop den Afh. af Goethe, De nævner, jeg „tænkte paa; hvad kan man dog ikke lære af ham. Jeg veed „ingen Skribent, der meer end han har trøstet, veiledet, bero- „liget, opmuntret mig. Jeg læser ham stadigt, ogsaa m. H. „til Naturvidenskab, hvorom han har de fortræffeligste og dyb- „sindigste Ting, som man burde gennemlæse paany, hver Gang „man er ifærd med at skrive en Afhandling, og det gjør jeg „da ogsaa.“ Goethes Brevvexling med Schiller satte han megen Priis paa, saavel som paa Eckermann's „Gespräche“ osv. Blandt Goethe-Biographierne tiltalte den af G. H. LEWES forfattede ham meest. „De kjender vel nok,“ skrev han (7. Febr. 1872), „The life and works of Goethe by G. H. Lewes? Jeg har først „i den senere Tid gjort Bekjendtskab med den og finder den „aldeles fortræffelig, høit over alle de tyske Biographier. Naar „det gjælder, at Englænderne ofte ere bornerede, saa maa man „paa den anden Side indrømme, at en rigtig dygtig Englænder „er en allerhelvedes Karl. Bogen er ogsaa fornøielig ved sin „Stil; thi Manden har denne fortræffelige Egenskab at *have* „Stil, som man kun saa yderst sjældent finder hos Tydskerne.“ Af Capitlet om Christiane Vulpius foretog Schiødte en Oversættelse, som findes blandt hans efterladte Papirer. Schiødte har bemærket paa Omslaget, at den var skrevet længe førend Fru Anna Winkel Horns Oversættelse af Lewes' Værk udkom, og det er ikke uinteressant at sammenligne de to.

Schiødte var særdeles vel bevandret ikke blot i vor egen, men ogsaa i den tyske, engelske og franske Literatur, baade ældre og nyere. Han holdt, som sagt, meget af Fransk, og blandt de nyere Forfattere yndede han især TAINE. Blandt danske Forfattere satte han meest Priis paa HOLBERG, POUL MØLLER, SØREN KIERKEGAARD og J. L. HEIBERG, især dennes Skrifter fra hans yngre Aar. For Heibergs Hegelianisme havde han ingen Sympathi, men han beundrede Heibergs klare Raisonnement og Stil. Schiødtes gode Hukommelse satte ham istand til ofte at have et træffende Citat paa rede Haand, og han overraskede ikke sjældent ved at vise sig bekjendt med hvad man ikke ventede. Det hændte saaledes engang under hans Besøg hos mig i London, at min Hustru i Samtalens Løb citerede nogle Linier af Byron, men tabte Traaden. Schiødte ventede, til hun havde opgivet det, og fortsatte da, hvor hun havde sluppet, til ikke ringe Forundring for hende, der ikke havde ventet, at den københavnske Professor, som tilbragte den meste Tid i British Museum eller mellem støvede Papirer i Linnean Society, skulde kunne Byron udenad. Sligt var imidlertid aldrig beregnet fra Schiødtes Side, men kom ganske naturligt.

Schiødte var en stor Elsker af den frie Natur, hvori han især som Yngre færdedes saameget paa sine Samletoure, og det var vistnok fordi de anslog en beslægtet Stræng hos ham, at han afskrev Poul Møllers Linier:

Aldrig af Bøger og malede Blade
 Kan Du begribe den store Natur,
 Fuglen maa høres i Skov under Blade,
 Mat er dens Sang, naar den fængsles i Buur.
 Fuglenes Vrimmel,
 Blomsternes Stimmel,
 Den maa Du see, hvor den sattes af Gud.
 Stjernernes Gang paa den natlige Himmel
 Tager sig slet paa Papirerne ud.

Sands for Naturens Skjønhed, Evne til at føle og gengive de til dens vexlende Tilsyneladelser svarende Stemninger

ansaae han for et Hovedmærke paa de store Digteres Begavelse. „Derfor,“ hedder det i en af hans Noter, „[hos] alle store „Digtere fiin Sands for det Skjønne og det Aandige i Naturen, i det Enkelte og det Hele, hos Shakespeare (de sorte „Askeknopper) Goethe, (hos hvem den støttes af tildeels meget „indtrængende Studier og tillige viser sig i hans talrige Reflexioner og Maximer, i dybsindige Bemærkninger om Naturforskningens Methode), i vor egen Literatur naiv umiddelbar „Anskuelse af de dybeste Sandheder og Følelser hos Øhlenschläger, reflecteret hos Baggesen og Heiberg, hvilken Sidste „ved sine naturvidenskabelige Studier især i Ungdommen endog „sees at have samlet Stof til en paa flere Puncter slaaende „videnskabelig rigtig Anskuelse af Naturen, sandere og sundere „end hos hans Forbillede i de fleste andre Henseender ved „hans philosophiske Forsøg, Hegel.“ Ikke blot havde Schiødte et modtageligt Øie for Naturens Skjønhed, i Form og Farve, i Smaat-som i Stort, i Bygningen af et lille Insects Legemsdele som i Landskabets store Træk; men, i Modsætning til dem, som i Overeensstemmelse med deres mechanisk-materialistiske Opfattelse af Naturen ikke anerkjende nogen anden Forklaring af dennes Phænomener end hvad man kunde kalde Nyttehensynet, vedkjendte Schiødte sig uforbeholdent den Anskuelse, at Naturen var skjøn, fordi det hørte med til dens Væsen at være det. Skjøndt han naturligviis ikke lod sig nøie med en saadan Forklaring af et Phænomen som den, at det var, som det var, fordi dette var skjønt, saa ansaae han den for gyldig og tilstrækkelig, saalænge ingen anden forelaae, og meente ikke, at den tabte sin Sandhed ved, at en videnskabelig Forklaring kom tilstede, om den end kom til at staae i anden Række.

Ligesaa bevandret som Schiødte var i Literaturen og ligesaa stor som hans Interesse var for intellectuelle Bestræbelser, ligesaa levende var ogsaa hans Sands for og Forstaaelse af Kunst i alle Retninger. Gjennem Illustrationen kom han som videnskabelig Forfatter i Berørelse med Billedkunsten, og hans store Talent som Tegner og Kobberstikker have vi alt havt Anledning til at omtale. Vi ville komme tilbage dertil i For-

bindelse med hans videnskabelige litteraire Virksomhed. Man har sagt om Schiødte, at hans Smag i Kunsten var naturalistisk, og til en vis Grad er dette sandt nok, som man kunde vente af en Mand, der saa indtrængende beskjæftigede sig med et nøiagtigt Studium af Naturen. Schandorph*) fortæller følgende betegnende Yttring af ham: „Bryd Dem ikke om Avisvrøvl; vil De skildre en Sjøver, saa gjengiv hans Tale saa nær som muligt; lad ham kun bande og sige: „God Dag F—æde mig“, for det siger de Karle.“ Men hans Smag var alligevel saa langt fra Raahed som muligt. Schiødtes Skjønheids-sandsvar meget fiin baade med Hensyn til Form og Farve i det Materielle og med Hensyn til det af Ideen Beherskede i det aandelige Livs Frembringelser. Han foretrak saaledes Raphael for Michel Angelo, hvis Christusfigur i det berømte Maleri i det sixtinske Capel han betegnede som „un facchino“. At Schiødte elskede Kobberstik forstaaer sig af sig selv, og da endeel Venner ved hans Sølvbryllup ønskede at skjænke ham en Erindring, kunde man ikke finde Noget, der passede bedre end et godt Stik efter Raphael. Hvad Schiødte nød i et Digterværk, afseet fra Formen, var ikke saameget Appellen til Følelsen som det ideelle Syn og den kunstneriske Construction — ikke at han var uden Følelse, tvertimod, men han afskyede Føleri. Den Dvælen ved og ligesom Smagen, for ikke at sige Smasken, paa Følelser, som characteriserer den sentimentale Kunst, var ham modbydelig.

Schiødte var en stor Elsker af Musik, og han satte overordentlig stor Priis paa, at der blandt hans Omgangskreds fandtes flere villige og fortrinlige Udøvere af denne Kunst, af hvilke jeg særligt vil nævne Fru ELISABET BERGH og hendes Broder, Kammersanger N. J. SIMONSEN. Sjeldent forsømte han en Mozartsk Opera, hvis han ikke var forhindret, men det undgik ham ikke, at ikke Alle nøde Musik saaledes som han selv. Efter at have citeret Voltaires Ord i Fortalen til l'Enfant prodigue: „J'ai cru remarquer aux spectacles, qu'il ne s'élève presque jamais de ces éclats de rire universels, qu'à

*) See hans Artikel om Schiødte i „Ude og hjemme“ af 4. Mai 1884, p. 382.

„l'occasion d'une méprise,“ føier han til: „Hvormange Gange „har jeg hørt Don Giovanni opføre under Publicums sløveste „Deeltagelse, medens dog een Gang stadigt under enhver Op- „førelse et Liv pludseligt opstod blandt Publicum, nemlig naar „Mazetto faaer Prygl. Det Almeenfattelige er det eneste Po- „pulaire.“

Skuespillet, saaledes som det existerede paa det kongelige Theater i Fyrrerne og Halvtredserne, havde i Schiødte en varm Beundrer, men om den derefter følgende Decadence havde han skarpe Ting at sige: „Naar fik jeg mig sidst en rigtig „Latter? Ak, jeg ærgrer mig snarere over vore Gjøglere og „Skuespillere end jeg morer mig over dem. De ere for daar- „lige til at lee over og for gode til at græde over; derfor gaber „man. Men i Provindserne er det anderledes; der ere de saa „usle, at man morer sig ved at grine over dem.“ (Brev til Benzon.)

Livets ydre Goder vurderede Schiødte væsentligst efter hvorvidt de kunde fremhjelpe hans Arbeide. Han oversaae ingenlunde Fordelen for en Videnskabsmand af et nogenlunde sorgfrit Udkomme, uden altfor meget, Tid og Kraft røvende, Arbeide for Livets Ophold; men han meente, at den, der følte sig kaldet til at tjene Videnskabens Sag, burde stille sine For- dringer til Livets ydre Goder i anden Række og være tilfreds med mindre, hellere end at svingte sit Kald. Da han i sin Ungdom opgav sit Brødstudium for alene at hellige sig Viden- skaben, vare hans Kaar meget ringe, og han havde ingen paa- lidelig Udsigt til nogen Forbedring deri, men han var beredt paa at nøies med det Maal af timelig Lykke, som Fremtiden maatte bringe, om dette end var nok saa ringe. Saaledes som han dengang selv handlede, opfordrede han bestandigt sine Elever til at handle. Naturligviis modtog han med Glæde hvad han Tid efter anden opnaaede i Retning at Indtægter, og han var altid en forstandig Huusholder. Ikke heller und- lod han at gjøre hvad han kunde for at forskaffe dem af hans Disciple, som trængte dertil, Fortjeneste og offentlig Under- støttelse; men som blot Docent ved Universitetet og med en compact fjendtlig Phalanx imod sig var han ikke heldigt stillet

i saa Henseende. Dette trykkede ham ofte, især da han ikke følte sig sikker paa, at det altid ret forstodes, hvor ringe hans Evne til at hjælpe var.

Om social Stilling og Æresbeviisninger dømte han som om Penge. Den Anerkjendelse, som skulde ligge i Titler, Rang, Ordner o. Lign., betragtede han, i alt Fald med Nutidens Udvikling af disse Ting for Øie, i Hovedsagen som Humbug. Han var ingenlunde blind for saadanne Udmærkelsers practiske Værdi, saaledes som nu Verden engang er; og naar han stundom fandt, at han ved Mangel paa Sligt blev uheldigt stillet i Kamp med Andre, som i den Henseende vare begunstigede, kunde det ærgre ham, at noget i sig selv saa lidet Værdifuldt skulde vise sig at være af practisk Betydning. Men af vulgair Ærgjerrighed bevægedes han ikke. Selvfølgelig indrømmede han, at der *kunde* ligge en Opmuntring i slige Ærestegn, forsaavidt nemlig som Tilstaaelsen af dem i det enkelte Tilfælde kunde være foranlediget ved en virkelig competent Dommers velbegrundede Anskuelse om vedkommende Persons Dygtighed og Fortjenester; men den Omstændighed, at de i Almindelighed uddeles efter officiel Sædvane, som hørende til visse Stillingen, til en vis Anciennitet paa Embedsbanen eller Lignende, uden videre Hensyn til virkelig Fortjeneste, gjorde, at han selv kun agtede dem som Midler til at fremme hans Gjerning. Han gjorde sig ikke sjældent lystig over den Ihærdighed, hvormed „Liberale“, der som Oppositionsmænd havde persiffleret den Slags Paahæng, stundom overdængede hverandre dermed, naar de kom til Magten. Og han noterede det som et caracteristisk Udslag af den ved Universitetet i altfor stor Udstrækning raadende borneerte bureaucratiske Forfængelighed, at dets Professores ordinarii, da der i 1874 blev Spørgsmaal om Ændring af Rangforordningen, satte sig selv i 3die Classe, men lode det zoologiske Museums Inspectores, der dog i videnskabelig Henseende og med Hensyn til deres Virksomhed vare Professorerne ligeordnede, staae i 5te Classe, under Overlærerne ved Latinskolerne og Inspecteurerne ved de offentlige Lysthaver og sammen f. Ex. med Inspecteurerne ved Fængslerne, en heel Classe under de normerede Docenter ved Universitetet —

en fattig Trøst for Steenstrup, hvem det ikke var lykkedes ved Museumsloven at faae disse Embedsmænd reducerede til at være hans Haandlangere.

Schiødtes Beskedenhed og Loyalitet ligeoverfor sit Livs Opgaver medførte, at han derimod satte megen Priis paa saadanne Mænds gode Omdømme, som virkeligt kunde dømme, nemlig fordi dette var ham et Vidnesbyrd om, at han var paa rette Vei. Og han søgte vistnok ofte sin Trøst i det Haab, at hans Arbejder i Fremtiden vilde blive bedre forstaaede og vilde blive studerede, vurderede og benyttede af de faa virkeligt overlegne Forskere, hvis Roes han kunde ønske at modtage, paa samme Maade, som han selv beundrede og lærte af Fortidens Heroer i Videnskaben. Men da han udelukkende agtede Andres Dom i Forhold til deres Competence, brød han sig kun lidet om det almindelige Publicums Omdømme. Naar han — hvad jevnligt hændtes — følte sig trykket af, at hans Bestræbelser saa grundigt miskjendtes og undervurderedes i visse hjemlige videnskabelige Kredse og netop saadanne, hvor de især burde have været skattede, saa laae det i, at denne Miskjendelse, ved hvilken Sandheden saa fuldstændigt som muligt blev stillet paa Hovedet, blev en alvorlig Hindring for hans Virksomhed paa Grund af den Indflydelse, Vedkommende vare i Besiddelse af. Lige saa lidt dreves han af nogen Higen efter at blive berømt. „Berømmelse,“ skrev han engang til P. E. Müller, „er overhovedet en Ting, der kunde siges meget om. Hvad Menne- skene bøie sig for, er ikke Visdom og Ret og ædel Stræben, men *Magt*, Evne til at skade sine Modstandere og til at lønne sine Tilhængere. Og er det for at blive roste, at vi stræbe og arbeide? Saa var jo Humbug det Rigtige, det vil sige snild Humbug, blot saa snild, at den kan vare Livet ud, uden at blive blottet i sin fuldeste Nøgenhed, og après nous le déluge.“ — „Berømmelse,“ hedder det i et Brev til mig (12. Marts 1877), „og deslige ere blevne mig aldeles ligegyldige Ting, for ikke at sige modbydelige. See Dem om i Verden, hvad der agtes og roses, og hvad der oversees, og giv mig Ret! Det Eneste, der er Noget ved, er at leve i Bestræbel- sen for at opfylde de Pligter, man har overtaget, og for at

„udfolde sin Personligheds Evner og Kræfter, saavidt det kan lykkes. Lad mig blot beholde mine Indtægter og min Sundhed; alt det øvrige kan jeg selv magte uden at bukke for „de Andre.“ Det var vel i Følelsen af, at hans Bestræbelser kun bleve forstaaede af saa Faa efter deres virkelige Værd, at han i sin Notitsbog optegnede Ovids Klage under hans Forviisning til Pontus: „Barbarus hic ego sum, quia non intelligor ulli“, idet Schiødte naturligviis tog Ordene i overført Forstand. Udentvivl var det ligeledes med Anvendelse paa sig selv, at han udskrev Goethes Linier:

„„Sie wollen Dir keinen Beifall gönnen,
 „„Du warst niemals nach ihrem Sinn“.“
 „Hätten sie mich beurtheilen können,
 „So wär' ich nicht was ich bin.“

Maaskee fandt han Trøst i følgende Linie, som han ligeledes har noteret sig: „Un savant n'est un savant qu'à condition de n'être pas compris“.

Til trods for de bittre Yttringer, som Schiødte stundom lod falde, og af hvilke man træffer mange i hans Breve, vilde man dog tage Feil i at ansee ham for Pessimist. Saadanne Udtalelser affødtes af øieblikkelige Misstemninger, men de kunne ikke opfattes som angivende Grundtonen i en Mands Character, der besad Schiødtes ideelle Syn paa Livet og hans Fuldkommenhedsstræben. Haab og Mod svigtede ham aldrig i Længden. I hvad der end hændte arbeidede han stadigt fremad og fandt sig i det Uundgaaelige i Fortrøstning til, at Fremtiden vilde bringe Opreisning og Fremgang og at noget Godt dog altid fulgte med det mindre Behagelige. „Man ærgrer sig nok endeel,“ skrev han engang i et Brev, „men Striden styrker Nerverne.“

Især i yngre Aar kunde han stundom, naar han var alene f. Ex. paa Excursioner i afsides Egne, betages af en ham selv uforklarlig Nedslaaethed; men i Reglen var hans Humeur godt, i god Overeensstemmelse med hans udmærkede Constitution. Schiødte var en Mand af anseelig Høide, bredskuldret, stærkt

bygget og i Besiddelse af vældige Kræfter, som han fandt Fornøielse i at bruge. Han var en fortrinlig Svømmer, Bjergbestiger osv. Hans Træk vare meget fyldige; hans Øine paa-faldende smaae. Han var meget nærsynet, men hans Syn var saa skarpt, at han ofte kunde adskille nærstaaende Arter af ganske smaa Insecter (f. Ex. de smaa Apion-Arter) blot ved at lade dem løbe over Haanden.

Af sine Modstandere blev Schiødte stadigt, men meget med Urette, udskreget som en stridbar og umedgjærlig Mand, med hvem man ingen Fred kunde have. Det er sandt, at en stor Deel af hans Liv henrandt under næsten stadige Kampe, men den ovenfor givne udførlige og actmæssige Fremstilling viser, som jeg troer, uimodsigeligt, at man ikke med Billighed kan dadle ham derfor. Største Delen af de Stridigheder, hvori han spillede en saa stor Rolle, dreiede sig om Museets Anliggender, med Hensyn til hvilke han, forsaavidt hans personlige Interesser angik, kun simpelthen forsvarede sin gode Ret, eller i alt Fald sine billige Fordringer, mod Andres Overgreb. Hvad man har stempet som Stridbarhed og Umedgjærlighed i disse Anliggender var kun hans haardnakkede, men fuldt berettigede Modstand mod at lade sig underkue af Steenstrup og dennes Hjælpere. At forøvrigt en Mand med Schiødtes kraftige Character, dybe Overbeviisning og stærke Følelse af sine Forpligtelser mod hvad han ansaae for den gode Sag, maatte være rede til at gaae i Kamp for denne, naar det udkrævedes, forstaaer sig af sig selv. Jeg kunde derfor med Sandhed sige om ham: „Hans var ikke denne milde, jevnt gaaende, „selskabeligt behagelige Virksomhed, som kommer saa let „gjennem Verden, fordi den aldrig er i Vejen og villigen gaaer „paa Akkord, endog underordner sig alskens Hensyn; men en „Virksomhed, ledet af en Jernvillie, aldrig vigende, altid fremad- „stræbende, ikke ængstelig hensynsfuld, men fremfor Alt „grundærlig“ *). Naar det gjaldt om at tilbagevise Vildfarelser af nogen Vigtighed, som han meente at det tilfaldt ham at tage sig af, om at blotte og bekæmpe Humbug og Uretfær-

*) Nekrolog over J. C. Schiødte i „Illustreret Tidende“ f. 27. April 1884.

dighed eller om at erhverve og bevare de nødvendige Betingelser for hans Videnskabs Fremgang, maatte Schiødte føle sig kaldet til at træde i Skranken, og det gjorde han da ogsaa med Kraft og Eftertryk; men aldrig løftede Schiødte en Finger for at hindre Andres berettigede Stræben. Det kan vel være, at han stundom har anseet Nødvendigheden af Kamp for at være større, end den virkelig var, men Exempler paa det Modsatte mangle ikke. Strid som Strid var ham imod, væsentligt fordi hans aabne, meddeelsomme og modtagelige Sind og hans mangesidige varme Interesser gjorde, at han drog langt mere aandelig Næring og Tilfredsstillelse af et fredeligt end af et fjendtligt Forhold til Andre. En anden Grund var, at han nødt paa Feider anvendte Tid og Arbeide, som han saa meget bedre kunde anvende paa videnskabelig Virksomhed. Især trættedes og ærgredes han ved ofte at see sig nødt til indgaaende at imødegaae vidtløftige polemiske Indlæg af en ordkløvende, pindehuggende, trættekjær, for ikke at sige onskabsfuld Character. Jeg har allerede anført adskillige bitter Beklagelser herover fra hans Side. Men langt hellere bragte Schiødte de nødvendige Offre af Tid og Arbeide og personlig Behagelighed, end han svigtete hvad han ansaae for den gode Sag; han foretrak langt at blive peget ad som en umedgjørlig Person fremfor at bortaccordere hvad han vidste var ret. Det i Collegier og Corporationer saa gængse principløse System: „Føier Du mig idag, saa føier jeg Dig imorgen“ var ham en Vederstyggelighed. Naar Schiødte meente, at Medgjørlighed ingen Skade kunde gjøre, var der, endog for erklærede Modstandere, ingen Vanskelighed ved at komme ud af det med ham, og han var altid, som han ogsaa ofte udtalte, mere tilbøielig til Imødekommen end til Strid. Følgen var bl. A., at skjøndt han var sig vel bevidst, at han ligeoverfor sine Modstandere ved Museet og Universitetet stedse maatte holde det skarpeste Udkig for ikke at blive overrumplet, hændte det dog mere end een Gang, at han maatte fortryde at have været medgjørlig eller at have holdt sig tilbage, fordi han havde overseet Faren derved. Schiødte havde megen personlig Uafhængighedsfølelse, og skjøndt han ingenlunde oversaae,

at der maa være en vis Disciplin i Embedsforhold, men tvertimod i paakommende Tilfælde fordrede sin egen Autoritet agtet, saa var det imod hans Natur at bøie sig for blot Autoritet, som ikke støttedes af Raison, og han gjorde det kun tvungen af Nødvendighed.

Tiltrods for det afgjort Mandige i Schiødtes Character var han dog langt mere tilgængelig for blidere Følelser, end man, i alt Fald ved flygtigere Bekjendtskab, kunde være tilbøielig til at slutte fra hans ydre Optræden, der i Reglen var reserveret og, selv naar han var munter og livlig, snarere havde en kold end en hjertelig Farve. Skjøndt han sjeldent lod det komme til Syne, følte han i Virkeligheden varmt. Hvad han fandt Godt, Sandt og Skjönt kunde indgyde ham en Begjæstring, som kunde give sig Luft i Tale og Skrift; men det var kun til Faa, at han udtalte sig om den Indignation, som han følte ved det Onde og Usande, hvormed han havde at kæmpe og som maaskee tærede desto mere paa hans Kraft, fordi han trængte den tilbage. Modtagen Hjælp og Hengivenhed glemte han aldrig; hans ofte udtalte Taknemmelighed mod dem, hvem han skyldte Veiledning eller Hjælp i Trængsels Dage, især DREWSSEN, KRØYER, SCHOUW, COLLIN og MONRAD, var uskrømtet. Han var en trofast Ven; den, han engang havde skjænket sit Venskab, var han altid rede til at række Vennehaand, ihvad der saa maatte komme imellem. Uagtet han, som ofte sagt, ikke gik paa Accord, hvor Grundprinciper stode paa Spil, var han dog af en forsonlig Character og gjengjældte aldrig Ondt med Ondt, naar det kunde undgaaes. Paa den anden Side havde han en Skræk for Sentimentalitet og undgik ligefrem Alt, hvad der kunde nærme sig dertil. Da jeg saaledes besøgte ham for sidste Gang under hans sidste Sygdom og skulde bort, sagde han blot: „Ja, kjære Gosch, mig seer De ikke „mere, Farvel! Jeg holder ikke af rørende Afsked, Farvel!“ Dermed rakte han mig Haanden og gik saa tilbage til Værelsets anden Ende. Han var forlovet i mange Aar, men holdt det saa hemmeligt som muligt og kunde ikke lide, at de, som vidste Besked derom, hentydede dertil. Naar han i disse Aar besøgte Vennerne paa Skodsborg, gav Fru Drewsen ham ofte

Hilsner og Blomster med til hans Forlovede, men han afleverede dem aldrig. Paa sin Udenlandsreise i 1845—46 skrev han saa godt som slet ikke til Slægt og Venner i Hjemmet, fuldt optaget som han var af Bestræbelsen for at opnaae saa stort Udbytte som muligt af sit Ophold i Udlandet; og da Drewsen og Stæger engang bleve ængstelige ved hans lange Taushed, kunde de end ikke hos Frk. Hellmann's Familie faae nogen Oplysning om ham. Til sine Tider, men som sagt sjældent, kom dog den bløde Side af hans Character for en Dag. Medens han endnu var i sin fulde Kraft, isolerede han sig meget fra sin Familie, og man fik nærmest Indtrykket af, at han var en Huusherre, som vilde gjøres tilpas. Men da Kræfterne ikke mere sloge til og han maatte opgive det Arbeide, som ellers heelt havde optaget ham, viste han sig inderligt rørt og taknemmelig over al den kjærlige Omhu, der blev ham tildeel af dem, han, som han selv udtrykte sig, saa ofte havde haft Noget at udsætte paa. Et andet lille Exempel fra en tidligere Tid er følgende: J. Collin havde engang været saa uheldig, meget mod sin Hensigt, at berede Schiødte en lille Ærgrelse og tilskrev ham i den Anledning et Brev, hvori han varmt forsikkrede Schiødte om sin Loyalitet og sin Sorg over det Forefaldne. Schiødtes Svar begynder saaledes: „Kjære Jonas [han kaldte ellers aldrig Collin ved Fornavn], jeg er selv ungdommelig nok til at faae Taarer i Øinene ved at læse Deres „Brev. Jeg forsikkrer paa det Helligste, at jeg anseer den „hele Historie for den totaleste Ubetydelighed, og at jeg i enhver tænkelig Henseende frikjender Dem, hvorimod jeg paa „det Hjerteligste takker Dem for dette nye Beviis paa Deres „venlige Sindelag.“ Schiødte kunde være gnaven eller endog ligefrem studs, naar han var under Trykket af for mange Forretninger eller Fortrædeligheder; men saasart han mærkede, at han uden Grund eller Nødvendighed havde stødt Nogen, søgte han strax, stundom paa en næsten barnlig, rørende Maade at gjøre det godt igjen. Da saaledes engang Collin bankede paa hans Dør paa Museet, raabte han som sædvanligt Ja!, men da Collin var traadt ind, vendte Schiødte, som sad ved sit Arbeide, sig ikke om imod ham og besvarede ikke hans Hilsen.

Efter en Stund sagde han i en mut, bydende Tone: „Sæt Dem ned,“ og da noget efter Døren sprang op af sig selv, sagde han i samme Tone: „Luk Døren!“, hvortil Collin svarede: „Ja, „det kan jeg gjerne gjøre.“ Lidt efter reiste Schiødte sig, lagde Armene om Collins Skuldre, trykkede ham til sig og sagde i en meget mildere Tone: „Er De vred paa mig, Collin? Jeg vidste hele Tiden, at det var Dem.“ En anden Gang, da han fortrød at have skrevet et Brev i ondt Lune til Benzon, skrev han Dagen efter: „Naar jeg har Hovedet fuldt, kan jeg „være muggen, men er det frit, i Bevidsthed om vel erhvervet „Fritid, kan jeg være om ikke elskværdig, saa dog taalelig at „have om sig.“ I Virkeligheden kunde Schiødte være og var sædvanligt ikke blot behagelig, men meget tiltrækkende i Omgang.

Som Forholdene vare, kunde det ikke være Andet end, at Schiødte socialt maatte staae temmelig isoleret i de kjøbenhavnske videnskabelige Kredse, men det var meget langt fra, at han selv afsluttede sig fra Samkvem med Andre, hvilket tvertimod baade i Form af personlig Omgang og i Form af Brevvexling var ham næsten en Nødvendighed ikke blot som Adspredelse, men ogsaa som Led af hans aandelige Udvikling. Han var ikke blot en interessant Correspondent, men kunde, naar han vilde, være meget underholdende, ja endog skrive de meest overgivne Epistler; især til Benzon skrev han mange saadanne. Som Exempel paa hans livlige Stil kunne følgende Linier tjene, uddragne af en Billet, han skrev paa en Reise: „D'ailleurs bien peu de monde ici; il-y-a deux dames, une vieille et bête, l'autre plus bête encore, entre les deux âges, mais essayant toujours de remonter le courant. Hier au soir nous avions quatre Allemands, mais de ces Allemands bavards, criards, insolents, qui au lieu du sang n'ont que de la bière dans leurs artères, liqueur bien différent de celle dont parle Voltaire dans sa Pucelle d'Orléans.

Du vin d'Aï, la mousse pétillante
Et du Tokai la liqueur jaunissante,
En chatouillant les fibres des cerveaux,
Portent un feu qui s'exhale en bons-mots.“

Den almindelige Form af Selskabelighed satte han dog kun ringe Priis paa. Han var ingen Foragter af god Mad og Drikke, men om Stupiditeten af Middagsselskaber af den almindelige Sort udtalte han sig stundom med bidende Satire. Han var forsaavidt heller ikke ret vel skikket for almindelig Selskabelighed, som han let blev utaalmodig ved Samtale, der blot var beregnet paa at slaae Tiden ihjel; han vilde have Udbytte af Conversationen og tog sig den ofte altfor alvorligt og ivrigt. Allermindst var han i sit Element ved officielle Leiligheder. Men utvungen Samtale med opvakte, i en eller anden Retning begavede Folk var ham en stor Nydelse. At disputere med Personer af væsentligt afvigende Meninger brød han sig ikke om, allerede fordi saadant i Reglen er ørkesløst. For at vise sig fra sin bedste Side og for at opnaae den Aandsforfriskning og det Udbytte han søgte, maatte han føle, at de, som omgave ham, i det Væsentlige vare paa samme Side som han, eller dog havde et aabent Sind. Især holdt Schiødte af unge Folks Selskab. Forsaavidt som disse vare Naturhistorikere, havde dette en naturlig Forklaring allerede derved, at det især var gjennem den opvoxende Generation, at han kunde haabe at indvirke paa Studiets fremtidige Udvikling i Danmark. Men det var ingenlunde Saadanne alene, som han gjerne saae om sig. Man har sagt, at Schiødtes Forkjærlighed for Yngre var grundet i en Lyst efter at udøve et Slags aandeligt Herredømme; men dette er sikkerligt en Feiltagelse. Havde det været Tilfældet, vilde han neppe have vedkjendt sig sin Trang til deres Selskab paa den Maade, som han gjorde det, f. Ex. i et Brev til P. E. Müller (af 5. Nov. 1868), hvori han skriver: „Jeg savner nu noget Omgang med Yngre, da mine nærmere „Staaende [Müller selv, Bergsøe og Meinert] alle ere borte og „de blotte Samlere kjede mig til døde, skjøndt de ere saa „nyttige, at Pligten byder at soulagere dem. Imidlertid har „jeg lagt mig et Par ualmindelige Medicinere til og finder dem „meget forfriskende.“ Schiødtes Tilfredsstillelse ved flinke unge Mænds saavelsom opvakte og dannede Damers Selskab havde samme Grund hos ham som hos flere andre overlegne og selv-tænkende Mænd, nemlig dels at han fandt Underholdning eller

endog Belæring i deres friske og naturlige Udtalelser om alle Slags Ting, hvortil han jevnlig selv foranledigede dem, deels at han trængte til Leilighed til at finde klare Udtryk for sine egne Tanker om forskjellige Materier og paa samme Tid, saa at sige, gjøre Prøve paa Formuleringen ved at lægge Mærke til, hvorledes en opvakt Person med aabent Sind opfattede Meningen. Det er en Trang, som ogsaa Andre kjendte (saaledes, om jeg ikke feiler, Søren Kierkegaard), og som til sin Tilfredsstillelse helst maa have et villigt, modtageligt, intelligent Auditorium, men rigtignok ogsaa stundom — dog aldrig hos Schiødte — udarter til en Trang til at holde Foredrag, hvilket ellers sædvanligt er Udtryk for indbildsk Middelmaadighed.

Schiødte havde intet umiddelbart Tiltalende i sin sædvanlige Optræden ligeoverfor Fremmede. Han var saa langt fra at lægge an paa at behage, at det Modsatte snarere var Tilfældet, ja han kunde være ligefrem barsk mod Folk, som han ikke kjendte. Men fik han først Indtryk af at have en Person for sig af den rette Slags, var han idel Imødekommen. De Fleste, som kom under hans Paavirkning, og som ikke vare forudindtagne eller reentud manglede Betingelserne for at appreciere ham, følte sig i høi Grad tiltrukne. Dette laae ikke blot i at hans Huus, som det hedder i en Nekrolog, var „et gjæstfrit Asyl for mangeln Eensom, der ikke vidste hvor han skulde hen for at faae en Samtale om Andet end Bysnak og Smaaskandale,“ — hvilket i og for sig var meget værdt — men det var især begrundet i, at man i hans Selskab følte sig ligeoverfor en Personlighed, som man kunde, ja maatte see op til. Schiødte var en aandrig Mand i Ordets bedste Forstand, som altid tog Sigte paa det Enkelte fra det Almindeliges Stade og stræbte at faae et Syn, vel at mærke et sandt Syn, paa Sammenhængen mellem Tingene. Det var sjældent, at man ikke fra Samværet med ham bragte noget Udbytte hjem af hans tankeklare og i træffende Udtryk klædte Udtalelser om de Emner, som havde været for. Det Vækkende og Forædlende ved aandeligt Samkvem med Schiødte, være sig personligt eller gennem Studiet af hans Arbejder, bestod efter min Opfattelse i, at man i ham havde et Exempel for sig af en Mand, der bestandigt og plan-

mæssigt styrede efter de høieste Maal, en Mand som ledet af de reneste Bevæggrunde lod Alt vige for Hensynet dertil, og hvem det var en Glæde at formaae og hjælpe Andre til at gjøre det Samme.

For dem, som søgte hans Raad og Veiledning, var Schiødte let tilgængelig i sit Studereværelse, der al den Tid, han boede paa Svanemosegaard, var et simpelt Kvistkammer, hvis Vægge vare beklædte med Bøger eller behængte med Portraiter af store Naturforskere. I Kredsen nedenunder, ved eller efter Aftensbordet, til hvilken det ikke var vanskeligt at faae Adgang, var han sædvanligt fuld af Liv baade i Alvor og Skjemt. Det var et ikke ringe Antal af Yngre, Naturforskere, Kunstnere og Literater, og deriblandt adskillige af de bedst kjendte, som i Tidens Løb vare glade ved at være meer eller mindre stadige Gjæster i Schiødtes Huus. Talende Vidnesbyrd om den gode og frugtbare Indflydelse, som Schiødte udøvede, og det Indtryk, han gjorde paa dem, som kjendte og kunde værdsætte ham, findes i de ret talrige Udtalelser til hans Minde, som fremkom efter hans Død*).

Navnene paa de yngre Naturhistorikere, som traadte i nærmere Forhold til Schiødte, ere alt anførte; blandt den noget ældre Generation var det egentligt kun HENRIK KRØYER, BENDZ, DIDRICHSSEN og RUD. BERGH, som han talte mellem sine Venner. Blandt Kunstnerne af den ældre Slægt stiftede han alt under sit Ophold i Rom i 1845—46 Venskab med Maleren MARSTRAND, senere med den ældre BISSEN, og blandt de yngre hørte P. S. KRØYER, VIGGO JOHANSEN, FR. HENNINGSSEN, KR. ZAHRTMANN, BINDESBØLL o. Fl. til hans Kreds. Han stod i nært Venskabsforhold til KR. ARNTZEN; blandt de yngre Forfattere kom til

*) See „Nutiden“ 4. Mai 1884 af H. Schwanenflügel; „Ude og hjemme“ 4. Mai af Schandorph; „Dagbladet“ 24. April; „Dags-Avisen“ 24. April af A. H. (A. K. Henriques); „Tilskueren“ 1884, p. 761, af V. Pingel og A. Hauch; „Morgenbladet“ 24. April (A. Feddersen) og 25. April af G. G. (Gosch) og „Illustreret Tidende“ 27. April af C. C. A. Gosch. Endvidere Schandorphs Mindedigt i „Tilskueren“ 1884, p. 329—333 og Holger Drachmanns Digt: „To ærlige Mænd. Heegaard, Schiødte“.

forskjellige Tider SOPHUS SCHANDORPH, HOLGER DRACHMANN, H. SCHWANENFLÜGEL, G. BRANDES o. Fl. i Schiødtes Huus.

Schiødtes Interesse concentrerede sig aldeles overveiende om det aandelige Livs Virksomheder og hvad dermed stod i Forbindelse. Det practiske og sociale Livs Opgaver og deres Løsning interesserede han sig vel for saameget som man kunde vente af enhver oplyst Mand, men Tid og Kræfter anvendte han ikke derpaa. Dette gjaldt navnlig ogsaa Politik. Af denne berørtes han temmelig føleligt, forsaavidt som det jo væsentligt var hos Regjeringen, at han maatte søge Støtte mod Universitetet, og han kunde forsaavidt naturligt have følt sig opfordret til ved activ Deeltagelse i det politiske Liv at gjøre sit til, at Cultusministeriet beklædtes af en Mand, der ikke blindt lod sig lede af Consistorium. Men han afholdt sig derfra. Til en vis Grad lededes han maaskee af den Betragtning, at han med de stadige Omskiftninger for Øie, som det parlamentariske System sædvanligt medfører, vilde gjøre klogt i ikke altfor meget at identificere sig med et enkelt Parti. Men for største Delen afskrækkedes han ved selve det politiske Partivæsen, som jo saa stadigt medfører Underordning af det offentlige Vel under personlige Interesser og altfor ofte udarter til blindt Eftersnakkeri og Overtro paa Stikord. Den første Gang han, efter Andres Raad, havde søgt at udrette Noget ved Hjælp af Venner, som havde Indflydelse i den politiske Verden, degouteredes han ved, at smaa personlige Hensyn gjorde sig gjældende og forhindrede, at han opnaaede hvad han ønskede, skjøndt i og for sig Alle erkjendte det for gavnligt. „Politiken,“ skrev han, „som De raader mig til at kaste mig over, bliver dog nok aldrig min Smag,“ hvorpaa han fortæller det Forefaldne. Da senere en anden Bekjendt selv paa-tænkte at fremme sine videnskabelige Interesser ad den Vei, skrev Schiødte: „Ja! Politik! Men have Folk som De og jeg, der kunne glæde sig ved Naturens Studium, ikke ogsaa Nok „deri?“ Schiødtes sunde logiske Sands og loyale Stræben efter Sandhed friede ham fra Eensidighed i denne som i andre Hen-

seender. Han var langt fra de Nationalliberales Doctrinarisme, og uden paa nogen Maade at vedkjende sig yderligtgaaende Anskuelse, ansaae han det i sin Tid for at være godt og i sin Orden, at ogsaa Socialismen kom til Orde i Danmark. Men han havde Øiet lige aabent for Høires som for Venstres gode Sider og Svagheder, og hans stundom meget bidende Satire ramte dem begge uden Forskjel. Som man kunde vente, vedkjendte han sig afgjort liberale Sympathier, men alligevel nærede han og udtrykte han ofte den største Agtelse for „den gamle Skoles“ Hensynsfuldhed og Humanitet, og han kunde ved Leilighed sige skarpe Ting om „disse homines novi“. En Mand af den gamle Skole, for hvem han især nærede megen Agtelse, var Geheimeraad TILLISCH; blandt dem af den nyere Skole satte han Ingen over MONRAD, for hvis Loyalitet i Brugen af sine store Evner han havde stor Beundring. Ved sine Samleiser, især i yngre Aar, var han kommen i megen Berøring med den jævne Landbefolkning og nærede megen Sympathi og Agtelse for Bondestanden ogsaa som Factor i det politiske Liv. „Ja,“ bemærkede han en Gang til en af sine unge Venner, „Folk snakke saa meget om de Bønder, der sidde og „vrøvle i Rigsdagen, men De aner ikke hvilket Værn mod „Uretfærdighed vi have netop i de Bønder,“ med hvilken Yttring jeg antager, at Schiødte ikke blot sigtede til stedfundne Afgjørelser til Gunst for ham selv, men tillige vilde udtale, at Tilstedeværelsen af dette Element i Thinget, paa Grund af Bondestandens almindelige Character, virkede som en Hæmsko paa Modstandernes mulige Forsøg paa Overgreb. Paa Thinge støttedes Schiødte væsentligst, om end ikke udelukkende af Venstre, men dette laae ikke i, at han ydede dette Parti særlige Tjenester, eller i nogen Intrigieren fra hans Side. Han modtog med Taknemlighed al den Hjælp, der ydedes ham, men han vilde ikke have ladet sig udnytte til blotte Parti-formaal, hvis man havde forsøgt det. Det var, som han meget vel vidste og ogsaa udtalte (s. ovf. S. 181), Universitetets Upopularitet i Venstre, der kom ham tilgode, men han gjorde aldrig Noget for at øge denne; og forsaavidt han et Par Gange benyttede den gode Stemning for sig og gjorde Skridt

for at opnaae Noget ved personlig Henvendelse til indflydelsesrige Venstremænd, appellerede han aldrig til sit eget Forhold til Universitetet, men kun til selve Sagens Omstændigheder. Desuden, hvormegen Grund han end havde til at beklage sig over Universitetets Optræden imod ham selv, og hvor haardt denne Institution end efter hans Mening trængte til en grundig Reform, oversaae han aldrig, at den som saadan var bestemt til at tjene de Interesser, som laae ham selv saa meget paa Hjerte, og at den ogsaa kunde og vilde tjene dem, naar den kun rensedes for den slette Aand, som havde udviklet sig, og naar Kilderne til fremtidig Degeneration standsedes. Han vilde aldrig have sympathiseret med eller endog allieret sig med noget Parti — hvis et saadant virkeligt havde været tilstede — som var fjendtligt sindet mod det høiere aandelige Liv og mod de Institutioner, der tjente dette.

At Schiødtes Navn i Slutningen af 1883 findes blandt Indbyderne til Stiftelsen af en ny politisk Forening, Kjøbenhavns liberale Vælgerforening, er ikke at opfatte som nogen Antydning af, at han da havde i Sinde at kaste sig ind i Politiken. Han var bleven anmodet om at give sit Navn, og Anmodningen kom fra Venner, som han saameget mindre var tilbøielig til at give Afslag, som han virkeligt meente, at Dannelsen af et Mellemparti, hvilket han havde forstaaet var Hensigten, vilde være til Gavn, hvis det kunde vinde tilstrækkelig Styrke. At de, som satte Forehavendet i Gang, ogsaa henvendte sig til Schiødte, laae vistnok ikke i, at han ansaaes for activ Politiker, men deri, at man — hvilken nu forresten den egentlige Hensigt var — ønskede Tilslutning af Mænd med ansete Navne, men som paa Grund af Partiernes Yderligheder hidtil enten havde afholdt sig fra activ Politik eller af Mangel paa Bedre havde sluttet sig til det ene eller det andet Parti uden ret at sympathisere dermed. Schiødte havde imidlertid fra Begyndelsen af gjort sin Tilslutning afhængig af, at ingen activ Virksomhed fra hans Side udkrævedes — Noget, som hans Helbredstilstand dengang jo ogsaa vilde have forbudt*).

*) See herom ogsaa V. Pingels Beretning i „Tilskueren“ 1884, p. 771—772.

Schiødte var, som vi have seet, varm Patriot og berørt af sit Fædrelands Ulykke i 1864; ikke heller tilgav han nogensinde Danmarks Fjender, om han end mod Slutningen af sit Liv til en vis Grad gjenoptog Forbindelsen med sine Colleger i Tydskland. Han var imidlertid fri for Chauvinisme, og hans Beskjæftigelse med et saa universelt Fag som Naturvidenskaben beskyttede ham mod den borneerte sygelige Nationalitetsforgudelse, som saa let følger med Fordybelse i et lille Lands Literatur, Sprog og Historie. Han elskede sit Modersmaal, men var ingenlunde blind for de uheldige Betingelser for det aandelige Livs Udvikling, som ere uadskilleligt forbundne med en Nations Lidenhed. Foruden flere Udtalelser, som alt ere anførte, kan følgende Uddrag af et Brev til SCHAUM finde Plads her. Det er skrevet i 1844 og er ikke uden Interesse som Vidnesbyrd om den Tids Opfattelse af Forholdet: „Es ist eine in den literarischen und „noch mehr in den politischen Verhältnissen Skandinaviens nur „zu tief begründete Thatsache, dass während wir glauben die „Kenntniss mehrerer fremden Sprachen nicht entbehren zu können, „selbst die Deutschen der unsern kaum die geringste Aufmerksamkeit widmen, obschon es scheinen möchte in dem Vorhandensein einer vollständigen zwar aus deutschem Geist und „Grund und Boden entsprossenen jedoch in mancher Beziehung eigenthümlich gestalteten schwesterlichen Literatur wohl „ein Grund liegen könne, dasz unsere geist- und sprachverwandte „deutsche Brüder den Reden der einzelnen Literaturhistoriker „unter ihren Landsleuten Gehör gäben, welche meinen, dass es „jetzt nicht ganz anständig sei, einen ganzen Zweig germanischer „Bildung ganz und gar zu ignoriren. Das ist ein Fluch für „Norden: Wir fühlen uns in geistiger Beziehung keiner anderen „Nationalität untergeordnet, sind aber insofern von dem wissenschaftlichen Weltverkehr gänzlich ausgeschlossen, als es „uns versagt ist, und wie ich fast glaube, auf immer versagt „werden wird unsern Ansichten und Arbeiten auf denselben „Einfluss zu verschaffen. Dass trifft zwar diejenigen, die sich „mit den sogenannten exacten Wissenschaften abgeben, weniger; „denn sie können doch bisweilen ein resumé ihrer Arbeiten,

„insofern sie auf Thatsachen gegründet sind, lateinisch oder in
 „einer andern lebenden Sprache geben, obschon dies ein elendes
 „Surrogat für den freien Gebrauch der Muttersprache ist. Die
 „Historiker, Dichter o. s. w. sind aber vollends auf das kleine
 „nordische Publicum beschränkt, das heisst auf 5—6 Millionen
 „Menschen höchstens, während die englische und französische
 „Sprache fast die Bevölkerung der ganzen Erde, die Deutsche
 „wohl gegen dreissig Millionen Menschen als Publicum hat,
 „und sich immer mehr geltend macht. Was können wir dabei
 „thun? Die Dichter resigniren und können es auch am besten.
 „Das hat aber für die Gelehrten die schlimmsten Folgen. Von
 „Solchen, die unter andern Umständen Tüchtiges geleistet
 „hätten, werden Einige ganz muthlos, lassen sich mit einer
 „kleinen Anstellung begnügen und vegetiren, während ihr
 „Drang zur Beschäftigung in Tagesgeschichten und politischen
 „Kannegiessereien eine elende Befriedigung sucht. Andere, die
 „aber so wenig damit vergnügt sind, Bücher für ein gelehrtes
 „Publicum von höchstens Hundert Individuen drucken zu lassen,
 „werden Philosophi in eigner Einbildung, popularisiren und
 „grosssprechen, einige wenige endlich, wie ich, schliessen sich
 „in sich selbst ab und arbeiten, ohne sich im Geringsten um
 „Anerkennung und Publicum zu kümmern, nur um sich selbst
 „zu genügen.“ (Afskrevet efter den noget flygtige Kladde).

Schiødtes intellectuelle Bestræbelser vare af altfor ind-
 gaende Character til, at han kunde indskrænke sit Tanke-
 arbeide til de Problemer, som ligge indenfor Naturvidenskabens
 Omraade. Han maatte nødvendigviis besvare for sig selv, i
 alt Fald til en vis Grad, de i Ordets snevrere Forstand philo-
 sophiske eller metaphysiske Spørgsmaal, hvortil en mere om-
 fattende Betragtning af Verden leder, om Livets og Verdens-
 ordnens Aarsag, Væsen og Maal. Han maatte stræbe efter at
 erhverve en Verdensanskuelse.

Ligeoverfor de Besvarelser af disse Spørgsmaal, som Re-
 ligionen tilbyder, forholdt han sig meget tilbageholdende, og
 hvor rede han end ellers var til at hjælpe sine unge Venner

til Forstaaelse og Løsning af de Problemer, som mødte dem, skjøttede han ikke om at give Raad eller Fingerpeg med Hensyn til religiøse Spørgsmaal. Jeg troer ikke at feile i den Antagelse, at dette laae i, at han i sit eget Sind behandlede dem med en Ærefrygt, grundet i Erkjendelsen af deres Alvor og Betydning, som gjorde, at han ikke vilde udtale sig derom, saalænge han ikke selv var i Besiddelse af en klar Opfattelse. Det var sikkert væsentligt af denne Grund, og ikke blot ifølge hans sædvanlige Hensynsfuldhed mod Andre, hvis Følelser kunde stødes, at han oftere energisk tilbageviste nedsættende Yttringer, som i hans Paahør faldt om religiøse Materier og forekom ham overfladiske og letfærdige. Da engang hans religiøse Standpunct kom paa Tale, erklærede han, at det var det samme som Goethes. Men det er mig ikke bekjendt, at han nogensinde er fremkommen med Yttringer, der kunne sammenlignes f. Ex. med de positive Udtalelser af Goethe om Religionen, som Eckermann har opbevaret i sine „Gespräche“ etc.*). Jeg anseer det ikke for urimeligt, at Schiødte i hiint Øjeblik nærmest har tænkt paa Yttringer af Goethe som denne: „Dies „führe ich nur an als ein Zeichen, wie wenig wir wissen, und „dass an göttlichen Geheimnissen nicht gut zu rühren ist.“ (Eckermann under 15. Oct. 1825)*).

I een Forstand kunde Schiødte betegnes som religiøs. Ved en af de sjældne Leiligheder, da Schiødte af sig selv berørte Religion i Samtale, spurgte han en af sine Elever i Forbigaaende: „Er De religiøs?“ Vedkommende svarede Ja!, og Schiødte bemærkede: „Det er jeg ogsaa.“ Den Adspurgte føiede til: „Men jeg har ingen Religion.“ Ogsaa hertil syntes Schiødte at give sin Tilstemning, men han yttrede intet videre om dette Emne. Der kan neppe være nogen Tvivl om, at Schiødte tog de Udtalelser, til hvilke han saaledes mere eller mindre udtrykkeligt havde sluttet sig, i den samme Mening som den, hvori de vare blevne fremsatte, d. v. s. at han erkjendte sig

*) See under 15. Juni 1821, 4. Jan. 1824, 11. Marts 1828, 4. Febr. 1829, 12., 20., 28. Febr., 29. Mai og 6. Juni 1831, 11. Marts 1832.

**) Sml. nogle Linier under 31. Dec. 1823 og 8. Marts 1831.

ved en Lov af mere end blot menneskelig Autoritet at være forpligtet til i sin Tanke og Handlemaade at følge de Principer, som danne Grundlaget for den ogsaa af Religionen sanctionerede Moral, men at han ikke vedkjendte sig Tro paa noget Sæt af religiøse Dogmer.

At Schiødte ikke manglede Blik for Religionens Betydning i Menneskeslægtens Liv og Udvikling, fremgaaer af følgende Passus i et Brev til mig (af 5. Mai 1865): „Jeg undrer mig aldeles ikke over, hvad De ytrer om Nødvendigheden af religiøst Liv for at faae vore Landsmænd oppede. Vistnok maa jeg formode, at De i saa Henseende er paavirket af Deres engelske Erfaringer; men jeg deler aldeles Deres Overbeviisning, at uden en religiøs Grundvold kan et *Folk* ingen Vegne komme. *Noget* maa der være, for at ikke Slaphed og Frivolitet skal tage Overhaanden, og som De siger, intet „Andet holder ud i Længden.“ Naturligviis maa det ikke oversees, at han har understreget Ordet *Folk*, hvilket neppe kan forstaaes anderledes end, at han meente, at der gaves Individer, det være nu Mange eller Faa, hvem det vilde være muligt ad anden Vei at naae til et ligesaa forædlende Syn paa Verden og Livet. Ikke heller kan der tvivles om, at han regnede sig selv iblandt disse Sidste.

Schiødtes omfattende Læsning har neppe omfattet Synderligt af religiøs Literatur. Om Dr. Goulbarn's af mig oversatte Skrift om personlig Religieusitet, af hvilket han læste i alt Fald en Deel, udtalte han sig med megen Anerkjendelse, som jeg ikke troer alene skyldtes Høflighed. At hans Kjendskab til Biblen gik noget ud over hvad han kan have medbragt fra sin Ungdomsopdragelse, tør maaskee sluttes af den Yttring, han engang lod falde om, at den engelske Bibeloversættelse forekom ham at staae over den danske. Det eneste Citat af det Nye Testamente, som jeg har fundet i hans Notebøger, er Joh. VII. 6: „Min Tid er endnu ikke kommen; Eders Tid er altid forhaanden“, hvilket han har udskrevet paa Originalsproget: Ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὐπω πάρεστιν, ὁ δὲ καιρὸς ὁ ὑμέτερος πάντοτε ἐστὶν ἑτοιμος.

En af Schiødtes Elever har opbevaret det Udsagn af ham,

at „Naturforskerens Søgen efter Sandhed maa lede ham til Pantheismens store Gud“; men jeg troer ikke, at Meningen deraf var, at en Naturforsker consequent maatte blive Pantheist. Naturvidenskabens Personalhistorie, med hvilken Schiødte jo var vel bekendt, vilde modsige en saadan Paastand. Jeg antager, at hvad Schiødte meente, og hvad han jo fuldkomment kunde have forsvaret, var, at Søgen efter Sandhed paa Naturforskningens Grundvold *alene* maatte føre til en pantheistisk Verdensanskuelse, hvilket jo ikke forhindrer, at en Naturforsker kunde søge en videre Grundvold for sin Opfattelse og saaledes komme til et forskjelligt Resultat. Men saameget ligger i alt Fald i hiin Yttring, at Schiødte ikke hørte til dem, der mene, at Naturens Studium logisk fører til Atheisme. Endnu mindre hørte han til dem, der gjøre gjældende, at Ligeegyldighed eller endog Ringeagt for Religion har Krav paa særlig Agtelse som Tegn paa aandelig Overlegenhed. Til Oplysning om Schiødtes Tænkemaade med Hensyn til disse Forhold vil jeg anføre Følgende. I Anledning af Krøyers Død læstes i „Dagbladet“ for 6. Febr. 1870 en anonym Nekrolog over den Afdøde, som endte saaledes: „Men Skjæbnen havde besluttet at hædre ham „alene i hans Værker, og samme Dag, som Lovforslaget [om „forhøiet Pension] var for i Folkethinget til tredie Behandling, „gik denne ædle Mand og grundige Naturforsker ind til det „evige Mørke, der udgjorde hans faste, hans urokkelige Tro.“ I et Brev fra daværende Etatsraad EDVARD COLLIN til Schiødte, af 16. Febr., hvori han udbad sig nogle Oplysninger om Krøyer, hentydede han til hiin Artikel med disse Ord: „Det har gjort „mig ondt at see den forresten varmt og vel skrevne Artikel „i „Dagbladet“ sluttet paa den Maade, som den er“. I sit Svar (af 17. Febr.) skriver Schiødte med Hensyn hertil: „Slutningsordene af Artiklen i „Dagbladet“ have maaskee gjort et „endnu ubehageligere Indtryk paa mig end paa Dem. De ere „*ulogiske*, thi hvad vi saa *troe*, har det jo ikke den mindste Indflydelse paa Tilstanden efter Døden, hvilken saa denne end „antages at blive; de ere *hæslige* og *smagløse*, thi de gjøre „et slemt Skaar i det Indtryk, man faaer af den foregaaende „Deel af Artiklen, og *ukloge*, da Hensigten jo var at hædre

„Mandens Minde, og de ere tillige *usande, det veed jeg med afgjort Sikkerhed*. Krøyer var ofte Tvivler, men søgte ærligt og ængsteligt efter en Trøst, men en saadan Mand, der „gjerne *vil*, men ikke altid og i enhver Stemning *kan* finde Trøst og Ro, er det Synd og Skam at stemple som en cras „Materialist. Disse Ord have derfor ærgret og bedrøvet mig, „men Forfatteren har vistnok ikke meent det saa slemt.“ Af Etatsraad Collins Svar sees, at denne havde talt med Artiklens anonyme Forfatter, som havde indrømmet det Uheldige i Formen, men fastholdt selve Udtalelsens Berettigelse. Hvorvidt Schiødte eller Artiklens Forfatter havde Ret med Hensyn til Krøyers Forhold til Religionen, skal jeg ikke her fremsætte nogen Mening om, men jeg troer, at man maa indrømme, at en Mand, der ikke havde Agtelse for Religion eller Øre for dens Betydning, ikke vilde have udtrykt sig saaledes, som Schiødte gjør i det anførte Stykke.

Den christelige Kirkes Troeslære tilegnede han sig aldrig som Overbeviisning. Hans Character og aandelige Arbeide i det Hele ledte ham uden Tvivl naturligt i en anden Retning; og jeg troer ikke, at han nogensinde kom til nogen klart afgjort Stilling ligeoverfor Religionens Lære. Dette, antager jeg, laa i, at han var saa optaget af sit Arbeide som Naturforsker, at han bestandig udskjød til en ubestemt Fremtid den endelige Overveielse af disse vanskelige Spørgsmaal og vedblev at forme sine Anskuelser uafhængigt deraf. Uden just at vakle mellem forskellige Meninger, følte Schiødte sig vistnok til forskellige Tider draget i forskellige Retninger, og da han altid var mere tilbøielig til at give sin Tilstemning til hvad han meer eller mindre fuldkomment kunde slutte sig til end til at argumentere mod anderledes Tænkende, saa er det ikke forunderligt, at medens nogle af hans Venner havde Indtrykket af, at han, som En af dem udtrykte sig, „havde Plads for Vorherre“, vare Andre af den modsatte Mening. Der kom uden Tvivl i den sidste Tid, da Sygdommen knugede ham og Aandens Kraft var brudt, Øieblikke, da han haardt savnede en afklaret Overbeviisning i Henseende til Religionen og særligt angaaende Tilstanden efter Døden, og i saadanne Øieblikke

lød han sig nu og da forlyde paa en Maade, der kunde opfattes, som om han dog tilsidst var tilbøielig til at søge Ro i Kirkens Lære. En ældre Veninde, som besøgte ham paa hans Sygeleie, fortalte ham en Drøm, som hun havde havt og hvori det var forekommet hende, at hun vandrede en tilsyneladende endeløs Vei mellem høie Mure, stønnende under Vægten af et tungt Klædebon, som hun ikke kunde blive kvit, før det pludseligt faldt af af sig selv; hun følte sig da let, som bevinget, Murene forsvandt, og foran hende udbredte sig en viid Udsigt og som et Hav af Lys. „Saaledes,“ sagde hun, „tænker jeg mig altid, at Forløsningen fra dette Liv vil være.“ Schiødte knugede hendes Haand, som han holdt i sin, og sagde: „Gid jeg kunde!“ Men saa brast han i Graad og fik ikke mere sagt. Til andre Tider var hans Holdning meget forskjellig derfra. Til en anden Veninde, som ligefrem spurgte ham, hvad han tænkte om Tilstanden efter Døden, svarede han, at han ikke gjerne talte om dette Spørgsmaal, men tilføiede: „Der gives jo to Muligheder, den, at Døden er Afslutning paa alt Liv, og den, at der følger en Tilværelse, i hvilken Sjælen arbejder og udvikles. Jeg er tilfreds med begge Dele.“ Schandorph fortæller*) Følgende angaaende sin sidste Samtale med Schiødte: „Han sagde om- „trent disse Ord: „Naturligvis, det forstaar De nok, kommer „mange kærlig sindede Personer og spørger mig ud om, hvor- „ledes jeg forholder mig til Religionen. De kjender mit Stand- „punkt. Men jeg er tit saa lidet klar og saa forpint, at jeg ikke „kan udholde en saadan Diskussion, og et indrømmende Ord „kunde vel undslippe mig. Men hvis De skriver et eller andet „om mig, naar jeg nu snart er død, saa overdrager jeg Dem at „erklære paa mine Vegne, at jeg har levet og vil dø som „Filosof.“

Jeg troer, at der med Hensyn til de forskjellige Opfattelser, som have gjort sig gjældende om Schiødtes endelige Forhold til Religionen, er Anledning til at bemærke, at man maa være meget varsom med de Slutninger, man drager af Beretningerne

*) I sin Artikel „Om det at komme ordentlig i Jorden“. „Politiken“ 27. Febr. 1899. Smlgn. hans Mindedigt i „Tilskueren“.

om en Mands Ord og Optræden under saadanne Omstændigheder som de, hvorunder Schiødte befandt sig, især naar det gjælder en betydelig Personlighed, hvem de Efterlevende i den ene eller den anden Leir kunne være tilbøielige til at tage til Indtægt. De Fleste ere kun altfor udsatte for at forstaae hvad de høre paa den Maade, som stemmer bedst med deres egen Retning, og i al Ærlighed at berette i Overeensstemmelse dermed. Hvad angaaer særlig Sætningen: „Jeg har levet og vil dø som Filosof“ kan jeg ikke undlade at udtale, at den altid har gjort Indtryk paa mig som ikke oprindeligt stammende fra Schiødte selv, men som en Redaction af hans Tanke, der skyldes en Anden. Den ligner ikke Schiødte. Naturligviis er der ingen Tvivl om, at han adopterede den, da han jo ønskede, at den skulde gjentages ved hans Baare, hvilket ogsaa skete, om end, som En af hans Nærmeste udtrykte sig, „paa en mindre sympathetisk Maade, end vi kunde have ønsket“. Men jeg er forvisset om, at det er urigtigt, naar den er bleven opfattet som om Schiødtes Hensigt var at faae det proclameret, at han ansaae Religionen for Noget, som Menneskene meget vel kunne leve og døe foruden. En saadan Udlægning stemmer for slet med Schiødtes store Tilbageholdenhed i sine Udtalelser om religieuse Materier, som overhovedet med hans inderlige Beskedenhed, der vilde forbyde ham at stille sig selv paa Parade i et saadant Øiemed. Min Opfattelse af Sagen er følgende: Schiødte kjendte godt den almindelige Skik i Ligtaler, foruden at tilskrive den Afdøde alle mulige Dyder, ogsaa at fremstille ham som en god Christen. Men han var en ærlig Mand, som hadede Humbug og ikke ønskede at fremstilles i et andet Lys end det sande, og det var simpelthen for ikke at komme til at staae som Hovedfigur i et lidet opbyggeligt Hykleri, at han tog Skridt for at forhindre det ved at faae det offentligt constateret, at han ikke havde forladt sit hidtilværende Standpunct, ikke som Modstander, men blot som ikke Tilhænger af den kirkelige Lære. Denne Opfattelse stemmer ret vel med den Omstændighed, at Schandorph har gjort den ovenstaaende Meddelelse netop i en Artikel, rettet imod den omtalte Misbrug.

I Forbindelse med Schiødtes Stilling til Religion vil det

maaskee være paa sin Plads at omtale en Omstændighed, der kunde synes a priori at tale mod den ovenfor udviklede Opfattelse, nemlig hans offentligt for Dagen lagte Sympathi for GEORG BRANDES. En saadan Slutning vilde dog være urigtig. Schiødte havde Øie for Brandes's Begavelse og meente, at han ikke blev vel behandlet, men deelte langt fra hans Synsmaade i alle Retninger. I et Brev af 28. Marts 1883 havde jeg med Henblik paa, at Schiødte havde præsideret ved en Fest for Brandes, udtrykt den Antagelse, at Schiødte vel egentligt ikke sympathiserede meget med Brandes, og at det vel nærmest var som Protest mod Professor-Tyranniet, at hans Nærværelse ved denne Leilighed maatte opfattes. Schiødte svarede under 30. s. M.: „Deres Opfattelse af mit Forhold til Brandes er fuldkommen correct. Jeg finder hans Begavelse og Flid overordentlige, men hans Takt og Smag usikker. Han er selvfølgelig selv Skyld i, at man ikke vil ansætte ham — ialfald har han endeel Skyld deri — men Modstanderne have heller ikke brugt fair play. Dette var Grunden til, at jeg for 6 Aar siden ved hans Bortreise var med i en Adresse til ham af meget maadeholdent Indhold og undertegnet af Goos og ikke faa andre Universitetslærere. Nu finder jeg, at Brandes er voxet i Maadehold og Besindighed, og at der ingen Anledning er til nu at forfølge ham; og da alle Professorer nu svigtede uden Falbe-Hansen og Gertz, saa vilde jeg ikke undslaae mig for at være med i Comiteen og indtage Forsædet ved Festen, ved hvilken det gik til med største Moderation, og som fik en semi-privat Charakter At han er fuldkommen qualificeret til at være Docent i Literaturhistorie, synes mig ubestrideligt. Det Værste er, at hans Tilhængere ere saa fanatiske, og de gjøre ham stor Skade. Hvad det Tydskvenlige angaaer [til hvilket jeg havde alluderet], saa gjør man ham en heel Deel Uret.“

Lige saa lidt som Schiødte kunde siges at bekjende sig til nogen bestemt Religion, lige saa lidt kunde han i sin Opfattelse af Tilværelsens Grundforhold regnes som Tilhænger af noget særligt philosophisk System. Skjøndt han udtrykkeligt vedkjendte sig Opnaaelsen af en almindelig Verdensanskuelse

som Endemaalet for sin aandelige Udvikling, anvendte han dog ikke megen Tid paa at formulere sine Anskuelser udenfor det Omraade, hvor hans særlige Studium forsynede ham med Materiale til sikker Erkjendelse, og man finder kun Lidet derhenhørende i hans Skrifter og Optegnelser. Medens han indenfor sit specielle Fag tilstræbte den sikkrest mulige Paaviisning af Sandheden og det muligst adækvate Udtryk derfor, nøiedes han forøvrigt med et løsere formuleret, men practisk tilstrækkeligt klart og indtrængende Syn paa Tilværelsens Grundvæsen. Endog indenfor sit eget Fag var Schiødte meget forsigtig med at formulere almindelige Sætninger i særdeles præcise Udtryk, ikke blot fordi Videnskabens hurtige Fremskridt nutildags gjør, at selv det meest omhyggeligt opstillede Resultat ofte snart viser sig urigtigt, men ogsaa, fordi han, naar det gjaldt om Mere end at opsummere Kjendsgjæringer, følte Umuligheden af at sammenfatte hele Sandheden i Læresætninger, hvis Nødvendighed for visse Formaal han dog ingenlunde miskjendte. Dogmatiseringen var ham imod i hvilkensomhelst Retning, thi som han ofte citerede: „Grau, theurer Freund, ist alle Theorie, grün nur des Lebens frischer Baum.“ Han sluttede sig derfor, som sagt, ikke fast til nogen bestemt philosophisk Skole. Den i hans Ungdom herskende tyske Naturphilosophi saavelsom Hegelianismen afskrækkede ham ved deres aprioriske Vilkaarligheder; blandt de nyere Skribenter var A. SCHOPENHAUER den, hos hvem han fandt Meest, der tiltalte ham. Det var med Hensyn til denne Tilbageholdenhed i Retning af præcis Formulering, at Schiødte stundom fralagde sig Navn af Philosoph, som da han engang i Anledning af mit Skrift om Principerne for Naturvidenskabens Studium skrev: „De er Philosoph, og det er jeg yderst lidt“. Hvis man derimod seer bort fra systematisk Formulering udover snævrere Omraader, og anvender denne Betegnelse paa alle dem, der, hver fra sit Stade, stræbe efter det dybest mulige Blik paa Tilværelsen, saa fortjente Schiødte Navn af Philosoph saa godt som Nogen, og i den Forstand tilegnede han sig det netop.

I sin biographiske Skizze af Schiødte i „Ude og Hjemme“ (4. Mai 1884) siger Schandorph om ham, at han „stod indtil

det sidste fast i en reen rationel-naturalistisk Livsanskuelse, hvori der ikke var Plads for det Transcendentale"; men denne Opfattelse er sikkerligt urigtig. Rationel var Schiødtes Livsanskuelse ganske vist, men den kunde ikke kaldes reen naturalistisk; ikke heller seer jeg hvorledes man kan sige, at der ingen Plads var deri for det Transcendentale. Schiødte indlod sig rigtignok ikke paa Speculationer udover Erfaringens Grændser; men derfor nægtede han ikke Existenten og Betydningen af noget derudover Liggende.

Schiødtes Verdensanskuelse var i sit Væsen idealistisk, og det var denne Benævnelse, han selv benyttede, naar det var nødvendigt at vælge en, skjøndt han ikke yndede Ordet. Om en vis Forfatter, Philosoph ex professo, skrev han engang: „Han har aabenbart ikke mindste Begreb om disse Ting, men „troer, at Materialisme (dumt Ord) og Idealisme (ligeledes dumt „Ord) ere to uforenelige Betragtningmaader, og at Alle, som „undersøge Naturen videnskabeligt, maa være Materialister.“ Reen Idealisme, som fornægter Materiens Realitet, forekom ham absurd, men cras Materialisme, som nægter det Aandeliges Uafhængighed, var ham ikke blot ligesaa absurd, men meget frastødende. Om den yngre REINHARDT, for hvis aandelige Standpunct han havde meget liden Agtelse, vidste han saaledes intet Værre at sige, end at han var Materialist. Materien var for Schiødte en Realitet, men det organiske saavel som det aandelige Livs Ophav fandt han i en i Materien virkende og, saalænge denne Virksomhed varer, med den forbunden, men i sig selv uafhængig Kraft, „en aandelig Evne, ingen Naturkraft“, som „forsvinder heelt for Iagttagelsen, naar det Stof forstyrres, hvori den lever og virker“, en „Sjæl, som flygter bort, uden at vi kunne følge dens Spor, naar dens Klode [Legeme] døer.“ („Om det Animale og det Vegetative etc.“ Nordisk Tidsskrift 1878, p. 332 og 334.)

Om Grundforholdet mellem denne aandelige Kraft og de med Materien uopløseligt forbundne Naturkræfter veed jeg ikke, at han nogetsteds har udtalt sig directe eller formelt; men af flere Yttringer slutter jeg, at han ikke betragtede de uorganiske Naturkræfter anderledes end som Manifestationer af hvad

han etsteds betegner som Intelligentsen i Naturen. Ikke heller kjender jeg nogen Udtalelse af ham angaaende det endelige Forhold mellem Aand og Materie. Det er ikke urimeligt, at han med Hensyn til disse reent metaphysiske Spørgsmaal nøiedes med at acceptere hvad der stillede sig for ham som Kjendsgjærning, uden at indlade sig paa videre Speculation eller dog uden at drive denne saavidt, at han kom til at formulere Resultatet. Hiin i den organiske Verden virkende Kraft opfattede han som virksom Fornuft, og baade de enkelte Organismers (ogsaa Menneskets) og den hele organiske Verdens Bygning, Udvikling og Liv opfattede han som Virkeliggjørelser, ved selve denne aandelige Kraft eller Sjæl, af dens eget Idee-Indhold. Den hele organiske Verden med dens Liv stod for ham som Virkeliggjørelsen af et System af Ideer, eller maaskee rettere som en i Fuldkommenhed stedse stigende Række af Virkeliggjørelser af een Idee, Organismens. Menneskelivet var for ham den høieste Udvikling af den samme Idee, der realiseredes i sine simplere Former i de lavere Organismers Liv, ikke saaledes, at han frakjendte Mennesket Noget af det, der for den umiddelbare Opfattelse hæver det høit over den organiske Verdens Lavpunct, men saaledes, at han tilskrev selv den laveste Organisme Spiren til det, som stiller Mennesket paa Udviklingens Høidepunct. Schiødte tilkjendte endog Planten et aandeligt Livsprincip, som han kaldte „Bevidsthed“, naturligviis i en udvidet Betydning af Ordet, hvilket han vel har valgt for at pointere, at det organiske Livs Grundkraft ikke er nogen anden end den samme, som gennem Dyrerigets Trin naaer til Selybevidsthed og til den høieste Udvikling, vi kjende, i Menneskets Sjæl. Det er gennem Frembringelsen af Individer af stedse høiere Rang, at efter Schiødtes Opfattelse det organiske Ideesystem realiseres, saa at de fuldkomneste Individer danne Udviklingens Toppuncter. Men overalt saae han den samme Fornuft og en analog Udviklingsgang. Det var ham en særlig Tilfredsstillelse at udtænke Paralleler af denne Art, der illustrerede hans Tanke, „at Udviklingsgangen i de i „Naturen udtrykte Ideer netop er underkastet de samme Be-
 „tingelser, er afhængig af de samme Love og gennemløber de

„samme Trin som den menneskelige Aand gennem Stat, Religion, Videnskab og Kunst.“ Den samme Tankegang ligger for en stor Deel til Grund for Fremstillingen i Schjødtes oftere nævnte Afhandling „Om det Animale og det Vegetative osv.“

Blandt flere dertil hørende Bemærkninger i hans Notebøger kan foruden den nys anførte ogsaa følgende finde Plads her: „Det er klart, at der i Menneskeaandens Udviklingstrin finder netop det samme Forhold Sted som i den organiske Legemverden, nemlig Fremgang gennem Organ og Organgruppe til Individgrupper og endelig enkelt Individ, hvilket sidste er et sjældent Phænomen [nemlig aandeligt selvstændige Personligheder]. De allerfleste Mennesker forholde sig til hverandre i deres Aandsliv ligesom de lavere Dyreformer i deres Aggregattilstand. Selvstændigt dannede Anskuelser ere overordentligt sjældne. Heraf Troes- og Koterifanatisme, der med Rette forsvares som pro aris et focis, da jo hele dens aandelige Tilværelse staaer for Fald, naar et Led i Kjæden gaaer i Stykker. Heraf den fanatiske Autoritetstro og Trangen til at holde Bærerne oppe; de spille samme Rolle som Svømmeblærerne i en Siphonophorcoloni. Heraf Menneskeaands-Coloni-Exemplarernes Raseri og Had mod de fritsvømmende, selvstændige Menneskesjæle; de udgjøre et høiere Udviklingstrin, hvorpaa Humbugsvæsenet, Brændenælde-væsenet osv. er overvundet og sat ud af Cours.“ Som man seer, er Noten satirisk, og Adressen gjætter man let; men den tjener dog til at oplyse hans Grundtanke.

Der kan ikke være Tvivl om, at den samme Betragtningssmaaade, som Schjødte anvendte paa Organismerne, ogsaa laae til Grund for hans Opfattelse af Verden i det Hele, men der foreligger kun løse Antydninger af hans Ideer derom.

SCHIÖDTE SOM VIDENSKABSMAND.

I det foregaaende Afsnit har jeg søgt at give et Billede af Schiødte som Menneske, ganske i Almindelighed, uden særligt Henblik paa hans specielle Livsgjerning. Der staaer tilbage at kaste et nærmere Blik paa denne for at opnaae en fyldigere Forestilling om ham som Videnskabsmand. Det er naturligviis især i denne Henseende, at man bemærker den Fuldkommedhedsstræben, der, som ovenfor sagt, characteriserede hans Virksomhed i de fleste Retninger, og den viste sig ikke blot i hans videnskabelige Afhandlingers høit udarbejdede Form, men ogsaa, og især i det Arbejde, paa hvilket de i dem fremsatte Resultater vare grundede. Schiødte havde kun Lidet af den Interesse for det blot Curieuse eller Sjeldne som saadant, der udgjør Drivfjederen saavel i det egentlige Samlervæsen som i det videnskabelige Markskrigeri. Han elskede det Skønne i Naturen saa høit som nogen Kunstner, men det stod ham dog kun i anden Linie. Hvad der gav ham den største Tilfredsstillelse af Alt var Erkjendelsen af Tingenes Sammenhæng, den egentlige Gjenstand for filosofisk Viden. Herom concentrerede sig hovedsageligt al hans Stræben.

De, som enten virkeligt miskjendte Schiødte, eller hvem det var om at gjøre, at saa Faa som muligt skulde sætte Priis paa ham, indrømmede villigt hans Fortjenester som Iagttager, men foregav, at dér standsede hans Begavelse og Bestræbelser. Dette var imidlertid netop det Omvendte af Sandheden. Den blotte Kundskab om Kjendsgjerningerne uden Uddragning af almindelige Resultater tilskrev Schiødte kun videnskabelig Værdi som ubrugt eller halvt forarbejdet Materiale. Med Hensyn til et dengang nyligt udkommet Arbejde skrev Schiødte i et Brev (af 13. Oct. 1883): „Men det er jo en Snare, som saa Mange „falde i, at de troe Sagen klaret, naar de kun præstere en „Mængde factiske Angivelser, som ikke have været gjorte før.“ Det var Sammenhængen, det kom ham an paa; kun forsaavidt Undersøgelsen havde Erkjendelsen af Sammenhængen til Endemaal, tilkjendte han den videnskabelig Værdi.

Schiødtes Opfattelse af Videnskabens Væsen og Opgave og af sin Stilling til denne gjorde ham nødvendigviis til *Methodiker*. Jo dybere og mere levende hans Overbeviisning var om Verdens gennemgaaende Fornuftsammenhæng, hvis Erkjendelse er Videnskabens Formaal, desto mere maatte han ledes til at insistere paa Anvendelsen af en lovbunden Fremgangsmaade ved Udforskningen deraf. Jo stærkere han følte sig bunden af sin Pligt til af yderste Evne at efterspore Sandheden med Hensyn til denne Sammenhæng, desto klarere maatte han føle Forpligtelsen til at gjøre dette paa en Maade, som efter sin Natur sikkert kunde føre til dette Maal. Naturligviis nægtede Schiødte ingeniunde, at jo En og Anden kunde have Held til at slumpe til en rigtig Erkjendelse paa Grundlag af en umethodisk Behandling af Emnet, eller, at en methodisk rigtig Behandling deraf kunde give et urigtigt Resultat paa Grund af saadanne Feil i Præmisserne, som Forskeren ikke kunde kjende eller tage sig i Agt for; men det var hans faste Overbeviisning, at det kun var paa samvittighedsfuldt methodisk Arbeide, at man i det Hele og Væsentlige sikkert kunde bygge videre paa Videnskabens store Bygning. Deri saae han ogsaa for en stor Deel sin egen Betydning; „de [Steno og Fabricius]“, skrev han engang til mig, „vare *Methodikere*, det er ogsaa jeg, hvis jeg overhovedet er Noget.“

Schiødte grebes rigtignok stundom af stærk Tvivl med Hensyn til hvad der kunde ventes som Frugt af hans Virksomhed, særligt for Zoologiens Studium i Danmark. Det undgik ham ikke, at Mænd som Steno og Fabricius kun havde udøvet liden Indflydelse paa deres Videnskabs Dyrkelse i Danmark, og lignende Exempler kunde jo anføres andetstedsfra. Afseet fra særlige Forhold har dette sin almindelige Grund i, at det ikke er Enhver, som kan tilegne sig en overlegen Mesters Belæring paa en frugtbringende Maade, især da hvad angaaer det Bedste, som denne har i Eie; dertil hører ogsaa Begavelse, og Antallet af dem, som besidde denne, maa være ringe i et lille Land som Danmark. Men ogsaa i andre Henseender vare Forholdene hos os ikke gunstige, hvad Schiødte meget vel vidste. I den danske Nations Opvækkelsesperiode fra henimod

Slutningen af det 18de til Midten af det 19de Aarhundrede spillede Skjønliteraturen Hovedrollen. Det almindelige Publicums Dannelse var væsentligt æsthetisk. En tiltalende Form gjaldt i de Flestes Øine mere end et solidt Indhold; man satte Priis paa det Interessante i første Række uden at spørge altfor ængsteligt efter Sandheden. Stræng Videnskab var Noget, man agtede paa Afstand. Den Uleilighed, det koster at sætte sig nogenlunde ind i Noget, der ikke just ligger indenfor Ens daglige Dont, skjøttede Ingen om. Man foretrak at laane sine Anskuelser fra saakaldte Autoriteter, paa hvilke man saa lagde hele Ansvar. End ikke ved Universitetet herskede en bedre Tænkemaade. Ingen vil nægte, at denne Institution har Fortjenester af Aandslivet i Danmark; men det maa dog indrømmes, at Udviklingen i flere Henseender er bleven trykket af Universitetet, idet dets Professorer, tildeels paa Grund af Publicums aandelige Magelighed, ere komne til, *qua* Professorer, at tage Stilling som „Autoriteter“ med Monopol paa at vide Besked og hvis *dicta* det ventes, at Alle skulle bøie sig for — en Prætension, som ikke lidet støttedes af den ved den noget forældede Institution herskende Corporationsaand. Schiødtte vidste meget vel, at han havde ikke blot Prof. ord. Zoologiæ, men saagodtsom hele Universitetet imod sig.

Naar Schiødtte saaledes paa den ene Side stærkt insisterede paa Nødvendigheden af den rette Methode, medens han paa den anden Side, som ovenfor sagt, ikke tilkjendte Nogen høi Ære blot fordi han besad usædvanlige Evner, saa er dette ikke at forstaae som om Schiødtte meente, at methodisk Arbeide kunde erstatte høiere videnskabelig Begavelse hos Forskeren. Skjøndt han ganske vist lærte, at selv den mindre Begavede ved samvittighedsfuldt methodisk Arbeide kunde tilveiebringe Resultater endog af stor Værdi for Videnskabens Fremskridt, saa indrømmede han fuldtud, at Videnskabens høieste Resultater kun naaes af de særligt Begavede. Men vel at mærke, det var ikke blot for Arbeiderne i anden Række, men selv for de meest afgjorte Genier, at Iagttagelsen af den rette Methode efter hans Anskuelse var nødvendig. Han urgerede ofte, som jo ogsaa hyppigt er sagt af Andre, at hvad der

i det almindelige Publicums Omdømme gjælder for Geniets umiddelbart vundne Triumph, som oftest i sidste Instants virkeligt hviler paa forudgaaende anseeligt og vel styret Arbeide. Den ikke lidet udbredte, tildeels paa den nysnævnte Misforstaaelse grundede Forestilling, at nogle særligt begavede Personer ere istand til ved en egen Evne, uden synderligt indgaaende Undersøgelse af Kjendsgjerningerne, at gribe den rigtige Løsning af et compliceret Problem og saaledes komme til en Anskuelse, der ikke behøver nogen stræng Prøvelse for at have Gyldighed som videnskabeligt Resultat, ansaae Schiødte for latterlig Overtro. „At Genie,“ siger Schiødte i en af sine Notitser, som ikke blot sigter til videnskabelig Erkjendelse, „er den Kraft, hvormed Mennesket i Gjerning og Virken giver „Regel og Lov, er i det Hele saa lidet forstaaet hos os, at „man meget mere ved Genie forstaaer Handlen, der gaaer „uden for alle Regler og i sig selv er skrankeløs.“ Rigtignok citerer han et andet Sted, aabenbart med Billigelse, følgende Passage af Lessings Laokoon: „Wie manches würde in der „Theorie unwidersprechlich scheinen, wenn es dem Genie „nicht gelungen wäre das Widerspiel durch die That zu er- „weisen“, og ligeledes: „Talentet følger Reglerne, Geniet for- „staaer at bryde dem i rette Tid og frembringer derved noget „endnu bedre.“ Men heri ligger ingen Modsigelse mod Schiødtes Paastand, at selv Geniet er bundet til Methoden. Thi hvad Geniet i et saadant Tilfælde kan siges at godtgjøre, er ikke, at det selv staaer over Loven og kan spotte Reglen, men at Loven ikke hidtil har været rigtigt opfattet eller Reglen ret formuleret. Det er Geniet, den særligt Begavede, som snarest vil bemærke dette, i Gjerningen demonstrere det Rette og saaledes fremme den aandelige Udviklingsgang. Kan Geniet i Gjerningen bevise, at Methoden er falsk, saa har det Ret til at sætte den tilside for en anden; men uden Methode kommer det kun ved et Tilfælde til et rigtigt Resultat. Geniets Productioner kjendes ikke som saadanne ved en lovløs, vidunderlignende Frembringelsesmaade, men ved de Spirer, de indeholde til fremtidig Udvikling i ny Retning og Frembringelse af nye værdifulde Resultater, naar de blot ikke kvæles af Middel-

maadighedens Tidselvæxt eller andre ugunstige Omstændigheder.

Efter Schiødtes Anskuelse bestaaer der et saadant Forhold mellem den menneskelige og den i Naturen raadende Fornuft, at den første alene ved at stilles reent ligeoverfor Kjendsgjærningerne i deres Fylde ligesom af sig selv kan ledes til et Syn paa Fornuft-Sammenhængen mellem dem, gennem en Intuition (hvilket Ord dog Schiødte ikke brugte) analog med Kunstnerens umiddelbare Opfattelse af det Skønne. Denne Proces, meente han, afgang af en Evne, som kunde være tilstede i forskjelligt Maal, men uden hvilken videnskabelig Erkjendelse ikke kunde komme istand, og som hos forskjellige Individuer kunde være forskjellig, endog meget snævert specialiseret for Opfattelsen af bestemte Arter af Forhold, atter i Analogi med kunstneriske Anlæg. Om det saaledes vundne Syn var sandt eller ei, afgang af Omstændighederne, men det havde ingen videnskabelig Gyldighed, førend det var blevet methodisk prøvet. Selvfølgelig maatte Besiddelsen af denne Evne — videnskabeligt Genie — særdeles fremskynde og lette Arbeidet, men den kunde paa den anden Side let blive en Snare for Forskeren, hvis han af Mangel paa Loyalitet eller Selvkritik satte sin Lid dertil og forsømte Methoden.

Det var efter Schiødtes Anskuelse ikke blot i Naturvidenskaben, at Opnaaelsen af de høieste Erkjendelsesresultater beroede paa en særegen aandelig Begavelse, men det Samme var Tilfældet i al Videnskab, hvor det gjaldt om at fatte Tingenes indre Sammenhæng. Og i al Kunst saae han, som alt antydet, noget Tilsvarende; det Skønne var jo i hans Øine kun et andet Udtryk for det Fornuftige i Tilværelsen. Men denne Tilegnelsesevne, der beroede paa en umiddelbar Indvirkning af den i Verden raadende Fornuft paa vor Sjæl, meente han, var kun i sin Kraft i den modnere Ungdoms og den yngre Manddoms Alder. „Paa den Sandhed,“ noterer han etsteds, „at al Erkjendelses Kjerne er den anskuende Opfattelse, „beroer den dybsindige Bemærkning af Helvetius, at de eien- „dommelige og originale Grundanskuelser, som et begavet In- „divid evner, og hvis Forarbeidelse, Udfoldning og mange-

„sidige Udnyttelse udgjøre hans om end langt senere skabte
 „Værker, kun opstaae i ham indtil hans 30te høist 35te Leve-
 „aar, nemlig saalænge hans Sjæl endnu er ungdommelig nok
 „til at optage Indtrykkene med fuldkommen Energi. Alderen
 „fra 20 til 25 Aar er Intelligentsens Foraar, hvori Blomsterne
 „springe ud. Han kan i sin paafølgende Levetid ved dybere
 „Eftertanke tilegne sig det Erhvervede i større Klarhed, han
 „kan erhverve sig mange flere Kundskaber som Næring for
 „den i Væxt værende Frugt, berigtige sine Begreber og Domme,
 „udvide sit Syn og ved utallige Combinationer gjøre sig rigtig
 „til Herre over det indsamlede Stof, ja sine bedste Værker vil
 „han næsten aldrig frembringe før i sin senere Levetid, men
 „nye Grundsyn fra Anskuelsens levende Kilde vil han ikke
 „mere have at haabe paa. I Følelsen af denne Geniets Ind-
 „skrænkning er det at Byron siger:

„„No more, no more, oh! never more on me
 „„The freshness of the heart can fall like dew
 „„Which out of all the lovely things we see
 „„Extracts emotions beautiful and new,
 „„Hived in our bosoms like the bag o' the bee.
 „„Think'st thou the honey with the objects grew?
 „„Alas! 't was not in them, but in thy power
 „„To double even the sweetness of a flower.““

Til yderligere Oplysning kan hidsættes følgende Uddrag af et Brev til P. E. Müller, samt nogle korte Notitser, henkastede, som det synes, til Brug for dette Brev. Disse sidste lyde saaledes: „Begyndelsen i den videnskabelige Forklaring maa ligesom være svanger med sit Endemaal. — Griben af den „pantheistiske Substants Begyndelsen til Naturforskning — „kan ikke overspringes — uden den ingen sand Naturopfattelse „men Hypotheser osv. — Fordybelse i yderste Grad i Stoffet, „dets Gjennemtrængelse med et saa uhyre primitivt Talent, at „Tydning og Forstaaelse af det Hele fremgaaer som af sig „selv. Herhen Goethes Yttring „es giebt eine zarte Empirie, „die sich mit seinem Gegenstande innigst vertraut macht und

„dadurch selbst zur Theorie wird“ — lysende Exempel Lyonets „Traité — Umiddelbarhed. — Den, som er uden Lyrik, er ikke „Digter, den, som er uden Evne til umiddelbar Naturanskuelser „er ikke Naturforsker“. Hertil er føiet denne Note: „Derfor „viser ethvert virkeligt Anlæg for Naturforskning sig allerede „i sin Begyndelse (ogsaa i andre Fag) som Disposition for det „Enkelte.“ Brevet til Müller er dateret 1. Mai 1868 og var foranlediget ved et Spørgsmaal af denne. Det hedder heri: „Det er en vidtløftig Sag, men Lidt vil jeg dog forsøge at „sige derom til Svar paa Deres elskværdige Brev. Jeg har „ikke og strider ikke for nogen anden Methode end den samme „gode gamle Behandlingsmaade, som hyldes og altid har været „hyldet af alle Naturgranskere af nogen Betydning, som De „ogsaa selv er begyndt at følge, og som ogsaa følges af dem „paa den anden Side, om ikke i Virkeligheden, saa dog i egen „Indbildning. Thi det er netop Sagen, at der gives dem, som „kun følge den i egen Indbildning, og det er deres Fremgangs- „maade, jeg i Samtaler med Dem har kaldt den blot historiske „Methode. Dette Udtryk kan misforstaaes, men naar jeg har „anvendt det mundtligt, er det skeet under Omtale og Udvik- „ling af bestemte Exempler, som kunde oplyse hvad jeg meente. „Ved Granskninger i Historien str. s. d. e. Menneskets, have „vi kun vort Materiale af Andres Beretninger, thi hvad vi ellers „besidde af Documenter [d. v. s. Bevisligheder], saasom Kunst- „værker, komme vi ikke ret langt med, skjøndt de ere de „sikkreste. Det vilde ikke være os muligt et danne os en be- „grundet Mening om Begivenheder, vi ikke selv havde oplevet, „hvis vi ikke i selve vort eget Væsen og vor egen aandelige „Natur, som netop er det Samme, Historien dreier sig om, „havde en kritisk Maalestok, hvormed vi kunne skjelne det „Falske fra det Troværdige, det Væsentlige fra det Uvæsent- „lige. Nogen høi Grad af Nøiagtighed i Enkeltheder kan ikke „naaes paa denne Maade, men det er heldigviis ogsaa mindre „vigtigt, eftersom det Væsentlige i Historien ikke angaaer In- „dividerne, men Slægten, hvorfor man ogsaa med Rette har „sagt, at den ægte Poesi er sandere end Historien. Men denne „Maalestok bliver saare ufuldkommen, naar den anvendes i

„Naturhistorien, eftersom denne Videnskab beskjæftiger sig med
 „Ting, som *foreløbig* ligge saa langt borte fra vort eget aande-
 „lige Væsen, at man i denne Sammenhæng kan sige, at de ere
 „aldeles forskellige derfra. Vi maa altsaa udvide Methoden,
 „og dette skeer ved at leve sammen med disse Ting, iagttage
 „deres Færd og Væsen og lære deres Sprog, ligesom vi havde
 „erhvervet os den første Part af Methoden ved at leve sammen
 „med Menneskene og deres Værker gennem Tiderne. Men nu
 „ere Menneskene høist forskellige i deres Anlæg og Begavelse.
 „Ved Siden af al Eenhed i det Hele ere nogle ligesom mere
 „Muskel- og Næringsindivider paa Samfundets Legeme, andre
 „mere Nerve- og Sandse- og atter [andre] mere Høre- eller
 „Synsindivider osv., snart altsaa mere paavirkelige af den ene,
 „snart af den anden Side af Tingene. Kun det Menneske,
 „som ved Afstamning og Combinationer gennem Slægternes
 „Følge bliver født med særlig Sands for Naturlivet og dets
 „Sammenhæng, kan virkelig og i Sandhed blive Naturgransker.
 „Lære det forfra kan Ingen, men den medfødte frugtbare Na-
 „turgrund kan blomstre ud i Mangfoldighed og Fylde, naar
 „den næres ved kjærlighedsfuldt Samliv med sit Beslægtede.
 „Et tilsvarende Grundanlæg i en Sideretning er den lyriske
 „Evne, uden hvilken Ingen kan blive Digter. Men ligesom
 „Mange have Modtagsomhed for Poesi, og Mange erhverve
 „dyb Kunstforstand uden derfor selv at kunne magte nogen
 „Opgave, saaledes have Mange Interesse for Naturen og Lyst
 „til at sysle med den, uden at de eie hin uundværlige Natur-
 „grund, hvormed den pantheistiske Substants kan gribes og
 „tilegnes. Heraf de mange poetiske Arbeider af puur literair
 „Genese, ligesom den mangesidige Dilettantisme, som dog langt-
 „fra altid er at foragte. Men bliver en saadan Tilstand til
 „given Tid og Sted overstadig, saa kommer til at gjælde hvad
 „Søren Kierkegaard etsteds siger: „Istedenfor det ordknappe
 „„Afgjørelsens Guds barn føder Tiden en Forstandens Skifting,
 „„som kan sine Ting paa Fingrene“. De vil nu maaskee bedre
 „forstaae i hvad Betydning jeg har brugt hint Udtryk om histo-
 „risk Methode i Naturgranskningen. Liebig siger etsteds i sin Bog
 „„Ueber Francis Bacon von Verulam und die Methode der Natur-

„forschung“ (Læs den!): „empirisk Naturforskning i Ordets
 „sædvanlige Forstand existerer slet ikke. Et Forsøg som ikke
 „fremgaaer af en Theorie d. v. s. en Idee, forholder sig til
 „Naturforskning som Lyden af en Barnerangle til Musik.“
 „Og denne Sandhed bør man gjøre sig klar. Men denne Idee,
 „som vi gaae ud fra, og som vi have i Hovedet, naar vi sætte
 „Kniven i Dyrekroppen og Øiet til Mikroskopet, den har natur-
 „ligviis en *historisk* Oprindelse, d. e. den er dannet ved Com-
 „bination af hvad vi have lært hos vore Forgjængere eller hørt
 „af Andre, inden vi skred til Undersøgelsen. Eie vi nu ikke
 „den fornødne Naturgrund, eller have vi ikke uddannet denne
 „ved Pleie og Opdyrkning, saa bliver al Undersøgelse Illusion,
 „vi see Intet med egne Øine, men bilde os ind at see Noget,
 „vandre videre og videre stedse dybere ind i Illusionen, der
 „antager forskjellige Skikkelser i Henhold til allehaande Bi-
 „omstændigheder og det Dominerende i den personlige Cha-
 „rakter, som Herskesyge, Ærgjerrighed o. s. v. Med andre
 „Ord, uden hin Naturgrund ere vi heller ikke istand til rigtigt
 „at benytte Andres lagttagelser, og skrive vi alligevel Bøger,
 „saa blive de „blot historiske“ d. e. efter Historiens paa dette
 „Omraade utilstrækkelige Methode. — Dog denne Text er uende-
 „lig, og maaskee har jeg ikke klaret min Opfattelse for Dem
 „synderligt mere end før; navnlig vil man altid ved denne Slags
 „Udviklinger være udsat for at misforstaaes derved, at man
 „ikke udtrykkeligt udhæver Ting, som man selv synes ere til-
 „stede implicite, men som Tilhøreren paa sin Side har saa
 „stærkt paa Sinde, at han troer, de ere der ikke, blot fordi
 „man ikke udtrykkeligt siger dem. Naar De nu nævner, at der
 „her for Tiden bestaaer forskjellige Retninger i Zoologien, saa
 „tager De næppe dette Ord i den sædvanlige Mening. Man
 „kan tale om f. Ex. en chemisk-physisk og en comparativ-
 „anatomisk Retning i Physiologien, men dem vil De naturlig-
 „viis finde ligeberettigede, om De end kunde finde Anledning
 „til at beklage den mangelfulde menneskelige Begavelse, som
 „bevirker, at den ene Retning ikke vel kan dyrkes med Kraft
 „paa samme Tid som den anden. Men noget Tilsvarende kan
 „jeg ikke see hos os i Zoologien, thi skulde Nogen mangle

„den Naturgrund, som jeg fortalte om som uundværlig baade til at see selv og til at dømme om hvad Andre sige at have seet, saa kan man dog vel ikke kalde det en „Retning“, ialfald da ikke i ovennævnte Forstand, selv om denne „Retning“ var ledsaget af en ualmindelig Grad af Indbildningskraft og Forskrvelse; ligesom det paa den anden Side ikke bør kaldes en „Retning“ i samme Forstand som ovenfor, hvis Nogen blot skulde være naaet til at arbeide i Registerfaget, nemlig indføre i Rubrikerne efter Aflæsning af deres Overskrift og Sammenligning med Gjenstandene. Hvad Dem selv angaaer, kjære unge Ven, saa gjør De bedst i ikke at plage Dem med slige Distinctioner paa Retninger; følg bare den, De gaaer i. Naar jeg har talt med Dem om Methode, saa har det kun været for at opmuntre Dem til at følge Deres egen Begavelse, hvergang jeg troede at spore, at De var paavirket i „Retning“ af at miskjende den.“ I en Efterskrift siger Schiødt: „Læs ogsaa Goethe. Der findes Intet lærerigere end mange Steder i hans Maximen und Reflexionen zur Naturforschung. Meget i Wilhelm Meister, Digtene, Zahme Xenien osv. Han har et Sted, jeg husker ikke hvor*), disse Ord, som gjerne kunde tjene som Motto for foranstaaende Bemærkninger, hvilke jeg nu ved Gjennemlæsning vel seer kunde være meget bedre fremsatte, men det har jeg ikke Tid og Leilighed til at ændre: *Natura infinita est, sed qui symbola animadverterit omnia intelliget, licet non omnino.*“

Texten er, som Schiødt selv siger, uendelig, og hvor meget der endnu vilde være at sige, hvis Spørgsmaalet skulde udtømmes, fremgaaer allerede af, at han ikke naaer til at berøre det saa vigtige Punct, Resultatets Prøvelse. Der er naturligviis ikke Anledning til at underkaste disse Udtalelser en nærmere Analyse, paa hvilken de jo ikke ere beregnede; kun med Hensyn til det noget besynderlige Udtryk „pantheistisk Substants“ vilde jeg bemærke, at Schiødt neppe har valgt det med synderligt Overlæg, men at det vistnok er løbet

*) I „Naturwissenschaft im Allgemeinen“ under „Zwischenrede“ vol. XL.

ham i Pennen, formodentlig som Reminiscens, i Mangel af et bedre, for at udhæve, at han ansaae den i Naturen virkende Intelligents, der jo er det, han tænker paa, som noget for vor Betragtning af Materien Uafhængigt, af overordnet, om man vil guddommeligt, Væsen og Udspring. Med sine Ufuldkommenheder tjener Brevet dog til Oplysning om hans Anskuelser, og det er desuden af megen Interesse som Vidnesbyrd om hans Forhold til de mere begavede blandt hans Disciple og om den Retning, hvori han paavirkede dem. „Videnskabens Character,“ siger Schiødte i en af sine Notitser, „er, at den tager „Alting med, at den ikke begynder med at opstille Sætninger, „der kræve Beskjærelse og Bortskaffelse af det erfarings- „mæssigt givne Stof, at den ikke stirrer sig blind paa Enkelt- „hederne, men altid har Sammenhængen for Øie.“ Muligst fuldstændig og indtrængende Undersøgelse af Kjendsgjerningerne fulgt af stræng logisk Prøvelse af det Udtryk for Sammenhængen, som fremstiller sig for Forskerens Erkjendelse med samvittighedsfuldt Hensyn til samtlige de foreliggende Data saavel som til Videnskabens tidligere indvundne sikre Resultater — det er i Hovedtrækkene den simple selvskrevne Behandlingsmaade af Materialet, som Naturvidenskabens loyale Dyrkere altid have fulgt, og som Schiødte ved alle Leiligheder insisterede paa, men som rigtignok altfor ofte sættes tilside som værende for besværlig eller formeentligt unødvendigt stræng. Dette er netop et af de Puncter, hvor Forskjellen kommer frem mellem dem, der arbeide i Videnskaben for dennes egen Skyld, og dem, der arbeide som Levebrødsmænd eller for Tilfredsstillelsen af deres egen Forfængelighed osv., idet disse Sidste ikke ville underkaste sig mere eller vanskeligere Arbeide, end deres egne personlige Formaal udkræve, og ere tilfredse, naar de efter Omstændighederne kunne siges at gjøre Fyldest for deres Løn eller ere saa heldige at opnaae de ikke særligt Kyndiges eller Competentes Beundring for Lærdom og Skarpsindighed uden virkeligt at fortjene den.

Der er saameget mindre Anledning til her at give en vidtløftigere Fremstilling af den af Schiødte fulgte og anbefalede Methode, som en saadan, der ganske har fundet hans

Billigelse, foreligger i første Bind af mit Skrift om Danmarks zoologiske Literatur. Kun nogle faa Puncter skulle her berøres:

Netop fordi Schiødte i saa høi en Grad var en samvittighedsfuld philosophisk Naturforsker i den p. 306 angivne Betydning af Ordet philosophisk, maatte han lægge den største Vægt paa den muligst udtømmende, nøiagtige Undersøgelse af Kjendsgjerningerne. Thi vel er det saa, at hvor alt gjælder complicerede Phænomener som de fleste af dem, den organiske Verden frembyder, er det forholdsviis sjeldent, at den videnskabelige Forstaaelse af Fornuftsammenhængen umiddelbart fremgaaer af Undersøgelsen, hvorimod den sædvanligt først naaes i Form af en foreløbig Formodning fra Forskerens Side, grundet paa meer eller mindre omfattende Combination. Men Chancen for, at denne Formodning er rigtig, er aabenbart desto større, jo fuldstændigere Kjendsgjerningerne ere blevne erkjendte. Ikke heller vil den vundne Anskuelse i noget Tilfælde have Værdi som videnskabelig Løsning af Opgaven, førend den er bleven underkastet den fornødne Prøvelse, men denne sidste bliver kun i samme Grad afgjørende, som den Undersøgelse, hvortil den støtter sig, er nøiagtig og udtømmende.

Schiødte anerkjendte fuldkomment den legitime Anvendelse af Hypotheser som et Trin i Erkjendelsen af Tingenes Væsen og Sammenhæng og nægtede ingenlunde, at dette var et Punct, med Hensyn til hvilket den særlige Begavelse, Geniet i Ordets gode Betydning, navnligt gjør sig gjældende. Men han ophørte aldrig at dadle dem, som ansee sig for at have bragt deres Arbeide til en videnskabelig Afslutning, saasnart det er lykkedes dem at opstille en Hypothese, der lader sig fremstille plausibelt, men for hvis Rigtighed de intet Beviis føre, uagtet et saadant efter Sagens Natur bør kunne tilveiebringes. Naturligviis kan det hændes, at en paa utilstrækkelig Grundvold fremsat Hypothese træffer det Sande; men Opgaven er ikke løst, saalænge Hypotesen staaer som blot Hypothese, og Æren for Videnskabens Berigelse med Anskuelsen tilhører væsentligt den, som ved at levere Beviset forvandler Hypotesen til Kundskab.

Schiødte tog jevnligt Anledning til at indprente, at i Viden-

skaben afhænger den Vægt, som tilkommer en Udtalelse, alene af de Grunde, hvorpaa den hviler. Heraf fulgte, at han forkastede al Autoritetstro saavel som ethvert Raisonnement grundet paa blotte Præsumptioner, hvis Anvendelse i Slutninger jo kun løber ud paa en *petitio principii*. Baade i videnskabeligt Arbeide og i det praktiske Liv kommer Enhver ofte i det Tilfælde at benytte Andres Angivelser om Kjendsgjerninger og almindelige Domme, uden at kunne prøve de til Grund liggende Iagttagelser osv., og Schiødte indrømmede naturligviis, at det under saadanne Omstændigheder er i sin Orden, at man, naar Intet synes at tale derimod, tager dem for tilstrækkeligt begrundede. Men Schiødte ansaae det for en alvorlig Feil, at Nogen i et videnskabeligt Arbeide, især hvor det gjælder om Begrundelsen af videre rækkende Slutninger, forsømmer at prøve Præmisser laante fra Andre, naar han har Betingelserne for at anstille Prøven, hvis dette da ikke alt er gjort af Andre paa en tilfredsstillende Maade. Skal man vælge imellem modstridende Resultater af Andres Arbeide, uden at kunne eftergaae dette, maa man gaae efter et Skjøn over Paalideligheden og er berettiget, til en vis Grad endog forpligtet, til at henholde sig til en Autoritet; og forsaavidt betænkte Schiødte sig heller ikke paa at vente sin egen Autoritet respeceteret. Men den eneste Autoritet, som han tilskrev Gyldighed, var den, som hidrører fra, at Vedkommende har viist sig at være velbekjendt med Emnet og at være en samvittighedsfuld Arbeider. At følge en Autoritet eller gaae af Veien for den, alene fordi Vedkommende er f. Ex. Professor, ansaae han for latterligt. Vistnok bør Statens Myndigheder antage til Professorer de bedste Capaciteter, som tilbyde sig; men dels skeer dette ikke altid — man har jo for ikke længe siden havt et slaaende Exempel paa det Modsatte — idet alskens andre Hensyn gjøre sig gjældende, dels er det jo aldeles ikke sikkert, enten at den Dygtigste i Faget søger et ledigt Professorat, eller at den bedste Ansøger staaer over det Middelmaadige. Det er i det Foregaaende oftere blevet omtalt, at de, som ønskede at hindre Schiødte i at indtage en ledende Stilling som Lærer ved Universitetet, ideligt gjentog som Noget, der gjorde ham uskikket dertil, at han var en Specialist, der videnskabeligt talt druknede

i aandløs Beskjæftigelse med Detaillen indenfor et meget snævert Omraade og kun kunde ventes at lede Andre til lignende ufrugtbart Arbeide. At Schiødte omtaltes saaledes, laae imidlertid kun i, at Vedkommende manglede de nødvendige Forudsætninger til at forstaae Schiødtes Arbeider og den Synsmaade, ifølge hvilken han stedse anbefalede Specialstudium, medmindre man vil antage, at de ikke *vilde* forstaae det, der ikke convenede dem. Med Schiødtes Specialisme, som var en væsentlig Deel af hans videnskabelige Methode, hang det saaledes sammen: I sin Opfattelse af Tilværelsen lagde Schiødte den største Vægt paa Eenheden, og medens han var langt fra at mene, at Alfornuften aabenbarer sig overalt paa en eensformig Maade, efter et bestemt Skema, saaledes som de tyske Naturphilosofier havde lært, holdt han for, at en gennemgaaende Eensartethed i det Væsentlige altid var tilstede, saa at man altsaa kunde komme til en i de store Træk sand Erkjendelse af det Fornuftige i Tilværelsen gennem indtrængende Studium af et mindre, skjøndt naturligviis ikke altfor snævert Omraade. Ja, han meente endog, at denne Fremgangsmaade var den eneste anbefalelige. Thi vel maatte de paa et saadant mindre Omraade vundne Anskuelser sammenarbejdes med de paa andre Felter indvundne Resultater til Correction og Completering, men hvis Anskuelsen skulde optage mere end de almindeligste Træk, maatte den hvile paa et saa indtrængende Selvstudium af, et saa inderligt Samliv — som han udtrykte sig — med Kjendsgjerningerne, at det practisk ikke kunde strække sig ud over et begrændset Omraade. Med Hensyn til fjernere Omraader maatte man nøies med at benytte Andres Resultater, naturligviis med Kritik, hvortil netop Specialstudiet vilde gjøre En skikket. Men Grundlaget for en selvstændig, for den enkelte Personlighed værdifuld Totalanskuelse maatte være personligt erhvervet gennem Selvstudium, ved hvilket den fornuftige Sammenhæng — Aanden, om man vil — sees netop i Detaillen. Denne sidste er kun aandløs for den, der mangler hvad Schiødte kaldte Erkjendelsens Naturgrund. Goethe's bekjendte Linier: „Willst Du Dich am Ganzen erquickern, so musst Du das Ganze im kleinsten erblicken“ anførte Schiødte ofte som et prægnant Udtryk for

den Art Specialstudium, som han ansaae for saa nødvendigt, at det forekom ham som Charlataneri, naar Nogen vilde generalisere eller give sig Mine deraf, uden at bunde i et saadant Studium. Det var denne Art Specialstudium, som han selv drev, og som han altid anbefalede de Yngre som et aandeligt og videnskabeligt Opdragelsesmiddel og som centralt Udgangspunct. „Bl. A. glæder det mig,“ skrev han engang til P. E. Müller (2. Sept. 1868), „hvad De yttre om Deres Trang til et „Speciale, og at De saa klart opfatter et saadant videnskabeligt „Centrums Uundværlighed for Enhver, der ikke vil nøies med „*Kundskab* i sit Fag, men higer efter det Eneste, som kan „tilfredsstille sunde Sjæle, nemlig *Indsigt* deri.“ Schiødtes Mening var ingenlunde, at f. Ex. en Zoolog burde indskrænke sit indgaaende Arbeide og sin Publication til, lad os sige, en enkelt Række, skjøndt der paa den anden Side selvfølgelig Intet kunde indvendes imod en saadan Begrænsning; Meningen var blot, at man ved indgaaende Studium paa et vist Omraade burde naae et fyldigt og sandt Syn paa Dyreverdenens Væsen, et Syn, som kunde sætte En i Stand til siden at løse Opgaver ogsaa paa andre Omraader ved at give hans Erkjendelse den nødvendige Training og saa at sige forsyne ham med en Hovednøgle til de forekommende Combinationer. Schiødte havde ringe Tanker om en Videnskabsmand, som for sine Publicationer valgte Emner fra vidt fra hinanden skilte Grene af Faget uden nogen indbyrdes Forbindelse eller anden fælles Egenskab end den, at være meer eller mindre piquante. Saadant usammenhængende Arbeide, meente han, kunde umuligt være Resultatet af en virkelig Forstaaelse af Videnskabens høieste Maal og en paa sand Indsigt grundet Stræben efter at naae dette. Efter sin Verdensanskuelse var Schiødte, som alt sagt, dybt overbeviist om Tilværelsens Eenhed, hvorom han saa Vidnesbyrd i de talrige Paralleler, som han holdt af at drage mellem den aandelige og den physiske Verdens Phænomener, men han fastholdt ikke desto mindre med stor Styrke, at Studiet af Naturen selv maatte holdes frit for slige Betragtninger. Selvfølgelig maatte Naturvidenskabens Resultater være at indordne i Totalanskuelser, men Resultater, der vare indvundne paa andre Omraader end

Naturvidenskaben eller grundede paa Sammenarbeiden af dennes Resultater med andre Videnskabers, burde efter hans Overbeviisning aldrig anvendes som Præmisser i en Slutning om naturvidenskabelige Spørgsmaal eller benyttes som Forklaring af naturvidenskabelige Phænomener. At finde og raisonnere over Analogier mellem Rækker af Phænomener, tilhørende respective Naturens og Aandens Liv, ansaae han for en nødvendig Fremgangsmaade ved Udarbeidelsen af en Totalanskuelse, men at søge en Forklaring af Naturphænomenerne i slige Analogier istedenfor i Naturlove — saaledes som den tyske Naturphilosophi gjorde — ansaae han reent ud for videnskabeligt Blændværk.

At give en udtømmende Analyse af Schiødtes Anskuelser som videnskabelig Zoolog vilde langt overstige dette Skriffs naturlige Grændser. Jeg maa derom i det Væsentlige henvise til hans egne Skrifter og her indskrænke mig til at forsøge gennem nogle korte Antydninger at give en letfattelig Fremstilling af Hovedtrækkene deri. I sin Opfattelse af den organiske Verden sluttede Schiødte sig til de Ideer, som først fremsattes af Goethe i hans „Metamorphose der Pflanzen“ og som senere Forfattere have udvidet og sammenarbeidet med Læren om den organiske Celles Liv og Betydning (théorie cellulaire, Cellentheorie). Herefter opfattede han de enkelte Dyr og Planter ikke blot som Individuer, saaledes som de fremstille sig for den umiddelbare Betragtning, men tillige som Combinationer af Individuer af lavere Rang. Ligesom Staten bestaaer af mange, hver for sig selvstændige, men dog af hverandre meer eller mindre afhængige Personer af forskjellig Art og grupperede paa forskjellig Maade, saaledes, meente han, opbygges Legemet af Celler, i enhver af hvilke den Kraft, som betinger det organiske Liv, yttre sig paa en meer eller mindre udpræget individuel Maade. Den i disse Celleindivider foregaaende Virksomhed ansaae han ikke for at have en blot blind mechanisk Character, hvilket han udtrykte ved at tilskrive Cellerne „Bevidsthed“ (s. ovf. S. 308). I Anledning af en Yttring af Virchow (Vier Reden über Leben und Krankheit, p. 62), hvilken han gjengiver saaledes: „For den Ene „gjælder hele Planten som Individ, for den Anden Green eller „Kvist, for den Tredie Blad eller Knop, for den Fjerde Cellen,

„og for enhver af disse Anskuelser kan der anføres vægtige „Grunde,“ bemærker Schiødte i en af sine Notebøger: „Enhver „af de Fire har Ret, men Uret i at nægte de Andres Anskuelse „Gyldighed; thi her foreligger ikke noget Enten-Eller, men et „Saavel-Som. Baade den hele Plante og hver Green og Kvist, „hvert Blad og hver Celle forener i sig selv samtlige Eenheder, „der ere Betingelser for Individualitet.“ Schiødte tilskrev paa en analog Maade ikke blot Cellen i det dyriske Legeme, men de enkelte Organer og Organgrupper en vis Individualitet og, om jeg saa maa sige, local Bevidsthed i den ovenfor angivne Forstand. Man finder disse Ideer i halv-populair Form i hans Afhandling om det Animale og det Vegetative, samt i adskillige Optegnelser, men nogen strængt formuleret Fremstilling deraf har han aldrig givet. Naturlegemerne kunne som bekjendt studeres paa to Maader, idet man enten kan henvende sin Opmærksomhed paa deres Bestanddele hver for sig og undersøge disses Væsen og Optræden i forskellige Combinationer, eller man kan væsentligt studere Naturlegemerne som Heelheder — to Undersøgelsesmaader, som begge ere nødvendige for en fuldstændig Opfattelse. Man kan saaledes i den almindelige Zoologi undersøge de forskellige Arter af Væv og Organer, af hvilke Dyrenes Legeme bestaaer, med de til dem knyttede Virksomheder og Functioner, eller man kan i den specielle Zoologi studere Dyrene som Heelheder. Schiødte var saa vel bekjendt med den almindelige Zoologies Resultater som nogen speciel Zoolog, men det var Opgaver af den specielle Zoologi, som væsentligst beskæftigede ham. I Overeensstemmelse med sin Anskuelse af Verden i det Hele opfattede han Dyreriget som et efterhaanden udviklet System af Virkeliggjørelser af Dyrets Idee fra et Begyndelsestrin, paa hvilket det særligt dyriske Element neppe kan konstateres, til Mennesket, i hvilket den naaer sin høieste Udvikling. Da nu alt Liv implicerer Vexelvirkning, altsaa gjensidig Afhængighed mellem Tingene, maa ethvert levende Væsens Bygning staae i nøie Samklang med de Forhold, hvorunder det lever, hvorved alene de Virksomheder, som tilsammen udgjøre dets Liv, kunne komme istand. De

Krav, som saaledes kunne siges at stilles til Bygningen, kunne da tilfredsstilles paa flere Hovedmaader, der i Detaillen findes varierede saa at sige i det Uendelige, dog saaledes, at den Maade, hvorpaa et givet Krav tilfredsstilles, staaer i et meer eller mindre bundet Afhængighedsforhold til den Maade, paa hvilken andre Krav mødes. Skjøndt Exemplarer af samme Art udvise individuelle Forskjelligheder, abstraherer derfor vor Betragtning ved Sammenligning for hver Art et Sæt eller en Combination af Fællestræk, som findes hos alle Exemplarer og er eiendommelig for Arten som saadan. Opfatter man da Dyret som Virkeliggjørelse af en Idee, kan man betegne disse Sæt eller Combinationer som Mønstre for Virkeliggjørelsen, udførte i alle Exemplarer af hver Art, med individuelle Modificationer. Enhver saadan Combination indeholder nu Elementer eller Led, som gjenfindes i større eller mindre Udstrækning i andre saadanne Combinationer eller Mønstre, saaledes at disse overhovedet kunne ordnes i over- og underordnede Grupper efter Mængden og Betydningen af de fælles Led. Indenfor de meest underordnede Grupper ville de for alle Arterne fælles Træk, som danne Mønsteret eller Typen, være talrige, idet Overeensstemmelsen vil sees endog i smaa Detailforhold; men efterhaanden som man stiger op til mere og mere omfattende Grupper, blive de for alle Arter fælles Træk færre og færre, og Overeensstemmelsen indskrænkes mere og mere til almindelige Grundforhold i Legemets Bygning. De for alle Arter af en saadan overordnet Gruppe fælles Bygningstræk kunne da tilsammentagne opfattes som dannende en Slags Generalmønster for en vis Række af Virkeliggjørelser af Dyrets Idee, hvilket findes fuldt udfyldt paa forskjellig Maade i Arterne. De for alle Hvirvel-dyr, alle Leddedyr, alle Bløddyr osv. respective fælles Træk ville saaledes staae som Grundtyper for Dyrelegemets Bygning overhovedet; Pattedyrenes, Fuglenes, Fiskenes osv. Fælles-characterer ville tilsammentagne staae som almindelige Mønstre eller Typer for forskjelligt udførte Virkeliggjørelser af Hvirvel-dyrtypen. Pattedyrtypen gjenkjende vi forskjelligt udfyldt i Abernes, Rovdyrenes, Drøvtyggernes og andre Typer, der atter optræde meer og meer fuldstændiggjorte paa forskjellig Maade

i Familie-, Slægts- og endeligt Artstyper. Saaledes fremtræder da Dyreriget som et sammenhængende Fornufthele; men det er ikke at forstaae som om disse Typer dannede een fortløbende Række af Udviklingstrin. Schiødtes Tanke var tværtimod, at de danne en Mængde over-, under- og sideordnede Rækker, der culminere hver i et Toppunct, udover hvilket ingen yderligere Udviklingstrin ere os bekjendte eller, saavidt vi kunne see, mulige. Dyreriget kan da sammenlignes med et Træ, hvis Stamme afsætter nogle faa Hovedgrene, der igjen dele sig i mangfoldige Grene og Kviste — snart dichotomisk, snart udspringende flere jevnside som Fingrene paa en Haand — saaledes at de yderste Spidser bære de fuldkomneste Frugter, Spidsen af Hovedgrenen den fuldkomneste af alle, Mennesket. Lige saa lidt som Grenen kan frembringe Blomst og Frugt uden Stammen og del øvrige Træ, lige saa lidt kan Dyreriget og i det Hele den organiske Verden naae sin høieste Udvikling uden den fortsatte Existents af lavere staaende Væsner, hvorfor saadanne bestandigt reproduceres.

Disse Typer ere naturligviis Abstractioner fødte af vor egen Tænkning, hvilke en ideel Verdensanskuelse kan betragte som repræsenterende en Deel af den i Naturen virkende Intelligents's Idee-Indhold, og den Sammenhæng mellem Dyreformerne, som vi saaledes opfatte, er reent ideel. Men hvis man antager, som man nødvendigviis maa antage, at den nulevende Dyreverden nedstammer fra den, som beboede Jorden i tidligere Jordperioder, saa gives derved et andet Synspunct, hvorfra man kan stræbe at opfatte Dyreriget som en Heelhed ved at efterspore Dyreformernes genetiske Sammenhæng. Det kommer da an paa at udfinde de nulevende Dyrs virkelige Forfædre og tillige at forstaae selve Afstammingsprocessen. Hermed beskæftigede Schiødte sig meget lidt, undtagen forsaavidt som han gjorde sig bekjendt med hvad der efterhaanden fremkom til Oplysning om Spørgsmaalet. Han var af den Anskuelse, at vor Kundskab om tidligere Jordperioders Dyreverden var, og rimeligviis altid vilde vedblive at være, altfor fragmentarisk til, at man deraf kunde danne sig en fyldigere Forestilling om den uden ved Hjælp af saa omfattende Analogislutninger fra den nu-

værende Dyreskabning, at man ikke med nogen Sikkerhed kunde slutte derfra til Descendentsforholdet. Han meente endvidere, at hvad der endnu forelaae i Retning af Forklaring af en Omformning af Arter var altfor ringe til at give Nøglen til en Forstaaelse af Afstammingsproblemet uden i meget indskrænket Omfang og under Forudsætning af meget specielle Combinationer af Omstændigheder. Schiødte fandt, at hele dette Omraade var saa ganske hjemfaldent til at være Tumleplads for dristige, hverandre ofte modsigende phylogenetiske Hypothesemagere, at man endnu stedse kunde tjene Videnskaben bedre ved at anvende Tid og Arbeide paa Opgaver, der lovede sikkrere Resultater, hvad saa end Fremtiden maatte bringe af brugeligt Materiale til en videnskabelig Løsning af Afstamningens Gaade. Schiødte har aldrig, det jeg veed af, fremsat positive Anskuelser om denne Sag. Baade i Afhandlingen „Om det Vegetative og det Animale“ og andetsteds benytter han Udtryk, der naturligt kunne forstaaes som havende Hensyn til Dyrerigets historiske Udvikling; men der kan ikke være Tvivl om, at de næsten alle ere at forstaae om Dyretypernes ideelle Forhold til hverandre, selv naar han ikke, saaledes som ofte er Tilfældet, tilføier Ord som „ideelt seet“ el. lign. Hvad særligt angaaer den Lamarck-Darwinske Theori, da tiltalte den ham ikke allerede paa Grund af sit automatisk-mechaniske Princip. I en af sine Noter anfører han, aabenbart som noget for ham Frastødende, at den i mange Henseender havde megen Lighed med forskellige Forfatteres, materialistiske Philosophi. Paa et andet Sted fremsætter han mod den Lamarck-Darwinske Theori, en Betragtning som han udtrykker temmelig kort, men som kan gjengives saaledes: Den til enhver Tid paa Jorden levende Dyreverden viser et Hele, hvori enhver Form har sin Plads ligesom Organerne i et Legeme og derfor lige saa lidt som disse kan ændres i nogen betydelig Grad uden Forstyrrelse af det Hele, hvilket udelukker Muligheden af en Omændring af Dyreverdenen i Almindelighed ved isolerede Omændringer af de enkelte Arter af blot tilfældige Aarsager paa en mechanisk Maade uafhængigt af en det Hele besjælende Kraft. Til Oplysning om hans Standpunct ligeoverfor denne Phase i Zoologiens Udvikling kan her anføres

Slutningen af hans Indlæg mod Meinert (Nat. Tidssk. 3. R. XIII. p. 472): „Hertil kommer da endnu som en væsentlig med-
 „virkende Omstændighed, at den individuelle Vilkaarlighed under
 „Videnskabens Maske vinder bedre og bedre Trivsel, efterhaanden
 „som den ældgamle, periodisk opdukkende Udviklingshypothese,
 „der fra et reent geologisk Udgangspunkt falder saa nem og
 „er saa populært tiltalende, under sin seneste Gjenoplivelse alt
 „mere og mere antager Charakteren af et religiøst Dogma med
 „exclusive Tendentser og tilsvarende troesivrig Partidannelse
 „mod logisk og methodisk Forskning. Da Joh. Chr. Fabricius,
 „fem Aar før Darwin blev født, herhjemme fremsatte de samme
 „Ideer, men rigtignok, til hans Ære, uden at lade dem faae
 „mindste Indflydelse paa Gangen og Aanden i hans egen posi-
 „tive Forskning, blev hans Stemme, trods al hans Veltalenhed
 „og store (kun i Danmark akademisk ignorerede) Navn som en
 „Stemme i Ørken; men nu er Strømmen kærtret og løber
 „indtil videre den modsatte Vei. Foreløbig maa man da see
 „Tiden an osv.“

Fra Arilds Tid har den fuldendte Harmoni mellem Dyrenes Legemsbygning og deres Levemaade, saavel som Legemsdelenes vidunderlige Sammenpasning, været Gjenstand for de Naturkyndiges Efterforskning og Lægmænds Beundring, og det maa vel indrømmes, at disse Forhold altid ville danne Udgangspunctet for ethvert Forsøg paa at opnaae en høiere Opfattelse af Dyreverdenen. Intet Under, at de udgjorde Yndlingsgjenstanden for Schiødtes Studium. Han trættedes aldrig af at udforske og fremstille de mangfoldige skjønne og interessante Bygningsforhold i Leddedyrenes Hudskelet, som gjøre Beskjæftigelsen med disse Dyr saa tiltrækkende; men fremfor Alt vilde han forstaae Meningen deraf, Betydningen for Dyrets Liv. Han stræbte uafsladeligt at vise, hvorledes forskellige Typer af Leddedyr svarede til bestemte Combinationer af Opholdssted, Bevægelsesmaade, Føde, Forplantningsforhold, kort sagt Former for Vexelvirkning med Omverdenen. Læsere, som kjende Noget til Insecter, ville her med megen Fornøjelse og Belæring kunne see hvorledes Schiødte løste disse Opgaver i sine Afhandlinger om Danmarks Træbukke (Nat. Tidssk. 3. R. II. p. 483), om

Danmarks Smældere og Pragtbiller (ibid. III. p. 441), og om de tunnelgravende Biller (ibid. IV. p. 141). I de grovere Træk ere disse Harmonier mellem Bygningsplanens Led indbyrdes, og mellem dem og Dyrets Livsforhold ikke vanskelige, tildeels endog meget lette at erkjende, men naar det kommer til den finere Bygning, især hos smaa Dyr, fordrer den videnskabelige Bearbejdelse deraf udmærket Undersøgelseskunst og aandeligt Forskertalent. Det er imidlertid ikke alle Træk i Bygningen, med Hensyn til hvilke disse Harmonier lade sig paavise. Der gives nedarvede Træk, hvis biologiske Betydning, hvis de nogensinde have haft en saadan, ikke mere er kjendelig.

En meget stor Deel af Zoologernes samlede Arbeide har til Formaal at fuldstændiggjøre og fuldkommengjøre det zoologiske System, men denne Opgave forstod Schiødte paa en anden Maade end Fleertallet af Zoologerne. For disse kommer det derved kun an paa at faae beskrevet saamange Dyrearter som muligt og at faae disse Beskrivelser saaledes sammenordnede, at man med størst mulig Lethed og Sikkerhed kan udfinde, om et foreliggende Dyr alt er blevet beskrevet og, i saa Fald, under hvilket Navn. At dette Registrationsarbeide er absolut nødvendigt, er let at forstaae, ikke blot fordi det vilde være spildt Umage at beskrive hvad der alt er beskrevet, men fordi Alt, hvad der vides om et Dyr, jo er knyttet til dets Navn, saa at man kun ved at kjende dette med Sikkerhed kan finde Beretningerne derom, naar man har Brug derfor. Men det er paa samme Tid tydeligt, at en saadan Behandling af Systematiken kun for saa vidt kan være til Nytte for en philosophisk Opfattelse af Dyreverdenen, som de Characterer, der ere benyttede ved Registrationen, virkeligt repræsentere ledende Elementer i Bygningen. Men dette er meget langt fra sædvanligt at være Tilfældet. Registrationen behøver til sit nærmeste Formaal kun et begrændset Antal Data, medens dens høiere videnskabelige Opfattelse behøver alle de ledende Træk. Selvfølgelig underkjendte Schiødte ikke den blotte Registrations Nytte, men han regnede den „kun uegentlig“ til det videnskabelige Arbeide; hvor nødvendig den end var som Forarbeide, begyndte dog Videnskaben for ham der, hvor den blotte

Registration standsede. I Anledning af en Forespørgsel om Meningen af Udtrykket „formel Inddeling“, som han etsteds bruger, siger han (Brev til mig af 13. Oct. 1867): „Meningen „med mit Udtryk har været at minde om det Uvidenskabelige „i [som Registratorerne sædvanligt gjøre] at lægge Forma, „Numerus og Situs til Grund for Systematik, naar deres physi- „ologiske og typiske Udspring ikke paa samme Tid prøves.“ For at et systematisk Arbejde skulde vinde Schiødtes fuldkomne Bifald, maatte det hvile paa en langt mere omfattende Anskuelse og meddele langt fyldigere Kundskab om Dyrene, end Registrationen som saadan udfordrede. Schiødtes Opfattelse af Systematikens Betydning har han engang udtrykt i disse Ord: „Det „zoologiske System er den dyriske Organismes Idee, udviklet „gjennem alle sine Led,“ hvilket man kunde omskrive saaledes, at det zoologiske System skal vise samtlige Dyretyper i deres rette ideelle Forhold til hverandre indbyrdes, saaledes, at Systemets Afdelinger svare til de over- og underordnede Typer, og at disses Characteristik giver en nøiagtig Forestilling om Dyrenes Bygning i og for sig og i Forhold til deres Livsforhold. Medens Registrationen for Schiødte var Dørtærskelen til Zoologiens Tempel, var Systemet i sin Fuldkommenhed selve Helligdommen.

Et Hovedspørgsmaal bliver da, hvilke Characterer der bør lægges til Grund ved Opyggelsen af et saadant System. I den Henseende gik Schiødte i første Række ud fra følgende Betragtning. Den organiske Verden bestaaer af to Hovedafdelinger, Planteriget og Dyreriget, som hver repræsenterer et Trin i Virkeliggjørelsen af Organismens Idee. Dyreideen omfatter alle de Elementer, som indgaae i Planteideen, men desuden dem, ved hvilke Dyreverdenen naaer den organiske Verdens Toppunct, Mennesket, nemlig Organerne for den selvbevidste Sjæls Liv, Nervesystemet (med Sandseorganerne) og Muskelsystemet (med Bevægelsesredskaberne, deri indbefattet Skelettet). Schiødte tog i Betragtning, at, om end Ernæring og Forplantning gaae for sig i Dyreriget paa en anden Maade end i Planteriget, benyttes dog dertil analoge Midler, saa at Forskjellen mellem Planter og Dyr forsaavidt ikke er fundamental. Disse Sider af Dyre-

organismens Liv, med dertil hørende Organer, som altsaa ere fælles for de to Riger, betegnede Schiødtte som det vegetative Element i Dyreorganismen, medens han som det animale betegnede de særligt dyriske Livsyttninger og disses Organer; og han holdt for, at det var disse særligt animale Træk, som man burde tillægge den væsentligste Betydning, naar det gjaldt om at characterisere Typerne, fordi det er gennem Udviklingen af denne Side af Dyrenes Væsen, der meer og meer kommer til at beherske den vegetative og giver Dyret dets Særpræg, at Dyreideen efter hans Anskuelse naaer sin fuldkomneste Virkeliggjørelse. „Kun i det animale System Stræben efter Ideal;“ hedder det i nogle Noter af Schiødtte til et Foredrag, „derfor „det alene Grundvold for Systematik, i det alene Udtryk for „Typerne. I det vegetative Livs Organer ingen Idealitet, ind- „rettede saa eller saa efter det animale Livs Behov, aldeles „underordnet dette; alle Dyr maa aande, fordøie osv. Maaden „ligegyldig, Resultatet alt.“ I sin Afhandling om Billernes Metamorphose siger han (Nat. Tidsskr, 3. R. VIII, S. 166) „Men disse mærkelige Variationer i Aanderedskaberne enes „vel med en zoologisk Hovedsætning, der neppe er saaledes „indseet, som den har Krav paa: nemlig at Væxtlivets samt- „lige Redskaber ere uafhængige af Dyreformernes typiske „Grundtræk, som derimod udelukkende have hjemme i den ani- „male Sphære: eller at alle under Væxt, Formering og Stof- „skifte overhovedet tjenende Redskaber kun lyde histologiske „Love, men morphologisk forholde sig indifferente og derfor „ikke indeholde sande systematiske Charakterer; men at saa- „danne Mærker kun træde frem i Redskaberne for den vilkaarlige „Bevægelse og for Indsigten [Indgriben] i Omverdenen, saa at det „bliver ved de forskellige Grader af Fylde og Arbeidsdeling, „hvori Bygningsplanen tvinges ind under Bekvemhed for Op- „fattelse og Villie, at Dyret kommer til at yttre sit lavere eller „høiere Standpunkt og kan anvise sin Plads blandt de biolo- „giske Tillempningsformer af een og samme Type. At Plan- „terne savne den animale Side, har derfor ogsaa medført, at „Botaniken ikke har formaaet at udvikle nogen høiere systema- „tisk Methode, skjøndt den af samme Grund, idet Materialet

„faldt lettere at skaffe tilveie, har kunnet indrette sig tidligere „som Videnskab end Zoologien.“ Denne Betragtning ledede Schiødte til i et vigtigt Punct at afvige fra flere store Autoriteter og mange nyere Forfattere, idet han bestemt fastholdt, at Leddedyrene i Systemet bør stilles næst efter Hvirveldyrene, medens mange efter Cuvier stille Bløddyrene mellem Hvirveldyr- og Leddedyrrækkerne. I nogle Momenter til et Foredrag over det Vegetative og det Animale i Dyreformen, af hvilket han senere publicerede en Deel, betegner han det som en „Misfor- „staaelse i den franske Skole (Cuvier, Lamarck), at Respiration, „Circulation og andre Functioner i det vegetative System ved „hos de lavere Dyr at nærme sig i Form til Hvirveldyrenes „betegne en Tilnærmelse til disse i Fuldkommenhed overhovedet. „— Adskillelse mellem det Vegetative og det Animale her det „først Nødvendige. — Fuldkommenheden, Tilnærmelsen til det „høiere Ideal kun at søge i den Maade, hvorpaa Nerve- og „Muskelsystem efterhaanden overvinder det Vegetative,“ og bliver det Bestemmende for Legemets Form, medens fra først af det Vegetative prædominerer, saaledes som Schiødte videre udvikler i den nævnte Afhandling. At Bevægelse, Sandsning, endog Kunstdrift udvikles i Leddedyrrækken til en Høide, som ellers ikke kjendes uden hos Hvirveldyrene, er bekjendt nok og maa efter Schiødtes Principer nødvendigviis sikkre dem Pladsen næst efter disse sidste, og at de virkelig ere at betragte som de to høieste Udviklingsrækker af Dyreideen viser sig ogsaa deri, at de alene besidde virkelige Lemmer, Grundbetingelsen for Liv paa det tørre Land og Indgriben i den der eksisterende Natur ud over meget snævre Grændser. Da nu de Krav, som derved stilles til Dyrene af disse to Rækker, i det Væsentlige ere de samme, er det naturligt, at man ved Sammenligning finder de meest slaaende Analogier mellem Hvirveldyr og Leddedyr, især i Lemmebygningen. Dette var en Gjenstand, som ofte beskæftigede Schiødte.

Ved Type forstaaes, som alt sagt, i denne Sammenhæng en Combination af Bygningsforhold, som er fælles for en større eller mindre Række af Former, og det er naturligviis disse Træk, som afgive Charactererne for de tilsvarende Afdelinger

af Systemet. Herved er der imidlertid en Omstændighed, som vi maae omtale, fordi Schiødte jevnligt fremdrog den og lagde Vægt derpaa. Dyrets Legeme i det Hele, staaer i nøie Forbindelse med dets Livsforhold, men det indsees let, at det er de Legemsdele, som komme i den meest directe Berøring med Omverdenen, der ville vise de mangfoldigste og meest specialiserede Tillem্পninger (ved særlig Udvikling eller Hæmning) til hine Forhold. Da disse Tillem্পninger for det Meste kun gribe lidet ind i Bygningen i det Hele, uagtet de kunne være ret iøinefaldende, kunne Medlemmer af en talrig Familie, der leve under forskellige Livsforhold, faae et temmelig forskjelligt Udseende fra hverandre, uden at afvige fra Familietypen. Paa samme Tid kunne analoge Tillem্পninger af denne Art forekomme hos Dyr, som i Virkeligheden tilhøre forskellige Typer, og foraarsage en vildledende Lighed i Udseende mellem dem. Herved aabnes en Kilde til Feil ved Registration og systematiske Sammenstillinger, naar disse foretages af en Forfatter, som ikke undersøger tilstrækkeligt nøie. Schiødte advarede oftere mod at tillægge disse biologiske Bygningsforhold eller Modificationer, som han kaldte dem, mere end en ganske indskrænket systematisk Værdi. I sin Afhandling om Danmarks Harpaliner siger han saaledes (Nat. Tidsskr. 3 R. I., p. 152): „Hos de til en gravende Levemaade „kraftigt udprægede Former falder Omdannelsen af de mandlige „Fødder til Hefteredskaber bort, ligesom hos Scaritinerne — en „iøinefaldende Nødvendighed. Ikkedestomindre vedbliver man „endnu uafsladeligt at bygge systematiske Grupper paa denne „Karakter, med andre af samme Slags Værdi. Denne Be- „tragningsmaade og Alt, hvad der hænger sammen med den, „er endnu bestandigt herskende, ofte ubevidst, og den er haab- „løs. De biologiske Bygningsforhold have aldrig høiere syste- „matisk Betydning. Ved de levende Organismer, som i „Sprogene, gjælder det om at finde de Rødder, som tabe sig i „Tidernes Mørke. Men en Betragtning, lad den end være nok „saa omfattende, af den uendeligt mangfoldige, efter Livets en- „kelte Fordringer tillempede Benyttelse og Omdannelse af „Stammer, Grene og Kviste, vil aldrig føre til fundamentale „Adskillelser.“ Hvad Schiødte har tænkt paa ved det noget

uklare Udtryk „Rødder, som tabe sig i Tidernes Mørke“, antager jeg er dette, at hvis f. Ex. Insecternes Munddele, som afgive de fornemste typiske Characterer, og som ideelt kunne betragtes som omdannede Lemmer, virkeligt i Tidens Løb ere blevne omformede til deres nuværende Skikkelse fra simplere Former, saa kunne vi Intet vide om denne Omdannelses-Proces, fordi de Betingelser, under hvilke den har fundet Sted, ere os ubekjendte. Vi kunne let nok see, hvorledes Biens eller Løbehillens Mund svare til disse Dyrs Behov, men ikke, hvilke successive Sæt af Omstændigheder, Livskrav eller Betingelser der have ledsaget dens Dannelse. Vi kunne forstaae en Combination af Bygningsforhold som f. Ex. Harpalinernes Type, men vide Intet om hvad der har betinget dens Istandkommen; derimod kunne vi let forstaae hvad der hos Hannen af de fleste Harpaliner betinger Forbindelsen af denne Combination med Hefteredskaber paa de udvidede Fødder som ogsaa Forbindelsen af den samme Combination med simple Fødder hos Hannen af de gravende Former. I en af sine Noter siger Schiødte ganske kort: „Som „Type staae de Trin, hvis Rod er utydelig, forsvunden; som „biologisk Tillempling de Trin og Characterer, hvis Udspring „(Idee) endnu er tydelig i Forhold til Omverden.“

Naturligviis ville systematiske Afdelinger, grundede paa en saadan Opfattelse, der væsentligt maa have Typens fuldstændigste Realisationer for Øie, ingenlunde altid kunne characteriseres ved skarpe Kjendemærker, der gjælde for alle de enkelte Former, men snarere ved Combinationer af Characterer, af hvilke nogle kunne mangle, en Omstændighed, som gjør en saadan mere videnskabelig Classification mindre tiltalende for Registratorer, hvem det ikke kommer an paa en aandfuld Opfattelse af Dyreverdenen, men kun paa, at ethvert paa Registrene indført Dyr med Lethed skal kunne identificeres. Denne Indvending tilskrev Schiødte dog kun ringe Vægt. I denne Henseende kan maaskee følgende Uddrag af en Correspondance mellem Schiødte og den bekjendte belgiske Entomolog, LACORDAIRE, være af Interesse. Den refererer sig til Schiødtes classiske Afhandling om Danmarks Cerambyces, der rigtignok har de danske Træbukkes Systematik til nærmeste Gjenstand, men i Virkeligheden paa en ny Grundvold op-

fører Classificationen af hele denne Familie, hvis Arter tælles i tusindviis. Efterhaanden havde denne Classification faaet Character af en aldeles aandløs Registration efter ydre, lidet betydende Mærker og laae, da Schiødte skrev sin Afhandling, i bundløst Uføre. Schiødte viser nu, at den hele Vrimmel af Former aldeles naturligt lader sig henhøre til tre Typer efter deres Leve-maade og dertil svarende Bygning. Den første af disse Typer repræsenteres af en Række af Former, der færdes paa Blomster i Solskin og leve af Blomsterstøv, livlige, lette Dyr ofte med broget Farvetegning; Munddelene ere byggede efter dette Fødemiddel, langstrakte, fryndsede osv., og da Puppens Leie i Grenen eller Stammen (alle Træbukkes Larver leve jo i Ved) er yderst ude mod Barken, saa kan denne Munddelenes Bygning forenes med den Styrke, som Mandiblerne maae have for at sætte det udviklede Dyr istand til at bane sig Vei ud af sit Puppeleie. Den anden Type repræsenteres af natlige Dyr med store Øine, meget udviklede Antenner og mørke Farver, hvis Larver leve dybt inde i Skovtræernes Ved, saa at de fuldkomne Dyr for at kunne komme ud maae være forsynede med høist kraftige Mandibler, der kunne udgave de store Flyvehuller og de lange Gange som lede til dem; disse Munddele udvikles derfor paa de andres Bekostning, idet de sidste kun synes at tjene som Pakning omkring Mandiblerne, for at støtte deres Bevægelser og holde Spaanerne ude af Munden. En tredie Type repræsenteres af Former med mere ligeligt udviklede Munddele, beregnede paa at indtage Føde, men af mere solid Beskaffenhed end hos Repræsentanterne for den første Type. Hertil føier nu Schiødte en Masse af for største Delen indtil da oversete Characterer, hentede fra forskjellige Legemsdele, og han opstiller derefter fem Grupper, der naturligt omfatte den hele Skare af disse Dyr. Lacordaire kjendte kun denne Afhandling af Oversættelsen i „Annals and Magazine of Natural History“, men da denne ikke er ledsaget af Tavlen, tilskrev han Schiødte for at anmode ham om et Separataftryk af Originalafhandlingen, af hvilket han havde seet Exemplarer i Paris, og som han ønskede saameget mere, som han da var beskæftiget med Bearbejdelsen af Cerambyces i sit store Registrationsværk over Billernes Slægter. I sit

Brev (af 10. Juli 1867) skriver han: „Depuis bientôt deux ans „je travaille avec ardeur sur les Longicornes qui doivent former „le 8me volume de mon Genres des Coléoptères. Il s'agit de „revoir et de classer plus de 1200 genera qui ont déjà été proposés „dans cette famille et donc le nombre augmente chaque jour „grace à quelques entomologistes anglais, qui en ont établi une „véritable fabrique. Plus j'avance dans leur étude plus je la „trouve herissée de difficultés désespérantes. Aucune caractere „n'est stable chez ces insectes et il est impossible d'assigner „des limites à leur genres et surtout aux coupes supérieures „aux genres. J'ai vérifié avec soin les caractères, que vous „avez signalés dans vos remarquables observations sur la classi- „fication de ces insectes et je n'ai pas trouvé les parties de la „bouche que vous avez pris pour base, plus stable que le reste „chez les espèces exotiques. Tous les passages existent entre „celles des Prioniens et celles des Cerambycides vrais. Per- „mettez moi à cette occasion d'appeler votre attention sur une „erreur matérielle, que vous avez commise au sujet de la „languette des Vesperus, elle n'est pas coriacée comme celle „des Prioniens [nær hvilke Schiødte havde stillet den] mais „membraneuse et bilobée comme chez les Cerambycides les „plus normaux. Léon Fairmaire l'a bien exactement figurée dans „les Genres des Coléoptères d'Europe, ouvrage que vous avez „sans doute à votre disposition. Les rapports des épimères „mésothoraciques avec les hanches intermédiaires, caractère „nouveau et important signalé par vous, donnent lieu aux „mêmes observations que les parties de la bouche. Ce n'est „pas seulement chez les Ibidion et les Colobothea que ces „pièces ne se touchent pas. Il en est de même chez la moitié „peut être des Cerambycides mais malheureusement chez beau- „coup d'entre eux il-y-a incertitude à cet égard ou bien ce ca- „ractère n'est pas constant chez tous les espèces d'un même „genre évidemment naturel. Quoiqu'il en soit de ces observa- „tions critiques, j'ai tiré le plus grand profit du savant et très- „interessant travail dont il s'agit en ce moment. Je n'ai même „pas pu decouvrir aucun caractère nouveau de quelque impor- „tance, qui vous est échappé. Vous avez par conséquence, Mon-

„sieur, fait faire un grand pas à la classification des Longicornes
 „et si mon travail sur ces insectes presente quelque nouveauté,
 „c'est à vous qu'il le devra en grande partie“ etc. Sagen var,
 at han havde opfattet Schiødtes systematiske Oversigt fra det
 blotte Registrationsstandpunct. Schiødte sendte ham Særtryk
 af sine indtil da, i den nye Række af Tidsskriftet indeholdte
 Afhandlinger og ledsagede dem med et Brev af 23. Juli, hvori
 han siger: „L'accueil favorable avec lequel vous avez bien
 „voulu honorer mon petit travail sur les Cerambycides, et dont
 „je vous prie de me croire bien sensible, m'inspire assez de
 „courage pour essayer de repondre quelques mots aux objec-
 „tions critiques que vous m'avez adressées. Avant de fixer
 „les caractères de mes divisions j'ai examiné les genres qui se
 „trouvent dans les collections de Copenhague. Mais pour
 „juger d'une méthode, il faut en faire une application véritable.
 „Or je n'ai dit nulle part ni que la langue du g. Vesperus soit
 „cornée ni qu'elle ne soit pas bilobée. Ce que j'ai cru pouvoir
 „affirmer, c'est que le g. Vesperus par la conformation de la
 „bouche comme par tout le reste de son organisation s'attache
 „intimement aux Cerambycides dont la bouche est déterminée
 „par la génération, tandis que chez d'autres Cerambycides, elle
 „est dominée par la nutrition savoir pour la récolte et la
 „deglutition du pollen (voyez l'exposition des caractères). Pour
 „moi les caractères tirés de la bouche seront purement arti-
 „ficiels, tant qu'on ne cherche à comprendre toutes les parties
 „qui la composent dans leur rapports réciproques, c'est à dire
 „dans leur totalité physiologique*). Et avant tout comme dans
 „la philologie générale et comparée il s'agit de distinguer entre
 „les racines des mots et leur flexions différentes ainsi dans la

*) „Remarquez les résultats qu'on obtient par cette méthode chez
 „les Crustacées (Krebsdyrenes Sugemund, Mém. sur la conformation
 „de la bouche chez les Crustacées suceurs. Vous serez au moins
 „en état de comprendre les formules latines et les planches. Il
 „en paraîtra une traduction anglaise dans les Annals & Mag. of
 „Nat. Hist.). Tant qu'on s'est borné à considerer les diverses
 „pièces de la bouche isolément une à une, on n'a pas cessé de
 „confondre les Isopodes broyeurs et suceurs.

„composition animale il faudrait chercher à débrouiller les
 „traits typiques au milieu de leurs applications biologiques
 „innombrables. C'est difficile, mais c'est indispensable. Sans
 „cela nous ne sortirons jamais des méthodes artificielles qui
 „sont peu satisfaisantes à notre esprit, mais qui toutefois pour-
 „ront être de grande utilité pour le classement provisoire de
 „nos matériaux. Au fait nous sommes encore très peu avancés
 „dans la Science. En Entomologie surtout la plupart des auteurs
 „modernes se sont restreint à faire connaître des matériaux
 „d'une manière plus ou moins superficielle. Je vous demande
 „pardon Monsieur de ces observations sans doute trop banales,
 „et dont Vous devez savoir la justesse autant et mieux que
 „moi. Pour ce qui est des épimères veuillez remarquer que je
 „n'en ai fait qu'un usage bien inférieure. J'y ai seulement
 „porté l'attention en passant pour faire sentir le peu de valeur
 „qui on pourra attribuer à l'accourcissement des élytres“, osv.
 Lacordaire svarede den 20. Juli med et Brev, hvori han takker
 for de tilsendte Særtryk og undskylder sin Misforstaaelse. Hvad
 det angaaer, at man bør søge at udskille det Typiske af dets
 biologiske Modification, siger han: „C'est là en effet le dernier
 „mot de la Science, la Philosophie Zoologique, mais tous les
 „intelligences ne sont pas de force à aborder ces questions
 „élevées“. Om sit eget Arbejde gjør Lacordaire gjældende,
 at den foreløbige Sammenordning dog maa komme først,
 og at hans store Billeværk netop var bestemt til at give en
 saadan.

Schiødte anvendte megen Tid og Flid paa at udarbejde
 Texten til sine videnskabelige Arbejder, og man tør sige, at
 Fremstillingen næsten overalt er mønsterværdig ved Klarhed,
 Concision og Valg af træffende Udtryk. Især ved at oversætte
 hans Afhandlinger har jeg kunnet bemærke, i hvor høi Grad
 udarbejdet Formen er, hvorledes hvert Ord er paa sin Plads,
 og Intet er overflødigt. De faa Pletter, som kunne paavises,
 afseet fra Skrive- og Trykfeil, ere for det Meste uden Betyd-
 ning. Det Historiske og Literaire ved Opgaverne interesserede

ham, som alt anført, ikke meget, men forsaavidt som han maatte beskjæftige sig dermed, gjorde han sig stor Umage for at være lige saa correct heri som i Fremstillingen af sine egne Undersøgelers Resultater. „Det glæder mig,“ skrev han (20. Oct. 1871) i Anledning af Correcturen af et Uddrag af Steno's i gammeltdags fransk Orthographie trykte Afhandling „Discours sur l'Anatomie du Cerveau“, „at De erkjender, at alle Citater bør „eftersees efter Originalerne, thi i saadanne nedrige smaa Realia „er det aandfulde Menneske som et uskyldigt Barn mellem „Rasphuuslemmer; det er fast utroligt, hvor vanskeligt — jeg „kunde fristes til at sige umuligt — det er at afskrive *fremmede* Forfatteres Ord bogstavret med alle Prikker, Accenter „osv. Naar Fabricius og Zoëga i mine Breve [d. e. deres af ham „udgivne Breve til Linné] ikke skrive *veni men ueni*, da er „det et djævelsk Arbeide at passe paa, at det bliver saa consequent i Afskriften som muligt. Det koster mig lige saa megen „Tid som 10 Analyser af de Snudebille-Snabler, jeg nyligt har „examineret i hundredevis for at finde noget Holdepunct i denne „Labyrinth af curculioniske Dilettantsystemer, hvormed Silkefabrikant Schönherr og hans Tilhængere have beriget os; ja „jeg kunde i samme Tid have opstillet 17 aandrige Theorier „om Menneskeslægtens første Oprindelse, Hjernesallerne fra „de etruske Grave (thi at jeg aldrig har seet en saadan Skål „for mine Øine, vilde jo derved være en enorme avantage), „Preussernes Nedstamning fra antediluvianske Losser (à la „Quatrefages) og den ved dybeste Dredging for Dagen bragte „Urslim som første Begyndelse til venstre Fløis forreste Quart „af Goethe's glandula pituitaria! Men da Steno's Originaludgave er her i Byen, saa maa De være forvissat om, at den „nok skal blive rettelig confereret . . . Ak! hvor det glæder mig, at De kiler paa. Men! alles mit Maassen. Denne Bog „skulde vare længe, og vi maae passe paa, at den efter god „gammel Skik bliver *correct i Detaillen*, og det vil tage en „god Tid. Giv Dem endelig Stunder nok med Corr., vi skulle „nok her passe paa efter bedste Evne med hvad vi kunne „hjælpe til. Det er en gammel Vane, jeg har, saa længe det „gjælder om at tage fat, at gaee paa, at samle Stof, at tænke

„over det, at skrive fort om det, at redigere, omarbeide, forme
 „ud, saa raser jeg; men naar Touren er til at lade det gaae
 „ud, saa raaber jeg: Stop! giv Tid, pas paa, see efter, igjen
 „efter; nu er det jo vist, at det kommer, lidt før eller lidt
 „senere gjør jo ikke saa Meget; vi arbeide for Fremtiden; dvæl
 „ved enhver Ting; at gjøre vort Arbeide saa fuldendt som mu-
 „ligt, er den eneste Fornøielse vi have af det. Alle Deres Ud-
 „kast til Fortsættelsen synes mig fortræffelige. Lad os gjøre
 „som „Venstre“ herhjemme, minus Smag- og Taktløsheden og
 „Overdrivelserne: ikke bryde os en Smule om hvad de Andre
 „sige, men go on, go on and do Your best!“ I et senere Brev
 (af 7. Febr. 1872) hedder det: „Jeg veed heelt vel hvor-
 „megen Tid og Umage det koster at rode i gamle Bøger for
 „at tage og verificere Citater osv. og hvor let man derved for-
 „regner sig hvad det angaaer at blive færdig; men det er jo af
 „den Slags Ting, som *maa* gjøres ligesom at klæde sig paa,
 „barbere sig osv., uden hvilke man ikke kan træde frem blandt
 „Menneskene. Kjedsommeligheden fordrives bedst ved at gjøre
 „Arbeidet *aldeles correct*, saa har man en Følelse af Selvretfær-
 „dighed, der smigrer saameget mere, som kun meget Faa gide
 „controllere det, hvorfor man føler sig som en upaaskjønnet
 „Martyr for Videnskaben.“

Man har opholdt sig over den Maade, hvorpaa Schiødte i sit store Larve-Arbeide behandler de Partier af Texten, i hvilke Bygningsforholdene i store Grupper behandles comparativt, idet han nemlig istedenfor en raisonnerende Fremstilling kun meddeler Kjendsgjerningerne i schematiske, latinske Formler, hvori Undersøgelsens Resultater lægges til Rede for almindelig Behandling. Dette havde tildeels sin Grund i, at Schiødte meer og meer følte, at det var spildt Arbeide at udarbeide saadanne raisonnerende Fremstillinger paa Dansk, i hvilket Sprog de kun vilde blive forstaaede af Faa blandt dem, som i Fremtiden vilde have Opfordring til at bruge Afhandlingen; deels laae det i, at det hele Arbeide ikke før Schiødtes Død blev ført saa langt frem, at han kunde skride til at samle Resultaterne under almindelige Synspuncter, paa et tilstrækkeligt omfattende Grundlag. At han vilde have gjort dette, hvis Tid og Arbeidskraft

vare blevne ham forundte, saasnart Materialet forelaae i den Fylde, han ønskede, er der vist ingen Anledning til at tvivle om.

Schiødte satte stor Priis paa udmærket Illustration, for hvis Tilveiebringelse han selv besad saa vigtige Betingelser. Ved zoologiske Arbeider maa Illustrationen som oftest spille en stor Rolle, fordi selv de fortrinligste Beskrivelser ikke kunne erstatte Afbildninger. For blot at give Læseren en klar Forestilling om Naturgjenstandes Formforholde behøves selvfølgelig ikke kunstnerisk udførte Figurer, og ligeoverfor de Yngre, som i denne Henseende følte, at de stode tilbage, gjorde Schiødte ogsaa altid gjældende, at det Kunstneriske her kun stod i anden Række; men han lod det dog altid være sig magtpaaliggende, at de under hans Auspicier fremkommende videnskabelige Afbildninger skulde have saa høi kunstnerisk Rang, som Omstændighederne tillode. Schiødte miskjendte ingenlunde, at den fremstillende Kunst som saadan har et andet Formaal end den videnskabelige Illustration ved Fremstillingen af Naturtingenes Form og Farveforhold, idet den første derved tilsigter at bringe et Skjønhedsindtryk, den anden stræber at tilfredsstille Videbegjærligheden, og at i Overeensstemmelse dermed Hovedfordringerne til en kunstnerisk Fremstilling maae være forskellige fra dem, som bør stilles til en videnskabelig Afbildning. „Kunsten“, siger han i en af sine Noter, „reproducerer det enkelte Phænomen saaledes, at dets Gehalt, dets symbolske Værdi, Loven, *anes* gennem Fremstillingen; Videnskaben fremstiller de enkelte Phænomener saaledes, at Sammenhængen mellem dem *bliver klar*. Det Enkelte fremstilles derfor ikke med hvad der fra Kunstens Standpunkt hører til dets Accidentser, men kun de Sider af det, som ved at fremhæves, egne sig til (høre til) at tydeliggjøre Sammenhængen. Heraf Modsætningen mellem kunstnerisk og videnskabelig billedlig Fremstilling.“ Men medens han indrømmede, at det i og for sig ikke var uberettiget at sætte sig blot eet af disse Formaal med Udelukkelse af det andet, holdt han dog for, at de begge burde have for Øie, saaledes at efter Omstændighederne det ene eller det andet traadte meer eller mindre afgjort i Forgrunden. Lige saa lidt som han vilde tilkjende et Kunstværk,

som fremstillede noget Naturstridigt, den høieste Rang, lige saa lidt vilde han ansee en naturhistorisk Afbildning for fuldt tilfredsstillende, naar den ikke gjengav i det Mindste noget af den Skjønhed, Gjenstanden maatte besidde. Han lededes her ved ikke blot af det afgjort æsthetiske Element i hans Begavelse, men ogsaa af den Grundtanke, som findes udtalt i ovenstaaende Citat, at hvad vor Skjønhedssands opfatter paa sin Viis er det Samme, som vi opfatte paa en anden Maade gjennem vor Erkjendelse, Tingenes harmoniske Sammenordning.

Da der jo ikke kan øines nogen Grændse for, hvad Videnskaben tidligere eller sildigere kan gjøre Rede for, gik Schiødte i Reglen ud paa i sine billedlige Fremstillinger at gjengive ikke blot Alt, hvad han kunde opfatte i Sammenhæng med Andet, men overhovedet Alt, hvad der var at see, og at fremstille det saaledes, at det gjorde samme Totalindtryk som i Naturen selv. Følgen er, at hans Figurer ere blevne høiligt beundrede for deres minutieuse Fuldstændighed af de Fleste, som tillige havde Kjendskab til den Art Gjenstande, som de forestille; Andre, mindre vel underrettede og mindre velvilligt disponerede, have deri villet finde Anledning til Udsættelse, idet de foregave, at denne Fylde af Detail kun var beregnet paa at bestikke Beskueren. I en anden Retning har Schiødtes Bestræbelse efter Fuldstændighed i sine Afbildninger — eller maaskee rettere Noget, som Schiødte kan have sagt derom og som er bleven misforstaaet — givet Anledning til Anke, idet det er bleven paastaet, at Schiødte formeentligt ønskede for Naturen at substituere Afbildninger som Studiegjenstand. Herom er kun det at sige, at den ene af disse Udsættelser er ligesaa fuldstændigt blottet for Begrundelse som den anden. Forøvrigt er det da ogsaa i modsat Retning blevet bemærket, at Schiødte i flere Tilfælde har ladet sig forlede af kunstneriske Hensyn til en mere flygtig Behandling af Dele, som ikke havde været Gjenstand for indgaaende Undersøgelse fra hans Side.

Uagtet Schiødte ofte klagede over, at ydre Omstændigheder havde hindret ham i at publicere saa meget som han ønskede og ellers kunde have faaet frem, var hans videnskabelige Skribentvirksomhed dog af betydeligt Omfang. Paa den i

sidste Bind af mit Skrift om Danmarks zoologiske Literatur givne Fortegnelse findes opførte 62 særskilte Publicationer af Schiødte, foruden foreløbige Meddelelser. Af saadanne burde dog endnu een have været opført med eget Nummer, nemlig en Meddelelse til Videnskabernes Selskab, 1856, om en aldrig publiceret Afhandling om Insecternes Thorax, idet den nemlig indeholder en Angivelse af den væsentligste af de gjorte lagttagelser. Til disse 63 komme endnu, som udgivne efter 1875, Efterskriften om Øiestillingen hos Flynderfiskene, Afhandlingen om det Vegetative og det Animale i den dyriske og menneskelige Form, en Artikel i det franske entomologiske Selskabs Annaler, Indlægget mod Meinert betitlet „Spiracula cribraria, Os clausum“, samt et Par mindre Meddelelser. Af Schiødtes tidligere paabegyndte Arbeide over Billernes Metamorphoser udkom fire Fortsættelser efter 1875; og det Samme var Tilfældet med de af ham og Meinert i Forening udarbeidede Afhandlinger om Ægaerne og Cymothoerne, i Anledning af hvilke Schiødte gjorde en Meddelelse til det franske Academi. Schiødtes egne Publicationer fyldte over 3000 Sider med 137 Tavler; de sammen med Meinert udarbeidede desuden 613 Sider med 39 Tavler. Et lille Ungdomsarbeide af Schiødte og Chr. Drewsen fylder 22 Sider med en Tavle. Paa trettén nær udkom alle Schiødtes Arbeider i Naturhistorisk Tidsskrift; af de andre findes kun to i Videnskabernes Selskabs „Skrifter“ og tre i Selskabets „Oversigter“. Stor Ære som dansk Videnskabsmand tilkommer der ham som Udgiver af Naturhistorisk Tidsskrifts tredie Række, af hvilken fjorten prægtigt illustrerede Bind udkom, indeholdende foruden hans egne Arbeider mange værdifulde Afhandlinger af hans Disciple og Andre, et Resultat, som i høi Grad fortjener Paaagtelse, naar man betænker hvor lille vort Land er og at kun originale Arbeider optoges.

Hvad ovenfor er sagt om Schiødtes Tænkemaade i Retning af Dom om Andre finder naturligviis fuld Anvendelse paa hans videnskabelige Forhold. Hans Veneration for Videnskabens virkelige Stormænd viste sig ikke i blind Tillid til deres Resultater eller i partiske Anstrængelser for at dække

deres Feil og forsvare deres tvivlsomme Angivelser, men i en ærlig og ydmyg Bestræbelse efter at sætte sig ind i deres Anskuelser, forstaae deres Syn paa Naturen og tilegne sig deres Ideer og Principer, for saaledes at vinde Støtte og Veiledning for sit eget Arbeide og rykke videre frem i Erkjendelse ved deres Hjælp.

Det var f. Ex. netop i Forhold til, hvorvidt det efter hans Skjøn var lykkedes mig at bidrage til en saadan Opfattelse af de ledende Forfattere, at han vurderede den historiske Deel af min „Danmarks zoologiske Literatur“. Blandt den ældre Tids danske Naturforskere satte han ingen høiere end STENO. I Anledning af dennes „Discours sur l'Anatomie du Cerveau“, med hvilken han ved denne Leilighed kom til at stifte nærmere Bekjendtskab, skrev han (i et Brev af 16. Marts 1872): „Hvilken ædel Aand, hvilken herlig, guddommelig Videnskabsmand! Mon han ikke egentlig er den allerstørste, Danmark har frembragt, hvis man ved „frembringe“ blot forstaaer „født“? I mine Ungdomsdage gjorde jeg engang noget Studium af hans Arbeider og kom opfyldt af overstrømmende Begeistring til Krøyer, som faderligt billigede min furor Stenonianus, men dog meente, at Tycho Brahe var den, der maatte sættes som Nr. 1. Det er vel sagtens sandt nok forsaavidt, som han holdt ud og leverede en saa mægtig Række af Observationer, men har T. B. nogetsteds udtalt saadanne inderligt guddommelige og uendeligt dybe og sande geniale Tanker om Methode osv. som Steno? Jeg veed det ikke, thi jeg kjender ikke T. B. uden paa anden Haand.“ Ogsaa J. C. FABRICIUS satte Schiødte meget høit, idet han bedømte ham efter Aanden i hans Behandlingsmaade og ikke paa Registratoreernes Viis efter Mængden af hans virkelige eller formeentlige Feiltagelser i Enkelthederne, der beroede paa Mangler i Henseende til Materiale, Undersøgelsesmidler o. Lign. Blandt de nyere Danske, afseet fra Krøyer, agtede han ingen høiere end LUDVIG JACOBSON. Blandt ældre fremmede Naturforskere nærede han den største Beundring for LINNÉ, i hvem han saae en Mesteraand, der ikke blot bragte klar Orden i en chaotisk Kundskabsmasse, men som saae langt ud over den systematiske Registration, der gjorde hans Navn udødeligt,

saa at man hos ham finder Spirerne til næsten alle de ledende Ideer, som have givet Videnskaben om Organismerne dens nuværende Skikkelse. Schiødte kjendte Linné's Skrifter tilbunds og læste ofte i dem med stor Glæde og stort Udbytte, idet Linné's naive og dog saa gennemtrængende Syn paa Naturen tjente ham til Forfriskning og ofte gav ham nye, frugtbare Tanker*). LYONET og LATREILLE holdt han høit i Ære. I Anledning af min lille Afhandling om Latreille's Theori om segment médiaire nævnte han (i et Brev af 14. Dec. 1882) som det, han ansaae for det Vigtigste, „at det skeer, hvad jeg selv havde gjort Anstalt „til (mine Yttringer ved [min 3: Schiødtes] Afhandlings Forelæggelse „i Vid. Selsk.), at Latreille, denne herlige ikke noksom paaskjøn- „nede Mand, bliver fremhævet paa rette Maade. Kun *meget* „*Faa* have studeret hans Værker, som jeg har, d. e. fraseet „Registrationen; de Fleste bekymre sig jo ikke om Andet end „denne, og naar Nogen alligevel gjør det, saa oversees og mis- „forstaaes Latreille altid, som De . . . viser.“

Jeg har allerede omtalt hans aandelige Forhold til GOETHE, ogsaa som Naturforsker, og hans høie Tanker om W. F. ERICHSON (see I, p. 273), men forøvrigt var han ingen Beundrer af tysk Videnskabelighed og var flere Gange tyske Forfattere slemt paa Nakken. Herom vidne ogsaa følgende Momenter til et Foredrag el. lign., som findes i en af hans Notebøger: „„Da „„han udgav sit System, besværede den udødelige Linné sig „„allerede over Mængden af Ord i Entomologien. Hvad vilde „„han vel sige nu, da vi ved tiltagende Alder ere blevne saa- „„meget snaksommere, og ofte fylde hele Bind med det, hvoraf „„det egentligen sande og ny maaskee kunde rummes paa eet „„Blad. De Tydske ere især faldne i denne Feil. I intet Land

*) Det kan bemærkes i Forbigaaende, at Schiødte i den Henseende fandt en beslægtet Aand i Fr. Leydig, som i Anledning af, at Schiødte i Naturhistorisk Tidsskrift havde publiceret en Række Breve til Linné fra danske Naturforskere, skrev i et Brev til ham (27. Marts 1872): „Mir muthet die Gestalt Linné's immer mehr zu, und das Lesen seiner Schriften und dessen, was sich auf ihn bezieht, gehört schon lange zu meinen besten Vergnügen und zu wahrer Erholung gegenüber der Unruhe des Tages.“

„er der i nyere Tid skrevet mere om Entomologien, end i
 „Tydskland, men heller ikke i noget Land mere uvist, vak-
 „lende og usandt end just der, uden at melde om de mange
 „Slags Igjentagelser, Oversættelser, Udskrivninger“. (Fabr. i
 „Om Skrivter i Insekt-Læren“ i Nath. Selsk. Skrifter 3die Bind, 1,
 „145): „Denne Dom af den navnkundige danske Forfatter, som
 „næst efter Linné blandt alle nordiske har havt den største Ind-
 „flydelse paa Zoologiens Udvikling og nuværende Skikkelse. —
 „De idelig gjenkommende Lovprisninger i tydske Bøger over
 „den tydske Videnskabs specifique Grundighed og Nøiagtighed.
 „— Tydskernes gjennemgaaende Mangel paa videnskabelig
 „Methode — overordentlig ofte aandløs Flid — arbeidsomt
 „Pedanteri — vidtløftige Forarbejder, sjeldent mere; af dem vil
 „det Meste aldrig kunne optages i Videnskaben. — Tydskernes
 „huultklingende Buldren mod den saakaldte franske Overfladisk-
 „hed — fra Norden og Frankrig alle de store ledende Ideer i
 „Zoologien, den hele videnskabelige Methode. — Tydsk Grundig-
 „hed oftest = daarlige overfladiske Domme, Hovmod mod
 „Andre, vidtløftig, smagløs Skrivemaade, som ved første Be-
 „tragtning dog har en faux air af, at der er meget deri. — Illigers
 „og hans Skoles Mangel paa Evne til at forstaae Fabricius.
 „Deres Uformuenhed til at begribe hans Distinction mellem hans
 „[sin] Methode og hans [sine] egne Forsøg paa at anvende den paa
 „Stoffet. — Tydskerne brøde og bryde sig kun om et Skema
 „til at opstille deres Samlinger efter saa nemt som muligt, for
 „at kunne uforstyrrede blive ved at samle og beskrive videre
 „paa den vidtløftige og uoverskuelige Maade, uden omfattende
 „Forstudier, uden Skole. — Hoffmanseggs borneerte Opposition
 „mod Fabricius, betegnet af Germar som „herliche Bemerkungen“. —
 „Overblik, Klarhed, Fremhæven af det Væsentlige, kort tydelig
 „Fremstilling, godt Lune, jævn Tone, god Smag, maa ansees
 „som den nordiske Videnskabs [d. v. s. Linnés, Fabricius's og
 „deres Efterfølgeres] rette Mærke.“

Det kunde ikke være anderledes end, at Schiødte jevnligt
 maatte føle sig opfordret til videnskabelig Critik. At hæve sig
 selv paa Andres Bekostning ved at udfinde Feil i deres Arbejder
 var saa langt som muligt fra Schiødtes Hensigt; hverken havde

han det nødigt, ikke heller vilde saadant have stemt med hans Tænkemaade. Hans eneste Formaal med kritiske Redegjørelser var at hævde videnskabelig Sandhed og god Methode. Især naar det Usande var stærkt ved Tradition eller Autoritet, saa at Sandheden ikke kunde ventes at gjøre sig gjældende ved blot at fremsættes, uden at der saa at sige blev gjort Plads for den, betænkte Schiødte sig ikke paa at fremkomme med en ødelæggende Analyse; og at han kunde gjøre det med Fynd og Klem, saavelsom med Anstand, viste han ved meer end een Leilighed. Han var dog, især i sine ældre Aar, ikke meget tilbøielig til i sine egne Afhandlinger at criticere Andres Arbeider uden særlig Foranledning, hvis det kun gjaldt Rettelse af urigtige Angivelser, og foretrak i Reglen at fremme Sandhedens Erkjendelse ved simpelthen at fremstille det Rigtige, saaledes som han søgte at gjøre i sit første Indlæg om Øiestillingen hos Flynderfiskene. Hans Anskuelse fremgaaer af følgende Udtalelse i et Brev (af 18. Juni 1876) i Anledning af, at jeg ved Oversættelsen af en af hans Afhandlinger havde foreslaaet en betydelig Forkortelse af et critiserende Stykke. Han gik strax ind derpaa, idet han tilføiede: „At jeg har været saa udførlig, er „fordi det ikke lod sig gjøre kortere, naar jeg overhovedet vilde „gaae ind paa de nævnte Forfatteres Fremstilling; og da man „holder sig op her over den korte Maade, jeg behandler mine „Forgjængere paa, maa jeg engang imellem vise, at jeg kan skrive „speciel literair Kritik, da man ellers gaaer saa vidt at sige, at „jeg slet ikke kan læse eller forstaae det Læste. Desuden „havde jeg ogsaa her Leilighed til at indskjærpe mine Principer „i Systematiken.“

Medens Schiødte skarpt dadlede videnskabelig Uefterrettelighed og Umoralitet, forholdt han sig imødekommende ligeoverfor den egentlige Dilettantisme, saalænge denne holdt sig indenfor sine rette Grændser og var tilfreds med at gaae Videnskaben tilhaande. Men Dilettantisme, som vilde sætte sig i Videnskabens Sted, skaanede han ikke. Om denne Art siger han etsteds: „Dilettantisme: at ville være med i Noget, hvis „Betydning man ikke har fattet, og hvis Vanskeligheder man „savner Kraft til at overvinde.“

Schiødte fandt oftere Anledning til at tage til Gjenmæle mod uretfærdig Behandling af hans eget Arbeide; men han var, som alt ovenfor sagt, ingenlunde blind for sine egne Mangler, og, naar saadanne virkelig paavistes, var han villig til at indrømme dem. Da jeg saaledes ved Udarbeidelsen af mit Skrift om Danmarks zoologiske Literatur med Opmærksomhed havde gennemgaaet Schiødtes Værk om „Danmarks Eleutherater“ og meente at have fundet nogle Smaafeil, omtalte jeg dette engang til ham under et Besøg i Kjøbenhavn. „Naa,“ svarede han, „ja, jeg skal vel ogsaa have læst og paaskrevet ligesom de Andre. Hvad er „det, som De har opdaget?“ Blandt Andet nævnte jeg da, at han et Sted havde beskrevet en Larve, som han henførte til Eleutheraterne, og som dengang, da hiint Skrift blev til, selv af En, der var saa kyndig som Schiødte, let kunde henføres til et Insect af denne Orden, men som man med den senere, væsentligt ved Schiødte selv, tilveiebragte Kundskab ganske vist ikke vilde tænke paa at henføre dertil. Schiødte snappede Piben af Munden med en hurtig Bevægelse. „Naa, saa De har fundet „den infame Bommert! Veed De hvad, det afficerer mig. Ingen „har endnu seet den, det jeg veed af. Nei! Naturligviis er det „ingen Billelarve. Veed De, hvad det er?“ Jeg svarede, at jeg endnu ikke havde søgt at bestemme den. „Jo!“ fortsatte Schiødte, „det er jo Semblislarven*), og det Nederdrægtige er, „at De Geer har den. Nu skal De see.“ Dermed kom saa Bogen ned af Hylden, og der blev talt videre derom. Den givne Oplysning benyttede jeg paa vedkommende Sted i mit Skrift, og Schiødte læste siden ganske taaligt Correctur derpaa. Schiødte selv gjorde mig ved Correcturlæsningen af mit Arbeide opmærksom paa, at man neppe, saaledes som jeg gjør det, til Roes for de i „Danmarks Eleutherata“ givne Omridsfigurer af Munddele kunde sige, at den tredie Dimension er tilstrækkeligt angivet paa dem, et Par Ord, som ogsaa kun ved en Forglemmelse ere blevne staaende. Om disse Figurer siger han i et senere Brev, da han paany havde eftergaaet Bygningen til Brug for Entomologia Danica: „Ved at tegne Carabernes

*) Semblis (*Sialis*) lutarius L.

„Analyser paany er det baade til at lee og græde over, naar jeg sammenligner disse Figurer med de gamle i Danm. Eleuth., „skjøndt disse, som jeg seer, ingen væsentlige Feil indeholde; „men de ere gjorte paa fri Haand, de nye med Camera lucida, „hvilket gjør en Helvedes Forskjel, uanseet, at jeg nu veed „uendeligt bedre Beskeed i Et og Alt.“

Skjøndt Schiødte i Virkeligheden var fuldkomment rede til at tage kritiske Udsættelser paa hans Arbejder i Betragtning og til loyalt at bøie sig for dem, hvis de viste sig velbegrundede, var det dog, som alt antydet, langt fra, at han var tilbøielig til at gjøre Indrømmelser uden afgjort Nødvendighed; ikke heller er dette at undres over. En Forsker, som er sig bevidst at have gjort sit Yderste for at finde Sandheden og mener at kunne stole paa sin Undersøgelseskunst, føler sig heelt naturligt sikker i sin Sag. Imidlertid medfører netop Forskerens Ihærdighed og Dygtighed en Snare, idet han let kommer til at glemme, at Opnaaelsen af et rigtigt Resultat desforuden afhænger af Factorer, som ikke staae under hans Control, og derved ledes til at undervurdere Muligheden for, at han kan have taget feil. Det var hvad der hændtes Schiødte med Hensyn til Torbistlarvernes Spiracles (see S. 242). Hvad der imidlertid kan lægges Schiødte til Last som Følge af overdreven Tillid til sine egne Undersøgelser, er kun Smaating, som ikke afficere den høie Rang af hans Præstationer i det Hele.

At Schiødte som Videnskabsmand satte Priis paa offentlige Institutioner, som virkeligt kunde tjene Videnskabens Fremme, behøver ikke at siges; vi have seet i det Foregaaende, hvor ihærdigt han arbeidede for, at dette kunde blive Tilfældet med det Museum, til hvilket han var knyttet i 42 Aar. Men lærde Corporationer og Stiftelser, som omfatte alle Videnskabsgrene, havde han ingen Tro til, og efter den Erfaring, han selv indhøstede, er dette ikke til at undres over. Uden Tvivl var der en Tid, da Videnskabens sande Interesser kunde være vel tjente med at være saadanne Institutioner betroede, fordi Videnskabens Omraade dengang var langt mindre end nu og Antallet af

Dyrkere af de forskjellige Videnskaber og Kjendere af deres Tarv var meget begrændset. Men den Tid er da nulængst forbi. Der er nu tildags ikke mindste Grund til at antage, at en Theolog eller Philolog ved at være Medlem af en saadan Corporation, som ogsaa skal varetage Naturvidenskabernes Interesser, vilde være istand til at gjøre dette bedre end en dannet Officeer eller Handlende eller hvilkensomhelst Rigsdagsmand, der blev Cultusminister. Videnskabs-Selskaberne, meente Schiødte, havde udspillet deres Rolle, og hvad angik Kjøbenhavns Universitet, holdt han for, at det trængte til en overordentligt grundig Reform for at forhindre Cliquevæsen og personlige Interesser fra at staae Videnskaben i Veien. Jeg troer, at han ventede sig ikke Lidet af de Reformplaner, som næredes af Cultusminister FISCHER, men som forpurredes ved, at denne blev tvungen til at trække sig tilbage.

Stundom synes Schiødte dog at have mistvivlet om, at en blot Reform af Universitetet og den lærde Underviisning vilde kunne føre til et ønskeligt Resultat; i en saadan Stemning skrev han engang til mig (28. Aug. 1871): „Før „Venstre“ har gjort „aldeles Ende paa Univ. og Skole, vil ingen fornuftig Stemme faae „Indpas.“ Navnlig var han overbeviist om, at Institutioner som naturhistoriske Museer, Botanisk Have, Observatoriet og Lign. burde være uafhængige Statsinstitutioner, kun i ganske udvortes Forbindelse med Universitetet og jevnstilles stillede med dette. — Følgende Uddrag af hans Notebøger tjene til at oplyse hans Synsmaade: Da man hos os bliver anseet for Videnskabsmand ved Ansættelse, Undertrykkelse [d. e. af Andre] og Skinvæsen, ansees „det for en Dumhed virkeligt at give sig af med Videnskab. „Man kan vel yde en saadan Mand en Slags undrende Medlidenhed over, at han saaledes spilder sin Tid paa Ting, der „intet bidrage til hans timelige Vel, og naar han kun tier stille „og ingen Fordringer gjør, saa taales han indtil videre. Men „farligt bliver det altid for ham, da han ved sin Virksomhed „bliver en stadig Bebreidelse mod de Industrielle, der søge „Embede og Ansættelse eller allerede ere i Besiddelse af hine „borgerlige Goder. Hans Stilling til disse bliver som den „ærlige Præsts til Kirkefyrsterne.“ Et andet Sted skriver han

følgende Momenter: „De nuværende Tilstande i Naturvidens-
 „skaben hos os heelt igjennem at sammenholde med Latinens
 „Afskaffelse som universelt Sprog: Aerkjendelsen søges hos
 „Publicum, populære Bestræbelser, Partivæsen, Autoritetstro,
 „Fanatisme, Forladen af Retninger og Undersøgelsesmidler, som
 „det læge Publikum ikke forstaaer; historisk Methode, Kritik,
 „Hypotheser. Sammenblandingen ved Universitetet af Embeds-
 „skole og Examensvæsen — samt den dertil hos Stempel-Forval-
 „terne hørende Fordring paa Ufeilbarlighed — med videnskabe-
 „lig Høiskole. — Oppositionen fra Professorernes Side mod fri
 „Videnskabelighed“. En tredie Note lyder saaledes: „Universi-
 „tetet er en rig Institution. Hvormange Penge det maa have,
 „skjønner man af Vestibulen og den forgyldte Solennitetssal og
 „nu den store brogede Festsal i det nye zoologiske Museum.
 „Det er characteristisk nok; den skulde været en Sal til at
 „sætte Skeletter i, men den blev til en Festsal. Universitetet
 „indtager samme Stilling ligeoverfor Nutidens Intelligents som
 „den romersk-katholske Kirke i sin Tid overfor Datidens Viden-
 „skab. Der er noget Symbolsk i det Uheld, man har havt med
 „Vestibulen — den kan ikke taale Gaslyset. Gassen indgaaer
 „en Forbindelse med Farverne i Frescomalerierne, som de-
 „struerer disse og bringer dem til at drysse ned ad Væggene
 „som Pulver. Det er et Forvarsel for Universitetets Skjæbne,
 „og det vil opfyldes, naar man vedbliver at holde paa Embeds-
 „seminariet og stille sig fjendtlig op mod den videnskabelige
 „Høiskole — hvor det nye Lys trænger ind, falder Stadsen“.

Om disse Spørgsmaal fandt Schiødtte mange Tanker, med
 hvilke han sympathiserede, i J. C. Fabricius's Skrift „Über
 Academien“, som han en Gang heelt afskrev for mig, da det
 ikke fandtes i England, samt i Steffens's „Was ich erlebte“,
 hvoraf han har udskrevet et langt Stykke (I, p. 304—307).
 Han citerer ogsaa etsteds Heibergs Udtalelse: „Hermed staaer
 „i Forbindelse, at alle offentlige Underviisningssamfund tabe meer
 „og meer i Autoritet, og gaae med stærke Skridt deres Under-
 „gang imøde. Begyndelsen gjorde de lærde Selskaber, hvis
 „Existens, saa at sige, allerede er ophørt; thi den Tilstand,
 „hvori de nu for største Delen befinde sig, bør snarere kaldes

„en Død end et Liv. Men ogsaa de andre Læreanstalter, ligefra Universitetet til Theatret, synke kjendeligt i Anseelse og ville, tidlig eller sildig, give Plads for en ny litterær Forfatning, ligesom den nuværende i sin Begyndelse blev bygget paa Klosters Ruiner“ („Om Vaudevillen“, Pros. Skr., VI, S. 7). Om Schiødtes eget Forhold til saadanne Institutioner, især de hjemlige, Universitetet, Videnskabernes Selskab og Naturhistorisk Forening, er der talt tilstrækkeligt i det Foregaaende; men at han dog meente, at de kunde stifte Nytte, naar deres Formaal var indskrænket til snævrere Omraader, fremgaaer af hans Virksomhed i den naturhistoriske Forening i dens første Periode, førend Foreningen kom under Universitetsprofessorernes overveieende Indflydelse, samt af, at han selv i sin Tid stiftede den Skandinaviske Entomologiske Forening.

SCHIÖDTE SOM LÆRER.

Om Schiødtes Virksomhed som videnskabelig Lærer er der alt i det Foregaaende, dels ved Omtale af hans Elever, dels i Forbindelse med hans egen Arbeidsmaade, sagt saa Meget, at der ikke er ret meget at føie til. Efter Schiødtes Livsanskuelse naaer Menneskeheden ikke sin høieste Udvikling masseviis ved, at Individet underordnes Samfundet, men i enkelte fremragende Individuer, og det er væsentligt af enkelte Personligheder, at Udviklingen afhænger, idet den store Masse kun følger det af disse angivne Spor. Hvor Spørgsmaalet er om videnskabelig Forskning kommer det derfor væsentligt an paa Individernes Udvikling som saadanne; og Oplæring af videnskabelige Disciple bestaaer efter hans Opfattelse ikke i Meddelelse af Kundskab, ny eller gammel, men i Indprentning af gode videnskabelige Principer. For at Individernes Arbejde skal kunne betinge Fremskridt, maa det i en vis Udstrækning være originalt; det Væsentlige i en videnskabelig Lærers Virksomhed som saadan maatte derfor efter Schiødtes Anskuelse

være at udfinde hver Enkelts særlige Anlæg, tilskynde ham til uafhængig Anstrængelse og saavidt muligt bevirke, at Arbeidet udføres i Overeensstemmelse med gode Principer. Hovedformaalet for Videnskabsmandens Stræben var, som han pleiede at sige, ikke Erhvervelse af *Kundskab* om hvorledes Tingene ere og om hvad Andre have meddeelt derom — hvor nyttig, ja nødvendig, end denne monne være — men *Indsigt*, det vil sige egen personlig Forstaaelse af Tingenes indre Sammenhæng. En Videnskabsdyrker, som *kun* besidder Kundskab, stod i Schiødtes Omdømme paa det laveste Trin af Videnskabens Stige, om han end nærmede sig nok saameget til Idealet af en levende Encyclopædi i sit Fag; thi en Mand kunde have en overvældende Masse af Kundskab uden at have naaet til Indsigt. Paa den anden Side kunde En besidde megen og dyb Indsigt uden at have megen positiv Kundskab paa rede Haand. Derfor ansaae han ogsaa de ved de zoologiske Magisterconferentser anstillede Examinationer for ganske betydningsløse, da man ved disse kun prøvede Candidatens Hukommelse men ikke hans Indsigt, hvilket sidste jo rigtignok vilde have krævet en virkeligt indsigtfuld Examinerator. Schiødtes Anskuelse om dette Punct har han i en af sine Noter udtrykt saaledes: „For den, der studerer „for at opnaae *Indsigt*, ere Bøgerne og Studeringerne kun Trin „af den Stige, paa hvilken han naaer til Erkjendelsen; saasnart „et Trin har løftet ham et Skridt, lader han det sidde bag ved „sig. De Mange derimod, som studere for at fylde deres Hukommelse, benytte ikke Trinene til at stige opad paa, men „skrue dem af og belæsse sig med dem for at kunne tage dem „med sig og glæde sig ved den stadigt voxende Byrde, de bestandigt slæbe om med sig. De komme aldrig tilveirs, eftersom de bære paa det, der skulde have baaret dem.“ Et andet Sted siger han: „Saalænge man [ved Universitetet] vedbliver „at indrette sig efter det Dogma, at de Studerende kunne gøres „alsidige i deres Studier ved at lade dem begynde med at „sluge en Recept paa Resultater, kan jeg ikke være med.“

Schiødtes Forelæsninger for Viderekomne gik, i Overeensstemmelse hermed, for det Meste ikke ud paa at meddele dem Kundskaber, som de kunde have Gavn af at memorere,

men hans Maal var at vise dem Veien til en frugtbar Behandling af videnskabelige Opgaver og saa at sige nedlægge Spirer i deres begyndende videnskabelige Liv, som senere kunde udvikle sig paa selvstændig Maade. Schiødtte vidste af egen Erfaring, at Intet udvikler Aanden mere end Forfatterskab ledet af sunde Principer og gode Mønstre. Det er først, naar man skrider til at benytte og fremstille de erhvervede Erkjendelsesresultater, at man ret bliver opmærksom paa deres Bæreviddersaaelsom paa deres Ufuldkommenheder og at man faaer rigtig Kundskab om hvad man veed og hvad man ikke veed. Det er saaledes en fortræffelig Plan ved Læsningen af philosophiske Skrifter at sætte sig til at gjengive Indholdet i sine egne Ord, naar man har læst et Stykke; man kommer da efter, om man har forstaaet sin Forfatter heelt eller ei. Schiødtte opfordrede derfor altid sine Disciple til Production og var da altid rede med gode Raad og Veiledning. I et Brev til mig (af 18. Febr. 1869) siger han saaledes: „Hvor skjönt, at De „[i et tidligere Brev] kalder Deres Værk [om Naturvidenskabens „Principer] et „Udviklingsarbeide“. De er nu for længe siden „ude af Skolen, men det interesserer mig dog, at De vedbli- „vende holder fast ved og lever ud i den Sandhed, at man „ikke udvikler sig videre uden gennem Production, naar man „først har tilegnet sig et Grundlag. Det er hvad jeg først og „sidst prædiker for mine unge Mænd“. Dette var ogsaa en af Grundene, hvorfor han ikke blot veiledede sine Elever til at undersøge, men lagde megen Vægt paa, at de skulde tegne det Iagttagne. Først ved at forsøge paa at tegne et Præparat kommer man rigtigt til Klarhed over hvad man har seet eller ikke seet. Ikke heller lod han den Indvending gjælde, at man ikke havde Anlæg derfor. Han holdt for, at hvad man havde seet ikke blot med det legemlige men ogsaa med Forstandens Øie, det kunde man ogsaa tegne, om smukt eller ikke var saavidt ligegyldigt.

For Leddedyrenes Vedkommende leverede han engang et systematisk Grundlag, som han lod Tilhørerne nedskrive, fordi han ikke i Literaturen fandt noget saadant, der tilfredsstillede ham. Men ellers beskæftigede hans Forelæsninger sig meest med Spørgsmaal af den almindelige Zoologi; de vare, om jeg saa maa sige, Fragmenter af en Philosophia Zoologica. Havde

man kunnet formaae ham til at udarbeide et samlet Værk af denne Art, vilde det vistnok være blevet et monumentalt Arbeide, og det manglede ikke paa Tilskyndelser dertil fra hans Elevers Side. Selv foreslog jeg ham engang, hvis han vilde skrive et saadant Værk, da at udarbeide en Række illustrerende Monographier af ledende Zoologers videnskabelige Arbeider; historiske Udviklinger paatog han sig jo nødigt selv. — „Det er en vidtløftig Historie . . . nous verrons“, var imidlertid Alt, hvad der kom ud deraf dengang; og da han senere forestillede mig, at en engelsk Bearbejdelse af mit Bind om Naturvidenskabens Principer, der jo i det Væsentlige gjengav hans egne Anskuelser, vilde være et godt Skridt frem i den Retning, var jeg nødt til at svare omtrent paa samme Maade.

Et Træk af Schiødtes Forhold som videnskabelig Lærer bør fremhæves, nemlig, at der hos ham ikke fandtes det Mindste af den smaalige Paaholdenhed, som man ikke sjeldent træffer hos Saadanne, og som leder disse til stor Tilbageholdenhed ligeoverfor de Yngre af Frygt for, at de skulde faae Færten af en eller anden ny Iagttagelse eller Synsmaade og muligviis komme frem dermed offentligt, uden at vedkommende Professor faaer sit fulde Maal af Anerkjendelse af sin Prioritet. Med Hensyn til et saadant Tilfælde siger han i et Brev til mig (30. Juni 1867): „Det lader sig ikke gennemføre at skjelne „smaaligt mellem Eiendomsret hos Videnskabsmænd, som arbeide meget sammen“. Endnu Eet: deraf, at Schiødte søgte at danne Disciple mere ved almindelig Paavirkning end ved at meddele dem Kundskaber, fulgte, at han maatte træde i meget nøiere personligt Forhold til sine videnskabelige Elever, end det sædvanligt er Tilfældet, og naar man tager i Betragtning hvilken Personlighed han var, er det ikke til at undres over, at det at være Discipel af Schiødte og at være hans varme Ven saa omtrent var det Samme.

Det samme Princip, at det ved Underviisningen kommer mindre an paa at udstyre Disciplen med positiv Kundskab end paa, at hans sjælelige Udvikling fremmes ved Beskjæftigelse med vedkommende Disciplin, var ogsaa ledende for Schiødte, naar Endemaålet ikke var Uddannelse af unge Videnskabsmænd,

men de Unges Oplæring for Livet i Almindelighed eller for practiske Virksomheder. Han sympathiserede derfor i høi Grad med de ganske lignende Anskuelser, som jeg for mange Aar siden fremsatte i et lille Skrift om Underviisningen i de lærde Skoler, ved hvis Udgivelse han medvirkede. Gjennemførelsen af et saadant Princip i videre Udstrækning afhænger naturligt af, om man kan faae Lærere med de dertil fornødne Qvalificationer, thi Underviisning efter saadanne Grundsætninger stiller naturligviis langt større Fordringer til Læreren end den gængse Lectielæren. Men Schiøtte kjendte sine egne sjeldne Gaver i den Retning, og det var ham en Glæde at udfolde dem, naar han blot fandt nogen Modtagelighed hos Eleverne. Allerede som ganske ung — lidet mere end tyveaarig — Lærer i Naturhistorie i Borgerdydskolen søgte han at drive Underviisningen efter denne Grundsætning, og det er characteristisk for ham, at han saaledes, uden Videre, dristigt slog ind paa en Vei, der afveg saameget fra det Traditionelle. Skolens Bestyrer, Prof. KRARUP, synes ikke at have faaet Øie for det Gode heri; og det har vel været som Forklaring i Anledning af hans Misbilligelse, at Schiøtte tilskrev ham et Brev, hvortil Kladden endnu findes. Det hedder deri: „Da „Kortheden af den Tid, der indrømmes den naturhistoriske „Underviisning, gjør det umuligt at hibringe Disciplene grundige „Kundskaber, maa Læreren Bestræbelser mere gaae ud paa at „aabne deres Blik for Naturen i Almindelighed. Med Hensyn „til at lære udenad fordrer jeg derfor alene nøiagtig Kundskab „om den systematiske Deel, dels fordi denne er Grundvolden „for al naturhistorisk Viden, dels fordi Studiet af det natur- „lige System og Fasthed deri meddeler Forstanden en nyttig „Øvelse, der har meget tilfælles med den, som de mathematiske „Videnskaber forskaffe. I fjerde og tredie Realklasse examinerer „jeg i den halve Time og lader i den øvrige Tid oplæse af „Bogen, idet jeg besvarer alle Spørgsmaal vidtløftigt; jeg lader „Enhver spørge og tale saameget han vil, naar det blot ved- „kommer Sagen og viser Interesse, og passer kun, at Intel „bliver bragt paa Bane, førend alle de, som ville det, ere til- „fredsstillede angaaende det Punct, hvorom Talen sidst har „været. Der gives naturligviis under disse Samtaler hyppig

„Leilighed for mig til at spørge igjen og saaledes til at befæste „Discipline i Alt, de allerede have lært. I de to yngste Klasser „afvigtes kun forsaavidt fra samme Anvendelse af Timen, som „jeg sjælden lader oplæse af Bogen, men tillader Discussioner „ved at reise sig under Examinationen, hvilket dog kun gaaer „an, naar Tonen er saa god, som det nu i længere Tid har „været Tilfældet, da ellers Uorden let afstedkommes af dem, „som ikke bryde sig om at lære noget men kun om at faae „en taalelig Character, f. Ex. ved at see det igjennem i Bogen „under Bordet, hvori man just er oppe osv. Men forøvrigt er „Interessen for de omhandlede Gjenstande i Reglen saa stor, „at ingen videre Forstyrrelse opstaaer af den Snakken i Munden „paa hverandre, som naturligviis ikke kan undgaaes, ligesom „ogsaa selv de lære en Deel, som ikke læse paa deres Lectier „hjemme“. Af Ordlyden af en anbefaling, som Prof. Krarup senere gav Schiødte, uvist i hvilket Øiemed, og hvori han indskrænker sig til at sige, at Schiødte vistnok besad de til Lærervirksomheden fornødne Kundskaber, tør man vel slutte, at han dog ikke havde fundet Schiødtes Methode prisværdig; men Schiødte selv forandrede ikke sin Mening om det til Grund derfor liggende Princip.

Der har allerede ovenfor, ved Omtalen af Schiødtes Virksomhed ved Landbohøiskolen og navnlig i Anledning af Prof. Steens Klage over Schiødte som Docent der, været Anledning til at berøre det Ledende i hans Underviisningsmethode. Han indrømmede selvfølgelig, at især Veterinair- og Forstelever nødvendigviis maatte erhverve et vist Maal af positive Kundskaber, for hvilke de havde practisk Brug, men ud over dette lod han det være sin væsentlige Opgave at uddanne deres Erkjendelsesevne ved Beskæftigelse med Zoologien, og lære dem at tænke rigtigt over de derhen hørende Phænomener. Det er ogsaa blevet nævnt, at han ikke gjerne vilde give Eleverne en trykt Ledetraad i Haanden eller skjøttede stort om, at der holdtes Collegier, men for sit eget Brug udarbejdede han saadanne. Et saadant over den almindelige Zoologi, tæt skrevet paa 83 Qvartsider, er i Behold. I sine Foredrag bandt han sig imidlertid aldrig til et saadant; Udtrykket fandt sig selv i

Øieblikket, stundom maaskee ikke i alle Henseender lige adæqvæt, men dog altid livligt og skikket til at indprente netop det, som han ved den givne Leilighed vilde have frem. En Følge heraf var det rigtignok, at især mindre begavede Tilhørere, hvis Evner ikke friede dem ud af Bogstavets Spændetroie, stundom misforstode det Sagte og opfattede det som indeholdende Anskuelser og Paastande, der nok kunde forenes med de brugte Ord, men ikke vare tilsigtede med dem, og som Schiødte ikke havde været forsigtig nok til at gardere sig imod. Men han ansaae denne Mangel for underordnet, idet han stolede paa, at slige Misforstaaelser vilde rette sig selv. Et fortrinligt Middel til at forstaae hvad Schiødte stræbte efter at bibringe sine Elever, afgiver et Afsnit af Schiødtes Svar paa Prof. Steens Klage, hvori Schiødte omtaler sin Examination, og hvoraf Følgende her kan finde Plads. Schiødte lod Examinanderne trække Sedler, som strax mærkedes med Vedkommendes Navn og opbevarede, og som indeholdt fire Hovedspørgsmaal saaledes, at de stode i organisk indbyrdes Forbindelse. Til Exempel tager Schiødte en, som factisk var bleven benyttet, og paa hvilken fandtes følgende Examinationsgjenstande: Fuglenes Hvirvelsøile, Insecternes Kredsløb, Tifodede Krebsdyr, Muslinger. „Jeg skal nu „i Korthed ved enkelte Exempler antyde den anatomisk-physiologisk-biologiske Traad, som forener disse Spørgsmaal, ud fra „hvilke der examineres kortere eller længere, hvad dermed „kræves af Examinanden og da ogsaa præsteres af det overveieende Fleertal. Fuglenes Hvirvelsøile sammenlignes i sine „enkelte Afsnit med Pattedyrenes, der gjøres Rede for den „gjennemgaaende Modsætning mellem de to Dyrklasser ved „Paaviisning til begge Sider af de enkelte Hvirvelpartiers Tilpasning efter Ernæringens, Beklædningens, Aandedrættets, Afsondringens, Bevægelsens og Forplantningens forskjellige Krav. „Alle disse Forhold ere udførligt gjennemgaaede ved Hjælp af „Præparater og Dissection. Bygningen af Insecternes Hjerte „er oplyst ved Sammenligning med Venepreparater med Klapper af Pattedyr, med Anviisning til Pulsationens Iagttagelse „paa nøgne Insectlarver i Høiskolens Have, og ved Figurer paa „Tavlen; Aandedrættet ved Foreviisning, Sammenligning med

„Præparater af Pattedyrenes Luftrør og Figurer paa Tavlen.
 „Der skal nu vises i hvilket Forhold Kredsløb og Aandedræt
 „staae til hinanden, det sidste [hos Insecterne] ogsaa til Fug-
 „lenes, i hvilke Henseender begge Dyreklasser ere, og som
 „Flyvedyr nødvendigviis maae være, analoge; hvorfor Insect-
 „ernes Nyrerør ikke ere samlede, hvorledes deres Bygning
 „giver Nøglen til Forstaaelsen af den mere udviklede Nyre-
 „bygning hos Dyr med Haarkarnæt, hvorfor deres Urin ligesom
 „hos Fuglene er saa lidt vandholdig og Blære mangler; i hvil-
 „ket Forhold disse Eiendommeligheder staae til Mulddannelsen
 „og Planteernæringen osv. De tifodede Krebsdyr ere store nok
 „til at gennemgaaes ved Hjælp af Præparater, Typerne: en
 „Reie, Krebs og Krabbe, samt som Tillæg, af den strax efter
 „nævnte Grund, Mysis. Det skal vises, hvorledes den hele Byg-
 „ning blot udenfra beseet leder til falske Sammenligninger med
 „Insecter og Arachnider, at Skjoldet er et Gjællelaag; herved
 „kan kommes ind paa Gjælleaandingens Væsen i Almindelighed,
 „særlig paa dens Mekanisme hos disse Dyr, og Apparatets
 „Paaviisning som yderligere Udvikling af Forholdet hos Amphi-
 „poderne og hvorfor Forholdet maa stille sig saaledes; frem-
 „deles paa Hjertet sammenlignet med Insecternes; Lemme-
 „systemet i samme Sammenligning; hvorfor Øinene maae staae
 „paa Stilke; den særegne Type af Høreredskeer og deres An-
 „bringelse i saa forskellige Organer hos Mysis endog paa Hale-
 „benene osv. Som Muslingernes Type ere behandlede Dam-
 „musling, Blaamusling, Østers, Alt ved Hjælp af Præparater.
 „Der skal vises, hvorledes Grundtypen construeres ud af Sneg-
 „lenes, gjøres Rede for Forplantelse, Forvandlingens Form,
 „Aandedrættets Type osv.“. Schiødtte betegner det Foregaaende
 som en løs Skizze hensat til Forklaring, og det forstaaer
 sig af sig selv, at han ingenlunde prætenderer at bibringe Landbo-
 høiskoleeleverne en saadan gennemgaaende Opfattelse af Dyrenes
 Bygning osv. i videnskabelig Form. Det var kun enkelte ud-
 valgte Emner, som han saaledes behandlede i en populair Form
 i den Hensigt at lede sine Elever til et udviklende og dannende Syn
 paa Naturen og lære dem at søge og tænke over det Fornuftige

i Naturen. Hvorvidt de havde tilegnet sig noget deraf, vilde fremgaae af den Maade, hvorpaa de gjengave det Læste.

Det var efter de samme Grundsætninger, at Schiødte holdt sine Forelæsninger for viderekomne Skolelærere, de saakaldte Monradister. Henimod Slutningen af sin Virksomhed følte Schiødte, at disse røvede ham formegen Tid og Kraft, og dette Hold Tilhørere blev derfor henviist til at høre hans Foredrag for Landbrugs-eleverne; men indtil da havde han siden 1859 holdt et særskilt Cursus for dem, hvori over 400 havde deeltaget, da han traadte fra. Da Deeltagerne jo vare blandt de meest opvakte af deres Classe, fandt han i dem et opmærksomt og intelligent Auditorium, og dette Cursus interesserede ham derfor meget. Ogsaa haabede han derved at virke henimod Udbredelsen blandt Landbefolkningen af mere opmærksom og forstandig Iagttagelse af Dyrelivet. Ved sit Foredrag for disse Tilhørere havde han derfor særligt deres fremtidige Virksomhed for Øie, ved hvilken de jo vilde have at benytte en meget letfattelig Form. Herved undgik han imidlertid ikke den Fare for Misforstaaelse, der, som alt antydet, klæbede ved Schiødtes Læremaade. Navnlig hændtes det vistnok meer end een Gang, at hans veltalende Paaviisning af den vidunderlige Samklang mellem Dyrenes Leve-maade og deres Bygning, saavel som mellem dennes enkelte Led, blev opfattet som hvilende paa en teleologisk Opfattelse af Naturen; og han kom endog i den Nødvendighed at maatte gjøre Indsigelse, da en af hans Tilhørere, dreven af roesværdig Iver for at bidrage til, at Schiødtes vækkende Fremstillingsmaade kunde blive mere almindeligt efterfulgt, udgav en lille Lærebog og i Fortalen udtalte, at han af Schiødte havde lært den udpræget teleologiske Methode at kjende, som han anvender i Bogen.

Da jeg aldrig selv har overværet noget Foredrag af Schiødte for et stort Auditorium og derfor ikke kan tale derom af egen Erfaring, vil jeg tillade mig at hidsætte følgende Skildring ved nuværende Jægermester, Forstinspecteur A. HAUCH, som i sin Tid blev offentliggjort i „Tilskueren“ for 1884 i Forbindelse med V. Pingels Artikel: „Til J. C. Schiødtes Livshistorie og Karakteristik“. Dens Indhold stemmer ganske med hvad jeg har hørt af Andre.

„Jeg husker tydelig den første Aften, da Schiødte begyndte sine Foredrag. Kort Tid efter, at Tilhørerne havde samlet sig, traadte han ind. Kun flygtig havde jeg tidligere set ham, jeg blev nu slaaet af denne mægtige Skikkelse, der med raske Skridt traadte ind i Forelæsningssalen, stillede sig hen til Bordet, hvor forskellige Gjenstande til Brug under Forelæsningen vare opstillede, saa' nogle Øjeblikke ned for sig og derpaa hævede Hovedet ud mod Tilhørerne. Hans store, prægtige Skikkelse fængslede mig fra første Færd. Dette herlige Hoved, det kloge, bestemte, faste Ansigtsudtryk tiltrak mig paa en ganske særegen Maade.

„Han begyndte sit Foredrag. Jeg mægter ikke at beskrive Schiødtes Veltalenhed, for mig var den overvældende, jeg hørte til med anstrængt Interesse, hans Ord tvang mig til en Opmærksomhed af en egen intensiv Art, jeg følte ofte Lyst til at bede om Pusterum til at faa Tid til at overveje og forfølge det sagte, men det gaves mig ikke. Han talte i et skønt Sprog, præget af den ham ejendommelige Energi, hans Tale var hurtig, distinkt, uden Stammen, uden Søgen efter Ord, det mest træffende, mest betegnende Udtryk faldt ligesom af sig selv ham i Munden. I to Timer i Træk talte han med samme utrættede Kraft. Hans Foredrag var ledsaget af livlige Gestus, det var ej alene med Ord, han virkede, hans hele Person arbejdede med.

De fleste Mennesker have ikke det Held, at deres Bevægelser eller Ejendommeligheder ved deres Organ forøge Virkningen af deres Tale, men dette var Tilfældet med Schiødte.

„Over enhver af hans Bevægelser, over alt, hvad han foretog sig, var udbredt en Skønhed, en betagende Ynde.

„Ofte gik han til Tavlen og tegnede en Figur, et Dyr, et Organ til Forklaring af det sagte. Det skar mig i Hjertet at se disse Tegninger udvaskede igen, det var Kunstværker; han tegnede let, sikkert, saaledes som jeg kun har set Kunstnere gøre det, blandt Andet husker jeg, at han tegnede en Snegl, der bogstavelig krøb hen ad Tavlen, jeg kunde have tilraabt ham: lad den staa, den maa ikke slettes ud!

„Schiødtes Bestræbelser gik fremfor alt ud paa at bibringe Tilhørerne en klar Forstaaelse, han søgte ikke at overvælde

„dem med en stor Mængde Stof, men han tilstræbte, at det „gennemgaaede skulde være fuldt ud forstaaet. Denne Be- „stræbelse prægede hans Foredrag, han søgte aldrig efter Ord, „men ikke sjældent kunde han ligesom forkaste et brugt Ud- „tryk for at erstatte det med et andet, der end mere tilspidsede „Meningen. Han lagde i sit Foredrag et saa ihærdigt Arbeide, „at det forekom mig rørende at tænke paa, hvor meget Arbeide „denne store Videnskabsmand gjorde for sine Elever.

„Efter det første Foredrag, jeg havde hørt af Schiødte, „omfattede jeg hans Fag med den største Interesse, Studiet „blev mig paa én Gang kært og let, ti med underlig Fasthed „indprægede sig hans Forklaringer, jeg forsømte ingen Fore- „læsning, de tvende Aftener, naar Schiødte holdt Forelæsning, „blev mig særlig kære; jeg kunde glæde mig fra Gang til „Gang.

„Jeg sandede, ved at høre Schiødte, en Bemærkning, jeg „har hørt sagt om ham, at han ligesom et Lokomotiv, der i sin „Fart fejer alle uvedkommende Genstande til Side, paa samme „Maade, naar han talte, bortjog al Uklarhed, al halv For- „staaelse, alt taaget, alt udvisket.

„Med en saa udmærket Lærer naaede jeg snart at komme „ret godt med i hans Fag, Læsningen gjorde ikke det Skaar, „som jeg havde frygtet, i mine andre Studier; og jeg hentede „meget snarere forøget Kraft til disse gennem den udviklende „Indflydelse, som Schiødte havde paa mig.“

Egentlige populære Foredrag holdt Schiødte nu og da i forskellige Selskaber og Foreninger for Auditorier paa meget forskellige Dannelsesstrin, og de modtoges altid med stort Bifald, om end hans egen Tilfredsstillelse ikke altid var saa stor, som han kunde have ønsket. Ved en saadan Leilighed, da han havde holdt et Foredrag af denne Art under særligt ugunstige Omstændigheder, skrev han til en Ven: „Jeg gjorde mig al „Umage og troer, at jeg skilte mig godt ved den virkeligt „meget vanskelige Opgave, men det var mig lidet opmuntrende „at see paa de utallige tildeels dumme Ansigter, som gloede „paa mig.“ Heri var dog vistnok Schiødtes Erfaring ikke for- „skjellig fra Andres, som komme i det Tilfælde at skulle holde

Foredrag for en talrig Forsamling, hvoraf de Fleste mangle de nødvendige Forkundskaber for at kunne følge med paa en intelligent Maade. Schiødte blev vistnok oftere anmodet om Raad og Veiledning af Folk, som havde paataget sig at holde saadanne Foredrag, men fandt det vanskeligere, end de havde tænkt sig. Schiødte gjorde da opmærksom paa, at det til at holde et tilfredsstillende populært Foredrag ikke er nok, at Foredragsholderen besidder nogen Kundskab til Gjenstanden, maaskee suppleret ved Læsning for Øieblikkets Tarv, men at han maa være fuldkommen Herre over sit Stof, hvilket i Reglen forudsætter betydeligt mere omfattende Kundskab, da han ellers ikke vil være i Stand til at tumle saaledes dermed i sine egne Tanker, at han kan afvinde det den Belæring, han ønsker at meddele Andre.

Schiødtes litteraire Virksomhed i Retning af populaire naturhistoriske Bidrag var, som sagt, kun lidet omfattende. Han indrømmede, at Videnskaben ikke er til alene for Videnskabsmændenes Skyld eller for den practiske Nytte af dens Resultater, men at disse ogsaa bør faae Indflydelse paa hele den dannede Verdens Tænke- og Handlemaade. Han holdt for, at en dertil tjenlig Bearbejdelse af Videnskabens Resultater er en Opgave, som Faa ere voxne, og som ingenlunde er selv den betydeligste Videnskabsdyrker uværdig. At han alligevel, tiltrods for sit eget store Talent, udrettede saa lidet i denne Retning, laae, som før bemærket, dels i, at han meente at kunne anvende sin knappe Arbeidstid bedre, dels deri, at han degouteredes saa meget ved Beskaffenheden af det Meste af, hvad der i Danmark, som andesteds, havde Cours som populair Naturvidenskab, at han, saa at sige, frabad sig Selskabet. Hertil kom, at han ogsaa meente at see en nøie Forbindelse mellem nogle af de Omstændigheder, som have ledet til Udviklingen af denne Literaturgreen og Daarligheden af det videnskabelige Naturstudiums Stilling i Danmark. Til Oplysning om Schiødtes Opfattelse af disse Forhold kan anføres, at der blandt nogle Momenter til et Foredrag ogsaa findes disse: „Ad denne Vei Naturhistoriens „Indlemmelse i Literaturen, den eneste Udvei til Redning nu, „da Tidernes Medfør har taget den tidligere universelle latinske

„Form fra os. — Stræben hos alle cultiverede Nationer i Nutiden — dobbelt vigtig for os, da vort Sprog er saa lidet kjendt udenfor vort Lands Grændser. . . . Følelsen af en saadan Nødvendighed gav sig paa en uklar Maade Luft i de saakaldte populaire Bestræbelser. Gjenvei, falsk, ikke til Maalet. Thi ingen sand Forskjel mellem populaire og videnskabelige Arbejder, kun mellem gode og daarlige; den Forskjel, man troer at see, ligger ikke der, men heelt udenfor Sagen, i Tid og Omstændigheder, eftersom Stoffet er meer eller mindre bekjendt for den dannede Almeenhed. Var der ikke en Tid, da man gjorde Forskjel mellem populair og videnskabelig Historie-skrivning, hvor er den nu bleven af?“ Et andet Sted siger han: „I det 18. Aarhundrede skulde Videnskaberne være *nyttige*, i det nittende *underholdende*. Det sidste er endnu meget værre end det første. Hensynet til Nytten holder dog Grundlaget for al Naturvidenskab i Hævd: *Nøiagtigheden*. Men nu gjælder kun Floskel og Skinvæsen. Naturvidenskaberne ere derfor maaskee bedre tjente med Bonde-Herredømme end med de saakaldte National-Liberales.“ Det siden 1855 udkommende „Tidsskrift for populaire Fremstillinger af Naturvidenskaben“ forekom Schiødte at repræsentere en uheldig Type. Han skrev derom 10. Dec. 1868 til Collin: „Det sidste Hefte af det populære Tidsskrift for Naturvidenskab har atter vakt Ønsket hos mig om at tage alvorligt fat paa disse Folks Popularisationer. Heftet indeholder nemlig en Deel Sager, som kunde afgive et passende Grundlag for Paaviisning af det Slemme, at dette Tidsskrift, skjøndt det udgives af Folk, som kalde sig Fagmænd, i ligesaa fuldt Maal som vore Aviser og andre Tidsskrifter for Oversættelse af underholdende Lecture, udbreder de urimeligste Vildfarelser og i det Hele i samme Grad tjener til at forvirre og mislede Publicum angaaende naturvidenskabelige Forhold og Begreber. Det populære Tidsskrift har naturligviis Lov til at udkomme, saalænge Nogen vil købe det, men jeg synes, at det er nødvendigt, at der engang bliver gjort opmærksom paa, at dets Indhold ikke i naturvidenskabelig Henseende er i mindste Maade mere at lide paa end „Aftenlæsning“. Det blev dog ved Ønsket. Et er

at skrive en god og velbegrunder Kritik, et Andet er at faae den trykt, og i et lille Samfund som det danske, hvor Alverden hænger sammen med Alverden, har virkelig Kritik overmaade liden Chance for at komme frem i den periodiske Literatur, naar det ikke netop træffer sig, at den kommer personlige eller Parti-Interesser tilpas. Med Hensyn til disse danske Publicationers Afhængighed af fremmede Literaturer bemærker Schiødte i en Note (April 1878): „Den høitagtede „Oldermand for Skomagerlauget har bekjendtgjort, at „den „danske Skomagerforening er en Tydsker“ — hvor ganske „som det Meste af vor populære naturvidenskabelige Literatur.“ Man kunde ganske vist hertil bemærke, at det — netop i Henhold til Schiødtes egen Anskuelse om de Fordringer, gode populaire Skrifter stille til deres Forfattere — neppe kan ventes, at saadanne kunne frembringes uden i et meget indskrænket Antal i et lille Land som Danmark. Men det bliver naturligviis ligefuldt sandt, at Udgiverne af et saadant Tidsskrift, hvis de vedkjendte sig en højere Opgave end netop at tjene Penge, af hvad fremmede Literaturer tilbyde, haade kunde og burde træffe et Udvalg, mod hvilket ingen saadanne alvorlige Anker som Schiødtes ovenanførte med Rette kunde gjøres gjældende.

Schiødte selv har ved alt sit Arbejde for Andres Belæring eller Uddannelse, det være nu i højere eller mere underordnet Øiemed, det franske Ord i Hu, som netop passer paa en Lærer som ham og som han ofte citerede: Qui élève s'élève. Man kan ikke lære Andre hvad man ikke selv fuldt har tilegnet sig. For en samvittighedsfuld Lærer afgiver derfor Underviisningsvirksomheden en Prøve paa hans egen videnskabelige Status og en Spore til at afhjælpe de Mangler, som han maatte opdage hos sig selv, saa at hans Underviisning kan komme til at hvile paa en sund Totalanskuelse. — Dette var, troer jeg, en Hovedgrund til, at Schiødte satte Priis paa sin Virksomhed i denne Retning.

Med disse Bemærkninger om Schiødte som Lærer afslutter jeg min Fremstilling af hans Liv og Gjærning; og at jeg har

valgt til Afsked at dvæle netop ved denne Side af hans Virksomhed, er væsentligt grundet i, at jeg ved dette Forsøg paa en muligst sandfærdig Beretning om hans Levnet har været ledet af Ønsket om at afbetale noget af den Gjæld, hvori jeg selv staaer til ham som min uforglemmelige Lærer, hvis Aand har veiledet mig i alt mit eget Arbeide. Derhos har jeg haft den Betragtning for Øie, at det er gennem den Belæring, som Andre kunne modtage af en Videnskabsmand, at denne vedbliver at virke i denne Verden efter sin Bortgang. Det var et Uheld for Videnskaben, at Schiødte fødtes i et Land, der ved sit andetsteds næsten ukjendte Sprog og andre Omstændigheder staaer saa isoleret, som Tilfældet er med Danmark, hvor han desuden blev saa lidt forstaaet, at Landets videnskabelige Høiskole, følgende Japetus Steenstrups Anviisning, med Hænder og Fødder modsatte sig hans Indtrædelse i Facultetet paa Grund af hans foregivne videnskabelige Indskrænkethed og „usunde“ Anskuelser, saa at han ved et Magtsprog maatte paatvinges Universitetet. Det var et Uheld for Danmark, at der ikke for Schiødte aabnedes den sorgfri Virkekreds, for hvilken han var saa særdeles skikket, og hvori han, med sin Kjærlighed til Ungdommen og sine vide Interesser, kunde have udøvet den gavnligste Indflydelse, ikke blot paa de opvoxende Zoologer, men paa den danske videnskabelige Verden i Almindelighed. Det Frugtbare og Forædlende ved Schiødtes Exempel var nemlig Aanden i hans Arbeide, og den burde have hersket paa alle Videnskabens Omraader, saa at han kunde have haft aandelige Disciple og Efterfølgere paa ethvert af dem. Det var ham ikke beskaaret, at Nogen af de Yngre heelt kunde tage Arv efter ham; men hvor sjældent er det ikke, at Lederne i Videnskabens Rige have den Tilfredsstillelse. Det er for Fremtiden, at de i Reglen maae arbeide, som jo Schiødte ogsaa ofte vedkjendte sig, at han gjorde; og det er til Fremtiden, at jeg selv seer hen, idet jeg nedlægger Pennen. Om det end maaskee kan lykkes det videnskabelige Philisteri for Tiden noget nær at kvæle den gode Sæd, som Schiødte udsaaede, saa er det dog min Fortrøstning, at den Tid vil komme,

da Strømmen vil vende sig, da man vil drage sig til Nytte de Fingerpeg og de Advarsler, som kunne findes i Beretningen om Schiødtes Kamp for sin Videnskabs virkelige Interesser, da det vil blive almindeligt erkjendt, at hans vare de sande Idealer, og da der blandt de Fremadstræbendes Rækker vil findes Mange, som ville forstaae og sætte Priis paa at lære af JØRGEN CHRISTIAN SCHIØDTE.

RETTELSE OG TILFØIELSE.

FØRSTE DEEL.

S. 86, L. 15 f. n.: „en Hr. Fuglsang“ — Læs: Pastor Fuglsang.

S. 87, L. 2 f. n.: „Amtmand Vedel-Simonsen“ — Læs: Conferentsraad Vedel-Simonsen.

S. 94, L. 12 og 18: „Rammelsberger“ — Læs: Rammelsberg.

S. 160, L. 11: „1845“ — Læs: 1846.

S. 164, L. 18 og 19 f. n. Ordene „han i“ og „blev ansat . . . Realskole“ udgaae. Det var først 1850, at Erslev fik Ansættelse, nemlig ved Roeskilde Cathedralsskole, hvorfra han senere forflyttedes til Aarhus Latinskole.

Ibid., L. 16 f. n.: „Juel“ — Tilføi: senere Adjunct i Aalborg.

S. 171, L. 6 f. n.: „A. Thornam“ — Læs: J. C. Thornam.

S. 188, L. 15 f. n.: „men“ udgaaer.

Ibid., L. 14 f. n.: „og bestod meest af Danske“ — Læs: men bestod meest af Svenske.

S. 198, L. 11 f. n. og S. 251, L. 12 f. n.: „Jacobsen“ — Læs: Jacobson.

S. 265. L. 11—12 f. n. Denne Udtalelse er ikke ganske nøiagtig; thi „En foreløbig Beretning om Moseundersøgelser i Eftersommeren 1873“ ved Emil Chr. Hansen blev publiceret i Vid.Medd. fra Naturh. For. for 1873, p. 139—141. Af denne Beretning fremgaaer det, at Steenstrups Resultater i alt Fald i nogle Puncter hvile paa unøiagtig Undersøgelse. Fornyig har ikke des mindre Professor Warming i sin Afhandling „Den

danske Planteverdens Historie efter Istiden“ (Universitetets Indbydelsesskrift 1904 til Aarsfest for Kirkens Reformation) forsøgt at give det Udseendet af, at Steenstrups Resultater ere blevne bekræftede af alle senere Undersøgelser, idet han lader uomtalt, at Vaupells og Hansens Undersøgelser have viist, at de ere urigtige. Men dette Arbeide vil neppe undgaae Critik.

S. 290, L. 10 f. n.: „omtrent ved samme Tid“ — Læs: i 1845—1848.

Ibid., L. 7 f. n. see om dette Brev Bemærkningen til p. 456.

S. 296, L. 2 f. n.: „160“ — Læs: 140.

S. 334, L. 2 f. n.: „A. Thornam“ — Læs: J. C. Thornam.

S. 456, L. 10—17. Da Fremstillingen her ikke er ganske tydelig, vil jeg bemærke, at imod min Fremhævelse af, at Steenstrups Angivelse om Iglernes og Regnormenes Kjønnsforhold ignoreres i v. Siebolds Haandbog, kunde man maaskee indvende, at da 1ste Hefte af dette Værk, hvori de paagjældende Dyr omhandles, udkom allerede i 1845, finder Forfatterens Taushed paa dette Sted om Steenstrups Angivelser en rimelig Forklaring i, at v. Siebold, da han afsluttede sin Text til dette Hefte, neppe endnu kjendte Steenstrups Afhandling. Men min Udtalelse er alligevel fuldt begrundet; thi ved Slutningen af det sidste Hefte, som udkom i 1848, findes S. 669—679 en Række „Zusätze und Berichtigungen“, hvor alt det Nye, som var fremkommet siden Affattelsen af 1ste Hefte, findes samlet. Steenstrups Angivelser om Igler og Regnorme omtales her ikke med eet Ord, skjøndt hans Skrift om Hermaphroditismen citeres som Hjemmel for en anden deri indeholdt, men rigtig Angivelse af Steenstrup. Aabenbart har v. Siebold ikke anseet det for Umagen værd at nævne Steenstrups, dengang allerede af Andre fuldstændigt gjendrevne Paastande. Selve v. Siebolds Opfattelse af Steenstrups Arbeide fremgaaer tydeligt af følgende Uddrag af hans S. 290 nævnte Brev til Krøyer, dateret 11. Juli 1847 (altsaa førend sidste Hefte udkom): „Wenn ich Ihrem Landsmanne Steenstrup, den „ich sonst verehere, in Bezug auf Hermaphroditismus nicht „beigestimmt habe, wie Sie aus meinem Handbuche ersehen „werden, so ist Steenstrup selber daran Schuld; so vortrefflich „seine Arbeit über Generationswechsel zu nennen ist, so wenig

„kann man sich mit der in seiner zweiten Schrift dargelegten „Deutung der Geschlechtsorgane hermaphroditischer Würmer und „Mollusken befreunden. Die Zwitterdrüse ist in niedern Thieren „sehr verbreitet, und wenn man dessen Zusammensetzung über- „sieht oder nicht beachtet, muss man auf Irrwege gerathen. Kein „Thier eignet sich wohl mehr dazu, um das Daseyn einer Zwitterdrüse und die in einander Schachtelung der Hoden und Eier- „stöcke klar zu sehen, als Nais proboscidea.“ Brevet ender med Hilsen til Steenstrup og Eschricht samt Budskab til Schiødte. At v. Siebold i et Brev, hvori han sender Hilsen til Steenstrup, udtrykker sig høfligt, forstaaer sig af sig selv, men dette maa naturligviis ansees for snarere at forøge end at formindske Vægten af hans Kritik.

S. 473, L. 13: „1849“ — Læs: 1848.

S. 479, L. 12—14 f. n. Denne Bemærkning er at modificere i Overeensstemmelse med Tilføielsen til S. 265 L. 11—12 f. n. See ovenfor.

S. 498, L. 9 f. n. Forstanderen for Statens Lærerhøiskole, Professor H. Olrik har været saa venlig at gjøre mig opmærksom paa, at dette Sted kan misforstaaes, idet jeg burde have bemærket, at Schiødte først fra August 1858 overtog hele Zoologien for Monradisterne. Men alt fra Cursus'ets Begyndelse havde han læst for dem over Entomologien, medens Lütken foredrog de andre Dele. Schiødtes Examination i 1859 var saaledes strængt taget ikke i „Zoologi“ men i Entomologi alene; at Examinationen i 1859 var Schiødtes første laae i, at Cursus'et var treaarigt.

ANDEN DEEL.

S. 10, L. 8—12: „Man tør“ osv. Dette Punctum bør udgaae, da det hviler paa en Feiltagelse. Steenstrup var nemlig ikke dengang Secretair i Videnskabernes Selskab; denne Post beklædtes af Forchhammer, som netop var fraværende paa en Reise til England, under hvilken Madvig som Archivar besørgede Secretariatet.

S. 11, L. 4: „Da nu snart efter Videnskabernes Selskab tilstod“ osv. Dette bør ændres til: Da nu samtidigt Videnskabernes

Selskab ydede osv. — Denne Understøttelse, 150 Rd. om Aaret, var nemlig bleven Naturhistorisk Forening tilstaaet 2 Aar iforveien, for et Tidsrum af 3 Aar.

Ibid., L. 17. Denne Biographi staaer i „Illustreret Tidende“ for 27. Febr. 1870, see nedf. S. 274.

S. 12. Notens sidste Linie bør udgaae, da Steenstrup ikke dengang var Selskabets Secretair.

S. 115, L. 8 f. n. Det burde have været tilføiet her, at Meinert gjorde Gjengjæld ved i Foraarssemestret 1864 at holde en Forelæsning, hvori han fremsatte adskillige meget rigtige Bemærkninger om Benyttelsen af Literaturen i videnskalige Arbejder og særligt paaviste, i hvor høj Grad Steenstrup i sit Skrift om Hermaphroditismen havde forsyndet sig baade mod Consequents og mod god Smag i denne Henseende.

S. 130, L. 14 tilføies: Schiødte indsattes i Facultetet ved kgl. Resolution af 22de August 1863.

S. 154, L. 13 og 17. Tallet 13 er ikke ganske correct, thi den kgl. Resolution, ved hvilken Schiødte ansattes som Docent, er dateret 16. Mai 1849, saa at han ved sin Indtrædelse i Facultetet havde været ansat ved Universitetet c. 14 Aar. I sin Indstilling om Schiødtes Indtrædelse i Facultetet siger Monrad, at han havde holdt Forelæsninger i 15 Aar, idet han tæller baade 1849 og 1863 med. Schiødtes Forelæsninger begyndte jo nemlig i September 1849.

S. 164, L. 6: „Følgen er, at denne vigtige Reform endnu den Dag idag lader vente paa sig“. Efter at dette var skrevet, er Underviisningen i Zoologi for de medicinske Studerende bleven afskaffet paa det medicinske Facultets Indstilling, i rigtig Erkjendelse af, at den Underviisning, som hidtil var givet de Studerende af Steenstrup og hans Efterfølgere, var ganske unyttig og kun foraarsagede Tidsspilde. Men det var ikke den Reform, som Schiødte tilsigtede. Hans Idee var at erstatte det af Steenstrup ydede Coursus i systematisk Zoologi med et comparativ-anatomisk-physiologisk Coursus, som kunde supplementere og støtte de unge Medicineres Oplæring i Menneskets Anatomi og Physiologi. Men hertil udfordres ganske vist andre Qualificationer end de,

som hidtil ere ansete for tilstrækkelige for en Professor zoologiæ ved Universitetet.

S. 190, L. 12—22. Til denne Fremstilling kan bemærkes, at det ikke er sikkert, at Krøyer i sin Tid blev bekendt med Overinspector Pingels Beretning til Directionen. Imidlertid minde de Udtryk, Krøyer i sit Andragende benyttede, ikke mindre slaaende om Slutningen af Pingels Brev til Krøyer angaaende den nye Ordning (See I, S. 162). Krøyer siger, at Krebsdyrene bleve ham overdragne af personlige Hensyn, „idet jeg paa den „Tid havde foretaget . . . specielle Studier af disse Dyregrupper og saavel Museets som mine videnskabelige Arbejder saaledes hermed vare tjente“. Slutningen af Pingels Brev lyder saaledes: „Da De med saameget Held har bearbejdet Krebsdyrclassen, vil det være i Museets Interesse saavel som for Deres egen videnskabelige Virksomhed, at De vedbliver tillige idetmindste foreløbigen Inspectionen over disse Dyr“ osv. Originalen af dette Brev fandtes blandt Krøyers efterladte Papirer, og man maa antage, at medens Ordlyden endnu erindredes af Krøyer, var han ikke heldig med at finde Documentet. Havde han fundet dette og indsendt Afskrift deraf med sit Andragende, vilde det have været Steenstrup meget vanskeligt at modsætte sig Andragendet, thi Begivenhederne i 1846 vilde da være komne for en Dag i deres Heelhed.

S. 229, L. 15 f. n.: „*Saperda Carcharias*“ — Læs: en *Toxotus*.

TREDIE DEEL.

S. 206, L. 11 f. n.: „Viggo Bendz“ — Læs: Henrik Bendz.

S. 267, L. 9 f. n.: „Dr. A. A. Bjørnbos Opdagelse“. Arbejdet herover foreligger nu: „Fynboen Claudius Clavus, Nordens ældste Kartograf. En Monografi af Axel Anthon Bjørnbo og Carl I. Petersen“ (Vidensk. Selsk. Skr., 6 R., Hist. og Philos. Afd., VI. 2., 1904).

S. 362, L. 8—9. See Bemærkningen til I, S. 498. Tallet „400“ beroer paa en Feilskrift. Det virkelige Antal var 63 eller 64, ifølge velvillig Meddelelse fra Professor H. Olrik.

REGISTER.

- Abildgaard, P. C.**, I 10, 11, 13, 20, 84, 199. II 282.
Abildgaard, S., I 20, 26.
Adler, Kmjkr., I 37.
Agassiz, A. jun., III 55—60.
Agassiz, L. sen., II 360.
Ambrosio, Greve, I 37.
Appeldorn, F. C., I 189.
Arentzen, Kr. A. E., III 293.
d'Arrest, H. L., II 124, 219, 235. III 103.
Asmussen, A. F., III 234.
Audouin, J. V., I 193, 194, 235.
Augustenborg, Hertug Friederich Christian af, I 10, 12, 13, 15, 23, 27.
Baer, K. E. v., I 290, 345.
Baggesen, Jens, I 198, III 280.
Baggesen, Paul, I 190, 197.
Bang, C., Byfoged, I 87.
Bang, P. G., I 181, 472, 474, 508.
Bardenfleth, I. F., I 58.
Beck, H., I 80—83, 87, 104, 112, 116—119, 121, 123, 141, 145, 164, 177, 184, 189, 209, 233, 241, 249, 295, 297, 313, 405, 437, 438, 440. II 302. III 9.
Bedemar, Greve Vargas de, I 60, 70, 71, 77, 79, 95, 103, 104, 111, 113, 171. II 198.
Behn, F. D., I 137, 296, 485.
Bendz, H. C. B., I 251, 477. II 16, 282, 286. III 104, 206, 293, 374.
Beneden, P. I. van, I 460, 461. III 54, 173, 270.
Benzon, E., I 215, 497, 498, 510, 511. II 5, 17 19, 20, 22, 43, 46, 76, 79, 80, 82, 99, 103, 108, 114, 152, 165, 208—210, 212, 213, 214, 233, 255, 326, 348, 363, 364. III 233, 282, 290.
Benzon, P. E., I 57.
Benzon, Alfred N., III 166.
Berg, C., III 181.
Bergh, E., Fru, III 281.
Bergh, R., I 465. II 14, 251, 254—256, 265, 276, 279. III 178, 293.
Bergsøe, V., I 148, 486. II 11—12, 221, 224—226, 274—279, 281, 349. III 93, 291.
Biering, C. H., I 249.
Billberg, G. J., I 246.
Bille, C. St. A., II 277.
Bille, F. E., II 360.
Bille, Steen A., I 485.
Bindeshøll, M. G. B., sen. I 181.
Bindeshøll, T. jun., III 293.
Bissen, H. V., III 293.
Bjørnbo, A. A., III 267, 374.
Blanchard, E., I 235, 281. III 215.
Blicher, St. St., I 259.

- Bloch, Assistent v. d. grønlandske Handel, I 132.
- Boas, J. E. V., III 26, 31, 213.
- Boheman, C. H., I 246.
- Boie, Fr., I 213, 214, 228, 246.
- Bojsen, F. E., III 181.
- Bonnet, Ch., I 261, 262.
- Borgen, V. A., II 46.
- Bornemann, F. C., II 48, 76.
- Botanisk Forening, I 188.
- Brahe, Tyge, III, 346.
- Brandes, G., III 294, 305.
- Brandt, J. F., I 382.
- Bredsdorff, J. H., I 49, 61, 77, 80.
- Brock, Niels (Legat), I 31, 35, 100—103, 144.
- Brown, R., II 357.
- Bruun, R. S., I 58.
- Brünnich, M. Th., I 9, 20, 174, 199.
- Bræstrup, C. J. C., II 144, 207, 214, 292.
- Brøchner, H., II 124, 127. III 272.
- Budde-Lund, G., II 244. III 176, 243, 249.
- Buonarroti, Michel Angelo, III 281.
- Burmeister, Herm., I 275.
- Byron, G. N. G., Lord, III 279, 315.
- C**antor, T. E., I 178.
- Carpenter, W., B., I 457.
- Carus, J. V., I 458. III 270.
- Chamisso, L. A., I 36, 260, 261, 262.
- Chaudoir, M., I 233.
- Chenon, J. R., Assist. paa Guinea Kysten, I 86, 240.
- Chievitz, J. H., I 207.
- Christian VII, I 12.
- Christian VIII, I 58, 77, 80, 86, 100, 104, 112—115, 148, 149, 153, 157, 159, 168, 189, 235, 241, 282, 287—289, 294, 296, 297, 303, 306, 308, 316, 437, 472. Chr. VIII's Particulair-Samlinger, I 86, 189, 430—437, 440, 486. II 26, 52.
- Claparède, I. E., II 362.
- Classen, P. H., I 21, 61.
- Classenske Fideicommiss, I 21, 22, 213, 214, 270, 277. II 13, 221. III 148, 171, 172.
- Clausen, H. N., I 181, 467, 469, 472. II 239.
- Clavus (Claussen) Cl., III, 267, 374.
- Clot Bey, I 165, 168, 294.
- Collin, E., III 301.
- Collin, Jonas, sen., I 41, 64, 68, 81, 89, 105, 107, 109, 136, 154, 155, 158, 184, 187, 215, 219, 231, 237, 238, 286, 289, 305, 306, 472. III 288.
- Collin, Jonas, jun., II 240—244, 273, 322, 361. III 100, 136—140, 141—142, 146, 219, 289—290, 366.
- Coloradobillen, Sagen om, III 214—216, 223.
- Colsmann, J. (og hans Samling), I 168, 185, 189, 210, 294, 296, 297.
- Conradsen, H., II 271.
- Conradsen, R., II 202, 305.
- Consistorium. See Universitetet.
- Cultusministeriet, I 308—310, 324, 330, 336—340, 371, 375, 391—396, 416—418, 430, 431, 437, 466, 467, 471, 472, 474, 487—489, 496, 501—508. II 4, 5, 8, 22, 36—41, 44—47, 68, 75—77, 80, 82, 84, 95, 99, 103, 114, 118, 123, 125, 127—135, 143, 144, 145, 163, 172, 174, 182, 185, 201, 204, 222, 223, 259—269, 274, 289, 292, 299, 300, 303, 310, 311, 316, 321, 330, 331, 336, 343—348. III 2, 3, 7, 8, 10—22, 28, 32, 68, 105, 116—120, 127—129, 136, 171, 186, 217, 234, 248.
- Cuvier, G., I 344. II 35. III 334.
- D**ahl, C. B. A., II 5, 15.
- Dahlbom, A. G., I 213, 246.

- Dal Borgo di Primo, O, I 38, 40, 55—57, 240.
- Dalgas, E. M., II 253.
- Darwin, Ch., III 213, 219, 329, 330.
- De Geer, C., III 350.
- Deichmann, J., I 66.
- Desmarest, E., III 219.
- Didrichsen, D. F., II 14, 125, 239, 363—364. III 116, 117, 124, 293.
- Dohrn, C. A., I 248, 250, 266—268, 271, 274.
- Drachmann, H., III 253, 293, 294.
- Drejer, Sal. T. N., I 184, 185, 224, 225, 249.
- Drewsen, C., I 184, 189, 208, 210, 212, 214, 219, 233, 246, 271, 280, 282, 320, 325, 473. II 335. III 11, 35, 41, 288, 289, 345.
- Drewsen, I. C., I 212.
- Du Cane, C., I 452. III 370.
- Dumas, J. B., II 367.
- Dumreicher, D., I 57, 63.
- Dybdahl, J. A., III 183.
- Edwards**, H. Milne, I 233, 235, 281. II 91, 246. III 228.
- Eggers, H. F. A., Baron, III 35.
- Eide, F. C., II 16.
- Ekeberg, Apotheker i Göteborg, I 269. II 315, 324.
- Eklon, Pharmaceut, I 57, 86, 240.
- Elberling, C. A., III 225.
- Elberling, F. E., I 294.
- Engelhardt, H. C. C., I 305.
- Engelstoft, C. Th., II 144.
- Engstrøm, C. P., I 246.
- Entomologia Danica, III 71—76.
- Entomologisk Forening, Skandinavisk, af 1842, I 188, 246. III 231.
- Entomologisk Forening, Skandinavisk, af 1880, III 231.
- Erichson, W. F., I 227, 232, 272—274, 349, 509. III 229, 347.
- Erslev, E., I 144, 164, 465. III 370.
- Eschholz, J. F., I 36.
- Eschricht, D. F., I 92, 93, 137, 138, 167, 169, 180, 181, 184—187, 200, 223, 236, 251, 281, 296, 308, 337, 476—479. II 23, 25, 27, 29, 32, 35, 36, 39, 42, 48, 69, 70, 76, 112, 224, 293, 302.
- Esmark, L. M., I 246.
- Faber**, C. G. V., II 103.
- Faber, F., I 36, 58.
- Fabricius, J. C., I 23, 29, 33, 108, 199. II 282. III 311, 330, 341, 346, 348, 353.
- Fabricius, O., I 58, 199.
- Fähraeus, O. J., I 246.
- Fairmaire, L., III 338.
- Falbe Hansen, V. A., III 305.
- Fallesen, M. E., II 83, 98, 102.
- Fasting, L., I 133.
- Fawkes, W., III 173—175.
- Feddersen, A. F., III 144, 145, 148, 150, 165, 166, 293.
- Feddersen, H. D. F., II 83, 98.
- Feilberg, C. A., II 245.
- Fenger, C. E., I 511. II 39. III 239.
- Fiedler, H. V., III 148.
- Finantsministeriet, I 438, 497. II 204, 205, 244, 268, 269. III 136.
- Fischer, J. C. H., I 55. II 7, 9, 14, 43, 83, 98, 99, 100, 103. III 7, 9—17, 65, 68, 69, 136, 183, 352.
- Cfr. „Cultusministeriet“ III 8—22, 68—171.
- Fischer, Godsbestyrer, I 134.
- Fog, Postmester, I 222.
- Fogh, C. J., II 219.
- Forchhammer, J. G., I 137, 144, 147, 187, 214, 224, 249, 292, 295, 308, 310, 324, 330, 337, 419, 436, 470, 471, 476—482. II 3, 23, 24, 30, 36, 39, 47, 48, 51, 67, 77, 111, 116, 124, 166—168, 203, 251—253, 280, 302. III 143. (See ogsaa Det

- kgl. Naturhistoriske Museums Direction 1848—1863).
 Frederik VI, I 11, 34, 77, 93.
 Frederik VII, I 61, 135, 303.
 Freuchen, P. P., II 16. III 238.
 Frizelius, svensk Entomolog, I 246.
 Friis, N. F., I 235, 248.
 Frydensberg, F. A., I 133.
 Fuglsang, N. S., I 86. III 370.

Gade, N. W., III 259.
 Gaimard, J. P., I 87.
 Galatheas Jordomseiling, I 136—138, 169, 295—296, 485. II 52, 181, 240, 311, 334. III 169.
 Garlieb, P. J. G., I 133.
 Gede, L. V., II 288.
 Geoffroy St. Hilaire, E., I 344. II 91.
 Germar, E. F., I 227, 240, 267, 275, 279, 294. III 348.
 Gerstaecker, C. E. A., I 453.
 Gertz, M. Cl., III 305.
 Giesecke, K. L., I 37, 60.
 Goethe, J. W., I 227. II 249. III 91, 278, 280, 285, 299, 315, 319, 323, 325, 341, 347.
 Goetze, Dr., I 51.
 Goos, A. H. F. C., III 305.
 Gosch, C. C. A., I 182, 470. II 276—278. III 82—100, 111, 191—195.
 Goulburn, E. M., III 300.
 Gram, F. T. J., II 39.
 Gray, J. E., II 176, 216, 328, 329.
 Grønland, Indsamlingen i, see Det kgl. Naturhistoriske Museum.
 Guerike, Contoirist, II 20.
 Guérin Méneville, F. E., I 193, 232, 234, 235.
 Gyllich, J. H., Major, I 133.

Haas, A. Bang, III 35.
 Hage, O., I 58, 189.
 Hagen, H. A., I 509. II 7.
 Hall, C. C., I 474. II 212. III 171, 217.
 Hambro, C. J., I 88.
 Hancke, H., I 57, 86.
 Hannover, A., I 453.
 Hansen, C. F., I 19.
 Hansen, Emil Chr., III 179, 370.
 Hansen, H. J., III 21, 36, 37, 70, 96, 179, 195—198, 239, 241, 246—248, 250, 252.
 Hansen, J. F., II 16, 227.
 Harold, Baron, III 223.
 Hasse, I. A., I 222.
 Hauch, A. W., I 13, 19, 21, 23, 62, 66, 70—72, 77, 79, 81, 103, 184.
 Hauch, J. C., I 57, 249, 258, 288.
 Hauch, L. A., III 293, 362—364.
 Hegel, G. W. F., III 213, 279, 280, 306.
 Hegewisch, I 86.
 Heiberg, J. L., I 197. III 279, 280, 353.
 Heiberg, P. A. C., II 116, 359.
 Heilmann, Colonibestyrt i Grønland, I 89.
 Hein, Consul, I 86.
 Hellmann, Fylla, I 473. III 289.
 Heltzen, E. S. E., II 144.
 Helvetius, C. A., III 263, 314.
 Henck, C. L. F., I 207.
 Henningsen, Fr., III 293.
 Henriques, A. K., III 293.
 Herold, J. M., I 224.
 Hetsch, G. F., I 62.
 Hjort, P., I 305.
 Hofman (Bang), N., I 58, 64, 66, 67, 80.
 Hoffmannsegg, Greve, I 37. III 348.
 Holberg, L., III 276, 279.
 Holbøll, C. P., I 58, 89, 92, 132, 166—167, 185, 295.
 Holm, Reisende i Brasilien, I 56, 57.
 Holm, P., I 37.
 Holmgreen, A. E., III 72.
 Holmskiold, J. Th., I 14, 20, 26, 60.
 Holtén, C. V., II 124, 164, 235—236. III 103, 117.

- Holten, H. S., I 24, 28, 187. " "
Hornbech, H. B., I 57, 214, 240, 270.
Hornemann, J. W., I 56, 65, 66, 103, 183, 217, 224.
Hornschuch, C. F., I 290, 346.
Hübertz, J. R., I 87, 188.
Huxley, Th. H., III 102.
Høgsbro, S. M., II 43.
Ibsen, I. P., I 59, 88, 455. II 255, 256.
Indenrigsministeriet, I 488, 489, 492. II 1 5, 8. III 214, 216, 237—238.
Jacobsen, F. V. S., I 214, 246, 325.
Jacobsen, J., I 189.
Jacobson, L. L., I 198, 251. II 282. III 346.
Jensen, O. G., II 349. III 35.
Jespersen, J. P. M., II 251—254.
Jessen, Kjr., I 87.
Johansen, V., III 293.
Johnstrup, I. F., II 219, 231, 243, 244. III 103, 116, 127, 139, 140.
Joubin, L., I 446—448.
Juel, A. G., I 164. III 370.
Juel, H., I 164.
Jørgensen, B. S., II 16. III 73.
Jørgensen, J. F., I 92.
Jørgensen, S. M., III 103, 116, 126.
Kamphøener, B. C., I 226.
Keyserling, E., Greve, II 248.
Kielsen, Assistent i grønlandske Handel, I 132.
Kierkegaard, Søren A., III 254, 279, 292, 317.
Kierulf, I 189.
Kiesenwetter, E. A. H. v., I 275, 277, 279, 282. III 223.
Kirby, W., I 213.
Kjellerup, C., I 133, 137, 147, 246, 283, 286, 295, 296, 465, 492.
Kjærbølling, N., I 498.
Klein, E. F., III 53, 55.
Klug, F., I 272.
Knudsen, J. F. C., II 277, 278.
Koch, J. H., Architect, I 68, 160, 171.
Kotzebue, O., I 36.
Krabbe, H., III 70.
Krarup, N. B. I 208. III 358, 359.
Kratzenstein, C. G., III 98.
Krogh, A. L., II 83, 98.
Krøyer, H. N., Forhold til Museet, I 105, 106, 109, 112, 116—125, 135, 138, 139, 140, 141, 147—164, 168—170, 252, 253, 292—295, 327, 332, 340, 341, 370, 382, 385, 386, 389—393, 399—420, 427—429, 438, 439, 443, 480, 482. II 23, 34, 42, 48, 71, 72, 73, 80, 173, 175—201, 202, 215, 259—270, 278, 279. 288—292, 294, 298. III 374.
til Professoratet i Zoologi: I 285—289.
til Naturhistorisk Forening: I 184—187. II 258.
til Naturhistorisk Tidsskrift: I 212, 220, 221, 501—508. II 1, 7, 8, 14.
til Videnskabernes Selskab: I 251, 476, 477. II 9—12, 14.
til Steenstrup udenfor Museet: I 266, 291. II 258, 262, 263, 270—273, 498.
til Schiøtte personligt: I 209, 239, 251. III 288, 293, 346.
Endv. I 86, 95, 200, 214, 215, 221, 225, 235, 248, 249, 251, 281, 496. II 16, 119, 125, 158, 175, 282, 284. III 237, 242, 248. 301, 302, 371—372.
Krøyer, P. S., III 243, 244, 293.
Kunstammer, Det kgl., I 14, 15, 19, 39, 50.
Kunze, G., I 275, 279.
Lacordaire, P. A., III 336—340.

- Lamarck, J. P. B. A. de Mounet, I 83. III 329, 334.
- Landbohøiskolen, I 182. II 15, 16, 362. III 199—212, 234—240.
- Landhuusholdnings-Selskab, Det kgl., I 27, 182, 215, 473, 487, 488, 491, 493. III 71—74, 214, 215.
- Landois, H., II 248.
- Langdorff, russisk Diplomat, I 37, 55, 56.
- Lange, Joh. M. C., II 360.
- Lange, Julius H., II 285. III 80.
- Larsen, J. E., I 308. II 23, 302.
- Latreille, P. A., III 77, 347.
- Lehmann, M. C. G., I 13, 33, 34, 35, 36, 38, 39, 47, 66, 69, 70, 77, 79, 83, 100—103, 124—126, 136, 142, 152, 161, 168, 171, 184, 243, 309, 318, 321, 322, 324, 330, 335, 402, 431, 435, 441, 482.
- Lehmann, P. M. Orla, II 8.
- Leonhard, K. C. V., tydsk Mineralog, I 37.
- Lessing, G. E., III 313.
- Levinsen, G. M. R., III 179.
- Lewes, G. H., III 278.
- Leydig, Fr., II 221, 238. III 40, 347.
- Lichtenberg, G. C., III 263.
- Liebenberg, J. D., I 214, 226.
- Liebig, J. v., III 64, 317.
- Liebmann, F. M., I 133, 137, 169, 187, 225, 226, 287, 291, 292, 295, 337, 393, 476, 477.
- Linde, A. C. P., I 314. II 80.
- Linné, C., I 199. II 363, III 255, 341, 346—348.
- Lovén, S. L., I 261.
- Lucas, H., I 281. III 176.
- Lund, L., II 181, 228—240, 265, 334. III 141, 176, 259.
- Lund, P. W., I 49, 58, 83, 85, 94, 134, 169, 185, 191—197, 200, 258, 294. Samling see Det kgl. Naturhistoriske Museum.
- Lunde, A. C., I 277.
- Lütken, C. F., I 261, 262, 288, 304, 446—448, 451, 453, 462. II 107, 179, 202, 257—259, 305, 341. III 2—5, 18, 24, 30, 33, 70, 112, 138, 152—154, 163, 170, 172, 178, 186, 244, 249, 372.
- Lyonnet, P., III 316, 347.
- Løvendal, E. A., II 13, 20, 208, 317, 319. III 13, 36, 37, 71.
- Løvenørn, P., I 36.
- Madvig, J. N.**, I 181, 184, 232, 330, 336, 342—359, 395, 406, 419, 439, 466, 468, 472, 473, 475, 501, 502, 503, 506, 508. II 9, 46, 68, 104, 239, 279. III 105, 162, 226, 276, 372. Cfr. „Cultusministeriet“ I 330—471.
- Malm, A. W., II 249. III 49, 56.
- Mannerheim, C. G., Greve, I 349.
- Manthey, J. G. L., I 29, 31.
- Marineministeriet, III 167, 169.
- Märkel, I. C. F., I 275, 279.
- Marklin, I 246.
- Marstrand, V. N., I 277. III 293.
- Meinert, Fr. V. A., I 484, 487. II 7, 14, 111—116, 122, 123, 218—224, 313, 334, 346—347, 349, 365. III 17, 18, 20, 42, 88, 178, 180—199, 219, 221, 225, 231, 239, 241, 242, 247—251, 291, 330, 345, 373.
- Melchior, H. B., I 182.
- Metschnikoff, E., III 173.
- Meves, W., I 246.
- Moltke, F., II 43.
- Moltke, J. Godske, Greve, I 175, 177. II 25.
- Monrad, D. G., I 311, 312, 314, 315, 330, 336, 472, 498, 511. II 1, 43, 47, 76, 77, 80, 81, 99, 102—104, 106, 123, 124, 127—134, 136, 137, 143—145, 152, 161, 163, 166. III 110, 236, 288, 295, 373.

- Monrad, Colonibestyrer i Grønland, I 89.
- Monticelli, T. D., I 37.
- Morse, E. S., I 447.
- Motschulski, V. v., I 349.
- Mühlenfels, B. F., Gouverneur, I 37.
- Müller, O. F., I 20, 29, 84, 230, 445. II 7, 282.
- Müller, P. E., I 280. II 226—228, 231, 234—235, 248, 254, 361, 364. III 79, 136, 207, 210, 284, 291, 315, 324.
- Mulsant, E., I 267, 280. II 362.
- Museum, Det Kongelige Naturhistoriske:
 Samlet Historie til 1848, I 5—173.
 Forhold i 1848, I 299—315.
 Direction 1829 til 1ste Juni 1848, I 73—79, 83, 113, 121, 135—172, 237, 239, 242, 244, 245, 292, 293, 297, 303, 309, 317—324.
 Direction 1848—1863, I 310, 314, 315, 317, 324—336, 359—443, 480—484, 487—494. II 20—22, 36, 38, 39.
 Organisation og Bestyrelsesforhold i Almindelighed, I 20, 24, 42—49, 62, 68—82, 103—129, 147—165, 171, 309—315, 359—403, 408—420, 440—442, 480—484. II 21, 22.
 Finansielle Forhold, I 19, 24, 25, 28, 31, 34, 61, 68, 69, 70, 77, 82, 98—103, 138—140, 171, 244, 245, 423—427, 437—439, 480.
 Locale, I 19, 25, 31, 37, 39—46, 67—68, 96, 127—131, 159, 170, 171, 241, 242, 297, 421—423.
 Stamme og Tilvæxt, I 20, 24, 32—34, 35, 50—61, 84—88, 94, 132—135, 165—171, 294—297.
- Insectsamlingen, I 32—34, 37, 59, 94, 95, 106—109, 119, 128, 147, 161, 168, 239—244, 293—298, 316—334, 421—427, 473, 484—487. II 20, 21.
- Krebsdyrsamlingen, I 118, 126, 156, 160, 161, 238, 239, 292. II 72, 73, 81.
- Conchyliesamlingen, I 20, 42, 45, 80, 83, 87, 118, 297, 440.
- Fuglesamlingen, I 38, 50—55, 60, 84, 87, 94, 178.
- Danske faunistiske Samlinger, I 298, 316—332 (Schjødtes Samling). II 21, 24, 62, 67.
- Indsamlingen i Grønland og den grønlandske Samling, I 88—93, 132, 133, 166—168, 178, 382, 383.
- Samlingen af forhistoriske Dyrelvninger, I 85, 87, 88, 134. II 24, 262, 362.
- Den mineralogiske Afdeling, I 19, 20, 31, 34, 37, 42, 49, 60, 73, 81, 84, 85, 95, 103, 104, 125, 127, 140, 148, 481. II 24, 25, 40.
- Bogsamlingen, I 15, 18, 61, 72, 96—98, 121, 123, 129, 138, 403, 405—407, 427—429, 482.
- Forelæsninger ved Museet, I 11, 14, 24, 32, 74, 176, 177, 333—336. II 24, 25.
- Overgang til Universitetet, I 299, 309. II 22—108.
- Museum, Universitetets ældre zoologiske, d. e. før 1863, I 9—11, 13, 134, 173—184, 325. II 25—27, 84, 90, 101.
- Museum, Universitetets nye zoologiske, d. e. de forenede Kongelige og Universitetets zoologiske Samlinger.
- Oprettelse, II 22—108.
- Bestyrelse i Alm. og Inddeling,

- II 82, 100, 104, 105, 184, 185, 312—314, 335—343. III 1—7, 18—21, 23—34.
- Finantsielle Forhold, II 104, 105, 202—206, 335—337. III 9—18, 21.
- Locale, II 326—335, 348.
- Den entomologiske Afdeling i Alm., II 335—337. III 9—21, 34—36.
- Krebsdyrsamlingen, II 175—201, 247, 287—314. III 34, 374.
- Den Westermanske Samling, II 314—327. III 32, 37.
- Den danske Insectsamling, II 165—174, 343—351.
- Andre faunistiske Samlinger, II 105. III 21, 22.
- Museum, det oldnordiske, II 31.
- Museum, Universitetets comparativ-anatomisk-physiologiske, I 133, 180—182. II 35, 36, 39.
- Museum, Universitetets mineralogiske, I 75, 177. II 26, 40.
- Mynster, O. H., I 176.
- Møller, H. P. C., I 95, 226.
- Møller, Poul, II 356. III 279.
- Møller, Kobberstikker, II 208.
- Mørch, O. A. L., I 165, 481. II 14. III 9, 10, 15, 16, 19, 21, 138, 140, 165, 182, 212, 225—226.
- Møsting, J. S. v., I 39—40, 64, 79, 99, 101, 184.
- N**aturhistorie-Selskabet, dets Samling og Skrifter, I 9, 20—25, 28, 64, 182.
- Naturhistorisk Forening, I 105, 168, 183—187. III 354, 372.
- Naturhistorisk Læseselskab, I 97.
- Naturhistorisk Selskab, I 188.
- Naturhistorisk Tidsskrift, I 188, 212, 220, 224, 454, 500—509. II 1—14, 246—257, 367. III 36—42, 191.
- Nepperschmidt, tydsk Bergcommis-sair, I 28.
- Nepperschmidt, Madam, I 34, 38.
- Nielsen, Rasmus, II 230. III 272.
- Nielsen, Th., III 181.
- Nitsch, G. W., I 261.
- O**dense Cathedralsskole, III 7.
- Oeder, G. C., I 8.
- Oehlschläger, A. G., I 223. III 280.
- Oken, L., I 258.
- Oldenburg, J. C., III 167.
- Olrik, H. T., III 372, 374.
- Olufsen, L. H., I 95, 295, 481, 482.
- Oppermann, L. H. F., II 43.
- Owen, R., I 456—460, 461, 462. III 53, 270.
- P**aludan Müller, J., II 210.
- Panum, P. L., III 98, 99, 104, 108, 231.
- Passerini, I 240, 277.
- Pedersen, P., I 137.
- Peters, W. C. H., III 229.
- Petersen, C. G. Joh., III 43.
- Petersen, F. C., I 466.
- Petersen, Joh. D., I 50.
- Petersen, J. M., II 6.
- Petersen, O. G., II 245.
- Pictet de la Rive, F. J., III 362.
- Pingel, C., I 20, 60, 80, 82, 89, 104, 112, 116, 123—127, 131, 135, 144, 147, 149—153, 155, 160, 164, 165, 166, 169, 170, 184, 211, 213, 226, 233, 249, 286, 293, 297, 306, 313, 318, 321, 327, 370, 397, 398, 404—408, 413, 414, 427, 435—437, 477, 480. II 186, 190, 309. III 374.
- Pingel, V., III 261, 276, 293, 296, 362.
- Place, Conservator, I 94, 110, 147, 149, 171.
- Plähn, Betjent ved det kgl. Museum, I 48.

- Ploug, P. C., I 306, 308. II 277, 279—281, 284.
- Prosch, F. V. A., I 167, 299, 460. III 270.
- Quatrefages**, A. de, III 270, 341.
- Raben**, Kmjkr., I 37.
- Raben-Levetzauske Fond, III 102.
- Rafn, C. G., I 13, 27, 47.
- Rammelsberg, H. F., I 94. III 370.
- Rathke, H., I 451, 452.
- Rathke, J., I 29, 32, 65, 176.
- Ratzeburg, J. Th. C., III 79.
- Ravn, P., I 86.
- Regenfusziske Conchylieværk, I 84, 147, 403, 406, 407.
- Reiersenske Fond, I 510. II 4, 6, 13.
- Reinhardt, J. C. H., sen., I 29, 30, 32, 33, 35, 38—146 (Virksomhed ved Museet), 147, 176, 183, 184, 188, 217, 223, 225, 243, 244, 252, 253, 258, 263, 264, 288, 312, 451, 452. II 25, 29.
- Reinhardt, J. Th., jun., I 55, 105, 126, 134, 137, 142—144, 151, 164, 169, 171, 214, 253, 287, 314, 327, 397, 398, 402, 405, 407, 415, 421, 480, 485, 499. II 22, 23, 48, 49, 63—66, 71, 74, 77—79, 81, 82, 84, 112—114, 116—123 (Ansættelse som Docent), 125, 128, 137—164 (Indtrædelse i Facultetet), 173, 175—177, 189—201 (Sagen om Krebsdyrsamlingen i 1863), 202, 218, 231, 233, 241—243, 258, 259, 262, 263, 265, 266, 292—300 og 308—310 (Sagen om Krebsdyrsamlingen i 1869—70), 319, 320, 325, 327 (den Westermanni'ske Samling), 328, 338—341, 362. III 4, 5, 11, 16—18, 22, 23, 28, 30, 32, 37, 103—105, 111—132 (Taubers Disputats), 169, 177, 199, 224, 227, 233, 307.
- Reitzel, C. A., III 41.
- Rétzius, A., I 454.
- Reventlow, C. D. F., Greve I 12, 13.
- Reventlow, F. D., Greve, I 86.
- Richelieu, J. C., I 57.
- Rink, H. J., I 500. II 14.
- Roesel, A. J. v. Rosenhof, III 194.
- Roret, Boghandler, I 235.
- Roepstorff, F. A. de, III 35.
- Rosen, W. S. A., I 105, 137. II 83, 101.
- Rosenborg, Naturh. Samlinger paa, I 20, 31, 37, 39, 42.
- Rosenthal, F. C., III 46.
- Rosenørn, E. E., II 222, 238, 269, 271, 292. III 171.
- Rosenørn-Teilmann, C. P. T., II 220.
- Rothe, A. B., I 23.
- Rothe, H. P., III 147.
- Rothe, C., I 64—67.
- Rottwitt, C. E., II 46.
- Rousz, Dr., I 382.
- Rudolph, C. N., I 92, 132.
- Rudolphi, K. A., I 37.
- Sachse**, C. T., I 275.
- Sahlert, I., II 243. III 112, 119.
- Salomonsen, C. J., II 245. III 135.
- Samsøe Lund, II 359.
- St. Thomas, II 360.
- Santi, Rafaello, III 281.
- Sars, G. O., III 144.
- Sars, M., I 86, 258, 260—262, 458. III 143.
- Saussure, H. de, III 241.
- Scavenius, J. F., I 2. II 322. III 32, 234.
- Schade, C., I 189.
- Schade, R. C. I., I 220, 247, 250.
- Schandorph, Soph. C. F., III 274, 281, 293, 294, 303, 304, 306.
- Scharling, E. A., II 124.
- Schaum, H. R., I 250, 252, 267, 271, 274. III 297.

- Scheel, C., I 171, 397, 398.
 Scheel, A. W., III 171.
 Schimmelmann, H. E., Greve, I 12, 13, 40, 61, 63, 66, 68—72, 79.
 Schiødte, Erik, I 274, 473.
 Schiødte, F., Fru, I 473. III 222, 289.
 Schiødte, H. M., født Beck, I 206—207.
 Schiødte, J. C.:
 Som Menneske, III 254—309. See Indholdsfortegnelsen, desuden I 209—211, 223, 227, 228, 304, 313, 420. II 17, 208—212, 214, 215, 300, 333, 335, 365, 366. III 218, 220, 222, 226, 227, 239, 243.
 Som Videnskabsmand, III 310—354. See Indholdsfortegnelsen, desuden I 200, 201, 206, 207, 209, 210, 213, 214, 223—227, 266, 269, 273, 274, 289, 303, 342—359. II 91, 126, 129, 130, 132—134, 141, 142, 285—287. III 242, 243.
 Som Samler, I 208, 214, 216, 220, 221, 224, 228, 275—278, 282, 283, 284, 472, 473, 486—493. II 18, 364. III 36, 221.
 Som Lærer i Almindelighed, III 354—369. See Indholdsfortegnelsen, desuden I 208. II 109—111, 133, 218, 228—230, 356. III 141—144, 170, 171, 176, 177.
 Som Docent ved Universitetet, I 335—342, 464—472, 493—496. II 15, 351—353. III 213, 214, 227, 244, 245.
 Som Docent for Veterinairer, I 235, 236, 496—499. II 16.
 Som Docent for Forstmændene, I 236. II 16.
 Som Docent ved Landbohøiskolen, II 15—17. III 199—212, 234—240.
 Som Lærer for Monradister o. A., I 494, 498. III 217, 362, 372, 374.
 Forhold til enkelte Disciple, see: G. Budde Lund, J. Collin, C. C. A. Gosch, H. J. Hansen, L. Lund, F. Meinert, P. E. Müller, W. Sørensen, P. Tauber, G. P. Winther.
 Som Museumsemedsmand, I 106—109, 112, 113, 116, 118—123, 135, 138—140, 155, 160, 162, 164, 165, 168, 237—246, 252, 253, 281, 292—298, 303, 304, 306—310, 316—332 (Schiødtes danske Samling cfr. II 165—174 og 343—351), 333—335, 342—429 (Kamp mod Directionen for det K. Nat. Museum, see Indholdsfort.), 442, 443, 480—487.
 — Sagen om Museernes Forening II 34, 42—84, 99, 100, 103—108; Sagen om Krebsdyrsamlingen II 175—201 og 287—314. III 374; S. om Westermanns Samling II 314—327; Indflytning i det nye Museum II 327—335; S. om Specialbudgetterne osv. II 335—343; som Formand i Museumsraadet m. m. III 1—37, 244—248.
 Som Medlem af det Nat. Facultet, II 108—135, 137, 138, 144, 153—164, 218—221, 231—234, 241—243, 351—360. III 100—136, 150, 213, 214, 244, 373.
 Som Medlem af Videnskabernes Selskab, I 250—252, 475—480. II 9—13, 112, 254. III 199.
 Som Medarbejder og Udgiver af Naturhistorisk Tidsskrift, I 212, 225, 507—509. II 1—14, 246—256. III 38—42.
 Anden literair Virksomhed, I 211,

- 214, 215—218, 228—235, 266—269, 283, 284, 444—463, 493, 499—500. II 247—250. III 42—81, 197, 228—230, 242.
- Personlige Forhold, I 205—211, 245—251, 270—283, 472—476, 497, 498, 509, 510. II 17—20, 206—216, 361—368. III 217—241, 243—246, 251, 252, 280.
- Schiødte, M. I 205—207.
- Schopenhauer, A., I 259. III 65, 306.
- Schousboe, P. K. A., I 86, 240, 486.
- Schouw, J. F., I 137, 169, 181, 183, 184, 187, 209, 217, 224, 249, 308, 337, 475. II 22, 23, 58, 280. III 288.
- Schumacher, H. C. F., I 29, 66, 176.
- Schwanenflügel, H. H. L., III 293, 294.
- Schönherr, C. J., I 58, 246. III 341.
- Sefstrøm, N. G., I 144.
- Sehested, O. R., I 23, 32, 37, 66, 184.
- Sehested-Tønder-Lundske Insect-samling, I 32—34, 35, 44, 59, 60, 190, 239, 243, 363.
- Shakespeare, W., III 48, 280.
- Sharp, D. I 233.
- Seidelin, Brinck, Søofficeer, I 86.
- Seidelin, I. Brinck, I 28.
- Siebold, C. T. E. v., I 261, 290, 456. III 371.
- Sibbern, F. C., I 475.
- Simonsen, N. J., III 281.
- Simony, C. F., I 474, 481, 508.
- Smithske Stipendium, II 112, 218—219. III 101—102, 105—107, 150, 166, 170, 178.
- Solinus, C. J., II 112.
- Spence, W., I 213, 463.
- Spengler, L., I 23, 84.
- Spenglerske Conchyliæ-Samling, I 20, 25, 26, 39, 42—45, 83.
- Spinola, M., I 240, 280.
- Steen, A., II 124, 164, 218. III 66, 103, 115—119, 123, 125, 127, 129, 200—212, 231, 359, 360.
- Steenberg, S. A., I 189.
- Steenbuch, H. Th. M., I 214.
- Steenstrup, J. Japetus S.
- Til Opfattelse af Character og Tænkemaade i Alm., I 304—306, 314, 368—371, 377, 381, 383, 391, 392, 409, 501, 503, 506, 507. II 7, 8, 10—12, 73, 84, 86—90, 93, 94, 103, 181, 185—187, 191—193, 196—200, 214, 262—264, 270—274, 298, 299, 307—309, 325—327, 332—333, 348. III 6, 7, 49—58, 63, 112—114, 119, 131, 132, 135, 153—155, 163—165, 172, 178, 198, 227, 228, 249—252, 263—272.
- S. som Videnskabsmand, I 200, 201, 225, 259—266, 290, 291, 344—348, 352, 353, 355, 357, 358, 444—462, 507. II 28, 64, 85—92, 102, 103, 194, 224, 225, 227, 247—250, 251, 276—278, 284, 285, 287, 357. III 42—68, 111, 139, 143, 188, 236, 263, 263—272, 371—372, 374.
- S. som Meddirecteur af det Kgl. Naturhistoriske Museum, I 310—315, 324—332 (i Sagen om Schiødtes danske Samling cfr. II 165—172, og 343—349), 333—336, 340, 341, 359—429 (Strid med Inspectorerne), 430—437 (Chr. VIII's Privatsamlinger), 437—443, 473, 480—484, 512.
- Sagen om Museernes Forening II 22—36, 38—57, 66—75, 77, 81, 83—103 og 107.
- S. som Medbestyrer af det forenede Kongelige og Universitetets ældre zoologiske Museum, II 172—174 (i Sagen om Schiødtes danske Samling cfr. 165—172 og 343—349); 181—201 (i Sagen om Krebsdyrsam-

- lingen cfr. 288—310); 202—206 (i Sagen om Specialbudgetterne cfr. 335—337); 222; 259—274 (i Sagen om Krøyers Afsked); 320—327 (i Sagen om den Westermannske Samling); 330—333 (Indflytningen i det nye Museum); 337—343 (i Spørgsm. om Museets Inddeling cfr. I 112, 116—119, 126, 154—160, endv. Sagen om Krebsdyrsamlingen see ovenfor, endelig III 23—34); III 1—7 (Formandsposten); 8, 9 (Spørgsm. om Bidrag til Skole-samlinger); 9—20 (O. Mørchs Honorar); 22 (Faunistiske Samlinger); 23—34 (i Anledn. af Lüt-kens Ansættelse); 37 (i Anl. af Løvendals Gage); 137, 138 (ang. Museets Benyttelse, cfr. 152—165). Endvidere 165, 166, 168, 169, 172, 182, 186, 187, 226, 244.
- S. som Prof Zoologiae, I 178, 179, 285, 292, 308. II 22—106 (Museernes Forening), 111, 113—115, 119—122 (Reinhardts Ansættelse); 124—132 (Schiødtes Indtrædelse i Facultetet); 224—226, 230, 231—233, 235—239, 241—243, 244, 245, 253, 254, 355—359. III 103—135 (Taubers Disputats), 139, 140, 143, 144, 151, 200, 227, 228, 275, 368, 373.
- S. som Medlem af Videnskabernes Selskab, I 476—480 (Vaupell). II 10—12, 251—256, 272, 279—280. III 199, 373.
- S.'s Forhold til Naturhistorisk Tidsskrift, I 225, 226, 501, 507. II 7, 8, 10—12. III 155.
- S.'s Forhold til H. Krøyer, I 310, 311, 391, 369—429. II 181—201, 257—281.
- S.'s Forhold til Schiødtes Disciple:
- F. Meinert, II 111—116, 218, 219. III 186, 187, 198, 199, 250, 251, 373; V. Bergsøe, II 224—226; P. E. Müller, II 227, 231, 234; L. Lund, II 232—239; J. Col-lin, II 241—243. III 137—140; G. Budde Lund, II 244, 245; P. Tauber, III 103—135; G. Win-ther, III 141—145, 150—166, 168, 172, 173; C. C. A. Gosch, II 276—278. III 92—97.
- Steffens, H., III 353.
- Steffens, P. S., I 36, 57.
- Stenhammar, C., I 246.
- Steno, N., III 311, 341, 346.
- Stilling, P. M., I 249.
- Struensee, J. Fr., I 8, 9, 15, 174.
- Strøm, V., I 214.
- Stæger, R. C., I 147, 184, 190, 214, 246, 270, 277, 283, 320, 325. II 349. III 289.
- Suenson, M. N., I 86, 189.
- Sundevall, C. J., I 246.
- Sørensen, William, III 36, 58, 143, 176—178, 213, 245.
- T**aine, H., III 279.
- Tauber, P. A. M., II 245. III 22, 70, 100—136, 145, 165, 166, 212, 221, 222, 224.
- Teylingen, van, Læge, I 364, 393.
- Thiele, T. N., III 116, 127.
- Thompson, J. Vaughan, I 452.
- Thomsen, C. J., I 125.
- Thomsen, H. P. Julius, II 160, 164. III 103, 116, 126.
- Thomson, W., III 49.
- Thonning, P., I 77, 79, 167, 171, 172, 184, 303, 318, 320.
- Thoreg, Naturaliehandler, I 231, 236.
- Thorell, T., III 262.
- Thornam, J. C., I 171, 334.
- Thorsteinson, J., I 87.
- Tillisch, F. F., III 171, 295.

- Traquair, R. H., III 49, 53.
 Traustedt, M. P. A., III 179.
 Tschudi, F. v., III 214, 216.
 Tønder-Lund, N., I 21, 27, 32, 64.
 See endvidere: Sehested-Tønder-
 Lundske Insectsamling.
- Universitet, Københavns:**
 Forhold til Videnskabens, særlig
 Naturvidenskabens Interesse, I
 9, 15—19, 174—182. II 95—99,
 108, 124—135, 145, 146, 148, 156,
 157, 179, 183, 219, 220, 230,
 238, 239. III 23, 283, 312, 322, 368.
 Consistorium, I 15, 19, 308, 467—
 472, 496. H 22, 37—41, 75, 84,
 95—99, 104, 105, 107, 118—120,
 124, 127, 160, 161, 172, 174, 183,
 184, 187, 188, 200, 201, 203, 205,
 238, 239, 259—269, 291, 303,
 310, 311, 318, 321, 336, 354.
 III 3, 5, 6, 10—14, 18, 19, 22,
 32, 33, 118, 127—129.
 Naturvidenskabelige Facultet, I
 336, 337, 469, 470. II 108, 110,
 111, 116—118, 120, 123—135,
 137—164, 231, 351—360. III 100,
 103—105, 111—128, 139.
 Magister-Conferentser og Doctor-
 disputatser, I 249. II 111, 116,
 117, 235—238, 240—242, 354—
 356, 358. III 103—105, 111—
 130, 138, 241.
 Priisopgaver, II 230—234, 240,
 242, 244, 353—354. III 100.
 Museer, see Museum.
 Ussing, J. L., III 108—111, 225.
- Vahl, J., I 89, 225.**
 Vahl, M., I 21—24, 27, 28, 29, 65,
 199.
 Valløe, K., II 276, 282.
 Vaupell, Chr. Th., I 476—480. III
 371.
- Vedel-Simonsen, L. S., I 87. III 370.
 Veterinairskolen, I 39, 182, 207, 235.
 Videnskabernes Selskab, Det Kgl.,
 og dets Skrifter, I 182, 234, 250—
 252, 268, 475, 476—480, 499, 500.
 II 8, 9—13, 112, 251—256, 280.
 III 96, 101—104, 199, 351—354,
 372.
 Virchow, R., III 325.
 Voltaire, F. M. A., III 287, 290.
 Vulpus, Christiane, III 278.
- Wad, G., I 15—18, 20, 24, 27—31,
 33, 34, 37, 43, 49, 60, 69, 76, 77,
 79, 83, 84, 172, 176, 190, 312. II
 67, 112.**
 Wadskjær, V., I 86.
 Wahlberg, P. F., I 246.
 Wallich, N., I 58, 185, 463, 499, 500.
 Warming, J. Eug. B., II 356—359.
 III 370.
 Westermann, B. W., I 37, 56, 59,
 94, 103, 107—109, 133, 187, 190
 —191, 209, 235, 246, 296, 321,
 359—367, 369, 370, 376, 377, 389,
 396, 437, 486, 510. II 314—316,
 322—325.
 Westermann, W. M., II 314—318,
 321, 325, 326.
 Westermannske Insectsamling, I
 190, 363. II 314—327, 350. III
 32, 37.
 Westring, N., I 246, 250.
 Westwood, J. O., I 227, 500. III
 192, 194.
 Wiedemann, C. R. W., I 37.
 Wiegmann, A. F., I 149.
 Winkel Horn, Anna M. M., III 278.
 Winkel Horn, E. Fr., III 143.
 Winther, Geert H., Rigsdagsmand,
 II 43, 45.
 Winther, Georg P., Zoolog, III 70, 140
 —175, 178, 222, 224, 226, 231, 256.
 Winther, Archivar, I 87, 97, 184.

- With, Anna, født Schiødte, I 473.
 With, G. C., I 206.
 Wormskiold, M., I 36, 188.
 Worsaae, J. J. A., III 143, 181, 271.
 Wøldike, A., I 55.
 Wøldike, P. C., I 38, 50, 51—55, 93, 104, 141, 142.
Yoldi, Greve G., I 184, 189.
Zahle, P. C., II 43, 45.
 Zahrtmann, P. H. C., III 293.
 Zeise, W. C., I 249.
 Zeno, N., III 265—273.
 Zetterstedt, G. W., I 246.
- Zeuthen, H. G., III 103, 116, 237.
 Zoëga, J., III 341.
 Zoologia Danica, III 21, 68, 252.
Øgmundsen, J. S., I 214, 246.
 Ørsted, A. S. sen., Jurist, I 474, 508.
 Ørsted, A. S. jun., Botaniker, I 135, 136, 226, 249, 295, 440, 441, 481. II 40, 111, 113, 114, 116, 124, 219, 220, 231, 233, 243, 244, 279, 359.
 Ørsted, H. C., I 137, 183, 249, 308. II 22, 280.
 Østergade, Samlingen paa, I 29, 31, 37, 42.

TRYKFEIL.

FØRSTE DEEL.

- S. VI (Indholdsoversigt), L. 24: „optaget“ — Læs: omtalt.
S. 21, L. 4: „J. Vahl“ — Læs: M. Vahl.
S. 58, L. 18: „N. Hofmann-Bang“ — Læs: N. Hofman-Bang.
S. 73, L. 8: „Forøgelse“ — Læs: Forøgelse.
S. 76, L. 9: „omtalt“ — Læs: omtalt.
S. 86, L. 14: „Hegewisch, i“ — Læs: Hegewisch i.
S. 87, L. 9: „Gaynard“ — Læs: Gaimard.
— L. 14: „en H. Juel“ — Læs: H. Juel.
S. 108, L. 10 f. n.: „gjorte“ — Læs: gjorte.
S. 180, L. 1 f. n.: „hvor den, som før nævnt havde“ — Læs:
hvor den, som før nævnt, havde.
S. 186, L. 4: „tildels“ — Læs: tildeels.
S. 222, L. 2: „Bornholm, og“ — Læs: Bornholm og.
S. 222, L. 15 f. n.: „anticiperet“ — Læs: anticiperet. (Ligesaa
andre Steder).
S. 246, L. 7 f. n.: „Esmarch“ — Læs: Esmark.
S. 279, L. 14: „ihren“ — Læs: Ihren.
S. 290, L. 13 f. n.: „Baër“ — Læs: Baer.
S. 308, øverst (Paginatallet) „808“ — Læs: 308.
S. 345, Note 1: „Baër“ — Læs: Baer.
S. 452, L. 12 f. n.: „Dr. Cane“ — Læs: Du Cane.
S. 442, L. 8: „Opfattelse“ — Læs: Affattelse.
S. 503, L. 8: „Omstændighed“ — Læs: Omstændighed.

ANDEN DEEL.

- S. 15, L. 2: „1 1860—1863“ — Læs: I 1860—1863.
S. 40, L. 4: „her“ — Læs: der.
S. 54, L. 3 f. n.: „go“ — Læs: og.
S. 83, L. 21 f. n.: „enig“ — Læs: enigt.

- S. 130, L. 13: „Alt“ — Læs: alt.
 S. 180, L. 5 f. n.: „1846 see“ — Læs: 1846, see.
 S. 237, L. 2: „væreunytt igt“ — Læs: være unyttigt.
 S. 242, L. 16: „Raad,“ — Læs: Raad.
 S. 243, L. 6 f. n.: „J. Sahlertz“ — Læs: I. Sahlertz.
 S. 251, L. 10: „R. BENGHS“ — Læs: R. BERGHS.
 S. 261, L. 20: „selv. *hvem*“ — Læs: selv, *hvem*.
 S. 264, L. 3: „liges omder“ — Læs: ligesom der.
 — L. 13: „Competence, ved“ — Læs: Competence ved.
 S. 359, L. 16: „SAMSØE-LUND“ — Læs: SAMSØE LUND.

TREDIE DEEL.

- S. 127, L. 10: „leed“ — Læs: led.
 S. 256, L. 1 f. n.: „og de“ — Læs: og da.
 S. 271, L. 3 f. n.: „que“ — Læs: „que.
 S. 281, L. 11: „sandsvar“ — Læs: sands var.
 S. 293, L. 1 f. n.: „ARNTZEN“ — Læs: ARENTZEN.
 S. 300, L. 14 f. n.: „Goulbarn“. — Læs: Goulburn.
 S. 316, L. 1 (og S. 347, L. 7): „Lyonet“ — Læs: Lyonnnet.
 S. 363, L. 14 f. n.: „De“ — Læs: „De.

